77 German, late 13th century

Gregorius IX (Papa)
Decretalium libri cum glossa.
13 Jhdt.

M. 3.

[illegible]

qo ¶ Alias non debet inceptare in libello suo possessorium et petitorium [illegible] ubi libellus [illegible] pro possessorio [illegible] libelli [illegible] conclusione [illegible] libelli [illegible] petitorium [illegible]

¶ Debetor [illegible] non solvendi [illegible] solvere [illegible] iudex secularis [illegible] precepto iudicis non est [illegible] precepto iudicis est parendum [illegible] significavit [illegible] de iniuriis [illegible] precepto iudicis [illegible]

¶ Scolaris aut alius alienigena [illegible] absolvere in quo deliquit [illegible] de sententia excommunicationis [illegible]

¶ In omnibus [illegible] non [illegible]

[illegible]

[illegible] contumacia [illegible] ...
[illegible] p[illegible] [illegible]

Auctoritate et usu palii.
i. alienatione mutandi iudicii causa facta.
arbitris.
ii. appellationibus
accusationibus et inquisitionibus
v. apostatis et reiterantibus bapt.
adulterio et stupro.

i. Bigamis.
iii. baptismo et eius effectu

Constitutionibus.
consuetudine
i. Corporibus vitiatis
Clericis peregrinis
Causa possessionis et proprietatis
Confessis.
ii. Confirmatione utili vel inutili
Cohabitatione clericorum et mulierum.
Clericis coniugatis
Clericis non residentibus in ecclesia vel p.
Clerico egrotante vel debilitato.
Concessione pbende vel ecce non vacantis.
iii. Commodato.
Conversatione coniugatorum.
Conversione infidelium
Capellis monachorum.
Censibus et exactionibus
Consecratione ecce vel altaris
Celebratione missarum et sacramento alt.
Custodia eucharistie.
Clandestina desponsatione.
Conditionibus appositis in desponsatione.
Coniugio leprosorum.
iiii. Coniugio servorum.
Cognatione spirituali.
Cognatione legali.
Consanguinitate et affinitate.
Calumpniatoribus
Clericis pugnantibus in duello.
Collusione.
Clerico venatore.
Clerico percussore.
Clerico excommunicato vel interdicto.
Clerico per saltum promoto

De dilationibus.
ii. Dolo et contumacia.
deposito
donationibus
iii. decimis primiciis et oblationibus
desponsatione impuberum
divortiis.
iiii. donationibus inter virum et uxorem.
v. delictis puerorum.

Electione et electi potestate.
i. Etate et qualitate ordinandorum.
ii. Eo qui mittitur in possessionem
exceptionibus
iii. emptione et venditione.
ecclesiis edificandis vel reparandis
iiii. Eo qui duxit in matrimonium quam poll.
Eo qui cognovit consanguineam uxoris sue.
v. Eo qui furtive ordines suscepit
Excessibus prelatorum et subditorum.

i. Filiis presbiterorum.
foro competenti
ii. feriis.
fide instrumentorum.

iiii. Feudis.
iii. fideiussoribus
iiii. frigidis et maleficiatis
v. furtis.
falsariis et crimine falsi

i. His que vi metusve causa
iii. his que fiunt a prelato sine
his que fiunt a maiori parte ca.
v. hereticis.
his qui filios occiderunt.
homicidio voluntario vel casuali

i. In integrum restitutione.
iudiciis
ii. iuramento calumpnie
iure iurando.
institutionibus.
iii. iure patronatus. [De iure emphitheotico]
immunitate ecclesiarum
iudeis et sarracenis
v. infantibus expositis
iniuriis et dampno dato.

Libelli oblatione
ii. litis contestatione.
iii. locato et conducto

i. Maioritate et obedientia
ii. mutuis petitionibus
iiii. matrimonio [illegible]
magistris et ne aliquid.
v. maledicis

Ne sede vacante aliquid innovetur.
iii. ne clerici vel monachi secularibus et c.
iiii. natis ex libero ventre
ne prelati vices suas
v. novi operis nuntiatione
non ordinato ministrare

Ordinatis ab episcopo
ordinatis ad Romam ordinandis
officio archidiaconi
officio archipresbiteri
officio primicerii
officio sacriste
officio custodis
i. officio vicarii
officio iudicis delegati
officio legati
officio ordinarii
officio iudicis
ii. ordine cognitionum
iii. observantia ieiuniorum [illegible]

Postulatione prelatorum

i. pactis
postulando
procuratoribus
plus petitionibus
probationibus
ii. presumptionibus
prescriptionibus
peregrinationibus
prebendis et dignitatibus
precariis
pignoribus et aliis cautionibus
iii. peculio clericorum.
parrochiis et parrochianis
presbitero non baptisato.

iii. Purgatione post partum
privilegiis et
purgatione canonica
v. purgatione vulgari
penis
penitentiis

iiii. Qui clerici vel voventes
iiii. qui filii sint legitimi
qui matrimonium accusare

Rescriptis
i. Remissione
ii. Restitutione spoliatorum
rebus ecclesie non alienandis
rerum permutatione
iii. Regularibus et c.
reliquiis et veneratione sanctorum
religiosis domibus
raptoribus et incendiariis
v. regulis iuris

Summa trinitate
supplenda negligentia
scrutinio
sacra unctione.
sacramentis iterandis vel non
servis ordinandis [Sindico]
sequestratione possessionum
ii. sententia et re iudicata
solutionibus
successionibus ab intestato
iii. sepulturis
statu monachorum
sponsalibus
iiii. secundis nuptiis
sponsa duorum
symonia
scismaticis
sagittariis
v. sortilegiis
sententia excommunicationis

Translatione
temporibus ordinandorum
i. treuga et pace
transactionibus
testibus
ii. testibus cogendis
iii. testamentis
v. torneamentis

De lite non contestata
ii. ut lite pendente
vita et honestate
iii. ut ecclesiastica beneficia
voto et voti redemptione
v. usuris
verborum significationibus

[illegible] contumacia [illegible] ... [illegible] de officio [illegible] ... sit appellatum.

2

[illegible] cum corp[ore] [illegible] moreo[?] [illegible]
[illegible] sanguine
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] in sanguine
[illegible]

No[ta] casus in quibus est [illegible] necessaria [illegible] de [illegible] in verbo [illegible] de [illegible] de temporibus ordi[nationum] [illegible] de offi[cio] [illegible] de elec[tione] [illegible]

De [illegible] bom[?] [illegible]

No[ta] q[uod] [illegible] advocatos de [illegible] de [illegible] de [illegible] in [illegible] ex[tra] de [illegible]

No[ta] [illegible] incorporal[ibus] [illegible] no[ta] de ele[ctione] [illegible] de [illegible] in [illegible]

[illegible] supplere debeat no[ta] ex[tra] de postulando [illegible]

No[ta] [illegible] no[ta] [illegible] de offi[cio] dele[gati] [illegible] in verbo [illegible]

No[ta] [illegible] no[ta] [illegible] de [illegible] in verbo populo in clem[entina]

No[ta] de [illegible]

No[ta] casus in quibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] no[ta] [illegible]

No[ta] [illegible] no[ta] [illegible] de ele[ctione] [illegible]

No[ta] [illegible] no[ta] [illegible] de ele[ctione] [illegible]

No[ta] [illegible] no[ta] [illegible] de fide [illegible]

No[ta] [illegible] no[ta] [illegible] de offi[cio] dele[gati] [illegible]

No[ta] [illegible] de ele[ctione] [illegible] in verbo talibus

No[ta] [illegible] appell[atio] [illegible] in verbo [illegible] no[ta] [illegible]

No[ta] [illegible] de ele[ctione] [illegible] in verbo [illegible] de [illegible] in verbo [illegible]

No[ta] [illegible] de ele[ctione] [illegible] in verbo [illegible] de rebus eccl[esiae] non alien[andis] [illegible]

No[ta] [illegible] de ele[ctione] [illegible] [illegible] in verbo [illegible]

No[ta] [illegible] in verbo [illegible]

No[ta] [illegible] de ele[ctione] in verbo [illegible]

No[ta] de [illegible] in resp[?]

No[ta] [illegible] in [illegible] in medio [illegible] in iudicio ex[tra] de arbitr[is] [illegible] hostien[sis]

No[ta] Johannes quod si captivus [illegible] relaxatus [illegible] de redeundo ad carcerem [illegible] de [illegible] ex[tra] [illegible] in verbo [illegible] in clem[entina] [illegible] [illegible] redire

No[ta] de [illegible] ex[tra] de [illegible] in verbo [illegible]

No[ta] q[uod] si appell[atio] [illegible] non est [illegible] appellatione [illegible] [illegible] ex[tra] de dolo et contumacia [illegible] [illegible]

No[ta] [illegible] no[ta] [illegible] de immunitate eccl[esiarum] [illegible]

Papa [illegible] dispensare [illegible] no[ta] [illegible] in verbo [illegible]

[illegible]

No[ta] [illegible] absolu[tione] no[ta] [illegible] de [illegible] in verbo [illegible]

No[ta] [illegible] no[ta] [illegible] de [illegible] ex[tra] [illegible]

Archidiacon[us] [illegible] no[ta] [illegible] de [illegible] in verbo [illegible] de offi[cio] archid[iaconi] [illegible] [illegible] [illegible]

No[ta] in quibus [illegible] no[ta] [illegible] ex[tra] de foro compet[enti] [illegible] in verbo [illegible]

No[ta] [illegible] ex[tra] de appella[tionibus] [illegible]

No[ta] [illegible] ex[tra] de appella[tionibus] [illegible]

No[ta] q[uod] semel [illegible] reparare non [illegible] de ele[ctione] [illegible] in verbo [illegible] [illegible] quod semel [illegible]

No[ta] [illegible] ex[tra] de [illegible] in verbo [illegible]

No[ta] [illegible] no[ta] [illegible] de [illegible] in verbo [illegible]

No[ta] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] ff. de pignor[ibus] [illegible]

No[ta] [illegible] no[ta] [illegible] de offi[cio] dele[gati] [illegible] in verbo [illegible] in clem[entina]

[illegible] Johannis [illegible]

No[ta] [illegible] ex[tra] de [illegible] no[ta] [illegible] de [illegible] in verbo [illegible] de [illegible]

In hiis libri principio quinque sunt precipue perquirenda videlicet que sit intencio que materia que utilitas.
cui parti philosophie supponatur. Quis modus agendi et
quis libri titulus. Intencio domini gregorii in hac presen
ti compilacione fuit diversas constitutiones et decretales epistolas
predecessorum suorum in diversa dispersas volumina seu com
pilaciones que difficultatem studentibus ingerebant
in unam compilacionem resecatis superfluis aguulitate
legencium ac studencium reducere prout ipse dominus gregorius
ipse constitutione eadem declaratur. Materia in hoc opere
sunt constitutiones et decretales epistole sub singulis titulis
collecte. Utilitas est ut hiis lectis et intellectis sciamus
discernere inter equum et iniquum et vivamus recte quod
sui effectus in hac iusticia constitutum consistit ut instit. de
iusticia et iure. in principio. xxiii. q. ii. Cum devotissimam. i.
Supponitur ethice id est morali sciencie sicut et alii libri iuris.
unde etiam dicit imperator legibus nostris hominum mores in
tendimus corrigere. C. de fis. instr. l. ii. Modus agen
di talis est. Dividit enim opus suum in quinque partes. In pri
ma parte tractat de summa trinitate et fide catholica et de con
stitutionibus. De rescriptis. de iudicibus et eorum officiis. In se
cunda parte tractat de iudiciis et cooperantibus ad iudicia. In ter
cia parte tractatur de vita et honestate clericorum et rebus eorum et ec
clesiarum. In quarta de sponsalibus et matrimonio et impedimentis eorum.
In quinta de accusationibus et criminibus et eorum penis. Unde
versus. Pars prior officia parat ecclesieque ministros. Altera
dat testes et iudicium. tercia de rebus et vita priorum. Dat
formam nuptam iubet quinta docet. Ultima de meritis
penis tractat eorum. Et sic determinat tractatum suum ipsum
dividens in quinque partes ad similitudinem quinque sensuum
corporis quos qualibet qui iudicat debet habere. Alii non est ido
neus iudex sicut copula coniugal est reflectum ubi ad
quintum gradum ad similitudinem quatuor humorum vel
elementorum corporis humani. i. de consan. et aff. non debet. et
phiao. Dicit ergo Gregorius episcopus et cetera.

Gregorius episcopus et cetera. Suus. Imperator se ipsum
appellat suum. C. de off. pref. pretorio affric.
l. i. cum prin. Suus. hoc ideo dicit quia qui
maior est vestrum fiat sicut minister vel ter
tius suus. et quia sicut per servum acquiritur domino ut instit. per quas
personas nobis acquiritur circa principium. ita et per dominum
ipsum civibus esse potest acquiri. i. de con. cum instancia. In
parcula que decisa est in prin. i. ut lite pen. extra. ii. Sic
et per imperatorem acquiritur hominibus ut in authentico ut
que dig. lib. a pa. po. § illud quoque coll. vi. Noctes
ducit in somnpnes ut subiecti sub omni quiete consistant
in auth. ut iudices sine quoquo suffragio in prin. coll. ii. Sic dicit
imperator voluntarios labores appetimus ut quietem
aliis preparemus in auth. ut divine iussi. suspicionem ha
gio. questo. in prin. coll. viii. ii. de testi. spo. frequens.
Filiis. bene dicit filiis quia solummodo patriarchas archi
episcopos et episcopos fratres appellat omnes alios filios appellat
i. de falsariis cum gui. dovotionis crimo. et tamen non ma
gis qui si in alteris studeant beneficia id est prima sibi con
cessa ex concessione studiorum habere non debent. i. de cle. non resi. me
ruimus primam ex quo dicit bonon. non videtur quod aliis in
tuitu aliis studentibus. et sic non tenentur recipere hanc opi
nionem aliis lacionem. Quia lex pape non extenditur ad alios
quam ad eos quibus intitulatur vel qui continentur in ea ar.
i. de off. del. p. et c. c. gratum. et c. cum olim abbas. sed non
est ita. Omnes enim tenent ad observacionem huius compilacionis sed
ipsi studium quod est bonon. communis et generalis pape et
iure utroque et ibi quasi de omnibus partibus mundi sunt studentes
ideo pocius bonon. dirigitur et ita omnes tenentur hanc com
pilacionem tenere et servare quia nec possit nec de singulis
auribus intimari. xvi. di. quod dicitis. et i. de postul. p.
ad hec constitucio principis post duos menses a tempore
publicacionis omnes astringit. In auth. ut facte nove consti.
cum prin. coll. v. et i. de sen. ex. novit. Salutem per ta
lem salutacionem non tollitur excommunicacio si aliquem scola
res vel magistri essent excommunicati tempore publicacionis i.
de sen. ex. si alii. v. de hoc.
Rex alibi appellatur imperator xi. q. iii. Iul. reg
num tamen ei non est de hoc mundo. xxiii.
q. i. § i. Pacificus. qui ut pacem donaret
venit in mundum. xxiii. q. i. nisi bella. Dispolutis
per prudenciam in predestinacione non tamen necessitate quia
vasis ire est. xxiii. q. iiii. nabugodonosor. de pe. di.
iiii. in ulli. § sic itaque et in sequentibus et in precedentibus
§. subditos id est predestinatos qui si peccant coram domino
durant pariter de pe. di. i. puenit. Qui et si peccaverint mihi
omnium salvabuntur. de pe. di. iiii. § sit itaque contra
primum decimum est de pe. di. iiii. hanc societatem
prudens id est alios sic et imperator subditos suos caritate
fraterne hortatur. unde dicit caritas sola est que cum
fiducia possibile est deo animas presentare. in auth. de
lenon. § iciamus. coll. iii. cum suadem. pot. imperati
ono non pot. xxiii. q. i. militantis. Unde debemus

esse pudici non solum mente sed in oculo. quia impudicus oculus
impudici cordis est nuncius. xxxii. q. v. nec solo. Pacifi
ci suam custodientes. unde dicit. beati pacifici quoniam filii dei vo
cabuntur. xxiii. q. i. noli. Modestos id est temperatos quia qualis
debet habere in se temperanciam ut sciat servare medium et rigorem
vel similiter utrumque. [illegible] di. disciplina. [illegible] que est
radix omnium malorum [illegible] ut vides si quoque
[illegible] in [illegible] et hoc minus
ut de pe. di. ii. § [illegible] ex primis. prodigi.
et non solum [illegible] sed sunt ecclesie [illegible] de his que
pene nomine id est insti. i. de exce. prelatus. [illegible] crudelis est qui
famam suam negligit. xii. q. i. nolo. Et nec quoniam omnis etas
ab adolescencia est in malum prona. xii. q. i. omnis etas et omnis
creatum sub imperio est. de pe. di. ii. § cum [illegible] ad finem distinc
cionis. et humana natura quomodo labitur ad delicta. In auth.
de monach. § si quis. coll. i. Et proclivis est hominum cursus ad vo
luntatem et natura nimium est iniciorum. xx. q. iii. presbiter. Unde
claud. Proclivior usus in peiora datur. ex eo quo dicit. prodiga. Vi
dentia etiam istum quia primo dicit cupiditatis. qui est cupidus non est
prodigus. sic intellige cupiditas referitur quantum ad retencionem
temporalium. prodigalitas quantum ad civitatem virtutum. quia
unum expellit aliud. xxiii. q. i. cum renunciat. Et est. quod allegans
contraria audiatur et duo contraria possunt esse in eodem subiecto. quia ipse dicit cupiditatem
tem esse prodigum. Cum cupiditas et prodigalitas sint penitus contraria
vel dic melius quod ideo ponuntur simul prodiga quia nullus modus nulla
mensura est in cupiditate. unde dicit omnem. quia non saciebis inquit
nec finis erit cupiditati. et ideo dicitur effrenata. xlvii. di. sicut prodi
galitas. alias talis non esset opposita cupiditati. sed potius ei compe
tit. si prodigalitas illa que consistit in distribucione rerum immoderata
illa esset ei opposita. et ad hoc facit quia dicit sine prodiga et ideo non dicit
[illegible] dolom [illegible] expone sine et sine posterius
et planum est. Nova litig. hoc ideo dicit quia humana natura prona est ad
dissenciendum. i. de eccl. § quia dissensit. de. o. di. iiii. Sicut in eadem
inst. l. ff. ad trebell. quia potest. ff. de arbi. item si uni. § sic semper
novas deproperat esse formas. C. de veter. iur. enu. l. ii. § sed quia
divine natura introductum est ut plura sint negocia quam vocabula
ff. de prescrip. v. nam. unde dicit imperator quod natura cotidie novitates mu
tat invenire. In auth. quibus mo. na. ef. esti et sine leg. § sequitur
coll. vi. et ideo novis morbis nova convenit antidota preparari. i. de
iur. cal. omnium. et varia experimenta iuvant morborum varia nos cogunt
remedia invenire. l. di. ut constitueretur. Et quia medicamina mor
bis exhibentur hoc ideo negociis in auth. hoc constit. quod in. o. in prin. coll. viii.
Et que de novo emergunt auxilio novo indigent. ff. de instito.
act. l. de ente. § ex causa. ff. ut in poss. leg. l. i. § plane. ff.
de ven. inspi. l. i. in prin. et ii. de off. del. Infirmante. et i. de excepe.
pastor. i. de testi. presencium. et c. ult. Iusticia. que ab aliis virtutibus
angi. et ad maius apparere desiderat. In auth. de referendis. § p. coll. ii.
dato libello. qui olim maritus dabat uxori. i. de divor. gaudemus.
quod si. ff. de divor. l. ii. § interpudiis. Ideo lex posita. quia ut hu
mana coherceatur audacia et tuta sit inter improbos innocencia. ii.
di. facte sunt autem. Nam per leges nemo benefacere cogitur sed male agere
prohibetur. xxiii. q. v. ad fidem. Limites. limes est agrorum distinctio
vi vel vis. Limes enim positus licet ut discerneret agri. ut i. de
[illegible] Fori. honeste vivat. hec sunt tria precepta legis de quibus
habes. ff. de iusti. et iure. iusticia. § i. iuris. et c. § iuris precepta. et sic est
intelligendum. honeste vivere quantum ad se in hiis scilicet que nobiscum agimus
que honestas est animi. consideratur. ff. de titu. nup. semp. et xxx. di.
si quis. et talem mores. ff. de tu. et cur. da. ab hiis. l. sancte. § pl. et
ut alterum non ledere in hiis scilicet que circa alios agimus. unde illud. Quod
tibi non vis fieri aliis non facias. in prin. decretorum. i. di. i. humanum
genus. et i. de ma. et obe. dilecti. Ius suum unicuique sive sit pena af
ficiendus sive premio remunerandus. di. iii. c. si. et i. c. § i. ibi. et per hoc
dicitur fratre deo sibi et proximo. et summum bonum est in vita iusticia colere et ius
suum unicuique tribuere. xi. q. ii. cum devotissimam. et per hoc quod dicit unicuique
datur nulli qui debeat se habere ergo superiorem parem et subditos.
constitutiones. constitucio est quam princeps facit proprio motu decretalis epistola
qui scribit ad consultacionem. i. de sen. ex. si concubine. Similitudine.
Item dicit imperator totius eam assumimus. C. de novo co. compo. in prin. in
ii. const. Contrariente. et ita compilaciones antique non sunt bene ordina
te. quia nulla contrarietas debet esse in iure. C. de veteri iure enucle. l. ii.
in § contrarium. Ideo in presenti compilacione nullum debet contrarium reperiri.
vagabantur. quas invenies per titulos collectas. Ibi non erant in
antiqua compilacione et sunt iste. i. de ser. non ord. mimimur. i. de bigam.
a nobis et in decalis. Per vil. fil. frem. et iam. recte et ordinate de
bent ut talis ordinari compilari decretales ut ordo temporum ipsarum ex illarum
composicione et disposicione clarescat prima in primo loco. posteriores in se
ponendis. ut C. de no. co. compo. in prin. i. const. quod quidem servatur in presen
ti compilacione sed in antiqua non. Et qui eas composuit non solum
debent esse glosis doctrina legum sed experiencia rerum. ut C. e. t. const.
ii. unde per ordinacionem istius compilacionis sciens quas illorum quorum
tempore ille constituciones et alia decretales edite sunt fecerit. Resecan
tis superfluis. potest ergo dominus papa derogare constitutionibus predecessorum
suorum non obstante quod par in parem non habet imperium. ff. de arbi.
l. nam magistratus. et est ideo quia eadem persona censetur cum eo cum succedit
et nemo potest hanc legem sibi imponere ne liceat sibi a priore volun
tate discedere. ff. de l. ii. l. si quis in prin. de clam. iur. i. de regl.

GREGORIUS episcopus servus servorum dei. Dilectis filiis doctoribus et scolaribus universis Parisius commorantibus salutem et apostolicam benedictionem.

Rex pacificus pia miseratione disposuit sibi subditos fore pudicos, pacificos et honestos. Sed effrenata cupiditas sui prodiga, pacis emula, mater litium, materia iurgiorum, tot cotidie nova litigia generat, ut nisi iustitia conatus eius reprimeret sua virtute, et questiones ipsius explicaret, ius humani federis litigatorum abusus extingueret, et dato libello repudii concordia extra mundi terminos exularet. Ideoque lex proditur, ut appetitus noxius sub iuris regula limitetur, per quam genus humanum ut honeste vivat, alterum non ledat, ius suum unicuique tribuat, informatur. Sane diversas constitutiones et decretales epistolas predecessorum nostrorum in diversa dispersas volumina, quarum aliquae propter nimiam similitudinem, et quedam propter contrarietatem, nonnulle etiam propter sui prolixitatem confusionem inducere videbantur, aliquae vero vagabantur extra volumina supradicta, que tanquam incerte frequenter in iudiciis vacillabant, ad communem et maxime studentium utilitatem per dilectum filium fratrem Raimundum capellanum et penitentiarium nostrum illas in unum volumen resecatis superfluis providimus redigendas, adiicientes constitutiones nostras et decretales epistolas, per quas nonnulla que in prioribus erant dubia declarantur. Volentes igitur ut hac tantum compilatione universi utantur in iudiciis et in scholis, districtius prohibemus ne quis presumat aliam facere absque auctoritate sedis apostolice speciali.

Innocentius III in concilio generali.

De summa trinitate et fide catholica.

Firmiter credimus et simpliciter confitemur, quod unus solus est verus deus, eternus, immensus et incommutabilis, incomprehensibilis, omnipotens et ineffabilis, pater et filius et spiritus sanctus: tres quidem persone, sed una essentia, substantia seu natura simplex omnino. Pater a nullo, filius autem a patre, ac spiritus sanctus pariter ab utroque, absque initio semper ac sine fine: pater generans, filius nascens, et spiritus sanctus procedens: consubstantiales et coequales, coomnipotentes et coeterni, unum universorum principium, creator omnium invisibilium et visibilium, spiritualium et corporalium. Qui sua omnipotenti

uirtute simul ab initio temporis utrumque de nichilo condidit creaturam, spiritualem et corporalem, angelicam uidelicet et mundanam. ac deinde humanam quasi communem ex spiritu et corpore constitutam. diabolus enim et alii demones a deo quidem natura creati sunt boni, sed ipsi per se facti sunt mali. homo uero diabolica suggestione peccauit. ¶ Hec sancta trinitas secundum communem essentiam indiuidua, et secundum personales proprietates discreta, per moysen et sanctos prophetas aliosque famulos suos iuxta ordinatissimam dispositionem temporum doctrinam humano generi tribuit salutarem. et tandem unigenitus dei filius ihesus christus a tota trinitate communiter incarnatus, ex maria semper uirgine spiritus sancti cooperatione conceptus, uerus homo factus, ex anima rationabili et humana carne compositus, una in duabus naturis persona, uiam uite manifestius demonstrauit. qui cum secundum diuinitatem sit inmortalis et inpassibilis, idem ipse secundum humanitatem factus est passibilis et mortalis. qui etiam pro salute humani generis in ligno crucis passus et mortuus descendit ad inferos, resurrexit a mortuis et ascendit in celum. set descendit in anima et resurrexit in carne, ascenditque pariter in utroque, uenturus in fine seculi iudicaturus uiuos et mortuos, et redditurus singulis secundum opera sua tam reprobis quam electis. qui omnes cum suis propriis resurgent corporibus que nunc gestant, ut recipiant secundum opera sua, siue bona fuerint siue mala, illi cum diabolo penam perpetuam, et isti cum christo gloriam sempiternam. ¶ Una uero est fidelium uniuersalis ecclesia, extra quam nullus omnino saluatur. in qua idem ipse sacerdos est et sacrificium ihesus christus, cuius corpus et sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis et uini ueraciter continentur, transsubstantiatis pane in corpus et uino in sanguinem potestate diuina, ut ad perficiendum misterium unitatis accipiamus ipsi de suo quod accepit ipse de nostro. et hoc utique sacramentum nemo potest conficere nisi sacerdos, qui rite fuerit ordinatus secundum claues ecclesie, quas ipse concessit apostolis et eorum successoribus ihesus christus. ¶ Sacramentum uero baptismi, quod ad dei inuocationem et indiuidue trinitatis, uidelicet patris et filii et spiritus sancti consecratur in aqua, tam paruulis quam adultis in forma ecclesie a quocumque rite collatum proficit ad salutem. et si post susceptionem baptismi quisquam prolapsus fuerit in peccatum, per ueram potest semper penitentiam reparari. ¶ Non solum autem uirgines et continentes, uerum etiam coniugati per fidem rectam et operationem bonam placentes deo, ad eternam merentur beatitudinem peruenire. Idem in eodem.

Dampnamus ergo et reprobamus libellum seu tractatum quem abbas ioachim edidit contra magistrum petrum lumbardum de unitate siue essentia trinitatis, appellans ipsum hereticum et insanum pro eo quod in suis dixit sententiis quod quedam summa res est

[illegible]

pater et filius et spiritus sanctus et illa non est generans nec genita nec procedens. Unde asserit quod ille non tam trinitatem quam quaternitatem astruebat in deo, videlicet tres personas et illam communem essentiam quasi quartam, manifeste protestans quod nulla res est que sit pater et filius et spiritus sanctus, nec essentia nec substantia nec natura, quamvis concedat quod pater et filius et spiritus sanctus sunt una essentia, una substantia, unaque natura. Verum unitatem huiusmodi non veram et propriam, sed quasi collectivam et similitudinariam esse fatetur, quemadmodum dicuntur multi homines unus populus et multi fideles una ecclesia, iuxta illud: multitudinis credentium erat cor unum et anima una; et qui adheret deo unus spiritus est cum illo. Item qui plantat et qui rigat unum sunt, et omnes unum corpus sumus in Christo. Rursus in libro Regum: populus meus et populus tuus unum sunt. Ad hanc autem sententiam astruendam illud potissimum verbum inducit quod Christus de fidelibus inquit in evangelio: volo pater ut sint unum in nobis sicut et nos unum sumus, ut sint consummati in unum. Non enim, ut ait, fideles Christi sunt unum, id est quedam una res que communis sit omnibus, sed hoc modo sunt unum, id est una ecclesia propter catholice fidei unitatem, et tandem unum regnum propter unionem indissolubilis caritatis, quemadmodum in canonica Iohannis apostoli epistola legitur: quia tres sunt qui testimonium dant in celo, pater et verbum et spiritus sanctus, et hi tres unum sunt, statimque subiungitur: et tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, sanguis et aqua, et hi tres unum sunt, sicut in quibusdam codicibus invenitur.

Nos autem sacro et universali concilio approbante credimus et confitemur una cum Petro quod una quedam res est incomprehensibilis quidem et ineffabilis, que veraciter est pater et filius et spiritus sanctus, tres simul persone ac sigillatim quelibet earundem. Et ideo in deo solummodo trinitas est, non quaternitas, quia quelibet trium personarum est illa res, videlicet substantia, essentia seu natura divina, que sola est universorum principium, preter quod aliud inveniri non potest. Et illa res non est generans neque genita nec procedens, sed est pater qui generat, filius qui gignitur et spiritus sanctus qui procedit, ut distinctiones sint in personis et unitas in natura. Licet igitur alius sit pater, alius filius, alius spiritus sanctus, non tamen aliud, sed id quod est pater est filius et spiritus sanctus idem omnino, ut secundum orthodoxam et catholicam fidem consubstantiales esse credantur. Pater enim ab eterno filium generando suam substantiam ei dedit, iuxta quod ipse testatur: pater quod dedit mihi maius est omnibus. Ac dici non potest quod partem sue substantie illi dederit et partem retinuerit ipse sibi, cum substantia patris indivisibilis sit, utpote simplex omnino. Sed nec dici potest quod pater in filium transtulerit suam substantiam generando, quasi sic dederit eam filio quod non retinuerit ipsam sibi, alioquin desiisset esse substantia. Patet ergo quod sine ulla diminutione filius nascendo substantiam patris accepit, et ita pater et filius habent eandem substantiam, et sic eadem res est pater et filius nec non et spiritus sanctus ab utroque procedens. Cum ergo veritas pro fidelibus suis orat ad patrem: volo, inquiens, ut ipsi

[illegible]

sint unum in nobis sicut et nos unum sumus. Ex hoc nomine unum, pro fidelibus quando accipitur ut intelligatur unio caritatis in gratia, pro personis vero divinis ut attendatur identitatis unitas in natura. quemadmodum alibi veritas ait. Estote perfecti sicut et pater vester celestis perfectus est. ac si diceret manifestius. Estote perfecti perfectione gratie sicut pater vester celestis perfectus est perfectione nature. utique in suo modo quia inter creatorem et creaturam non potest tanta similitudo notari quin inter eos maior sit dissimilitudo notanda. ¶ Siquis igitur sententiam vel doctrinam prefati Ioachim in hac parte defendere vel approbare presumpserit tanquam hereticus ab omnibus evitetur. In nullo tamen per hoc florensi monasterio cuius ipse Ioachim extitit institutor volumus derogari. quoniam ibi et regularis est institutio et observantia salutaris. maxime cum idem Ioachim omnia scripta sua nobis assignari mandaverit apostolice sedis iudicio approbanda. seu etiam corrigenda dictans epistolam cui propria manu subscripsit in qua firmiter confitetur se illam fidem tenere quam romana tenet ecclesia que disponente domino cunctorum fidelium mater est et magistra. ¶ Reprobamus etiam et condempnamus perversissimum dogma impii amalrici cuius mentem sic pater mendacii excecavit ut eius doctrina non tam heretica censenda sit quam insana. ¶ Ex concilio meldensi.

De constitutionibus.

Canonum statuta lb.
custodiantur ab omnibus et nemo in actionibus vel iudiciis ecclesiasticis suo sensu utatur set eorum auctoritate ducatur. ¶ Gregorius in registro.

Cognoscentes et scientem que culpa careret in dampnum non convenit vocari. quociens non novum quod statuimus ita solet statis formam imponere ut multa dispendiis preterita non committeret. ne detrimentum aliquod prohibitionem possint ignorantes incurrere. quos per hunc modum dignum est vetitos sustinere.

Idem super illud epistole ad hebreos.

Translato sacerdotio necesse est ut legis translatio fiat. quoniam enim simul et ab eodem et sub eadem sponsione utique data sunt. quod de uno dicitur necesse est ut de altero intelligatur. ¶ Idem super epistolam ad romanos.

Nam concupiscentiam nesciebam nisi lex diceret non concupisces etc. lex enim eleganter plus generale unde omnia mala concluduntur bona generale est lex que omnia lex prohibet omnia mala prohibet. ¶ Ieronimus in prologo.

[H]emitatis prudentie tue prudencie sue imitet. quod ea que agenda vel dicenda inde ex patrum doctis sponit. ¶ Innocentius III. senonensi archiepiscopo et episcopo.

Cum omnis etc. Tirecen. ad aures apostolatus nostri pervenit quod Tirecen. canonici novum fecerunt in Tirecen. ecclesia constitutum scilicet ut eis tam in presentia quam in absentia redditus suos ex integro percipiant. quod in eadem ecclesia post illam constitutionem sunt ut decreto sunt instituti. redditus in absentia non percipiant set tunc solum cum fuerint residentes cum Tirecen. ecclesie consuetudine

[gloss illegible]

omnis in ea consueuerunt esse parem statuerint et ut cum singulis prebendis annexe sint uinee ipsis suas dum uixerint possidentibus uinee decedentium ad successores non transeant sed prouentus earundem inter singulos diuidantur. Cum igitur quisque iuris latorem statuit ipse debeat uti eo et sapientis dicat auctoritas. patere legem quam ipse tuleris. Mandamus quatinus antiquos canonicos iunioribus et iuniores in perceptione fructuum tam prebendarum quam uinearum coactis antiquis secundum eorum consuetudinem usque ad tempus prioris constitutionis seruatam uel secundum rationabilem institutionem in posterum obseruandam.

Idem Tridentino episcopo.

Ex ie(c)tura sane peruenit ad audientiam nostram quod tui ciues constituunt ut si quis feudum inopiam seu urgente habuerit alienandi feudum quod ab ecclesia uel aliis tenet liberam habeat facultatem. Volentes igitur indempnitatibus ecclesiarum consulere constitutiones huiusmodi et uenditiones feudorum ecclesiasticorum factas sine legitimo ecclesiasticarum personarum assensu uiribus decernimus non habere.

Idem.

Cum accessissent ad apostolicam sedem Tullensis archidiaconus et capituli procurator archidiaconus proposuit memoratus quod cum olim Tullensis canonici nostris auribus intimassent quod primiceriatus Tullensis ecclesie tanto tempore uacauisset quod ad manus nostras illius personatus esset donatio deuoluta. et infra. Fuit insuper ex parte capituli allegatum quod communi assensu canonicorum Tullensis fuit constitutum ne primiceriatus dignitas esset ultra in ecclesia memorata nisi canonicos ipsos primiceriatus prouentibus et possessionibus distribuitis per quod euidenter apparet quod primiceriatus ipse tanto tempore non uacauit sicut nobis fuit falsa insinuatione suggestum. et infra. Quocirca mandamus quatinus si uobis constiterit Tullensis canonicos ne ullus in Tullensi ecclesia esset primiceriatus officium concorditer statuisse ac statutum ipsum auctoritate sedis apostolice fuisse postmodum sicut dicitur confirmatum uos illud faciatis in suo robore permanere donec canonici pro ea conuenerint aliquem in primicerium eligendo.

Idem Virdunensi episcopo.

Cum M. canonicus Ferrariensis et I. dictus canonicus presentium lator socius suus proposuit quod Ferrarienses canonici ut eo amplius suos redditus augmentarent quod prouentus ecclesie qui diuidi consueuerant inter presentes in usus cederent pauciorum prebendas tamen pretio quod ipse communi deputarunt in eadem ecclesia contra consuetudinem antiquam statuerunt. Postmodum uero contra constitutionem ipsam uoluntarie uenientes duos uel canonicos receperunt nullis prebendis assignatis eisdem licet eorum redditus non modicum fuerint augmentati. non tamen uolunt eis ex superexcrescentibus redditibus prouidere. Verum ex aduerso fuit propositum quod .xiiij. prebendarum numero in Ferrariensi ecclesia instituto et apostolice protectionis presidio roborato cum una in eadem ecclesia prebenda uacasset ad quorundam instantiam duos ad eam et post

[gloss illegible]

[gloss illegible]

[gloss illegible]

mentum ad preces episcopi dominorum et cardinalium sine preiudicio de constitutione in canonicos receperunt, ita quod ipsi de canonica receptione nichil donec primum duo essent prebendas integraliter assecuti. In aliquo per canonicorum industriam fuit paratum ut ex possessionibus quas ecclesia tunc temporis possidebat plures eis redditus solverentur, super excrescentes redditus eorum nisi quam numerus sufficiens fuerat deputaverunt quos dictus episcopus per modum prelectionis capituli constitutionem in universum assignavit et dictus cardinalis cum ipsa constitutione per dictum et confirmationem sedis apostolicae vel futurum esse debuerunt sicut consuevit expressum. Non tamen excrescentes ecclesie facultates que pluribus possent sufficere, competentem et dicto canonici in denegationem sue constitutionis ad vacaturas prebendas quatuor recepit ut numerum constitutum antiquis canonicis prebendas cum integritate percipientibus consuetas super excrescentes in redditibus predictis canonicis in faciens assignavit, ita quod si ex eis pares cum aliis potuerint sortiri prebendas quod super fuit communes canonicorum usus fiat prius statuant sub auctoritate pertinentis in dubium constitutione revocatis in irritum que ab alterutro parti in preiudicium alterius promotam quondam coram episcopo in ferrariensi ecclesia prebendas vel personas fuerint innovata. I. de

abbati et conventui sancti Silvestri. Ecclesia sancte Marie et cetera. Nos attendentes quod laicis quamquam religiosis super ecclesiis et personis ecclesiasticis nulla sit attributa facultas quos obsequendi manet necessitas non auctoritas imperandi

aliquibus si quid motu proprio statutum fuit quod ecclesiarum et respiciat commodum et favorem, nullius firmitatis existit nisi ab ecclesia fuit approbatum. Unde statutum quod vasallum de non alienandis predictis rusticis vel urbanis ministeriis et ornamentis ecclesiarum illa reprobatum fuit potissima ratione quod auctoritate non fuit summi pontificis roboratum quod a senatore fuerat factum in preiudicium monasterii non convicti non confessi vel convicti in irritum revocantes eas possessiones restituendas sibi sententialiter diffinimus. I. de

universis doctoribus parisius commorantibus. Cum Venerabilis nostre devotionis accepimus et sicut licet a vobis fide prestita fuit constitutum ut si quis magistrorum ordinationi universitatis vestrorum duxerit resistendum et primo et secundo et tertio monitus infra terminum universitati parere contempserit magistrorum extunc beneficio societatis eorum in magistralibus privaretur ob hoc magister G. fuit eorum collatione privatus quod non constitutum fuit ut in perpetuum hoc privatione privaretur tamen iuris canonici qui iuri morum existat ut is qui propter contumaciam collatione privatur cum satisfactionem congruam exhibuerit restitutionem obtineat. Ideo quod propter dictum magistrum statutis vestris nunc humiliter curante parere tanquam collationis vestre consortium in magistralibus admittatis. Ho

norius III. episcopo et cantori tabulonen. Ex parte episcopi eduensis fuit propositum quod cum canonici eduenses in propriis commodis inhiantes pre

beneficia reddituum ab antiquo
ecclesiae eiusdem statutum licet non
sint eis diminuti redditus
restrinxerit. etc. Innocentius III. Cognoscentes
quod divini nominis cultui dimi-
nui sed potius augmentari debet, quod
antiquum numerum facientes, auctoritate
nostra filiam praebendas quas ad se
ultimum statutum inveneris revo-
casse in ecclesia memorata non
obstante aliqua constitutione
super hoc a canonicis ipsis
facta vel confirmatione a nobis
ab eisdem obtenta, personis
idoneis cum consilio episcopi con-
feras. Gregorius IX. archiepiscopo
sanctae Mariae maioris de urbe.
Quoniam constitutio sedis apostolicae
omnes astringit et nemo debet
obscurum vel ambiguum con-
tinere declarationem, constitutio-
nem quam nuper super praeferendis
in perceptione proventuum ma-
ioribus consuetis fructibus a
minoribus exhibendis edi-
dimus non ad praeterita sed ad futu-
rum extendi, cum leges et constitu-
tiones futuris certum sit da-
re formam negotiis, non ad
praeterita facta trahi, nisi nominatim
in eis de praeteritis caveatur. v.
Alexander III. Senonensi archiepiscopo.

De rescriptis

S[...]llait Romana ecclesia [illegible]
tum est ex patientia auctoritate
ei delegatis iudicibus sublato
remedio appellationis com-
mittitur litteris apostolicis attamen
[illegible] munita quibus ei gravatur
est indultum ut liceat ap-
pellare si [illegible] ap. [illegible]
tum eis [illegible] debeat appel-
lationi deferri. Inquisitioni
tue taliter [illegible] quod ei in hoc parte appellatio
non dicatur a principe commissa, quod specia-
le mandatum derogat generali.
Idem Cantuariensi archiepiscopo.
Ex parte Coventrensis episcopi nostris est
auribus intimatum quod cum de causa quae
inter G. et F. clericos vertitur super praeben-
da de novo vacante cognoscens
legitime, [illegible] secundum tenorem litte-
rarum nostrarum convenientium, quod si consta-
ret ipsum de periurio esse convictum
et periurio illi renunciasse praebendam
amoveret ab ea, eo cognito et pro-
bato praebendam abiudicasset
eandem, ipse in eam remota appellationis
praerupit. [illegible] nos venientes quod
praebendam praefatam usque causae
cognitionem restitues litteras
reportavit. etc. Cum igitur in-
tendimus nos ita praefate scripsisse
et ibi in litteris intelligenda est
haec conditio et si non apponatur:
si preces veritate nitantur. ad quod in
praedictis litteris quas praedicto episcopo
direximus, si inveneris quod praedictum
modum eis scripsimus, et in litteris
nostris quas tibi praefatus reporta-
vit non sit habita prioris mentio litte-
rarum, [illegible] praefati episcopi confines se-
pe dictum F. cum litteris nostris quas
tibi detulit ad praesentiam nostram
venire compellas. Idem Wi-
gorniensi episcopo.
Etiam si aliquis super causa aliqua
a sede apostolica litteras impetrans et
adversarius eius eandem causam post-
modum obtinuerit committi aliis
de commissione priori non habita men-
tione, priores iudices ad deci-
sionem causae procedent, nec
secundae litterae obtinent aliquam
firmitatem. Cum in secundis
fiat mentio de commissione
priori postquam a priori iudicio
est exempta iudicio causa, [illegible]
litterae non sunt veritate tacita im-

petitate, vel si de assensu parti
um committitur, processu temporis ut
de continuo astutia partis alterius ne
scientem eum ipsam tacito de re
missione forum obtinuit
delegari, non invito is qui
tali dolo et fraude adversarium
suum labore cogit et expensis
compensari debet eidem. Idem
Eboracensi archiepiscopo.

Inter ceteras consultationes
tuas fuit propositum quid tene
re debeas cum aliquid sub institutione
tibi mandatur quorum unum ve
rum est, alterum falsum, puta si
proponatur quod sit talis sacerdotis fi
lius et in sacerdotio genitus qui primo
in ea ecclesia ministravit, ut qui
ecclesiam in ea vice occupavit eandem.
Huic quod [illegible] iudicia quod
cum istorum constitutum illi privatam
ecclesiam adiudicatam debere [illegible]
filius observandum. Idem archiepiscopo.

Si quando aliqua tue Fraternitati
[illegible] quae animum tuum
exasperare videntur, turbari non de
bes. Qualitatem negotii pro quo
tibi scribitur diligenter considerans
aut mandatum nostrum reverenter
adimpleas aut per litteras tuas quare
adimplere non possis rationabi
lem causam pretendas, quia patienter
sustinebimus si non feceris quod prava
nobis fuerit insinuatione sug
gestum. Idem fratribus Cisterciensis ordinis.

Cum ordinem Cisterciensem profess
i sitis, vos super decimis vel
aliis quod ordini vestro specialiter se
de apostolica indulsit non facta mentione
continentie ordinis fuerint litte
rae a sede apostolica impetrate per eas mi
nime teneamini. Idem Toronacensi.

Cum in te causam iudicii N. episcopo,
si quid ante tuam promotionem litte
ras a nobis si bene meminimus emana

verit, quibus decano et ecclesie tibi
commisse te adhuc eodem ca
pitulo existente mandatum
dedimus et preceptum ut [illegible]
de gente Iudeorum originem
duxit et divina gratia fidem Christi
suscepit in canonicum recipient
et fratrem et prebendam sibi conferre
deberent et cetera. Capitulo quod do
natio prebendarum ad te spec
tabat, preceptum nostrum exequen
di non potuit mandare. Cum
itaque prescripto decreto te super hoc ex
pectantia requireret, respondisti
quod nullum inde mandatum recepis
ti et cum a te in facto negotio rema
nsisti quod nullatenus fecisse de
bes, si datam litterarum dilige
ntius attendisses, cum tempore quo
littere ipse date fuerint de capi
tulo ipso eras, sicut qui eras in
archidiaconum et canonicus eiusdem in
ecclesie nec adhuc eras in episcopum
consecratus et cetera. Pro eo
quod Iudeus extitit ipsum dedi
gnari non debes. Lucius III.
Lingonensi episcopo.

Ad aures nostras pervenit quod
plerumque decani, archidiaconi, pre
centores vel alii ecclesiasticis
preditis dignitatibus super mi
noribus beneficiis litteras im
petrantes nomina supprimunt digni
tatis et simplici nomine se ap
pellant tamquam non decanus tamquam
personatum et cetera. Cum igitur
quod cum non sit intentionis nostre
ut persone pluribus redditibus ha
bundantes per litteras nostras pau
peres clericos super minoribus
beneficiis inquietent, litteras
in quibus actor sive nomen sup
primit dignitatis vires no
lumus optinere. Idem
Norwicensi episcopo.

[illegible]

Si autem aliquis actor posterior litterarum pro adversario iudicium coram iudicibus obiecerit se litteras priores habere de quibus in posterioribus mentio non exstitit, si eis dolo vel negligentia uti praeposuit, excusari non debet. Si autem quod de legitimis iudicibus copiam nequiverit habere, per posteriores litteras non poterit conveniri.

Idem. Ex his fuimus et infra. Significatum est nobis quosdam de parochia tua de partibus tales ut asserit de cancellaria nostra litteras recepisse per quas eorum omnia negotia committuntur iudicibus vel pluribus quos sibi eligunt arbitrio committendi, et sic fit ut si aliqui pulsare voluerint eos, ordinariis iudicibus non requisitis, ad iudicem unum vel plures delegatos sibi proprios auctoritate apostolica adire suspectos super excitanda quaestione decernant etc. Nos huic morbo debere volentes obviare remedio mandamus quatenus si litteras tales impetratas inveneris, eas carere viribus nostra auctoritate decernas.

Idem. Ad audientiam nostram te significante pervenit quod H. de sancto Stephano presbyter super absolutione sua litteras prima facie [illegible] apostolicas praesentavit, quibus quoniam manifeste [illegible] instructionem per [illegible] fide tenorem ad haec.

Ex parte S. presbyteri. Clericus memoratus de Torrente nobis innotuit quod cum capellam de Empetorun ad praesentationem decani de iure pertineret, O. diaconus qui iam dictam capellam detinet, capellanum ipsi decano in ipsis. S. iniuste irrationabiliter post appellationem a sententiam amovit, qui cum esset S. praesentatus ad iudices litteras impetrasset et O. appellationem suam prosequi non curavit, eisque iudicibus auctoritate praedictorum ius decani O. evocatur dixit se litteras habere priores de quibus nulla mentio in posterioribus habebatur, quas usque ad causam actionem suppressit, eis quod dolo vel negligentia uti praeposuit quod exclusit ut ante [illegible] tempus in quibus nulla mentio de appellatione ab ipso facta fiebat, cum biennium a tempore appellationis iam fuisset elapsum. Ideoque mandamus quatenus si ita esse constiterit, revocatis in statum pristinum omnibus quae post appellationem ipsi O. invenitis attemptata, praedictam capellam mandetis eidem restitui praecedentis presbyteri, nisi appellationem suam non fuisse prosecutum constiterit, memorato S. in expensis condempnetis.

Clemens III. Nonis. Constitutus est ancis [illegible] mensis in nobis petitorio destinato de quo impotentia illud intelligatur quod in litteris nostris saepe consuevit apponi, ut si duo vel tres de his quibus diriguntur ipsis exequendis simul interesse nequiverint, unus aut plures quibus scribitur mandatum exequantur. Nos vero ita sentimus quod tam de iure quam de consuetudine illa impotentia censeatur de iure intelligi si aliquis illorum fuerit vel infirmitate aut alio legitimo impedimento detentum esse constiterit. De consuetudine si constiterit eum mortis occubuerit in causa vel necessitatis articulo impediri quominus valeat interesse, dummodo qui per necessitatem praesens esse non potest, collegis suis canonice excusationem suam curet, si potuerit destinare, ut alii coniudices vel executores mandatum [illegible].

[illegible]

ad confirmationem iniunctam mandati procedant. ¶ Nec enim ille qui tantummodo noluit intendere exceptione impossibilitatis in prorogatione valeat aliquatenus excusari. nisi forte sic in rescripto fuerit expressum. si non omnes interfuerint vel si inter nequiverint aut noluerint intendere.

Innocentius III. Exonien. episcopo.

Pastoralis officii diligentia prestante consuluisti quod de revocatione litterarum ambigitur utrum iudices priores an posteriores cognoscere debeant. utrum per secundas litteras sint prime littere revocate. ¶ Ad quod taliter respondemus quod nisi posteriores prioribus vel e converso duxerint deferendum. simul utrique cognoscant. et si forte nequiverint in unam sententiam concordare. quorum plures sint ex una parte quam ex altera partibus consentientibus electos a partibus huiusmodi contentio sopiatur. ¶ Cum igitur sub huiusmodi forma interdum causam committi tamquam ad eius talem et quosdam alios super hoc et quibusdam aliis se tangentibus possint tibi duximus committendam. an ob multotiens litteris inpetrantibus nos sollicite consuluisti an iudex ex delegatione habens in personarum vel rerum expressione super personis vel rebus exprimendis habeat potestatem ad alias. utrum si aut quando persone vel res expresse fuerint nominatim super non expressis in commissione priori sed generaliter complexis: speciales littere que de priori commissione nullam faciant mentionem ad alios iudices a sede apostolica emanaverint. eundem vigorem debeant optinere. ¶ Nos igitur ad hec duo taliter respondemus quod cum generali per speciale mandatum procul dubio derogetur iurisdictio per generales litteras attributa per speciales. quantum ad ea que specialiter exprimuntur penitus enervatur licet de prioribus non faciant mentionem. Unde superflua relinquitur premissa questio quod tamen modicum prestitit. quod donec iurisdictionem revocet specialis litteras eas super rebus vel personis ex aliis expressis obtinet delegatus. sed antequam exprimatur res vel persone delegatas non potest huiusmodi iurisdictionem exercere. ¶ Idem.

Senonensi archiepiscopo.

Sedes apostolica consuevit ex habundantia se petentibus liberalem. sed quandoque eius gratia nequitia deludit. Et infra. ¶ Nos igitur volentes eorum malitiis obviare decrevimus ut cum in commissionibus nostris minores et viliores persone solummodo designentur maiores et digniores sub generali clausula non intelligantur includi. sed nec liceat per clausulam generalitatis huiusmodi multitudinem effrenatam iudicum evocare. Nec super maioribus et grandioribus negotiis audiantur qui de minoribus et levioribus tantum faciunt mentionem. ¶ Si quis vero aliquas personas expresserit non ut veniat cum eis in dictam expensam sed ut ad pares consistere valeat vel minores quasi fraus et dolus ei patrocinari non debent tamquam mendax precator careat penitus impetratis.

Honorius. Cantuarien. archiepiscopo.

Ex tenore litterarum. ¶ Et ipsorum quas nobis destinatis in

[illegible]

tellim. r. sacerdotem de colle
muta ad aliquos iudices sup
quone que int ipm et alterm
de loco vertitur litteras ap.
impetrasse. qui cum ptem citas
sent ad dictam dictus presb
coram eis noluit litigare.
et j. Cum que nos in cie cogni
tione velletis pcedere abbas
coram nobis pposuit qd no
tenebatur p directas ad uos
litteras pdco presbro rndere.
cum pars abbatis iudicibus
fuisset citatus que auctoritate illarum
no fuant reuocate. Et nos
g attendentes stau dce p bri
memorati duas conmissio
nes sup eodem negocio impetra
tis quarum altera no faciebat
mentionem de reliqua. quia fraus
dolus alicui patrocinari no
debent. decernimus ut ipse commo
do careat utriusque. Idem medio
lan. archiepo.

Cum ma de septi. secois.
apostolice moderamine nos susce
pisti nobis qd cum p. dici in ecclia
mediolan. sufficienter sit p
bendam adeptus. mirabaris qd p receptione ipsi in
ecclia de grangosa pposito et
frib eius de eccle litteras ap
plicas miseram. cum si litte
rarum nrarum seriem attendisses
mdi inuenisses in eis qd tum
debuisset tamen offendisse.
Cum enim in illis litteris nec pbenda
de ipsi in ecclia dicretur nec me
diolan. canonicus immo nec
clicus diceretur in eis. et in litteris
ipsis hoc esset adiectum dummodo si
dignus existeret ad ecclam sic
aim bn sm optinendum in
telligere potuisses qualiter
nre ille fuant impetrate. Idem

electo dec. et co. n. canonic.
camacen.

Causam que inter pmonstraten.
et pmon. ecclias sup possoib
de anapla vertitur et sqz in
litteris aliadinum fuisse in
sertum q si alteruta pars ata
ta legittime psentiam nram
adire et iudicio parere contep
nerit uos psentis ptis pro
nes rem p earum quarum de iure
possetis in ea cognitione ac
decisione pcedere nullius in
tardaretis. Et nos uolentes
ut clausula illa quarum de iure
potitis quamuis quidam de pponitum
recepione in ea fieret. fiat
inserenda clausulam illam
detestuum. receptione pcedat
vos. quam ipam intelligentes
ibidem in ea inter tenorem litte
rarum illarum pcede no tardetis.
pmissum ut si autem. pos litte
rarum ico negocio legittime e
pcessum statuite pseueret ali
quam si occone clausule me
morate aliquod constitit iam iu
tius ptis piudicium attemp
tatum fo intius decernimus cau
turum. mandantes ut i deci
sione ipsi negocii sicut pre
missum est. tam sr pncipali
qr sup incidentibus qonibus
ap. rc. canoice pcedatis. Idem

Constitutus .R. archiepo. senon.
ap. se. ap. p. clicus pposuit q
cum celestinus pdecessor nr
decano et capitulo uitum. de
derit in mandatis ut ipm re
ciperent in canoicum et frem. et
pbendam ei conferrent si q
tunc uacaret in eorum ecclia. uel pro
ximo uacaturum. ipi mandata
tum eius admittere no curassent.
eis pcipiendo mandauit ut

[illegible]

quod mandaverat adimpleret sibi super his executoribus deputatis etc. ¶ Veniens P. G. adversa pars dicit quod cum in ecclesia certus esset numerus canonicorum institutus, firmatus iure iurando et pro. pon. confirmatus et de b. memorie A. predictus litteris non fecisset mentionem intelligendum erat convenisse. P. decessorem nostrum H. et dictas litteras veritate tacita impetrasse etc. ¶ Vis. II. cum quis si nobis constiterit legitime numerum canonicorum qui nunc est in ecclesia predicta canonicum et capitulum eiusdem ecclesie iuramento firmatum antequam predictis clericis litteras executorias impetrasset, quicquid factum est occasione litterarum in parte irritum decernatis. alioquin ei faciatis in eadem ecclesia prebendam si qua vacat, vel primo vacaturam sublato cuiuslibet appellationis obstaculo assignari. I. de. A. can. pictavien.

[illegible] litteris que ab apostolica [illegible] non nullis ex ignorantia tacita veritate vel suggesta falsitate impetrantur nobis diversos intelleximus sentire diversa. aliis asserentibus eos debere prorsus carere omnimodo litterarum commodo: cum mandator precator carere debeat impetratis. aliis non dicentibus quod etsi forma carere debeant in litteris nostris expressa, mandatum tamen rigorem iuris sicut a delegato iudice in negotio procedendum. ¶ Nos igitur inter eos qui per fraudem vel maliciam et eos qui per simplicitatem vel ignorantiam litteras a nobis impetrant huiusmodi credimus distinctionem habendam. ut hii qui priori modo falsitatem exprimunt vel supprimunt veritatem sive per falsitatis penam nullum ex litteris commodum consequuntur. ita videlicet quod delegatus per quem sibi super his facta fuerit fides nullatenus decernat cognoscere. ¶ Illi autem qui posteriori modo litteras impetrant ducimus distinguendum. que falsitas suggesta fuerit vel que veritas occultata que si minus fuisset tacita vel expressa sit falsitas vel veritas occultata que si minus fuisset tacita vel expressa nos nichilominus easdem litteras in forma communi dedissemus delegatus non sequens formam in litteris appositam set ordinem iuris in causa procedat. ¶ Si vero per huiusmodi falsitatis expressionem vel suppressionem veritatis littere fuerint impetrate que tacita vel expressa nos nullas prorsus litteras dedissemus a delegato non est aliquatenus procedendum. nisi forsan causa vel ut partibus ad suam presentiam convocatis de partium voluntate cognoscat sicut in utroque causa eadem ipso que delegantem movet moveat et delegatum. et ubi delegans suas litteras denegaret delegatus etiam sue cognitionis officium nullatenus interponat. I. de. abbi. cenome.

[illegible] tum pro off. Postulasti a nobis utrum per litteras ad diversos actores nulla mentione habita de prius convenientibus impetratas teneantur actores ipsi super causis que ad eosdem pertinent ad eosdem de ipsis querere

[illegible]

lantibus responderet, ac licet ibidem a sententia appellationis obiectu possent ne tamen videant se tueri. Super quo duximus respondendum, quod nisi rationabilis causa suffragetur per appellationem se tueri non possunt quominus debeant auctoritate litterarum huiusmodi legitime respondere, cum ex officio suo teneantur congregationum suarum negotia procurare, nisi forte ab his qui convenientur negotia essent omnino discreta.

Idem archiepiscopo et canonicis Magdeburgensibus.

Cum dilecta in Christo filia R. custos secularis ecclesie ac G. procurator monialium super ecclesiis in eadem ecclesia celebratis litigaverint aliquamdiu coram nobis, tandem prefata R. litteras ad abbatem de Romech. et suos coniudices impetratas post super hoc renuntiationem obtentas, cum in eis nulla mentio fieret de substitutorum resignatione, fuit prefata contra nostram cognitionem demandatam; quia in prioribus litteris ad scolasticum Hildesemensem et coniudices suos obtentis, in certis de quibus in secundis litteris mentio non fiebat, videbatur quod in litteris ipsarum conventione diminueretur attemptatum duximus irritandum. Dictum vero scolasticum et coniudices suos invenimus minus provide processisse, cum eisdem principaliter mandaverimus ut ad predictam ecclesiam personaliter accedentes personae ydonee administrationem committerent abbatie, cum ad opus eiusdem fieret hinc inde substitutorum resignatio, ipsi formam mandati apostolici transgressi

[illegible]

ponentes illo articulo pretermisso de aliis articulis inordinate preliminare cognoverunt. Episcopus quoque processum in priori contra formam nostri rescripti et iuris ordinem attemptatum irritum decernimus et inanem. Decernentes quoque quod quibusdam aliis ecclesie sororibus sicut iustum fuerit restitutis et forma mandati nostri exacta diligentia observata, in negotio ipso ratione previa procedatis.

Idem.

Plerumque contingit quod aliqui nostris litteris impetratis illis uti multo tempore postponentes tunc demum eas exhibent cum alia auctoritate ab eis contra quos primitus litteras impetrarant ceperint conveniri, dicentes posteriores litteras non valere ut pote non facientes de prioribus mentionem. Cum igitur non sit maliciis hominum indulgendum, statuimus ut si quis litteras nostras impetrans infra annum per se vel per procuratorem copiam iudicum habuerit, ex malicia vel negligentia post posuerit in uti eis, auctoritate posteriorum valeat conveniri, licet in ipsis nulla mentio de prioribus habeatur.

Idem Rothomagensi archiepiscopo.

Cum contingat interdum quod propterea cum quidam super aliquo litigantes ad diversos iudices litteras impetrent, quorum quidam obtenta a parte altera tibi mandavit ut partem adversam denuntiares excommunicatum sine dilatione, alius iudicibus postmodum tibi iniungentibus ut eandem denuncies absolutam, queris an utrisque an neutris vel alteris satisfacere

[illegible]

[illegible]

in his parte debeas obedire. ¶
Super quo prudentie tue
respondentes credimus distingu
endum an cum primum manda
tum recepisse dignoscaris tibi
forsan innotuit inter illos et ali
os super iurisdictione discordiam
suscitatam. an super hoc minime
omnino sciuisti. quod si super
contentione huiusmodi tibi peritus
innotescat cum primum mandatum
recipere contingit illud de
bes executioni humiliter man
dare. Sed si postea ab aliis est
contrarium demandatum tunc litterarum
ad utrosque a sede apostolica obten
tarum copia postulata quas pre
sentium auctoritate districte precipi
mus exhiberi si ex ipsarum teno
re deprehenderis euidenter ita
quod non sit aliquatenus hesitandum
quod littere que ad alios a quibus
secundum mandatum recepisti impe
trate noscuntur expresse reuocent
litteras aliorum tu illud inter
prioris exsequaris quod tibi se
cundo loco mandatur. ¶ Si
uero ex litterarum inspectione ma
nifeste tibi constet quod littere
optente ad illos qui primum
dederunt mandatum priores minime
reuocant secundum manda
tum nullatenus exsequaris. Quod si for
te tibi in toto fuerit dubitandum
ad exequendum secundum manda
tum te procedere non oportet. Co
nec iure alicuius earum ex constitutionis
tenore et intentio huiusmodi contentio so
piatur tu ipsum facere debes si
primo mandato recepto an
tequam executioni demandato
tibi forsan innotuit quod inter
se super iurisdictione demandata
ceperunt disceptare. ¶ Cete
rum in hiis omnibus puram per

iudicem te conuenit intendere
nec preterea ne uel ad declinandum
mandatum dubitare te dicas
ubi dubitandum non est uel etiam ad
exequendum te asseras esse citum
ubi citus esse non debes. ¶ Licet
autem ex hiis certa detur tibi
doctrina qualiter in hiis debeas
te habere. nulla tibi attribuitur
potestas ut inter delegatos
aut partes de iurisdictione debeas
iudicare. ¶ Idem magistro G.
et P. furnstrauen.

Cum ex litteris sancti machasii
remensis. sargiam. et ualli regie ab
batum nostris fuit auribus inti
matum quod cum ad eos semel
et iterum a nobis littere processis
sent super eo quod P. dictus et
sancti remigii prebendam de
sancte.. quondam R. de duo presbiterum
positam personam ab abbate
sancti remigii sibi collatam
fuisse proposuit detinebat
ipsi partes semel secundo et tertio
citauerunt. tandem P. quia citatus
plures comparere noluit per se
uel per responsalem aliquem coram
eis excommunicationis uinculo innodan
tes fecerunt fructus ipsi
prebende sequestrari. ¶ Cumque
post modum idem P. accedens
ad eos se iuri parere promisisset pi
tentium et obtinuisset se absol
ui ipsi absolutionis litteras
reddentes diem ei assigna
uerunt et locum in quibus coram
eis quod promiserat adimpleret
qui diem et locum ex litteris
illis radens in loco rasure
scripsit quod ipsi sequestratos
fructus ei assignari man
dabant quorum coram duobus
coniudicibus suis absentiam ex
cusante per litteras: et con

[illegible]

fessus. Nos igitur cum tante temeritatis excessus falsitatis scrupulo non careat, vobis districte mandamus ut si est ita, ipsi presbitero super dicta prebenda perpetuum silentium imponentes, prefato R. dictum ecclesiam assignaretis eandem cum fructibus sequestratis. Verum sicut vos prius litteras intimastis, cum dictus R. rasuram predictam coram vobis per testes idoneos probavisset, et ob hoc postulasset sibi dictam ecclesiam assignari, vos utrum clausula illa "si est ita" de omnibus superioribus an tantum de articulo rasure deberet intelligi dubitastis. Nos igitur intendentes quod clausula dicta ad omnia superiora refertur, ad hoc ut ipsi R. prefata ecclesia conferatur, quia licet indicium falsitatis ad imponendum ei perpetuum silentium super ipsa ecclesia sufficiat, at qui sententiam hic petavit, non tamen propter hoc est eadem ecclesia adversario assignanda, nisi super aliis facta fuerit plena fides.

Idem episcopo Imolensi.

Dilectus filius abbas sancti Stephani Bononiensis nobis per suas litteras intimavit, quod cum ipse cum visitationis officium in civitate ac diocesi Bononiensi commisimus, B. et A. presbiteros ad ecclesias suas propter eorum graves excessus et manifestos duxit amovendos. Hii de super restitutione sua nostras ad te in communi forma litteras impetrarunt, de amotionis sue causa et revocatione quam tenebant astrictam nullam facientes penitus mentionem. Nos igitur fraternitati tue mandamus quatenus si est ita litteras ipsas tanquam per veri suppressionem obtentas viribus carere decernas.

Idem episcopo Vercellensi.

Postulasti per sedem apostolicam edoceri, utrum alicui ecclesie vicario perpetuo de proventibus ipsius vicarie bonisque patronus habiti vere valeat commode sustentari, teneatis per aliam formam communem cum sapientibus in ecclesiastico beneficio providere. Ad quod sic duximus respondendum, quod cum per formam predictam necessitatibus tantum pauperum clericorum, qui nullum sunt beneficium ecclesiasticum assecuti, sedes apostolica duxerit succurrendum, perpetuus vicarius nisi de vicaria fecerit in eisdem mentionem, commodum reportare non debet de huiusmodi litteris utpote veritate tacita impetratis. Non enim carere beneficio debet dici, cui competens de proventibus perpetue vicarie est provisum, ex quo habita beneficii sufficientis subsidium extra sedem super beneficio alio optinendo de levi non scribimus, nisi faciamus de primo in nostris litteris mentionem.

Idem Diconatio Gravinensi.

Nonnulli gratia sedis apostolice abutentes litteras eius ad remotos iudices impetrare nituntur, ut reus fatigatus laboribus et expensis liti cedere vel importunitate actoris redimere compellatur. Cum autem per iudicium iniuriis aditus patere non debeat quas iuris observantia interdicit, Statuimus ne quis ultra duas dietas extra suam diocesim per litteras apostolicas ad iudicium trahi possit, nisi de assensu partium fuerint impetrate.

[illegible]

vel ex persona delegati commissione fecerint mentionem. ¶ Contingit autem quandoque quod quidam se convertentes ad novum genus machinandi, ut vel sopitas prius suscitare querelas vel novas immittere questiones, fingunt causas super quibus a sede apostolica litteras impetrant absque dominorum mandato, quas vel reo ne propter laborem vel expensarum dispendium molestetur, aut actori ut per ipsas adversarium indebita molestatione fatiget venales exponunt. ¶ Cum autem lites restringende sint potius quam laxande, hac generali constitutione sancimus ut si aliquis super aliqua questione de cetero sine speciali mandato domini litteras apostolicas impetrare presumpserit, et littere ille non valeant, et ipse tanquam falsarius puniatur: nisi forte de illis personis extiterit a quibus non debet exigi de iure mandatum.

Honorius III. Cantuariensi archiepiscopo.

Dilectus filius .I. Sarracenus clericus exposuit coram nobis quod cum G. clericus Aurelianensis ipsum super ecclesia sancti Nicolai Aurelianensis coram nobis auctoritate litterarum traxisset in causam, excepte ipsius .I. fuit excipiendo propositum quod auctoritate litterarum illarum non poterat conveniri eo quod ultra duas dietas ad ipsum venerat, propter quod erat ecclesia contra statuta generalis concilii de quo in eisdem litteris non fiebat mentio distabatis, et quamquam exceptionem huiusmodi admittere denegantes procedebatis in causa, eo quod idem I. in lxxx. et lxxxii. obtineret beneficia optineret quam ex lex ibi dominicum intelligeretur.

[illegible]

hic eapropter nuntiam audiam appellavit etc. ¶ Cum quidam .I. appellationem interpositam prosecutus ad Eboracensem archiepiscopum et eius collegas super premissis litteras impetrasset, vos in causa ipsa iudices procedentes eisdem iudicibus commisso sibi predantur negotio inhibuistis. ¶ Quocirca mandamus quatenus si est ita causam super sedeatis eidem cum non vos sed dicti iudices cognoscere debeant ad quos iurisdictio debeat pertinere.

Idem episcopo et archidiacono Legionensi.

Capitulum sancte Crucis Camaracensis exhibita nobis petitione monstravit quod cum dictos fratres pretendant beneficio in eorum ecclesia optinendo litteras nostras ad eos monitorias et demum preceptorias impetrarent, v. dictos contra eos super consimili beneficio in eadem ecclesia optinendo ad I. archidiaconum Toronensem et eius collegas de predictis litteris non habita mentione executorias a nobis litteras impetravit, qui post appellationem ad nos interpositam in eos suspensionis sententias protulerunt ac dictus C. super executione mandati pro eo facti ad alios optinuit scripta nostra qui tulerunt suspensionis et excommunicationis sententias in eosdem. ¶ Quocirca mandamus quatenus eo recepto in canonicum et in fratrem assignatoque sibi beneficio prebendali qui ad eos prius mandatum apostolicum reportavit prolatas sententias iuxta formam ecclesie relaxetis, alii super prebendali beneficio in eadem ecclesia silentium imponentes.

Idem Bituricensi archiepiscopo. ap.

[illegible]

[illegible]

Ad audientiam nostram pervenit
quod quidam clerici obten-
tu sedis apostolicae litteris super pro-
visione sua in quibusque
ecclesiis tibi subiectis recipien-
tes ab his annuas pensio-
nes seu alia beneficia ab eorum
impetratione desistunt renun-
ciantes beneficio litterarum etc.
Et infra. Mandamus quatenus eos qui per litteras
venientes tamquam alias de illa-
rum mentione non habita impetravit
de cetero vel hactenus impe-
travit: tamen ecclesias commo-
do earundem ecclesias non permittas
earum occasione vexari, revocan-
do irritum si quid earum praeter-
tu inveneris esse factum. Gregorius IX
archiepiscopo Mediolanensi.
Nobis proposuisti praesentia
quod nonnulli clerici sedis apostolicae praesentes
litteras non tamen alias de aliis
mentionem facientes impetrant
fraudulenter ut in pluribus ecclesiis
admittantur. Sicque aliqui in
aliis recepti licet nondum
in eis beneficium ecclesiasticum asse-
cuti alias ecclesias super recep-
tione sua multorum impetrunt
et molestant etc. Mandamus quatenus
eos ecclesiis in quibus recepti
sunt facientes esse contentos
non permittas alias ab eis
occasione huiusmodi litterarum mole-
stari, nisi forte de receptione
sua expressam fecerint men-
tionem. Idem episcopo Silvanectensi.
Dependiensi et aliis.
Ex parte capituli et decani Lau-
dunensis fuit propositum quod cum ipsi
auctoritate apostolicae indulgentiae in
nobilem N. excommunicationis
sententiam protulissent, procura-
toribus partium propter hoc ad sedem apostolicam
accedentibus et litteris super dicti
articuli contestata nos cum nob-
ilis ministeriis in mandatis hoc
adiecto ut non obstarent lit-
terae praefato sensu partium impetratae.
Dictus autem nobilis proposuit
coram nobis quod per illas litteras pro-
cedendum non erat, ex eo quod
qui eas litteras impetravit
falsus exstitit procurator, cum
ipse ante impetrationem litterarum
ipsarum propter suspicionem quam de
eidem conceperat mandatum
suum ei revocasset. Ceterum
praeponentibus ex adverso quod
ad nos vel ad ipsos huiusmodi revo-
catio non pervenit, unde vos
quod deberetis per litteras illas
procedere per quandam interlocuto-
riam protulistis. Procedente
itaque procuratore ipsorum ut in spe-
cialis procedam indulgentiam:
procurator ipsius nobilis ex adverso
ostendit quod non erat per eam
decanus litteras procedendum, ex-
hibens quasdam alias post
impetratas continentes ut
si de partium voluntate procederet
cum terminaretis eandem. alioquin
causam ipsam sufficienter instruc-
tam remitteretis ad sedem apostolicam
examinandam, cum indulgentia memo-
rata. Quas litteras ipsi ex eo
non valere dicebant, quia per
eundem nobilis post revocationem
mandati fuerant impetratae. Quo-
niam iuris generalia statuta con-
tra apostolicae litterae quas sine man-
dato speciali dominus quis impe-
trat valere non debent, nisi de
illis personis exstiterit a quibus
non est exigendum de iure man-
datum: Consultationi quod si revocatio
mandati ad procuratorem
pervenit cum minus deberent
valere litterae quas impetravit ab illo

[illegible]

a quo mandatum dñs reuo
cauit in negocio iux̄ ꝑox̄ cō
tinētā litterarū nō obstā
tib; posterioribus litteris pre
datis. I de decano et ma
gro. b. canonico leodien.

Significante .W. nos no
ueritis accepisse q̄ cū .R.
de .W. remen. dyoc̄. sup quo
dā pannis ad iudices lr̄as
i petrasset .id .W. excipiendo
ꝓposuit q̄ cū idē .W. nō de re
men. s; de leodien. dioc̄. ex
isteret p huiꝰ litteras cū de
dyoc̄. leodiensi. nō facerent ali
quā mentionē conueniri de iure
n̄ poterat nec debebat. q̄ q̄ h̄
exceptionē iudices admittere
denegarūt. nr̄am audiam
appellauit. E. Ideoq; co. q.
si est ita reuocato in irritum
&c. I de poru sci laudi & suc
centori rothom.

Rodulfus dictus rector
ecclē sci xpofori de ciuitate
sagien. sua nob̄ insinuacō
ne monstrauit. q̄ cū magr̄
R. eū p q̄sdam litteras d̄
sagien. epm a quosdam
alios sagien. dyoc̄. sup red
ditibus & reb; aliis i petras
a nob̄ corā iudicib; sup
eadē ecclā p generalē clau
sulam & quidā alii cōue
nisset. idē rector excipiēdo
ꝓposuit q̄ cū eēt de ciuita
te sagien. & sb̄ eadē clausula
nūs de ipa ciuitate itelligeret
i clusus cōueniri nō poterat
p easdem. & q̄ iudices huiꝰ
exceptionē admitte recusa
uerūt nr̄am audiam appella
uit. E. Ideoq; co. q. si est i
ta reuocetis i irritum. &c.
I dem abbi sci iacobi.

Significauit nob̄ comitis
sa namucen. q̄ cū comite frē
suo mortuo ipa i eū succes
serit comitatu. b. & s. p q̄sdā
litteras ap. d̄ tullen. epm
a quosdā alios clericos &
laicos impetras corā iu
dicib; eam ad quos obtē
te litte fuant sup q̄dam su
ma pecunie quā eidē suo frī
mutuasse dicebāt. p illam
generalē clausulam qui
dam alii q̄ in p dcō comi
tatu successerat. conuene
rūt. excipiente ita q̄ p rima
tore suo q̄ cū ad huc fuat
muier eidē muneris quū
hoc dem littere i petrate fuint
nec ipās dum uiueret
fuat ad iudiciū euocatus
eā ꝑ auct̄ nō poterat cōue
niri & q̄ iudices excepcō
nē n̄ admittebāt ipi nr̄ā
audientiā appellauit. &c.
E. Ideoq; co. q. si est ita reuo
cato in irritū. &c. I dem abbi
sci uictoris.

Ex insinuacōne ambian
epi accepimus q̄ .I. dictus
sup eū puisionē ad ipm
ꝑceptorias & post modū
ad nos executorias d̄ eū
litteris i petrauit. &c. E. Quo
circa co. q. si nulle sup hoc
monitore ꝑcesserit exe
cutoris sup sedeatis eis
dem. dū in hoc executo
re de monitoris fecint
mencōne. alioq̄n i executi
onis negocio iux̄ directi
pi ꝓ mandati ad nos
ꝓne pma ꝓcedatis.
Idem. epo nanonen.

Mandatum aplicū ad
te directū ut magrm̄ .R.

[illegible]

faciens recipi in canonicum et in fratrem nouo decreto eccl[es]ie s[upradicte] pallio ubi eidem non s[cri]psimus qui hi[n]c gratiam prosequitur an[te] iam primas litteras b[e]n[e]ficium optinente prosequi non teneris. cum sup[er] receptione duorum grauandi eccl[es]iam antedictam non fuit intentio mandatoris. Idem.

Litteris ap[osto]licis ad uos directis ut G. clericum reciperetis in canonicum et in fratrem nisi pallio prius eccl[es]ia uestra fuisset grauata mandatum n[ost]rum uos exequi uolumus et mandamus non obstante quod O. subdiaconus per litteras n[ost]ras executorias receptus tis qui a bone me[morie] lx. p[a]p[a] p[re]dec[essore] n[ost]ro monitorias l[itte]ras impetrarat. cum fratrem p[re]d[ictu]m O. n[on] pocius gratiam n[ost]ram fuimus prosecuti. Idem.

Abbatem qui mandatum ap[osto]licum iam recepit. ut S. clericum in eccl[es]ia sui monasterii prouideret per litteras generales. ad obtentas ut in d[ic]ta eccl[es]ia. pallio sc[ri]ptum n[on] esset facta prouideri cogi iuris ro[tio] non p[er]mittit. nec sup[er] conferendis b[e]n[e]ficiis aut eccl[es]iis aggrauari. et si facultatem h[ab]eret d[i]c[t]e per easdem litteras p[ro]uidendi. Idem.

Ab excommunicato qui est statuta concilii generalis. asserit se ligatum litteris ad excommunicatorem obtentis ut si est ita sine difficultate absoluat eum delegatis deputatis qui eo n[on] parente mandatum ap[osto]licum exequitur. n[on] excommunicatori q[uod] de suo facto cl[er]icus est delet licet in lx defferatur eidem. s[ed] iuris cognicio de mandat[o]. Idem.

Opponente aliquo n[on] dum se b[e]n[e]ficium eccl[es]iasticum assecutum sup[er] prouisione ip[s]ius licet minus competens optineretis rescriptum ap[osto]licum de lx non faciens mentionem impetratum illud uel uo fraudulenter obtentum dicimus non ualere. Idem parisien[sis] ep[iscop]o.

Quia n[on] nulli diu[er]sis modis litteris ap[osto]licis abutuntur statuimus ut quis obtentas sub nomine suo litteras aliis eidem nominis tradit q[ui] quos uoluit fatigent indebite per easdem et qui eas tali modo recepit. Cum q[ue] illos esse quos nichil h[ab]et q[uo]d nis faciunt iudicium euocari. aut litteras ip[s]as ad futuras trahunt contro[uersi]as que non dum fuant tempore impetrationis exorte. seu q[uod] q[uis] sup[er] uno negocio. uel et manifeste sup[er] plurib[us] p[er]sonis a communib[us] q[ui] sub uno iudice possent citari commodi. p[ro]curarias litteras coram diu[er]sis trahunt ut reus laborib[us] fatigatus et sumptib[us] uel compellat[ur] componere uel cedere iuri suo. aut reus actorem eodem t[em]p[or]e ad diu[er]sa loca uel indeterminate ad illam que esse cum plurib[us] eidem prouincie uult fecit uocabulum citari procurat. ut cum non comparuit excommunicet q[uasi] contumax. siue cum a sua intentione repellat. easdem litteras commodo careant ad u[er]sarii

[illegible]

[illegible]

in modicis expensis ac dampnis que ipsi super eos protulisse constiterit condempnet. *Greg. in registro.*

Romanus pontifex qui iura tuetur sic intendit ammovere petitionibus singulorum ut eis gratia nequeat inutilis non debeant impetrantes nec illos maliciose vexare quos non debeant aliquam questionem habere. Cum igitur nonnulli pretextu illius clausule generalis "quidam alii" quidam litteris ab apostolica sede obtentis apponi pariter ut diversos diversis temporibus fraudulenter fatigent laboribus et expensis. Nos volentes ne malicia prevaleat equitati hoc decreto occasione clausule predicte alicui pateat aditus malignandi. Statuimus ut ultra tres vel quatuor et super valeat conveniri quorum nomina tres in primis citationibus exprimit.

De consuetudine. Rubrica.

Consuetudines que ecclesiis gravamen inferre dinoscuntur nos decet consideratione remittere. *Innocentius III archiepiscopo et capitulo turonensi.*

Ex litteris t. i. si vero aliquis possessiones aliquas ecclesiis claustrensibus vel aliis religiosis locis in bona valitudine vel ultima voluntate vult pro suorum peccatorum remedio conferre hanc conferendi formam ecclesie proponit quod huius donationibus in ecclesia in manu accipiat in extremitate palliique manu prelati esse sustineat aut super altare ponendum sub testimonio videntium et audientium sub eadem forma que scotacio vulgariter appellatur. Eius ii [illegible] donationes eorum que sub obtentu huiusmodi consuetudinis claustris ecclesiis vel quibuslibet locis religiosis presentiuntur et sunt collate factis in volumine observantiam huius signum quod scotacio dicitur tam facte donationis quam tamen possessionis sit evidens argumentum. *Idem episcopo pictaviensi.*

Ad nostram noveris venisse audientiam pervenisse quod tua et diocesi in causis ecclesiasticis consuetudo minus rationabilis habetur quod cum aliqua causa tractatur ibidem allegationibus et rationibus utrimque propositis auditis a presentibus in terris illiteratis sapientibus et insipientibus quid iuris sit queritur et quod illi dictaverint vel aliquis eorum presentium requisito consilio pronuntiat teneat. Nos igitur attendentes quod consuetudo que canonicis obviat institutis nullius debeat esse momenti sententiam sic a iudice lata nullam obtineat firmitatem ut in causis ecclesiasticis subiectorum tuorum postquam tibi de meritis cause constiterit et sententiam proferre valeas sicut ordo postulat rationis auctoritate tibi presentium permissa consuetudine non obstante concedimus facultatem. *Idem vicario nostro apud Constantinopolim.*

Quanto de benignitate ... pervenit ad audientiam nostram quod quidam simplices sacerdotes apud Constantinopolim ea sacramenta presumunt fidelibus exhibere que ab apostolorum tempore sunt solis pontificibus reservata ut est sacramentum confirmationis quod crismando

[illegible]

renatis soli debent episcopi prima
manus imponere et ferre ad excu
sandas excusationes in peccatis.
solam consuetudinem pretenden
tes. etc. ⁋ Quis. t. cog. q. omnibus
presbyteris dicte diocesis perhibeas ne
talia de cetero sua temeritate
presumant quia licet non sint a
fidelibus contempnenda ca
vendum est tamen ea sine periculo
et necessitate que legem non habet
omittere: quoniam ut ab hiis qui
ea conferre non licet extremita
te que lege dampnatur non sine
gravi periculo animarum conferan
tur cum nimis quedam ostendat
in operantis autem non subeat
in effectum. Idem decano et
capitulo Cenomanensi.

Cum in tua nos ecclesia pre
canonicos sancti petri de curia
extiterit super eo quod dicti cano
nici generale interdictum ab episcopo
vestro vel a vobis sanctitate Ce
nomanensi positum non serva
bant quod voverit etc. ⁋ Procu
rator vero ipsorum proposuit quod
cum ipsa ecclesia sancti petri a sui fun
datione libera extitit et excep
ta et de consuetudine [illegible]
[illegible] licitum erat eis pulsa
tis campanis alta voce inter
dictis et excommunicatis exclusis
divina officia celebrare.
Nos igitur cognito quod tali
consuetudine sic foret dirimi
petur nervus ecclesiastice dis
cipline ipsam de consensu fratrum
nostrorum duximus irritandam.
Idem episcopo Exoniensi.

Cum olim Lodomensis ex
parte nostris auribus intimasset quod
in sua ecclesia postulat statui pre
centorem. nos eius precibus
inclinati licentiam ei dedi
simus precentorem hic ordinan
di. dum in conferendis sibi
redditibus nulli preiudicium
inferretur. statuentes ut pre
centor talis institutus inter
sessionibus processionibus et aliis
illam haberet in eodem ecclesia di
gnitatem quam habent alii precen
tores aliis ecclesiis anglica
nis. etc. ⁋ Quo circa. cog. q.
si pro diversas consuetudines lo
corum diversas noveris habere pre
centores. in ecclesiis anglicanis
dignitates iam dictum precen
torem illam habere facias in eo
dem ecclesia dignitatem. et quia ma
nifestum est quod rationabilibus
et approbatis consuetudinibus et
ecclesie salvis. sine alieno pre
iudicio potest optinere. Idem
conventui Corbeiensi monasterii.

Cum venerabilis frater noster Hostiensis
episcopus et I. sancte cecilie presbyter cardinalis
in partibus Alemannie legationis
officio fungerentur. venerit ab
bas de monasterio. b. quod ad
vos eccl. nullo mediante noscitur
pertinere a monasterio Corbeiensi.
quod est eo. ec. spirituale propria temeri
tate nunquam fere licentia illius
defenditur confirmatione
a nobis ab ipsis qui vices
nostras illis partibus tunc gerebant
nec habita nec petita. etc. Post
modum autem nuncii eius ad
defensionem ipsius generalem illi
us consuetudinem allegarunt.
Cum igitur non sit tam consuetu
do quam corruptela sit merito
censenda que per sacris est
canonibus inimica. ipsam con
dampnamus decreto non servari.
Idem decano Saviensi a. archi
diacono et magistro p. canonicis Parisiensibus.
Cum dilectus filius A. andrei.

[illegible]

ecclesie monasterii qui pro se ac eadem
ecclesia se gerebat et eos, procurator mo
nasterii Karofensis super iure eli
gendi abbatem in monasterio An
drensi et eadem electione in iudicio
litigassent: Iohannes electionem suam
a fratribus Andrensibus concorditer
celebratam auctoritate apostolica petiit con
firmari, asserens tam iure
communi quam privilegio speciali eis
ab Alexandro papa predecessore nostro
permodum confirmato libe
ram eligendi auctoritatem
ad eosdem fratres tantum pertinere.
§. Dictus vero procurator
proposuit ex adverso quod cum olim
ad petitionem patronorum ecclesie
Andrensis episcopo fuit constitutum
quod si prefatus locus divino
munere adeo pullularet, ut prior
aut abbas constitueretur ibidem,
electio esset penes fratres eiusdem loci
et capitulum Karofensis mo
nasterii, pendente huius obtentu
statuti sic fuit longe retro
actis temporibus observatum ut mo
nasterio Andrensi vacante An
drensi fratres in Karofensi capitu
lo aliquem de gremio monasterii
Karofensis sibi eligerent in abbatem.
electio pro tempore tamen contra statuti
tenorem et contra consuetudinem
approbatam, que optima est legum
interpres, minus canonice attemp
tata, merito cassari debebat.
§. Quia vero constitit electionem
ipsam a suspensis et de
suspenso celebratam, eam cassa
vimus iustitia exigente. §. Ce
terum cum super eodem statuto
ita sane posset intelligi quod
privilegio nec iuri communi nec privi
legio derogetur, ut in eo casu ad se
des fratres electio spectaret ab
bis et ad Karofensis capitulum
confirmatio. Quod quidem si ex parte Kar
rofensis tenor ubi talis fuit con
suetudo probata que iuri communi
et privilegio preiudicet ilx per vos s
illam declaratis electionem
Andrensis abbatis decetero fa
ciendam, ad conventum Andrensis
monasterii eligendi ab
batem adiudicare curetis ut
sic decetero liberam habeant
facultatem vel de gremio
ecclesie sue vel aliunde per eos
nec canonicam eligendi per
sonam idoneam in abbatem
presentandam Karofensi
capitulo ut ab eodem si fuerit
canonica confirmetur. Honori
us III. Pat. capitulo.
Cum consuetudinis u
susque longevi non sit levis
auctoritas et plerumque discor
diam pariant novitates,
nos auctoritate presentium inhibe
mus ne absque episcopi vestri consen
su immutetis ecclesie vestre constitu
tiones et consuetudines a
probatas vel novas inducatis
si quas forte fecistis ir
ritas decernentes. Idem ma
iori aburgensibus rebellis.
Ex parte vestra fuit propositum
quod cum inter vos statute
sint hactenus due consuetu
dines abusive quod si indige
na vel extraneus per aleam
modo vel alio
quocumque casu dissipaverit vel
amiserit bona sua, bona ux
oris sue tam mobilia pro sue
voluntatis libito alienet.
§. Et quod si vir duxerit ux
orem que fide coniugii vio
lata committat adulterium in
dos ipsa medietate omnium bo
norum que fuit viri acceptis

[illegible]

impudenter exegit et ipse rex apprehendit quod post prandium daturus erat omnibus viris bonis. Quia vero re praesentium declaramus nos non teneri ad huiusmodi consuetudinem observandam. Gregorius VIIII.

Cum tanto sint graviora peccata quanto diutius infelicem animam detinent alligatam, nemo sane mentis intelligit iuri naturali, cuius transgressio periculum salutis inducit, quacumque consuetudine, quae dicenda est verius in hac parte corruptela, posse aliquatenus derogari.

Licet etiam longaevae consuetudinis non sit vilis auctoritas, non tamen est usque adeo valitura, ut vel iuri positivo debeat praeiudicium generare, nisi fuerit rationabilis et legitime sit praescripta. Innocentius III. decano et capitulo Senonensi.

De postulatione praelatorum.

Dixit dilecto Petro ... et s. ... cum ... facili non posse tis unum loqui cum et propositum convenire ad nos fuisset ab aliquibus appellatum tandem convenientes in unum archidiaconum ... episcopum in archiepiscopum postulastis postulationem vestram per magistrum R. praecentorem vestrum et per ... sancti Petri exponentes et petentes ut facientes translationi praedictae praebeamus assensum. Cum autem quia antequam ... magister ad sedem apostolicam accessisset nobis qui per eum constabat quod excommunicationis sententiam non fuisset quod idem magister non negavit in ira ... praesentia requisitus a nobis ipsius episcopi excusationem allegans quod sententiam latam fuisse nullatenus tenebatur quia ad eius notitiam nec privatas nec per eundem tunc capellanum qui eandem sententiam promulgavit nec per executores mandati vel litteras pervenisset et cetera.

Et quod non sufficit immo nec prosit ad excusationem praedicti episcopi cum eandem sententiam initiatam praesentibus multis sollempniter ac publice promulgavit eademque initiata sententia in regno Francorum iam a multis publice dicebatur observari nec sit necessarium cum constitutio sollempniter edita aut publice promulgata ipsius notitiam singulorum per specialem mandatum vel litteras inculcare, sed id solum sufficit ut ad eius observantiam teneatur qui novit eam sollempniter editam ac publice promulgatam.

Et cum etiam quosdam qui ... non servabant tamquam illud non fuerint aut receperint canonica tradat auctoritas quod eis factas non facile credendi tribuuntur ... penes illos istius regionis actum fuerit et receptum nec valet quod idem ... quod per eam diceretur non habere cum nos totam terram regni in ipsum sententiam mandavimus interdicere ... cardinalis nisi intelligat mandatum ... illam sententiam promulgavit qui regi tunc temporis adhaerebat et cetera.

Set inde liquido constat sepedictum episcopum sufficienter excusari non posse quod suam mentio post etiam generaliter interdictam sententiam recepisse non videatur et fuisse et cetera.

Nos igitur quia ... apostolicum praecepti sunt in obedientiam omnem ... attendentes ne nullo

[illegible]

expedientia p(ro)p(ter) q(uo)d viderent(ur) hu
milium si contemptus contuma
cium no(n) obesset: cu(m) iux(ta) canoni
cas sc(an)c(ti)ones q(ua)nda(m) sint cul
pe in quib(us) culpa est rela
xare vindicta(m) postulacio
ne(m) ip(s)i no(n) ip(s)i postulante(m) cassavi(mus)
s(ed) ip(s)i postulati p(er)sona(m) rep
uti(mus) ut indigna(m). (et)c.

Quesitu(m) ex eo q(uo)d d(omi)n(u)m
qui vob(is) no(n) conveniebat, post
q(uam) postulastis cu(m) nos inter
dicti s(ent)ent(ia)m fulcaretis ip(s)e c(um)
contemp(tu) et obfuscare p(ro)mis
sa nob(is) fu(er)itis abusi potes
tate. ac ideo nos ea(m) no(n) im
merito p(ro)curare possemus de
soluta t(ame)n benignitate rece
p(er)imus ut nob(is) p(ro) postulacio(n)e
vel elec(ti)one canonica de p(er)sona
ydonea (con)sulatis. Idem Bosti
ancen(si) ep(iscop)o. s(ed) c.

Gratum gerimus (et)c. Acce
pimus ex litteris tuis q(uo)d
canonici Senen(ses) quor(um) postu
lacio fuit n(ost)ra auct(oritat)e cassata. h(ec)
cassacio(n)is litteras suppri(m)e
rent i(n) fraude(m). ut canonice
ad electione(m) p(ro)cede(r)ent ma(n)da
visti. (et)c. Cumq(ue) plures
eor(um) postulacio(n)e(m) cassatam
a nob(is) i(n)novare denuo inte(n)de(re)nt
quanda(m) v(ide)l(ice)t ep(iscopu)m camerac(en)se(m) in
archiep(iscopu)m postularent tu i(n)tel
ligens eos qui cassacio(n)e(m)
n(ost)ram quodam m(od)o revocare
volebant eligendi p(otes)t(ate)m a
misisse q(uia) concessa sibi ex
se. ap. benignitate abusi ferant
fuerint potestate. ideo ad ali
os licet pauciores n(umer)o q(uo)n(iam)
tu(n)c ad (ea)s p(er)tinet (con)silio sani
ores eligendi vel postulandi
devoluta(m) e(ss)e licentia(m) p(ro)p(ter) d(ictu)m
camerac(en)se. ad eor(um) i(n)stantiam

i(n) pastore(m) f(a)c(t)e auct(oritat)e ap(osto)lica p(ro)vi
disti. Nos g(ratu)m sollicitudi
ni(s) camerac(en)s(is) ecc(lesi)e ip(su)m reddi
mus absolutu(m). Quod a(u)t(em)
de mandato n(ost)ro f(a)c(tu)m est auc
te. ap. (con)firmantes. Idem elias
Raven(n)ati ecc(lesi)e.

Bone me(morie). x. archiep(iscop)o n(ost)ro via(m)
univ(er)se carnis ingresso q(ui)da(m)
n(ost)ri s(an)c(t)e praxedis p(res)b(yte)rum (et)
car(dinalem). quida(m) v(er)o ymolen(sem) ep(iscopu)m
postularu(n)t. (et)c. Nos g(raviter) au
ditis q(ue) de f(a)c(t)o (et) de iure fuer(a)nt
allegata plenius p(ar)tium
prium curavim(us) allegare.
consideravim(us) v(er)o q(uo)d eiusde(m)
car(dinalis) p(re)sentia utilior sit no(n)
solum modo ro. ec(clesie) s(ed) (et) ge
nerali ecc(lesi)e tam a p(otes)t(ate) ap. se. q(uam)
ab ecc(lesi)am raven(natem). unde n(on) i(m)m(er)ito
p(re)ferentes sp(eci)ali utilitati (et)
co(mmun)em (et) minori maiore(m) pre
dicti cardinal(is) postulacio(n)i
n(ost)re no(n) duximus accedendu(m).
attendentes a(u)t(em) ex altera p(ar)
te q(uod) p(er) d(ic)t(u)s ep(iscopu)m a minori q(uo)n(iam)
t(erti)a p(ar)te fuit postulat(us) (et) q(uo)d
ap. se. postulaciones b(ene) no(n)
(con)venerint i(n) tanta divisione ac
(con)tradictione recipe(re) cu(m) (et) q(uo)n(iam) ali
quis a b(ene) alys unanimiter
postulat(us) ad admittenda(m) po
stulacio(n)e(m) eor(um) no(n) tam exiu
stica q(uo)n(iam) g(rati)a monet(ur) pos
tulacio(n)e(m) ip(s)i n(on) duxim(us) ad
mittenda(m). Mandantes
q(ua)t(enus) cu(m) hys qui no(s)c(untur) electio
n(ibu)s(?) no(s)c(u)nt(ur) p(er) electione(m) pos
tulacio(n)e(m) seu noiacio(n)e(m) ca
nonica(m) p(er)sona(m) ydonea(m)
convenire curetis. Idem
p(re)posito (et) fr(atr)ibus c.

Bone me(morie). w. archiep(iscop)o n(ost)ro via(m)
univ(er)se carnis i(n)gresso cu(m) i(n)
colonen(sem) archiep(iscopu)m postulandu(m)

[illegible]

iuobatiustetus

[illegible]

a nobis contulissetis unanimiter vota vestra suffraganei Lugdunensis ecclesie cumque dicti videlicet et quidam alii postulationi vestre se opponerent asserentes quod eis contemptis qui ius habebant eligendi vobiscum postulatio ista fuiat attemptata. ¶ Quia vero nuncii vestri proponerent ex adverso quod super preficiendo vobis pontifice de gratia suffraganeorum et instantiens fuit requisitus, et ipsi vobis consensum denegarunt. ¶ Nunciis igitur partium constitutis et proponentibus adversariis quedam alia contra postulationis vestre processum quod nobis de plano non constabat ita duximus providendum ut si suffraganei persistentibus in contradictione sua et vos postulationem vestram velletis instare per procuratores idoneos ad sedem apostolicam veniretis. ¶ Si autem illi a contradictione cessarent et vos instaretis proposito vestro ad ... per nuncios mitteretis personas idoneas que super hiis que oportuna forent vos redderent certiores. ¶ Quod si contradicentibus episcopis memoratis vos contigeret de iure vestro diffidere aliam personam idoneam provideretis vobis canonice in pastorem. ¶ Et tamen quidam vestrum a postulatione quam nobis presentaveratis et contra eam venientes recedentes aliis persistentibus in eadem prefatum quinque dicti episcopum in archiepiscopum postulavit etc. ¶ Nos igitur postulationem ipsam quam fuerunt in multa discordia non solum suffraganeorum verum etiam et canonicorum Lugdunensis ac contra formam mandati nostri te nere celebratam non duximus admittendam, sed vobis dedimus in mandatis ut ad providendum vobis pastorem idoneum per electionem canonicam vel postulationem concordem requisito suffraganeorum assensu si esset de antiqua et approbata consuetudine requirendus procedere curaretis alioquin nos ipsi provideremus ecclesie viduate. ¶ Verum antequam ad vos littere nostre pervenirent, mittentes mandato priori suffraganeos prefati quinque dicti ad concordiam revocastis etc. ¶ Post hec mandato nostro recepto hii qui in concordia convenerant ab eius postulatione recedere noluerunt, sed innovarunt eandem reversis ad eos quibusdam canonicorum qui in partem alteram declinarant etc. ¶ Ceterum vero quinque dicti episcopum postularant convenientes in unum ceteros canonicos ad capitulum convocarunt ad postulationem concordem vel electionem canonicam iuxta mandati apostolici tenorem accipientes, sed illis nolentibus convenire intelligentes penes se tamen remansisse facultatem vobiscum eligendi quia reliqui ius suum prosequi negligebant per eundem quinque dictum demum postularunt etc. ¶ Nec obstabat eorum contradictio qui alium postularunt cum prius in postulationem archiepiscopi supradicti convenissetis pariter universi et consensum vestrum annotatum litteris et subscriptionibus propriis roboratum pretulissetis a nobis per communes nuncios confirmari. Nosque unam receperimus postulationem dividicandam si suffraganei forsitan

[illegible]

in electione non persisterent, vel si consentirent aut accederent ut approbandam. Si enim postquam postulatio suscepta ex omnibus postulantium revocatur et praesentatur Romano pontifici ad probanda possent ab ea recedere postulantes, nobis frequenter illuderent et iudicium nostrum ex eorum arbitrio penderet. Et infra.

Intellecto quod si necessaria esset postulatio approbanda, iuxta tenorem tamen postulationis receptae ad nos decrevimus Strigoniensis ecclesiae provisio pertinet. Quia vero non plenam de personis illius regni notitiam habebamus, quod deceret non poteramus salva conscientia eidem ecclesiae aliam personam quae de regno Hungariae originem duceret congrue providere, nec vellemus ei praeficere alienum, quamvis honestum videretur si suffraganeus ad metropolim suam accederet quam si archiepiscopus ad metropolim transferretur: partem tamen eligimus potiorem et eundem archiepiscopum in quem omnes quorum consensus in electione vel postulatione pastoris requiritur, licet temporibus diversis convenerant, a vinculo quo tenebatur Colocensi ecclesiae absolventes ad metropolim Strigoniensem transferimus, et ei licentiam tribuimus transeundi, pallium ei ad nomen et usum eiusdem ecclesiae transmissuri.

Idem Strigon. etc.

Postulationem quam celebrastis etc. Licet ergo per postulationem habitam nullum ius sit alicui acquisitum, quod deceret sine praeiudicio alicuius postulationem potuissemus repellere memoratam, ut tamen vobis de speciali gratia consuleremus, ita duximus providendum quod procuratores ydoneos ad omnia sufficienter instructos nostro vos conspectui praesentetis, committimus ut utraque parte praesente quod iustum fuerit decernamus.

Honorius III. Capitulo Calaritano.

Cum unanimiter et concorditer vota vestra convenerint ad Furnensem episcopum in ecclesiae vestrae archiepiscopum eligendum, cui sine alligatus esse videretur non liceat sine nostra permissione volatum, electionem de ipso factam tamquam contra canones minus licite attemptatam de fratrum nostrorum consilio duximus irritandam, cum eligi nullo iure potuerit sed potius postulari.

Osius episcopus. De electione et electi potestate. Ca.

Nullus in ecclesia ubi duo vel tres in congregatione fuerint nisi eorum electione canonica presbyter eligatur. Et si non aliter ecclesiam quis adeptus fuerit eo quod per simplicitatem illam acquisierit atque contra canonicae regulae disciplinam egit expellatur.

Idem in concilio Sardicensi.

Osius episcopus dixit: Si quis ita exstiterit temerarius ut talem excusationem afferens asserat quod litteras populi susceperit, cum manifestum sit potuisse plures eorum qui sinceram fidem non habent praemio et mercede corrupti ut clamarent in ecclesia et ipsum petere viderentur, omnino fraudes has damnandas esse arbitror, ut nec laicam communionem in senectute percipiat talis. Si vobis omnibus placet statuite. Synodus respondit: Placet.

Gregorius.

Postquam etc. confirmationem

petentium desideria, si nichil est quod electum aut electionem impediat, impleantur. Aut ut in ita vel actus quam melius possunt, ubi est commissatus agnosci, sequantur ibidem.

Paschalis Panormitano archiepiscopo.

Significasti nobis regem et regni maiores admiratione permotos, quod pallium tibi ab apostolatus nostri vicario tam conditionaliter fuit oblatum, si sacramentum quod a nobis scriptum detulerant exhiberes. Mirentur itaque quod in hac ecclesia dominum Iesum Christum, qui cum omnium suarum curam Petro committeret, ait: Cum possint dicere: Si diligis me, pasce oves meas. Si enim conciliorum statuta et agnitionem consuetudinem ecclesie hoc usus est nec semel tantum, sed et secundo usus ad Christi tantam ecclesie prelationem imponere. Quorum consilias non invenimus. Aiunt omne iusiurandum in evangelio a domino esse prohibitum, nec ab apostolis post dominum nec in conciliis inveniri posse statutum. § Quid est ergo quod dominus subsequitur ait: Quod amplius est, a malo est. Hoc amplius ut exigamus malum nos illo permittente compellit. Nonne malum est ab ecclesie unitate et sedis apostolice obedientia resilire? Quod contra canonum statuta plurimos quam multi post sacramentum prestitum subterfugerunt. Hoc nimirum malo hac necessitate compellimur iuramentum pro fide et pro obedientia et unitate requirere. Aiunt in conciliis statutum non inveniri, quasi Romane ecclesie legem concilia ulla prefixerint, cum omnia concilia per ecclesie Romane auctoritatem et facta sint et robur acceperint, et in eorum statutis Romani pontificis patenter excipiatur auctoritas. § Cum igitur a sede apostolica nostre insignia dignitatis exigatis, que a beati Petri corpore assumuntur, iustum est ut nos quoque sedi apostolice subiectionis debite signa solvatis, que vos cum beato Petro tanquam membra de membro habere et catholici capitis unitatem servare declarent.

Alexander III. P. presbytero sedis apostolice legato cardinali.

Quia diligentia tua requisivit an electionem electi qui abiurato scismate ad unitatem ecclesie redit debeas confirmare, duximus respondendum quod si a scismaticis nullum ordinem suscepit et eius electio secundum formam canonum fuit celebrata, eam, dummodo aliud non impediat, dispensative permittimus confirmari, mandantes ut eum facias a catholicis episcopis suffraganeis Aquilensis ecclesie in episcopum ordinari, salva debita iustitia et reverentia eiusdem ecclesie, cum ad catholicam redierit unitatem.

Idem.

Licet de vitanda discordia in electione Romani pontificis manifesta satis a predecessoribus nostris constituta manaverint, quia tamen sepe post illa per improbe ambitionis audaciam gravem passa est ecclesia scissuram, nos etiam ad hoc malum evitandum de consilio fratrum nostrorum et sacri approbatione concilii aliquid decrevimus adiungendum. § Statuimus igitur ut si forte inimico homine superseminante zizaniam inter

[illegible]

cred. de substituendo. sum. pon.
non posset esse plenam concordia
et a duabus partibus concordantibus
tertia pars concordare noluerit
aut alium sibi praesumpserit
nominare ille absque ulla
exceptione ab universali ecclesia ro.
pontifex habeatur qui a duabus
partibus electus fuerit et receptus.
Si quis autem de tertiae partis nominatione
confisus quia rem non esse
non potest sibi nomen episcopi usurpaverit
tam ipse quam qui eum
receperint excommunicationi subiaceant
et totius sacri ordinis
privatione mulctentur ita ut
viatici eis nisi tamen in ultimis
communio denegetur et si
non resipuerint cum Dathan
et Abiron quos terra vivos
absorbuit accipiant portionem.
¶ Praeterea si a paucioribus
quam a duabus partibus aliquis
electus fuerit ad apostolatus
officium nisi maior concordia intercesserit
nullatenus assumatur
et praedictae poenae subiaceat si humiliter
noluerit abstinere. Ex hoc
tamen nullum canonicis constitutionibus
et aliis ecclesiis praeiudicium
generetur in quibus debet maioris
et sanioris partis sententia praevalere
quia quod in eis dubium venerit
superioris poterit iudicio
diffiniri. In ro. vero ecclesia speciale
aliquid constituitur quia non potest
ad superiorem recursus haberi.

Cum in cunctis. Idem.

Cum in cunctis sacris ordinibus et ecclesiasticis
ministeriis sint aetatis maturitas
gravitas morum et litterarum
scientia inquirenda multo
fortius in episcopo haec oportet
requiri qui ad curam positus
aliorum in seipso debet ostendere
qualiter alios in domo dei oporteat
conversari. ¶ Ea propter ne quod
de quibusdam pro necessitate temporis
factum est trahatur a posteris in
exemplum praesenti decreto
statuimus ut nullus in episcopum
eligatur nisi qui iam tricesimum
annum peregerit aetatis et de legitimo
matrimonio sit natus
qui et vita et moribus et scientia commendabilis
demonstretur. ¶ Cum non
electus fuerit et confirmationem
electionis acceperit et ecclesiasticorum
bonorum administrationem
habuerit decurso tempore de consecrandis
episcopis a canonibus diffinito
is ad quem spectant beneficia quae
habuerat de illis disponendi habeat
liberam facultatem. ¶ Inferiora
etiam ministeria ut puta decanatum
et archidiaconatum et alia
quae curam animarum habent annexam nullus
omnino suscipiat sed nec parochialis
ecclesiae regimen nisi qui
iam xxv annum suae aetatis
attigerit et scientia et moribus commendandus
existat. ¶ Cum
autem assumptus fuerit si archidiaconus
in diaconum
et presbyterum et decani in presbyterum et
reliqui admoniti non fuerint
praefixo a canonibus tempore in presbyteros
ordinati et ab illo removeantur
officio et aliis conferatur
qui et velint et possint illud
convenienter implere. nec prosit
eis appellationis refugium
si forte in constitutionis istius
transgressionem voluerint per
appellationem se tueri. ¶ Hoc
de praemonendis sane non solum
sed et de his qui iam promoti
sunt si canones non obsistant
praecipimus observari. ¶ Clerici sane si contra for

[illegible]

maniam istam quam ipsi elegerunt et eligendi tunc potestate privatos et ab ecclesiasticis beneficiis triennio noverint se suspensos. Dignum est enim ut quos dei timor a malo non revocat ecclesiastice saltem coherceat severitas discipline. Capitulum autem si contra hoc fecerit aut consenserit in conferendis prebendis officiis potestatem amittat et per capitulum aut per metropolitanum si capitulum concordare nequiverit ordinetur. Idem Taurinensi archiepiscopo.

Causam que inter moniales sancte Margarete et sorores super electione episcopum electionem statuunt promittentes quod illam quam eis provideret reciperent. Ipsam quam providerint facias ab eis si tamen exstiterit idonea in suam recipi abbatissam. Idem Wigorniensi episcopo.

Nosti quomodo Lingonensis electus conferendi honores vel prebendas aut alias disponendi de rebus ecclesie cum sua non sit electio confirmata non habeat facultatem et ideo quod ei auctoritate nostra prohibeas ut concessionem si quam fecit de prebendis studeat revocare. Idem.

Consideravimus quod electio Iohannis Frontini post appellationem et contra tenorem privilegiorum ecclesie vestre fuit celebrata prelibendam et quod electio vel postulatio concelebrata electionem non cassatam in necnon et post appellationem pro qua ad suum statum omnia debent reduci facta fuit et infra. Quia prefatus electionem olim cassavimus et vobis aliam personam idoneam et honestam conveniendi liberam tribuimus facultatem, ita quod utrique prebende fama sua non minus integre conservetur, quod illius ecclesiis possint si denis dederit per moderationem vobis autem liceat propter istam ecclesie vestre ordinationem saltem eorum convenire. Idem.

Suffraganeis alicuius metropolitani ad mandatum ipsius post confirmationem electionis sue et si pallium non receperit vetitum est electum qui ad eius iurisdictionem pertinet consecrare. Clemens III.

Ex eo non quod quereris nobis si alicuius electione cassata idem ad eius ecclesie regimen electus fuit an eius electio debeat confirmari. Hoc tuam volumus discretionem tenere quod si prior electio non vitio persone sed modo electionis cassatur per moderationem eius in eadem ecclesia nisi forte simoniace pravitatis aliquid intervenisse constiterit non debeat impedire. Celestinus III.

Cum monasterium de Pelli[...] ad eius dissolutionem devenerit sicut litterarum tuarum insinuatio patefecit quod fratres eiusdem domus observantiam religionis et ordinem abiecerunt. Et infra. Quendam qui confratribus suis in exemplo est laudabilis conversatus, in testimonium unanimiter consenserunt, eum tamen totis desideriis postulantes. Tu vero postulationi eorum prebuisti assensum et postulasti eandem ordinationem a sede apostolica confirmari. Nos autem ipsam canonice confirmamus.

Idem.

Cum terra que funiculus hereditatis domini censeatur etc. Sicut ex tenore querimonie vestre accepimus, quondam olim in electionibus prave consuetudinis mos irrepsit ut cum alicuius prelati deberet electio celebrari, conventus ad quem pertinet designaret duas personas non omnes latenter in manibus patriarche vel principis exprimendas, ut sic alteram eligendi vel totius electionis penitus irritandi, idem patriarcha vel princeps plenariam haberet facultatem. ¶ Cum igitur libere redundat in gravem preiudicium ecclesiastice libertatis, prescripte consuetudinis pravitatem sanctimus penitus abolendam, statuentes ut forma electionis canonice in omnibus conventualibus ecclesiis observetur, videlicet ut cum debet ecclesia sui pastoris regimine destitui, electores in unum locum in quo fuerit electio celebranda conveniant et invocata spiritus sancti gratia personam nominent, quam si idonea fuerit in electionis modo pronuntiant. Tamen circa in electione diligentiam inquisitionis apponant, donec vacanti ecclesie de persona idonea valeant providere. ¶ Cauo fco non prohibemus quin regis vel patriarche qui pro tempore fuerit requiratur assensus, sed per hoc ipsam electionem nolumus impediri. Idem.

Ranstinissam etc. Consultationi quid tibi sit faciendum super eo quod clerici tue diocesis pro ipsius excessibus suspensionis vel interdicti vel excommunicationis sententiam pertulerunt, propter pendentes eam contemnunt ecclesias et transferunt se ad communionem laicorum, nonnulli quorum ipsorum habitu clericali postposito vestes induunt laicales, et sicut laici mercatores se temporibus que sibi implicantes et similibus sibi laicorum manu associant, et correctionem ecclesiasticam per contemptum evadunt dicentes quod potestatem non habeas in eos nisi tibi specialiter sedes apostolica indulserit corrigendi etc. ¶ Cum igitur quod ex quo electionis tue confirmationem accepisti, de talibus et similibus preter ea que maioris inquisitionis discussionem exigunt et ministerium consecrationis desiderant, quod iustum est et ecclesiastice convenit utilitati, habeas liberam statuendi facultatem. Innocentius III. de sella sancti petri et nutriensi abbatibus.

Cum inter R. seniorem et R. iuniorem super abbatia sancti Eusebii quod intererat etc. Io. tit. presbiter cardinalis R. seniorem suam cum instantia postulante ad ponendum coegit iurari et sic abbatiam renuncians de manu eius custodiam et procurationem recepit, a quo deinde invitus possidendos eam ordinationi licet consentiret invitus. Domini tamen renisus adversarius opponendo eam nolentibus obsistere, non potuit que gesta sunt obtinere etc. ¶ Nos attendentes quod ex consensu compromissis receptus quod sibi competebat R. senior amisisset, ac per hoc ne

[illegible]

monachi ad electionem pre
dicti decani minime appel
lare potuissent cum nisi quorum
interest audiri non soleant
appellantes. appellationem illam dica
mus legittimam non fuisse
unde per eam non potuit elec
tio impediri. ¶ Sane quia
ius postulantis et capituli con
stanciensis decanus memoratus quod card.
postulat ipsius litteris inser
uerunt quod tamen pillio quod
est minor ordo episcopalis muni
benedictionis impendere ei
videtur quod prius inimicum obui
are. vel ut scriptura sonat uel
sensu scripture preiudicat nec
probatum fuit licet obiectum
quod ab illicitis electio fuit ce
lebrata. ipsam non potuimus
irritare. etc. ¶ Ideoque cum
ipsam non duximus confirman
dam ut si constiterit quod electio
facta fuit a suspensis. ea omnino
cassata ipsi monasterio post
satisfactionem condignam suspensionis
sententia relaxata de persona ydonea con
sulatur. ¶ Idem. c. panormitano.

Quia post obitum etc.
Cum quidam electus a nobis ante
confirmationem administrationi
preparatus se ingessisset recipien
do inuestituram tam a laicis
quam a clericis inuitata. ¶ Nos
attendentes quod secundum apo
stolum nemo debet sibi hono
rem assumere nisi qui uocatur
a deo tanquam aaron. presertim cum
nec domini sedis pontificis con
uenientis assensu fuerat. Sed
nobis presentastis cum debite suf
ficienti examinatione pre
missa. electionem de ipso factam

duximus irritandam. Quia de
certa uel ob eam factam est omni
gnantes penitus non tenere.

Idem capitulo capuano.
Cum inter uniuersa membro
rum etc. ¶ Intelleximus autem per b. l.
ii canonicos uestros et litteras
quas ad sedem apostolicam detulerit quod
a decano et aliis concanonicis
uestris panormi manentibus
cum eorum parte fuisset per
litteras intimatum ut si tota
retis super electione substitu
endi pastorem quod nullum
deferretis in eorum absentia
nominare quod dum socii uestri
cum litteris destinastis
duodecim dierum terminum assi
gnantes infra quod post recep
tionem litterarum ipsarum iter arri
perent redeundi quamuis
ecclesiastica consuetudo non exi
gat ita ad electionem pastoris
canonicos tam remotos uocari
et illi papie qui longe an
quam uos metropolitani uin
obitum presenciamus cogno
uerunt. quorum aliqui post eius
decessum ad capuanam ecclesiam
sunt reuersi. ¶ Quia uero
mora longior in electionibus
est ualde suspecta immo sepe
dampnosa. etc. quod inuocata
sancti spiritus gratia personam ydoneam
per electionem canonicam concorditer
assumatis. ad regimen ecclesie
capuane consequitur ad nostram
audientiam nuntios ydoneos
transmissuri per quos a nobis
more regia postuletis. assen
sum et apostolice confirmationis gratia
requiratis. ¶ Idem archiepiscopo et
capitulo capuano.
Cum olim nobis de obitu

[illegible]

[gloss: illegible]

c. i. Cum autem constaret inpositam fuisse appellationem ne fieret electio nisi canonica: videri poterat quod post eam medio tempore in dubio debuit innovari, vel tamen electio iudicanda erat irrita et inanis, utpote post appellationem canonice interpositam attemptata. Sed cum appellatum fuisset non ut nulla fieret electio, sed ut nisi fieret canonica, si forma electionis canonice fuerat observata non utique contra formam appellationis. Hec sed secundum eam in dubio videbatur esse processum, quia licet post appellationem non tamen contra eam fuit electio celebrata. Propter quod non erat hactenus irritanda. c. i. Item cum post appellationem emissam archidiaconus cum suis fautoribus clericorum cessisset, et vos illos ut interessent electioni faciende non vocantes cessaveritis sollicitare vel vocare, qui ad electionem faciendam accedere noluerunt, alienos se fecisse videntur. Propter quod electionem a vobis iuxta formam mandati apostolici concorditer celebratam de iure non posse convelli videbantur. c. i. His igitur et aliis allegatis, quia quoad personam illius quem elegistis nichil dampnabile fuerat obiectum, quia tamen iuxta verbum apostoli dicentis: Nemini cito manum imponas, debemus attendere diligenter ad ea que circa personam inquirenda fuerant, duximus ex officio nostro sicut decuit procedendum. c. i. Electus quoque litterature licet non eminentis tamen competentis existit, ut pro defectu scientie sicut plenius intelleximus ab hiis qui eum melius cognoverunt, ab electione deberet non excludi. De legitima tamen etate plene certificare non potuimus veritatem, quia cum a multis annus etatis existeret circa vicesimus in dubium revocaretur, a nemine tamen audivimus quod annum etatis tricesimum attigisset. c. i. Nos ergo preter personam providere volentes et tam rationes quam canones observare, quod propositum nostrum providendum intelleximus, et nos propter urgentem necessitatem et evidentem utilitatem ecclesie Capuane que in hac parte potius approbamus, volumus ipsum firmiter procurare prefatum subdiaconum nostrum nobis procuratorem exhibuimus, liberam administrationem et tam in spiritualibus quam in temporalibus committentes. Idem in eum archiepiscopo.

Innotuit nobis quod Vigornien. ecclesia destituta pastore prior et conventus eiusdem magistrum Ro. Eboracen. archidiaconum in episcopum elegerunt. Cuius confirmationem usque in adventum ipsius qui absens eligebatur et inscius distulimus, qui tandem spontanea tibi et secreta confessione monstravit quod consciam eius aliquantis per sponsalibus est ecclesia. Cum electionem capitulum peteret per sedem apostolicam confirmari, presentato nobis electionis decreto subscriptionibus eligentium roborato. c. Quidam autem suffraganeorum asseruerunt eum filium fuisse cuiusdam militis et ab eo ex quadam

[gloss: illegible]

genitis non est late sententie sed ferende. et ad hoc inducit .s.e. quisquis .xc. ... sed hoc non dico ... immo quo ad omnia canon iste late sententie. sed huic contradicit quod dicit infra nec penam infligimus. et c.i. nolumus esse inscitiam quam patiuntur eis. et hoc est quod premisit parcentes non modicum ... Extra duo capitula contra ... in alio casu loquitur ...

[illegible]

ingenua et non coniugata sus-
ceptum, et non quorum magister
diceret quod nunquam pater eius
habuerat uxorem, sed matris
eius virginitatis florem pre-
ripuit quasi furtim. ¶ Cum
vero alius canon Lateranensis concilii ab
Alexandro papa predecessore nostro editus, non
legitime genitos ab eo pro-
fecerit (?), quod electionem talium
irritat, nullam esse (?) nobis tamen per
eum ad ecclesiam non fuit dispen-
sandi facultas, cum ea non
fuit prohibentis intentio quod
successoribus suis nullum po-
neret in hac parte preiudicium, quominus gravare
posset post eum, immo eadem
potestate functuris, cum non
habeat imperium par in parem.
¶ Multa enim in hoc
casu dispensationem inducere
videbantur: litterarum scientia,
morum honestas, vite virtus
et fama persone multiplicata (?)
a quibusdam et fratribus nostris
qui eum in scolis cognoverant
approbare faciebant, et adiciebatur (?)
non modicum concors capituli
Wigorniensis electio, petitio regis illustris,
assensus principis, votum
totum suffraganeorum suffragia,
et humilis devotio confitentis, qui
sponte ac humiliter maluit
suum confiteri reatum, quam lesa
conscientia thronum ascendere pasto-
ralem. ¶ Habito quoque super
hoc diligenti tractatu, intelli-
gentes Wigorniense capitulum in
eundem magistrum non humiliter
postulasse, sed imprudenter potius
elegisse, cum ad optinen-
dum dispensationis bene-
ficium procedendum fuisset non per
electionem inhibitam, sed per pos-
tulationem permissam, elec-
tionem ipsam predicti canonis
auctoritate cassatam decrevimus
irritam et inanem, parcentes non mo-
dicum Wigorniensi capitulo, quod eis
nec penam infligimus expressam
in canone superiori, nec propter cras-
sam (?) ignorantiam quam non
allegant. Et quoniam post cassa-
tionem huiusmodi nobis fuit suppli-
catum ut dignaremur cum eo
misericorditer dispensare, suppli-
cationem que huiusmodi, quia nomine ca-
pituli non fiebat, cum non ad
postulandam dispensationem
sed petendam confirmationem
ipsius fuerint nuncii destina-
ti, ad presens non duximus
admittendam, decernentes
irritum et inane quicquid super
ordinatione ipsius episcopatus
ante susceptionem litterarum nostrarum
fuit attemptatum. ¶ Quod si
Wigorniense capitulum eundem
magistrum propter prerogativam virtutum
ipsius duxerit postulandum,
postulationem apostolice sedis pre-
sentare poterit. Ianuensi (?)
archiepiscopo, Placentino
et Bononiensi episcopis.
Cum inter canonicos Saonenses
super electione pontificis
questio verteretur, ad sedem apostolicam
P. subdiaconus Saonensis et .I. procurator
capituli accesserunt. Et propositum
fuit autem per procuratorem predictum
quod singuli requisiti de con-
sensu asserentes propositum ex-
cepto P. dicto subdiacono convenerunt,
quo insuper diu certa perma-
nente aliorum consensus redac-
tus fuit in scriptum publicum
consequenter. ¶ Ceterum pro parte altera
fuit propositum ex adverso quod cum.

Quoniam ... ex. prelator ... quod licet dissensio sit ... aliquando allegant contra alios: ibi dicit esse capituli ubi est maior pars et possunt constituere procuratorem et ille dicetur capituli procurator et in constituendo talem procuratorem non requiruntur singuli de capitulo sed cum illi qui sunt maior pars ... committetur ... singulorum nomina ibi ponentur aliis ignorantibus ... de his que fiunt a pre. sine con. ca. quanto ...

[illegible]

[illegible]

an. eēnt canoīci saoñ se inca
pitulo receperunt. De futuri
electione pontificis tractātu
ri. s. archidiacono archipres
bitero. preposito Ocāñ. asten. pro
situm fuit noīantibus a pfa
to. s. obviatum asserente i
ipm morbo epilentico la
borare. p quo aliā vice tanqˀ
inhabilis fuit recusatˀ nec ad
ecclesiam aliam transiri fˀ deb3
donec reperiretur ydoneus
i ecclā saoñ. et. ſ. ¶ Post hec
archipresbiter pᵃ altera pte decā
to ut dicebat litteris pmu
nitus ipse et. s. p pte sua
i mediolan. archiepm 9 p
mittere curaverunt. Qui ma
gistrum. G. medicen. canoīcā
eis dedit i epm et etiam cō
firmavit. et. ſ. ¶ Discretioni
. ure. &c. q̄ cum 9ster electio
nem de preposito memorato
a maiori et saniori pte capi
tuli celebratā fuisse pub
licatam et subscriptam si dic
tus prepositus eidem electio
ni 9senserit. ut primitiuum
9sensum eligentium et elec
ti q̄ 9iugale vinculum i
spūale est 9tractum. nisi suf
ficiens sit ostensum ipm
morbo epilentico laborare sˀ
quo contra ipm dicatur et
appellatum. vos nō obstāte
ap. obiectu si quˀ exceptis caūs
supius memoratis pposit
um prepositū. cui eas friuolas re
putem. electionē 9firmetis
ipsi nō obstante qd post
talem electionē ab pfato
arepo ppoitur eē fcm. et si ap
tibus i eum fuit 9pmissum.
cū electores a talī electione

sic resilire nequiuerint. qd
si electores illius nō 9pro
miserint i archiepm memo
ratum. et si dictus ppositus
nō cum electioni de se fcē
9senserit eo tn̄ 9sentire vo
lente dummodo a morbo
sit immunis obiecto. vos
electionem illius iudicō 9
firmetis. Idem preneſti
no. epo. ap. se. le.

Dilectorum ad audientiā
nrām qōne plata puenit
quod vacante ppositura co
neñ. eccle in duo se vota eli
gentium diuisissent. cām
iudicibus duximus 9mit
tendam et. ſ. Illi vero ptes
ad suam p. 9uocarunt. re
ceperunt testes exaīarunt
eligentium 9scias audie
runt allegationes utrimq.
et quia pposit sci georgij cor
sine se asserint nolle stare.
pcessum ad se. ap. destina
runt. et. ſ. ¶ Cumque nūcij
ppositi sedis aplīce statuto
termino ad nrām p. accessis
sent. ppositus sci georgij i
nec venit nec p se misit ȳ
doneum responsalem. et. ſ. ¶
Testis quˀ iudicium dilige
ter inspectis invenimˀ. q
p pposito sedis aplīce aucto
ritas. p pposito vero sci georgij
minus eligentium faciebat. cū
pmus a. xiiij. tn̄ psonis i
cū canoīcas qui aliis dig
nitate etate et sciē precedebant.
scds vero a. xxiiij. fuisset elec
tus. et. ſ. ¶ Cum autem alle
gationes pro dō pposito sci
georgij coram iudicibus
ipsis pposite nob nō fiunt p

[illegible]

uiolentiam impressione metuebant/ si citati non poterant uenire ad ecclesiam cathedralem ... [illegible]

[illegible]

sentate/ pro quod non potuimus
scire per nos quid obiectum
uel quid responderunt ad ob
iecta sic quod cum remissa
non fuit sufficienter instruc
ta, ad diffinitiuam sententiam
non duximus procedendum.
Sed decisionem cause ipsius com
misimus iudicibus sub hac
forma, ut uel si hoc notorium
esset uel per ea que iam dicta erant
constaret quod prepositus sancti geor
gii electionis tempore pateretur
uel in ordinibus uel in scientia uel eta
te defectum, qui eum iuxta
sanctiones canonum impediret
ad huius officium promoueri, ei non
obstante ipsius absentia
corporali silentium imponentes:
preposito sanctorum apostolorum prepositura
adiudicarent eandem, alio
quin cum in eum non solum
plures sed pene due partes con
uenerint et impedimentis ces
santibus appareat quod eum bo
no zelo elegerint, prepositi
sanctorum apostolorum electione cassa
ta electionem confirmarent
ipsius, et ei facerent tanquam preposito
respondere. Idem canonicis
maguntinis.

Bone memorie maguntinus
archiepiscopus uiam uniuerse carnis
ingresso et quibusdam petentibus
warmaciensem episcopum, quibusdam
uero nunc archiepiscopum uiennensem
tunc prepositum sancti petri magun
tini, sibi eligentibus in pasto
rem: prenestinensi episcopo sedis apostolice
legato dedimus in mandatis ut
si eundem episcopum quo ad temporalia
uel spiritualia recepisse con
staret ecclesiam maguntinam, uel
ministrasse in temporalibus uel spiritualibus
alibi: in eadem postulationem
factam de ipso irritam nuntia
ret et si demum inquireret de
electione ipsius archiepiscopi ueri
tatem et si ei de uita quam ipse et
sui meruebant constaret eo non
obstante quod post appellationem
ad nos interpositam fuerat in
ipsi electione processum, cum
alii qui ad nos appellationem
interposuere ne sine ipso ac sociis
eius iretur in electione processum
non duxerint defendendam, uti
cum ipsum lex exceptione non pre
sentem, quia frustra legis auxi
lium inuocat qui committit in
legem. unde nec ab eis posse
obici uidebatur quod idem
esset a paucioribus fere eorum assen
sionem electus, cum ipsi ad
nos appellatione legitime interposita
contempnentes et post uocationem
nostram recipientes episcopum me
moratum reddiderunt se in
dignos potestate electio
nem archiepiscopi confirmaret et c.

Licet autem esset notoria que
fuerant contra dominum warmaciensem
episcopum et eius fautores obiecta:
prefatus tamen legatus ad ma
iorem cautelam multos
testes recepit, ex ipsis preterea arch
iepiscopi productos, unde ipse iuxta
mandati nostri tenorem, processus
postulationem factam de warma
ciensi episcopo cassauit, et electionem
archiepiscopi memorati quamuis a
paucissimis celebratam cu
rauit auctoritate apostolica confirmare, ip
sumque ordinauit in presbiterum
et tandem in archiepiscopum consecrauit
et c. Contra legati uero pro
cessum hoc facere uidebatur
quod non citatis warmaciensi episcopo

[illegible]

et auctoritatem presumpsisset. ¶ Porro excessus notorius examinatione non indiget, et propterea quae a iudice sunt acta presumitur quod omnia rite fuerint celebrata, quamvis et quae acta non fuerint si possent de facili comprobari, quia negantis factum per rerum naturam nulla est probatio, cum et si quilibet de se posset asserere quod ad eum citatio minime pervenisset, singuli tamen ut sine exceptione isto testio singulares ad ipsum quorum legatum supervoluissent sequi potius sent procuratorem in eum destinasset sicut nuncium destinaverunt etc. ¶ Nos igitur per auctoritatem iudiciariam presumimus premissis quae acta sunt a legato, illi tamen plus innitimur rationi, quod adversarii suffraganei archiepiscopi ex tribus causis predictis se ius ad eo reddiderunt indignos, quod et eis non debebant audiri, unde quod de ipso factum fuerat non poterat impediri per eos. Cum etsi electores eiusdem propter delinquissent ut se reddidissent indignos, ad nos devoluta fuisset hac vice ordinatio ecclesie Magdeburgensis, quem dictum archiepiscopum sine iuris alicuius iniuria potuissemus eidem ecclesie preficere in pastorem. ¶ Super his igitur habito diligenti tractatu, cassa communi postulatione facta de Warmac' episcopo, ratam habemus electionem archiepiscopi confirmantes. ¶ Idem clericis sancte Agathes.

Querelam quam G. tituli sancti Vitalis presbyter cardinalis pro yconomo nunc ecclesie vicarius eius cardinalis et gubernatore ecclesie per presbyterum ecclesie sancti Salvatoris super ecclesia illa proposuit coram papa R. nobis immo nostro officio constitutis audiendam commisit. ¶ Petebat igitur idem yconomus prefatum P. ab ecclesia sancti Salvatoris, quam in preiudicium ecclesie sue ac iniuriam cardinalis predicti occupare presumpserat, removeri, cum ipsa ecclesia pertineat ad ecclesiam sancte Agathes pleno iure, petens pensionem XVI denariorum papiensium debitam ecclesie sancte Agathes per eandem ecclesiam sancti Salvatoris detinuisse et restitui de novo subtractam. ¶ Predictus vero P. respondebat quod ipse nullam iniuriam irrogaverat cardinali, nec in preiudicium ecclesie sancte Agathes receperat clericum ecclesiam sancti Salvatoris, cum haec ad illam nullo iure pertineat, nec aliquis sibi recipere aut refundere pensionem debeat, sed ipse per electionem populi, ad quem ab antiqua consuetudine pertinet, a quodam cardinali ecclesie Susanne, cui eadem ecclesia tanquam capella de suo titulo in spiritualibus est subiecta, canonice fuerat institutus. ¶ Nos igitur rationibus utriusque partis auditis dictum P. ab impetitione yconomi nostri super electione ac institutione de se facta in ecclesia sancti Salvatoris absolvimus, et super his prefato yconomo silentium duximus imponendum. ¶ Cum nobis constitit quod populus in quasi possessione presentandi clerici existebat, quando illum presbyterum ad illam elegit, et eadem ecclesia spectat ad titulum sancte Susanne et

[illegible]

presbyteris pleno iure salva questione super iure patronatus inter ecclesiam nostram et ipsum Sexdecim ecclesie sancti Salvatoris. Quia vero fuit inquisitum et comprobatum quod pensio xvi. denariorum papiensis monete fuit ecclesie vestre per dictos presbyteros ecclesie sancti Salvatoris continuis annuatim per multa tempora persoluta, sed de novo subtracta, nos memoratum statum et percipiendi ac percipiendi de huiusmodi ecclesia sancti Salvatoris in continuis ecclesiam vestram decrevimus manutenendam, et ad solutionem pensionis subtracte condempnantes presbyteros antedictos, salva questione proprietatis inter ecclesias memoratas. Idem.

Cum Wintoniensis ecclesia pastore vacaret, archidiaconus cum fautoribus suis Salesberiensem decanum, prior vero et complices eius decem precentorem Lincolniensis episcopum elegerunt. Licet vero omnes in communi de facienda electione tractaverint, quia tamen nequiverunt esse concordes in facto negocio, ad nos habuere recursum. Et hii quidem qui precentorem elegerunt ita asserebant quod illi qui decanum elegerant eligendi erant potestate privati, pro illa maxime causa quod hominem illegitime natum scienter presumpserunt eligere, contra Lateranensis concilii statuta, et eligendi hac vice perdidant potestatem et per triennium ecclesiasticis beneficiis carere debebant. Illi vero talia tenebant quod licet is quem elegerant fuisset non legittime natus, per gratiam tamen apostolice sedis legittimatus, pro meruit, et hoc asserebant hoc se legittime probaturos. Nos igitur attendentes quod isti post primam electionem admiserunt illos ad celebrandam secundam, et quod decanum xiiii memorati decrevit hii prescriptores una mecum dumtaxat eligendi potestate privatos, quam electio quam eorum nobis celebrare nolebant, non iam secunda sed tertia, ad eligendum illos cum suis fautoribus admittendos. Idem abbati et conventui R. et P. monachis fontis frigidi.

Post inquisitionem quam de mandato nostro fecistis super statu episcopatus et episcopi Tolosani, presentibus intelleximus quod Mascaron cancellarius iuratus asseruit se scivisse predictum R. olim Tolosanum episcopum et amicos illius ante suam electionem habuisse colloquium cum quibusdam canonicis nominatis expressis, eosque sollicitasse fratribus ut ipsum eligerent in episcopum, seque iurasse pariter audisse quod promiserat episcopus, recognovit in quorumdam canonicorum presentia se canonicis illis qui advocati fuerant sue electioni primum iurasse, tandem credens pro certo quod iuramento illo irretiti fuerint et prestitum, ut idem R. eligeretur ex pacto, et quod ipsemet post electionem eius cassatam domum episcopalem eius nomine detinebat, recipiens quosdam redditus et proventus quos de ipsius conscientia et consensu in eiusdem negociis expendebat. Cum igitur talem sciret episcopum eligendo sicut ille suo iuramento firmavit ecclesiasticis beneficiis se

[illegible]

[illegible]

recte dicitur indignum quem ge|nus et molestum quod Tolosanam
proposito in episcopum convenerit
electio, Ro. Mascaron in episco|pum dicitur substitutus. Quo
circa mandamus quatenus eundem ab officio
praepositurae penitus amoventes,
faciatis virum idoneum ad
officium illud assumi. Idem
priori sancti Fridiani et G. ca|nonico Lucano.

Cum tam querentem praepositum
dominum et B. canonicos sancti
Petri Lucani dicitur super eo
quod dictus presbyter Bonus a
maiori parte canonicorum electus
esse proponebatur, et quondam alio
contradicentibus in priorem sit quod
est electus, olim vobis du|ximus committendam etc. Et infra.

Quamvis autem multi priores
conventuum post annum in ipsa
ecclesia per multa et longa tempora
fuerint non professi, quia tamen praefa|tus presbyter B. non est professus
observantiam regularem, dubi|tatis non infirmo nobis praedecessore
institutis. Cum igitur non
debeamus attendere solum quod
factum sit, sed quod sit potius facien|dum, con. ii. c. 17 q. cum secundum le|gem divinam non sit in bove et
asino arandum, nec quisque
debeat vestem induere de la|na linoque contextam, irritetis
electionem praedictam, appellatis
praedictum presbyterum et alios quam electores
non professos ut vel beati Au|gustini regulam in eadem ecclesia
constitutam profiteantur, vel fuerit
aut ipsam ecclesiam omnino dimit|tant. Idem ... sancti Ste|phani in Cello monte Pisaro
... ap. se. ie.

Quod sicut ex litteris
tuis accepimus, cum ex prima elec|tione quae facta de duobus in discor|dia dicenda, potius nominatio inch|oata iuris acquisitum fuerit nomi|natis, neutra procedi potuit ad
electionem regularem celebran|dam praesertim in ecclesia Arma|chana, cum iuxta canonicas con|stitutiones si fuerit potius in ecclesia ca|thedrali electio debeat cele|brari. Nec archiepiscopus interposita
electionem illam potuit impe|dire, cum in ea nichil attemp|tatum fuerit in praeiudicium re|giae dignitatis, quia non simp|lex nominatio sed sollempnis
electio debet principi praesenta|ri ut postulatori praestet
assensum, et si secus aliquis per
usurpationem aliqui facia|nt abusive. Si autem
vindicare ... Caboas Meu|fontis qui interesse debuerunt
non contempti fuerint sed ad elec|tionem vocati, si tamen sine peri|culo potuerint evocari, sive
nequiverint, sive noluerint ad
electionem celebrandam accedere,
ipsorum absentia electionem
non potuit impedire. Quod
si eos non vocatos fuisse
constiterit sed contemptos, infir|manda erit penitus electio
taliter celebrata, nisi postea
pro bono pacis voluerint
consentire. Super eo vero
quod in die consecrationis
suae ante quam missarum sollemp|nitas finiretur a vobis or|dinavit, pro tali excessu eum
corripias et castiges, cum
solus Romanus pontifex, qui ante pri|mum angelicum consecratur, ...

[illegible]

[illegible]

modū ipē missaꝝ sollempnia incipit et pficit, cōsecratī in die cōsecrationis sue ualeat ordines celebrare. ¶ Ceterū quo quinto epīam et euangelium cōsecratur, qui cōsecrator celebrauit principaliter celebrauit et ne dicatur misterium unitatis nō debent tunc ordines celebrare. ¶ Preterea cum nō liceat archiepō sine pallio conuocare concilium, conficere crisma, dedicare basilicas, ordinare clericos, et epōs cōsecrare: mirum perfecto plurimum et qui antequam pallium reciperet clericos ordinare festinat, cum id nō tanquam simplex epūs sed tanquam archiepūs facere uidebatur. ¶ Quod autem tabulam argenteam dicitur uendidisse, cum in ecclesiam Armachanam reclamat in dampnum ecclesie minime ter poteris preterire, cum id decretum et ipsius processit uoluntate. Idem Colonien. epō et sanguineo et decano Albatib.

Auditis et intellectis meritis cause de duabus electionibus celebratis in ecclesia Valoceñ unā de .W. archid. et alterā de .R. subd. inuenimus utramque contra formam canonicā attemptatam. ¶ Cum enim in quintis uoluntatibus singulorum decanus cum paucioribus in ipsum .R. et cantor cum pluribus in eundem archid. conuenissent, solo cantore postmodum quondam aliis uidelicet magistro .R. de allegatis nominante ad nostram fuit audientiam appellatum, ne decanus qui primam electionem uocem habebat ad electionem procederet sine consensu totius capituli maioris et sanioris partis ipsi. Ipse uero decanus nō habito consensu maioris partis capituli set longe minoris subito in electionem prorupit appellans ne quis contra ipsam aliquid attemptaret. Quamuis assereret quod electioni de archidiacono nō fecerant plures assensum, cum tamen ex postfacto nequiuit conualescere quod ab initio nō ualebat, quoniam electio que fuerat irrita ipso iure per sequentem consensum maxime appellatione pendente nō poterat esse rata. ¶ Cum eis igitur ad nostram presentiam redeuntibus cantor et alii qui remanserant in capitulo post illam electionem nondum cassatam et appellationem ad nos interpositam a nobis ac de archi. recedentes de nouo prepositum Susaciensem eligere presumpserunt. ¶ Nos igitur electionem utramque duximus irritandam. Idem Lgnidis sine et Wellepri̇ce albiis.

Nouis et cum capitulum Colonien. ecclesie ad tractandum de electione epī conuenissent, duos elegerunt ut quilibet de capitulo eorum eligerent electores, qui prestito iuramento de substituendi pontificis electione tractarent et a singulis de capitulo statutum est et concessum, ut illum quem concorditer tres ex eis eligerent ab eis si persona esset ydonea per eos sine contradictione qualibet reciperetur. ¶ Postmodum uero cum a predictis duobus quilibet electores electi fuissent et ad tractandum de electione se recessissent in partem et nō

[illegible]

possent omnes in unam concordare personam. Tres ex eis convenerunt in episcopum Cenomanensem, et deinde electionem quam de episcopo postulando fecerant capitulo publicaverunt, ac reliqui duo tertia die cum paucis de capitulo reliquis absentibus elegerunt archidiaconum Agatensem. Et infra. Nunciatum pro parte archidiaconi extitit coram nobis quod cum predicti quinque electores seorsum de electione tractantes inter se dissiderent, ita quod contemptis prioribus vocibus eorum aliis fratribus qui in capitulo remanserant audire noluissent, capitulum ipsos propter huiusmodi contemptum omnes suspectos habentes ad eos duos de canonicis destinarunt, per quos inhibuerunt eis ex parte universitatis ne ulterius ipsi procederent, et tam potestatem eligendi quam eis commiserant revocarunt, mandantes eis ut redirent ad capitulum et pariter cum aliis fratribus de electione tractarent. Huiusmodi revocationi duo ex eis electoribus adhibentes consensum, reliquis tribus non consentientibus, ad ipsum capitulum sunt reversi, sed alii tres usque ad fores capituli subsecuti ab eis premoniti dicere ... servarunt. Capitulum vero cum tota die illa ipsorum presentiam expectasset, subsequenti die campanam pulsari fecerant sicut moris est, capitulum congregatum, et predictis tribus cum paucis complicibus suis se se contumaciter absentantibus, fere cum maiori et saniori parte capituli elegit in episcopum archidiaconum supradictum. Et infra. Quia vero postulatio de episcopo Cenomanensi facta erat per eos in quos totum capitulum eligendi transtulerat potestatem, pro quo unanimiter de consensu totius capituli intelligitur esse factum, quam cum res non esset integra, quia iam in tractatu processerant electores, capitulum minime potuit revocare, electionem ipsius archidiaconi et cetera duximus irritandam. Et cetera. Quocirca quod si personam ipsius episcopi utilem et necessariam inveneritis ad regimen ecclesie Tolosane, et idoneam tam scientia quam vite conversationis exemplo ad hereticorum pravitatem de Tolosana diocesi extirpandam, que ibi per negligentiam prelatorum miserabiliter et dampnabiliter hactenus pullulavit, cum eundem ad ecclesiam Tolosanam pro urgenti necessitate et eorum utilitate eius licentiam tribuatis.

Idem episcopo Florentino.

Cum ecclesia Wulterana de debito canonicorum obsequio longo tempore fuisset destituta, Wulteranus episcopus volens in ministrorum defectum in eadem ecclesia restaurare clericos, canonicos quosdam elegit et instituit in eadem, quos canonici recipere noluerunt, asserentes quod talis electio fuerat in eorum preiudicium attemptata. Et infra. Mandamus quatenus super primo articulo petitionis episcopi in quo postulavit a te ut canonicos ab iniuria quam ei super electione canonicorum Wulterane ecclesie inferunt prohiberes, ab impetitione ipsius eosdem canonicos absolvere non postponas, quia non videtur iniuriam facere qui utitur iure suo, cum per

[illegible]

testes longe melius sit probatum, quod canonici supradicti hoc iure usi fuerint, antequam episcopus memoratus. In secundo quorum articulo quo idem petebat episcopus, ut dicti canonici ipsum iure electionis uti libere paterentur, absolvendo studeas, et canonicos sepedictos, maxime si sit notorium, quod in Tuscia et generaliter consuetudo fuerit, ut in cathedralibus ecclesiis soli capitulo irrequisito episcopo eligendi canonicos tribuat facultatem. Idem albi sancti Victoris. decano Parisiensi magistro.

De Morinensi canonico Morinensi.

Cum dilectus filius archidiaconus Morinensis et secta Morinensis episcopalis sedis destituta canonici electionem de pastoris substitutione tractantes in tres canonicos Morinensis potestatem eligendi episcopum unanimiter contulerint, promittentes ut illum reciperent in pastorem quem de gremio ipsius ecclesie ducerent eligendum. Qui examinatis per modum voluntatibus singulorum, archidiaconum ecclesie in episcopum elegerunt; metropolitanus quorum tamen electionem, quamvis electi personam examinans, quamvis etiam super ipsius etatis defectu ab aliquibus fuerat dubitatum inquirens sollicite veritatem, per sententiam declarando electum ipsum minime sustinere in etate defectum, electionem de ipso factam sollempniter confirmavit. Et cum idem qui dicitur electum venerat memoratum, posuit ex adverso quod cum superdictis tribus et sub hac forma fuit eligendi concessa potestas, ut capitulum eum recipere teneretur, quem illi tres ab omnibus vel a maiori et saniori parte de gremio ipsius ecclesie nominatum eligerent in pastorem, electores ipsi terminos potestatis sibi tradite transeuntes prefatum archidiaconum eligere presumpserunt, quem pauci de capitulo nominarant, unde canonici Morinensis postmodum admirantes quod idem archidiaconus electus fuerat memorati, cum plures essent in eadem ecclesia digniores, ceperunt omnes fere publice appellationem proponere, quod nullatenus archidiaconum nominarant, reputantes se in hoc preter electos, quod super hoc factum fuerat ad nos curaverunt appellatione referre etc.

Nos vero quia res suspiciosa existimo esset, si per suspectorem astuciam quis ascenderet ad apicem dignitatis, ita duximus providendum, ut a dictis electoribus prestito iuramento, quod ipsi malitiose dictum prefatum electum non moveant, huiusmodi quod omnes predicti tres electores iuramento vicedominus asstringant de veritatem, quot ex canonicis ex his coram eis tempore ipsi in prefatum archidiaconum convenerunt, et si tres sive saniori duo saltem ex ipsis iurati dixerint maiorem partem canonicorum in prefatum archidiaconum convenisse, vos cum electoribus sententiam imponatis, cum et hoc eorum esset probatio insufficiens, eo quod singuli essent in suis testimoniis singulares. Si vero per eorum depositiones constiterit sepedictum archidiaconum extitisse a paucioribus nominatum.

[illegible]

arbitrio iudicis cum certa pena hic statuta non sit. ff. de iur. deli. l. i. et de acc. sup his. et ff. de off. del. de cris. sic hic quod aliquis obligaret se sub pena beneficii sui. et de fal. scr. c. ult. Item obligatur aliquis sub pena ordinis ut in machabeis. i. q. vij. quicumque corde. et de c. di. ij. ego berengarius. Item et sub alia pena pecuniaria xxvi. di. c. xxv. q. ij. quemquam

se meliorem ut se eligeret ut dic quod tamen ipse intelligitur exceptus quia in generali sermone persona loquentis non comprehenditur. C. de solu. magnifice. ff. de don. et demon. l. qui hered. § ult. de hoc pr. et de iur. iur. petitio. consentiat. quod si uult consentire et persona sua opponitur inter eligentes. ar. ff. quod cuiusque uniu. l. planeat. ff. de ad op. l. si consilii. Sic

tamen si fuit sufficienter ostensum quod illum de gremio ecclesie eiusdem secundum formam sibi traditam debebant eligere in quem omnes uel maior uel sanior pars capituli conuenirent, uos electionem ipsius archiepiscopi omnino cassetis. alioquin quod de ipso factum est ratum habentes contradictores ab eius impetitione per censuram ecclesiasticam compescatis. Prefatum B. prebenda moniti esse spoliantes, qui se ad hanc penam si forsan in probatione defeceret obligauit: non obstante quod super etatis defectu obiectum fuit contra eum, cum idem canonicus huic obiectioni non multum institerit, et super hoc a metropolitano fuit iudicatum, cuius sententia in rem transiit iudicatam, cum infra decendium non fuit legitima prouocatione suspensa.

Idem episcopo Vaioren.

Cum in iure peritus existas, et sicut primus tue consultationis articulus continebat, quod cum quidam esset decano defuncto eiusdem loci capitulum sub hac forma in vii. ex ipsis canonicis compromisit, ut cum quem exsequeretur ex aliis de gremio ecclesie ipsi omnes pariter uel maior eorum pars nominaret, idem capitulum reciperet in decanum; uerum cum unus ex illis vii. arbitris eorum et alius qui non erat de numero eorundem arbitrorum ab aliis in decanum fuerint nominati, requisisti uter eorum assumi debeat in decanum. Super quo taliter respondemus, quod is qui de numero vii. arbitrorum eorum dignoscitur nominatus iuxta compromissi tenorem debet in decanum assumi, dummodo electioni de se facte consentiat, et aliquid canonicum non obsistat.

Idem duci Zaringie.

Venerabilem. et infra. Inter cetera uero quidam principes hoc precipue obiectionis sue dicentes, quod apostolice sedis legatus aut electoris gessit aut cognitoris personam: si electoris, in messem alienam misit falcem suam, et electioni se ingerens principum derogauerat dignitati; si cognitoris, altera parte absente indebite processisse uidetur, cum citata non fuerit, et ideo non debuit contumax iudicari. et infra. Uerum illis principibus ius et potestatem eligendi regem in imperatorem postmodum promouendum recognoscimus, ut debemus, ad quos de iure ac antiqua consuetudine noscitur pertinere; presertim cum ad eos ius et potestas huiusmodi ab apostolica sede peruenerit, que romanum imperium in personam magnifici Karoli a grecis transtulit in germanos. Sed et principes recognoscere debent, et utique recognoscunt, sicut iidem in nostra recognouere presentia, quod ius et auctoritas examinandi personam electam in regem et promouendam ad imperium ad nos spectat, qui eum inungimus, consecramus et coronamus. Est enim regulariter et generaliter obseruatum, ut ad eum examinatio persone pertineat, ad quem impositio manus spectat. Numquid enim si princi-

de numero de se eligere poterunt. ar. c. viii. q. i. in scripturis. sed ... credo quod a se ipso uidetur electus et hic tenuit electio secundum formam compromissi ... iuxta compromissi tenorem. sic. et de elect. c. ult. ... si in compromisso ... non potest se eligere. et de iure. pa. ... Qui dicam? quod nemo de ... se et viii. q. i. in scripturis. dixit quidam quod si in talem eligere meliorem et ipse esset melior et potest eligere se. sed tamen in ... nec honestum quod se eligeret sit ambitiosus et ... et ideo repellendus ... in scripturis ... talis potestas ... sicut ...

sor eius subsituitur lodouico regi francorum quem de posuit de quo legitur xv. q. vi. alius. et tercio illa facta est anno domini ... lvi. quod karolus coronatus est a leone papa iii. elapsis post hoc xv. annis. in germanos. sic ergo regnum mundi translatum est ad theutonicos. nam ipsi habent regimen ... de c. di. v. in die. et sic patet quod imperium nomen a grecis ... largo nomine appellatur imperator. et de maio. et ob. solite. sicut et rex ... quoniam ... non est in plurimum ... q. i. § sed illud. est ergo imperator ... super omnes reges. vii. q. i. in apibus. et omnes nationes sunt sub eo. xi. q. i. c. sed si quis. v. uolumus. ipse enim est princeps mundi et dominus. ff. ad l. rod. de iac. ...

[illegible]

pes nõ solum in discordia sed et in concordia sibi eligunt quemcumque vel excōicatum in regem tyrannum vel fatuum hereticum eligerent aut paganum. nos inungere consecrare aut coronare hominem huiusmodi deberemus absit omnino. Obiectioni quoque principum tradentes respondimus quod legatus noster approbando regem et reprobando ducem nec electoris gessit personam ut pote qui nec fecit aliquem eligi nec elegit nec cognitoris cum neutrius electionem quo ad factum eligentium confirmandam duxit aut infirmandam. Sed exercuit aut denuntiatoris officium quia personam ducis eidem denuntiavit indignam et personam regis idoneam quo ad imperium obtinendum. nõ tamen propter studia eligentium quia plura electorum quam vel tamen plures exstiterunt qui eligendi regem in imperatorem promovendum de iure ac consuetudine optinent potestatem consensisse perhibeantur in ipsum regem et ex eo quod fautores ducis absentibus aliis et contemptis ipsum eligere presumpserunt ut pateat eos perperam processisse cum electioni plus contemptus unius quam contradictio multorum obsistat. et infra. Nos itaque non ducem sed reliquum reputantes et nominamus regem iustitia exigente. et infra. Quod iam si in electione nota principum dividuntur post ammonitionem et expectationem

aliquam partem favere possimus maxime postquam a nobis unctio consecratio et coronatio postulantur, sicut utrique patet parti et exemplis multis. quando enim si principes ammoniti et expectati vel non potuerunt vel noluerunt convenire sedes apostolica advocato et defensore carebit eorumque culpa ipsi redundabit in penam. Sciunt autem principes quod cum Lotharius et Conradus in discordia fuissent electi Romanus pontifex Lotharium coronavit et imperium obtinuit coronatus eodem Conrado tunc demum ad eius gratiam redeunte. Eos vero duximus commonendos ut a prefato duce iusto quidem a nobis iudicio reprobato recedant et prefato regi non adhereant nisi tunc demum de persona vel factum legitimum quod ab eis obiectum fuit et ostensum. et infra. Sunt in notoria impedimenta ducis, scilicet excommunicatio publica, periurium manifestum, persecutio divulgata, quam progenitores eius et ipse presumpserunt in apostolicam et alias ecclesias exercere. Fuit quoque apostolice excommunicationis vinculo innodatus quod postmodum recognovit dum privatim sibi absolutionis beneficium postulavit, unde patet quod fuit excommunicatus electus. et idem est periurium manifestum super quo nec calumnia sedes apostolica requirit cum ambitionis vitio regnum sibi presumit usurpare presumpsit cum super illo iuramento prius

[illegible]

Coram .c. j. in prouincia. hic uidetur expressum quod omnes illi et solum qui sunt in prouincia uocandi sunt ad electionem. et per hoc uidetur sic intelligendum si sunt in prouincia. j. e. quia propter. de hac materia no. vij. q. j. factus. Et quod dicit in prouincia sic est intelligendum si sunt in prouincia ita propinqui quod commode possint uocari. cum sunt uocandi. quia si prouincia esset multum lata et longa non deberent uocari. s. e. cum inter uniuersos. sed uos nisi si recte est prouinciam et propinqui quod tunc uocandus esset. j. e. c. per. ubi fuit uocatus qui extra prouinciam erat. et regni cum et ecclesia diuisionis sunt prouinciarum. et ita nec dico uocandos omnes de prouincia nisi qui commode possunt uocari. nisi consuetudo sit quod omnes uocentur. j. e. ingenere. si. nec dico quod omnes de prouincia sunt uocandi per capitulum sed in talibus uocationibus potius statur consuetudini ut absentes uocentur uel consuetudinem unius ecclesie per eccl. et hic consuetudo erat quod omnes de prouincia uocarentur ut est in capitulo ingenere. s. v.

Bone memorie. c. j. expectare. s. mine electio que est contemptus illius qui debent uocari ipso iure est irrita. ut. s. e. quod sic. et c. uenabilem. et j. de ar. cum olim. et extra di. obeuntibus. quod ea non obstante post acceptam fa electio. j. de ap. constitutis. cum non ante est reprobata. talis electio non est nulla iudicem adire per ea cassandam. j. de eo. nisi. l. que subconditione. s. inter pretia cum uniuersitas delinquit in eligendo electio dicitur deuolui ad eum qui non deliquit. s. e. bone. j. s. de postu. bone. dico quod electio archiepiscopi non fuit nulla ipso iure sed per eius annullandi. et ideo debuit expectari cassatio superioris ante quam processus fieret ad sententiam. ubi est si tibi unus hinc ius eligendi deliquid in hoc quod uoluit simul esse actor et iudex primis se electis. j. de ecc. per. post electionem et si illi deliquerunt in eligendo non tamen illud ius deuoluitur ad unum. ut sententia. jo. qui dicit quod unus non constituit uniuersitatem. et inducit. ar. hoc c. in c. r. di. si forte. et ff. de. l. si grege. sed ius uniuersitatis dicitur stare in uno. ff. quod cuiusque uniuersitatis nisi per legem. uos dicimus est. et illi licet non eligissent potuit post cassationem eligere si postulasset. et in iure licet ita. item debuit expectare iudicium. aliquem per decernitur ad sententiam et si electio prima nulla fuisset ipso iure quod electores essent indigni tunc ipse solus potuisset eligere. s. e. bone. et s. de postu. grauit. et. j. e. scriptum est. sed hic non fuit nulla. immo ipse potuit eam confirmare. Si consensisset. s. e. quod sicut. jo. dicit quod non deuoluitur ius eligendi aliorum nisi quando eligitur persona ineligibilis. j. e. scriptum in fi. et s. de postu. grauis. sed dic quod quando electio non est nulla ipso iure. sed per sententiam ius eligendi dicitur deuolui ad alios. ut si non fuatur forma illius consilii. j. e. quia propter. cum enim sunt puniendi per sententiam. uel. j. e. quia propter. et c. cum inter uniuersos ut remaneat in uno dum sunt. s. de postulatione grauitum. et ibi recurrendum est quia tamen electio est irrita ipso iure et tamen impedit sententiam. s. e. audiens. nec tamen eligendi ius deuolui ad alios. uel si electio ibi non tenuit ut ibi notatur. Et quod dicit quod ubi aliquis est contemptus non ipso iure sed per sententiam ius eligendi dicitur ad contemptum deuolui. intelligo per sententiam ipse cum ar. ut litteris. cum de potentibus debet expectare iudicium antequam procedatur ad sententiam. uel. cum pena statuta est alia non est imponenda. in pena qui hic potestatis plenitudinem quod satis est in iure habetur. sufficere n. ut cassetur electio in quo eius prosequitur contemptum suum habuerit contradictio. quod cassatur electio de quo est habitus ante sepulturam. licet dicit. Sullus. sed ipso hoc solum non fuisset cassanda. sed quia hic. p. quod non erat ut creditur. sed contemptus fuit cum cassa electione nam mortuo uiro solutum est inpura a lege uiri. ut. j. de sic imp. c. plene. et ule. et xv. q. j. licet aliquis. j. et c. uenabilem. Set per dictum tacite quod omnis dicere aliquis quod ipse ille. h. fuit citatus ille sunt electio non fuit licita. et sic est ar. quod si aliquis eligitur non licite. sed aliquid fiat contra absentem non ualet. ar. ff. quis ualet. ut est quod capitulum quod reprobatur aliquem non tenetur uenire citatus ut allegent. ar. ff. de his notatur. p. jo. in. q. n. si est. c. j. de dolo. et j. c. cum dilecti de h. et s. de.

...ro. pon. consilii debuisset nec ualet ad penam extra sacerdotem ipsius sinuarum tum illico dicatur uictum cum inde super eo nos prius consulere debuisset quam certo preiudicio temeritate uenire illo presertim exemplo quod cum Gabao nite a filiis israel per fraudem surripuerunt iuramentum ipsi cum cognita fraude contra illud uenire noluerunt. Utrum uero dictum iuramentum licitum sit an illicitum et ideo seruandum extitit nemo sane mentis ignorat ad nostrum iudicium pertinere. et ij.

C. Insuper si predictus dux imperium obtineret libertas principum in electione periret. imperium obtinendi decreto certis fiducia tolleretur. nam si prout olim fiat decimo duces patrem eorum sic dux ipse filio suo succederet. uideretur imperium non ex electione sed ex successione deberi. et preiudicium principum redundaret. si non nisi secundo duces promouere uideretur aliquis ad imperium assumendus. et j.

C. Nobilitati generis tue ammonemus pap. fe. eo. quod. a prefato duce recedas odio non obstante iuramento si quod eidem ratione regni fecisti cum eo qui tum ad optinendum imperium reprobato: iuramento huiusmodi non debeat obseruari. ij.

Idem.

Quam dur. fr. et. sede prudentia nostra per sibi credo. ut si uero uictis partis fuit cassata electio. uos fratres omnibus qui fuerunt in prouincia conuocati

quod maior et sanior pars fratrum eorum per decretis meritis complacet faciatis prouen. et confirmet obseruari.

Idem parmonensi episcopo et eius coniudicibus.

Bone me. s. cremonensis episcopo in extremis agente cum decessisset ualescencia desperaretur ipsius cremonensis capitulum. h. canonicum suum regimini disciplinis scolasticis insistentem ad ecclesiam eiusdem in sexta uigilia pentecostes pro futuri electione pontificis citari fecerunt. et j. constituto autem .h. presentia ecclesia fit in presentia electionem archipresbiteri coram nobis electionem eius ipso. h. post electionem archipresbiteri non cassatam licet de uiro multe litterature honeste uite et clare fame. si tamen sine iusta temeritate presumptam cum de iure iam debet expectare iudicium antequam procederet ad secundam duximus irritandam in penam intelligentes electionem contradictionis nocem. in primo consensu capitulo permanente.

Electionem autem archipresbiteri quamuis laudabile testimonium perhibeatur de ipso iusticia exigente cassauimus tum quia corpore dicti episcopi non dum tradito sepulture fuerat de ipsa electione tractatum. contra canonicas sanctiones tum quia inuentus est. h. fuisse contemptus licet unius solius extiterit cum plus in talibus consueuerit obesse contemptus unius quam multorum contradictio in presenti. nec per dictam debeat dicta ualuisse electio. quia cum

que hodie est inserta iusta de rescriptis c. statuit lib. sexto.

sup. p̄senti. al' incipit expediendis. b. ...... iiii.

Cum ad nostram. ex. ania monach' h' hec ex psalm qd cl-
cus secularis nō potest eligi in abbem ad idem fac-
... cum in magistrum ar. ... xvi. q. i. p̄sbiter
ibi solvitur contrarium. sed nō est ... qr illi pbri nō erant
monachi ... eligi in ab-
bates ...

[illegible]

epi mortem p̄venit temera-
ria nimis extitit et nō po-
tuit a recte citatum. Idem.

Cum ad nostram noticiā
p̄venisset. q' H. qui se p
abbe leodien. gerebat non
fuit ante monachus quā
electus. Nos attendentes
qd' cū regulares canones
nullo fuit attemptatum
cū nullam spē ul' p̄missio-
nē hīis ita ab eis fiat de la-
ico monachum electionem
de ipso factam curauimus irrita-
re. Idem in registro. p̄ Leo-
cardo. ap. se. le.

Officii tui. et sane nob'
tuis litteris intimasti qd'
cum monasterium qd' dam
positum in medio nationis
p̄v̄se pastore caruerit mo-
nachi de electione abbis
tractantes cū nō possent
sui ordinis ydoneum inue-
nire p̄sonam. i. q' dam
uirū nobilem clericos dixe-
runt p quē melius poterat
defensari. et p̄rem ad id est
ipsi uiuūt postulantes q
filiū suū induceret habitū
suscipere monachalē nulla
pat' dei ipsi p̄ mocōne fidu-
ciam tribuentes. et p̄ ad
hoc induxit filium p̄dicū
ad id est cum qui effectus mo-
nachus fuit in abbem elec-
tus. cui electio extiterit p
rectorem massan. ap. se. le.
qui omnibus p̄dictis ī strue-
confirmata. cum autem idem pat'
sit p̄ pare se q' nulla fuit ad
hoc ambicōe inductus ... po-
stulas erudiri. utrum dict'
legatus electionē confirma-

re uel dispensare potuit ul' q
ferri est stare possit. et utrum
electione cassata tamen ualeat
elegi i abbem. nos autem consul-
... qd' cum ex hiis que
continentur suscecta sunt o-
stendatur qd' talis taliter nō
possit eligi in abbem. quam
me p eo q' anq̄ quā esset elec-
tus uoluit esse magis electio-
nem ipsam irritam esse decer-
nimus. etiam eum ... p̄ ...
fuit in regula competenter instruct'.
surgens necessitas et eiusdem
utilitas ipsius monasterii pos-
tulauerit purgatione recep-
ta poterit i abbem assumi ne
monasterium opp̄mat a cursu
maiori. Idem.

Illa cotidiana instantia. et
q' p certo didicimus elec-
tionē canoicam extitisse.
ipsam auctē. ap. duximus
confirmandā. supplentes de
plenitudine potestatis si
quis in ea fuisset defectus
ex eo qd' quidam interfuerunt
electioni eiusdem qui ex sola
participacōne in simplicis ex-
coīs laqueū inciderunt. Idem
magistro maximo notario

Scriptū est in apos. ...
chalipsi iohis. q' in medio
i circuitu sedis erant quattuor
aīalia. et in sane ad hanc eccīam
scilicet constantinopolitam
nam duo aīalia sunt uocā-
ta utinam plena oculis intus
et alias senas. uidelicet archi-
ep. ar. ep̄s. et plebanus sci pa-
uli denenciis. sic p pauca
tores tam postulantium at-
p̄m q' eligentium plebani
fuit positum coram nob. et.

[illegible]

obsequiis applicare. xx. q. iii. monasterius. sed q' nō potuit uite p
titulari in abbem cum laycus nesciens regulas clericales possit et in
epm postulari. lxi. di. osius. et postea post tres menses discere pos-
sint regulas clericales. maiore de stāe epi. et. diuinis. Item heremita p
titulatur in abbem. s. c. cū monasterium. dicit q' nō sint heremita si de mo-
nasterio q' erant in here-
mo. et eadem est ...
laycus est ...

[illegible]

n eligi posset eo. hic et in alio si celebret ... de suspensione iudicio et ... agitur ...
... supplentes ...

Scriptum est in apo. ... publicum ...

[illegible]

[illegible]

Clerici quoque de his passionem parium iudicium deducta existant nobis non potuit fieri plena fides quamvis super his que denuo dicta sunt postulantium per quandam publicum instrumentum nec non professionem parrochianorum partis adverse iudicio quidem factam se prebere renovatam pars altera asseveret suam intentionem esse fundatam: causam discretioni tue duximus committendam, per apostolica scripta mandantes, quatinus super his et aliis inquiras diligentissime veritatem; de initiis vero eligentium et postulantium unde venerant ubi nati sunt et ad vicus conversati; de studiis autem eligentium et postulantium et omnibus aliis generaliter que causam possunt instruere apud Constantinopolim. Et si tibi electio et postulatio celebrate fuerunt et si partes consenserint predictas tali modo ut si constiterit de mutuo convenisse consensu quod ad electionem prepositi xvii admittentur postulantes sive presbiteros sive parrochos et duo alii ex parte universitatis potius conventualium ecclesiarum prelatis tot que tunc temporis conventuales ecclesias habuisse prelatos, que cum vii postulantes ix canonicis quos quidem canonicos constat in postulatione predicti archiepiscopi convenisse duplo maiorem faciunt numerum quam xvi electores plebani, tunc memoratam postulationem admittas, nisi prelatus fuit postulationi aliquid obviare de canonicis institutis quod promotionem ipsius debeat impedire, ac plebani electione cassata ipsum archiepiscopum absolvat a vinculo quo erat ecclesie tenetur, decernens ipsum Constantinopolitane ecclesie in pastorem. Quod si ad hoc feceris duplo maiorem numerum sive omnes prelatorum minime sufficiant sive dignus sive indignus fuit postulatus, tunc postulatione repulsa electionem plebani auctoritate nostra confirmes, dummodo ei meritum non obsistat, eo quod ipsum tanto postulatu indignum reddat. Si vero numerus postulantium inventus fuerit duplo maior quam ad omnem prepositorum est et persona postulata reperta fuerit indigna, tam postulationem quam electionem non differas reprobare, nisi forsan omnes aut maior pars postulantium presumptione dampnabili postulaverunt scienter indignum, ut hac vice merito debeant eligendi seu postulandi potestate privari, et hi quorum eam electionem confirmes si eam de persona ydonea constiterit celebratam.

Idem in concilio generali.

Ne pro defectu pastoris gregem dominicum lupus rapax invadat, aut in facultatibus suis ecclesia viduata grave dispendium patiatur, volentes in hoc etiam occurrere periculis animarum et ecclesiarum indempnitatibus providere, statuimus ut ultra tres menses cathedralis vel regularis ecclesia prelato non vacet; infra quos iusto impedimento cessante si electio celebrata non fuit, qui eligere debuerant eligendi potestate

[illegible]

[illegible]

careant ea vice, ac ipsa eligendi potestas ad eum qui proximo preesse dignoscitur devolvatur. Is vero ad quem devoluta fuerit potestas, dominum pre oculis habens, non differat ultra tres menses cum capituli sui consilio et aliorum virorum prudentium viduatam ecclesiam de persona idonea et ipsi quidem ecclesie utili, si digna non reperiatur in illa, canonice ordinare, si canonicam voluerit effugere ultionem.

In eodem.

Quia propter diversas electionum formas quas quidam invenire conantur multa impedimenta proveniunt et magna pericula imminent ecclesiis viduatis, statuimus ut cum electio fuerit celebranda, presentibus omnibus qui debent et volunt et possunt commode interesse, assumantur de collegio tres fide digni qui secreto et sigillatim vota cunctorum diligenter exquirant, et in scriptis redacta mox publicent in communi, nullo prorsus appellationis obstaculo interiecto, ut is collatione habita eligatur in quem omnes vel maior vel sanior pars capituli consentit. Vel saltem eligendi potestas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium ecclesie viduate provideant de pastore. Aliter electio facta non valeat, nisi forte communiter esset ab omnibus quasi per inspirationem divinam absque vitio celebrata. Qui vero contra prescriptas formas eligere attemptaverint, eligendi ea vice potestate priventur.

Illud autem penitus interdicimus, ne quis in electionis negotio procuratorem constituat, nisi sit absens in eo loco de quo debeat advocari, iustoque impedimento detentus venire non possit; super quo si opus fuerit fidem faciat iuramento, et tunc si voluerit uni committat de ipso collegio vicem suam.

Electiones quoque clandestinas reprobamus, statuentes ut quam cito fuerit electio celebrata sollempniter publicetur.

Idem in eodem.

Quisquis electioni de se facte per secularis potestatis abusum consentire presumpserit contra canonicam libertatem, et electionis commodo careat et ineligibilis fiat, nec absque dispensatione ad aliquam valeat eligi dignitatem. Qui vero electionem huiusmodi, quam ipso iure irritam esse censemus, presumpserint celebrare, ab officiis et beneficiis penitus per triennium suspendantur, eligendi tunc potestate privati.

Idem in eodem.

Nichil est quod ecclesie dei magis officiat quam quod indigni assumantur prelati ad regimen animarum. Volentes igitur huic morbo debitam adhibere medelam, irrefragabili constitutione sancimus, quatinus cum quisquam ad regimen animarum fuerit electus, is ad quem pertinet ipsius confirmatio diligenter examinet et electionis processum et personam electi, ut cum omnia rite concurrerint, munus ei confirmationis impendat, quia si secus

[illegible]

[illegible]

fuit incaute presumptum: non solum decidendus est indigne promotus: verum et indigne promouens puniendus. ipsumque decernimus libera aduersione puniri. ut cum de ipsius constitit negligentia. Et maxime si hominem insufficientis scientie uel inhoneste uite. uel etatis illegittime assumpserit: non solum confirmandi primum successorem eius careat potestate: verum etiam ne aliquando eam penam effugiat: a perceptione proprii beneficii suspendatur quousque si equum fuerit indulgentiam ualeat promereri. Et

Si uero conuictus fuerit in hoc pro malicia excessisse: grauiori subiaceat ultioni. Episcopi quoque tales ad sacros ordines et ecclesiasticas dignitates promouere presumunt qui commissum sibi officium digne ualeant adimplere: si ipsi cupiunt canonicam effugere ultionem.

Ceterum qui ad romanum pertinent pontificem immediate ad percipiendam sui confirmationem officii eius se conspectui si commode fieri potest personaliter representent: aut personas transmittant ydoneas. per quas diligens inquisitio super electionis et electis possit haberi. ut sic demum per ipsius circumspectionem suam sui plenitudinem officii assequantur. cum eis nichil obsistit de canonicis institutis. ita quod ualde remoti. uidelicet ultra ytaliam constituti si electi fuerint in concordia: dispensatiue propter necessitates ecclesiarum et utilitates in spiritualibus et temporalibus administrent. sic tamen ut de rebus ecclesiasticis nichil penitus alienent. Munus uero benedictionis seu consecrationis recipiant sicut actenus recipere consueuerunt.

Honorius iii. capitulo constantinopolitano.

Optate sancti presentium auctoritate statuimus ut ex presenti nec quis capitulum constantinopolitanum uel eius uacante sede pro electionis negotio fecerit. de bonis patriarchatus fiant totaliter uel reclament dummodo ipsi bona decedentis patriarche non occupent uel usurpent.

Idem electio lundunensi.

Cum post petitam instanter a nobis optentam quondam lundoniensis archiepiscopi cessionem nota canonicorum lundoniensium uite. nunc propositum esse coram nobis conuenissent: quia tandem examinato sic decreuit processu electionis inuenimus eam post publicationem consensum et collationis tractatum. aliquem alium fuisse pertractatum: assensumque tamen percussum et electus fuisset requisitum electionem eandem ex ipsius cum tamen ordinato processu uiciata cassauimus exigente.

Idem ebroicensi. pontifici et magistro .v. decano pictauensi.

Constitutis in presentia nostra procuratoribus sancti tauri in ebroicensi et ecclesie sancti leofridi de cruce abbatum et sancti cum autem procuratores ipsorum abbatum in nisi essent ex parte mei quo iure ipsi abbates deberent electioni

[illegible]

[illegible]

abbatis Fiscanni monasterii intendebant quod olim cum assumerentur in priores monasteriorum abbates sint per abbatem inducti, et eis ab abbate et conventu monasterii Fiscanni, ut habent, vocem in capitulo concordem. ¶ Nos autem rationem huiusmodi reputantes frivolam super hoc perpetuum silentium imposuimus abbatibus supradictis. Idem Rothomagensi capitulo.

Ecclesia vestra destituta pastore, et vobis vestris eum destituta prelati habetis successione, in tractatum in diversos divisis, quidam in Thomam quondam vero in cancellarium et quidam in singulares personas eiusdem ecclesie consensistis. ¶ Verum cum super hiis inter vos esset in nostra presentia mota questio, hinc inde propositis invenimus quod illi qui sua in Thomam desideria dirigebant, licet maiorem partem facerent, parum comparatione minorem, non tamen ad maiorem partem capituli pervenirent, considerantes maxime quod post publicationem scrutinii et collationis tractatum ad electionem nullus est habitus processus, quamvis deportationis sollempnitas et post appellationem legittimam fuit subsecuta, quam pro electione nec decebat nec expediret haberi. Unde quod factum est de Thoma processu cassavimus, petitione consentientium in cancellarium non admissa. Gregorius IX.

Cum in magistrum assumi non deberet qui formam discipuli non assumpsit, nec sit preficiendus qui subesse non novit, nos intellecto pro eo quod in quibusdam regularibus domibus iure tibi diocesano subiectis sunt quidam in abbates non professi ordinem regularem assumpti, et cetera, quod cum tales abbates non esse deberent qui per professionem monachi et regulares canonici non sunt, ad amotionem eorum quos tales inveneris sublato appellationis impedimento procedas. Idem Camaracensi capitulo.

Romana ecclesia pastoris solatio destituta et vobis agentibus die ad celebrandam electionem prefixa, qui presentes erant decanus ac canonicis atque abbatibus qui vocem in electione habere noscuntur, capellani et clerici civitatis electioni se debere interesse dicentes sub huius protestatione admissi fuerunt, quod vox eorum qui non deberet interesse de iure vel consuetudine non valeret. Tandem premisso iuxta formam Concilii generalis scrutinio, VII de canonicis, unus abbatum, XI capellani et XV clerici, canonici tres abbates in eiusdem ecclesie archidiaconum convenerunt, IX canonici as uno de abbatibus, uno capellano, XI clericis in ipsius ecclesie archidiaconum dirigentibus vota sua, et cum XVIII sunt canonici, III abbates, XXX clerici, XXIII capellani, neutram electionem eorum pervenisse ad maiorem partem totius capituli pervenisse nec probatum erat

[illegible]

[illegible]

quod dicta admitti debuerint
nec quod capellam admis-
serint de consuetudine vel
de iure. Nam etsi capel-
lani duabus electionibus
episcoporum interfuerint et scrutato-
res dederint voluntati,
non tamen inquisita vota sua
eorum fuisse vel eos aliquos
elegisse probatur. Et si inqui-
sita fuissent vota vel ipsi
aliquos elegissent per hoc
tamen non constituitur ius eis de iure
respectu vel ex consuetudine
iam prescripta. Unde nos elec-
tiones ipsas prescriptas et
contra formam concilii generalis
cum collatione fieri omis-
sa fuerit quia post publicatio-
nem scrutinii fieri debuisset,
de fratrum nostrorum consilio duxi-
mus similiter irritandas,
electores hac vice eligen-
di potestate privantes. etc.
Idem abbati Dunensi. Am-
bianensis.

Sicut sancta ecclesia romana.
Et infra. Sane proposuisti
presentia quod super ordina-
tione prioris monasterii sancti
Pancracii ad Cluniacensem
ecclesiam pertinentis cum co-
mite de Warenna patrono
ipsius quondam predecessor
tuus de consensu capituli et
sui compositionem quandam inivit,
ut certam et certe ipsi ordi-
nationem inde ut in op-
positione sui ipsius comitis as-
sumeret ad prioratum ipsius
monasterii Cluniacensis et
de caritate prioribus dum-
taxat exceptis, unum de
duobus melioribus toci-
us Cluniacensis ordinis quos ab-
bas duxerit nominandos etc.
Attendentes quod quia ius eligen-
di in collegiata ecclesia non credit
in laicum et quod id esse pernicio-
sum exemplo et redundare
in dispendium ecclesiastice liberta-
tis, volumus ut dictum prioratum
libere possis non obstante com-
positione premissa sicut alios
prioratus tibi subditos ordi-
nare, demandando ordinatum con-
fratrem patrono ut suum si
voluerit honestum impetratur
assensum. Idem decanis et
capitulis sancti Iohannis et sancti Step-
hani Bisuntinis.
Cum inter leges etc. Porro
quam dudum decanus vobis in
mandatis ut infra .xl. dies
post susceptionem litterarum nostrarum
cum consilio sancti Benigni et maioris
monasterii Albim et fratrum de or-
dine predicatorum eligeretis per-
sonam ydoneam canonice
in pastorem, alioquin decano consi-
liarii vobis de archiepiscopo providerent.
.xv. die ad eligendum prefixa
.vi. ex vobis potestatem eligendi
dedistis usque ad consumptionem
candele cuiusdam que tunc ibi
accensa extitit duratura. Et
tandem cum electores huius con-
venissent ipsum dominum abbatem et
sancti Benigni et super hoc suorum
eius consilium requisissent, et pro
nente imo exiit quod delibera-
to consilio tenderent et differen-
tibus eis festinanter dare respon-
sum, prefati electores cum candela
illa deficeret non expectato
ipsorum consilio dominum abbatem in
Bisuntinum archiepiscopum elegerunt.
Et infra. Relato quam ad apostolicam sedem

[illegible]

negotia a se ipso manerent. Abbati de firmitate iniunximus, ut si constaret ab eisdem electoribus tractatum de electione fuisse habitum, et in tractatu electionis praedictorum consilium requisitum, electionem ipsius abbatis, si persona esset idonea, confirmaret. Quod si in tractatu electionis non fuisset illorum consilium requisitum, licet postea requisitum fuerit non competenti tempore nec expectatum responsum, ipse autem non esset idoneus, idem abbas quod de ipso factum erat tamquam irritum nuntiaret. Et infra.

Cum autem compertum non fuerit competenti tempore requisitum consilium de persona praedicti abbatis, et quando extitit requisitum non fuerit expectatum responsum nisi modico tempore, nec debeat ut imputari, quia tamen illi sibi tempus arctarant, electionem abbatis ipsius non personae sed electionis vitio duximus irritandam. Idem episcopo Silvanectensi.

Congregato universi in capitulo ad electionem futuri pastoris, xiii. in decanum et xviii. in putato pastore cuiusdam absentis in cantorem ipsius ecclesiae convenerunt, quam plures in eum et pauciores in alium sua desideria direxissent, a parte sua electus extitit in pastorem ecclesiae memoratae. Postmodum accedente parte decani, quod alii praesumpserunt deliquissent eligendo personam scientiae litteralis expertem, propter quod illis contra statuta Lateranensis concilii ipso iure privatis potestas eligendi ad eos extitit devoluta, decanum ipsum qui meliori nota sua dixerant in suum episcopum elegerunt, ad sedem apostolicam appellantes. Demum reliquis petentibus ut irritare decani electionem acceptatam a paucioribus, et postulantibus in causam ac confirmare reliquorum vel unius canonice celebratam a pluribus de persona idonea dignaremur. Nos igitur, quia quamvis dictus cantor defectum in litteratura non patiatur, tamen alias idoneus est ad regimen pastorale, ipsius electionem auctoritate nostra pauciores infirmata reliquorum confirmare, aliquin ipsius cantoris electionem irritam nuntiatam pronuntiavimus, decanum similiter et decano omnia statutis obstitit, eandem auctoritate praeficias ecclesiae memoratae. Idem Silvanectensi episcopo.

Dudum de monte muralibus archiepiscopo et succentori Parisiensi.

Dilectum Rothomagensis ecclesia pastoris solatio destituta, dum electionem quam in eadem ecclesia fuerat celebrata, archiepiscopo et quidam alii electores ecclesiae canonicia ad sedem apostolicam accesserit dicto archiepiscopo pro se ac parte sua et G. archidiacono procuratore illorum qui electionem celebraverant in nostra praesentia constitutis, inter alia quae contra electum obiecta fuerunt, archiepiscopus proposuit memoratus quod idem electus post generale concilium archidiaconatum Ambianensem adeptus ipsum cum pluribus prochianis ecclesiis quas ante adeptionem ...

[illegible]

obtinuit retinere presumpsit eorum diviso retinuit ecclesias memoratas. Verum cum in eodem concilio sit statutum ut qui curam recepit aliquod beneficium curam habens animarum annexam, si prius tale beneficium optinebat eo sit ipso iure privatus; et si forte illud retinere contenderit et alio spolietur, predictus electus decreta statuta habens venientes contra gressionis notam nec non cupiditatis vitium quod satis reprobare debuit et ex pluralitate beneficiorum incurrit, et retinendo beneficia que non spectabant ad ipsum cum post receptionem alterius priora beneficia vacaverint ipso iure, rem contrectavit possessoris alienam et sic furtum commisit et quod non minus rapinam, et sic quorum salutis et mixtam animarum dispendium parrochialis prochiales ecclesias retinebat cum ex cura quam iam prelatus fuit ipso iure ad eum nullatenus pertinet, et sic perpetuam necdum animarum damnpnabiliter sunt decepte. Com provisatores eorum qui elegerunt et si pluralitatem beneficiorum huius coram nobis confiteretur in iure professionem tamen archiepiscopi Rothomagensis nobis exhibitam eum dictum electum nisus est multipliciter excusare. Nos igitur dictam excusationem utpote frivolam nullatenus admittentes vobis dedimus in mandatis ut si constaret quod idem post recep-

tum archidiaconatus predictam curam habentem predictas prochiales ecclesias electionis tempore retinuerit, nec ostenderet secum super hoc per sedem apostolicam dispensatum, electionem ipsam auctoritate apostolica cassaretis etc. Partibus ergo propter hoc in vestra presentia constitutis procuratore quorundam canonicorum de civitate dicente et testibus positionibus et responsionibus hinc inde, tandem eodem archidiacono procuratore contra quosdam canonicorum ad nostram audientiam appellante, vos electionem huiusmodi irritantes eidem ecclesie de canonico episcopo providistis etc. Quarum autem positiones et responsiones facte fuerint coram nobis super predictis articulis, quia tamen contestatione litis non invenimus esse factam cum non per positiones et responsiones ad eas set per petitionem in iure propositam et responsionem factam contestatio litis fiat, eundem processum de facto non credimus irritum ducimus nunciandum etc.

Tandem archidiaconus electionem expressam tamen petiit irritari, electo proponente predicto quod non erat ei electio irritanda. Licet vero coram nobis legitime contestata prefato que de dicenda veritate a partibus iuramento idem electus et si confiteretur se dicta beneficia electionis tempore tenuisset, tamen excusare se super hoc modis omnibus nitebatur, quia in decreto dictum archidiaconatus non credebat curam habere animarum set cum in iure confessus fuit quod archidiaconatus Ambianensis de consuetudine suspendit et excommunicat et ab

[illegible]

[illegible]

solum presbyteros et priores et parochiales ecclesias intitulat, nec non archidiaconatum visitat, et inquirit que invenerit inquirenda, et procurationes visitationis recipit. Evidenter apparet quod curam habeat animarum annexam, quam si forte non haberet, negare non potest quin personatus existat. Cum idem de personatibus, quod de beneficiis curam animarum habentibus, iudicium sit habendum. Insuper indulgentiam quam super hoc asserit se habere invalidam reputamus, cum in ea falsitatem suggesserit et suppresserit veritatem, quarum tacita vel expressa ipsam irritam nullatenus habuisset. Suggessit enim quod post ecclesias parochiales ecclesias antequam fuisset in archidiaconum assumptus canonice fuerat assecutus, cum nullus potuerit plures parochiales ecclesias obtinere nisi una dependeret ex altera vel unam intitulatam et aliam commendatam haberet, et vix cum idem utramque illarum intitulatam habuerit ipsas neque canonice habuisse. Item suggessit quod redditus personatus sui erant tenues et exiles, et suppressit quod alios redditus in pluribus ecclesiis noscitur obtinere. Suppressit etiam quod plures parochiales ecclesias cum pluribus aliis beneficiis in diversis ecclesiis obtinet, cum intentionis nostre non fuerit secum in tot beneficiis presertim curam animarum habentibus dispensare, sed intentionis nostre non fuit aliquod de novo ei concedere, sed ut per nostram diligentiam posset habita

licite retinere etc. Et quidem cum non restaret nisi sola [illegible] proferenda, non tamen videtur iuri sic eius petere videbatur, quod illi cessit spontanea voluntate, cuius cessionem duximus admittendam.

Idem.

In Genesi legitur etc. Et infra. Cavetur ut in collatione habita eligatur is quem omnes vel maior et sanior pars consentit. In eo vero maior pars totius capituli non consensit, quamquam maiorem partem habuerit per unam comparationem minorum, nec plene nisi ad unum quem [illegible]. Ut et [illegible] adversarii referunt quod communicatione [illegible] in electione non habita tractatum non extitit nec discussum, nec zelus ad zelum, nec meritum ad meritum collatio facta fuit, nec electio communis celebrata. Quia licet in eundem singulariter singuli consensissent, non tamen debuit subsequi singularis electio sed communis, ne vel idem repeti videretur vel ex hoc sequeretur absurditas, ut tot essent electiones quot essent numero eligentes, nec ex singularibus vel particularibus consensibus appareret universalis electio vel communis, licet quodam singularis veritatem exprimat sine partis eius. Quia tamen ex singularibus propositionibus licet verus universalis inferatur, non apparet nisi per signum universale forsitan exprimatur, nec premissi duo

[illegible]

canonica poterat sic exclu-
di, cum primus extiterit in
canonicatus possessione, ut
qui habendo stallum in cho-
ro, locum in capitulo, legendo
et cantando ut canonicus,
et ad tractatus ac electiones
dignitatum et personatuum,
que occurrerunt pertractandum
faciendas, tamquam canonicus
sit vocatus, quamquam ipse tunc
de fuit cum praestita consensu ad
missus. Sed cum non esset
in tali loco de quo fiat
ad electionem vocandus,
cum de toto regno Fran-
cie convenirentur absentes, et
de consuetudine ecclesie Galli-
cane, nos huius plenius
intellectis de consilio fratrum
nostrorum praemissam electionem
ut potentem formam concilii
attemptatam decernimus
irritam et inanem. Idem
capitulo Massano.

Massana ecclesia pastore
vacante, et edicto pretio
prohibemus ne plaicos, et
cum canonicis pontificis
electio praesumatur, quod si for-
te praesumpta fuerit, nullam ob-
tineat firmitatem, non ob-
stante consuetudine que
dici debet potius corrup-
tela. Idem capitulo
Cathal.

Ecclesia vestra destituta pa-
store, convenientes in unum
absente W. qui tunc non
fuit intra ecclesiam de celebranda
electione tractaturi, statu-
tis veniente vero tantummodo
et decano W. cum absens exi-
steret non vocato praemisso
iuxta formam concilii generalis scruti-
nio, .xiiii. magistrum B. cardinalem
presbyterum canonicum vestrum, tunc .xvii.
ca. R. Remensem canonicum
elegerunt, praefato W. post-
modum electioni eiusdem R.
sibi praesente consensum tandem
paratoribus utriusque partis in
nostra praesentia constitutis, allegabatur
pro electione dicti R. quod cum quat-
tuor excederet aliam compu-
tato W. pro quo maiorem capi-
tuli partem habebat, et pro hoc debebat
pars sua sanior reputari, cum
ubi maior est numerus zelus
melior praesumatur; pars vero
altera electionem eandem multipli-
citer impugnabat, proponens
praenominatum R. aetate pati
defectum nec esse sufficientis
scientie ad ecclesiam supradictam.
Cum etatis mature et emi-
nentis scientie praefatus cardinalis
existat, et cum electores cardinalis
alios numero et auctoritate praecelle-
rent, habito praesertim respectu
ad personam electam, meliorem
zelum eos habuisse con-
stabat. Dicebatur praeterea
quod consensus praedicti W. quem
pars eiusdem R. confitebatur
fuisse contemptum, absente
praeterea capitulum praedictum con-
temptum ab ipso fuisse,
cum non fuit consensus praestitus
in scrutinio, sed post electio-
nem accessit, addicentem va-
lebat et cetera. Idemque statu-
tis generalis concilii quod electio-
nem decernit invalidam, cum
contra eiusdem concilii formam in
electione peccatur, non debet
ad contemptum et alia que non
sunt de forma referri, cum quod

[illegible]

ubi dicitur quod alias electio celebrata non valeat, eam tamen respiciat que attemptantur contra formam eiusdem memoratam, non autem alia que ponuntur ibidem. Sic est istud quod presentibus omnibus qui debent et voluerint et possunt commode interesse, fieri debeat in electione processus, ne certa super his que alibi statuta noscuntur uno modo intelligant ceteri aliter. ... concordium est ro. pon. que mira tuetur quod alias excogitatum est inutilis ingeniis et inventum uno modo sibi uterque noluisse. E. Nos igitur que hinc inde fuere proposita plenius intellectis, cum ex Lateranensis concilii ordinationibus ecclesiarum maior pars capituli et sanior eligatur, et statutum generale contineat inter cetera ut is eligatur in quem omnes vel maior et sanior pars consentit, electionem dicti R. in personem ... postquam electoris vicem eius maior et sanior pars non consensit, irritam decernimus in foro contentioso. Similiter duximus irritandam. Idem.

Publicato scrutinio variare nequeunt electores, cum sit facienda collatio et electio celebranda. Ad quod per superiorem, si oportuerit, compellantur. Idem.

Si factam electionem per symoniam eo ignorante ac ratam non habente commissam contigerit reprobari, cum eo super postulatione ad quam talis electus fuit, vel illa in eodem non potest episcopus dispensare. Quamvis circa eum qui ignoranter recepit simplex beneficium per symoniam vel dignitatem post liberam resignationem episcopi dispensatio toleretur. Idem.

His quibus interdicitur ita absque superioris licentia eligere presumant, ipso statuto a canone amittit ex quo in mora fuerint licentiam sibi postulandi. Innoc. III. Antiocheno patriarche.

De translatione episcopi. Rubrica.

Cum ex illo generali privilegio quod beato Petro et per eum ecclesie Romane dominus noster indulsit, canonica postmodum manarunt instituta continentia maiores ecclesie causas ad sedem apostolicam preferendas; ac per hoc translationes episcoporum et sedium mutationes ad summum apostolice sedis antistitem de iure pertineant, nec super his quicquam preter eius assensum debeat innovari: miramur quod L. Apamiensem electum in metropolitanam ecclesiam instituisti, et de novo quodam mutationis genere presumpsisti maiorem et magnum quidem non minorem fecisti episcopatum archiepiscopum, imo post dictam ... presumens. Licet enim dictus L. non dum fuisset in archiepiscopum consecratus, confirmationis tamen munus receperat et archiepiscopalia quoniam ... sicut nobis ipsius relatione innotuit, quem se valentem episcopum asserit confirmasse. Ne igitur per eius ... audacia trahatur ... vel episcopus confirmatione duximus suspendendum. Idem decano et capitulo Andegavensi.

Inter corporalia et spiritualia

[illegible]

n spualis. ar. s. de elec. q. sic. ecclesia fi. ar. s. de elec. suffraganei
ecclesia. dicit quidam quod illa non tenent. alii dicunt quod confirmatio et p[...]
et omnia alia que sunt iurisdictionis ut hic. et s. de elec. cum inter uniuersa.
et c. nosti. quia confirmatione confertur omnia que sunt iurisdictionis
et quod eo confirmato potest conferre beneficia. s. de elec. nosti. go

[N]am metropolitanus. leg[...] di. c. i. et ii. et iii. so. ponti. ut
[...] q. vi. c. quis [...] Cum [...] istud quod non est
[...] magis spirituale [...] magis [...] fortius
[...] dignius quam carnale et in ueritate fortius est. quod dis-
solui non potest et si interueniat consensus ipse et ipsorum

eadem ratione confirmare
quod capitulum ante sede
confirmat. s. de ma. et ob.
cum olim. et c. hinc que
ar. [...] cum principales epi
[...]

eam cognouimus difficilius
quod corporalia facilius des
truuntur quam construantur, spiritu
alia vero facilius construuntur
quam destruantur. Vnde iuxta
canonicas sanctiones episcopis so
lus honorem dare potest, et so
lus auferre non potest. Episco
porum autem metropolitanus sun[t]
munus consecrationis accipi
unt, qui tamen non possunt
nisi per Romanum pontificem deponi.
Cum igitur fortius sit spirituale
spirituale vinculum quam carna
le, dubitari non debet
quin omnipotens Deus spirituale coniu
gium quod est inter episcopum et ecclesiam
suo tantum iudicio reseruauerit
dissoluendum, qui disso
lutionem etiam carnalis coniugii quod
est inter virum et mulierem suo
tantum iudicio reseruauit, praecipiens:
Quos Deus coniunxit, homo non sepa
ret. Non enim humana sed potius
diuina potestate coniugium
spirituale dissoluitur, cum per trans
lationem, depositionem aut cessi
onem auctoritate Romani pontificis, quem
constat esse vicarium Iesu Christi,
episcopus ab ecclesia remouetur. Et ideo
tria haec quae praemisimus, non tam
ex constitutione canonica quam
institutione diuina soli
sunt Romano pontifici reseruata. Et
Sicut autem episcopus consecratus
sine licentia Romani pontificis suam
non debet ecclesiam derelinquere,
sic et electus confirmatus:
cum non debeat in dubium
reuocari, quin post electio
nem et confirmationem canonicam
inter personas eligentium
et electi coniugium sit spiritu
ale contractum, cui perfecto episcopa
lis dignitatis nihil addit. Ali-
quis episcopus praelatus digni
tate nullus tamen esse possit
esse episcopus quamdiu de illo contingit
qui habet pontificalem benedictionem, non
habet non honorem. Vnde cum non
magis sit vinculum episcopi ad ecclesiam
quam electi, maxime non fuerit con-
firmatus, immo idem penitus
et non aliud idem iure obtinet
in utroque. Sicut igitur episcoporum
translatio, depositio et cessio, sic et
electorum post confirmationem
spiritualis ratione coniugii solum
est Romano pontifici reseruata. Licet
usque ad tempora ista quod cautum fuerat
de episcopis expressum non fuerat de
electis, per expressam tamen simili
tudinem vel identitatem
potius nemini poterat in
dubium subuenire intuenti,
cum idem iudicium de similibus sit
habendum. Sed in illo quod cano
ne legitur de electo, ut si ultra
vi. menses per suam negligentiam
retinuerit ecclesiam iudicatam
nec ibi nec alibi donum conse-
crationis accipiat, metro
politanum suum cedat iudicio:
aliter intelligentibus potest,
suffraganei cum intelligatur
ecclesia viduata quae sponsum
non habet, quia sponsus eius non
dum sit consecratus, ad hunc
quo ad quaedam quasi viri
maneat solatio destituta,
sicut uxor eodem modo loqui
di sicut illa dicitur viduata ecclesia,
quae licet episcopum habeant futurum
tamen prohibetur habere, nec quod de
cessione subsequitur quod sta
tutum fuit ad penam tamen
dixit ad gratiam, ut sicut in me-
tropolitani iudicio electus decedat

vii. q. i. que ipsi. et s. de sim. et c. cum q. item praeficitur quis in eo quo de
liquid. s. de temp. ordin. et s. e. quod. Nam et peculium
[I]nter corporalia. et spiritualia hoc est spirituale facilius reuocatur
quam constituatur. ff. de pecul. non statim. et possessio facilius
amittitur quam solo animo difficilius acquiritur. et ibi ne
cessarius est actus corporalis. ff. de acqui. pos. possideri. et ff. mandat.
rendi. spiritualia tamen spiritualia nisi legaliter conficiuntur de facili
destruuntur. xl. di. sicut. sed illud intelligitur quoad
destructionem uirtutum que fit per peccatum. unde dicitur quam peccat in
uno factus est omnium reus. s. de reg. iur. deficeat. et quod dicit hic
referens ad sacramentum. s. ordinationes et depositiones temporal.
tantum destruuntur. unde lex dicit quod difficilior est dissolutio quam
contractio. c. de repud. consensu. in prin. Solus. xv. q. vii. c. ult.

plures esse quod ob hoc contingit ubi esse c. de pluc. [...]
les. et c. vii. cognati [...] ff. de testi. [...] cum ad sedem
[...] ar. s. de rel. cum ei. et xxxviii. di. que ipsis. honor. s.
de or. ab episcopo qui re. ci. iuuenes. et de similibus simile debet esse in
dicium. s. de elec. dudum. similis. ii. [...] similia iura
[...] c. ad le. ful. l. ult. s. de [...] utili uel inutili
[...] dilat. sic et dilatorie. quod dicit circa de epis. prorogatur
ad electos confirmatos sicut quod dicit de uxore. prorogatur
ad sponsam. ff. de iur. [...] ff. de fundo. do.
l. ult. c. de bonis [...] s. de iur. iur. [...]
et qui po. in pig. h. l. ult. in fi. post. ergo cum confirmati
onem potest recedere ab ecclesia. similitudine. ar. quod de similibus
simile debet esse iudicium. ar. s. xxxviii. q. i. sic. n. v. p. inde. et

[illegible]

ita et ad aliam ecclesiam possit
transferri. presertim cum nec sine
auctoritate ro. pon. fiat cessio uel
deiectio memorata qui ut
hec possent ex canone illo
metropolitano indulsit. unde si eciam
translacionem idem fieri noluisset
que de cessione dixerat et trans-
latione potuit expressisse. quod
non est secundum patrum decreto
sancitum suspicionis non est
ad inuentionibus presumendum.
presertim cum non numquam iteru-
gatur per hoc uitium quod non in-
uenitur expressum. Sane
quia Turonensis archiepiscopus electum Abrin-
censem per metropolitanum suum
confirmatum in ecclesiam nostram preter
apostolice sedis auctoritatem transferre presumpsit
et episcopum consecrare quem archiepiscopus
Rothomagensis ex mandato nostro
minime absoluit et eidem licen-
ciam transeundi. dedit. nos archiepiscopos
a confirmatione et consecratione
pontificali episcopum uero ab exercitio
pontificalis officii [illegible].
archiepiscopus iuxta tenorem mandati nostri
suspendit ita quatinus ipsi archiepiscopi
tamquam maiores plus exces-
serunt in premissis. Prefatus uero
uero episcopus minus ut pote minor
tamquam maiorem errorem secutus.
Nos tamen intellecta eorum confessi-
one spontanea et supplica-
tione deuota ueniam eis
duximus quia non ex mali-
gnitate sed ex simplicitate
peccauerunt. et quia prefatus
episcopus qui minus peccauerat se
uenius fuit castigatus reatum
suum recognoscens humiliter et
deuote et ueniam postulans
et iudicium non requirens. Nos
intuentes quod licet sibi mu-
nus consecrationis impensum
nec potuerit excercere ipsum pontifi-
cem fecit non secundum eum ad pri-
mam non fuit consecratus et ad
secundam postea uinculo perdu-
rante non potuit canonice
consecrari. ad hunc coniugaliter
alteri alligatus eo tamen uinculo
potuerit esse quia a pena
suspensionis penitus ab-
soluto de benignitate sedis apostolice
duximus concedendum ut post
consensu hactenus perdu-
rante Andegauensem ecclesiam
studeat gubernare. Idem
archiepiscopo et P. scolastico Ma-
guntino.

Quanto personam Hil-
desemensis episcopi et si ipse renuntiata Hil-
desemensi ecclesia ad Herbipolensem
ecclesiam auctoritate sedis apostolice transtu-
lit. si attendes quod ueritas in
euangelio protestatur. quod deus
coniunxit homo non separet.
potestatem transeundi ponti-
fices ita sibi retinuit dominus
et magister quod soli beato petro
uicario suo et per ipsum suc-
cessoribus suis speciali priui-
legio prebuit et concessit sicut
testatur antiquitas cui
decreta patrum sanxerunt reue-
rentiam exhibendam. et eui-
denter asserunt sacrorum cano-
num sanctiones. non enim homo sed
deus separat quod ro. pon. qui non
puri hominis sed ueri dei uicem
gerit in terris. ecclesiarum necessitate
uel utilitate pensata. non
humana sed diuina potius auctoritate
dissoluit. et infra. Cum autem
sua prauitas transeat per suc-
toribus in exemplum quod quidem
si uim est non potest non esse

[illegible]

torum s(ed) p(ro)p(ri)am uita(m) o(mn)is
tra(ns)la(ti)o(n)e sup(er)ior. exce p(er)
nitus delinq(ui)t (et)c. ¶ Cete
rum q(ui)a sup(er)ior canoni
ca vota sua i(n) ip(su)m p(re)sus
umere statuerunt volentes
sicut dignum est ut in eo
puniantur in quo pecca
uerunt eligendi eos p(ro) hac vi
ce suspendimus potestate
(et)c. ¶ Cu(m) uo hylden. e(pisco)p(us)
ecc(lesi)am cui fuerat alligatus.
vii. q. i. sicut solu(m) c(on)tere
no(n) debebat. nimis i(m)pe
delinquit. ne ad ip(s)am
redeat ulterius districtius i(n)
hibemus. cu(m) (con)tra tradic(i)o(n)es
canonicas. qui ad maio
rem se p(ro)vehere t(r)a(n)stulit
a catholico p(re)sule debeat alie
na carere (et) p(ro)p(ri)a ut nec ill(is)
p(re)sideat quos p(er) sup(er)bia(m)
sp(re)vit. nec ill(is) quos p(er) auar(i)
ciam accepit. ¶ Idem
Brandeburgen. e(pisco)po (et) scola(s)
tico Maguntin.

Licet in tit(ulo) (et)c. Sicut le
gitimi matrimonii vin
culum q(uod) est int(er) virum (et) ux
orem ho(mo) dissoluere nequit.
d(omi)no dicente in eua(n)g(e)lio. q(uo)d
deus coniunxit ho(mo) no(n) separet.
sic (et) sp(irit)uale fedus coniugii
q(uo)d est int(er) ep(iscopu)m (et) ecc(lesi)am q(uo)d
in electione initiatum est.
ratum in confirmac(i)o(n)e (et)
i(n) (con)secratione intellig(itu)r (con)su
matum. sine illius auct(orita)te
solui no(n) pot(est). qui succes
sor est petri (et) vicarius ih(es)u x(rist)i.
Ut aut(em) c. quonda(m) hyldesem.
e(pisco)p(u)s no(n) attendens ad sup(er)io
rem. ecc(lesi)am p(ro)p(ri)a temeritate
t(ra)nstulit (et)c. ¶ Nec uia. p.

...n. in indulgentia p(re)sup(osi)o(n)e(m) (et)
excusat ip(s)i (et) ambic(i)o(n)e(m) accu
sat cu(m) in ea sit exp(re)ssum q(uo)d si
ad maiore(m) vocaret(ur) forsitan
dignitate(m). eam sibi liceret as
sumere dum t(ame)n ei nich(il) de sta
tutis canonu(m) obviaret. (et)c.
¶ Cu(m) licet forsitan aliquib(us)
videatur ut in indulgencie de
c(on)ne ip(s)a ad dignitate(m) p(ro)sit
t(ra)nsire maiorem. ad parte(m)
t(ame)n ip(s)i t(ra)nsire no(n) licuit cum
in maiori dignitate p(ro)p(ter) maio
rem utilitate(m) frequenter sole
at dispensari. ¶ Preterea
cu(m) postulatio sic (et) electio ex
aminari soleat diligenter.
(et) tenor illius indulgentie
no(n) solum videatur postu
lac(i)o(n)is examinac(i)o(n)e(m) sed
p(er)sone (et) refutasse sub-ijciens
du(m) modo nichil de canonicis
obviet institutis. antequa(m) p(er) eius
examinatio postulata fuis
set an fiat facienda nulla r(ati)
o(n)e debuisset t(ra)nsisse. de auc

Clemens. iii. toritate (et) usu pallii.

Cum sup(er) aliq(ui)b(us) (et)c. quesiuisti quo(modo)
intelligatur q(uo)d in for
ma tradic(i)o(n)is pallii conti
net(ur). videlicet. tradimus tibi
pallium ut eo infra eccl(es)iam
tuam utaris q(uo)d ita intellig(itu)r
videl(icet). infra q(ua)s(cum)q(ue) tibi eccl(es)iam
p(ro)vincie tibi commisse. si u(er)o
te sacris indutu(m) uestib(us) ecc(lesi)a
p(ro)cessionalit(er) ut alio modo
exire contingit. tunc pallio
minime uti debes. ¶ Celes
tinus. iii.

Ad hoc q(uo)d quesitu(m) est a no
bis ex p(ar)te tua utru(m) liceat
tibi pallium cu(m) metropo

a semet ipso accipit. xxiii. q. v. si non licet. et agitis vobis sic entibus alii irrogandi non ... c. de servis. inc. per se. lex in. di. que pambicones. et c. ut nemo privatus et n. et quis ... proprio faciat etiam. deinde prio. de po. di. in. Sane al. ... quod viri ... in pallium ... cum ... pro alterius ... ff. ad l. aquil. si quis

I

dicitur. in c. di. presbi. ... fortis custoditur et ... transferetur. sed ... cum eo pallium transfertur. s. de postu. bone me. vii. ... persone ... personale ... cum ... sepelitur. s. e. ad h. ... locale ... non transfertur cum ... ad alium archiepiscopum. sed remanet ibi. s. de postu. bone. ...

iitano alii commodare et infra. Et quia
et cetera. quia non videtur conveniens
ut pallium tuum alii commo-
des cum pallium personam
non transeat, sed quisque cum eo debe-
at sicut tua novit discretio
sepeliri. Innocentius III. G. presbitero
cardinali apostolice sedis legato.

Nisi specialis illa dilectio et infra.
Sane si postulatio Troianensis
episcopi ad Panormitanam ecclesiam
fuisset per nos approbata: non
tamen debebat se archiepiscopum appellare
priusquam a nobis pallium suscepis-
set in quo pontificalis officii
plenitudo cum archiepiscopalis nominis
appellatione confertur. Tu igitur qui
factum est studeas palliare ut
id in confusionem tuam et apostolice sedis
opprobrium non redundet.
Quoniam si oporteret ut vel nos
vel tu ex negotio hoc confunderemur
eligimus potius te confundi:
quam ledamus sedis apostolice dignitatem. Idem.

Ad honorem dei et infra. Sane so-
lus Romanus pontifex in missarum sollempniis
semper utitur pallio. et merito
quoniam assumptus est in plenitu-
dinem ecclesiastice potestatis que per
pallium figuratur. alii autem eo
nec semper nec ubique sed in ecclesia sua
in qua iurisdictionem ecclesiasticam acce-
perunt. certis debent uti de-
diebus quia vocati sunt in partem
sollicitudinis non in plenitudinem potestatis. Idem
Compostellano archiepiscopo.

Ex tenore tuarum litterarum ac-
cepimus quod cum fuerit in concessi-
one pallii tibi datum ut in pro-
vincia tua in ecclesiis utaris
et tibi pro negotiis ecclesie frequen-
ter extra tuam provinciam con-
morari et secundum sit absque
pallio missas celebrare. cum consuetu-
do sit in hyspania generalis.
quod archiepiscopi extra suas provincias
pallio indifferenter utantur:
et ut extra provinciam tuam uti
pallio valeas indulgen-
tiam a sede apostolica postulasti. Verum

Quia talis consuetudo talis
dicenda sit potius corrupte-
la. Nos tamen de speciali gratia tibi
indulgemus ut si necessita-
te aliqua perductus ad ecclesiam
tibi subiectam accedere forte
nequiveris: presentibus suf-
fraganeis tuis vel clericis
ordinandis et ad ecclesiam
alienam propter hoc tibi contin-
git declinare. dummodo
is ad quem ecclesia pertinet id per-
mittat: utendi pallio
in eam dictis casibus vel ecclesiis
habeas facultatem.

Idem.

Cum sis et infra. ubicumque
fueris in missarum sollempniis
et celebrationibus constitutis
diebus sollempnibus usum
pallii per quod plenitudo pon-
tificii designatur potes non
dubius exercere. Honorius
III. archiepiscopo T.

Quia nos et infra. inquiris et cetera.
Quia tam in tua quam in alie-
na diocesi potes absque pal-
lio et sandaliis celebrare.
Qui utique in tua diocesi non
semper debes celebrare cum pallio
sed diebus vel dumtaxat qui
in ecclesie tue privilegiis sunt
expressi. Sic quoque sollicita est quae-
ta quod quod consuevisti antea tibi
sit licitum per debitis cum
pallio celebrare. Alexander III.

cum cingulo non ibit. c. de spo. ... l. ult. l. xii. ... non utitur insigniis suis ... qui intrat provinciam. ff. de of. p... l. i. ... de usufructuario qui certa veste non potest uti ... ff. de usuf. ... sollicitudinis. ii. q. v. ...

Ex tuarum tenore et infra ecclesiam tuam. l. ... infra quilibet ecclesiam tue provincie. s. e. c. i. pallio ... tamen potest uti ubique. xxx. vi. di. ... similiter videtur quod in sua potest uti ubique. ... di. ... et clericis ... quod ubique. s. e. cum sit. ... quod in sua possit uti ubique corruptela. sed videtur quod sit corruptela ... quod non sit tollenda. ff. de of. ... l. i. ubi ... consul ... insignia ubique postquam ingreditur urbem. ... et mala ... quod sicut pallium fortis postulat

... vii. q. i. episcopi vel presbiteri. privilegiis ... sunt dies illi ... qui ... ad honorem. s. de fer. ... satis solutum est per hanc ... quod ... et si ibi continetur quod possit celebrare cum pallio pro de functis. ... quod ibi ... s. de ...

g. ...

Lugdunensi episcopo. **De renuntiatione.** Vite ac conversationis **rubrica.**

Litteras tuas suscepimus continentes, quod causa ... senectutem aut insufficientiam forte considerans, de tanta cura postulas relaxari: scito nos credere quod tutius sit hoc tempore, si commissa tibi ecclesia sub manu tua nostris gubernetur, quam si incognite persone gubernanda tradito discrimine committatur. Unde quia interrogatione nec non et personarum et locorum et temporum presenti est tempore non deficiat, sed urgente deorsum conditione corpore, ad servitorem spiritum sublimiora conscendit. Et infra. **Monemus** te igitur super hoc diebus istis nulla te facias in importunitate molestum, quia indecens omnino probatur plus fortitudinis militem cingulum quam cedat victoria adversitatis prior. **Idem** Albigolensi et priori de Artigi.

Cum inter p. Gausfredi et quosdam alios canonicos sancti Iohannis super spirituali beneficio sancti Stalloi in choro et loco in capitulo quod fuisset diutius agitata, et infra. Id circo mandamus, quatenus si predictum p. inveneritis de consensu maioris partis capituli fuisse de predicto beneficio auctoritate apostolica investitum, eum faciatis beneficii ipsius pacifice possessione, non obstante quod nobis impedimentum auferre curavimus, quod de eo non petendo ulterius proponitur prestitisse, sine consensus maioris et sanioris partis, et ecclesie canonicorum eccl. interfuit.

Idem episcopo Vernuano.

Ex transmissa relatione abbatis sancti P. de Cepano nostris est auribus intimatum, quod p. nubens clericus, dum infirmitate laboraret apud monasterium sancti Salvatoris, sibi petiit habitum monasticum indulgeri: qui recuperata postmodum sanitate ad monasterium vologia complendi votum accessit, et ibidem moram aliquantulum faciens, ea que prius dederat ecclesie sancti P. contulerat, sed fecit restitui, inicavit mutato animo laborat ut restituatur in ecclesia ... super dictam. **Verum** quia ecclesiam dictam ab eo soluta dignoscitur: ex quo ea que sibi contulerat ad petitionem suam resignavit eidem. Quocirca mandamus, quatenus, si res ita se habent, prefatum abbatem et socios eius ad receptionem P. nulla ratione compellas invitos, nec ab alio compelli permittas. Ortari tamen eos potes, ut illum non tanquam unum de capitulo, sed quasi denovo recipiant in socium et in fratrem. **Idem** Toren. archiepiscopo.

Admonet et infra. Universis personis tui episcopatus sub districtione prohibeas, ne ecclesias tue diocesis ad ordinationem tuam pertinentes absque tuo assensu intrare audeant aut detinere aut te dimittere inconsulto. Quod si quis contra prohibitionem tuam venire presumpserit, eum canonica executione **Clemens** III.

Super hoc quod sacerdos sacerdotis ecclesiastici beneficia repor

[illegible]

centibus obiecta spontanee
abrenuntiationis exceptio sine
cause cognitione sit admittenda.
Et an actoris qui sponte non re-
nuntiavit an rei de spontanea
renuntiatione debeant pro-
bationes admitti. Extra. Sicut
tue prudentie. Et infra. Quod hoc
nullo iure subsistere credit ut quisque
beneficium in quo [illegible] forte expen-
sis et laboribus acquisitum quo
sustentari debet facile sine
magna causa sua sponte resi-
gnet. Ideoque supplicantium est
credendum cum resignationis
diligenter inquiri. quoniam si for-
te probabilem aliquam metum
non oppressionem non invenitur
pertulisse nec promissione ex-
tortam iudex invenerit ma-
xime si non invenerit [illegible].
quod hoc de voluntate propria ce-
ditur sicut quod fere semper a malo
est. nisi replicatio canonica
fuerit opposita admittere non
postponat. Extra. Porro lis
negantis se non precium na-
turam nulla sit probatio: est
enim qui spontanee renuntia-
tionem negat. cum implicite
et quodam modo inficietur repli-
cando super assertione sua habito ad
dignitatem et opinionem
respectu probationes eius non
admittendas. Idem.
In presentia nostra et infra. licet
quod iudex non semper ad [illegible] sex-
ciem pro libris applicet intentem
suam. sed ex confessionibus. al-
legationibus. et aliis que in eius
presentia proponitur formet
animi sui motum motiva et ta-
ta sit iudicaturi auctoritas
ut semper presumi pro ipso debeat
donec contra ipsum aliquid le-
gittime comprobetur quare si
tu coram [illegible] dilecto [illegible] episcopo
et eius iudice [illegible]
probavisset: standum sine
fuerat nisi adversarius eam
ostenderet irritandam. quia
tamen post ista constitit de ipsius re-
nuntiatione spontanea
per quosdam episcoporum litteras et
confessionem ipsius. nos ei super
eadem abbacia silentium
duximus imponendum.
Celestinus III.
Nuper dilectus filius noster N. presbiter
cardinalis tituli [illegible] apostolice sedis legatus nos re-
meminimus iniunxisse ut
h. subdiaconum canonicum in preben-
dam ecclesie institueret pariter
qui mandatis nostris ob-
temperans [illegible] instituit
in canonicum subdiaconum memo-
ratum et infra. Postmodum idem h. quo-
dam nostrum ductus consilio
litteras suas nobis reddens
nostre misericordie se subiecit
et infra. Extra. Quia non videmus
debuit impetrare in decet co-
gnoscatur dispendium sus-
tinere. [illegible] non obsta-
te ipsum in canonicum admit-
tatis et fratrem. Innocentius III.
Wigornensi episcopo.
Quod in dubiis et infra.
Hii preterea qui beneficium
ecclesiasticum sibi collatum spon-
te in manu laicali resignantes
illud denuo a laico susce-
perunt eodem sunt beneficio
spoliandi. licet resignatio
talium facta laico nullam ob-
tineat firmitatem. Idem.
Eboracensi archiepiscopo.
Ad supplicationem tuam [illegible]

[illegible]

menti. archiepiscopi eum acriter quo tenebatur esse magistri. duximus absoluendum eo quod ibi non poterat secure morari et si accessum ad illam haberet mortis sibi periculum imminebat. et infra.

Ne vero ob multiplicem ministrorum defectum in rebus temporalibus patiatur. considerantes quod de liberalitate regia ac concessione etiam nostra quod in episcopatu Cicestren. et ecclesia decimale leuoris est sibi donatum ad sustentationem eius fines ipsius cum concessimus ut in ipso episcopatu absque usu pallii officium pontificale ualeat exercere. tibi tanquam metropolitano reuerentiam et obedientiam impensurus. Idem archiepiscopo Katunan.

Nisi cum pridem etc. Si in huiusmodi cessione fugere melioris uite tibi promittis scire te debes non esse sanctificato muneri sanctorum et ideo non oportet te post acta omnis iam suscepte deserere ministerium. cum ipse cum frater batur recusabat tandem perhibetis recepit dominum dei. quod et si forsan humilitatis causa de culmine gradus pontificali descendere eo ipso indicium humilitatis male erigeret uiciniam quod tenuimus resignandi proposito exibes pertinaciam. quare tu uice uera humilitatem custodiens cum et pastoralem locum sublimem fugiens et per obedientiam non dimittes. et infra.

Intuieri te itaque uolumus quod hec sunt illa propter que cedendi episcopus post licentiam postulare conscientia crimus debilitas corporis. defectus scientie malitia plebis. grauie scandalum. irregularitasque personis et in his omnibus est obseruanda cautela. propter conscientiam criminis cedere dumtaxat post postulari et forsitan non cuiuslibet sed dumtaxat illius propter quod ipsius officii executio post peractam penitentiam impeditur cum si omnes quos arguit conscientia criminis culpe cederent. pauci uel nulli in illo remanerent. et infra.

Quia vero est cum debilitas corporalis que uel ex infirmitate uel ex senectute procedit non tamen omnis set illa solummodo propter quam impotens redditur ad exequendum officium pastorale. nam si propter quamlibet corporis debilitatem suscepte sanctitatis officium posset deseri. sanctus se fatetur apostolus in suis infirmitatibus gloriari cum infirmatur non plus oriretur senem debilitas aliquem cedere. quam moralis mafestas que in senibus esse solet ipsum suadet in officio suo permanere. propter aliqua cum dicat de se apostolus. cum infirmor tunc fortior sum quia non numquam infirmitas corporis fortitudinem cordis augmentat. et infra.

Propter defectum quoque scientie plerique potest quis petere cessionem. quia cum ipsa cura spiritualium administratione sit potissimum necessaria et circa curam temporalium oportuna propterea cum commissam sibi domum dominicam regere inutiliter salubriter ei renuntiare scientia

resignet petens humiliter suam resignationem admitti statuimus. potest etiam dispensari cum illo, et ad eandem placeri ... [illegible]

... [illegible gloss]

... cum ipsam regat ignorans. Tu enim, inquit Dominus, scientiam repulisti, et ego te repellam ne sacerdotio fungaris mihi. Quamquam autem desideranda sit eminens scientia in pastore, in eo tamen sit competens toleranda, quia, secundum Apostolum, scientia inflat, caritas autem aedificat, et ideo imperfectum scientiae supplere potest perfectio caritatis.

¶ Propter autem malitiam plebis cogitur interdum praelatus ab ipsius regimine declinare. Quum plebs cogitur interdum praelatus ab ipsius regimine declinare, quum plebs adeo durae cervicis existit, ut proficere nequeat apud ipsam, sed propter eius duritiam quo magis satagit, eo magis iusto iudicio deficiens permittatur, dicente Domino per prophetam: Linguam tuam adhaerere faciam palato tuo, quia domus exasperans est. Et Apostolus legitur dixisse Iudaeis: Ecce convertimur ad gentes, quia verbo Dei vos indignos fecistis. Non tamen pro qualibet pastor debet gregem deserere, ne mercenarius esse probetur, qui videt lupum venientem et fugit, et dimittit oves. Sed desperationis incentiva tunc demum potest non tam tutum defugere quam prudenter declinare, cum oves convertuntur in lupos, et qui debuerant humiliter obedire, iam irrevocabiliter contradicunt. Et si tales sunt per ... (?) puniendi sunt, tamen praestare videtur collaudari, qui a sanguinem elicit qui nimis emungit.

¶ Pro gravi quoque scandalo evitando cum auctoritate sedis apostolicae potest cessionem episcopus petere, ne plus temporalem honorem quam etiam videatur affectare salutem, exemplo illius quod dixit Apostolus: Si esca scandalizaverit fratrem meum, non manducabo carnem in aeternum. Sed inter scandalum et scandalum est subtiliter distinguendum, sicut ipse Dominus distinxit. Nam cum dixissent Apostoli: Scis quia Pharisaei audito hoc verbo scandalizantur? respondit: Sinite eos, caeci sunt et duces caecorum. Alibi vero dixit: Qui scandalizaverit unum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo eius et demergatur in profundum maris.

¶ Personae vero irregularitas, ut si forte sit bigamus vel viduae maritus est, cum propter quam necessario petere potest aliquis resignandi (?) attestante Apostolo qui dicit: Oportet episcopum esse unius uxoris virum. Non tamen propter quamlibet irregularitatem debet personae ei qui regulariter ministravit cedendi licentia indulgeri, ut puta si legitimo matrimonio non sit natus, quia hanc irregularitatem huius non potuit sine culpa subire. Si tamen et culpa latet, et cum eo qui laboravit laudabiliter in plenitudine sui officii in victa (?) super prima competenti, potest non minus utiliter quam misericorditer dispensari. Ego sum, inquit, Deus zelotes, iudicans peccata patrum in filios usque in tertiam et quartam generationem in his qui oderunt me, id est, qui odiunt me paternum odium ...

[illegible gloss]

et alia causa fuit cassata sententia et mandat iudicibus illis ut p̄bendam illam faciant ei conferri in integrum. ut dicit in fi. se ḡre ... s. e. Sane. sed ubi plus fecit tunc dicitur ... iuri suo renunciasse. hic non tendi se ḡre aduersarii. unde ibi auditus fuit

debuit sententia contra ipsum ferri. ... possit nec ... condempnari. unde s. j. de ap. nicholao. ... appellans in expensis cum non fuit prosecutus. ... petiit in expensis. et ideo ibi non fuit ... paulo post dicitur quod nulla nicholao ...

mittantur. unde patet quod et qui pastoria uia non sequuntur per se possunt in talibus suffragari in tantum ut illo discretionis adhibito moderamine ut inter notiores et maiores naturales et spurios distinguatur etc. ¶ Ceterum si propter aliquas defectiones affectus non est in hoc postulanti fauendum cum haec postulatio uideatur non esse discreta quum id tanquam notissimum committatur quod et uoluntas et uoluptas arma sunt hostis antiqui ad miseras animas captiuandas. ¶ Propter laboris angustias animi persecutionis incursum non debes deserere sponsam tuam cui diligendo manum apostolicam (?) eximeum te fide media copulasti sciens quod beati sunt illi qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. quam cum p. su. ac. co. iii. quam rep. ds. di. se. set dicens spiritus ubi uult spirat et nescis unde ueniat et aut quo uadat. et ideo non est qui possit unius spiritus uias perscrutari qui uero spiritu dei aguntur non sunt sub lege quoniam ubi spiritus dei ibi libertas. quod si cedendi tibi licentia ab homine data non fuit nichilominus tamen cedes quia data est tibi recedendi libertas a deo. certe desipis si sic sapis nam quando dei spiritu agitur qui cum spiritum dei agit. si enim uera sunt que premisimus immo quia uera

uitantur sunt uera paulo dubio cum spiritum dei agit quia liquet cum ueritatem acceptat quoniam ipse est spiritus ueritatis. etc. ¶ Porro si dicas quod forsan alia est latens causa per quam cedendi uoluntas tibi celitus inspiratur et nos si quod est tu quo scis quod talis inspiratio sit celestis. nonne recolis quod ille gloriosus pontifex dixit cum cepisset uiribus corporis repente destitui. domine si adhuc populo tuo sum necessarius non recuso laborem. fiat uoluntas tua. illius exemplum secutus qui dixit cupio dissolui et esse cum Christo. manere autem in carne necessarium est propter uos et infra. ¶ Quippe si quietem uirtutum flore refulgeas et uirtutem non habeas caritatem nichil es. quoniam ... habens nulla siquidem maior potest esse caritas quam ut animam quis ponat pro amicis suis. cum autem propter hanc te deceat animam tuam presertim ponere nulla ratione cum modo prodesse subditis possis. et si non omnibus tamen multis ab eorum regimine te conuenit excusare quoniam qui laboris assumptum pro ...ndis exemplum te a pondere releuabit. quod suadere tibi laborem huius non refugiendum se asserit prouidisse (?) plus omnibus laborasse. quia licet non sequatur semper laborem effectus nichilominus tamen ipse labor est meritorius apud dominum iuxta quod legitur. reddet deus mercedem laborum sanctorum suorum etc. ¶ Nec putes quod ideo martha malam partem elegit que circa plurima sata

pro ... in ... iudicis offi. quia ... actione ... ipso ... q. pstie. uel ... ubi auditus fuit de iure. ut dicit ibi in fi. ... nō ... bene potuit et uideris fiere pot. et dicit j. de ap. oblate. et c. Sepe contingit et ... prefinitum ut te esset in causa. ut ... qui ... sufficit ... ij. ... j. de ap. puenit. et in istis casibus litteras ... impetrate non ualent. ut dicitur illa oblate. et c. Sepe. ... a lege ... uisa cum ... de ap. cum sit ... et ... pot ... uenim. ... c. oblate. ... quod per litteras executorias acquisitas ... impetrantis ... renunciare ... executorias ... contra dictas quod per ... executorias ... mandat ... quos litteras impetrate obligati sunt ... nec aliquis ...

... in certa ... recep ... offici executoris implorare pot ut mandatum apostolicum exequitur. et primam ... datum ... ad implendum. et huic officio ... possit renunciare restituendo litteras et renunciando litteris impetratis ... executores ... non procedent ... officii ... ... per litteras illas peteret ... officio ... non fuit renunciatum s. e. Sane. cum ... executor ... ut prosecutus officium ... litteras tamen reddidit. ... fuerint instituti ... dum officii renunciaret ... ideo de iure fuit auditus ut notatur in fi. ultime ... b. ... sufficiens. sed ... quod ... fuit ... ex quo misit nuncium ad impetrandum ... ipse non appellauit. ... quam lata fuit sententia. et ideo non

optime per ... ut eo elapso ... procedatur ... peremptorie sit citatus. j. de ap. Sepe contingit. ... appellatus ... mittere nuncium sufficientem ad ap. ... sequendum ... per ... auditores ... appellante ... appellans ... ad ... per ... in expensis ... nicholao. quia ibi non fuit ... appellante ... ab sente. unde ... in expensis quia non uenit sufficienter instructus ... appellauit ... ab aduersario approbata tunc sufficit ... j. de ap. cordi. ... ab aduersario ... iudice ... sufficiens ... ut appellante ... sufficientem ... absentem ... ubi de hoc plene dictum est.

ũo cuiuſ de quibꝰ pot petiue remanendo modo ſuo non tenentur petere ceſſionem ... illius dec. ... ſcandala ... quod quis ... crimine ...

gebat. qr maria optimã
ptem elegit q̃ nõ au. ab. ea.
qm̃ licet illa ſit magis ſe
cura. iſta eſt magꝰ fructuoſa.
⁊ licet illa magꝰ ſuauis. hec
tñ magꝰ utilis. cũ ĩ ſecũdi
tate ſobolis ĩppitudo lye
racheľ pulcritudini ſit ꝑlata
q̃uis ſint ꝑ̃ muniũ ⁊ pla
tiuis cõiualeas ⁊ actiuus
legis latoris exemplo qui
nunc aſcendebat ĩ mõtem.
ut ibi gl̃iam dei cũ maiori
cerneret libtate. nũc uo deſ
cendebat ĩ caſtra ut cũ uti
litate necẽitatibꝰ ꝓpłi pui
deret. q̃ ꝓ ſactiuus ĩ dulgeri;
ut aſcendat monachꝰ ad ꝑ
ſulatũ q̃ ꝑſul ad monachũ
deſcendat. ⁊ ĩ. ¶ Monem̃
itaq̃ ut laborem paſtoraľ
regiminis ñ recuſet. ne for
ſitam ad pedes ſuos cum
maria te ſꝑnet recipere. q̃
ſibi ap̃ te duxerit ſꝑuiſſe
ſecum martha ſollicita miſ
trare. ⁊ ĩ. ¶ Quia uo ĩ poſ
tulando recedendi licentiã ĩ
ſtituiſti tibi te duxiſ̃ reli
gãdũ ut diſtinctis caũs ꝓ
q̃s cedẽ oportet. ſi ꝓ aliq̃
cãm utilem ⁊ honeſtam in
hꝰ ꝓpoſito pſeuẽs. de ĩ ma
noſtra cedas. alioq̃n cedẽ
di ĩ mam auct. ap. ĩ ſcias;
eẽ penitus ĩ terdcãm qm̃ ⁊ ſi
pennas hẽas quibꝰ ſatagã
in ſolitudinẽ ad uolare
ita tñ aſtrcte ſunt nexibꝰ ꝑ
ceptorꝫ ut libim nõ hẽas
abſq̃ nr̃a ꝑmiſſione uo
latum. ¶ Idem arc̃epo ra
uenãc.
¶ Poſt tuã ſacõm tuã ad
ecc̃am rauennat. cũ ꝓpoſi
tus ⁊ canõica fauentin.
m. ſ. eorꝫ canonicũ lux
iam eligendi auc̃tem
unanimit̃ ꝯtuliſſent ĩ pſe
ſcã fridam lucan̄. canõic.
olim ep̃m ſaxenat̃ ĩ fauẽ
tinũ ep̃m poſtulandum
elegit. ¶ Porro aſcã fri
dam pore ſup hoc req̃ſi
to ⁊ optento ꝯſenſus ꝑ
poſitus ⁊ alii poſtulacõ
nẽ eandẽ appbari a nob
inſtãt̃ petierunt. ũm poſtu
lacõi hꝰ uidebat̃ xiiii ꝯ
ſtantinopol̃ capl̃m ob
uiare. ĩ quo ſtatutũ eſt;
ut quicũq̃ de pontificali
dignitate ad monachorꝫ
uitam ⁊ pñie locũ deſcen
derit neq̃q̃ ulterius ad põti
ficatum reſurgat. un̄ cẽ
cãn xxiiii cum ſit unũ
ex q̃tuor ꝑncipalibꝰ. que
ſicut. iiii. euãgelia catho
lica ecc̃a ueneratur. nulla
tenus uidebatur eadẽ po
ſtulatio admittenda. v
¶ Cetũn ſpales quidẽ caſus
inueniunt̃ ĩ quibꝰ ꝑdcõ
ꝯ̃ilio nõ obſtante is qui
uitam monachalẽ elegit
licite rurſum põt ad ep̃a
tũ aſſumi. Si. n. quiſq̃
pſecutionis rabie ſeuiẽ
te. uľ ĩ pediente ĩ ualitu
dine corꝑis cũ ꝓficere ne
queat ĩ regimine paſto
rali. ſi deſiſioris auct.
ad monaſticam uitam
deſcendat. pſecutionis
uľ egritudinis ĩ pedimẽto
ceſſante. ad ep̃alem põt
reſurge dignitatẽ. ¶ Itẽ

... ĩ bonis pr̃is ab inteſtato ſuccedit ... ſi alii filii nõ extent ... ĩ bonis m̃ris ſic ſuccedũt tales ... officium ... ſi qua ... ommittit ...

siquis pro litterature defec
tum vel tamquam cecus ecclesie
ducatum prelationis locum regi
minis. auctoritate apostolica defendo
ad ocium se transtulit mona
chale(m) ac extra claustrum lectio
nis sacre reperit margaritam
procul dubio posset denuo
vocatus a domino Calixto iam
reascendere pastoralem.
Rursus si quis cupidi
tate preventum eo tamen pe
nitus ignorante fuit episcopa
tum adeptus et licet comperto vi
tio episcopatum ipsum licentia supe
rioris dimittens observan
tiam elegit regularem:
vel ad episcopatum eundem
redire post modum nequeat
iuxta canonicas sanctiones et
ad alium tamen licite poterit
reassumi. Cum quidam
autem in huiusmodi casibus
is qui episcopatu dimisso
monasticam vitam elegerit
resurgere valeat ad officium
pastorale, michi tamen in illis
esse prescriptum intelligitur
cuiusdam attemptari. quod
in eo loquitur casu cum pro
aliquo crimine episcopatum quis
deserens ad monasticam
vitam penitentie causa descendit.
Unde quidam in eo casu loqui
dixerunt capitulum supradictum,
cum quis pro crimine de quo
convictus fuerit vel confessus
ab episcopali dignitate deposi
tus in monasterio existit et
ad penitentiam agendam in
clusus. vel cum aliquis
pro grave crimine pro quo episcopa
tum retinens penitentiam et
digne agere non valebat

cedendi obtenta licentia
vitam monachalem elegit.
Aliis asserentibus sic intellige
dum esse canonem capitulum ut ipse
resurgere nequeat. i. repetere quod
dimittit quod tali modo
dimisit quamquam eligi possit.
presertim si locum tamen et non
ordinem resignavit. Cum igitur
nobis constare nequiverit ob quam
causam predictus olim episcopatum
cessit: nos quod si tibi constiterit quod
pro aliquo ex premissis causis
seu consimilibus idem episcopatum
cessit memorato V. auctoritate
nostra. dum in necessitas vel utilitas
id exposcat: licentiam et facultatem
accedendi ad regimen ecclesie sa
ventine concedas. vel si utilitati sub
mittitur quod dictus episcopus loco vel
tamen modo cesserit memo
rato: et non ordini vel dignitati
tati. tunc enim esset vexatissime
presumendum quod non pro crimine aliquo
ab ipso commissum causa penitentie
ad vitam migravit regularem.
presertim cum apostolica sede post cessi
onem in tonitrui quamquam antea pre
misisset eo tali crimine ir
retito in pontificali ordine
ministrasse. alioquin cum durum
nimis existeret et causa sollicite
nes alium huius postulationem
admittere proposito et canonice
memoratis inhibeas ut a
liam personam ydoneam
sibi eligant in pastorem. Et
idem in eodem genere.

Quidam credendi licentiam
postulantes tamen instantia ea
obtenta ecclesie permittunt: sed
cum in postulatione habeat et
eccl(es)i(as) commoda quibus presunt
aut salutem incedant per eam

supra gl(ossa) c(apitulo) consuluit ... c(apitulo) veniens ad ap(ostolicam) s(edem) eo folio.

ficient instructus. Si vero appellatum non fuerit audiatur receptum non sunt nec ab adversario approbatum esse sufficiet appellanti mittere petitum ad impetrandum ... de ap(pellationibus) ... cum appellatur a sententia diffinitiva non refert utrum approbetur ab adversario ...

... diam a qua illos absoluat. Ipsos absolvere tali modo non potuit cum esset prelatus ipsorum sub ... episcopi ... admonere cum sit de sua regule ipsi obedientiam. Item ar(gumentum) quod ... est pertinere ...

attendisse quorum utrumque neutrum sui actionibus aliquorum querentium questia sunt seu levitate quibus nolumus in partibus eos ad cedendum decetero compellandos. Honorius III. Maioris ecclesie dacensis et magistro decano sancti dionisii leodiensis. Ad audientiam apostolice sedis ... pervenit quod cum bone memorie ... presbiter Albi decano et maioris ecclesie atque sancti pauli cantoribus treverensis suis dedisset litteris in mandatis ut eidem ... nichil canonicis obtinaret prebendam in ecclesia sancti Floriani confluentia quam Iacobus decanus ipsius ecclesie resignavit ... assignarent et cetera. Cumque iudices apostolici vellent implere mandatum quidam se opposuerunt canonici ecclesie memorate dicentes Nicholaum ad canonicum renuntiasse cum quis ex tunc litteris competebat ... hoc negante iam dicti canonici testes ... quos ad hoc probandum produxerunt per quos cum minime esset probatum ipsum se gratie capitulo commisisse ... iudicio procedentes sententialiter decreverunt eum non posse uti litteris supradictis pro eo quod adversarium ... se gratie commisisset per quod visus est renuntiasse iuri sibi ex litteris competenti. A qua sententia idem appellans vigiliam epiphanie terminum sue appellationis prefixit ad quam cum venisset ... de colle medio capellanum nostrum super hoc ... concessimus auditorem. Sed cum ei adversarius non accessisset per duos menses et amplius expectatus nec ullus compareret pro ipso sufficiens responsalis. Dans quidam litteras nostras ad citandum et impetrandum coram eodem comparuit qui etiam adversus ... cum minus sufficiens esset idem auditor sententiam predictorum iudicum sententialiter iustitia exigente cassavit. Nos autem ratam et firmam habentes sententiam capitulam memoratam. Idem archiepiscopo treverensi.

Licet coram nobis fuerit intentatus interveniente tue et tune bant quod abbas sancti petri tullensis tibi subditus est confessus quod cum adeo gravem egritudine laboraret quod de vita desperaret ipse ad eundem emulum suum consilium de quo ipse etiam non credit eum emulum considebat monachos suos ab obedientia in qua sibi tenebantur absolvit vocato ... diocesano episcopo ut abbatiam in eius manibus resignaret qui tunc usus consilio saniori non fecit et eidem abbati post modum sanitati restituto universi et singuli de conventu reverentiam et obedientiam requisiti ab eo in capitulo promiserunt et cetera. Nos autem extra iudicium eundem abbatem suo renuntiasse regimini non videmus. Gregorius IX. Agathensi et nivernensi episcopis.

Dilecti filii conventus et monasterii sancti ... immediate ad romanam pertinentes ecclesiam intimavit quod abbas eorum sentiens se insufficientem honori regiminis abbatie cessit

... de his que fiunt ... ipso facto ... gimus ... ipso facto ... ipso facto appellavit ... de ap(pellationibus) ... et eo ipso quod quis salutem prelati consenserit ... quod non potest postea reprobare ... nec est opus scripto quam obedientiam ... ipso voluntarie conveniens probat ... de ma(ioritate) et obe(dientia) ... legebatur tamen ... quod hoc renuntiavit ... per defectum promiserunt et sic videtur ... obe...

minus non sunt ... de act(ionibus) ad petitionem ... de fide instrumentorum ... de legi(timis) non dubium.

Substitutos. id est substitutos et confirmatos. supple. qui … nichil facere uel disponere possunt. ar. de elec. nosti. …benedicere. ar. quod aliquis possit dare quod non habet. e. de cess. … cum consuetudo. ar. e. de iur. emphi. l. … ar. ad hoc … de elec. … de accusa. … non est nouum … quod non possit honeste deo seruire … neuerunt … in episcopalibus … cathedratico … monachis cathedra…

Si manibus eorundem episcopi quorum
G. monachum sancti Victoris
elegerunt canonice et tandem.
et infra. Cum igitur dictus abbas
cedere sine licentia nostra nequi
uerit. nos tamen cessionem
quam electionem predictas
decernentes irritas et inanes.
mandamus quatinus abbatem ipsum loco
suo restitui faciatis. quem
regie restituto: iterum nostra
recipiatis cessionem et prius.

Alex. iii. Cisterciensi. **De supplenda negligentia prelatorum.**

S… a … tuum … prefecta
fuit si exercitio cum humili
tate ac deuotione sicut de
uit requisitus. substitutos
abbates uestros uel uestri ordinis for
te renuit eidem abbatibus nec
aliquos monachos benedicere
uel ea que ad officium huius pertinent
exercere donec episcopus ipsi duri
ciam suam recognouerint
et abbates uestri dicere non recu
sent. Clemens iii.

[…]at nobis tua fratern
itas intimauit quod monachi et
quidam et canonici regula
res ecclesias que ad eorum presen
tationem pertinent in episcopatu
suo habentes propriis usibus et
deputare nituntur nec uo
lunt ad eas cum uacaue
rint uocare personas qui
pocius occasione cessionis
quorundam episcoporum uicarios
in eis perfunctorie instituunt et de
stituunt uoluntate ad
missos ita pensionibus
honerantes. quod nec ecclesiis
competenter possunt in paup
ertate nimia deseruire nec
episcopo in episcopalibus respondere nec et
hospitalitatem sicut conuenit
transeuntibus exhibere. Nolentes autem ut status ecclesie
debitus et antiquus per aliquorum in
solentiam subuertatur. mandamus quatinus
inmissa auctoritate tua exceptis
sint ecclesie sibi pleno iure. pro dioces
excessus huiusmodi …nabiliter
emendare et nisi pro dioc. personas
in ea … uacat … statu
tum ad uacantes ecclesias
tibi ydoneas personas pre
sentauerint. extunc tibi
liceat ap. re. in eisdem ordina
re rectores qui eis preesse no
uerint et prodesse. ita tamen quod ex hoc
nullum patronis in posterum
preiudicium generetur. Innoc. iii.

Licet magister h. et capitulum … de sancto edmundo super
archidiaconatu richemundie diu
litigauerit coram nobis
tamen negotium nostrum neglige
re decetur: quia alios in sua
iusticia confouemus. mandamus quatinus si
nobis constiterit archidiaconatum richemundie
uacasse per annum tempore semestri
quo uel ad episcopum uel ad capi
tulum donatio pertinebat
non alia causa sed a notitia com
putato cum pro eo quod
elongatum a presentia superiore
non fuit extunc sit ad nos
donatio deuoluta. utrique
super hoc silentium imponatis.

Idem magistro p. de castro
nouo et r. monacho fontis
frigidi se. ap. le.

Litteras uestre deuotionis
accepimus quod cum in quibus
dam ecclesiis legationi uestre
subiectis quedam beneficia et di…

monachi in ecclesiis que ad eos pleno iure non spectant institutione uel destitutione non possunt. pro dioc. sed illos debent episcopis presentare ut ipsi episcopo de cura plebis respondeant et monachis de rebus temporalibus exhibeant rationem. j. de preben. In lat. conc. et de priuil. cum et plantare. et. In ecclesiis … saue … statuendo. sed si pleno iure ad eos pertine ant tunc possunt instituere et destituere. xvi. q. ii. … de priuil. … olim. et. de priuil. qui … pensionibus non … j. de cen. plerumque. In paupertate. n. mag…

… ipsos admonere. j. de loca. et conduc. … de iur. episcopi … de … magnam. … diaconatus ... habens. j. Licet magister. … de testi. … j. de … post electionem. uidetur quod ordinatio … a se ipso incipit. de pe. di. iii. … xxiii. q. v. si non … de … a notitia. Sic ergo … quod tempus istud currit a tempore scientie … j. de … … quo scire potuit … quis ordo … post

gnitates tanto tempore vacauissent quod tam prelati quam capitula secundum tenorem Lat. con. erant iure instituendi priuati: post quam ad uentus uestri ipsis innotuit in beneficiis uel personas minus ydoneas instituere presumpserunt et cetera. Dis. uestre committimus quatinus si beneficia uel dignitates nominatis personis ydoneis assignatas eas de pacifica permittatis ab ipsis pacifice possideri. Alioquin personas amouentes prefatas ab ipsis easdem personis ydoneis aut alias sufficientibus non differatis quamcitius ordinare. Idem episcopo Zamorensi.

Dilecto filio P. tituli sancti Marcelli presbytero card. S. R. procuratoribus P. et B. ap. se. ap. constitutis auditore concesso et cetera. Quia nobis constitit a decano Salamantino et eius sequacibus post elapsum vi. mensium spacium infra quod episcopus et capitulum prout communiter spectabat ad eos procedere ad electionem cantoris neglexerant electionem factam P. R. minus canonice celebratam decernimus irritam et inanem et appellatione decano et suis fautoribus interposita, fratrem a. episcopum ad quem iam erat eligendi deuoluta auctoritas: nequiuisse aliquatenus impedire et cetera. Quod non obstante B. aliquod canonicum obiiceret electionem de ipso factam sub. ap. ob. confirmetis. Alex. iii. Bacon. episcopo.

De temporibus ordinandorum et qualitate. Rubrica.

Subdiaconos autem nisi in iiii. temporibus licet in diebus et famis ordinare. quamuis prescripti deo dedicatas virgines et minores ordines hiis diebus liceat licentiam celebrandi. quod de in sabbato penthecostes non licet aliquem sacros ordines celebrare cum in sequenti septimana recepta gratia sancti spiritus celebrent. Idem episcopo Herfordensi.

Sane super eo quod mouisse dixisti ecclesiis quibusdam Saxonie uel Wallie in dedicationibus ecclesiarum et altarium extra ieiunia iiii. temporum clericos ad sacros ordines promouere significamus quod consuetudo illa ut pote constitutionibus ecclesiasticis inimica est penitus resecanda. et non multitudo et antiquitas consuetudinis tamen et cetera talem ordinati non debent permitti in susceptis ordinibus ministrare. nam apud nos sic ordinati deponentur et ordinantes puniuntur auctoritate ordinandi. Idem eisdem.

De eo autem quod quesiuisti an liceat extra ieiunia iiii. temporum aliquos in hostiarios lectores exorcistas uel acolitos aut et subdiaconos promouere et cetera. quod licitum est episcopis dominicis et aliis festiuis diebus unum aut duos ad minores ordines promouere. sed ad subdiaconatum non nisi in iiii. temporibus aut in sabbato sancto uel in

de temporibus ordinandorum et qualitate. rubrica.

[illegible]

sacerdotem ante dominicam de passione nulli episcoporum preter quam romano pontifici liceat aliquos ordinare. Idem.

Ex tenore tuarum litterarum accepimus quod H. clericus ad te delegatus quod si peccatum eius esset publicum degradaretur ab ordine quem suscepit et amplius non presumeret ad superiores ordines promoveri. Cum igitur quam peccatum ipsum fore occultum dixisti, consulimus quod ei penitentiam condignam iniungas et suadeas ut pro tempore permaneat per acta ordine suscepto et utatur. quo contemptus existens ad superiores et amplius ordines non attendat. Verumptamen quod peccatum eius occultum est si promoveri voluerit eum non debes aliquatenus prohibere.

Lucius III Turonensi archiepiscopo.

Audivimus nobis pervenit quod quidam religiosi ad superiores desiderant ordines promoveri sed prelati eorum desideriis contradicunt. Cum igitur consultationi tue taliter respondemus quod honestius tutius est subiectis debitam prepositis obedientiam impendendo in suo ordine deservire quam cum prepositorum scandalo gradum appetere dignitatem. nec est ex parte subiectorum desiderium eorum confovendum quam esse potest quod prelati secreta eorum commissa noverint ex quibus constat eis quod salva conscientia nequeunt sublimari quod non sublimanda

te graduum sed in amplitudine caritatis acquiritur regnum dei. Idem.

Placet obtinent talis fuit ordinandus omnes episcopi eiusdem provincie ad sedem metropolitanam conveniant ut ab ipsis omnibus ordinetur. Reliquo qui comprovinciales episcopi si necesse fuerit certis consentientibus actibus iussu archiepiscopi poterunt ordinari. sed melius est si ipse cum omnibus eum qui dignus est electus cuncti pontifices consecraverint. Ex con. lat.

Episcopi sine metropolitani permissu nec metropolitanus sine tribus vel duobus episcopis comprovincialibus presumat episcopum ordinare. ita ut alii episcopi comprovinciales admoneantur episcopis ut se suo rescripto significent consensisse quod quia si fit partes aliqua dubitatio fuerit maiori numero metropolitanus consentiat. Urbanus III archiepiscopo Pisano.

Cum quidam et I. episcopum qui die quo non debuit ordines celebravit canonica discipline corrigere et ordinatos a susceptis ordinibus tamdiu deberes reddere expertes donec a nobis restitutionis gratiam consequantur. Celestinus III Eboracensi archiepiscopo.

Cum in ecclesiasticis regulis et I. quererent sic dictum est ipsis cum abbreviatum a grecis et greci a latinis. factum ob fiduciam institutionis ordinant. nolumus decreto tales communes consuetudines irritari

[illegible]

E[t] in ordinibus obseruari. In
nocentius III. Albien. et Cuentin. Karulen.
Ex parte uestra nobis fuit ap[er]te re
feratum quod quidam mo
nachus uel se ad nigros in
monachos transferens et habitu
eorum assumens ad sacerdotii
ordinem in ipso habitu est pro
motus. Unde quia dubitastis
utrum taliter debeat assump
to ordine ministrare, con[sultationi uestre]
respondemus quod, nisi canonicum aliud ob
uiet, ipsum in monachum officium
sacerdotis exequi libere permit
tatis. Idem G. presbytero Card.
Ap[ostolice] se[dis] le[gato].

Quod translationem pontifi
cis etc. Quod cum clericis
grecis episcopo latino subiectis
a greco pontifice ordinatis
de mandato uel licentia sui
episcopi fiat, minime credenda est eis
ordinis executio sic suscep
ti, tanquam ab alieno pontifice
sine mandato uel licentia sui
episcopi ordinato. Si uero de man
dato uel licentia presulis sui
a greco pontifice secundum morem
grecorum fiunt ordinati, licet
culpandus sit episcopus latinus
qui clericos suos a greco facit
antistite ordinari, quamdiu
tamen talis mos ab ecclesia toleratur,
impediri non debent ab executione
ordinum taliter susceptorum.

Idem episcopo Mutin.
Cum in distribuendis
etc. Meminimus a nobis fuis
se humiliter postulatum et demum
indultum ut quia prefatus A.
eccl. Io. subdiac. erat manda
rem ipsum per Bonon. episcopum
promoueri. Idem eidem Ma
gistro R. subd. nostro.

Litteras nostras accepimus
super ordinata ordinatione
Mutinen. electi quod Bononien.
episcopus precedenti sabbato in dia
conum et sequenti die dominico
continuato ieiunio in presbyterum
ordinauit. In quo quantum
uterque deliquerit euidenter
intelligit qui prudenter
attenderit. Si enim utrumque
ordinem eo die conferre non
licuit, pari non licuit ro
neutrum ordinem uno die
et alium in sabbato ieiunio
continuato conferri. Cum pro con
tinuatione ieiunii fictio
ne canonica siue mane
diei dominice trahatur ad sab
batum siue uespera sabbati ad diem
dominicam referatur, profec
to mane cum uespera seu
uespera cum mane ad eun
dem diem pertinere dicetur.
Nam si quantum ad hunc
necessitatis articulum pertin
et mane ad unum diem
et uespera referatur ad alium
aut esset continuatio ieiunii
necessaria cum et sabbatum ante ce
nam et dominica ante prandium
intelligitur esse ieiunium. Presen
tium itaque Bononien. episcopum
ut puniatur in quo deli
quit a collatione ordinum,
diaconos et presbyteros al
terum uero ab executione of
ficii sacerdotalis uolumus
manere suspensos donec
de ipsis aliter disponamus.

Honorius III. episcopo Cato. ii.
Cum non est. Regionis
compos sui ueniens episcopus
uel nimis a se uideretur scita
reputasse qui eo. prim.

[illegible]

latorem presentium adhuc .xiii. annorum existentem sacrorum canonum instituta inordinate dicitur in diaconum ordinasse in iuventute ordinis dicatur ... quod si rem inveneritis ita esse praedictum episcopum a collatione ordinum suspendentes, ipsum ut eidem ... quod ab executione officii diaconatus usque ad aetatem legitimam et ulterius suspendentium ordinantis providerit beneficio ecclesiastico competenti provideri ... compellatis.

Idem Leodiensi et Gualabensi abbatibus.

Dilectus filius W. in Meliten. canonicus noster in audientia nostra retulerunt quod cum Meliten. ecclesia suo viduata pastore canonici ipsum unanimiter elegerunt, qui cum esset extra sacros ordines constitutus, archiepiscopus Casalen. metropolitanus eorum episcopo Metiren. mandavit ut eum uno et eodem die ad tres sacros ordines promoveret, quod ille non ausus pro se, sed ipsius archiepiscopi mandato perfecit. Cum ergo nobis constiterit supradictum episcopum ipsum taliter ordinasse, tamen quod sine mandato archiepiscopi, ut ipse confessus extitit, ad huiusmodi ordinationem minime processit, tamen quia si de mandato archiepiscopi constaret, cum illi huius dispensatio a canone minime sit permissa, ipsi obtemperare non debuit in hac parte. Tamen quia reatum proprium sepius iterans variavit in mandato prius quam archiepiscopus precepit et pro ea quod illo non mandavit iudicio ostendendo, ipsum tam diu ab ordinandi suspendimus potestate donec meruerit nostram gratiam obtinere.

Greg. IX. archiepiscopo Baren.

Consultationi tuae taliter respondemus quod eos qui extra tempora statuta sacros ordines susceperunt caracterem non est dubium recepisse, quos post transgressionem huiusmodi primo eis poena imposita competenti sustinere poteris in susceptis ordinibus ministrare.

Idem.

Manifestum est de sacerdotibus urbis cuius qui precatum adulterii et homicidii vel falsa testimonia bonum conscientie recte perdiderunt, et ideo quod si opposita crimina ordine iudiciario comprobata aut notoria non fuerint, non debent huiusmodi propter reos homicidii post penitentiam rectam in de susceptis ordinibus vel suscipiendis impediri. Qui si non penituerint movendi sunt et sub comminatione divini iudicii obtestandi ut in testimonium damnationis sue in susceptis ordinibus non ministrent.

Lucius III. De scrutinio in ordine faciendo.

E[x] parte ... fuit p[ro]... positum ... cum in quibusdam sacris ordinibus ... ut presbiterum promoveri vel diaconum qui nobis assistit dicitur, postulat sancta vestra ecclesia huic ... ut subdiaconos ad honorem presbiteratus vel diaconatus assumi, et nobis instantibus si eum cognoverint esse dignum ...

[illegible]

De scrutinio et ordine faciendo. xii.

[illegible]

dit quantum humana fragilitas nosse sinit et sanctitate testificatur illum ad huiusmodi honoris officium esse dignum: unde ita in ratione aliquis peccare non dicitur, dummodo eius conscientiam non laedatur: quoniam non simpliciter illum asserit esse dignum, sed in quantum humana fragilitas nosse sinit. Cum illum quem indignum esse non novit dignum debeat extimare. Quia vero in ratione secure uti potes nisi forte de eius dignitate tibi constitisset evidenter. Si autem illum indignum esse cognoscas metropolitano persuadeas ut ad huiusmodi scrutinium veniatur secreto studeas intimare. Quibus nos interrogationem huiusmodi non in consecratione pontificis sed in ordinatione sacerdotum et diaconorum ut presbyteri faciant. Alexander III Cantuariensi archiepiscopo.

De ordinatis ab episcopo qui renunciavit episcopatui.

Requisivit a nobis tua fraternitas utrum clerici qui sub ulteriori renunciationem factam a praedecessore tuo ordines receperint in ipsis debeant remanere. Et infra. Respondemus quod distinguendo utrum renunciavit loco tantum aut loco simul et dignitati. Nam si post cessionem ordines susceperunt, sicut ab episcopo aliquo potest de ratione conferre. Nec secundo non casu distinguendum putamus utrum sacros ordines contulerit aut minores. Si non nisi ordines usque ad subdiaconatum quis recepit. Quia huiusmodi ordines quandoque ab aliis quam episcopis conferuntur et ut deficiente potest ad maiores si idoneus fuit promoveri. Clerici autem ab eodem sacros ordines scienter quis recepit: quia indignum se facit executionem officii non habebit. Ubi autem non scienter: si crassa et supina fuit ignorantia potest discretus pontifex dispensare. Gregorius IX.

Cum clericus qui ab episcopo excommunicato ignoranter recepit ordines praefatos potest episcopus dispensari. Ex XXI. Pictavien.

De aetate et qualitate et ordine praeficiendorum.

Vacantes decaniae et praepositi qui presbyteri non sunt presbyteri fiant: qui archidiaconatus tenent diaconi qui non archipresbyteratus presbyteri aut amittant honorem quod si alia iusta causa prohibente presbyteri aut diaconi esse non possunt: prelationes amittant. Alexander III Cantuariensi archiepiscopo.

Ex ratione et accepimus quod cum venerabilis episcopus pueris qui sunt infra decennium constituti in archidiaconatu et archidiaconatu Cestrensi ecclesias plures contulit quae nec per clericos sed per laicos disponuntur. Unde quoniam hoc non debet aliquatenus tolerari. Mandamus quatenus praedictum episcopum super his corripias et ecclesias idoneis administrationem et custodiam praedictarum ecclesiarum donec pueri ad congruam venerint aetatem laicis amotis committas eidem episcopo prohi

[illegible]

lens ne decetero ecclesias nisi personis que scientiam et etatem habeant regendas concedat. quod si secus egerit ei debitam penam infliges institutionem et executionem ipsius omnibus viribus carere decernas. Idem Cantuariensi archiepiscopo et eius suffraganeis.

Indecorum est ut hii debeant ecclesias regere qui non noverunt se ipsos gubernare. Cum ad ecclesiarum regimen tales persone sint admittende que discretione preemineant et morum fulgeant honestate. Nolentes itaque sustinere ut pueris regimen animarum committatur, decernimus quod nemini infra quartumdecimum constituto personatus alicuius ecclesie conferre presumatis: scituri pro certo quod si decetero presumpseritis quod iuxta mandatum fecitis irritabimus in [illegible] quantum preveneritis. Idem.

Cum in te decet et fratres inhibuerimus ne personas que in ecclesiis tui episcopatus ad curam animarum sunt ordinande in ipsis instituas ne aliquando occasione litterarum nostrarum obtentu instituere paciaris que scientia moribus et etate [illegible] noverint institutis. Sed et plures habentes ecclesias que curam non pendeant ubi liceat a. p. po. vel cogere ad unam ipsarum quam maluerint dimittendam vel si ita fuerint tenues in [illegible] quod per se sacerdotes non possit convenienter habere. Idem.

Preterea licet ad regimen parochialis ecclesie non debeat aliquis nisi idoneus admitti, dispensative tamen in minoribus ordinibus constituti consueverunt assumi dum tamen tales sint quod infra breve tempus possint in presbiteros ordinari. Idem.

[illegible]eris a nobis quod agendo sit decanatus tue iurisdictionis commissis qui cum beneficiis ecclesiasticis mittuntur habeant a te commoniti noluit ad maiores ordines promoveri se tali quod sedem [illegible] dicentes quod eos [illegible] ordinari non sint.

Cum igitur in hoc casu inveniantur sacri canones discordare cum quidam dicant eos minime compellendos alii vero contrarium asserunt. omnis contrarietatis vincilum presenti pagina inuodantes statuentes ut si post denunciationem per receptionem maiorum ordinum prepositi sua peccata se indignos esse fatentur, in fo[...] res in ecclesia quorum sunt iuxta probabilius preferant easdem. Cum forte illi qui ordinari propriam [illegible] recusant in aliis ecclesie funcis valde inutiles fiunt eis auferantur beneficia et aliis canonice conferantur: quod si pro sola voluntate renuerint ordinari, et suaserit utilitas ecclesie an necessitas ipsos cum modo sint idonei ad maiores ordines recipiendos per admissionem locorum et beneficiorum subtractionem appellatione cessante compellas. Clemens. iii. R. colon. canonico.

Ad aures nostras te significante peruenit quod cum in arte phisica erudiτus pluribus uixeris, ipsius artis tradicione exhibuisti cum diligencia medicinam. licet plures ad conuiuium accesserint quibus putabas ad salutem medelam medicinis preceptis mortis periculum incurrerunt. Verum quia ad sacros ordines desideras promoueri super eo nos consulere uoluisti. tibi breuiter intimamus quod si super premissis conscientia tua te remordeat ad maiores ordines de nostro consilio non ascendens. Celestinus iii.

Cum bone memorie c. papa po. n. bacoar. quosdam alios baren. dioc. uocauisset ut ad presentiam ipsius accederent. h. archiepiscopo suo quod grauiter lesant resistunt. quia tamen uix mandatum apostolicum contempserunt in eos sententiam suspensionis promulgauit. in qua tamen diu permanentes quedam ex illis suspensi aliqua beneficia ecclesiastica cum sunt ad eptam. et quia tamen beneficia sic recepta possint retinere nos consulere uoluisti. intimamus quod non licet eis illa que habuerant beneficia aut que postmodum sunt adepti aliquatenus retinere. Vnde baren. archiepiscopo dedimus in mandatis ut eos pro tanta presumptione et contemptu apostolico beneficiis que habent non differat spoliare. Innocentius iii.

A multis multociens. Cum nostris consulentibus. Queriens an subdiaconus in episcopum eligi ualeat hesitatur. Siquidem urbanus papa primus decreuit ut nullus in episcopum nisi in sacris ordinibus religiose uiuens inuentus fuerit eligatur. sacros autem ordines dicimus diaconatum et presbiteratum. hos siquidem solos primitiua ecclesia legitur habuisse. Subdiaconos uero quia ipsi ministrant altaribus oportunitate exigente concedimus in episcopos eligi si tamen spectate sciencie ac religionis extiterint. quod ipsum non sine ro. pon. uel metropolitani licentia fieri permittimus. In quibus uerbis sumitur quod urbanus ad statum ecclesie primitiue se conferens in quo subdiaconatus ordo sacer minime dicebatur. instituit ut de subdiacono nisi utilitatis causa et tunc de permissione metropolitani uel ro. pon. non posset electio celebrari. Cum tamen hodie subdiaconatus inter sacros ordines computetur sicut urbanus papa secundus in hiis uerbis expressit. erubescant impii et intelligant spiritus sancti iudicio eos qui in sacris ordinibus presbiteratus diaconatus sunt positi si caste non uixerint excludendos a dominicis graduum dignitate. et tamen nemo ad sacrum ordinem permittatur ascendere nisi aut uirgo aut probate castitatis existat et qui usque ad subdiaconatum unicam uirginem uxorem habuerit. ad similitudinem diaconi presbiteri subdiaconos debere constituimus etiam obseruare sicut est in sexta synodo constitutum. ut si quis eorum qui ad clerum accedunt

[illegible gloss]

nuptiali iure multi voluerint copulare. Lxxa. annum subdiaconatus ordinem faciat. Beatus Gregorius statuisse legitur ut nullum facere subdiaconum presumant episcopi nisi qui se caste victurum promiserit.

Nos volentes super hoc articulo disceptationis materiam amputare statuimus ut subdiaconus infra septimum licite valeat eligi sicut diaconus vel sacerdos.

Idem titulo sancte crucis presbytero cardinali.

Tuam in domino diligentiam confidantes quam super monasterio sancti Quintini reformando dignosceris adhibere. Scias quod si non potes circa monasterium de persona idonea melius providere tu monachum illum quem tuis litteris de honestate atque industria commendasti. pro quo status eiusdem loci creditur reformandus. nullum pretextus huius respectum ad petitionem illiciatam quam quidam laici faciebant. sed excluse dumtaxat prevsionis officio constitutas in abbatem. ita videlicet quod ad sacros ordines non ascendat. cum instante necessitatis articulo possit in abbatem assumi. et in minoribus ordinibus constitutus. et laici memorati non sint iuncti consanguinitate vel affinitate monacho memorato. ut eorum petitione debeat circa eum aliqua sinistra suspicio suboriri.

Idem Rothomagensi archiepiscopo.

Cum contingat interdum quod laici ad monasteria con[volantes] volantes a suis abbatibus tonsorentur requisisti an clericalis ordo in tonsura huiusmodi conferatur. Super quo tibi respondemus quod in sacra synodo sit statutum ut lectores per manus impositionem licentia sit unicuique abbati in proprio monasterio se[u] quomodo faciendi dumtaxat in ipsis ab episcopo secundum morem perficiendo abbatem manus impositionem factam noscatur. ut constet eum existere sacerdotem per primam tonsuram iuxta formam ecclesie datam a talibus clericalis ordo confertur.

Idem.

Intelleximus quod cum in monasterio tuo sub laudabili conversatione ad monasterium sancti Innocentii talis ordinis accessisti vel cum aliquamdiu in ipso ordine permansisses: deinde ad priorem reversus deinde iterum politam [illegible] ad primam domum redire curasti. in qua tandem sub regularis observantie disciplina tamquam deo et hominibus placuisti. quod pro tuorum exigentia meritorum fratres tui prefecerunt te unanimiter in abbatem.

Ne igitur ex conversatione more quam in prescripto monasterio contraxisti quamcumque conscientia tua te remordeat ut susceptam administrationem curare expectas attendens quod cautum est in canone ne quis canonicus regularis nisi forte publice lapsus sit efficiatur monachus quod ab istis fratres sunt ad canonicatus ordinem revertantur ultimus [illegible]

[illegible gloss]

dignitate vel indignitate si fuerit eligendus ad aliam dignitatem ... indignus reputari. sic lxxxiii. di. ... nos consuetudinem ... de elec. scriptum est ... qui reputatus est indignus minori officio ... indignus ... de suspen. ... si aliquis male se habuit in tutela ... deinde detur cum

[illegible]

choro manendo circa illam
ad memoriam delatum
dilecto. Cum ergo circa
missam sollicitudinem
exercere studeas in defensam
tanti sequitur bona contin
uare prioribus quod dignum a deo
possis intuitu expectare.

Idem.

Accepimus te nostris au
ribus intimante quod quidam
clerici qui ad sacros ordi
nes sine titulo sunt promo
ti te ac ecclesiam bracaren. super
beneficiis optinendis in
festant etc. Licet igitur in or
dinationibus clericorum illam
tu ac predecessores tui dili
gentiam debuistis adhibe
re ut minus ydonei non
ordinarentur a vobis, ac ideo
post promotionem eorum excep
tiones non potis pretendere
contra illos nisi forte postquam pro
moti fuerunt recidiverint se
indignos quia cum ex superha
bundanti tibi quod pro talibus
scribere nos oportet in litteris
nostris faciemus apponi ut super
quo scribimus ydoneus
reperiatur ecclesiastico beneficio
non indignus et ab ordina
tore vel successore ipsius compe
tens beneficium tribuatur. Cum
enim tecum deceat agere ve
lemus invito ad provisionem
illorum compellere quos a
te vel a predecessoribus tuis ordinatos
fuisse constiterit eo presertim
quo ad ecclesiasticum beneficium
optinendum eos debes ydo
neos reputare quos ad
ordines suscepisti. Com
gruit sustinere non debes sed
nobis potius devote in dicta
retineretis. Si illos examinari
paucos faciamus quos sine
examinatione non credimus
ordinatos. Alioquin ad provisi
onem eorum te compellere velle
mus. Cum ergo quidam eis pro quibus
te contigit recipere nostra manda
ta in forma communi in maiori ecclesia
vel aliis diocesis bracaren. pro
videre non tardes, exceptiones
autem si quas contra tales proposu
eris pro ipsis audiendas.

Idem in concilio generali.

Cum sit ars artium animarum
districte precipimus ut episcopi pro
movendos sacerdotes dili
genter instruant et informent
vel per se ipsos vel per alios ydo
neos viros super divinis
officiis et ecclesiasticis sacra
mentis qualiter ea rite valeant
celebrare, quoniam si de cetero rudes
et ignaros ordinare presump
serint, quod quidem facile poterit
deprehendi, et ordinatores
et ordinatos ultioni gravi
decrevimus subiacere. Satius
enim est maxime in ordinatione
sacerdotum paucos bonos
quam multos malos habere minis
tros quia si cecus cecum du
cit ambo in foveam dilabun
tur. Honorius iii. bremen.

Vlamus multa proposita
fuerunt contra episcopum catinen. quia tamen
confessus est coram nobis se nun
quam dogmatica didicisse nec
etiam legisse donatum, quem in decretali
[illegible] ad deliberatam insuf
ficientia constat quod contra decretum
et canonicas sanctiones tanti
episcopum tolerare defectum ipsum
a pontificali officio amovimus.

[illegible]

[illegible] honosa nisi ab honesti. In aut. de referendariis [illegible] confessione [illegible] de cons. d. 1. [illegible] de cons. c. ult. [illegible] exponit

cone dce diximus penitus
admonendum. Innocentius.

Cum de sacra
uenisset unctio
ad se. ap. vi ne. 12
tum decem. est qui in secta [illegible]
cone sua sacram unctionem
non acceperit. quia apud nos
non consueuerunt pontifices
cum defecerit inungi. nos illi
quod defuat mandauimus ipso
supplen faciendo caput
eius et manus per episcopum albanum as
sistentibus ut duobus episcopis
secundum morem ecclesiasticum sacro
crismate deliniri. C. S. Sa
cre te uolumus duas esse species
unctionis exteriorem que
materialis est et uisibilis et in
teriorem que spiritualis est et in
uisibilis exteriore uisibiliter i
ungitur corpus interiori in
uisibiliter inungitur cor. De pri
ma iacobus apostolus ait. Infirma
tur quis in uobis inducat presbiteros
ecclesie et orent super eum ungen
tes eum oleo in nomine domini et
oratio fidei saluabit infirmum.
De secunda iohannes apostolus ait uos
unctionem quam accepistis
a deo maneat in uobis et non
necesse habetis ut aliquis do
ceat uos sed sicut unctio eius
uos docet de omnibus. Vn
ctio uisibilis et exterior sig
num est interioris et inuisibilis
unctionis. unctio uero i
nuisibilis et interior non solum est si
gnum sed et sacramentum. quia si di
gne sumitur ut agitur ut au
get abs dubio quod designat.
Ad exhibendam autem exteriorem
et inuisibilem unctionem. bene
dicitur oleum quod dicitur catha

cuminorum et infirmorum et confis
ciatur crisma quod ex oleo fit et
balsamo. Iustitia mistica
ratione per oleum enim nitor con
scientie designatur iuxta quod legitur
prudentes uirgines accepe
runt oleum in uasis suis
cum lampadibus. per balsamum
exprimitur odor fame propter quod
dicitur sicut cinamomum et
balsamum aromatizans. dedi. hoc igitur in
crismate ungi debet episcopus
non tam in corpore quam in corde.
ut et intus nitorem conscientie
quantum ad deum et extra habeat
odorem fame quo ad proxi
mum. de nitore conscientie dicit a
postolus. gloria nostra hec est testi
monium conscientie uestre. nam omnis
gloria filie regis abintus de
odore fame idem dicit apostolus.
Christi bonus odor sumus in omni
loco et aliis sumus odor uite
in uitam. aliis odor mortis
in mortem. debet enim episcopus bo
num habere testimonium et ab
his qui sunt intus et ab
his qui sunt foris. ut cor
tina cortinam trahat et qui
dum audit dicat ueni. hoc
unguento caput et manus
episcopi consecrantur. per caput enim
mens intelligitur ad quam iuxta
illud. unge caput et faciem
tuam laua. per manus de
signantur opera iuxta illud manus
mee distillauerunt mirram
manus igitur ungitur oleo pieta
tis ut episcopus operetur bonum ad
omnes maxime autem ad do
mesticos fidei caput enim per
ungitur balsamo caritatis
ut episcopus diligat deum ex toto
corde et ex tota anima et ex tota

[illegible] nos olim. [illegible] profectum ignominiosum est episcopum cum ipse debeat alios [illegible] ab aliis [illegible] episcopis [illegible]

exemplo beati siluestri et auctoritate domini qui precepit moysi ut faceret oleum unctionis de quo ungeretur tabernaculum [illegible] sacerdos unctionis aliud [illegible] constantino [illegible]

mente sua, proximum suum sicut
se ipsum. Caput ungitur propter auc-
toritatem et dignitatem. Ma-
nus propter ministerium et officium.
Ungitur caput ut ostendatur
representare personam illius
de quo dicitur per prophetam sicut
unguentum in capite etc.
Caput enim viri Christus, caput Christi
deus. Qui de se dicit: Spiritus
domini super me eo quod unxerit
me evangelizare pauperibus
misit me. Manus inungun-
tur episcopo ut ostendatur accipere
potestatem benedicendi et consecran-
di. Unde cum eas consecrator in-
ungit, consecrare et quod ipse
sanctificare dignetur, dicit: Consecra-
re digneris domine manus istas per istam unc-
tionem et per istam nostram bene-
dictionem, et quecumque conse-
craverint consecrentur et quecumque
benedixerint benedicantur in nomine
domini. Cum in veteri testamen-
to non solum ungebantur
sacerdotes, sed et reges et prophete sicut
in libro regum dominus precepit
helye: Vade et revertere in viam
tuam per desertum in Damascum,
cumque perveneris illuc unges
Azahel in regem Syrie, et He-
u filium Namsi unges
regem super Israel, Heliseum autem
filium Saphat qui est de A-
bel unges prophetam pro te.
Sed ubi Ihesus Nazarenus quem unxit
deus spiritu sancto, sicut in actibus
apostolorum legitur, unctus est
oleo pre consortibus suis, qui
scilicet est caput ecclesie que est
corpus ipsius, principis unctio
a capite ad brachium est trans-
lata, ut princeps extunc non
ungatur in capite, sed in bra-

chio sive humero vel armo, in
quibus principatus congrue de-
signatur, iuxta quod legitur: Factus
est principatus super humerum
eius etc. Ad quod significandum
Samuel fecit ponere armum
ante Saul cui dederat locum in
capite ante eos qui fuerant
invitati. In capite vero
pontificis sacramentale est
delibutio conservata, quia perso-
nam capitis in pontificali
officio representat. Re-
fert autem inter pontificis et prin-
cipis unctionem, quia caput
pontificis crismate consecratur,
brachium vero principis oleo
delinitur, ut ostendatur quanta
sit differentia inter auctoritatem
pontificis et principis potesta-
tem. Quia autem Ihesus fecit
nos in sanguine suo deo no-
stro regnum et sacerdotes, propter
quod Petrus apostolus ait: Vos autem
estis genus electum, regale
sacerdotium, ideo in novo
testamento non solum reges et sacer-
dotes inunguntur, sed omnes christi-
ani bis ante baptismum, sed oleo
benedicto, primum in pectore, de-
inde inter scapulas, et bis
post baptismum, scilicet crismate sacro.
Primum in vertice, deinde in fron-
te. In pectore enim quia bapti-
zandus inungitur ut per sancti
spiritus donum abiciat errorem
et ignorantiam, et accipiat
fidem rectam, quia iustus ex
fide vivit. Inter scapulas
ut per donum ut gratiam sancti spiritus
excutiat negligentiam et tor-
porem et bona opera exerceat, quia
fides bona sine operibus mor-
tua est, ut per fidei sacramentum fit

.i. mundi t male opiōnis ducentis eos ī mortem. s. et nam forīs. q. viii. q. i. h. t lxiii. di. plebs diocensis. tc. nolēe. tc. nostri ciuium. tc. ult. ī de c. di. i. iubemꝰ cortinq. i. infidel trahat infidelem. xxviii. q. i. iamnūc

sicut p̄mb līce isc n̄ mittat ī ītrog. tc. q. petrus cum a ho. ad predicand̄ misit in germaniam. qui cū nec mor tuus est. t collega eius redijt ad petrum et petrus ait accipe baclm t tangens eum. dic ut ī noīe d̄

mundicia cogitacōnū. In pectore ut p opis exaciū sit fortitudo labor. In scapl'is q̄ fides p dilectio nem sedm ap̄lm opetur. In uertice uo baptizatus in ungitur ut sit paratus omī potenti de fide redde rōm. Quia p caput itelligitur mens iuxta qd legit' oculi sapientis ī capite eī cuius supior ps est rō. ⁊ īferior est sensualitas. vn̄ bene puer ticem q̄ est supior ps ca pitis intelligit' rō q̄ est su ior ps mentis. In fronte vngitur baptizat' ut libe ɔfiteat' q' credit. q2 corde creditur ad iusticiam ore aūt ɔfessio fit ad salutem. memor eī qd dn̄s ait. qui me ɔfessus fuit corā hoīb; confitebor ⁊ ego tc. Qui baptīm g° ungit' oleo bn̄ dicto ⁊ post baptīm c̄rīma te sacro q2 c̄rīma solū ɔpetit xano. xp̄c. n. a c̄rīmate d̄r. l' potius a xp̄o d̄r c̄rīma n̄ scdm noīs formam s; f'fidei rōne a xp̄o uo xp̄ian dicit' taq̄ uncti dicant' ab uncto ut oīs ɔcurrāt ī odorem un guenti ill' cui nomē oleū est effusum. p frontis cris macōm maū impositō de signat'. q̄ alio noīe dicit' cō firmatio. q2 p eam sp̄c sc̄s ad augmtū datur ⁊ robur. Uñ cū unctōes decetis sim plex sac'dos ualeat exhibere hanc nisi n̄ sumus sac'dos. i. ep̄c debet ɔferre. q2 de solis ap̄lis legit' quor' uicarij sunt ep̄i qui p man' impo

sicōm sp̄m scm̄ dabant q' ad in actuū ap̄lor' lectio manifestat. cū audissent ī quit ap̄li qui erant ier̄o solimis q2 recepisset sama ria ūbū dei. tc. miserunt ad eos petrū ⁊ iohēm q. cū ue. p. ip. ut accī. sp̄m scm̄. nō dū. n. ī q̄q̄ī illor' ue. s; bap. tm̄ erant. ī no. do. ih'u. tūc impo. ma. s'. ii. ⁊ ac. sp̄m scm̄. Cū aduent' p unctio nis misticū designat'. q2 co lumba iq̄. sp̄c. s. sr xp̄m in bapt̄o descendit ad uesp̄u in catha clismo redeuns ramū retulit uirentis oli ue. Cuī itaq; sacrāntū dauid p̄ph̄a p noscens exhilara dam facīē ī oleo p̄dicauit Ungitur p̄t'ea f'ecc̄asticū more ī modicacōne tēpli cū ɔsecratur altare cū bn̄ dicatur calix nō solū ex mā dato legis diuine. ūm ⁊ exemplo beati siluestri q̄ ɔsecrauit altare ⁊ illud c̄rī mate p ungebat. p̄cepit. n. dn̄s moysi ut faceret oleū unctionis de quo ungēt tab'naclm testimonij ⁊ ar cham testamenti mensam qd cū uasis. Uerū ⁊ uncti onis sacramtū aliud qd effic' et figurat. tam ī no uo q̄m ī ueteri testamto ī unde nō uidetur ecc̄a cum unctionis celebrat sacrāntū sicut q̄dam uenaut' qui neq; scripturas ī noīe dei ītu tes. Mouent' g° ut ulā ī ordinandis p̄b'tis ɔse c̄rādis ep̄is more fuis ec̄ā cas obs'uari. q̄ ap. sē. ob f'

ba q̄ tulit ramū oliue in archa noe. t illa que descendit s' xp̄m dum baptizaretur. t. in catheclismo. i. archa noe eēt dilimu. q' gens t de collū h' qd aliū ordinem in sibi lu bim olim leuiti t aliū hodie al' uidetur cum in dign̄a te in p'ncipalitate pastorali. de c. di. i. nullus ep̄c. t xvi. di. disciplina. ip' h' historiam. marcial'. unus de discipulis petri. ep̄c posuit duos in discipulos eū dicit. ins. efficiam

bendum designatur in hōs ɔ̄ icum significat. t de alij p̄ ificeos recipiunt a sino onerosis bacl'os. q. ab hoīe potestatem recipiunt. romanus pontifex n̄ utitur baculo q' potestatem a solo deo recipit.
pastoral' sꝫ. p̄mitti ad h' nō uidet' t inde. g. die p' aute qui ɔ̄ p̄lo eantur isti in ministrare nō d. i. n. di. solicitud ⁊ sāt in dec' gen. de. q. dicit

...uat. c. j. Licet Ro. pon. non utatur baculo pastorali tamen propter hystoriam tamen propter misticam rationem tamen ad similitudinem aliorum pontificum potius eo uti.

De sacramentis iterandis vel non iterandis.

Pastoralis officii. Et c. j. Presbyteros consulere voluisti an reprimi debeat ministerio qui sine impositione manuum fuit ad ordinem diaconatus assumptus et confirmationis sacramentum in fronte? meo debeat iterari quia per errorem fuit non crismate sed oleo delinitus. Et ad quod vobis duximus respondendum quod in talibus non est aliquid iterandum sed caute supplendum quod incaute fuerat pretermissum.

Honorius iii. archiepiscopo Lugdunensi et suffraganeis suis.

Ad nos ... requisitum quid sit debeat de mortuorum corporibus qui tempore scismatis et reprobi valde maximi scismaticis sunt sepulti et de immunitatis sacerdotalibus cum quibus nec non de altaribus in quibus ab excommunicatis consecrati presbyteri celebrarunt. Et infra. Nos autem mandamus quatenus si discerni ob id cum tacuit sepultorum huiusmodi exhumandos aut de here... talia benedici ac ... reconsecrari altaria supradicta. Gregorius ix. Londoniensi archiepiscopo.

Presbyter et diaconus cum ordinantur manus impositionem tactu corporali ritu ab apostolis introducto recipiunt quod si omissum fuerit non est aliquatenus iterandum sed statuto tempore ad huiusmodi ordines conferendos caute supplendum est quod per errorem extitit pretermissum. Suspensio autem manuum debet fieri cum oleum super caput effunditur ordinandi. Ex concilio Pictavensi.

De filiis presbyterorum ordinandis vel non.

Ut filii presbyterorum et ceteri in fornicatione nati ad sacros ordines non promoveantur nisi aut monachi fiant aut in congregatione canonica regulariter viventes. Prelationem vero non teneant et in ... actibus suis laudabiliter conversentur. Alexander iii. Lingonensi.

Ad presentiam nostram accedens H. clericus lator presentium tacito quod esset filius sacerdotis impetravit a nobis ut in ecclesia in qua pater eius ministravit existeret capellanus. Quocirca mandamus quatenus si tibi constiterit quod memoratus lator sit in sacerdotio genitus et quod pater eius in eadem ecclesia ministravit non obstantibus predictis litteris nostris ipsum amoveas ab eadem. Idem.

Presentium auctoritate mandamus ut filios sacerdotum in paternis ecclesiis ministrare vel eas contra quaslibet optinere nullatenus patiaris sed et ipsos ab ecclesiis in quibus patres eorum ministrasse dicuntur studeas penitus amovere. Idem Wigorniensi.

Ex inquirente nobis ... c. j. f. tue consultationi ... quod si publicum est et notorium patrem eius dictum habuisse in prefata ecclesia personatum filium eius modo ...

.9. defuncti. quia amovere cum non obtinuit dispensationem apostolice sedis ut dictum est 9. c. presbyter. et idem hic dicas. . c. ult. ex quo non est institutum. nam alias J. c. . Innocentius . Summovetur. Secundum qualiter ei potuit innotescere eum dato si ipse fuit ei confessus qui ipsum examinavit. xxvi. q. v. hoc videtur ut dictis in notitie quo quo. ff.

Veneris(?) ... dispensatio ... consensus ...

De adimi. cum. quando ac cedens. 4. ult. et si esset hoc sciebat non tenebatur ei dicere. quia qui scivit celo(?) non de bivit. ff. de act. emp. et ven. l. i. in fine. Sed quid si probabit innotuisse episcopo ille qui dicit et allegans sciam et probare. ff. de pb. veri et ... di. . proposuisti. Sed presumptio est contra episcopum quod ipse sciverit qui eum examinavit vel fecit examinari. xxiii. di. qui episcopus. et presumitur quod omisit de contin gentibus. xi. q. iii. ab sit. et 9. de etate et qual. accepimus. Vel tu dic quod ipse debeat probare se ignorasse. omne enim notitie posse 9. de sponsalibus contingit. t(?) restituas. ex quo benigne convaluit, standum est consilio non debuit revocare. ff. de 9. edicto ad res donatas. Ivo. et de pe. di. i. quicunque. et xxiii. q. ii. non est. et xvi. q. ii. visis. Sed non ne potest episcopus examinare non licuit. Si est illicitum. ita ut xxxv. q. ix. quis committit. et 9. de elo(?) nostre. et J. de rebus ecclesie non alienandis. quia prior. et c. de eliciendis(?) aut liberum ex. hoc percipit in odium episcopi qui talem sciens elegit. ult. j. de eli. 9. quibus fallacis. et ... fac presbyterum quod cum hinc sacerdotem et ille est de certo tales non promovit et cum ignoravit ipsum fuisse talem tolleratur in ea dicta ecclesia de gratia sibi quievit pro videatur ei in alia ecclesia et sic in primo casu presbyter culpam episcopi dispensat cum eo presbyter. singulo cum tollatur ad tempus ordinaviti. ar. 9. l. di. experientiam. et lxxiii. di. si quis. si. de hoc fit ex dispensatione ut dixi. nam quando ... est platius. ... et ... ff. de lib. post. l. ii. ... ut quod non sit platius quod prelatum ad tempus datum non potest. l. v. di.

ministrie aut personatum here
nullatenus paciaris. et si iam
institutus ibi eum in eodem dif
fertis amovere. Idem londoniensi.
Veniens p. n. N. episcopo.
clericus nobis proposuit quod cum
illum ad capellam sancti Laurentii que
eius concessisti in presbyterum ordinasses
ipsum ea postea spoliasti
eo quod pater eius in prescripta
ecclesia ministravit. Ideoque f. t.
per apostolica scripta mandamus quatenus si tibi notum non est quod eam
dedisti quod pater eius presbyter in predicta
ecclesia ministravit ipsam ei restituas
et in pace dimittas. Amodo
autem si quem institueris forsitan
in eadem unde si hoc ignoranter
feceris ex quo ad ecclesiam ipsam et
eum in presbyterum ordinasti eam
sibi restituas donec aliam
ecclesiam sibi provideas unde honeste
valeat sustentari. Idem
episcopo exoniensi.
Proposuit nobis R. lator
presentium quod cum ad ecclesiam de sa
lavanachio fundi fuit presen
tatus, tu curam animarum sibi
tradere noluisti pro eo quod erat filius
sacerdotis. Cetera. Et in quo indig
num est ut is per presbyterum est in substi
a communi ordine ordinatur debeat
ecclesiastici beneficii provisione
carere. per apostolica scripta mandamus quatenus aliquem presbyterum et
honestum cum assensu eiusdem
clerici in eadem instituas qui
ecclesie serviat supradicte. ita quod supra
dictus R. medietatem omnium bo
norum prefate ecclesie eius in suo or
dine fruendo pacifice de
beat obtinere. Si vero N. fuerit presbyter
missarum sollempnia et alia
divina officia sine ministerio
potest suffragio celebrare.
Idem archiepiscopo cantuariensi.

Diaconus erit platius. et ideo consensus eius exigebatur. J. de iure pa. postulasti. vel supple clerici et promovi consensus principalis ut dicendo melius quod sacerdos erit platius ut diaconus laicus. et viii. et si diaconus tolleratur ex dispensatione. et ideo consensus promoti deus requiritur principaliter et promotus presentabit plenum de assensu clericis et sic equaliter habebunt bona ecclesie. et hi qui dicit de isto. 9. post ea ... deum ex dispensatione qui de iure quod ex eo quod dicit indignus est ut ipse et c. quia sacerdos habet de iure administrationem et sine hoc sic videtur quod clericus sit platius ex dispensatione presbyter ut dixit. p. et sacerdos est servitor ecclesie quod invenit illa bona qui ecclesie sunt et c. quod sacerdos inde ex bona postulat quod plenus sit pre latius qui clericus ex eo quod dicit solus ple. et ex eo quod dictum ministerio suffragio et c. et quod clerici post hec pbendas distinctas et divisas solus. ar. quod ecclesia dedicatum non debet ut emas signetur eo quod duobus sufficiat ad unum. ar. vii. q. i. illud et lxxxi. di. in omnibus. de eo di. i. hec quod sanctum et c. nec. xi. q. ii. placuit. Ex transmissa. et media persona quod nomine heredis presumi significat non ulteriorem. sed non semper. Sed in quibusdam 9. precibus. ff. de v. sig. secundum illo. c. de penis. ho nor. ar. 9. c. de her. inst. l. ult. ubi dicit quod hic heredis testamento est heres et c. de l. infra annalibus et ff. de v. sig. heredis. ff.

Ex transmissa conquestione V. cle
rici percepimus quod ad abbatis de cas
tri presentationem in quodam
beneficio ecclesie de H. cum presenti
recipere distulisti eo quod pater
eius in prefata ecclesia ministravit
quo defuncto media inter
cessit persona. Cum ergo idem bene
ficium est collatum. Ideoque per apostolica scripta mandamus quatenus si est
ita prenominatum V. ad prefatum
beneficium admittere non postpo
nas. Non obstante iure obstante
apostolico rescripto decreto quod
successionem in ecclesia dei heredi
tariam detestatur. Idem vigorniensi.
Constitutus in presentia nostra episcopo.
G. p. n. B. clericus supplici in
sinuatione monstravit quod
cum capellam de stordona
canonice fuisset adeptus
et eam pluribus annis pacifi
ce possedisset. R. miles ip
sum ea sine iudicio spoliavit.
Cumque memoratus clericus exinde
apud te deposuisset querelam
obiectum fuit ei quod pater eius
in capella ministravit eadem. Ideoque
f. t. per apostolica scripta mandamus quatenus si tibi constiterit quod idem
clericus ad predictam capellam fuit per po
tentiam laicalem electus.
et quod pater eius prefate capelle per
sona seu perpetuus vicarius
non fuit. licet in eodem nomine
eiusdem ministravit ipsam
sibi cum redditibus perceptis
restituere non obmittas.
Idem eboracensi archiepiscopo.
Ex tua nobis est parte propo
situm quod cum olim ad tuam
consultationem super filiis
sacerdotum tales a nobis litteras
recepisses ut eos posses
in ecclesiis quas patres eorum nullo
mediante possederant in

Proposuit nobis. et c. Et ita est hic casus quod qui hoc ordine debeat habere beneficium. lxx. di. c. i. et ii. et j. de preben. c. ii. et iii. si quis obiecerit cum assensu eiusdem. Sed quare requiritur assensus illius et non promoti. Secundum l. xxiii. di. preterea. et sequentia. c. p. dixit quod promotus eligatur solus platius. et iste sub preceptis. sic licet heredibus temporalibus. ff. de ad op. l. ii. et ff. de her. inst. heredibus. ff. de reg. iur. actus legitimi. sic et licet libertis. ff. de manumissis testamento. libertas. ff. de pecul. quamvis. c. ii. Sed hic intelligitur de mandato domini pape. alias non esset platius.

de liberis et postumis. l. i. eo. Hic est. ut per multas successiones accipiatur nomen heredis. ut imperator. l. sciendum. et quam omnia successionis. et si iste iure fuit licitum nulla dispensatio est necessaria. ex quo media intercessit persona. ut dicit hic. et hic non dicitur quod non fuit licitus. b. obstante. i. non per hoc minus obstatur decretum illud quo prohibentur filii succedere in prebendis ecclesie. ut. 9. c. presbyterum. et in ecclesia successio ecclesie non debet. viii. q. i. apostolica. successionem. scilicet quod hereditaria successio et finis est in nobis eiusdem

stitue: quos probare inte-
stiam e(ius) sacerdotis cognoscis,
vel quos longo tempore
illas tenuisse constaret.
Quidam ad iudices nostros
impetravit ut sustaret eos fi-
lios esse sacerdotum vel clericorum
qui primo ante eos ecclesias
tenuerunt super his in-
ponat eis a. p. re. silentium
et ecclesias illas ut assignent
quibus in eis se ostendere ne-
queunt se per episcopos institu-
tos. Super quo f. t. r. quod
si per priores litteras cum aliquibus
dictis dispensasti: dispen-
sationem tuam posteriorum litterarum
intuitu nolumus irritari.

Canonicos vero clericos laice dignita-
tionis intuitu in ecclesiis suis
auctoritate pon. sui institutos aut
institutos remanere auctoritate ap.
prohibemus. Idem Cantuar.
archiepiscopo et suffraganeis.

Quoniam sacris ordini-
bus est prohibitum et c. ordi-
papimus quod si manifestum
fuerit et publicum presbyteros in ecclesiis
personatus gessisse filios ab
eisdem in ecclesias illas adep-
tis sunt penitus excludatis. Si
ab eorum gubernatione curtius
assumantur nolumus. Nec ut
cum iudicium devocatur vel
testes et admittantur si
hoc manifestum extitat. et c.

Idem Cant. archiepiscopo.

Ad extirpandas successi-
ones et c. f. t. m. quatinus sic
filii presbyterorum provincie tue
teneant ecclesias in quibus patres
eorum tanquam persone vel vica-
rii nulla persona media mini-
straverunt eos sive genti

sunt in sacerdotio sive non ab
eisdem ecclesiis non differas
amovere. Clemens III.
archiepiscopo Casalen.

Ad hoc ex parte tua nostris est
auribus relatum et c. Quod
a nobis tua fraternitas requi-
sivit an si a pontificibus
generati valeant ad sacros
ordines promoveri si scientia fue-
rint probabiles et morum ho-
nestate. T. f. r. quod si legitimo
matrimonio sint procreati si
aliquod canonicum obvi-
et non possunt ad sacros
ordines ascendere et in eisdem
ecclesiis in quibus presunt vel pre-
fuerint genitores eorum beneficia
obtinere. Idem.

Michael clericus Germano
presbyter transmissa nobis questione
monstravit quod cum ecclesiam sancti
I. de corone tue diocesis canoni-
ce fuerit adeptus N. filius An-
tonini qui primo ante ipsum
ecclesie habuit personatum absen-
tiam ipsius asserit pertinere et c.
f. t. m. quatinus si tibi constiterit ipsum
N. filium fuisse Antonini
qui eiusdem ecclesie habuit primo
personatum: ei super eadem
vicaria perpetuum silentium
imponere non postponas.

Idem.

Literas et c. intelleximus
quod B. in sacerdotio genitus de legit-
tima uxore natus de cepte
affectavit a pueritia ministrare
domino in officio clericali. Ve-
rum licet a filius patria [?]
nentia modis omnibus
repellendas non forte si tamen alii
digni inveniantur sunt promisimus
ipsum in clericum ordinari et ad

[illegible]

ecclesiastici beneficii unde commode sustentari valeat providere. Innocentius III.

Cum decorem domus dei, et cetera. filios canonicorum prebendas in eisdem conferri ecclesiis non sinatis quarum canonici patres eorum cum indecorum sit ut altaris officio illegittimus filius impudico patri ministret. in quo ... dei filii et non patris plantare humanum genus inclinatur. Idem ms. grau.

Ad abolendam pessimam que in plerisque inolevit ecclesiis corruptelam firmiter inhibemus ne canonicorum filii et maxime spurii canonici fiant in secularibus ecclesiis in quibus instituti sunt patres eorum. et si fuerit contra presumptum decernimus non valere. Qui vero tales ut dictum est canonicare presumpserint a suis beneficiis suspendantur. Honorius.

Dilectus filius G. presbiter ... post sancte marie transmissa nobis petitione monstravit quod cum ... presbiter quondam ecclesiam curam animarum habentem quam nullo medio habuit pater eius obtinuit et ipsum monuit ut resignaret eandem. sed id asserens quod V. treveren. archiepiscopus tunc apostolice sedis legatus dispensavit cum eo id efficere contradicit. quo circa mandamus quatenus non obstante dispensatione huiusmodi cum a sede apostolica non emanavit quod canonicum fuerit appellatione postposita statuatis. Gregorius IX. archiepiscopo turon.

Nimis iniqua pravitas ecclesie deformat honestas ex eo quod filii sacerdotum et alii non legittime nati ad dignitates et personatus et ad alia beneficia curam habentia animarum sine dispensatione sedis apostolice promoventur. quo circa mandamus quatenus predictis personis a personatibus et dignitatibus et huiusmodi beneficiis prorsus amotis eas personis ydoneis conferri facias per illos ad quos collatio ipsorum de iure noscitur pertinere. ne id decetero presumatur districtius inhibemus. Ex conc. colecanen.

De filiis non ordinandis et eorum manumissione.

Si ... stiendi. et cetera. Si forte dixit aliquis de ... ritus si non permittet ... nisi cum clericatu ingenuitatis dignitate potiatur ... reus dicit et ideo quod infamari vel inquietari ... post ... debet.

De servorum ordinatione. et cetera. statutum est ut nullus episcoporum deinceps ad sacros ordines eos promovere presumat nisi prius a dominis libertatem fuerint consecuti. et si quibus servus fugiens dominum suum quibus calliditate vel fraude ad gradus ecclesiasticos pervenerit. decretum est ut deponatur et dominus eum recipiat. Ex eodem.

Diaconus ecclesie constitue presbiteros et diaconos per parrochias liceat ita tamen ut antea manumissi statim accipiant libertatis quod quod ante talibus extitit debitum aut quolibet modo collatum.

[illegible]

de filiis non ordinandis et eorum manumissione ...

[...] eos in personas extraneas transmittere non licebit. Sed omnia adiutus ecclesie ad quam manumissi sunt, post eorum obitum debeant pertinere, quibus sicut ceteris ecclesie liberis accedit testificandi ad usus ecclesiarum aditus pandatur. Ad quod si ipsi aspiraverint, non solum libertatis beneficio careant, set etiam honoris gradu quem non dignitate nature set necessitate temporis meruerunt. Ex concilio apud Arch.

Filius. &c. Si quis de servis suis quem iam donavit libertati, et ipsum in presbyterum fecit ordinari, illeque postea in superbiam elatus domino suo canonicas horas psallere noluerit, accusatus apud episcopum qui eum ordinavit degradetur. Alexander III. Turonensi archiepiscopo.

Consuluit, et infra. Qui neque spurios neque servos ordinare debes, tamen memores in consecratione tibi commissum fuit, videre ne quilibet servilis conditionis ad ordines promoveri presumas. Innocentius III. Vicentino episcopo.

Cum venientes &c. Ad ecclesiam aliquando quorundam filii qui ecclesie servili conditione tenentur, traduntur a parentibus, nullatenus dicatur cum suorum conniventia dominorum, ut in eadem ecclesia debeant deservire, assequentes per hoc ea libertatem, post tempus ea relicta possint ad aliam se transferre. Et infra. In quo casu distinguendum utrum eo tenore fuerint manumissi et oblati ordinibus clericalibus, quod manumittenti ecclesie dum viverent deberent impendere famulatum, et obsequiis divinorum: tunc transferendi se ad aliam est eis licentia denegata. Vel manumissi extiterint absolute, sicque libertatem receperint ad aliam transeundi. Idem.

Miramur non modicum, cum cum sit institutio canonum antiquorum quod servi in gradus ecclesiasticos ordinati debeant in servitutem debeant revocari. Et infra. De subdiaconali ordine, quare de eo non sit mentio in ipsis patrum statutis expresse ut nobis queris, cum diaconali gradui privilegio gaudet eodem. Nam licet non sacer reputetur ordo in ecclesia primitiva, tamen constitutione Gregorii atque Urbani secundum moderna tempora sacer esse minime dubitatur. Gregorius IX. archiepiscopo Neapolitano.

Dilectus filius G. proposuit quod Iohannes miles eam conditionem quod patrem ipsius hominem suum esse proponit, licet mater sua cum deberet imitari conditionem libera esse noscatur, ne promoveatur in presbyterum impedire presumit. Quocirca &c. quatenus si tibi constiterit de premissis, eundem militem ab impedimento compellas.

De obligatis ad ratiocinia ordinandis vel non.

Ex concilio Carthaginensi.

Magnus episcopus Augus[...] dixit: procuratores. Et infra. Actores, executores, seu curatores pupillorum si debeant ordinari, gratie vestre expectat. Si prs[...]

deposita bona et credita ro-
mana actus uite ipsorum fuit
comprobati in omnibus debent
cum laude dei si postula-
ti fuerint honore muneta-
ri. si non cum libertatem negociorum
uel officiorum fuerint ordinati
ecclesia infamatur. unde si iu-
dicauerint recte statuunt sicut
nostra ideo: ita est nostra sententia.

Alexander. iii. de corpore vitiatis or-

Ex parte dinandis vel non.
Nobis cum Mandato Episcopi

Dilecto capellanus domini Ade-
me qui ad ui-
vellum sponte optulit et
oblatum suscepit et in eo partem
digiti amisit. licet quod
cum non perdiderit tamen dedigi-
to quin sine scandalo pos-
sit sollempniter celebrare.
satis potes per post pacem
presbiteri cum eo misericorditer agere
et permittere ipsum in suo ordine
ministrare licet ei excessus
gratius ad modum extitisset.

Idem. cestren. electo.

Cum de tua electione quod
mota fuisset et cetera. tibi quod
in oculo maculam habeas et filius
canonici sis est obiectum.
unde cantuariensi archiepiscopo dedimus in
mandatis ut pro eo quod canoni-
ci filius diceris et ipsum mandatum tua
ex multa dispensatione procederet de macula uero archiepiscopo per
dominum mandauimus ut cum consilio
suffraganeorum suorum quod ex in-
de sibi iustum fuerit exequatur:
in quo tibi ex maxima dispen-
satione curauimus prouidere.

Clemens. iii. vivarien. episcopo.

Ex parte bar. monachi peti-
torum fuit nobis a plurimis
presentatum. quod cum ipse in cuna-
bulis sectus fuit postmo-
dum sub regula et habitu de-
uote militans in diaconatus ordinem est promotus et cetera.

Sane cum sint statuta. di. xxx. illi ad dictatus ordinem
prohibeantur accedere et si iam in ordine
ro fuerint: cessare debeant
qui se sanam abscidunt uel affec-
tauerint ut ab aliis absci-
dantur. sed non credimus ei in preiudicium
tum afferre quo minus
promoueri possit qui in cuna-
bulis sectus fuit quia non uidetur
eo tempore affectasse quo cum in
animi iudicium non habebat
presertim cum in canonibus apostolorum
sit manifeste scriptum quod
eunuchus si per insidias hominum
factus uel ita natus sit
aut et in persecutione fuit ei
amputata uirilia et dignus
est: possit episcopus promoueri.

Idem rauen. archiepiscopo.

Significauit nobis. R. ar-
chipresbiter sancti stephani quod b. in
presbiterum credens se obsequium
prestare deo fecit sibi uirilia
amputari et cetera.

Quo circa
et cetera. quatenus si eum dominum presbiterum
alias dignum inueneris ei
sacerdotale officium absque alta-
ris ministerio auctoritate nostra sine
et cetera: ut prouideris expedi-
re credas.

Innocentius iii.

Ex parte et cetera. presbiteri fuit proposi-
tum quod cum sibi sentiret lepre periculum imminere de consilio
medici fecit sibi uirilia
abscidi ut posita tam gra-
uis infirmitatis incendio liberaretur et cetera.

Cum igitur canones sacrorum
patrum hunc a sacri altaris
ad ministrationem non prohibeant

[illegible]

.co. q̃tum si est ita et memo
ratus .co. alias est ydone
us ut suum ministerium offi[ciu]m
exequatur liberam ei tribuas fa
cultatem. Idem Wint. epo.
Exposuisti nobis quod pr̃.
cu .h. in alteram pmouit
nesciens quod ipse manum et
altera mutilatam. Nos
q. f. cc. lz. q cum per errorem
in defectu non potuit ad sacros
ordines promoveri et cum in pro
motione sua id tacuerit et
fraudulenter ab officio est
abiciendus non immerito amove
dus. Honorius III. epo
Engolismensi.
Thomas monachus pro
fuit quod cum iam ius esset pru
bus constitutus quadam barra
ferrea super dextere sue pollicem
infortunio casu cadens un
guilam amisit ab eo. quo
circa co. quatenus si ad frangendum
eucharistiam in pollice illo
potens est et aliud canonicum
non obsistat propter deformitatem
huiusmodi dimittas quin eum ad
ordines promoveas sacerdo
tis. Ex concil. arel. De bi-
gamis ordi-
nandis vel non. Rubrica.
Bigamos ordi / Bigamum / penitentes
vel repudiatarum mariti
statuimus ut ad sacerdotium
non ascendant. Lucius III.
Valentino epo.
Super eo quod tua fraternitas
de bigamis requisivit re
quod ordinatores eorum potestate et
officio ordinandi et si ad sacros
ordines fuerint promoti eis
officio privandi sunt. quia in biga
mis contra apostolum dispensare non
licet ut debeant ad sacros ordi
nes promoveri vel si eis sunt promo
ti suum remanere. Et ordinato
reavit post dispensacionem ad li
beri. ut ordinandi potestate et
officio non privetur. Celestinus III.
De bigamis presbiteris cum
duarum maritis idem ordo servan
dus ut nec viventibus uxoribus
vel defunctis ad divinorum al
tare accedant. de electione debeant
ad administrationem admitti. Ma
xime cum doctrina apostoli et institu
tionibus ecclesie sit alienum. In
nocencius III. Barcinonensi epo.
Nuper a nobis est tuus articulus
videbatur hec in modicum dubi
us. quia cum in matrimoniis con
trahendis non iuris effectus sed animi
destinatio attendatur. eum in illi
comitatur infamia. qui duas
simul habet uxores quod potius ad fem
conveniat rectorum. sicut in canone
legitur. de presbitero qui non lega
tus nuptiis detinet. eadem
censura tales videntur fore bi
gamos reputandi. Quid
obiicit ex adverso. quod opinio
ni sit unitas preferenda. et quod
iuxta premissa. qui nullam uxorem
habuerit foret bigamus
reputandus. quia contingeret si
quis de facto contraxerit cum diversis
quibus non posset de iure ma
trimonialiter copulari. Nos
autem in extra quod dicitur. ex. lz. quod cum hi
clericis qui quantum in ipsis fuit
secundas sive mulieres matrimonio
aliter coniunxerunt cum ipsis biga
mis non liceat dispensari. licet
in veritate bigami non existant.
non propter sacramenti defectum sed propter
intencionis affectum cum opere sub
secuto. Idem Metiensi epo.

[illegible]

Debitu[m] pastoral[is] offic[ii] [et]c[etera]. Et i[n]f[ra]. Verum q[uia] du[x]i[mus] r[espo]ndendum q[uod] cu[m] duo sint i[n] c[on]iugio videl[icet] c[on]sensus a[n]i[m]o[rum] [et] c[om]mixtio a[n]i[m]i[?] ... c[om]mixtio i[n] corpo[rum] quo[rum] alt[eru]m signifi cat caritatem que c[on]sistit in sp[irit]u int[er] d[eu]m [et] iustam a[n]i[m]am ad q[uod] p[er]tinet illud q[uo]d dixit ap[osto]l[u]s. Qui adh[er]et d[e]o un[us] sp[iritu]s est cu[m] eo. reliquu[m] u[er]o notat c[on]for mitatem q[ue] c[on]sistit i[n] carne i[n]t[er] xp[istu]m [et] eccl[esi]am ad q[uod] p[er]tinet illud q[uo]d eu[an]g[e]lista testatur. Verbu[m] caro factu[m] est [et] habita bit i[n] nob[is]. ¶ Profecto c[on] iugium illud q[uod] n[on] est i[n] c[on] iunctione corpo[rum] c[on]suma tum n[on] p[er]tinet ad illud c[on]iu gium designandu[m] q[uod] int[er] xp[istu]m [et] eccl[esi]am p[er] i[n]carnatio nis misteriu[m] est c[on]tractum iux[ta] q[uod] paulus exponens illud q[uo]d dix[er]at p[ro]thoplaustus. Hoc nu[n]c os ex ossib[us] meis [et] ca ro de carne mea. [et] p[ro]p[ter] hoc re linq[ue]t ho[mo] p[at]rem [et] matre[m] [et] ad h[er]ebit uxori sue [et] erunt duo in carne una. statim s[ub]iu[n] xit. hoc aut[em] dico magnu[m] sacramentum i[n] xp[ist]o [et] eccl[esi]a. ¶ Cu[m] i[gitur] p[ro]p[ter] sacr[amen]ti defectum i[n]hi bitum sit ne bigam[us] aut ma rit[us] vidue p[re]sumat ad sac[ros] ordines p[ro]moveri. q[ui]p[pe] nec illa est unica uni[us]. nec iste unic[us] unius. p[ro]fecto ubi de fiat int[er] hui[us]mo[d]i c[on]iuges c[om]mixtio corpo[rum] n[on] deest isti[us]mo[d]i si gnaculum sacr[amen]ti. ¶ Veru[m] is qui mulierem ab alio uiro ductam set minime cognitam duxit uxore[m]. q[ui]a nec illa nec ip[s]e carne[m] suam divisit i[n] plures. p[ro]p[ter] hoc impe diri n[on] debet qu[in] possit ad sacros ordines p[ro]moveri.

Idem lucon. archiep[iscop]o. Seap.

Quia circa minima [et]c[etera]. Et i[n]f[ra]. Sane postulasti p[er] te[?] ap[osto]l[i]ca[m] edoc[er]i si p[re]sb[ite]ri plures c[on]cubinas h[ab]entes bigami censeantur. ¶ Ad quod duximus r[espo]ndendu[m] q[uod] cu[m] p[re]sb[ite]ri uno u[e]l diu[er]sis t[em]p[or]ib[us] plu res c[on]cubinas h[ab]entes irre gularitate[m] n[on] i[n]currerint bigamie cum eis tanq[uam] i[n] simplici fornicac[i]one no tatis quo ad execuc[i]onem sac[er]dotalis officii poteris dis pensare.

Idem.

Nobis fuit [et]c[etera]. Ille aut[em] q[ui] i[n] s[ub]d[iaconatus] ordi[n]e c[on]stitut[us] defu[n]c[t]a [ea] q[uam] deuirare n[on] potuit du xit viduam i[n] uxore[m]. p[ro] bigam[o] n[on] existit. s[ed] nec ma ritus vidue i[n] d[ign]itate pot[est] dici. cu[m] int[er] ip[su]m [et] illam non fuerit unicu[m] maritale con sortium. cu[m] eo t[ame]n c[ontra] doctrina[m] ap[osto]li tanq[uam] cu[m] marito vidue dispensare n[on] licet. n[on] p[ro]p[ter] sacr[amen]ti defectu[m]. s[ed] p[ro]p[ter] affec tum intenc[i]o[n]is cu[m] op[er]e s[ub] secuto.

Alex[ander] iii. Renomaii[?].

N[?] ... lanus ep[iscop]o. adduxit decretis p[?] ... statutas egrinus[?] c[on]sulendos quid a p[er] ... genarum sit decretis q[ui] ... i[n] remotis regionib[us] or dinati l[itte]ris eo[rum] ostendunt. a quib[us] se p[ro]ponunt manus i[m]positas. utru[m] eo[rum] sigil la sint q[uae] rep[re]sentent i[n]c[er]tu[m] ex istat. ¶ Que c[on]stitu[ta] [?] tu[m] e[ss]e ut illius statuta pa trum ueti[tu]m obsue[r]et. qu[in] ...

decretis p[er]egrinus p.

Et nolite. § Institutionibus. lxiii. di. c. i. et ii. et per totum di. lxxxiii. di. per totum. et E. de epi. et cle. In ecclesiis. sic de aliena [illegible] non est assumendus prelatus dum tempus suum [illegible] lxi. di. nullus. et dispensatione. [illegible] quod nullus potest eligi de aliena diocesi. [illegible] postulari. quia institutum absque [illegible] epi removentur nisi cum eis voluerit dispensari. et sic per solam dispensationem de aliis ecclesiis instituuntur. et est hic bonum arg. pro opinione illorum qui dicunt quod sive per [illegible] electus de [illegible] alii elec [illegible] de alia et [illegible] amittere [illegible]

Item. Et instante singulis annis aut pluries si expedit sibi [illegible] de visitatione sue [illegible] parochie. hic qui instituit [illegible] parochiam ad mandatum epi. corrigit. [illegible] archid. habet cohertionem et quo habet [illegible] de officio cuius cum man. [illegible] de officio del. [illegible] quid de iure [illegible] pertineat ad archid. [illegible] ubi de hoc.

Officium. § Concordantiae. Videtur hic potius spectare ad officium magistri scolarum [illegible] ex consuetudine [illegible] sic et multa alia que [illegible] attenduntur.

novum aliquod statuatur: statutum est autem de transmarinis presbyteris ut ad minus v. episcoporum super ordinatione sua testimonio muniantur. Quia alias suspecti sunt incogniti clerici observandum ita ut in suspensione aliquanto tempore habeantur in quo plenius de actibus instruantur ipsorum. sed de inferioribus ordinibus oportet inquiri. quia posset contingere ut aliquibus promissis satis fuissent. huiusmodi autem pactis si digni inventi fuerint. dictum est potius dispensare. Innoc. III. Constantinopol. patriarche.

Quoniam nostri etc. usque. ut illum clericos ad te venientes sine ordinatorum litteris et offerentes iuramentum quod sint in quovis ecclesiasticorum ordinum constituti. debeas ad superiores ordines promovere. Et inquit. et infra. quia nisi de eorum ordinatione canonica per eos constiterit argumenta. eos nec in ministerio suscipere. nec ad maiores debes ordines promovere. presertim antequam eorum conversatio fuerit approbata. Idem patriarche Ierosolimitano.

Tue etc. usque. ut illi clericos qui ad partes Ierosolimitanas sine commendaticiis litteris venerint permittere debeas celebrare divina. etc. Et infra. quia non est legitime constitit sive per litteras sive per testes de illorum ordinatione canonica. qui penitus sunt ignoti non debes ipsos permittere tuis in plebibus celebrare. sed si forsan eorum aliqui se dicto excellencie celebrare voluerint. potius est tue. Honorius III. Reginensi.

Exponente etc. Ex eo. Sciamus quod quidam prelati ecclesiarum tue iurisdictionis in ecclesiis sibi commissis sine conscientia tua clericos de alienis partibus episcopatuum instituere non verentur. attendentes quod ideo eis non ratione licere. cum sit honestati contrarium et sanctorum patrum institutionibus alienum etc. Et inquit. et infra. quod licet tibi eos exinde removere. si aliquos ex dispensatione in eisdem ecclesiis duxeris admittendos. Ex libro romani ordinis.

Titulus de officio archidiaconi. Rubrica.

Ut archidiaconus post episcopum sciat se esse vicarium et in omnibus omnem curam in clero tam in urbe positorum quam eorum qui per parochias habitare noscuntur ad se pertinere. sive de eorum conversatione sive honore et restauratione ecclesiarum. sive doctrina ecclesiasticarum vel ceterarum rerum studio et in ministerium rationem coram deo redditurus est. ut de titulo sicut vicarium annuum et si episcopus non potest universam parochiam circuat et emendet. Ex concilio Tol.

Officium vero archidiaconi est in evangelium qui volunt legere ut alterum diaconis precipere et qui episcopus missam cantat ad missionem illius induant se levite vestimentis sacris equaliter cum pontifice ad missam procedant. etc. Omne officium ecclesiasticum providendo lectiones aut responsoria in matre ecclesia

hic dicit. § de officio. [illegible] Archidiaconus. § sup. [illegible] de isto archid. [illegible] gesta. [illegible] ista dicit [illegible]

vicarium. et ita habet cognitionem et in [illegible] ex quo vicarius est. [illegible] de off. vicar. [illegible] xcv. di. [illegible] Archid. [illegible] in urbe [illegible] archid. [illegible] officium archid. [illegible] est [illegible] singulis annis [illegible] parochiam [illegible] ne non [illegible] hic dicit [illegible]

in hoc officio [illegible] de except. [illegible]

Ea que etc. cimilia. pro hoc intellige omnia vasa ecclesie. ar. xii. q. ii. Apostolicos. et custodia horum pertinet ad custodem. sed thesaurarium secundum dictum in pre. c. consuetudo attendatur ubi non est thesaurarius. hoc forte pertinet ad archidiaconum. ut hic videtur. negligentia. prelatus enim non solum tenetur de dolo culpa lata et levi. ad instar tutoris. C. de periculo tutorum. l. i. et ii. ff. de tutoribus(?) pupilli. et C. arbitrium tute. quandoque etiam de negligentia ut hic et supra eodem c. i. et ipse negligentiam removeatur. j. de off. cus. c. i. et i. q. i. si quis(?) ecclesia cum honoris. et lxxxi. di. dictum. et ar. xviii. q. ii. signi(?) abbas. et sic et videtur ipse negligentiam removetur. C. de off. pre. ... si quos. et ff. de custo. reorum. carceri. l. non est. quod potest intelligi cum negligentia culpa est. ar. i. q. i. ... et ff. de v. sig. magna negligentia. ubi dicitur quod magna negligentia culpa est, magna culpa dolus est. et ar. C. de ... ab episcopo. quam de episcopis. di. i. in ... quod negligentia prelati mortale peccatum est. lxxxi. di. i. de reg. iur. c. ple. custodie. ad ipsum non pertinet cura et sollicitudo ... xcv. di. pleri(?). et c. ad h.

Cum satis etc. oportentu consuetudinis. vestri archid. habere curam animarum non videtur. diviso modo loquitur de iure communi non habet curam animarum. xvi. q. vii. nullus omnino. et habere potest de iure communi et ... i. q. pre. ar. ... de eo quod fuit ... de ... c. i. cum sine ... et c. i. Hug. dicit quod archid. de iure communi non habet curam animarum nisi ei commissa fuerit ab episcopo demandetur ... alii potest committere p. c. predictum. nullus et p. h. c. totalis illa cura que videtur ... de delegatione episcopi sic et illud c. i. lxxx. di. si in plebibus alii dicunt ... q. habet curam animarum iurisdictionem et eo quod est ... in statuit. Sed quod per collegium eligitur et per episcopum confirmatur generalem administrationem cum iure ... et facit ad h. j. de preben. referente. et j. de eo qui furtive ordinem suscepit. c. i. cum sine ... et j. c. mandamus. que sunt illa que de iure communi pertinent ad archid. collige p. c. et j. c. ad h. et c. ut nostrum. alia vero possunt habere archidiaconi de consuetudine quam de iure communi quod instituunt et corrigunt de consuetudine. j. c. ult. et s. de elec. dudum. Sic de consuetudine omnia alia iura consilia intellige. j. de excess. prela. ad h. et quod dicitur hic optentu consuetudinis intellige non pre

dare debet et ascultare, et tam ut nullus evangelium aut epistolam, responsorium vel quaelibet in ecclesia lectionem legat vel cantet, donec ascultetur ab ipso: acolitos quoque ordinet, et ipse quis eorum candelabrum, quis thuribulum deferre, quis ne minor in ecclesia aliquod officium agere debeat. Greg. ix. h. archid. salutem.

Ea que etc. et infra. Scire vero te volumus, eo quod a te districte exigendum sit, ut quaeque presbyteri ecclesiae vel eaque de diversis ecclesiis sunt collecta cimilia sunt, sub omni sollicitudine custodire festinanter: quia si quid ex eis vel negligentia vel cuiuslibet fraude deperierit, in huius reatu attingeris, qui pro archidiaconatus ordinem custodiae eidem ecclesiae cartarius deputatus. Alex. iii. Elien. archid.

Cum satis sit absurdum etc. et infra. quum sequitur oportentu alicuius consuetudinis non debes contra sanctorum patrum institutiones venire, quia ad tuum non spectat officium vendicare, mandamus ut nemini sine licentia vel mandato episcopi curam presbyteris committere audeas. Idem Wigorn. epo.

Ab archidiaconis de ecclesiastica institutione non videtur, nisi auctoritas episcoporum accesserit, in aliquos sententiam promulgare. Idem episcopo Conventren. et abbati Cistercien.

Mandamus quatenus prohibeatis Cestren. archid. ne ad ecclesias sui archidiaconatus visitandas nisi semel in anno accedat, nisi forte talis causa emerserit, propter quam ipsum oporteat praefatas ecclesias saepius visitare. Innocen. iii.

Ad haec nos dominus etc. Sane consuluit nos tua fraternitas de eo quod ad officium archidiaconi debeat pertinere, et in quibus per ipsum cura episcopalis sollicitudinis debeat relevari. Nos pro posse nostro ... archidiaconus secundum statuta beati Isidori in parochia subdiaconis et levitis praeesse ... procurandi sollicitudo tenetur: ordinatio ad eum pertinet: audire debet iurgia singulorum archipresbyterorum qui decani apud vos nuncupantur, et ministrorum qui se noverint subiacere. Et secundum usum Romanum ordinis constitutionem maior post episcopum et ipsius episcopi vicarius reperitur: omnemque sollicitudinem et curam tam in iudiciis quam in ecclesiis eorum prout melius sciunt et omnem potestatem in pendendo, tamen super his sit redditurus in districti examinis iudicio rationem. Item in epistola beati Clementis papae legitur: oculus episcopi archidiaconus appellatur, loco episcopi peragatur, prospiciens quae corrigenda invenerit corrigat et emendet, nisi adeo ardua fuerint negotia quod absque maioris sui praesentia nequeant terminari. Et in quadam vestra constitutione nam aliam illa vice nos meminimus expressisse, quod institutio corporalis tam super beneficiis quam et dignitatibus ad ipsum pertinere debeat: examinatio clericorum si fuerint ad sacros ordines promovendi, et ... in collationibus benefi

scripte. et c. preterea. intellige quod non erat in ... de consuetudine et sic retulit se ad ius commune. Sic ergo iura que loquuntur diversimode de iure archid. intelliguntur secundum diversas consuetudines locorum. j. de consue. cum olim. ... xvi. q. vi. nullus omnino. et q. i. cum ... de fidelibus. et sic de iure communi ad officium archid. non pertinet committere curam animarum sed iam pro presbytero ... presentem.

Archidiaconi. et j. privilegium hic videtur de curie(?) ... hic dicit. xvi. q. ii. visis. et q. vii. nullus. et xxiii. q. ... de consuetudine. ut s. de elec. dudum. pro eo quod ... intellige ... quod eo ipso quod eligitur ab ... iurisdictionem ... et potest ... ar. ... de off. ... q. h. ... non vult ... quo ... canonici ... ministerione ... xvi. q. i. cum ... de fidelibus. Sed quod ... secundum ... c. ...

Mandamus. et j. visitandis. hoc non pertinet ad curam animarum. s. de elec. dudum. et sic ... archid. habet curam animarum et quod potest aliis committere ... intellige hoc locum de consuetudine. ut dicitur s. c. cum satis. Semel visitare. et ita sufficit semel in anno visitare ... quod pluribus vel plures visitare ... causa emerserit ... s. j. de cens. cum venerabilis. Videtur quod pro aliqua necessitate bis in anno debeat visitare et ... intellige ... de ... ratione ... quod non solum

bis in anno. sed et pluries si causa subsit potest plurius visitare. xviii. q. ii. visitandi. semel et ... si non alia causa ... procurationibus accedat ad ecclesias propriis sumptibus ... c. de statutis et ... l. ult. ... de cen. cum venerabilis. et j. ... vi ... di. plerique. iurgia.

Audire. et sic est ar. quod archid. habet iurisdictionem. p. c. placuit. ... di. si in plebibus. et j. de pen. ... ordinariam iurisdictionem de iure communi. et ... est in omnibus que continentur in h. c. et c. ut nostrum ... et ... potestatem non posse cognoscere nisi de modicis causis pro hoc quod dicit iurgia quia talis iurisdictio sine coercitione nulla est

ut dicit̃ .s. e. c. i. Jn aliis aũt que hic nõ nominant̃ sibi inuenit̃ consuetudini p̃scripte. ut dicit̃ .s. e. c. cũ sacˀ. tom̃ cum ol dine .s. e. c. i. ubi clementis .xciii. di. diaconi. ⁊ in ep̃la e uariati .e. di. diaconi. uiij. consti ... ut tam̃ que debuit ꝑcede ... in ordine sui ordinari ... | liij. di. ex hoc .a. ... q̃ uel post ... ꝑsentet illos. ... hoc intellige cũ ep̃c est ꝑsens. Si uero ... ꝑ̃ciam sua ... ordinandi innitˀ.

coꝝ cl'icoꝝ obſuandũ. ut qui eccl'asticis b'n'ficiis ꝑficiendi sunt a suo ꝑius examinent' archid'. ⁊ postmod' ꝑ ipsum ep̃o p̃sentet'. Subseqⁱt' ꝑea q̃stio. utrum decani rurales q̃ ꝑ ep̃os statuunt' ad mãdatũ tuũ solũ ul' archid'. ut cũ utilitas ſſtitui debeant uel destitui. si sunt admonẽdi ad hoc b'reuit' .i. q. cũ ab omnib' q'd omnes tangit app'bari debeant ⁊ cũ eoꝝ decanus debeat ꝑ offiñ. cũ t' exigendus est ul' amouendus. Jd'. Significasti. ⁊ .i. ꝑ litteras archid'. tuo ne sine cõsciã tua ⁊ auctẽte l'ras suas promouendis dedat ⁊ eis districte ꝑhibeas ne ad ordines audeant talit' ꝯuolare. q'st ul' q'st sup' q'm ꝑhibicõne etiam uenire ꝑsũp sunt execucõm eis suscep toꝝ ordinũ talit' iterdicas.

Jdem.

Quum .a. .i. nec sunt sufficient' ꝑbatum q' cancellarius ex offo suo debeat spũalia memorata. cũ ea pocius de iure cõi ad archid'. spectent offiñ. repsentare uidel; ordinandos ep̃o ⁊ illos examinare ponere abb'es ⁊ abbatissas instit'e.

Honorius .iii. abbati ar dan'e. cistcieñ. d'ioc' ⁊ archid'. ⁊ decano sci stephi trecen̄.

Dilc'o. fil' .n. ad petic'om archid' senoñ. ꝯquerentis. q' abbas ⁊ ꝯuent' mõasterii sci petri senoñ. ꝑeius cõm

muniã ul' ⁊ q'dam alia rõe sui archid'. ad ipm̃ spectantia exhibi sibi ĩ iusticiam denegabant a tali sci c'ps m̃ ⁊ collegis ei' dedim' in mandatis ut audirent cãm ⁊ eam fine debito terminarent. Coram q'b' pecit d'c's archid' ut cum monasteriũ infra metas s' sui archid'. ẽet situm abbas ⁊ monachi sibi obedirẽt ⁊ i hys que ptinẽt ad iurisd'cõm correctionẽ ⁊ uisitacõnẽ ad ius ut dicebat archid'i ꝑ̃stantes, ꝙ̃ uidel; ut coram se ꝯparentib' ⁊ rñdẽnt. citati ⁊ uenirent ad ei' presentiam. ⁊ ei' mandati honesta ⁊ sca ꝙ̃ s'm decoꝝ iuri one excessiũ ⁊ aliis q̃ archid' solent ⁊ possunt rõnabilit' iniũge audituri ⁊ salua sua regl'a ⁊ abb'is sui debita obedia suaturi. Petit insup ne decetero facẽnt aliquos de senoñ. ballia eo ꝑmisso coram officiali senoñ. a'repi ꝯuenire assens illos ꝑius debe cõuenire. sub ip'o q'm corã officiali ꝑ d'o. spũalib' a'repi ⁊ dõmini hᵉ' familie sue tãis dũtaxat exemptus .a. .i. Jdem. Decap'. dis. d. cõ. q̃. ꝑ maiores ecc'e senoñ. canonicos q̃ h're debent de huiᵒ ꝯsuetudine noticiam plenorẽ. sup hiis sollicite ũitatem i quiratis. ⁊ si uob' ꝯstitit ꝑfatũ archid'. ut ꝑ d'. ip'sius de pacifica sic optenta cõsuetudine iurisd'cõm aliq̃ in ip'o monasterio ul' ĩbi ul' ab

intellige q' iudices lite coram se contestata de ipsis utrisq' ... consuetudines ... archid'.

Significasti. ... sine ꝯsciã tua. hᵒ ... q' si ꝯsciat ... ordines ... ad ordines ... ep̃e ... non ... ꝑ eis ... q' uel post ... ordinibᵒ ... ad ordines suscipiendos. Sz solue ...

... senoñ. ... canonici ... testes ... ꝯsuetudine ... in antiquis factis ... testes ...

…bactis habuisse: presentium monasterium ab eius impetitione penitus absolvatis, perpetuum super hoc ipsi archidiacono silentium imponentes. ¶ Sub eo de premissis constituit per eos iurisdictionem eiusdem tantum adiudicantes eidem quod ipsum vel predecessores eius in monasterio ipso vel in ecclesiis eiusdem habuisse constitit, super aliis perpetuum ei silentium imponatis.

Ex concil. Tolet.

De officio archipresbyteri.

Ut archipresbyter sciat se esse sub archidiacono et eius preceptis sicut sui episcopi obedire, et quod specialiter ad eius ministerium pertinet super omnes presbyteros in ordine positos curam agere et assidue in ecclesia stare, et episcopo suo absente vicem eius in missarum sollempnia celebrare et collectam dicat aut cui ipse iniunxerit.

Leo papa.

Ministerium archipresbyterorum ideo constituitur ut diligenti cura provideat ministerium sacerdotum cardinalium qui sollempniter debent agere officium in ministerio corporis et sanguinis domini nostri Iesu Christi a sacerdote secundo die dominico incipiendo per omnes horas canonicas inordinabiliter prosequentes ut opus dei digne et competenter ab eo cui committitur et cetera. ¶ Provideat vel etiam archipresbyter vitam sacerdotum cardinalium preceptis suis obtemperando episcopi, ne aliqui intendant aut secularitate corrumpant et cetera. ¶ Si episcopus defuerit exceptis his que prohibita sunt archipresbyteris, per omnia debeat cuncta que in sacerdotum ministerio pertinentia debeant: fontes benedicere, infirmum oleo perungere, penitentem infirmum consulto episcopo reconciliare, penitentiam cunctis aliis sacerdotibus iniungere; in precipuis festivitatibus aut ipse celebrationem misse sollempniter impleat aut ad hunc ministrationem cui committitur pagat veniant.

Idem.

Officium archipresbyteri debere constat quod ibi presbyteri desunt vice eius officium in eo habere. Ubi decedentes presbyteri tales in ecclesia dare missam qui noluerint cantare vel cum de sacerdotibus iusserit. ¶ Quando vero episcopus missam cantat debet per se sacerdotibus ut induant se vestibus sacris et quiete ad missam procedant. ¶ Debet etiam per se custodire ecclesie ut in sacrario eucharistia Christi ad infirmos non desit. Debet infirmis providere et providendo sacerdotibus per se ne forte sine confessione vel confirmatione corporis et sanguinis domini nostri Iesu Christi moriantur. ¶ Confessiones vero presbyterorum eorum qui a foris conveniunt recipere cum omnibus sacerdotibus et inde per provisionem pontificis magnam debet iter ad hanc curam ad christianos quoque faciendos et baptizandos infantes et ad succurrendum omnia a sacerdotibus per provisionem illius fiant.

Idem ex synodo Ravennati habita.

Ut singule plebes archipresbyterum habeant propter assiduam erga populum dei curam, qui non solum imperiti vulgi sollicit…

[illegible]

tudinem gerant. Verum
archipresbyteri suorum qui primo-
res titulos habitant vitam
iugi circumspectione custo-
diant atque unusquisque di-
vini operis industria exerceat.
episcopo suo renunciet nec conten-
dat episcopus non egere plebem
archipresbytero quum ipse eam
gubernare valeat. quia etsi
valde idoneus sit. decet
tamen ut sua bona partiatur
sicut ipse matri praeest ecclesiae.
ita et archipresbyteri praesint ple-
bibus ut in nullo titubet eccle-
sia. Sollicitudo cuncta
tamen ad episcopum referant. nec
aliquid contra eius decretum
ordinare praesumant. Idem
ex libro romani ordinis.

De officio primicerii.

Ut primicerius
sciat se sub
esse archidiacono. sicut archipresbyter
ad eius curam specialiter
pertinere ut praesit in docendo dia-
conis vel reliquis gradi-
bus ecclesiasticis in ordine posi-
tis ut ipse disciplinae et custo-
diae insistat sicut pro his a qui-
bus coram deo rationem est re-
dditurus. et ut ipse diaco-
nus donet lectiones ad
nocturna officia et de singulis
studium habeat ut in quoque
re capacem sensum habuerit
absque ulla iaceant negli-
gentia. et ita quo ipse vi-
derit instituant. Ex con-
cil. toletan.

De officio sacristae.

Ut sacrista
sciat se sacrista
esse subiectum archidiacono
et ad eius curam pertinere
custodiam sacrorum vasorum
vestimentorum ecclesiasticorum seu
totius thesauri ecclesiastici.
nec non quae ad luminaria per-
tinent sive in cereo. sive
in oleo sive in cera. Ex li-
bro ordinis.

De officio custodis.

Custos
ecclesiae cui ea quae
ecclesiae competunt cus-
todienda committuntur oportet
ut sit archidiacono. cuius omni in
cunctis obediat et canonicas
horas signa tintinnabulorum
pulsando a se vel ab archidiacono iube-
at ab ipso pulsentur. pallia et
linteamina altaris seu cunc-
ta utensilia ecclesiae in ipsius demente
custodiat. lampades et laternas
in accendendo seu in exstinguen-
do pervigil existat ut ne super-
modum incendio olei depereat
aut minus incendio obs-
curior sit ecclesia. sed omnia cum
discretione agantur quia nostis
omnium virtutum esse matrem.
Si vero is minus idoneus
ad hoc peragendo extiterit. ab
archidiacono corripiatur ut se emendet.
si autem incorrigibilis permanserit.
archidiacono nunciante episcopo pro-
videat ut idoneum electio-
ne aptum domini dei constituat
ministrum ut omnia in laude
dei fiant. Ex concil. tolon.

Custos debet esse sollicitus
de omni ornatu ecclesiae. lu-
minaris et incenso. nec non
panem et vinum omni tempore
paratum ad missam habere de-
bet. et per singulas horas cano-
nicas signum ex consensu archidiaconi
sonare et omnes oblationes
seu elemosinas seu decimas.

[illegible]

de officio primicerii.
de officio custodis.

cum eunde[m] tu[n]c [con]sensu ab-
sente ep[iscop]o int[er] fr[atr]es diuidat.
i[n] hijs t[ri]b[us] eccl[esi]e coll[e]gijs p[ri]us
ut s[an]c[t]a sanxit synodus [con]s[is]-
tere debet s[an]c[t]a mat[er] eccl[esi]a ut
ad hoc opus tales ordine[n]-
tur q[ua]les meliores [et] s[an]ctiores
inuenit eccl[esi]a ut nulla neglige[n]-
cia i[n] s[an]c[t]a dei eccl[esi]a inde uenit.
hij tres archid[iaconus] archip[res]b[iter].
custos. simul [et] uicti uno a[n]i[m]o
pr[o]uide pagant. a p[re]f[a]te ut n[on]
sit inuidiam zelus i[n] illos.
Alex. iii. moncen[si]. ep[iscop]o [et] G.
archid. De officio uicarij.

Ad audiam n[ost]ram p[er]-
uenit q[uod] W. p[res]b[ite]r
in mo[n]achos deceme-
sia petendo uicariam de
burs[a] q[uam] xx. annis retinuit
i[n] diu[er]sis postea eccl[esi]is p[er]so-
natum ad ep[iscop]us fatigare
p[re]sumit. Et Quia g[ra]ue no[n] est
canonicu[m] ut qui cura[m] a[n]i[m]a[rum]
h[abe]t i[n] diu[er]sis locis seu eccl[es]is
uicarius i[n] aliens existat.
m[andamus] q[uatenus] si est ita p[res]b[ite]r[u]m p[re]-
dictum a petic[i]o[n]e vicarie sup[ra]-
dicte desistere [com]pellatis. Id[em]
Exon[ien]. ep[iscop]o.

Pro nostris attencius ne
i[n] [e]p[isco]patu tuo paciaris ali[qu]os
uicarias plures h[abe]re q[uia] cu[m]
uicarij teneantur p[er]sonis ec-
cl[es]iis deseruire: alienu[m] est
ab ordine iuris ut uicaria[m]
quis h[ab]eant p[re]t[er] unam. Id[em]
wintoni[ensi]. ep[iscop]o.

Ad hec si p[er]sona alicui[us] eccl[es]ie
uicario q[ui] i[n] eade[m] eccl[es]ia institu-
it de assensu [et] auct[orit]ate d[omi]ni ep[iscop]i
ce[r]tam assignauit porc[i]o[n]em.
is qui p[er]sona illa defuncta
i[n] p[er]sonatu illi substituitur n[on]
p[ote]rit eundem ab eccl[es]ia remo-
uere. u[e]l assignata[m] sibi min-
uere porc[i]o[n]em nisi aliqd
[com]mittat p[ro]p[ter] q[uod] p[re]dicte
uicarie sit b[e]n[e]ficio dep[ri]-
mandus. Idem norwi-
cen[si]. ep[iscop]o.

Clericos in p[er]sbit[er]atu u[e]l
alijs i[n]ferior[i]b[us] ordinib[us] i[n]-
stitutos i[n] uicarijs eccl[es]iar[um]
quas adepti sunt alios
s[u]bstituendo p[er]mittas.
cum id satis sit absonu[m]
[et] absurdum. Innoc. iii.
albi s[an]c[t]i remigij [et] pleb[ano] s[an]c[t]i p.

Cum nos [et]c. nos g[ra]uia
i[n] litteris estimantes
p[re]surrep[ti]o[n]e[m] optentas
q[ua]m uir dd. uicarij [et] ro. p[resbyteri].
iur[e] rei g[ra]t[ia] n[on] extendat[ur]
extra illam: nisi sp[eci]aliter
ei sit [con]cessum. p[re]sertim cum
ip[s]e moratur i[n] sua p[ar]ochia
sp[eci]ali. videl[icet] int[er] capuana[m]
p[ro]uinciam [et] pisanam: m[andamus].
q[ua]t[enus] q[uo]d ex occ[asi]o[n]e litterar[um] il-
larum actum est irritu[m] re-
uocetis. Honori. iii. wir-
gornien[si]. ep[iscop]o.

Exp[osi]te n[ost]ra fuit p[ro]positum
coram nob[is] [et]c. m[andamus] q[uatenus] p[er]petu-
os vicarios u[e]l rectores i[n] eccl[es]iis
optinent uicarias reside-
ant [et] se ip[s]i substitutos ut eor[um]
cura exigit faciant p[ro]mo-
u[er]i in p[re]sbit[er]os p[ro]uentum.
u[e]l uicariar[um] [et] p[er]sonar[um] p[ro]prias.
Alexand. iii. london[ensi]. ep[iscop]o.

De officio et potestate iudicis delegati. xiiii.

Cu[m] [quae]stitum est q[uo]d sit iudicis
faciendum de potest[ate]
tatib[us] q[ui] ci[uibus] p[ro]p[ri]um
alicui iusticiam exhiberi.

minis aut tironibus querentes fuerit compellunt, et sic mandatum nostrum eludatur. Sic. ta. quod sicut agentes et sentientes pari pena scriptura testimonio puniuntur, sic tam eos qui talia faciunt quam eorum principales et fautores si eos manifeste cognoveris ita compescere districtione ecclesiastica cohercere. Idem London. episcopo.

Sane si a nobis super aliqua causa committere impetrentur, et aliae postea non facta mentione litterarum priorum littere opponuntur, si iudicibus innotuerit donec Ro. pon. consulant, et etiam exinde cognoscant plenius voluntatem rescriptionem super sedeant utrumque, ne pro varietate litterarum causarum fines valeant impediri. Idem episcopo Londoniensi.

Si postulantem vel per quantas alia quam in veritate tacitis causis que tibi a sede apostolica committuntur, inveniendo potius liberum et sic personis discretis et idoneis vices tuas committere, ita quod si res tanti est te consulere debeat, nisi forte cause ita graves sint quod sine presentia tua non possint commode terminari. Idem Wigorn. decano electo.

De causis que infra civium terminum decidende committuntur hanc tuam volumus cognoscere quod nisi dies prefixus de communi partium consensu prorogetur eo tam facto mandatum expirat. Eius etiam qui, per causas tibi commissis ad citationem tuam venire aut tuo super his parere iudicio neglexerint, si tale sit negotium quod etiam ex de

pena canonibus exprimatur eam debeas infligas, alioquin ipsos pro eorum quantitate et causa secundum tuum arbitrium punire procures. Idem archiepiscopo Senon.

Preterea super hoc quod nos postulare voluisti utrum liceat iudici delegato non ordinario contumaces ut veniat aut condempnare si non venerit, hoc tibi auctoritate presentium innotescat quod postquam ei licet simpliciter delegatus satis potest in sua auctoritate partes compellere et contumaces sententia ecclesiastica cohercere, et si in litteris commissionis id non contineatur aut mandatum partes non sequantur ita credant, quare ex eo quod causa sibi committitur super omnibus que ad causam ipsam spectare noscuntur plenariam recepit potestatem. Idem Vintoniensi episcopo.

Quamvis simus et cetera. Si vero duobus causa committitur et si non apponatur ut unus sine altero procedat in ea, in causa unus ex ipsis suam suo consensu iudici [illegible] alii potest suas vices committere vel ex parte. Idem Norwicensi episcopo.

Significasti nobis et cetera. con. et c. quod si inferior ordinarius ad mandatum iudicis delegati a nobis non venit aut non potest alius resistentibus sententiam ab eo latam effectui mancipare, delegatus inferiori eam auctoritate apostolica sibi commissam et potest executioni mandare, et si qui sibi resistunt ecclesiastica sententia eos potest cohercere.

Si quis etiam coram [illegible] [illegible] Idem.

iudice delegato prelatos
ecclesiarum super ecclesiis quas tenent
in causam traxerint et coram eo-
dem iudice institutionem
vel alio modo ecclesias obti-
nuerint in quibus cum sit eos
institutionem canonicam et
nullatenus habuisse nec pos-
sessionem corporalem ordinari-
us iudex non delegati iudi-
cis mandato resistens violenter
super ipsum instare ut differ-
at eos in possessionem
mittere donec veritas
nobis innotescat. Idem Wi-
xeñ. epo.

[I]nitteris. v. §. h. t. t. 12. q
ex quo iudex delegatus pro se
vel partium sententiam executioni
mandavit vel mandari pre-
cepit eius auctoritas et iurisdictio ces-
sat. quia semel est officio suo
functus. Idem abbati sancti
Albani.

[C]onsultationibus tuis. §. quesi-
tum est utrum si aliquis
ecclesia vel possessione qualibet se
asserens absque iudicio et ra-
tionabili spoliatum et a no-
bis ad iudices litteras op-
tinuerit ut iusticia eum ipse
restituatur in possessionem si constiterit
iudicibus esse eum taliter spolia-
tum possessio debeat ei restitui
cum is qui tenet ecclesiam vel
possessionem quam ipse requiritur
quam de ipsis litteris eidem
antequam citatio fieret studio
vel pregnationis vel alia ratione
cum se absentaverit nec iusticia
prestare ipse iudicia possit
suam presentiam exhibere.
Super quo respondemus quod nec potest
nec debet restitui donec hoc e-

quivis paratus sit coram iu-
dice delegato testibus ydo-
neis possessionem et deiectionem
suam probare nisi is qui
possidet se per contumaciam
absentasset. Idem Car-
notensi epo.

[S]ane ... et §. quoniam t. duxi-
mus respondendum quod iudex
a nobis delegatus vices nostras
gerit unde cum illa causa superi-
or est et maior vel quorum
causam suscepit in mandatis.
Inde et si excipiatur alia persona
que non sit de iurisdictione illius
in causa quam ei delegatam habe-
bat aut contumax fuerit per quod
veritatem fieri potuit vel sententiam
vel suspensionis sententiam a iu-
dice delegato compelli. ita quod
iudex negocii qualitatem et
temperate procedens episcopo vel
sigillum exequi sacerdotale
officium interdicat. aut etiam
illius qui ad iurisdictionem suam
pertinet sententiam interdicti sup-
ponat. Idem Eboracen. ar-
chiepo. et epo Conventren.

[E]x parte .N. nobis innotuit quod
cum ad te frater episcope Conventren.
litteras nostras impetravit ut
eidem archidiacono quam in ecclesia tua
primo vacare contingeret assi-
gnares. R. alias litteras ad
te frater Eboracen. impetravit nulla
de priori habita mentione ut si
amicus suus archidiaconus quam
servabat in eadem ecclesia vellet
omnino dimittere ipsum ei faceres
assignari. Cum igitur si
memores essemus nos per
priorem N. litteras direxisse
pro ad ultimo nullatenus scripsi-
ssemus. quod quod prefato ar-

clericos ipsi ecclesie si vacat non obstantibus posterioribus litteris assignetis. Idem Ebor. archiepiscopo.

Ex parte tua t. fuit questio quod si quis iudici delegato expediat formam sibi statutam servare: debet tamen rationabiles exceptiones admittere et cum iure iuris equitatem procedere nisi exprimatur in litteris nostris quod nulle exceptiones debeant admitti. Quod nec nos nec antecessores nostros credimus expressisse.

Idem abbati de Quarrera maioris monasterii.

Quoniam abbas Leycestrie qui suscepto mandato nostro diem partibus ad agendum prefixit abbatem Wirecestre de novo substitutum iudicem pro mortuo illi mandato nostro porrecto quia sub expressis nominibus locorum et non personarum commissio emanavit sibi socium in cause cognitione admittit. Nos sententiam illorum sicut est iusta ratam et firmam habemus. Idem.

Super eo vero quod subiungere voluisti si de presentatione presbiteri inter aliquos questione suborta cum contingit delegari alicui sub hac forma ut si constiterit ius de quo agitur ad partem alteram pertinere ad presentationem eiusdem de persona idonea ordinet ecclesiam appellatione remota an liceat delegato in iudicio isto diocesano episcopo archidiacono vel archipresbitero reclamante presentatum sibi clericum in possessionem ecclesie mittere: an si archipresbiter vel archidiaconus aut ex ad quos institutio pertinet appellaverint coram sit appellationibus deferendum. Hoc tibi iam volumus discretionem tenere quod licet questionem que de presentatione mittitur appellatione remota alicui terminandam: non tamen est mente intentionis diocesano episcopo archidiacono vel archipresbitero preiudicium generare. Idcirco presentandus est ille qui instituendus fuit et tenebit coram appellatione si inde tes vim suo defendum duxerint appellando. Quia non licet partibus sequi iuris cum commissa est appellatione remedium est sublatum. Idem.

Causam matrimonii que inter .I. mulierem et B. Lancornii agitari dignoscitur fororibus vel vapulien. episcopis nos meminimus commisisse. Quibus eam viro restitui mandantibus mulierem cruciatibus et flagellis adeo affecit quod invita et coacta inter se et virum suum confessa est parentelam. Sicque factum est quod a domicilio viri eorum dimisit eandem et .I. Et infra. Mandamus quatenus si inveneritis quod prefatus B. eandem .I. a domicilio solummodo rationabilius predictorum a se separasset: quia cum cum duobus committitur sententia unius non tenet: ipsum ut eandem mulierem sicut uxorem suam benigne recipiat et maritali affectione pertractet monitione premissa cogatis. Et infra. Si qui tamen apparuerint qui postquam ab eo recepta fuit matrimonium eorum accusare velint et legitime possint impetere: causam audiatis

a fine canonico terminetis.

Idem exonien. wintonien. epis. et albati hydensi.

Quisam quam inter F. th. de natiuitate agatha agitur uobis fratres episcopi wintonien. et exon. commisimus terminandam. uerum quam idem F. pro statum uestri exon. episcopum habebat suspectum pro eo quod dominus est pro causa huiusmodi ipsum amouendum et te fili abbas loco illius duximus subrogandum.

Idem.

Cum te fluente tempore si super causa que tibi ex nostra delegatione committitur personis ecclesiasticis uiris uel pluribus quibus ut partis parcium laboribus parcium et expensis cognitionem ipsius cause et testium examinationem sinatis tibi reseruata committis. appellatione postposita. huiusmodi appellatione interiecta cum ipsam indiffinitam relinquere non teneris.

Lucius III.

Cantuarien. archiepiscopo et eius suffraganeis.

Relatum est et infra. Nos itaque duximus quod si lis fuerit ante pro ... obitum contestata mandatum in morte mandatoris nullatenus exspirauit. Si uero ante litem contestatam decessit non est a iudicibus quos delegauerat ex delegatione ipsi procedendum.

Vrbanus III.

Gratum gerimus et infra. Nos deuotioni uestre an ante obitum delegantis proposito citationis edicto post mortem uero lite non contestata mandatum debeat iudex procedere delegatus. et utrum is item gerat appellatione renunciasse qui ea interposita ad producendos testes inducias postulauit et eorum productioni et allegationi renuncians attestationes petiit solempniter publicari.

Nos autem ... respondemus quod cum in causa post citationem factam negotium sit inceptum et mandatum delegatus si sit certus de obitu delegantis potest et debet in causa procedere. teneri quod quod iustitia fuerit per iudicem diffinitum.

In secundo uero casu in causa ab appellatione recessum sit ... ea quam premissa sunt eum qui appellauit renunciasse constituit possessorie.

Celestinus III.

Prudentiam tuam et infra. Quinto loco supplicas informari utrum cum tribus causa committitur ita quod si omnes interesse nequiuerint duo eam nihilominus exequantur. si reus a duobus tantum fuerit conuocatus ueniens non teneatur et si citatus a pluribus coram duobus comparuit. tertio nec ueniente presente uel per litteras ut solet se excusante an duo presentes in causa possint procedere et eam fine calculo terminare.

In sexto casu tale quod cum aliquis delegatorum iudicum per certum nuntium uel excusatorem litteratorie destinatum non ostendit se interesse non posse uel aliis de eodem canone constare non potuit. residui procedere ad cause cognitionem non debent quod si processerint iudicio suo reputabunt egisse.

Illa quippe ... ante ... pro ...

[illegible]

ut idem causam cognoscens duobus quam uni, tribus quam duobus iudicibus delegaret, cum sicut canones attestantur integrum sit iudicium quod plurimorum sententiis confirmatur. Mandati siquidem fines excedere probaretur, si quis secundum formam rescripti accepti praesumeret iudicare. ¶ Ad tertium vero quod fuit in commissione appositum, ut si omnes his exequendis nequiverint aut noluerint, duo eorum ea nihilominus exequantur. Si aliquis ex praedictis cum possit noluerit interesse, duo nihilominus in causa procedant, licet ille tamquam contumax sit arguendus, pro eo quod mandatum apostolicum exequi subterfugiat aut contempnat. ¶ Item quorum [illegible] obsistendo decretum quod committitur duobus eo apposito ut si ambo his exequendis nequiverint, alter eam nihilominus exequatur. ¶ Sexto nobis expressit tua prudentia quod continebat quod cum aliquibus iudicibus causa committitur, quod contingit quod reus actori obicit quod stare non potest in iudicio, utpote vinculo excommunicationis astrictus. Si reus non velit statim eum probare excommunicatum sed non possit, an actor nihilominus audiri debeat, consulis, super eo quod obicitur rei veritas fuerit patefacta. ¶ Hanc dubitationem talis amoveat ratio, quod si ille qui tale quid obicit statim vel infra terminum competentem non probaverit legitime quod intendit, actor procedi debeat ut sine offendiculo quolibet audiatur.

¶ Ceterum si vel ex confessione actoris vel alio quolibet modo constiterit legitime actorem esse vinculo excommunicationis astrictum, audientia delegatorum secundum formam ecclesiae valet absolvi, ita ut si propter aliam iustam causam et evidentem ab ordinario iudice vel delegato excommunicatus fuit, ad excommunicatorem debeat absolvendus remitti. Qui si maliciose vel omnino distulerit, delegati iudices eo ritu ecclesiastico libere exequantur, dum tamen non sit tale genus excommunicationis illius cuius absolutio sedi apostolicae reservatur. ¶ Exploratum quod iuris existit ut delegato iudici cui principale committitur et accessorium committatur. ¶ Sexto ab his fuit postulato iuramento quod stabit mandato ecclesiae absolutus, rursus interrogas an coram eisdem delegatis vel ordinario a quo excommunicatus extitit teneatur super causa propter quam excommunicatus fuerit respondere, et quorum debeat stare iudicio vel mandato. ¶ In quo tali casu tenetur quod coram ipsis excommunicatoribus super eadem causa propter quam fuit excommunicatus stare debeat et eorum servare mandatum, nisi specialiter vel aliud fuit a iure sedis apostolicae delegatum. ¶ Quod si excommunicatores mandatum se distulerint, tunc delegati eandem iurisdictionem quam in principali et in accessorio exercebunt.

Innocentius III Regino episcopo et episcopo Cephaludensi.

Cum causa quae vertitur inter canonicos Regalis et Rosanensem archiepiscopum super quibusdam decimis Panormitanum et Capuanum

[illegible]

[illegible]

archiepiscopis et tibi frater episcope Regin. commissa fuisset a nobis fine debito terminanda, praedictus archiepiscopus Montis regalis, sicut accepimus, ad primam Panormitani et Capuani archiepiscoporum citationem accessit, in quorum praesentia excipiendo proposuit, quod per duabus de causis non debet stare eorum iudicio: tum quia causa ipsa tribus fuerat delegata, videlicet vobis duobus tantum tertio regni (?) consulto, nec iudices tuas eis super hoc committente ad iudicium fuerat evocatus; tum quia ipsorum citationem et notitiam litterarum per eadem eam nuntium suum ad sedem apostolicam transmiserat, in quo decretalem alexandri papae praedecessoris nostri se affirmabat apertius suffragari. At iidem archiepiscopi exceptiones ipsius nolentes admittere eum ut contumacem in sententiam excommunicationis protulerunt, propter quod ad sedem apostolicam appellavit etc. ¶ Et infra. Quia igitur non obstitit praedictos archiepiscopos exceptiones praedictas minime admisisse, non obstante eo quod per eos sententia est data, mandamus ipsas quibus praedictus Regalis montis archiepiscopus seu procurator nuntius suus propter hoc ad sedem apostolicam accesserat, auctoritate confirmatas, sine placitatione potestatem sive per eosdem iudices sententia sit cum fructibus inde perceptis restitui faciatis. Audientes postmodum quaestionem quatenus de iure in possessione potius quaestio fuerit in questionis. ¶ Idem Conventui de Conb.

Cum super abbatia monasterii vestri inter vos et G. quondam abbatem vestrum fuisset quaestio agitata, demum super ea ad Lexoviensem episcopum et abbatem de Becco nostrae fuerunt litterae destinatae etc. ¶ Et infra. Quoniam solus abbas antequam appellare fuerat ab eo iuxta formam litterarum nostrarum procedere potuisset, quod tamen per eo quod cum ipso episcopo fuerit locutus est appellatione praeventus ab eodem episcopo iam potestatem non tenuisse cum de iure sine episcopo posset et nollet negotium in terminare praesequi, clamo confessus est se non posse mandatum apostolicum adimplere nec sine iterum committis exstitit ut solus iudicare suo aliquo diffiniret, tamen cum eo qui iam iudex esse desierat aliquo super praedicto negotio iure disponere non valebat voluntate ac potestate destitutus [?] mutuo adversantibus cum quod non iter quod potuerunt et quod voluerunt adimplere nequiverunt, quod ex tunc obiectum sententiam fuit effectum de iure non potuit optinere. ¶ Idem archiepiscopo Toletano.

Consuluit nos tua fraternitas utrum cum ad recipiendos testes et depositiones eorum publicandas vel sententiam proferendam peremptorie citatas partes et earum altera se absentat contumaciter die data an etiam ultimam saltem partem diei sit in negotio procedendum, vel iudicare expectandum quod aliquis tempore sequenti et si expectatus utrum contumax sit nihilominus citandus cum non fuerit die praefixa assignata, procedendi. ¶ Nos autem etiam distinguendo utrum iudex dixerit post

[illegible]

[illegible]

terminum peremptorium an expiret in illo. Si durat in alterum diem, equitate sua de te potius expectare, nec erit preiudicium ex peremptorio termino elapso citando, nisi gratiam ei fecerit benignitas iudicantis. Si autem expiret, ut presentes cum eo noverint se tibi presentarunt ea hora qua congrue procedere possis ad exequendum id pro quo eis legitime terminum peremptorium assignasti, extunc exequi potes quod intendis, ne frustratoria iudicialis instantia evanescat. Ne vero iudicium ecclesiasticum excecetur in tenebris, quia lux testimonium veritatis, quia qui male agit odit lucem, et consuetudinem et constitutiones legitimas et more romano dies a medietate noctis incipiat precedentis et in medio noctis designat subsequentis, unde cum in duabus dimidiatis noctibus agitur, prius sancit iudicium legalis auctoritas ac si qualibet pre luce agatur. Nos tamen eam procedendi horam congruam intelligimus ex qua possis ante noctis tenebras perficere quod intendit. Porro districtius inhibemus ne assignatione peremptorii contra iurisdictionem suam nisi necessitas exigat ad eos coarctare.

Idem. Abbati de Borcellia et priori sancti sepulchri.

Insinuante R. rectore sancti Salvatoris ad audientiam nostram pervenit quod cum causam que super iure parochiali inter ipsum et ... vertebatur vigore ... et commissa a nobis obtinuit delegari, postmodum licet fuerit in eadem questione processum, tractatu temporis ante diffinitivam sententiam calumniando episcopum ... R. in familiarem admisit, sine quo ante iudices sepe quotiens litteris mandabat idem procedere non valebant, ac alter ipsorum iudicum officialis est episcopi supradicti, propter quod officialis deinceps potius suspectus habetur, unde cum tamen episcopus officialis predictus ut ... idem R. iudices postulavit ... ipse familiaris eorum postmodum est effectus, ab adversa parte possent merito recusari, decisionem ipsius cause in re petit ... committi. Quo circa ... si est ita, et postquam familiaris ei est effectus litigare consensit adversarius coram illo, in causa super pertinentia interrogatione predicta procedatis, alioquin partes ad priorem iudicium revocantes examen.

Idem priori sancti Fridiani.

Pervenit quod cum P. ... si non delegatus a nobis excommunicet ipsum qui rei iudicate parere contempsit, licet aliquibus videatur quod functus sit officio, ut ulterius non habeat ex delegata sibi iurisdictione processum, alii autem dicant quod iurisdictio eius duret donec sine ... ut ... absolvere possit penitentem ... volentem. Nos autem pro equitatis sententiam accedentes per auctoritatem statuimus ut delegatus a nobis non solum usque ad quadrimestre

[illegible]

ipse qd ad soluendum debi
tum a lege reo conceditur: sed
ut ad integrum annum
iurisdictionem commissam sibi
ad exequendum sententiam: uale
at exercere. sicut obseruatur
in illo qui cum litis contest. con
tumax inuenitur. Idem
card. a resp.

Super quorum articulis
de quibus nos consulere uoluis
ti ubi tale. sic. quia constitutio
nem nostram consultationi alex.
pp. nullatenus derogatur. sed illa
pistam exponitur: imo in ista
uertus. que in illa sunt pre
missa: supplentur. ipse namque
rendit quod si super causa que ali
cui ex ap. delegatione committitur
a persona ecclesiastica uni uel
pluribus quibus delegatus
ut parcat laboribus partium et
expensis. cause cognitionem
ipsius et testium examina
tiones sententia sibi reseruata commit
tit ap. sunt in posita hic ap.
in tantum causam in definitam reti
nere non tenetur. ¶ Nos autem
statuimus quod liceat is qui cau
sam committit ap. re. non possit
eam aliis sine partium consensu
obstaculo delegare. si tamen
delegatus a nobis iudex
quis non tamen cognitorem
quam executorem ad aliquem certum
articulum quempiam de
putauerit ab eo … nisi modum
excedat non liceat appellari
dummodo de consensu partium
deputetur: uel recipiatur
assensu. ¶ Quod si delegatus
a nobis uel exordium litis uel
cause finem uel duntaxat totum nego
cium ei duxerit committendum.

ab ipso tanquam a iudice lici
te prouocet. cum is cum iudi
cem debeat quis contestari
et causam per iudicem diffiniri.

Intentionis quoque nostre fuit sic
extensiore constitutionis pre
misse posse liquido deprehen
di. quod ut iudicialis auctoritas ubi
ualeat exerceri. delegatus a nobis
licite possit et principium et fi
nem et medium cause sibi commisse
non solum coniunctim sed et diui
sim alii delegare non obsta
te quod dicitur. quod iudex debet co
gnoscere per se ipsum. in principio.
in medio. et in fine. cum antequam
proferat sententiam uniuersa que
acta sunt in iudicio inuesti
gare debeat diligenter.

Ceterum cum totam causam
committit alicui uel principium
aut finem ipsi ab eo tanquam
a iudice potest licite prouocari.

Cum autem alicui medium
tantum committit ab ipso tanquam
ab auditore prouocari non
potest. nisi mandati fines
excedat. uel in iusto sit suspec
tus. unde ne ualeat recu
sari pro indefinitum ut dep
cum desuper recipiatur asse
nsu. ¶ Porro cum delega
tus a nobis iurisdictionem suam
in alium transfert totam si
fuit appellandum non ad eum
sed ad nos appellari debebit.
Cum autem aliquid sibi reser
uatione reseruat si causa sit ei ap.
recommissa. non … ad nos sed
ad eum debere potest appella
ri. ¶ Verum si forsan appellet
ab eo cui media causa com
mittit uel committitur cogni
tor aut executor dicatur quia

[illegible]

mentis est auditor, pro eo vel quia fines mandati excedat vel quia merito sit suspectus. Mandato tamen delegati a nobis iuxta consultationem premissam causam poterit diffinire ut parcatur laboribus partium et expensis. v.

Quem vero delegatus a nobis deputaverit auditorem neutra partium poterit recusare nisi coram eo iustam recusationis causam ostendat. ¶ Si vero duo sunt delegati a principe vel unus committit vices suas alteri ille non potest a principe recedere nec causam alii delegare. Cuius commissione facta duobus contineatur expressim ut alter possit procedere sine altero reliquo si non possunt ambo pariter interesse quia quod potest ex sola iurisdictione sibi a principe delegata non potest alii iurisdictionem sibi a delegato commissam. Unde si ab eo fuit appellatum licet a quibusdam visum fuit quod ad eum delegatum valeat appellari, nobis tamen videtur quod ad principem duntaxat appellandum est delegantem ipso iure ad signatam.

Cuius vero appellatio de quo fit nobis scripsit si iuste constitutionis occasione ad nostram audientiam appellavit pro eo quod delegatus a nobis reservata sibi diffinitiva sententia audiendam causam commisit quibusdam qui de ipsius assensu nec dati sunt nec recepti fuerint nisi contra eos iuste recusationis causam ostenderit. Parati sunt ostendere coram iudice delegato: si debuit in pectore quoniam per eos dederit auditores, qui etsi tanquam suspecti fuissent merito recusati delegatum tamen a nobis mandatum potuisset sub appellationis diffugio causam iudicialiter expedire. Quia si iustam recusationis causam noluit admittere delegatus sed coram suspectis eum audire cogebat [illegible] potuit ad nostram audientiam appellare quia et quod post appellationem [illegible] est presumptum iudicium debet irritum et inane. Idem [Innocentius] tertius.

Pastoralis officii [illegible]. Quod cum delegato a principe iurisdictio dandi iudicem sit a lege concessa, dummodo ipse exonerare se ipsum maluerit [illegible] remittentem eo quod iurisdictio illa nullius iudicis esse noscitur: si [illegible] non habet. Debet tamen delegatus sollicite providere ut si personis superioribus exigente necessitate negotium duxerit delegandum in causationibus inferendis dignitati deferatur et persone.

Item cum totum negotium alicui possit committere delegatus, sicut superius expressum est, citationis officium potest cum iurisdictione plena demandare ac punire merito contemptorem. ¶ Preterea postulasti si a sententia lata litterarum nostrarum auctoritate quibus appellatio est inhibita fuit appellatum et ante post appellationem ad iudices alios emanaverunt ad mandatum posteriorum iudicum executio sententie a prioribus delegata debe[illegible]

[illegible]

[illegible gloss]

at retardari ut priores iu
dices ipsam nec p se. neque p
alios exequitur. C. Nos
autem inq. v. t. iz q cum ap. y
causam extra scia iudicibus aliis
committimus cognoscendam:
appellationem iudicium recipere. ac
iurisdictionem priorum iudicium re
uocare. ut interim executio
sententie suspendatur donec ap.
nitita. plenius sint discussa.
cs. C. Quia g sepe contigit
q executio sententie ordinario
demandatur. quesiuisti an si
ipsam iniustam esse cognouerit
debeat eam executionem man
dare. an sit ei potius subsistendum.
attendentes itaque q non co
gnitio sed executio tantum dema
datur eidem. iz quamuis ordina
rii teneatur absequi delegato.
cum sciat illam sententiam iniustam
esse exequi in casu non tenetur eadem.
non apostolicum possit efficere ut
ab hoc honere ipsum absoluat
cs. C. Cum autem sepe contin
gat ad diem quem iudex de
legatus a nobis partibus assign
nauerit ea causa putante ut ne
gotium progeretur: iudicem ip
sum agere in rebus extra eu occasi
nos prauorum malignitatibus
uolentes obuiare decernimus.
ut si delegato constiterit hoc fu
isse aliquem partis malicia procura
tum: ipsam puniat animaduer
sione condigna. et ne aliquod
lucrum ex sua fraude repor
tet. persone neutri parti suspec
te quantum ad illum diem
committat ipsum negocium q
in suo ap. re. procedat. nisi
forte partes consenserint negotium
prorogari. Idem abbati sancti

Hilario magistro G. canonico
fulsii. et tunsii.
Ex litteris patriarche gradensis
his. et q. et Q. nisi nobis constitit
quod littere quas secundo loco ad archi
presbiterum paduanum in petitate
dicuntur de prioribus litteris
ad primicerium gradensem et plebanum
sancte sophie obtentis
expressam fecerunt mentionem
ut personas prime apparent
reuocare: cum primos iudi
ces auctoritate litterarum nostrarum iuris
dictionem non sit dubium habuis
se. quam potuerunt post moni
tionem patriarche quo ad executionem
sententie demandare: ex qua
cognitione eidem patriarcha rece
pit cum hii demandata iurisdictione
definitoria iudicis. si hii sub de
legatis cognitionem aliquam non
haberent. iniuncti sententiam ab eodem
patriarcha in castellanum archidiaconum promulgatam. pro eo q eidem patri
arche executionem impediens
ei litteras quibus mandatum
prioris iudicis intimabat le
gi in publicum non permisit.
tam diu faciatis inuiolabi
liter obseruari donec eidem
patriarche de iniuriis irroga
tis sufficienter fuerit satisfactum.
C. Si non constiterit primas litteras
posteriores legitime reuocatas.
cum appareat primos iudices
nullam penitus habuisse et ita
constet prosequi non clam patri
archam ipsum non recepisse iuris
dictionem ut cognitionem aliquam
ab eisdem: processum itaque et
sententiam denuncietis irritam
et inanem. Idem episcopo pic
tauiensi.
Licet undique et cum g

[illegible gloss]

[illegible]

duxeris requirendum, si cum causam tribus iudicibus delegamus apponi in litteris illam clausulam facientes quod si non omnes hiis exequendis potueritis interesse duo vestrum ea nichilominus exequantur: vnus postquam commisit causam eam duobus et vices suas de medio sit sublatus, tertius vt suspectus iuste recusetur: an collega superstes suo nomine ac defuncti possit negotium diffinire. ¶ Ad quod respondemus quod si vnus de duobus cum collega delegata eo viuente vti incepit: quia hoc mandatum re integra morte mandatoris expirauit: non habet solus officium iudicandi. ¶ Si vero ante mortem illius iurisdictione vti cepit tali demandata: vices suas et illius poterit adimplere. Idem episcopo.

Cum in iure [illegible] peritus existas et cetera. Preterea quod si tibi ab aliquo et sub hac forma mandatur: auctoritate qua fungor in virgo tibi ut talem denuncies excommunicatum sine sublato ac tu a superiori mandato apostolico existenti et ab aliquo non sit fides facta an mandatum habeat exequi tenearis. ¶ Super quo tibi damus responsum quod si de mandato sedis apostolice tibi constiterit: exequi non cogeris id quod mandatur. Idem parisiensi et trecensi episcopis et abbati sancte genouefe.

Cum olim abbas et conuentus Virziliacensis sua nobis questione monstrassent quod comes altissiodorensis quoddam stagnum et molendinum et dominium terra eorum construere intendebat in preiudicium et grauamen eorum et thesaurario niuernensi commisimus causam ipsam per quorum litteras accepimus quod lite super petitionibus eorum ac contestata receptis et vtrimque testibus et attestationibus publicatis cum super dictis testium interpretes fuisset primo disputatum. ¶ Tandem pars comitis proposuit quod de dampnis in memoratis rebus datis super quibus testes deposuerunt eidem vanit cognoscere non debebant cum in rescripto nostro nulla de dampnis mentio haberetur et cetera. ¶ Iudices autem interlocuti sunt quod super dampnis datis a comite ad eos cognitio pertinebat quo audito comes ad apostolicam sedem [illegible] iudices euocatum et nec ipse nec aliquis pro eo responsalem idoneum comparente excommunicationis vinculo astrinxerunt et cetera. ¶ Quia igitur super dampnis datis antequam lis fuit contestata nequaquam ad dictos iudices cognitio pertinebat cum in rescripto de ipsis nulla mentio haberetur nec ad ipsos potuit iurisdictio prorogari cum procurator ad illa litigaturus solum non fuit constitutus, quod remissionis litteris inuenimus expressum postquam comes publicatis attestationibus intellexit super hiis fuisse depositum protinus contradixit. Nos eosdem iudices pronunciamus minus iuste interlocutos

[illegible]

[illegible]

fuisse ad sedem apostolicam convenire
qui ob hoc ad ap. venissent
convolavit ex quibus sententia non fu
isse legatum. Idem Senon.
Cum olim N. archiepiscopo
magistro S. W. archidiacono et ppoi
turam ad invicem commitias
sent. et ipsum decanus B. delega
tis mis non deferens immo
verius delegantis sigilla
violavit eorum et scripta que nobis
nobis fuerant presentanda non
exhibuit a parte qui postmodum
cum nunciis per constitutus ad adver
sario presente in excusatione
sua proposuit quod iudices prae
tam pressant et ipsum cum
acta in scriptis minus fidelit
redegissent. unde timens ne
litteras portaret utrumque scrip
ta illorum apperuit et quod suspi
catus fuerat adinvenit. Sa
ne si quod expediret in ecclesia
notavisset vel recepisset et
scripta suspecta vel recepta
nobis fideliter presentasset et
ostendisset eam suspicio
nis probasse coram nobis de
ipsis. Preterea cum non con
quereretur de iudice quod ei pro
prio motu concessimus sed
de illo potius quem ipse
duxerat eligendum et vi
ces suas nobis litteras per
destinassent. de ipso pariter
conquerentes in vobis ipsis fidei
non duximus adhibendam.
sed ut ideo saltem puniret
in quo peccaverat contra acta iu
dicum que temere violavit
at ipsum sicut nec debuimus
noluimus exaudire ne in eccle
dolus suus ei patrocinium
attulisse. Idem abbati capitulo

Sancte Crucis Bon.
Quam dilectus filius decanus et
cano. quod cum C. nuncio et cle
rico sancte Agathe in adversario
tuo concessimus auditorem
qui cum esset eidem instrumentis
sed absque litteris decani bi
conne ad sedem apostolicam accessisset se
decano causam super
soria cautione proponente cu
ravisti. quod cum quondam in pa
rochia sancte Marie in honore
sancte Agathe ecclesiam constru
xisset. Alex. pp. p. n. causam
super hoc abbati sancti Stephani et
priori sancti Victoris commisit. quod
per easdem sententiam diffi
nitivam protulerunt. tamen
capellanus sancte Agathe
sine pere contempta etiam
super eadem causa coram Fer
rariensi episcopo pannum discepta
tum fuisset postmodum sancte
Agathe veritate eorum suppres
sa magistrum J. Bon. canonicum
obtinuit eius episcopo in cause
decisione adiungi. qui
cum causam intendere non posset per
decanus episcopi cum presequentes
ad se communes litteras manda
vit ut si ambo interesse non
possent mandatum ap. ex
equeretur ipse ineius adim
pleret. Post dictam sententiam con
firmavit et infra. Cum
cuius de sancte Agathe itera
atia proposuit quod cum decanus
magister vices suas alii
delegasset episcopus noluit ad
mittere subdelegatum. sed
post appellationem ad nos in
terpositam solus in causae co
gnitionem processit. et infra. Si
fuit conclusum quod ferre

[illegible]

solus procedere potuit. Cum igitur in tenore commissionis litteris fuisset insertum, quod si ambo interesse non possent, praedictis etc. exsequi nihilominus procuraret. Quia non intelligitur ut si praesens vel per alios interesse non posset, quare vel numquam contingeret, si non possent personaliter interesse. V.

Idem G. cantuariensi. Latam ab eodem ferraren. episcopo sententiam confirmavit et ipsi adversus super hoc perpetuum dixit silentium imponendum. Nos igitur quod ab eo factum est auctoritate apostolica confirmamus.

Idem praeposito sancti Dampnini subdiacono nostro. Cum R. canonicus lamuen. causam quae inter ipsum et P. civem lamuen. vertitur sibi obtinuit delegari, et idem civis propter multas et graves inimicitias civitatis suae et illa neque ad praesentiam apparere, quare etc. quatenus supradicto R. vel opponenti, remotis ut exceptis canonicis lamuen. quos cum sint eius socii merito habet pars adversa suspectos, in civitate vel diocesi lamuen. in qua sunt multi viri providi et honesti iudicem eligat coram quo quod timmetur cum auctoritate nostra desistere, scripsimus ut eandem causam iuxta rescripti tenorem ad te optentum appellatione remota sine debito terminare procuret.

Idem rothomagensi archiepiscopo. Cum contingat interdum quod laici et sanctius requisiti sunt, cum quis contra se a suo episcopo post appellationem legitime ad nos interpositam vel alias iniuste excommunicationis sententiam promulgatam, et nos iudicibus damus in mandatis ut si est ita, iuxta formam ecclesiae absolutionis illi impendant beneficium, vel eandem sententiam denunciet esse nullam, ac ex causa si pars adversa probare se illum antequam vocem appellationis emitteret vel alias iuste huiusmodi sententiam protulisse, an probationibus non admissis debeant iudices excommunicatum absolvere vel denunciare sententiam esse nullam.

Ad quod taliter respondemus, quod cum quis conqueritur se post appellationem ad nos legitime interpositam excommunicatione fuisse astrictum, non datum semper utriusque partis probationes sunt admittendae antequam ad decernendum super hoc aliquid procedatur, per quas demum apparebit an absolutionis debeat indigere querens vel denunciandus potius sit non ligatus.

In eo vero casu cum excommunicatum iniuste quis se asserit vel in quo est eius antequam absolutus fuerit probatio admittenda, nisi timeretur cum asserit in excommunicationis sententia intolerabilem errorem fuisse patenter expressum, ad quod probandum admittitur antequam absolutionis gratiam consequatur.

Cum vero si proponat se simpliciter excommunicatum esse iniuste ac ex causa ad probandum quod iniuste ipsum excommunicavit suas probationes postulet admitti, non est ante absolutionem aliquatenus audiendus. Cum et si per eos constaret illum excommunicationis sententiam rationabiliter promulgatam, nihilominus esset absolutio impendenda huius

[illegible]

ut postulanti. videntes in ex
cusatione illum debitam nec for
mam esse petitionis ad soluen
dum. ut sic deinde per bonos
utriusque partis admissis: u
trum iuste vel iniuste negas
set decernatur. Honori
us. messanen. et regin. archiepis.

Venerabili fratri nostro archiepiscopo
consentin. dedimus in mandatis
ut excepto hauceri dictum episcopum
restitui faceret ad episcopatum suum
et ad alia quibus fuit spoli
atus quo restituto plena
rie et corporalem ac pacificam
possessionem adepto: si esset ex
inito de dilapidatione su
spectus virum providum et
honestum preficeret coadiu
torem eidem. sed cum iste
nichil eorum faceret quod ad admi
nistrationem pertinet tempora
lem. quousque veritate com
perta duceremus aliud providendum.
Interim omne alienationis
genus eorum auctoritate nostra
districtius interdicens. Ve
rum idem archiepiscopus corporis in
firmitate gravatus totum
commisit illi negotio vices
suas primo abbati sancti Spiritus de
Panormo. ac deinde the
saurario consentin. quorum
processus nobis exhibitos de
fratrum nostrorum consilio cassavimus iusti
cia exigente quia videbatur abba
tem mandati nostri tenorem
ad implendum utrum de di
lapidatione suspectus esset
episcopus eo non restituto processit
et archiepiscopus ipse cum iam functus
esset officio suo dicto abbati in
integrum committendo vices su
as: hic negotium dicto thesaurario

tio non potuit demanda
re. Gregorius ix. preceptori et
magistro .n. canonico ambi
anensi.

Significantibus. G. mu
liere et I. nato eius nos novi
tis accepisse quod cum nobilis
mulier vidua in dua men
tiens se esse pauperem decanum et eos
super terris et rebus aliis ad iu
dices litteras impetrasset et
bidem coram eis excipi
endo proponere curavisset quod
cum dicte littere suggesto men
datio impetrate fuissent cum
predicta .I. quod nobilis est et omnes
pauperem se dixisset. nec eis
coram ipsis nisi requisito
prius domino sub cuius iurisdictione
ipsi consistunt et coram quo
parati erant eidem exhibere
iustitie complementum: si debe
bant deinde per tales litteras
conveniri. vestri dicti iudices
ne loquendo pronunciaverunt
se per easdem litteras procede
re non debere et .I. deinde fuit a parti
bus in quosdam tanquam in arbi
tros taliter compromissum quod si
infra terminum in compromisso ex
pressum causam non decideret
partes ad eorumdem iudicium
redirent examen. Ceterum
arbitris causam infra terminum
negligentibus terminare.
dicti iudices in eosdem per
formam compromissi hi resumpserunt
a quibus idem se sentientes
gravari quod super hiis super quibus
fuerant ab eis absoluti li
tigare compellebant eosdem
ad audientiam nostram appellarunt.
Ideo mandamus quod si est ita. revoce
tis irritum etc. Idem.

[illegible]

[illegible]

Suſpicionis cā coram iudi
cem aſſignata. nō ipſe qui
forſan qui puocatus ob
eet; ſz arbitri poti coram
quib; eſt pbatio facienda
⁊ ad quos omnia q̄ ad huc
articulū faciunt ptinere
noſcunt᷑. poſſunt ad hoc
terminū aſſignare. Ab
ipſo quoq; iudice cā ſicut
iurisdō ſic ⁊ cetera ſine quib;
explicari nō pōt. itē ugīt(?)
cōmiſſa huiꝰ: ut ſi nemiat(?)
ſi diſcordes ſunt unam i
ſniam uel tertium concordare
aduenerit. tū quo duo
uł alter eoꝝ id faciat ſunt
cogendi. ne hꝰ occōne ne
gotiū pncipale plus debi
to prorogetur. Idē abbi
ſcē genouefe p.

P. ⁊ B. p litteras. ap. ꝯſtitu
tis coram te depō iurdcoēm(?).
q̄d ꝯceſſum ab eis mutuū
loco pmiſſo tāo nō pſol
uit pendente iudicio. i. lai
cis qui in q̄ntitate nō d(?)
eiſdem in catorib; teneba
tur inſe tuam iurisdōm ſic
aſſerit uolunt prorogare. et
ut ſi infra terminū ꝯſtitu
tum p dcām nō ſoluet ⁊
q̄ntitatē excōis i pſonā
⁊ i dcā ſtiam ſinas pmul
gares quas hꝰ occōne ate
latas decernimus nō uale
re. cum ⁊ ſi alias iurisdōi
p dcē dicaris q2 in dcām. i. i
nullam iurisdōm hēbas iu
dōis prorogatō nulla no
catur extitiſſe. cum huiꝰ
delegata iurisdō ad alias
pſonas nequeat prorogari.
Quum inceſſimā(?). Idē.

annū p eĝis dari potuiſſi
ī hꝰ etate delegatus. deīn
ꝯſtitūto. ſ. eandem etatē.
niſi ptes ſcient ꝯſentirēt
i eū qui annū. xviij. tūſ cē
diſſet. ſca delegatio ab
alio qūm pncipe nō tenet.
Non delegato. Idē.
tor uł arbitroꝝ ſicut pro
nis rebꝰ hūanis excepto
eoꝝ officium expirauit tn̄
aliud i delegacōne aut ꝯp
miſſione fuiſſet expſſum.
Quoniam ap. ſe. Idē.
intendit puidē negociis
pſonis quib; eaꝺ ꝯmitti
tur. ſi in dextinus licet ex
officio ſuo uł de aſſenſu p
tium pcori a nobis dat eiſdē
aliis delegauit uices ſuas.
cum delegato a pncipe id
de ꝯceſſiue delegatio ua
lebit ipſi. Idem quoq;
dicendum eſt cū mādat
epō ut cū altīoꝝ iudicū
mandatum. ap. exequat᷑ ⁊
tunc ſiue ſb delegato ab
ipſo epō reliqui duo pcede
nō ualebūt. Is aūt cui
iniungitur ut pſonalr negm
exequatur. pōt dūmodo p
tes ꝯſentiant hoc aliis delega
re. ptē ſi inquiſicōnē fieri
uł ecc̄ias de platis aut aliis
miniſtris puideri mādem.
cum in hiis caſib; i duſtriam
eiſdem pſone cui talia ꝯmit
tim eligēdo dcām. Ceterum
ſalua legatoꝝ ſe. ap. auct.
nulli cui ꝯmiſſū fuit p dicā
re crucem excoīcare uł ab
ſoluere aliquos diſpenſare
cum irregularib; uł iniūge
pniās licet. hoc decetero

[illegible]

[illegible]

aliis delegare, quae non sibi iurisdictionis, sed tantum ministerium potius committitur in hac parte. Clemens .iii. universis suffraganeis ecclesiae Cantuariensis. De officio legati.

Cum non ignoretis Cantuariensem archiepiscopum non solum metropolitico, sed et legationis iure praeesse: sane licet in archiepiscopatu suo constituto metropolitano audire non debeat causas de episcopatibus vestris, nisi per appellationem deferantur ad eum: legationis tamen obtentu universas causas de episcopatibus vestris, quae per appellationem vel querimoniam pervenerint ad audientiam suam, audire potest et debet, sicut qui in provincia sua vices nostras gerere comprobatur.

Celestinus .iii.

Studuisti a nobis quaerere, utrum de causa, quam alicui delegavimus, alius, qui sit generalis in provincia delegatus, ante cognitionem causae vel postea cognoscere valeat, et commissionis nostrae processum, quam iudici delegato commisimus, taliter impedire. Ita quod cum mandatum speciale derogat generali, legatus commissionem factam a nobis specialiter impedire non potest: et si secundum formam mandati nostri sententia fuerit promulgata, non potest ipse legatus, nisi super hoc speciale mandatum receperit, eam quolibet modo irritare. Ipsam tamen si rationabiliter lata fuerit, confirmare valebit et executioni mandare. Innocentius .iii. decano sancti Laurentii in Lucina presbytero cardinali, sedis apostolicae legato.

Nisi specialis illa dilectio, quam ad personam tuam habuimus et habemus, iustum motum animi nostri temperaret, poena decenti cognosceres, quantum excesseris, qui spretis canonicis sanctionibus et consuetudine generali, motu proprio praesumpsisti Troianensem episcopum de Troiana ecclesia ad Panormitanam de facto transferre. Idem eidem.

Quod translationem, licet in regno Siciliae generalis sit tibi commissa legatio, ad eam tamen sine speciali mandato nostro non debuisti manum extendere, quae inter insignia privilegia singularis sunt Romano pontifici reservata. Et si quaedam ex his, quae de speciali concessione saepe sunt legatis indulta, ut illorum videlicet absolutio, qui propter sacrilegas manuum iniectiones in clericos incidunt in canonem sententiae promulgatae, videantur ex ipso legationis officio licere legatis: an existimas quod vices nostras tanquam legato tibi commisimus exequendas, quod pallium mittas, ecclesiam praeferas Siracusanam Messanensi, ut illam illi praeficeres, concesso sibi privilegio primatiae, an putas ex eo quod tibi licere duos episcopatus unire vel unum dividere sine nostra licentia speciali. Idem Bononiensi episcopo et capitulo et ... nostro.

Licet Troianensi canonici ab initio dissensissent, tandem unanimiter consenserunt. Et infra. Itidem Casinensem abbatem in episcopum eligentes, cum electionem Portuensis episcopi tunc legati se

[illegible]

ap. examinare precepit. etc. Cum nuncius prefati abbatis nobis litteras presentavit, que etiam coram legato testimoniam continentes quod prefatus electionem examinaverat et eam ad nostre deliberationis examen transmiserat: iniquitatis iam dictus electionem eandem maliciose minus examinare presumpsit etc. Et infra. Non. con. examinationem factam tanquam a non suo iudice factam postquam negotium ad nostrum fuerat translatum examen censuimus irritam et inanem. Idem sancti Leonis abbati et magistro F. archidiacono Tullensi.

Dilectus filius R. Metensis canonicus nobis intimavit quod cum per venerabilem archidiaconum ad quandam ecclesiam presentatus pertineret asserens quod eodem instituto conferri non potuit a legato canonicatum ipsum super eadem ecclesia molestare presumpsit. etc. Cum igitur plus iuris habeat in collatione prelatus quam in presentatione patronus nec preiudicet prelato si quis per apostolice sedis legatum eo instituto ecclesiam acceperit, dicto archidiacono iniungatis ut ab eius super hoc molestatione desistat, appellatione remota. Idem illustri regi Francorum.

Quod tu ille qui medii ignorat etc. ex petitua querimoniam accepimus quod cum tibi legatus esset cum ratione suspectus extra fines regni Francorum exercerat in tuam terram interdicti sententiam promulgavit etc. Et infra. Que magnificentie tue quod infra fines regni Francorum exercerat non dum tamen fuerat terminos sue legationis egressus, cum non solum in regno Francorum sed in Viennensi, Lugdunensi et Bituricensi provinciis iniunctam sibi a nobis legationis sollicitudinem suscepisset. Gregorius X patriarche Constantinopolitano.

Volentes etc. fines tue legationis officii intra provincias ducatum commissum tibi ita quod si legatum ad partes illas de latere nostro contigerit destinari, executionem ipsius officii quamdiu legatus ille noster ibi fuerit pro sedis apostolice reverentia omnino dimittas. Idem.

Excommunicatis pro iniectione manuum violentarum ecclesie ro. legati qui de latere ipsius non mittuntur provinciam sibi commissam ubi ubi non si habi manum in rectorem illuc contingat accedere, audire et qui ecclesiarum suarum pretextu legationis sibi vendicant dignitatem et legatis quoniam in sua provincia existentes beneficium absolutionis impertiri non possunt nisi de speciali gratia iustis amplius a sede apostolica concedatur. Idem.

Ceterum dubium esse nolumus quod legatorum apostolice sedis statuta edita in provincia sibi commissa durent tanquam perpetua licet eandem postmodo sint egressi: secus autem si eas duxerint aliquibus delegandas, cum iurisdictio eorum expiret si ante illorum discessum contestatio non processit. Ex synodo Innocentii IV.

De officio iudicis ordinarii.

Perniciosa ordina[rii] etc. Et infra. [...] episcopi [...]

[illegible]

glamur urbium in suis diocesibus
liberam facultatem adulteria
et scelera inquirere uel castigare et
iudicare, sicut in quod canones
censent, absque impedimento ali-
cuius, et cum opus fuerit pub-
licum inuocent auxilium
non ad preiudicandum sed in-
potius ad ea que decreta sunt
placita persequendum. Gre-
gorius pp.

Si sacerdos sciat peccato aliquem
reum alicuius criminis uel
confessus fuerit et emenda-
re noluerit nisi iudiciario
ordine quis probare possit
eum non debet nominatim ar-
guere sed indeterminate sicut
dixit Christus: Unus uestrum me
traditurus est. Sed si ille cui
dampnum illatum est pe-
cierit iustitiam potest excommu-
nicare actorem dampni. Licet
ei confessus sit, sed tamen non nomi-
natim potest eum remouere
a communione licet sciat eum esse
reum, quia non ut iudex scit
sed ut deus. Sed debet eum ad-
monere ne se ingerat, quia Christus
nec Iudam a communione remo-
uit. Alexander iii. Florentino.

Cum ab ecclesiarum [N.] episco-
porum prelatis ecclesiastica sententia
in malefactores aliquos pro-
mulgata fuerit debet et firma
consistere et usque ad condignam satis-
factionem inuiolabiliter obser-
uari. Quia pp. co. q. si quis
plebanus sancti Pancratii in
clericos uel laicos prochianos
suos in totum uel excommunicationis
sententiam rationabiliter tulerit p...
inuiolabiliter facias obserua-
ri, eam sine congrua satisfactione

absque eidem plebani con-
scientia non relaxes. Idem Can-
tuariensi archiepiscopo et eius suffraganeis.

Cum nos pluries oporte-
at ordinationem ecclesiarum differ-
re pro eo quod quasi nobis persone
minus idonee presententur
aut inter ipsos presentatores
uel aliqua alia de causa radix
dissensionis emergit et i.
Ex v. co. q. si qui in uacantibus
ecclesiis in quibus persona eccle-
siastica presentationem non habet
quod personam minus idoneam pre-
sentauerit lap. ces. potestatis
iconomos qui debeant
fructus percipere et eos in
utilitatem ecclesie expendere
aut futuris personis fide-
liter reseruare. Idem Cantuariensi archiepiscopo.

Ex parte tua et J. quondam [N.] episcopi
nos consulere uoluisti utrum
illorum teneat absolutio
qui occultatis excessibus
pro quibus excommunicati fuerant
absolutionis beneficium perce-
perunt siue excommunica-
tionis causam aliam pretenden-
tes taliter quod si ita tibi con-
stiterit debes eos ex. cen. com-
pellere ut cum litteris
tuis rei ueritatem continentibus
ad se. ap. redire. Et si uero
id tibi non constiterit et illos
suspectos inde habueris
quod confessi non fuerint ueritatem
ipsos debes compellere eui-
denter coram te quod ueritatem confes-
si fuerint purgationem prestare.
Celestinus iii.

Significauit nobis tua
fraternitas quod quidam de
prochianis tuis cum pro
uindicta consanguinitatis

[illegible]

et affinitatis copula excommunicatione notantur ad iudices Remenses ab sede apostolica litteras impetravit per quas cum ab excommunicatione fuerint absoluti, quod coram delegatis ad locum ubi testes producti valeant non accedunt nec aliquos pro eorum receptione transmittunt, in prenominata nepharie coniunctionis copula remanentes et causa debitum non sortitur effectum. et infra. Cum itaque per malitiam vel desidiam iudicis delegati non debeat quis ad remanendum in copula coniunctionis illicite suffragium invenire. Mandamus. et infra. quatenus quotiens ea que premisimus in tua diocesi evenire contigerit, liceat tue potestati tales absolutos in pristinam excommunicationis sententiam revocare, ipsos quoque tamdiu in eadem sententia teneri ligatos donec cum in repetitione testium et aliis legittimum in causa fuerit processum. Innocentius III. Auxitano archiepiscopo.

Quanta devotio religiosorum et ad audientiam nostram pervenisse noveris quod monachi canonici et alii regulares tue provincie cum deberent potius in claustro vite regularis constituta divinis obsequiis invigilare de obedientiis et redditibus quorum curam gesserunt pecunia congregata claustrum abhorrentes palatia principum et potentum discurrere non verentur. et infra. Mandamus quatenus quoscumque tales inveneris nisi ad monitionem tuam respuerint ut proprium in manibus prelatorum suorum sine difficultate resignent, contendunt in utilitatem communem et albis consilium et regularem vitam observent. Et si prelati eorum post tuam commonitionem id exequi neglexerint vel obmiserint, per suspensionem officii et beneficii appellatione remota compellas. Idem Rothomagensi archiepiscopo et eius suffraganeis.

Ad reprimendam malitiam perversorum pene certe sunt in canonibus constitute quas sic latas a nobis in subditos multis inviolabiliter observari, ita latas ab aliis delictis inviolabiliter observare. et infra. Mandamus quatenus sententias quas rationabiliter excluserit in subditos suos canonice promulgandas, eas ipsi firmiter et a vestris subditis faciatis inviolabiliter observari. Tu vero frater archiepiscope cum excommunicationis sententia per appellationis non suspendatur obiectum, si quis excommunicatus ab episcopo de iniusta tibi sit excommunicatione conquestus, ad ipsum eum qui excommunicavit deferens absolvendum vel formam ecclesie remittas. Quin si noluerit eum absolvere, tu recepta iuratoria cautione absolvas eum, iniuncto potius exhibita tamen quod nisi tibi legittime constiterit eum iniuste excommunicatum fuisse, ex debito sibi iuramento prestito ut supra eo de quo fuit excommunicatione notatus eidem episcopo satisfaciat competenter. quod si facere contempserit, eum in excommunicationis sententiam appellatione remota reducere non obmittas. Idem Auxitano archiepiscopo.

[illegible]

Pro simul. & i. q. t. t. pr. q' cum sit i canonib' diffinitum p'mates ul' patriarchas nich' iuris p' ceteris h'ere nisi q'ntum sacri canones cōcedūt ul' p'sca eis cōsuetudo cōtulit ab antiq'. ita ut s'c'd' m'cenas regulas sua p'uilegia fuerit ecc'is p't q'm si ap. se. aliq' ecc'am ul' rectore' ipi' quolz sp'ali p'uilegio decreuit honorare q'm diu clerici tui coram te nolūnt stare iuris p' illi nō debent. uoluntum patriar' describere nisi cū p' appell'om ad eius audiam p'feratur. aut ei aliqd sup h' ex se. ap. sit in dultum. Idem turon. arep'o.

Quod se. ap. t. i. nos sig'd cōsuluisti utrū si aliq' i ciuitate ul' aliq' iusta cā deterit aliq' suffraganeor' tuor' cōsecrare nō posses alicu' coep'or' tuor' uices tuas hac tu cōmittere tibi ceet. t. i.

Cōsul. t. t. pr. q' i tali articulo cōstituto t' uas uices uti q'dā est tibi cōmitte' licet. consecrandus mun' d' ab eo recipere cōsecracōnis t' eas dum eis cōmittendas. dū m' catholicus h'eatur. & i pech nitum ei ex sbtractōne g'te se. ap. nō obsistat. Idem ep'o lexien.

Pastoralis officij. t. i. ex p' te tua fuit insuper requisitum utrū si aliq' cā fuit ad arep'm p' ap. delata possit eand' iure ordinarie potestatis suffraganei suis s'b ditto delegare. ul' alia d' itte i eund' si eam uenit recipe delegatam. Ad q' r' q' arep's ipm ad suscipiēdam delegacōm huiusmō pelle nequit i uitum cū i ea exceptus q' bosdam casib' nullam h'eat i pōtatem licet ep's suus eius sit metropolitana lege s'biectus. t. i. Preterea postulasti an alicui liceat sine sp'ali mādato ap. se. delegato qui reū p' contumaciam maifestam excōis uinclo inodauit. ul' petitore' cū renūciare i possōm rei idurit petite rebus h'uanis excep to eidem uolenti iuri p' ere absolōnis b'n'ficium i p'tiri. & possōm restitue i fra annū sufficienti recepta p'mitt' caucōne. Ad q' dicim' q' cū delegat' q'ntum ad illud sit maior ordinario sui mandato sū mi. pon. excāatus ab h'o delegato nō pōt. p'ani p'ter i mortis articulo absolōis grām obtinē. n' forsan delegatus talis extitit q' alius succedat i hon'e. nec p'ani q'm p'sumim'. pon. recup'are potit possōm amissam. i Cetum p'tinealius pōt anni reus cōstituat possor coram ordinario ul' si eius copiam h'ere nequit corā publicis & honestis p'sonis ut q' p'sēcōm iciū pat annalem offerre ac p'stare q' uim pedit potit caucōne ut sic post annū recup'are possōm p'se. ap. mēatur. Idem arep'o se.

Licet i contr' Enon gendis excessib' appellonis

[illegible]

sit diffugium interclusum. [Ven]ero Parisien. episcopus a nobis recepit in mandatis ut tam clericos religiosos quam et clericos seculares sue iurisdictioni subiectos qui multa et grandia committere presumunt inquirat et corrigat ap. re. que invenerit corrigenda, statuens de reformatione eorum que regulare fuerit et honestum. Cum autem intentionis nostre nec fuerit nec esse debuerit iurisdictioni tue per mandatum huiusmodi derogare, auctoritate presentium duximus declarandum quod si in quibusdam ab eodem episcopo non tanquam delegato sed tanquam ordinario faciendis aliquis casus emerserit in quo licitum sit ad te metropolitanum appellare, per dicti occasionem mandati auctoritati tue quominus ad te tanquam ad metropolitanum appellari valeat nolumus aliquatenus derogare.

Idem in conc. gen.

Irrefragabili constitutione sancimus ut ecclesiarum prelati ad corrigendos subditorum excessus maxime clericorum et reformandos mores prudenter ac diligenter intendant ne sanguis eorum de suis manibus requiratur. Ut autem correctionis et reformationis officium libere valeant exercere, decernimus ut executionem ipsorum nulla consuetudo vel appellatio valeat impedire nisi formam excesserint in talibus observandam. Excessus tamen canonicorum cathedralis ecclesie qui consueverunt corrigi per capitulum per ipsum in illis ecclesiis que talem hactenus consuetudinem habuerunt ad commonitionem et iussionem episcopi corrigantur infra terminum competentem ab ipso prefigendum. Alioquin extunc episcopus deum habens pre oculis ipsos prout animarum cura requirit per cen. ec. corrigere non postponat. Ceterum si canonici absque manifesta et rationabili causa maxime in contemptum episcopi cessaverint a divinis, episcopus si voluerit nichilominus celebret in ecclesia cathedrali, et metropolitanus ad querelam ipsius tanquam super hoc delegatus a nobis taliter eos per cen. ec. cognita veritate castiget quod metu pene talia de cetero non presumant. Provideant itaque diligenter ecclesiarum prelati ut hoc salutare statutum ad questum pecunie vel gravamen aliquod non convertant, sed illud studiose ac fideliter exequantur si canonicam volunt effugere ultionem, quoniam super his ap. sedes auctore domino attentissime vigilabit.

Idem in eodem.

Quoniam in plerisque partibus intra eandem civitatem atque diocesim permixti sunt populi diversarum linguarum habentes sub una fide varios ritus et mores, districte precipimus ut pontifices huiusmodi civitatum sive diocesum provideant viros idoneos qui secundum diversitates rituum et linguarum divina officia illis celebrent et ecclesiastica sacramenta ministrent, instruendo eos verbo pariter et exemplo. Prohibentes autem ne una eadem civitas sive diocesis diversos pontifices habeat tanquam unum

corpus diversa capita quasi
monstrum. Sed si propter diversas
causas urgens necessitas postula
verit pontifex loci catholicos praesu
les nationibus illis conformes
provida deliberatione constituat
sibi vicarium in praedictis qui
ei per omnia sit obediens et sub
iectus. Unde si quis aliter se in
gesserit excommunicationis se noverit mu
crone percussum et si nec sic re
sipuerit ab omni ministerio
ecclesiastico deponendum. adhi
bito si necesse fuerit brachio
saeculari. ad tantam insolenti
am repellendam. Idem eodem.

Inter cetera quae ad salutem
spectant populi christiani pabulum
verbi dei permaxime noscitur
sibi esse necessarium. quia sicut cor
pus materiali cibo nutritur
sic anima spirituali cibo nutritur.
eo quod non in solo pane vivit
homo. sed in omni verbo quod procedit
de ore dei. Unde cum saepe conti
gat quod episcopi propter occupationes
multiplices. vel invaletudi
nes corporales aut hostiles
incursus. seu occasiones alias
ne dicamus defectum scientiae quod
in eis reprobandum est omnino nec de
cetero tolerandum quod per se ipsos non
sufficiunt ministrare populo ver
bum dei maxime per amplas et
dioeceses et diffusas generali consti
tutione sancimus ut episcopi viros
idoneos ad sanctae praedicationis
officium salubriter exequendum
assumant potentes in opere
et sermone qui plebes sibi
commissas vice ipsorum cum per se
idem nequiverint sollicite
visitantes eas verbo aedifi
cent et exemplo quibus ipsi
cum indiguerint congrue necessaria
subministrent ne pro defectu
necessariorum compellantur desistere
ab incepto. Cum igitur praecipimus
tam in cathedralibus quam in aliis
conventualibus ecclesiis viros
idoneos ordinari quos
episcopi possint eos coadiuto
res et cooperatores habere non so
lum in praedicationis officio ve
rum et in audiendis confessio
nibus et poenitentiis iniungendis.
ac ceteris quae ad salutem pertinent
animarum. Si quis autem hoc
adimplere neglexerit districtae
subiaceat ultioni. Honorius
III. Assisinati episcopo.

Conquerente procuratore
monasterii sancti benedicti mo
nasterii Sublacensis nobis innotuit
quod tu iuribus episcopalibus non conten
tus quae in ecclesiis seu ca
pellis eiusdem monasterii debes ha
bere quamdam exactionem
exigis quas ad dandam pro
curationem minime sufficere
proponebat petens ut speci
ficares quae tibi ratione iuris
episcopalis competerent in eis quorum quae
dam specificatis lis vero
fuit legitime contestata. Verum
Nos autem inspectis processibus
et etiam quae ab utraque parte fuere
reposita intellectis decerni
mus ut in ecclesiis seu capel
lis tuae dioecesis ad monasterium
ipsum spectantibus habeas ca
nonicam obedientiam subiecti
onem et reverentiam. insti
tutionem et destitutionem.
correctionem et reformationem
ac cetera. et executionem quorum
cognitio omnino ad forum ecclesiasticum
dicitur pertinere. procurationes

[Main text, column 1]

tractatu ... omnium que ab episcopo recipienda sunt collationem, synodum et synodatica seu cathedratica nomine duos solidos, quartam decimarum ac mortuariorum, visitationum quoque annuam. ita quod cum ad eas visitandas accesseris non amplius procurationis nomine requiras ab eis nisi quantum pensatis facultatibus ecclesie moderate poterint exhibere. nec plus eccliis capitur eidem diocesi in procurationibus usquetenus solvent etc. [C]um autem ... in prefatis ecclesiis contemptus existens non amplius ab eis exigas preter moderatum auxilium, quod iuxta formam lateranensis concilii si manifesta et rationabilis causa extiterit caritative postulandi, sicut ab aliis ecclesiis per eandem diocesim predicatae tuis sustinendum.

[I]dem abbati et conventui sancti Remigii Remensi.

[Q]uia ex parte attendentes quod indecens est Remensi archiepiscopo in monasterio vestro visitationis officium exercente ne seculares intersint per quos possent claustri dissolutionis materia provenire, firmiter inhibemus ut nullos de cetero seculares in capitulum nisi duos vel tres de canonicis ecclesie sue in decenti habitu aut aliis quos expedire viderit religiosis adiunctis secum visitationis tempore introducat.

[I]dem episcopo Baiocensi et archidiacono Rothomagensi.

[D]ilectus filius abbas Rothomagensis monasterii exposuit quod cum ...

[Main text, column 2]

... quos laicos per ... prefatus excessibus sollicite perpetuum ad suum spectant monasterium ab antiquo etc. [C]um igitur prefatus prepositus nobis dedit in mandatis ut audiretis hinc inde propositis causam remitteretis ad ipsum sufficienter instructam, dictus episcopus processum vestrum circumveniens impedivit occasione cuiusdam sententie quam super quibusdam ecclesiis quo ad legem diocesanam promulgata extitit per eundem. unde prefatus abbas nobis humiliter supplicavit ut cum citationis excusatione et decisione ... emendationes ad legem iurisdictionis pertinere noscantur, non fuerimus memorate sententie per textum negotii processu ulterius impediri. [C]um igitur per dictam de lege iurisdictionis existant etc. quatenus dicta sententia non obstante procedatis in negotio iuxta traditam vobis formam.

[G]regorius IX.

[G]ravi gemimus quod cum in ecclesia sancti ... de Orbitello et quasdam alias ecclesias existentes in tua diocesi ad monasterium sancti Anastasii de urbe spectantes nullam iurisdictionem habeas ordinariam aut delegatam, occasione litterarum nostrarum quas super correctione clericorum tibi transmisimus in eas interdicti et in clericos earundem suspensionis sententias promulgasti, quamquam abbas eiusdem monasterii eos corrigere sit paratus etc. [C]um igitur si est ita prudenter corrigens preter ipsum quod minus provide attemptasti per dictas sententias sine difficultate relaxes.

[I]dem.

sicut capelle

Eis quibus ex officio .s. ordinarie potestatis in certis casibus. pri- ... ex officio legationis. s. de of. le. quod translationem et c. exigua ... cui committitur hoc ex privilegio. ut ad ... absoluere excommunicatos in studio bononie ... delinquentes ... committere non possit. s. de of. del. c. ... [illegible]

Eis quibus ex officio in certis casibus competit et illos absoluere qui pro violenta iniectione manuum in canonem promulgate sententie inciderunt, licet aliis huiusmodi absolutionem committere cum viderint expedire. Honorius .iii. archiepiscopo Remensi et abbati sancti Leufredi [illegible] montani.

De officio iudicis.

[illegible] intus ... uris acce ... primus qd. .rz.

Cum causam que inter abbatem et conventum fuisse noveris ex una parte et abbatem et conventum monasterii Cavensis ex altera super quibusdam possessionibus monasterii sancti Petri de Almasia ventilabatur. Et infra. Et cum pars dei monasterii proposuisset quod advocatum non poterat advocatum habere super hoc officium implorando tu frater episcope cum magistro .R. clerico tuo ad exhibendum inde ista ipsa patrocinium procurator dicti vero monasterii fratrum Cavensis monachus proposuit hoc in preiudicium eius esse factum eo quod clericus et domesticus tuus erat. Et infra. Quia licet non obstante in negotio isto ratione premissa procedatis. Gregorius .ix.

Iudicis officium utriusque parti per actionem post item venit cum restitucio in integrum principaliter postulatur: litis contestatione ex post facto alias autem post ingressum cause post libellum ad hoc sine litis contestatione recursus. Gregorius Augustino Anglorum episcopo.

De maioritate et obedientia.

Solitum ... titulus ... sit honoris. lxxxiii.

Ista distinctio ut ipse potior et maior habeatur qui prius consecratus consilio et ordine accedens fuit ordinatus. Leo.

Si quis venit contra decretum episcopi ad ecclesiam abiciatur in libro regum legitur qui non obedierit principi morte moriatur et in alio agathensi quod anathematizetur. Leo papa.

Exigebatur invitus in litteris quod fraternitas cautelam de obedientie sponsione conscriberet in quo signum probatur iniurie. Non enim fiat ut obligaretur scripto qui obedientiam suam ipso iam voluntarie adventus officio comprobabat. Clemens papa.

Omnes principes terre ceterosque homines episcopis obedire beatus Petrus precipiebat. Innocentius .iii. capitulo et preposito Pistoriensi.

Quod dominus in beato Petro ... cui spiritualia sunt et patribus in dignior et obedientia sit melior quam victime et auscultare magis quam adipem arietum offerre non debuit ... vestrum ... ex preterito modo in obedientie notam incurrere capitulis et iussionibus contraire. Idem illustri Constantinopolitano imperatori.

Solite benignitatis affectum continuata est imperialis sublimitas quod ... in missis litteris incepare ... Ut autem tue admirationis non causam set occasionem prebuit quod legisti beati Petri apostolorum principem sic scripsisse: subiecti estote omni humane creature propter deum, sive regi tanquam precellenti, sive ducibus tanquam

in aut. ut ... [illegible]

[Glossa ordinaria, illegible in large part:] ... possent pro ... in huius et in aliis ... et post preceditur ... ut. ... [illegible]

[illegible]

Sequitur capitulum ... de officio iudicis ... casus in quibus potest ...

de maioritate ...

De officio iudicis. lib.

[illegible]

ab eo missis ad vindictam malefactorum, ad laudem vero bonorum etc. ¶ Verum si personam loquentis et eorum ad quos loquebatur, et vim locutionis diligentius attendisses, sic verbis non expressisses taliter intellectum. Scribebat enim apostolus subditis suis, et eos ad humilitatis meritum provocabat. Nam si per hoc quod dixit subditi estote, sacerdotibus voluit imponere iugum subiectionis, et eis praelationis auctoritatem afferre, qui eos subiectos esse monebat, sequeretur ex hoc, quod etiam servus quilibet in sacerdotes imperium accepisset, cum dicatur omni humanae creaturae. Quod autem sequitur, regi tanquam praecellenti, non negamus quin praecellat imperator in temporalibus illos duntaxat, qui ab eo recipiunt temporalia; sed pontifex in spiritualibus antecellit, quae tanto sunt temporalibus digniora, quanto anima praefertur corpori. Licet non simpliciter dictum fuerit subditi estote, sed additum fuerit propter Deum, nec pure scriptum sit regi praecellenti, sed interpositum sit forsitan non sine causa tanquam. Quod autem sequitur ad vindictam malorum, laudem vero bonorum, intelligendum non est, quod rex vel imperator super bonos et malos gladii acceperit potestatem, sed in eos solummodo, qui utentes gladio sunt eius iurisdictioni commissi etc. ¶ Potuisses autem praerogativam sacerdotii ex eo intelligere potius, quod dictum est non a quolibet, sed ab eo, non regi, sed sacerdoti, non de regia stirpe, sed de sacerdotali prosapia descendenti, de sacerdotibus videlicet, qui erant in Anathoth: Ecce constitui te super gentes et regna, ut evellas et dissipes, et aedifices et plantes etc. ¶ Praeterea nosse debueras, quod fecit Deus duo magna luminaria in firmamento caeli, luminare maius, ut praeesset diei, et luminare minus, ut praeesset nocti, utrumque magnum, sed alterum maius. Ad firmamentum igitur caeli, hoc est universalis ecclesiae, fecit Deus duo magna luminaria, id est duas instituit dignitates, quae sunt pontificalis auctoritas et regalis potestas. Sed illa quae praeest diebus, id est spiritualibus, maior est; quae vero carnalibus, id est temporalibus, minor est, ut quanta est inter lunam et solem, tanta inter pontifices et reges differentia cognoscatur. ¶ Haec autem si prudenter attenderet imperatoria celsitudo, non faceret aut permitteret Constantinopolitanum patriarcham, magnum quidem et honorabile membrum ecclesiae, ad scabellum pedum suorum in sinistra parte sedere, cum alii reges et principes archiepiscopis et episcopis sicut debent reverenter assurgant, et eis iuxta se sedem venerabilem assignent etc. ¶ Nos autem etsi increpando non scripsissemus, potuissemus tamen rationabiliter increpare etc. ¶ Nobis enim in beato Petro sunt oves Christi commissae, dicente Domino: Pasce oves meas; non distinguens inter has oves et alias, ut alienum demonstraret a suo ovili, qui Petrum et successores eius magistros non recognosceret

[illegible]

patriarcha sui sedere ad pedes suos. et licet non increpasset eum potuit tamen honorabiliter increpare. cum ipse super omnes accepit potestatem in persona beati petri cui dominus sint ad omnes: quodcumque ligaveris etc. sed in fine dicit quod in principiis celsitudo discutiat si aliquod bonum et utile invitavit imperatoriam excellentiam cum ipse solummodo ad utilitatem ecclesie et terre iherosolimitane subsidium ipsum duxit invitandum. sed dum increparet. sed hoc non fecit animo increpandi. sed animo admonendi ex affectu dilectionis. [illegible]

V. [illegible] absolvuntur. [illegible] non sint ab obedientia quam alias debent prelatis [illegible] ordines sine licentia [illegible] in distribuendis [illegible] manus eius imposuit [illegible]

et pastores, ut illud tanquam
notissimum omittamus, quod
dominus dixit ad petrum, et per petrum
dixit ad successores ipsius: Quod-
cumque ligaveris super terram etc. nichil
excipiens qui dixit quodcumque.
c. v. Ceterum autem imperatoriam
excellentiam ad bonum et uti-
le per litteras nostras duximus in-
vitandam. Utrum tibi iusta
suggesserimus et honesta, tua
sollicitudo discutiat. Cum si non
ad utilitatem ecclesie et terre ierosolimitane [illegible] nos te in
memoriam invitasse. Idem
episcopo florentino.

Per tuas nobis litteras a
nobis postulasti per sedem apostolicam declarari
utrum quis per ordinem
subdiaconatus a pontifice romano sus-
ceptum a debita tibi reveren-
tia sit liberatus. Ad quod breviter respondemus quod
etsi decens sit ut illi quibus con-
venientia [illegible] nos tibi subdi-
tos deferatur, quos benign-
itas apostolica collocavit ipsius ordinis
honoravit titulo, decoravit per-
tinentiam ab obedientia quam antea tibi debe-
ant minime absolvunt. Idem
constantinopolitano patriarche.

Ad quattuor capitula petitionis que
ecclesias tibi subditas postulas
quas prius constantinopolitanus anti-
stes capere constantinopolitanus patriarcha ex-
minime [illegible] duplicatione
non duximus admittendam.
Nam [illegible] dicta te pos-
tulat ut in eorum preiudicium tibi
debere ecclesie sunt necnon
nec per contumaciam se absen-
tant etc. c. Super obedientia vero
quam ut tibi faciant impendi
ab archiepiscopo et episcopis regni capi-
tulariter? postulasti, cum primo
contra venire non duximus et ideo
cum et ipsi antiquam primo
contra exstiterint exempti qui
videntur constanti ecclesie erat inobe-
diens et rebellis et in eorum absen-
tia circa statum eorum non debui-
mus aliquid immutare. Iusti-
ciam tamen non negavimus et ei
eam duximus postulandam.

Quod super his. Idem
[illegible] abbates et sacerdotes dioc.
legem subiectos qui ad
tuam synodum venire contem-
pserunt cum modo in ipsa syno-
do non ducas aliquid statu-
endum, quod canonicis ob-
viet institutis [illegible] ad
synodum ipsam eos venire com-
pellas et debitam tibi obe-
dientiam et reverentiam exhibere.

Idem [illegible] sancti pauli
abbatibus lond.

Cum in ecclesiis sancti victo-
ris et sancte [illegible] de monte [illegible] nos
[illegible] ad reformationem earundem
ecclesiarum diligenti sollicitu-
dine intendentes viros [illegible]
canonicos decrevimus in mandatis
ut priori suo in his que ad
ordinem pertinent obedirent.
Cumque omnes quattuor excep-
tis duntaxat se obedire
velle concordarent et [illegible] dissent.
[illegible] se debere priori super-
biam exigentes licet de
obedientia suo priori prestanda
prestitissent corporaliter iuramen-
tum tamen exhibiti iuramenti
immemores suo priori per omnia
restiterunt et cum per contumaciam
sua nequissent ad debitam
obedientiam revocari [illegible] priores
eos excommunicationis sententiam promul-
gavit cum [illegible] canonica

[illegible]

auctoritatem praestare non potest cum nil habeat ut xvi. q. i. non dicatis [illegible]

[illegible]

ab officio suspendere nec monialem dare quia hec pertinent ad claves. j. de excess. prelatorum tuna, et non dicat hic ipse quod possint, quia non sexui femineo sed viris tradite sunt claves regni celorum. licet enim beatissima virgo maria excellentior sit apostolis omnibus non tamen illi sed istis tradidit claves regni celorum. j. de pe. et re. nova. nec potest velare moniales. xx. q. ii. statuimus [illegible]

ad sedem apostolicam accessissent per scripturas authenticas et multorum testimonio praelatorum effecti de ipsorum contumacia certiores, recepto secundum formam ecclesie ab eis corporali iuramento ipsis fecimus beneficium absolutionis impendi, praecipientes eis sub debito iuramenti ut ad claustrum suum de quo exierant redeuntes priori et suo secundum devotionem debitam obedirent. Idem eodem. Quod praelatos canonicos ut ad priores sui obedientiam revertantur per censuram compellatis nec obstante quod sunt contumacia gravati(?) cogatis eos si videritis expedire, iuramentum quod per eos(?) mandatis sui prioris per absolutionis beneficium impensum superbe negaverant huiusmodi praestare, parituri alioquin eos destitutionis consortio reducatis(?).

Honorius III. priori et capitulo sancti Laurentii in Damaso.

Illis que pertinent ad sancti Laurentii in Damaso ex una parte et capitulum sancti subiectis ex altera super servitio aliisque articulis diligenter auditis, firmando decrevimus ut idem capitulum priori cardinali qui nunc ipsam ecclesiam et qui pro tempore fuerint pro manualem obedientiam et reverentiam et honorificentiam debitam exhibeant, et ad ecclesiam ipsam pro servitio debito capitulo celebrationis convenient temporibus consuetis, correctionem ipsius cardinalis recipientes humiliter, et excommunicationis et interdicti vel suspensionis sententias quas tulerit in eos et ecclesias eorum inviolabiliter observantes. Quam autem ecclesia ipsa cardinalis vocabit capitulum memoratum et clerici eius advenerint, se exhibeant omnia super dicta, excepto quod de correctione, excommunicatione et suspensione ipsorum pro bono pacis nostre providentie reservamus. Idem decano sancti Michaelis abbati [illegible] diocesis.

Dilecta in Christo filia abbatissa Burgi transmissa nobis petitione monstravit quod cum ipsa plerique canonicos suos et clericos sue iurisdictioni subiectos pro inobedientias et culpas eorum officio beneficioque suspendat, canonici tamen eidem quod eadem abbatissa eos excommunicare non potest suspensionem huiusmodi non observant, propter quod eorum excessus remanent incorrecti. Quocirca mandamus quod dictos canonicos et clericos praefate abbatisse obedientiam et reverentiam debitam impendentes eius salubria mandata et monita observent per censuram ecclesiasticam compellas. Greg. IX.

Patriarche Gradensi.

Dilecti filii archidiaconus et capitulum Castellanae suam ad nos querimoniam transmiserunt quod cum a Castellano episcopo electo iuramentum praeter formam canonicam, quam decet metropolitano suo suffraganeum consueverit praestare, huiusmodi contemplantes ex hoc ecclesie sue praeiudicium generari, ad sedem apostolicam appellarunt etc. Cum igitur non deceat a te exigi quod ab alio tibi fieri nolles, mandamus quatenus contentus forma canonica quam nos a coepiscopis nostris nobis immediate subiectis

[illegible]

Si quis [illegible]

[illegible]

[illegible gloss]

receptum nullatenus amplius a Castellano episcopo obtentu alicuius consuetudinis exigas pretextu prestiti iuramenti, sciens nos eundem episcopum ab huiusmodi iuramento quo ad alios absolvisse, et tam illos vel denunciasse penitus non teneri. Idem priori fratrum predicatorum archiepiscopo.

Cum olim. Et infra. Quo circa. Et infra. Quia conventus monasterii sancti Salvatoris Messanensis, sint ipso iure hac vice eligendi potestate privati, de gratia tamen eligendi seu postulandi, dictis eis auctoritate nostra liberam facultatem concedentes, eisdem ut cum ecclesia Messanensis vacet ad presens, electionem suam confirmandam, prout decuerit, et sunt ut et confirmandam presentent capitulo Messanensi. Idem archipresbytero sancte Marie maioris de urbe.

Statuimus ut presbyteri primum locum, diaconi secundum, subdiaconi et alii clerici obtineant ordinati, et si posterius admittantur, et qui in maiori est ordine, et si posterius sit receptus, in portione percipienda esse volumus potiorem, ac minores facere servitia consueta. Idem archiepiscopo Coloniensi.

Cum inferior potiorem solvere nequeat vel ligare, et potior inferiorem ligare congruenter et absolvat, et satis absonum videatur, ut similem potestatem habeat in potentem aut in potentem. Conquerimur quod cum in monasterium de ... constitutum in archidiaconatu suam ...

... vacationis diocesis ecclesiam exemptam cathedralem archiepiscopo Suavensi, in tantam prorupit temeritatis audaciam, ut in episcopum ibi consecratum et ecclesiam suam iurisdictionem exercere presumat. Et infra. Quocirca prefato archiepiscopo a cuius iurisdictione dictum episcopum denunciavimus exemptum, id districte studeas inhibere, proviso ut si ex hoc eidem archiepiscopo Suavensi iura lesa duxerit, illa deponere nunc expedire videris absque alieni iuris preiudicio recompensationem sibi facias congruentem. Idem Lemovicensi archiepiscopo et priori sancti Dominici pictaviensis.

Dominus dilecta magistri et ... Quod prelatores Burdegalensis provincie et presentium et cathedralium capitulorum eidem nec non et Burdegalensi capitulum super provisione quam nuper Burdegalensis archiepiscopus in ecclesia provinciali ducimus faciendam requiratis assensum quo habito providentiam nostram sollempniter publicetis. Et si qui de consensu prestare noluerint, vos super sedentes provisionem predictam districte preceptis eisdem ut personaliter si prelati fuerint, si vero procuratores sive vicarios per se suosque secuntur representent presentium coram nobis quod sentire pretendunt et satis facturi parti alteri si sibi viderint in expensis. Alexander III.

De treuga et pace. Rubrica.

Treugas a quarta feria post occasum solis usque ad secundam ...

[illegible gloss]

[illegible]

feriam in ortu solis a b adventu domini usque ad octavas epiphanie. et a septuagesima usque ad octavas pasche ab omnibus inviolabiliter observari percipimus. ¶ Si quis autem treugas frangere presumpserit post tertiam admonitionem si non satisfecerit. episcopus suus excommunicationis sententiam dictet in eum. et scriptam episcopis vicinis annunciet quorum nullus excommunicatum in communione recipiat. immo scriptam sententiam quisque confirmet. ¶ Si quis autem hoc violare presumpserit ordinis sui periculo subiaceat. et quoniam triplex funiculus difficile rumpitur precipimus. ut episcopi ad solum deum et ad salutem populi habentes respectum omni tepiditate postposita ad pacem firmiter tenendam mutuum sibi consilium et auxilium prebeant. neque hoc alicuius amore vel odio pretermittant. ¶ Quod si quis in hoc opere tepidus inventus fuerit dampnum proprie dignitatis incurrat. Idem.

Innovamus ut presbiteri monachi conversi peregrini mercatores rustici euntes et redeuntes et in agricultura existentes et animalia quibus arant et semina portant ad agrum congrua securitate letentur.

Ex concilio Affricano. **De pactis rubrica.**

Antigonus episcopus dixit. Aut inita pacta suam optineant firmitatem. aut conventus si se non cohibuerit ecclesiasticam sentiat disciplinam. universi dixerunt pax servetur pacta custodiantur. Gregorius.

Querens in venerabilibus ut expectatur assensus ne in dubium veniant que geruntur. rati eas iudicio eas debet pro securitate pacium solidare. Clarit. tue. Item. Lodiose agendum est ut ea que promittuntur opere compleantur. Alexander iii. Cremonensi et Wintoniensi episcopis.

Cum pridem. s. clericus procurator prioris et monachorum de archa et p. clericus pro eo quod inter eos et predictum p. ac fratrem eius cuius vicem se gerere dicebat super ecclesia et capella de archa contentio vertebatur ad nostram presentiam accessissent. in presentia tandem nobis mediantibus convenit quod eidem p. pro expensis quas fecerat iii marche argenti solverentur. et idem p. liti cederet. et a monachorum infestatione cessaret. cumque compositionem istam auctoritate apostolica peterent confirmari. nos eam non duximus admittendam. pro eo quod videbatur pravam illicite pactionis speciem continere. Et infra. Que generis mortis acquiescens et eidem liti pro se ac fratre suo renuncians autenticum instrumentum quod super hoc habebat in nostris manibus resignavit. que nos priori et monachis destinantes mandamus ut eidem p. ac fratri eius in aliquo studeant beneficio providere de quo manutenendum valeant apostolica remissione prius que eis debent ex illa pactione illicita provenire. ¶ Ceterum quia prior et

[illegible]

melius q̄d isti implorauit b[e]n[e]ficiu[m] p[r]incipis ⁊ de gr[ati]a restituunt[ur] ⁊ illa reui ciaco tacitam h[ab]ebat o[mn]em annexam. s[ed] q[uia] monachi ad implent q[uod] mādaut pp. sic. e[xtra]. de pen. et rem. c. de hoc dem fuit. s. de elc. cum inc. sz pone q[uod] monachi iam otulissent eccl[esi]as aliis quid fieret. ar. q[uod] no[n] remouean[tur] instituti. vii. q. i. eos. imo remouendi sunt ⁊ monachi tenentur illis p[ro]uidere. vii. q. i. p[rae]sentium. i. de p[rae]b. Jnt cetera.

A Cc[e]pimo[us]. Et alij nominatim. hoc ⁊ implet[ur] uite ciuili q[uia] possum[us] pa ... ii

... de hereditate alterius nisi eius uoluntate. C. de pac. l. nisi

·C. e. l. ple. hic g[e]n[er]alis tr[ans]actio de rigore iur[is] tenz. sz replicatio doli resi[st]itur. ff. de pac. tres fr[atr]es. ff. de adm. tu. lucio. ⁊ titio. hic indefinita ul[tim]a sp[irit]ualis tra[n]s[a]ctio in aliis no obest que in iudicium deducta no[n] sunt. e[xtra]. de iur. l[et]. g. o. p. nunc hic ... an[te] no[n] inficiam pacti dum tenet ualere. C. de pac. pacti. ⁊ ff. e. si uni[us] ... pactum. ⁊ s. de r[e]p[er]to. certum est. obtineat nisi dolo t[ra]nsactio tal[is] sit extorta. q[uia] tunc no[n] ual[et]. C. e. sub pretextu. ff. de pac. ... ceptor. c. iud. exhac iam ... uti ... q[uod] si t[ra]nsactio ul[tim]a pactum ...

[illegible]

fi[de]les acquiesc[er]e noluit. c[on]c[edentes]. q[uia]. moneatis eos[dem] ut p[rae]fato. p. ac fiat eiusdem. [com]petens b[e]n[e]fi[ciu]m [con]ferant ⁊ assignent. alioquin si no[n] b[ene] [con]stitit eos[dem] cl[er]icos a nominata eccl[esi]a ⁊ capella absq[ue] ordine iudiciario uiolent[er] electos: ip[s]as eisd[e]m restitui faciatis. no[n] obstantibus litteris n[ost]re [con]firmac[i]onis q[ua]s p[ro] d[ic]to p[ri]ore ⁊ monachi a nob[is] i[m]petrasse noscunt[ur]. **Idem** Ebor[a]c[ensi]. archiep[iscop]o.

A Cc[e]pim[us] q[uo]d q[ua]edam eccl[es]i[ae] clericas sunt tali tenore [con]cesse q[uod] post eor[um] obitum. alii nominatim succedant. Cu[m] i[gitu]r in de hoc iniquu[m] est ⁊ sac[ris] canonib[us] inimicu[m] ⁊ ideo no[n] debeat aliq[ua]tenus tolerari. ⁊ [mandamus] q[uatenus] h[uius]m[od]i successiones ta[m] detestabiles ⁊ iniq[ua]s. ap[pellatione]. ces[sante] p[ro]hibeas ⁊ i[d]o frivolas ⁊ inanes esse decernas. **Idem** Cant[uariensi]. a[rchi]ep[iscop]o ⁊ ei[us] suffrag[aneis]:

C Um in cu[n]cta u[est]re iurisdic[ti]o[n]is sicut accepim[us] decedentib[us] eccl[es]iar[um] p[er]sonis p[er]ficiscant[ur] ⁊ ex ip[s]is eccl[es]iis maiores solito solu[er]e pensiones ut sacri[s] possint easd[e]m eccl[es]ias adipisci. nos ad tam detestabile uicium extirpandu[m]. fr[ater]nitati u[est]re. c[oncedimus]. q[uatenus]. ne id atte[m]ptare p[rae]sumant districtius inhibentes. si q[ui]b[us] ex p[ro]hibic[i]o[n]em n[ost]ram uenire p[rae]su[m]p[s]erint. ap[pellatione]. re[mota]. eos tali ad ep[iscop]is eccl[es]iis spolietis. alias p[ro]ut ante p[ro] sup[er]b[is] excessu se[ver]itate eccl[es]iastica. punientes eosd[e]m.

P Jnnoc[entius]. iii. Mon[aste]rii. gilan.

P Eru[m]q[ue] sicut accepim[us] regulares cl[er]ici ⁊ s[e]c[u]lares i[n] tu[a] ... ciam ul[tim]a domos locant ul[tim]a feuda [con]cedunt i[n] p[re]iudiciu[m] p[ro]chialium eccl[es]iar[um] pacti adiciunt ut ... locatores ⁊ feudatarii decimas eis solu[a]nt ⁊ apud eosd[e]m eccl[es]iastica[m] eligant sepulturam. Cum aut[em] id decimarie iure dicte p[rae]iudicat pactum h[uius]m[od]i penitus rep[ro]bamus statuentes ut quod ex ... sunt occasione h[uius] pacti p[er]ceptum: eccl[esi]e p[ro]chiali reddatur. **Gregori[us] ix.**

P Actiones f[a]c[t]e a nobis ... ut audiuim[us] p[ro] quibusda[m] sp[irit]ualib[us] obtinendis cu[m] sibi omnis pactio o[mn]isq[ue] [con]uentio debeat o[mn]i[n]o cessare in illis p[er]iti sunt mo niti. **C** Onc[ilium] ⁊ de talis est dicendu[m]. q[uod] obs[er]uate u[ir]gi[n]itatis c[aus]a e debitum nam ⁊ t[ra]nsac[ti]ones legittimas pacti turpe ul[tim]a rei turpis aut impossibilis decreuit u[e]l f[a]c[t]o ⁊ nullam obligac[i]o[n]em i[n]ducit.

G reg[orius] ix. an. s[an]c[t]i. tomi. abbati.

S Ic[ut] ait **de tr[ans]actic[ione] g[e]n[er]ale ⁊ f[ac]t[i]onib[us] ⁊c.** post salubrem decisionem de contin[gent]ia iura fratrum decernim[us] ut omnia i[n] ista ul[tim]a quod aliud est q[uam] [ex] p[ar]tib[us] quoquom[odo] ul[tim]a ex p[er]ti[ne]ntis p[ro]fesso[n]e aut alt[er]o op[er]e de lege aut quor[um] p[r]iuilegio ferre poterat sit uacuum ⁊ omni uirtute cassatum. ⁊ sola pactor[um] uinculos iure d[e]bitor[um] pagina ualidum p[er]petuu[m]q[ue] robur optineat cu[m] siquid forte i[n]iuria ul[tim]a impia nisi firmitatis s[in]t f[a]c[t]um est. iures plenissime

[illegible]

reddantur captiui ... tur ⁊ amicabil[is] [com]p[osi]tio ... de deci. ex multiplici. ⁊c. sup[er] eo ... uenien[s]. p[er]sonam ecclesiasticam ... cis non possit ... aliquid tenere possint cum laycis sp[irit]ualia ...

[illegible]

in occultis ex hac nostra auctoritate suscipiat. Alex. iii.

Statuimus ut si super decimis inter vos et aliquam personam ecclesiasticam de assensu episcopi vel archiepiscopi sui compositio facta fuerit: rata et inconcussa persistat. Idem Dunelmensi episcopo.

Contingit interdum quod licet abbas vel prior conventualis ecclesie cum ecclesiastica vel seculari persona super hiis de quibus inter eos controversia vertitur coram delegato vel ordinario iudice transigat: ea post modum tamen eandem transactionem nititur revocare. Cum vero nos consuluerit voluntati tue respondemus quod si abbas vel prior a capitulo suo de rati habitione litteras habuit transactionem quam fecit si aliquot annis fuit servata: capitulum ac si non consensisset eam: non potest revocare. Idem abbati de Stanfort et priori sancti Eusebii.

Constitutus in nostra presentia G. clericus sua nobis assertione monstravit quod cum inter ipsum et A. clericum super capella de Stranc controversia emersisset tandem per transactionem fuit sopita et licet hinc inde fide prestita firmata fuisset eam tamen prefatus A. servare recusat. Quia igitur huiusmodi transactiones speciem continent symonie eadem revocata transactione in irritum: etc. audiatis. etc. Idem Carnotensi episcopo.

Ex tenore nobis quod cum aliquis ad extraordinarii iudicis litteris impetratis cum adversario suo componit postmodum in ecclesia de qua agitur ius aliquod habiturus si persona non est in controversia aliqua episcopo non est reprobanda sed census absque episcopali auctoritate cui per est ecclesie sibi hoc pretextu solutionis initam eius qui solvit non exegit. Idem Eboracensi archiepiscopo et Wigorniensi episcopo.

Ex litteris vestris accepimus quod cum olim inter R. et A. clericos super ecclesia de Linnis coram te frater episcope qui inde ex fratris delegatus auctoritate G. qui tunc eiusdem A. patrocinabatur in causa et testis inscriptus fuerat transactio facta fuisset postmodum idem G. se asserens clericum cum nondum esset clericum tonsoratus super eadem ecclesia tacito de transactione litteras nostras impetravit. Cum autem idem G. non sit clericus se transactioni interfuisse et nondum fuisse tonsoratum cum litteras ipsas optinuit eidem super dicta ecclesia silentium duximus imponendum. Idem.

Super eo quod consuluisti utrum de ecclesiastico beneficio in litigium deducto possit fieri transactio. Tale damus responsum quod transigi super sacra et litigiosa non potest cum res sacre ut possideantur aliquo dato vel retento seu promisso speciem habere dinoscuntur symonie. Aliquis tamen amicabiliter inter se litigantes componant sacris canonibus neque obviare. Idem abbati de Stanford et priori de Fenei.

Veniens ad apostolicam sedem dilectus filius magister W. de Faukes sua

nobis insinuatione monstravit, quod monachi maioris monasterii fratres in parochia sancti Mar. de March. ex collatione eadem ecclesie coloni eorum omnia ecclesiastica tam necessaria quam voluntaria susceperunt sacramenta, et tamen eidem ecclesie solvere decimas contradicunt etc. [E] Arbitrantur autem se posse tueri cuiusdam transactionis pretextu inter prefatos monachos et quendam sacerdotem memorate ecclesie predecessorem facte, ut de duabus carrucatis terre quas in dominio suo monachi tenent, terciam tantum partem decimarum exsolvant etc. Quia non prefati monachi transactionem predictam auctoritate apostolica confirmatam ostendunt, cum aliquas inter personas factam possit quam inter ecclesias videatur, ne pacta [illegible] acta alius ob esse [illegible], faciatis ipsos et agricolas decimationes ex quibus videtur rebus provenientes ex integro, et aliarum quas illicite detinuerunt iustam estimationem restituere eidem ecclesie compellatis. Lucius III Oxomensi episcopo.

[P]reterea quidam inter laicos et viros religiosos de presentatione alicuius ecclesie questione suborta transigitur ita quod presentationem laicus obtineat, religiosi vero novam vel maiorem percipient in ecclesia quam prius minorem vel nullam percipere consueverant portionem: an huiusmodi transactio valeat consuluisti. [C]um igitur ipsa pactio symoniaca minto(?) videatur

[illegible], quod devitare non tenet nec extra religiosi nullum debent commodum optinere. Celestinus III.

[P]reterea quia [illegible] n. m. [illegible] talis quod accessit quedam cella extima(?) voluit a subiectione quam matrici ecclesie ut domui tenebatur etc. Fratres illius celle se confitentes iure illi domui fuisse quondam subiectos, asserebant quod omni olim de huiusmodi subiectione fuisse mota et transactione sopitam, ita tamen ut quendam annuatim censum matrici ecclesie redderent. Eidem ecclesie a subiectione principali domus exempti etc. Porro sequitur pro maiori ecclesia proponebat quod de spirituali subiectione transigere non licet. [C]um igitur quod ex prorata sit in confessione decem eos precedentium debeat, presertim cum illa transactio noceri nobis debito quod cella detinuerit redde re tenebatur, constare nequiverit, iniquitatem continuisse putet. Honorius III. priori et fratribus sancte praxed. pro [illegible] card.

[E]x parte tua etc. potis ad proponendum in positione partes tuas et inicium aliquod servitati detraherent, pretextu statuti ipsius et excedentium multitudine pro iuda de iubacione pensatis videris ex perire exceptis nimirum casibus quos proponis seu dispensacionis remedium non admittunt ut pote coniugii sacramentum quod non solum apud latinos et grecos set apud fideles et [illegible]

[illegible]

les existat, a seruitute canoni
ca ecclesie illi deputate non ua
lebit. ¶ In his uero super
quibus ius non inuenitur
expressum, procedas equitate
seruata, semper in humaniorem
partem declinando,
secundum quod personas, causas, loca et
tempora uideris postulare. ¶

Ex concilio lateran. **De postu lando. R.**

Clerici in subdia
conatu
et supra in minoribus
quoque ordinibus, si stipen
diis ecclesiasticis sustententur,
coram seculari iudice aduo
cati in negotiis secularibus fi
eri non presumant, nisi propriam causam
uel ecclesie sue fuerint prosecuti,
aut pro miserabilibus forte
personis que proprias causas admi
nistrare non possunt. Innoc.
III. Compostellan. archiepo.

Ex parte tua nobis fuit propo
situm quod quidam cano
nici regulares non solum in
ecclesiasticis uerum etiam in forensibus
causis presumunt aduocati in
officium exercere. ad quod dicitur
eis quod non debent esse forensis
uel ecclesiastici negocii suscep
tores uel executores, nisi
forte id monasterii exposcat
utilitas abbatis nichilominus id parte
ad suam proponit in sollici
tudinem excusandam quod capitulum
illud per quod procurationibus interdicitur
de monachis non de canoni
cis regularibus loquitur mani
feste. ¶ Cum igitur et tenor quod
id iudicium de canonicis
regularibus quam de monachis
quantum ad supradicta communis
obseruandum, nec et de mona
chis in canone prohibitum sit ex
pressum. Gregor. IX.

Cum sacerdotis sit
nulli nocere omnibus autem
uelle prodesse, non nisi pro se ipso
uel ecclesia sua uel sine causa in mu
nere pro personis coniunctis
aut miserabilibus que est uic
tum postulare. ¶ Cle
ricus autem qui de ecclesia aliqua
beneficium obtinet, pro ecclesiis
aduocatus uel procurator
esse presumit, tanquam ingratus,
post maxime si clericus sit ei
dem ecclesie beneficio est spoliandus.

Greg. magno. Salonitano. epo.

Nulla quod scriptis
nisi te quibusdam comprimi
quod procuratores uiros tu
ad eum **de procuratoribus R.**
non missis et dicis quod cum ipsis
facti fuerint subsistere non deberes.
... thomas sibi locum dom
ante dominum prohibuit ex quo renun
presentium portitoribus iudi
cium esse conceditum ne de
ipsis fuit conceptum. ¶ Quia
uero nos cautiores esse premoni
te instructam personam cum
mandato legati fecit presbiterorum
seu diaconorum testium quod sub
scriptionibus roboratum gestisque
de more indicto transmittere
ut quod eum ex actu fuit
uire subsistat. Alex. III.

Querelam. a. clerici acce
pimus ... quod subsistit
nobis quod wigornen. episc. p
... restitutionem expen
sarum ... tanta ...
condempnauerit nisi pro eo tamen
quod nullo constituto ad eius
presentiam non accessit infirmi
tate detentus cum non posset ...

[illegible]

de postul. landou.

[illegible]

agi nisi uelit in gñlib; cū
pcuratorem ɔstitue ꝛ ipe
ad ꝓbandam intentionē
ꝓcurãdo faciat ꝯ sñia
rīt. eum absolue a b ea
sñia minime differatis.

Clemens. iii.

Ex insinuatiōe archiē.
sagien. accepimus q ꝯ cāē
ipm ꝛ magrm. G. sup q̃dā
ꝓbenda lexoū. eccīe mota
fuisset ꝯuersia ꝛ ꝓ. ñceta b
eod archiē ꝓcuratori suo
duob; ꝓsentib; clericis ex
ꝑte fuisset intum ne cāe
cognitiōm suscepet ipe in
cōw i eū ꝓcedens sñiam ꝯtra
riam reportauit. Cetm
q aliter de ꝑpcis clericis di
citur obiisse. ꝯ. q. si ꝑ ipi
archiē ꝛ suprmis clici sac
mtum ꝯstitit de pmissis.
sñia ꝯ eū lata nequā ob
stante ꝑ dcē ꝓbende possō
nē cū fructib; inde ꝑcepti
si ei restitutiōm aliuo canōi
cum nō obsistat. auctē r
nrā restitui faciatis eid; re
stitutiōe. vo facta si archiē.
ipe suam institutiōnē canōi
cam ꝓbare potuit. ipam
latam ꝑmañe. ap. po. ꝯ
natis. Innoc. iii. Saluxion
ꝛ carthalan. epis.

In nrā ꝑ. tullen. eps est
ꝯqstus q cum ad cām q
int ipm ꝛ decanum tullen.
sup quadā ꝓcuratiōe. eccīa cōe
ꝑuino ꝛ quib;dā aliis v
tebatur ꝛc. ꝑsbiteros pro
curatores istituens ipos
ad sē. ap. duxit destinādos
cū de ipoꝝ fide postmodū
titubasset mādatū q eis

deceat infra modicum r
tpis spacium reuocauit. ꝯ
licet ipi mandati litteras
reuocatorias recepissent
medio ī negotio ꝓcesserunt.
ꝛ ꝓcuratoꝝ b; segentes
cum adūsario ingressi iu
dicium. cum eo ad par. i
archiē. ꝛ collegas suos i
eius ꝑiudicium litteras
nrās impetrauerunt. Cum
ꝑ dcīs eps ad ꝓband; qd
sit ꝓcuratores fuant ab
ipis iudicib; in duas
postulasset ipi exceptiōm
oppositam ī utilem ꝛ sup
uacuam repitantes ad ꝓ
batiōm ipi dilatiōm ꝯced
noluit ꝑ q ad ap. ꝯ uissim
ꝯuolauit. s; id medio inte
nō ꝯtest. iuris ordine ꝑ
timisso testes ꝯ eū recip
ꝑsumpserunt ipm attu
lerunt. eccīa ꝑsnam remoue
do. Nos v licet side
mea adhibere potuimus
qd dcī iudices ut pote u
ri litterati ꝑuidi ꝛ honesti
tate ꝓcessissent maxime cū
ipsa relatione qm ad
nram. ꝑ. tūsmisere de hi
exceptiōē nullam fecint me
ciōnē. q; tū eps ꝑuiros re
ligiosos ꝑuidos ꝛ hones
tos de quib; nō est ꝯsile
quod sue salutis obliti
uiraiiiti religione ꝯtemp
ta fīm testimonii tulint
nob fecit. sup hijs sunt
ꝓpoita plenam fidem atte
dentes q sit ꝓcuratoris ex
ceptiō nō solum an sñia
ūmo postea post obicit
pote qua ꝓbata iudicati

[illegible]

[illegible]

nullum et nullius momenti esse reputantes, processum super decimis et iudicium finiatur duximus irritandum. Idem Cenomanen. episcopo.

Tue fraternitati. et infra. Et quia si vir accusaverit uxorem de crimine adulterii coram iudice seculari ad penam legittime infligendam, quia tunc inscriptionis vinculum debet arripere sequi ad penam talionis astringendo, non per procuratorem sed per se ipsum presentem oportet presentialiter accusare. Si vero vir velit accusare de adulterio uxorem coram ecclesiastico iudice ut ab eius cohabitatione discedat, quia tunc etsi forte eum oporteat inscribere, ut designet in scriptis nomen loci et temporis et omnia que prescribi dicuntur in lege civili ad cautionem, tamen non debet se ad talionis penam obligare, ne forte cum in probatione defecerit intentionis sue consequatur effectum, sustinere debet si necessitas id postulaverit ut per procuratorem accuset, quoniam huius accusatio etsi de crimine fiat non est tamen criminalis, sed quasi mixta inter civilem et criminalem, quod et in presentia personarum principalium secure peragatur. Idem.

Cum per causam que inter G. et R. Gabinonen. ecclesie archidiaconos vertebatur, et infra. Ut expensas archidiacono restitui faciatis si legittime probare potuerit se de mandato capituli suscepisse procuratoria negocia prosequenda ad sedem apostolicam accessisse. Idem Scolaribus Par.

Quia in causis que contra vos vel per vos moventur vestra universitas ad agendum et respondendum commode interesse non potest, postulastis a nobis ut procuratorem instituere super hoc de nostra permissione liceat. Licet igitur de iure hoc facere valeatis, constituendi tamen procuratorem super hiis auctoritate presentium vobis concedimus facultatem. Honorius III. episcopo Agitanen.

Ad totius intellectus quod super legatorum uxore processibus fuere prolata, processus illos et que exinde secuta sunt vel ob eos nolumus irritari, non obstantibus litteris quas de revocatione mandati procuratori suo Cabilonen. episcopus destinavit, cum antequam ad illum hec littere pervenerint fuerit super hiis processum hinc inde conclusum. Ceterum memoratum Cabilonen. episcopum qui procuraverat totum negotium ad examen sedis apostolice advocari, postmodum mandatum suum procuratori non sine contemptu et tuo dispendio revocavit, condempnandum tibi duximus in expensis quas fecisti a tempore quo ad procuratorem ipsius revocatorie littere pervenerint et faciens usque quo ipse procuratorem idoneum se vestro conspectui presentabit in principali negocio legittime processurum. Idem in Remen. canonicis mutui.

Pervenit. Cum accusatio vestra nobis exhibita continebat quod multum ex

[illegible]

[illegible]

[Q]uoniam profecturus vos vicarios suos et procuratores constituit generales, vobis volentibus agere contra detentores bonorum episcopi Mutinensis, vel contra vos agentibus, huiusmodi frequenter opponitur quod facere non potestis, pro eo quod in istius vicarie seu procurationis litteris non exprimitur quod episcopus ipse constituit vos syndicos et idoneos vel actores etc. [E]t infra. Nos igitur attendentes ipsius mentem liquido cognoscentes quod intendebat ipsi et dare episcopi dare et vobis agendi vel defendendi pro ipso episcopo liberam potestatem, exceptionem huiusmodi penitus reprobamus.

Gregorius IX. nobili viro Baldo civi Pisano.

[A]ccedens ad apostolicam sedem etc. Et infra. Quia nobilem mulierem et quam sub tua potestate tenes plene restituas libertati, faciens ipsam ad castrum de Massa lucanensis diocesis secure perduci, ut existens ibi iuxta procuratorem [illegible] ordinare valeat qui suam coram nobis iustitiam prosequatur. [E]t infra. Super sponsalibus que inter natam tuam et filium eius nobilis contracta ponuntur, procuratorem idoneum ad nostram presentiam mittas, qui ad agendum et defendendum plenam habeat potestatem.

Idem Cantuariensi archiepiscopo.

[D]ilectus filius magister I. rector ecclesie de Anna transmissa nobis petitione monstravit quod cum rector ecclesie eum causa studendi Bononie commorantem super eadem ecclesia ad iudices nostras litteras impetrasset, eaz autem auditoribus ipsis eodem rectore citato procuratori ipsius generalis ad omnia eius exercenda negotia, pro eo quod competentem terminum infra quem rectorem ipsum consuleret utrum deberet contendere vel cedere quod in [illegible] sibi denegabant, pro eo nostram audientiam appellavit. [E]t infra. Quo circa mandamus quatenus si est ita revocato in irritum etc.

Idem episcopo Lexoviensi.

[C]onstitutus in presentia nostra B. presbyter [illegible] clericus filium subdiaconum super causa que inter ipsos super quadam summa pecunie vertitur coram [illegible] auditore etc. [E]t infra. Porro super dicta pecunia in qua dictus A. eum sibi uxoris et sue nomine teneri dicebat recepto libello in continenti recessit quendam procuratorem dimittens solummodo ad agendum. Quare cum auditor ipse per mandatum procuratorium sibi datum ad defendendum potestatem sufficientem non videret, eum ex hoc reputans contumacem ipsum pro facto A. in unam marcham sterlingorum condempnavit ratione predicta in expensis etc. [E]t infra. Nos autem sententiam libri imponentes [illegible] quod a prefato auditore factum est dignoscitur approbantes etc. et quia [illegible]

[I]dem. [M]andato procuratoris post litem contestatam a domino revocato, si hoc ignorante iudice et adversario sententia fuerit in iudicium quod quidam procurator postmodum est exceptus ratum

[illegible]

nec debebit. Idem.
Non iniuste uocari po-
test qui filium suum in procurato-
rem admisit. quamuis ad fu-
turas controuersias constitutum.
Qui licet simul cum aliis da-
tus fuit prius tamen procuratio-
nis officium occupauit quod si
nequiuisset in procuratoribus
diuersis temporibus constitutis. et
quam dato posteriori prioris
esset procuratio reuocata. Item.
Potuit quidem donatus a sinagoga
que lata constitit esse tempore muta-
tionis appellare cum si iniusta
causa excusabat eumdem. saltem
debuit contestari ut ad appella-
tionis beneficium conuolaret.
licet appellationem prosequi non
teneretur inuitus. Idem.
Consulti sumus an constitu-
tus ad impetrandum a ciuita-
te ad quem procurator ab impe-
trando debet excludi ex eo quod
maiores ciuitatis per quos eadem
ciuitas regebatur tempore quo
mandatum fuit procuratoris
officium erant excommunicationis
sententia innodati. taliter respondemus quod nisi
illi essent in litteris procurato-
ris expressi. uel alias coram
eo per quem procuratoris institutio facta
fuisset. aut sciens eos esse
tales ipsa ciuitas una cum
eis constituisset eumdem non est
procurator huiusmodi repellendus.
Greg. ix. ebo. defensori an
Statutum. Ce-
lest. de sindico. Rubrica.
ynodi esse debet a fore
sibi litigiis monachos sub-
mouere ita necesse est nostra pro-
uisione quod eorum negocia eorum
dispositioni debeant ordinare p

quere tibi peperimus. quod cum sanc-
tissimo loqui debeas cum si non
liceat constituto salario mona-
sterii gratia licet debeas negocia
commodare. expedit enim pro pro-
prio commodo a strepitu causarum fuge-
re et esse quietos. Alexander iii.
exon. episcopo et priori sancte cr. sar-
rag. De his que vi metus-
ue causa fiunt. Rubrica. xxx
Relatum
est ad audientiam
nostram quod
cum quidam nobilis et potens
vir uxorem suam suspectam
haberet. milites sui eius precepto
eam ad quemdam siluam
ducentes euaginato gla-
dio occidere uoluerunt. sed tamen
pietate ducti sub tali conditione
pepercerunt eidem. quod in mona-
sterio de ... habitum
susciperet monachalem. et cetera.
Episcopo missi autem ut ei
uelum imponerent quod iuue-
nis erat et filium paruulum
habebat mutationem uite sue
suspectam habentes seorsum
conuenerunt eamdem. que tamen
patefaciens quod timore mor-
tis monasterium intrabat pro-
posuit et quod exire exiret et
quam cum posset. sed alter episcoporum
timens tyrannidem satisfacere
uideret. mulieri uelum im-
ponere ... tamen uiro de
medio sublato post ... mulier
de monasterio exiens alium
maritum accepit quos
...agorensis episcopus ad instan-
tiam sororis excommunicationis uinculo
astrinxit. et cetera. Idem. ... quod
post quamdam mulierem et uirum.
recepto iuramento quod ... de-
berent ... ab eo

cationis vinculo absolutam. Mandamus quatenus tam mulierem quam priorissam et moniales praedicti monasterii ad vestram praesentiam convocantes: si legitime probatum fuerit non timore mortis praedictam mulierem religionem intrasse aut quod fecit postmodum ratum habuisse: ipsam ad monasterium redire et habitum depositum resumere censura ecclesiastica compellatis. Idem episcopo Wigorniensi.

Abbas sancti Edmundi a quo R. lator praesentium patrimonium suum tenere dignoscitur milites et burgenses ad domum eius sicut accepimus destinavit qui eum a domo et sua possessione violenter expellerent: nisi ecclesiam suam penitus abiuraret. Quod cum idem R. tali modo fecisset coactus: abbas autem ecclesiam supradictam xeisit. Quum quae metu et vi fiunt de iure debent in irritum revocari, mandamus quatenus praedictum R. cum integritate restituas [illegible]. Clemens III.

Ad nostras aures te significante pervenit quod electus quondam in plebanum autem ecclesie ad tutorem laicorum renuntiavit et electioni quae de ipso fuerat a clericis uno excepto unanimiter celebrata etc. Quae quum discretioni praesentibus litteris innotescat quod renuntiatio facta ad tutorem laicorum nisi forte iuramento vel fide interposita sit confirmata non potest impedire quo minus is qui renuntiavit ecclesie ad cuius regimen fuerat electus praeficiatur eidem. Innocentius III. decano et capitulo Lincoln.

Ad audientiam nostram magistro W. de Ex. significante pervenit quod cum ecclesiam de Ex. canonice fuisset adeptus et aliquamdiu pacifice possedisset: comminatione tandem metu regis quod ecclesiam resignaret iurare est coactus: et eam eorum ad quos pertinebat manibus resignavit. Quia vero quae metu vel causa fiunt carere debent robore firmitatis: mandamus quatenus si eundem ad resignationem constiterit vobis per talem metum fuisse coactum qui potuit et debuit cadere in constantem virum: non obstante iuramento praedicto quo non ad repetendum sed ad resignandum solummodo tenebatur: praefatam ecclesiam ei restitui faciatis. Idem Eboracensi archiepiscopo.

Sacris est canonibus etc. Distinguimus autem utrum is qui communicat cum excommunicatis invitus sit per coactionem ab eisdem aut per metum inductus. In primo casu talem non credimus excommunicatione teneri cum magis pati quam agere videatur. In secundo licet metus attenuet culpam, quum tamen non eam penitus excludit: cum pro nullo metu debeat quis mortale peccatum incurrere: excommunicationis latae sententiae lx cernimus inquinari.

Idem Marsicano a Gratien. episcopo. Quum dilectus filius etc. quia constitit nobis devoto animo et proprio iuramento a canonicis sua et quod regulam Cisterciensem.

ob fuarent vel cum sua laceratione ipsi exire ad ordinem illorum nullatenus impedirent: cum utrique frustum non vergat in dispendium salutis eorum nec volentes viam puritatis aperiendo obstante violentia quam proponebat illata cum eis mortis metu neque cruciatum corporis continet. et ideo non debuit cadere in constantes viros nec obstante dolo per quo proponebant se fuisse seductos cum talis dolus non tam ad dictam commutationem per decessorem nostrum est factam qui ad fatuitatem eorum debeat retorqueri. super restitutione petita silentium eis imponendum duximus imponendo. Greg.

Ex eo quod ad nos. ix.

Significavit [illegible] ut si ex quo revertatur a vobis per violentiam spoliatum arbitrium nos iuste fuisse possessum cum non nisi per vos in transitu per aliud singula que amisit omni postque de violentia ptestes et de amissis rebus per ipsos constituit sacramentum potuit in dicto tempore taxatione ab ipso factam per personam ac negocii qualitate nos in estimatione rerum amissarum in transitu adversarium declaratam rationabiliter condempnare. Alex. iii. Albanen. epo. De integri restitutione.

Ex constitutione.

Redintegranda sunt tua episcopi spoliatis omnia ante(?) agendum sit de possessionibus ecclesiasticis sub modico censu datis. Et itaque nobis quod si ecclesia lesa est manifeste apparet debitum ipsi cum episcopo ...

exactione facere deteriorem non licebat ecclesia debet minorum debet illicita fuari: que in dampnum eius data constituta ad ipsius ius convenit et proprietatem redire preponendo est tamen si forte coloni possessiones illas expensis ac labore suo reddiderint meliores: fructibus quos perceperint fecerunt bona fide debeant defraudari. Innoc. iii.

Sancti georgii et sancti sergii abbatibus.

Cum venissent ad apostolicam sedem electus et monachi de dom. prese ac monasterio suo ac magister R. pro episcopo veneten. eis sancti georgii diacon. card. concessimus auditorem coram quo idem magister pro episcopo proposuit quod cum monasterium redonen. esset situm in episcopatu veneten. et ecclesie veneten. subiectum pro eius episcopus possessione subiectionis usus est hactenus in pace se fuisse cum occasione cuiusdam electionis quam idem sancti fuiat presentes de eorum assensu ad mandatum episcopi et collegas commissionis litteras impetrassent: duo eorum ad monasterium accesserunt quorum adventum intuitus presentes renuntiavit electioni et se a monasterio absentavit sed iudices auctoritate apostolica monachis iniunxerunt ut syndicum vel procuratorem eligerent qui in causis monasterii sapienter consulte ageret ut inter eos contentiones districtius inhibentes eisdem ne alium eligerent in abbatem donec plenius cognosceretur de iure quod episcopus se habere

[illegible]

satis electionem dicebat. verum
Monachi nostro (et) ipsi procuratorem ad monasterium iudicari elegissent. abbatem tamen contra institutionem ipsorum eligere presumpserunt. cuius electionem episcopus prefatus infirmavit. (et) se ad possessionem restitui quam ei monachi spoliaverant. Verum iudices diffinitivam sententiam protulerunt electionem cassantes. eandem quoque sententiam dominus magister P. fecit confirmari. Cum vero postmodum fuit propositum quod licet per procuratorem monachorum fuisset propositum quod monasterium ipsum ad Romanam ecclesiam nullo medio pertineret: quia tamen iudices nimis contra eos ad ostendendum processerunt presumpserunt etc. Nos igitur inspectis privilegiis pie memorie Leonis pape. Gregorii (et) aliorum. quod monasterium illud ad ius (et) proprietatem sedis apostolice indicans pertinere: intelligentes quod monasterii procurator etsi eadem privilegia coram predictis iudicibus exhibere omisit negligentius: tamen non tam suum quam nostrum fuit protestatus. videlicet quod monasterium ipsum ad Romanam ecclesiam nullo mediante pertinet. ne ipsius negligentia tam in dampnum nostrum quam monasterii redundaret: ad audientiam restituimus monachos Wodonenses etc. Electionem autem monachorum sicut dicitur factam pendente controversia ex quo pendet: nec confirmandam duximus nec infirmandam. Idem Lexoviensi (et) Resen.

De Titulo ... Episcopis.

Auditis et intellectis meritis cause que vertitur inter Wigorn. episcopum et abbatem de Evesham. super ecclesiis de valle Evesham. quas episcopus asserit ad se diocesana lege spectare. abbas autem eas ab eius iurisdictione prorsus exemptas. est cognitum evidenter. ecclesias illas per privilegia Romanorum pontificum non esse ab episcopali iurisdictione subtractas nisi forte vallis de Evesham sit forte locus ille. qui fuit a duobus regibus .i. Kenredo et Offa libertati donatus et quem Romanus pontifex Constantinus libertati donavit. sicut ipsis privilegiis continetur. Cum tanto tempore probant prefecte abbates de Evesham pleno iure possedisse: ut indicant in eis ius episcopale legitime prescripsisse. nisi forte per tempus Wigorniensis ecclesia in tantum vacavisset: ut tempore vacationis subducto prescriptio minime sit completa etc. Quia vero iudicavit utrique sit in causa exclusum: quia tamen utraque pars necessariam ut ad ... essent probationem omisit: nos attendentes quod utraque ecclesia fungitur iure minoris. equitate pensata utrique restitutionem contulimus quam ad probandum omissam. ne alterius per ... negligentiam utraque ecclesia ledatur. Idem Portuensi episcopo. ad cardinales ... sancte Marie de Manta.

Ex litteris abbatis de Calven. didicimus quod cum de sancti ... (et) G. ... archipresbiteri ... virum (et) A. mulierem ex delegatione nostra sententiam divortii protulissent appellatione postposita. cognitionem super hoc ipsi abbati (et) archipresbitero Paduano duximus committendam.

[illegible]

[illegible]

quod ipsius mulieris ad peremptorium terminum non accessit. Ab bas ille cum adversario mulieris remisisset litteras suas, allegationibus diligenter inspectis latam a iudicibus supradictis sententiam confirmavit. Sed post octo dies et pater puelle accedens ad iudicem intellecto quod sententiam protulisset firmavit proprio iuramento quod quidam ad eum et filiam suam accedens fraudulenter sibi ipsius abbatis nomine falsas eis litteras presentavit, quibus mandabatur eidem ut quia iudex ad diem quam assignaverat venire non poterat, post .viii. dies a termino constituto ipsius se conspectui presentaret, et postmodum appellavit ad sedem apostolicam et supplicavit. Quia vero de fraude tanta per prestita per ipsum iuramentum non stetit ad plenum, in favorem tamen matrimonii de benignitate canonica et fraude proposita supplicationem mulieris admisimus, et ad audientiam eam restitui pro matrimonio postulantem. ... cum prioris appellationis ordine iudiciario cognoscentes confirmetis vel infirmetis sicut iustum fuerit sententiam a primis iudicibus promulgatam. Idem episcopo et capitulo Oxoniensi.

Cum ex litteris dilecti filii P. nostri ex his que ipsius temporibus gesta fuerunt inter G. et Ilerdensem ecclesiam intellexerimus quod cum per sententiam Eugenii pape super ecclesia quadam prelatam se lesam enormiter et olim ... tempore Celestini tempore Anastasii pape primi successoris eiusdem Eugenii in minori adhuc officio constitutus in partibus Hispanie legationis officio fungeretur ex delegatione ipsius cognoscere cepit de sententia memorata. Cum autem Alexander successor ipsius Anastasii officium delegationis denuo in partibus eisdem fungenti commisisset eandem, idem quoque de ... pon. promotus S. Angeli diaconus cardinalis tunc a. p. se. le. eandem causam sub eodem tenore commisit ut inspectis Ilerdensis ecclesie privilegiis et rationibus partium allegationibus non obstante memorata sententia diffinitivam proferret sententiam eam que fuerat obstitura. Ceterum quia per ipsum legatum aut ... quibus sub eodem tenore causa eadem commissa extitit, licet producti testes ex parte Ilerdensis episcopi recepti fuerint, manus apostolica non extitit ad impletum, magister R. canonicus Ilerdensis postulavit per officium nostrum dictam sententiam in melius informari et eam restitui ecclesiam Ilerdensem. Nos igitur cum fratribus nostris et aliis deliberavimus diligenter non nihil assertionibus quod cum predictus episcopus per dictam sententiam usus fuerit Ilerdensis ecclesie restitutionis beneficium induisse, tamen ea non obstante induxit negotium committendum, et nos supplicationem eiusdem ecclesie admittere debebamus, presertim cum sententia ... negatur posse in melius commu...

[illegible]

tari: cum aut subreptum
aliqd fuit aut ipa post dcam re
ceptum et tpore seu qmvim
necessitati dispensative que
qm ordinare decreverit. Et ut
iura civilia principes et condito
res vis iudicatas in audi
torio suo examinari restitu
tionem in integrum pmisit.
pcuravim quod ex data sente
in registro dni. eug. pp. recepte
qd pmo anno sui pontifi
catus fuit pmulgata. quam no
plene deinceps ipsius cause vide
batur instructus illa pre
cipue ratione. quod plurimi urba
ni scdi apte nra pductum
al' subiectu fuit sitati cui'
modi tenorem in registro ipi'
invenim' i corruptu. Ga
dem i hac delibacoe usa re
sedit ut an data sit resti
tucio an danda est pmissa
sniam: ptibus psentibus de
cenat' quaru assercone multa
ca pandunt. Quo
circa co. q. usque ad festum be
ati luce i pris psonis ut
p ydoneum sufficientem nro i
vos conspectu psentetis. q
dca snia restitui no debeat
si potius ostensuri. ut for
tan exigente iusticia sint
restituenda. ut ptos ut p
ydoneum responsalem appare
atis sufficient' instructi.
ut in pncipali negocio ca
noice pcedatur. pcerto sa
turi q cu pp multam locoru
distanciam no possit ad
nos sine magnis laborib
et expensis sepi' hri recur
sus. si ad pmissum tminu
quod vob pemptoriu assign

uim' minime veneritis
et venire neglexeritis adimplere.

Nos in dco ipo negocio quan
tum de iure potuim' pcedent. Io.

Suscitata sup diversis arti
culis int' burgen. epm et
ossie monasterium questione
et c. Nos intellectis q
utraq ps posuit coram nob
sup. iii. articul' pnotatis
monasterii amen. iusticia
exigente condempnavimus.
snia vo lata pvatum mo
asterii ad pbandam pscrpcone
tam sup. iii. articul' pno
tatis quam et sup quibusdam
decimis ptinent' acone e acq
sitis et c. Restitucione
i integrum noie monasterii
postulavit. quam eidem du
xim indulgendam et c. Ne
vo pcipitatam malicia
sicut expssum pcomib plib
videbatur effectum snie in
dampnum epi contigeret impe
diri. ne ve monasterium
pexecucone snie p causas
suspicones incurreret de
trimentum. nos equitate pe
sata ita duxim' pvidend
ut ante oia supdca snia
execucoi mandetur. et c.
Volumus in dco et cetera. ut ab
epo ipo recipiatis ydonea
caucone q si monasterium i ca
illa pvaluerit univsa q me
dio tpe snie ipi' occasione
pcepit. monasterio restitu
at memorato. Honori
iii. arepo et cap. bracharen.

Quam felicis memorie
i. pp. p. n. int' archiepm
colecam et te fr archiepe sr
pmacia lite sollempnit'

[illegible gloss]

sibi fuit terminus per emptores assignatus. Verum elapso termino constituto partes expectatione non modicam compleverunt, parati tamen, sed quia non attulerunt depositiones testium, aliam minus sufficientem dilationem cum instantia postularunt. Postquam vero ut eos intelleximus fuimus super dilatione petita tamen non indulgenda certi, vacare eorum dilationem propter instructionem cause per auxilium restitutionis in integrum postularunt, exhibentes super hoc ex parte nostra speciale mandatum. Nos autem usque ad octavas penthecostes pro restitutionis beneficio vobis duximus indulgendum.

Greg. IX.

Constitutus in presentia nostra magister W. presbyter [illegible] canonicus procurator exhibita nobis petitione monstravit, quod cum eis in minori etate constitutis ac eorum matre, cuius successores existunt, rem hereditariam (?) ex empta quondam. G. pater ipsorum quasdam possessiones vel communes quibusdam vendidit pro quadam pecunie quantitate, ac ut huiusmodi venditio robur firmitatis haberet, eamdem approbavit eosdem, et fecit eos eidem consentire, quare supplicavit ut venditionem eamdem mandaremus nunciari nullam, vel eam ad huiusmodi certitudinem ad obtinendum beneficium in integrum restitutionis indultum, et quod anni et diem citra contractus ipsis tam quam primordialibus competeret super illa portione ius offerendi emptoribus pretium iuxta municipii posteriorem consuetudinem approbatam, quod hactenus obmiserunt, dignaremur eis super hoc, cum in hoc non modicam lesionem se incurrisse noscantur (?), et emptoribus portionis eiusdem vel eorum successoribus pretium sint offerre parati, pro beneficio subvenire. Quocirca discretioni vestre mandamus, quatenus si premissa inveneritis veritate subniti, vel venditionem predictam quo ad partem ex successione materna ipsos contingentem nullam nunciare curetis, si ea debita iuris sollempnitas est obmissa, vel si forsitan inveneritis eos lesos esse, constituti tamen super ea quam super residua portione, dictum tamen quod offerunt exhibeant faciendum, auctoritate nostra in integrum restituere curatis.

Idem.

Causa restitutionis in integrum coram iudicibus ordinariis administrationem habentibus vel delegatis ab eis tractari potest, et finiri, sive hoc ipsis delegantis specialiter demandatum fuit, sive commisso eis negotio contingit incidenter. Delegati vero ab ordinariis qui administrationem non habent, tum modo facultatem iudicandi sive arbitri de hac causa cognoscere nequeunt, nisi coram eis mota fuit incidenter. In matrimoniali quoque causa et criminali cum maiores iudices exigantur, arbiter negotiorum (?).

Idem.

Beneficium restitutionis in integrum ecclesie

[illegible gloss]

[illegible]

ne iam in iudicio denegato. restitucione per eum facta ad appellationem omissam iudicetur eidem non esse posse negari, nisi nouis defensionibus ad huius sit beneficium admittendus. Idem.

Cum ad retractandam diffinitiuam sententiam per beneficium restitucionis in integrum postulat se admitti, si quadriennii spacium praeterit elapsum et negligenter omisit, non ad beneficium est huiusmodi admittendus, nisi praeuaricacionis uel fraudis super hoc intuerit se plenius et manifeste constitutum. Alexander III. de al...

De alienatione iudicii mutandi causa facta.

Cum quorundam relatione audiuimus quod cum aliqui a nobis commissionis litteras impetrant ad uersarios eorum mandatum nostrum eludant, antequam littere ad iudices peruenerint uel postea qui prius citentur ab eis in eorum manus possessionem praesumpserint et cetera.

Nos igitur contra praedictam calliditatem et uersuciam prouidere uolentes, constituimus quod si aduersarii eorum pro euacuando mandato nostro taliter applicauerint aut de possessione de qua controuersia uertitur commutacionem fecerint uel se in manus potentiorum contulerint absentia [illegible] eos qui se in possessionem ingesserint uel se manu committere apostolica censura coactis sub uno examine equitati iuris procedere. Gregorius IX. abbati sancti m... et decano [illegible].

Ex parte [illegible] praesentia fuit propositum quod inter laicos eiusdem loci quibusdam gentibus diuitibus ... per iudicium stare, quod actiones suas sibi dono uel precio uel ab aliquibus laicorum ipsorum cedi faciunt actiones, ut aduersarios ad ecclesiasticum forum trahant, et per eam exhibitionem assequuntur et cetera. Cum igitur cessiones et emptiones huiusmodi legitime prohibeantur, sanctiones ita quod iactura eidem afficiant illos qui sibi potentiorum patrocinium taliter ad nocere praesumunt et eos sunt et odiose quod ex fonte cupiditatis uidentur procedere; quod clericos memoratos a praesumptione huiusmodi per censuram ecclesiasticam compescatis. Ex concilio affricano.

De arbitris.

Tit. ne ...

Si autem ex eorum placito quorum negotium uertitur aliquos eligunt arbitros, aut unus eligatur aut tres, ut si tres elegerint, aut omnium sequantur sententiam aut duorum. Alexander III. eboracensi archiepiscopo.

Quoniam multa ... A. presbyter nobis proposuit quod cum in ecclesia sancti ... per manum R. archidiaconi de ... persone ipsius ecclesie capellanus institutus fuisset, eodem R. mortuo, quidam nepos eius qui in ecclesiam iam dictam sibi successit, eundem presbyterum capellanum [illegible] ordinauit et cetera. Cum autem idem presbyter contra personam ... exulans ... non posset iusticiam obti...

[illegible]

ne necessariam uitam in opidum susti-
nere, prout in instrumento confecto super
ipso continetur. Ab eodem est sacra-
mentum extortum ut arbitrium du-
orum clericorum et eiusdem super
obseruaret, qui decanum eius fauen-
tes pro eo preceperunt ut quin-
quaginta marchas ab eo susceptas resti-
tueret eisdem. Quoniam igitur
non decet aliquem tenere sustinere
ut quod per iniquitatem arbitrati sunt
debeat in consequentiam trahi, man-
damus quatenus si cognoueritis predictum
decanum nequiter arbitratos
fuisse, eundem prestito ab ob-
seruantia iuramenti auctoritate nostra
penitus absoluatis ut si arbi-
trium ipsum non iustis uitatem
sententiam ad obseruantiam
ipsius nullatenus per te appellatione remota compellas.

Idem.

Peruenit ad nos quod cum
G. de talli sororem W. clerici
duxisset in uxorem idem W. si-
bi interpositione firmauit quod
quinque solidos sterlingorum
annuatim daret eidem. Et
uerum cum super eisdem quinque
solidis mota fuisset questio inter
ipsos, in .iii. compromiserunt
personas que tamen arbitrati fue-
runt quod idem G. decimas quas
in parochia decani perciperet ex-
tra dignoscatur pro quinque
predictis solidis perciperet an-
nuatim. Quoniam igitur huius
arbitrium esse posset in periculum
periculosi exemplo. Mandamus
quatenus si ita esse inueneris, predictum
G. diligenter moneas et com-
pellas ut predictas de-
cimas liberas omnino dimit-
tat nec sibi occasione huius aliquid
ultimis uendicare presumat.

Cecilia non moneas ut cum
eodem G. amicabiliter studeat
conuenire. Innocentius III. can-
cellario magistro Iohanni canonicis

Dilecti filii abbas et conuentus parac-
lensis Cesarienensis Cisterciensis or-
dinis sua nobis conquestione mon-
strauit quod cum inter eos ex una
parte ac hospitalarios ex al-
tera super usuario cuiusdam
nemoris quod iacet in
regnum francorum fuit com-
missum utrinque quod cause i-
nitis intellectis arbitri
duxit per diffinitiuam sententiam pro
mulgandum. Et cum
autem secundum regulam iuris ci-
uilis femine a publicis
officiis sint remote et alibi
dicatur quod licet summe opi-
nionis existant si arbitrium
in se susceperint uel etiam si patro-
ni libertos suos interposi-
erunt audiam ab omni
fiunt iudiciali examine
ne sperandum ut ex earum pla-
tione nulla pena aduersus
earum contemptores nullaque pac-
ti exceptio habeatur, quia tamen
iuxta consuetudinem approbatam
que pro iure seruatur in partibus gal-
licanis femine precellentes
in subiectos suos ordina-
riam iurisdictionem habere noscuntur.
Mandamus quatenus hospitalarios ut ar-
bitrium ipsum prestitum cum expres-
sit presentia consilio roboratum,
sicut proinde latum est
et ab utraque parte sponte recep-
tum obseruent, per censuram
ecclesiasticam appellatione remota compellatis.

Idem abbati conuentui de pigama.

Cum in tua ecclesia presentia nostra

[illegible]

super contentionis que inter te et Megdeburgensem episcopum et quosdam tuos monachos vertebatur compromisisti in arbitrium Magdeburgensis archiepiscopi servaturum. et infra.

Quia legittime constitit quod fide hinc inde data compromissum est in archiepiscopum memoratum. Nos ab ipso arbitrium prolatum decernimus observandum illis dumtaxat capitulis exceptis que contra libertatem ipsius monasterii et duarum capellarum eius in arbitrio sunt expressa. cum et si sponte voluerint declinare tamen nequiverint sine licentia Romani pontificis renunciare privilegiis vel indulgentiis libertatis que monasterium illud indicant ad ius et proprietatem Romane ecclesie pertinere.

Idem episcopo sancti Andree castri de chest. decretalis.

Cum dilecti filii etc. et infra. utrum coram arbitris reconventioni sit locus: postulasti per sedem apostolicam explicari. Nos igitur etc. quod licet in iudicio convenientem reconvenire valeatis qui coram iudice convenitur coram arbitris tamen reconvenire non potest. Cum arbitri iudicare non valeant nisi tantum de his super quibus in eos extitit compromissum.

Idem rectori et fratribus hospitalis sancti Barcho lucani.

Cum olim super electione in hospitali vestro rectoris inter vos et priorem sancti Barcho. lucani coram iudicibus delegatis questio verteretur. tandem quod pars in eos compromiserunt ... in ipsorum arbitrium se promiserunt servaturum super prolato ab ipsis arbitrio utrimque dubitatio est exorta. quam petiistis per sedem apostolicam declarari. Cum nos igitur publico instrumento arbitrium continente diligenter inspecto cognoverimus quod secundum formam arbitrii prior sancti Barcho. lucani tenetur habere consilium cum familia eiusdem hospitalis tractare cum ea de eligendo rectore. propter quod dicimus quod nisi prior super inveniendo rectore prius tractaverit cum familia hospitalis et ipsius consilium requisierit: non habet eligendi rectorem potestatem. et si aliquo modo eum elegerit: eius electio haberi debet irrita et inanis. Verum in tractatu cum familia super hoc consilio et tractatu: prior potest liberam rectorem rectorem eligendum dumtaxat ipse consilii sive concordet sive discordet familia cum ipso super inventione rectoris.

Idem Sarr.

Contingit interdum in generali. Iudicium quod cum actori etc. ad hoc generaliter prohibemus ne super rebus spiritualibus compromittatur in laicum quia non decet ut laicus talibus arbitretur.

Idem pisano archiepiscopo.

Per tuas litteras intimasti quod cum super executione arbitrii quod inter hospitalarios sancti Iohannis et plebanum de piscia super hospitali sancti laurencii latum erat a nobis litteras recepisses etc. Plebanus proposuit quod cum ad eam perficiendam prelato non dedit generale mandatum tamen ei mandavit ne sine

[illegible]

speciali mandato compromittere posset, ut tamen gesta super eo, et postea procurator iam dictus de assensu canonicorum suorum non fuat institutus, et ideo dicebat arbitrium non valere. Propterea cum procurator fines mandati excesserit, et arbitrium fuit primum dictum et duos laicos promulgatum. Et Decreti predicti de assensu Lateranensis archiepiscopi cui commissa fuat arbitrium protulissent etc. Super quo et infra quod si expresse plebanum arbitrium receptum fuit et iuncte ratum haberi debet, ac pro hoc iuxta tenorem mandati apostolici executionem mandari. Si vero receptum non fuit, referri utrum receptum fuit an non. De observando ipsum pena statuta, et quidem si pena fuit apposita, agi potest ad penam; et si nulla statuta fuit, sed simpliciter fuit quod staret sententie compromissi, procurator ad interesse potest conveniri, quia mandato suo se ipsum personaliter non etiam poterat obligare, quamvis autem duobus laicis et uno clerico dictum esse latum, ne quamvis obviare videatur, cum auctoritate dicti archiepiscopi factum sit, cui etiam de quo dicitur compromissum esse fuit delegata.

Honorius III. Coloniensi archiepiscopo.

Cum a parte nostris est auribus intimatum quod vacante prepositura sancti Cuniberti in Colonia canonici eiusdem ecclesie vota sua diviserunt in duos, in decanum H. de Willnaco et C. de Lumbardia etc. Cum postmodum tractaretur super electione huiusmodi et partes essent in tua presentia constitute, inter premissa deinde super hoc fide prestita compromittere curaverunt, quod decernentes diligentius inspectis ad ferendam diffinitivam sententiam diem ipsis presentibus prefixisti. Interim vero prefato H. ab una parte electo sublato de medio, I. super dictis canonicis inhibere curasti ne tua pendente sententia procederent ad aliam electionem faciendam. Quorum quidam magistrum B. Coloniensem canonicum elegerunt. Die vero quo sententiam preferri debuit in presentia tua partibus constitutis dictus B. allegavit quod procedere ulterius non deberes. Quia ipse tibi exhibita a nobis habuit postulanti breviter. Et quod licet arbitrium sit finitum per mortem ipsius H. prius tamen de prime electionis viribus debuisti cognoscere, quam processus fieret ad secundam, constat penitus non valere. Idem Electo Caltin. S. Zenonis et canonico Veronensi.

Exposita nobis petitio Feltrensis et Bellunensis electi continebat quod cum inter antecessorem suum ex una parte et Vicentinos ex altera super districtu et rebus aliis verteretur per sententiam Hostiensis episcopi tunc apostolice sedis legati fuit terminata etc. Quando super quibusdam discordiis que hinc inde videbantur exorte, ducem Venetorum tamquam in arbitrium cum parte altera compromisit etc. Verum decrevit eius duci litteras nostras misimus, ut ad componendum inter partes laborare debet

cum tamen intentionis nostre non fuerit immutare sententiam ipsam, vel sopitas per eam querimonias suscitare. Et infra. Quia prefatis litteris non obstantibus, que de predicto per nominati duas arbitrium et ipsius legati sententiam inveneritis esse sententiam irritum et revocetis, et districtius inhibentes ne ulterius in premisso procedat, eum non ad restitutionem obsidum occasione illius compromissi sibi datorum ut ipsi arbitrio staret, sententia compellentes.

Gregorius IX. decano et magistro P. canonico sancti Patrabacensis ecclesie.

Innotuit nobis ex dilecto conquerente quod cum G. laicus ipsum super quadam summa pecunie coram iudicibus auctoritate apostolica convenisset, tandem fuit a partibus in duos arbitros compromissum, sic tamen quod si illi duo ad invicem discordarent, tertium ad eorum iudices nominati, retenta penes se compellendi partes ad observandum arbitrium per eosdem arbitros promulgandum in ipsos potestate. Et infra. Cumque tertius arbiter a iudicibus predictis electus, cum altero duorum ipsorum ipsum parti alteri condempnasset, sepedictus conquerens a sententia predictis iudicibus se gravatum, ipsum ad observantiam huiusmodi arbitrii compellebant, nostram audientiam appellavit. Sed ipsi appellatione contempta excommunicationis tulerunt sententiam in eundem. Et infra. Si est ita, cum legali sit provisione statutum ut compromissi occasione persona non arbitrii assumpti non teneatur, eandem excommunicationis sententiam decernatis penitus esse nullam.

Idem abbati sancti Iohannis (?) Colonien.

Cum a nobis petitur et ex parte vestra fuit propositum quod olim inter vos et Senonensem archiepiscopum questione suborta super eo quod idem archiepiscopus asserens monasterium vestrum in metropolitico iure sibi subesse, procurationes et alias res exigebat a vobis, tandem in R. S. Angeli diaconum cardinalem, sedis apostolice legatum, concorditer compromisso, promissa etiam subscripta pena quod arbitrio seu ordinationi eiusdem vel duorum mediatorum quos idem super hoc deputaret parerent, et magister P. capellanus vester et archidiaconus Senonensis mediatores ab eodem super hoc deputati legato ordinando et diffiniendo cum eius tunc (?) convenerunt. Et infra. Nos igitur quod per predictos mediatores super hoc actum est auctoritate apostolica confirmamus.

Idem.

Compromissum non extenditur ad compromittentis heredes si de ipsis non caveatur in eodem.

Ex concilio Affricano.

Explicit liber primus.

Incipit liber secundus. De iudiciis. Rubrica.

De Concilio Triburiensi. (D)e presbytero. Centum et. episcopo. Si quis adversarius ipsi eum percussisset ad concilium in facie, interrogatus an cum eo vellet experiri primo, eo primo se rationabiliter excusante? Ille ait: dicendum est: si altera die iudicium ... sibi non placeat atque discessit, placuit ut nullus eidem communicet donec satisfactione premissa fuerit absolutus. Nam adimi sibi competentium non cause eius exitum ulli potest iure videri. Ex synodo Eugenii pape.

Decrevimus ut laici ecclesiastica tractare negotia non presumant et episcopi et abbates, archiepiscopi et alii ecclesiarum prelati de negotiis ecclesiasticis maxime de illis que spiritualia esse noscuntur, laicorum iudicio non disponant. Nec propter eorum prohibitionem ecclesiasticam dimittant iustitiam exercere. Alexander III. illustri regi Anglie.

Quanto divina gratia ... ecclesiarum vero iuris patronatus ita coniuncta est et connexa spiritualibus causis, quod non nisi ecclesiastico iudicio valeat definiri. Idem archiepiscopo Salernitano.

Si clerici coram seculari iudice convicti fuerint vel confessi de crimine, non sunt propter hoc a suo episcopo aliquatenus condempnandi. Sicut enim sententia a non suo iudice lata non tenet, ita et facta confessio coram ipso. Et infra. Si vero coram episcopo de criminibus iure confessi sunt seu legitima probatione convicti, dummodo talia sint crimina propter que suspendi debeant vel deponi, non immerito sunt deponendi a suis ordinibus vel a beneficiis, officio perpetuo removendi. Circa ... ulterius de talibus criminibus que sunt minora potest episcopus cum eis post peractam penitentiam dispensare, sed non debet quilibet depositum prius excessibus cum suo sit functus officio nec duplicari debeat ipsum contra consuetudinem exercere: iudicia tradere seculari. Idem.

Cetera questio: (de) eos quos ab ecclesia tua prestat possessiones tenere in feudum occasione ipsarum et communis seu in feodi sententia promulgat. Nos ... districtius prohibemus quatinus dum parati fuerint super his in tua presentia iustitiam exhibere. Idem Exon. episcopo et decano London.

Ilectus fil. por. conuenit dege
burgesi de eboraceñ. archi
epm. ap. se. le. graue queri
moniam tñsmiserunt. & in.
Prudentis attendans ne ita
statuit sicut a multis fi solet
a commodacio intentet. in
gratis. sz simpliciter & pure
sciñ ipm & rei ueritatem formã
canonum & scõrz patrum institu
ta. inuestigare curetis. Io
paduano epo.
Ntelleximus & in. q postu
lasti a nob utrum excõicatus
i iudicio stare possit. Itz q
conueniri pot & debet palam
i iudicio respondere ne incidat
de sua malicia comodum
reportare. Luc. strigoñ.
archiepo.
Verum & in. cum imperator
dicat q leges nõ dedignant
sacros canones imitari
i quo grauant traditur de r
omni crimine dic de bea
coram iudice ecclastico conue
niri. nõ debz in hac parte ca
nonibus exaltã consuetudine
pudicium grauari. Clemẽs
Ausam que uertitur i m.
inter fres dunelmiñ. monastij
& monachos sci albani & in.
Prudentis in super ita ut i
fres dunelmensis ecclie cum
auct. & assensu sui epi i grañ
ant negotium ne si fres sci alba
ni obtinuerint. epc eodem
monastii se pponens litem
sopitam ualeat suscitare.
Celestinus. iii.
Um nõ ab homie & in. ano
bis fuit ecpte tua quesitum
utrum debeat regularis an ciui
si dari psone iudicare cleros
cuiuscumque ordinis. siue in
furto siue in homicidio ul'
piurio. seu alio crimine fuit
seu quibz cuiz ordine cstitu
tus i furto ul' homicidio
ul' piurio seu alio crimine
legittime fuit dep'hensus
atq conuictus. ab ecclastico
iudice est deponendus.
qui si depositus incorrigi
bil' fuit excõicari debet de
inde contumacia crescente
anathematis mucrone feriri.
Post modum uero si in pfundum
maloz ueniens contempserit h'
eccam cum eccia ultius nõ hẽat quo
faciat. ne possit esse ultius peri
culũ pluriũ p secularem cpri
mendus est potestatẽ. ita
q ei deputetur exilium ul'
pena alia legittima inferat.
Idem.
Dilata x. qui uiolenter
dicebat decim. p. clerici com
passe defunctus est. ut ac
cepimus & r. cum postmo
dum est ingressus. percipi
mus ut sm formam per lit
teras inter ipos. itz p. sub eode
iudicio mediante ratione
sicut iustũ eunda. p. i pfatum
w. sinunt negotium terminet.
Innoc. iii. sci sergii & sci
georgii abbibz.
Um uenissent & in. cu
sup priuil. sedis ap. cum litteris.
Nolumus decipis pallios
iudicari. Idem platis p
franciam cstitut.
Ouit ille qui nichil igno
rat & in. nõ putet aliquis
q iurisdictionem illustris regis
francoz pturbare aut mi
nuere intendamus. cum ipe

[illegible]

iurisdictionem nostram nec velit nec debeat impedire. sed cum dominus dicat in evangelio: Si peccaverit in te frater tuus, vade et corripe eum inter te et ipsum solum. si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. si te non audierit, adhibe tecum unum vel duos testes, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. quod si non audierit, dic ecclesiae. si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus. et rex Angliae paratus sit sufficienter ostendere quod rex Francorum peccat in ipsum, et ipse circa eum in correptione processit secundum regulam evangelicam, et tandem quia nullo modo profecit dixit ecclesiae: quomodo nos qui sumus ad regimen universalis ecclesiae superna dispositione vocati mandatum divinum possumus non exaudire, ut non procedamus secundum formam ipsius, nisi forsan ipse coram nobis vel legato nostro sufficientem in contrarium rationem ostendat. non enim intendimus iudicare de feudo cuius ad ipsum spectat iudicium, nisi forte iuri communi per speciale privilegium vel contrariam consuetudinem aliquid sit detractum, sed decernere de peccato cuius ad nos pertinet sine dubitatione censura, quam in quemlibet exercere possumus et debemus.

¶ Non enim iniuriosum sibi debet regia dignitas reputare si super hoc apostolico iudicio se committat, cum Valentinianus inclitus imperator suffraganeis Mediolanensis ecclesiae dixisse legatur: Talem in pontificali sede constituere procurate cui et nos qui gubernamus imperium sincere nostra capita submittamus, et eius monita cum tanquam homines deliquerimus suscipiamus necessario velut medicamenta curantis. Nec illud omittimus quod Theodosius statuit imperator et Carolus innovavit, de cuius genere rex ipse noscitur descendisse.

¶ Quicunque videlicet litem habens, sive petitor fuerit sive in initio litis vel decursis temporum curriculis, sive cum negotium peroratur, sive cum iam coeperit promi sententia, si iudicium elegerit sacrosanctae sedis antistitis, illico sine aliqua dubitatione, etiamsi pars alia refragatur, ad episcoporum iudicium cum sermone litigantium dirigatur. Cum enim non humanae constitutioni sed divinae potius innitamur, quia potestas nostra non est ex homine sed ex deo, nullus qui sit sanae mentis ignorat quin ad officium nostrum spectet de quocunque mortali peccato corripere quemlibet christianum, et si correctionem contempserit, ipsum per districtionem ecclesiasticam coercere.

¶ Sed forsan dicetur quod aliter cum regibus et aliter cum aliis est agendum. Ceterum scriptum novimus in lege divina: Ita magnum iudicabis ut parvum, nec erit apud te acceptio personarum.

¶ Licet autem hoc modo procedere valeamus super quolibet criminali peccato, ut peccatorem revocemus a vitio ad virtutem, praecipue tamen cum contra pacem peccatur, quae est vinculum caritatis.

¶ Postremo cum inter reges ipsos reformata fuerint pacis foedera et utrinque praestito iuramento firmata, quae tamen usque ad praefixum tempus non fuerint observata, numquid non

[illegible]

[illegible]

nõ potuiſ determinari religione cognoſcere que ad iudicium eccleſie nõ eſt dubium pertinere. ut rupta pacis federa reformentur. C. Ne ergo tantam discordiam inter eos diſſimulatione fovere per eccleſie legato dedimus in mandatis, ut niſi rex ipſe vel pacem firmam ſolidam cum predicto rege reformet. vel treugas inierit competentes. ut ſaltem huiuſmodi pacatur. idem abbas et archiepiſcopus bituricenſis. de plano cognoſcant utrum iuſta ſit querimonia quam de eum propoſuit rex anglorum coram eccleſia. vel eius exceptio ſit legitima quam contra eum duxit per ſuas litteras exprimendam. iuxta formam a nobis ſibi datam procedere nõ obmittat. Idem lexovien. epiſcopo.

Paſtoralis etc. Statuimus preterea ut principales perſone nõ per advocatos ſed per ſe ipſas ſuam proponant niſi forte adeo fuerint indiſcrete. ut eorum defectus devotionis licentia paucos ſuppleatur.

Idem nobili viro. co. de cinaria.

Dampnata etc. Quia viturum et ter milites campanos. et infra. actionem quam ſuper iure patronatus eiuſdem eccleſie contra prefatos milites intentabas. ſicut evidenter cognovimus et in epiſtola. quia cum teſtes induxeris ad probandum quod quam prefatus miles nõ ſis eandem eccleſiam tamquam ſequeſtratam accepit. tu ius patronatus ipſi eccleſie poſſidebas. profecto nec rei vendicationem iten-de nec ipſi reſtitutionem potius poſtulare. cum intentionem tuam in hac parte probaveris. vivis nõ tenere abſolventes eoſdem milites ab eadem ita tamen quod ſi conveniente capta intendere volueris actionem. Idem tibi iudicio tenebuntur.

Idem magiſtro et fratribus militie templi in ytalia conſtitutis.

Cum in deputati etc. Accepimus quod quidam tam clerici quam eccleſiaſtici iudices illos quos fratres veſtri domibus preceptores in cauſis ad proſequendam iuſticiam ſuam nõ admittant tamquam ... nõ ſit eis ſuper litigioſis negociis curam gerere qui pacificis deliberant ſtudiis inherere illud allegantes in repulſione ipſorum quod eorum ipſi generatio nõ eſt nota. qui undecumque venerit gratia divina vocati dum laudabiliter exequitur officium ordinis ſui ex ſuper habundanti. requiritur ſive notio nationis. etc. Nequis ergo in proſecutione cauſarum preceptores eoſdem ab agendo et reſpondendo huiuſmodi occaſione repellat. auctoritate preſentium inhibemus.

Idem venerabili epiſcopo et abbati de Dalif et quibuſdam Autero.

In perpetuatis ex parte veſtra prelatis ut laicis de clericis conquerentibus plenam faciant iuſticiam exhiberi. nõ obſtantibus appellationibus fruſtratoriis quas in eorum gravamen clerici frequenter opponunt. ne pro defectu iuſticie clerici trahant laicos ad iudicium ſeculare. quod odio fit prohibemus. Idem.

[illegible]

[illegible]

Causam quae inter A. clericum et conventum Vindocinensem et archidiaconum Carnotensem super quibusdam praebendis vertitur, vobis et archidiacono Parisiensi meminimus commisisse etc. Quia vero cum eundem archidiaconum ipsius paene contingat nimium favorabilem, praefatum alterum iudicem nos de filiis decani loco illius archidiaconi subrogantes, mandamus quatenus non obstantibus prioribus litteris ratione praevia procedatis.

Honorius III. archiepiscopo Turonensi et decano Bituricensi. Colonien.

Exhibita nobis R. Virdunensis electi petitio declaravit, quod cum super facto electionis suae H. archidiaconus ac quidam clerici seu canonici Virdunenses adversarii eius provocatores ad nostram praesentiam accessissent, partes ipsae ad iudices sub certa forma nostras litteras direximus in Italia consistentes, ut vocatis qui fuerint advocandi super propositis capitulis negotium contingentibus inquirerent veritatem etc. Cum autem idem electus quibusdam ex his qui contra eum agebant conspirationem et quibusdam excommunicationem in modum exceptionis obiecisset, se offerens probaturum, praefati iudices interlocuti sunt quod de illis et de principali negotio simul inquirerent, volentes quod non tanquam iudices sed inquisitores existerent super dictis exceptionibus ipsius electi probationes admittere, sed praetermisso iuris ordine, de praemissis exceptionibus et principali pariter se inquirere intendentes, procedentes ad receptionem testium non dum lite super eodem negotio contestata. Quod per nuntium electi nostram audientiam appellavit etc. Quia vero in huiusmodi inquisitionis seu commissionis negotium exercetur delegatum, mandamus quatenus si excommunicatis gravaminibus vel aliquo ipsorum appellatum constiterit, revocato in irritum quicquid post appellationem huiusmodi inveneritis attemptatum, in causa ipsa iuxta priorum continentiam litterarum ratione praevia procedatis.

Idem magistro Tiberio canonico Bononiensi.

Venerabilis frater noster N. archiepiscopus Ravennas proposuit coram nobis, quod cum de causa quae inter ipsum et civitatem Faventinam super iurisdictione civitatis fuerit et quibusdam aliis articulis ventilatur, subterfugia et cavillationes ipsorum per terminum prorogata, dicti Faventini asserentes instantiam iudicii per decursum termini depisisse, et ideo de subtilio examine recusarint etc. Mandamus quatenus exceptione huiusmodi non obstante in negotio ipso procedas iuxta traditam tibi formam.

Idem episcopo et magistris T. et B. Florentiae commorantibus.

Significavit nobis olim abbas et conventus Sanctae Mariae de Florentia, quod Florentina potestas pro eis contra civitatem castri [illegible] super possessione vel quasi iuris eligendi rectorem quod de septimo dicebant diffinitivam sententiam promulgavit. Cumque postmodum abbatem et conventum praefatos potestas ipsa coegit civitati praedictae super proprietate vel quasi iuris memorati in [illegible] iudicio respondere, nobis

[illegible]

intimarunt ut si esset ita, cogeretis conventum eundem eis abbatem eundem monachum admittere in rectorem: auditum postea quod praesens super proprietate vel quasi dominium iuris duxerint proponenda. Et cum pars altera in Italia excipiendo proposuit se tunc coram vobis respondere teneri de iure, cum tempore papae Innocentii existeret statutum, respondente syndico monasterii hoc malitiose proponi ut iudicium penitus tempore regiminis eius prorogari valeat. Et infra. Mandamus quatenus hoc non obstante negotio ratione praemissa procedatis. Ex concilio Lateranensi.

De foro competenti. Titulus II.

Si quis clericus adversus clericum negotium habeat, non deserat episcopum proprium, et ad saecularia iudicia non concurrat: sed prius apud ipsum actio ventiletur, vel consilio eiusdem episcopi apud alios quos utraeque partes voluerint iudicium obtinebunt. Ex xxii. par.

Nullus iudicum neque presbyterum neque diaconum neque subdiaconum aut clericum ullum aut minores ecclesiae sine permissu pontificis per se distringat aut condemnare praesumat. Quod si fecerit, ab ecclesia cui iniuriam irrogare dignoscitur tamdiu sit sequestratus, quousque reatum suum recognoscens emendet. Ex concilio Aphricano.

Sane si episcopi inter quos causa vertitur sint diversarum provinciarum, ille primas det iudices in cuius provincia est locus de quo contenditur. Greg. Bonon. defensori Corsicae.

Si quis de clericis causam habuerit, episcopum ipsum adeat: qui si ut suspectus fuerit recusatus, executor ab ipso deputetur. Aut si actor hoc effugerit, ab eodem episcopo est deputandus, qui partes suas mutuo consensu iudices compellat eligere. Quod quicquid fuerit diffinitum, ipsius episcopi sollicitudine iuxta legem modis omnibus compellatur. Alex. III.

Si clericis laici de rebus suis vel ecclesiae impetierit, vel laicus res ipsas non esse ecclesiae, sed suas proprias asseveraverit, debet de rigore iuris ad forensem iudicem trahi, cum actor semper forum rei debeat sequi, licet in plerisque partibus aliter de consuetudine habeatur. Idem.

Ex transmissa nobis insinuatione R. G. xv. militum ecclesiae tuae intelleximus, quod cum R. de Castillione eos super quadam possessione coram Trecensi episcopo traxisset in causam, nobilis vir de Campis eorum dominus sub debito fidelitatis eis inhibuit ne de saeculari feudo in iudicio ecclesiastico responderent. Et infra. Cum dominum feudi causam iubeas terminare, et si ipse malitiose distulerit, tu ei debitum finem imponas. Idem.

Ceterum quum de quibusdam feudis ad usus profectis quaestio mota fuerit, statuimus ut ex quo sunt ecclesiae consecrata, de feudis ipsis sub suo iudicio, cum si ad ecclesiasticam cognitionem pertineant, cognoscat: aliorum in placito domini, sicut iustum fuerit, relinquatur.

Lucius III.

Cum sit generale ut actor rei forum sequatur: et infra. Quoniam iudices seculares in exhibenda iustitia personis ecclesiasticis insufficientem se pe in iudicio sunt remissi, favore ecclesie est indultum ut malefactores suos qui sacrilegi sunt censendi venerabilium locorum rectores possint sub quo voluerint iudice convenire.

Celestinus III. Meldensi episcopo.

Vobis dicitis etc. Et infra. Si quas causas pecuniarias cum demorantibus Parisius habuerint contra aliquos vel aliqui contra eos: ipsas iure canonico decidatis.

Lucius III. Vercellensi episcopo. Innoc.

Licet ex suscepto etc. Et infra. Si quando laicis Vercellensibus litteras super rebus propriis que forum seculare contingunt a sede apostolica contingit impetrari, sub hac forma ob reverentiam auctoritatis nostre eas civitatis cives, dummodo consules et alii de se querentibus in iudicio sufficientem exhibeant iustitie complementum. Liceat tamen ipsis qui sub eisdem consulibus degunt talia rescripta non obtinuerint, si se aliquo sentiunt pregravari, ad nostram audientiam appellare, presertim tempore quo vacante imperio ad iudicem secularem recurrere nequeunt, qui a superioribus suis iustitiam opprimuntur. Consules quoque iustitie tanquam merito suspecti fuerint recusati, coram arbitris communiter electis de causa suspicionis agatur: que si probata fuerit et iusta, ad te vel ad nos pro iustitia recurratur, sicut supra est expressum.

Idem archid. et thesaur. Turon.

Ex tenore litterarum comitis Britannienensis est auribus nostris intimatum, quod cum quendam nobilem mulierem, filiam G. de Meduano super hereditate sua non agitari nobis commisimus, tum tandem ipse comes eidem mulieri cum tam ipsa quam pars adversa de foro ipsius existant mandavit ut eius ut causam deferret ad ipsum, promittens eidem quod faceret ei iustitie plenitudinem exhiberi. Et infra. Nos igitur attendentes quod sicut sumus iudicantes in iustitia debitores, quam alius in iustitia facienda debemus. Et infra. Nisi sit talis causa que ad ecclesiasticum iudicem pertineat cognoscenda a supra sede ceteris: dummodo per iudicem secularem suam possit iustitiam obtinere, alioquin non obstante exceptione aliqua episcopi causam ipsam ratione peccati terminetis.

Idem Pisano archiepiscopo.

Si diligenti etc. Attendistis etc. ... ad hoc tempora devenisse quod sit natum clericos renuntiare saltem in temporalibus iuri suo et sibi laicos iudices constituere, prava adversus novitas accedat ac tenere iuramentum super hoc impositum vendicavit, immemor constitutionis qua cavetur pacto privatorum iuri publico minime derogari. Cum igitur ius hoc in Lateranensi et Carthaginensi concilio sit spiritaliter promulgatum, ne cum clericos relicto suo episcopo ad iudicia publica protrahant: alioquin causam perdat.

ratione criminis habeant. Tam episcopi quam archiepiscopi seu clerici criminali seu civili negotio si de delicto ecclesiastico iudicis publicis iudiciis se purgare voluerint, etiam si pro eis lata sit sententia locum suum admittant. Nam in criminali actione si civili non probant, quod eiciuntur si locum suum manifeste obtinere manifeste probatur. Quod si non solum, sed etiam voluntarii pacisci non possunt, ut secularia iudicia subeant, cum non sit hoc beneficium personale, cui renuntiari valeat, sed potius toti collegio ecclesiastico publice sit indultum, cui privatorum pactum derogare non potest. Nec iuramentum licite servari potuit, quod contra canonica statuta illicitis pactionibus informatur. Idem Belvacensi episcopo.

Contingit interdum, ut sicut nobis postulasti an aliqui clerici deputati sint de capitulo Belvacensi aut aliorum ecclesiarum dioecesis super excessibus suis impetuntur, sint cogendi coram te vel potius coram illis quibus sunt conquerentibus respondere. Cum illi sibi iurisdictionem vendicare contendant, licet illos excusare non valeant, ut causas cognoscere et cohercere. Super quo fraternitati tuae respondemus, quod ad te ut pote ordinarium debent de talibus conquerentes habere recursum, maxime si super his impetuntur quae infra noscuntur dioecesim commisisse, nisi forte his, quos delinquentes ipsi offenderunt, ex indulgentia vel consuetudine

spectat, iurisdictionem huiusmodi valeat vendicare. Idem.

Postulasti per sedem apostolicam edoceri utrum sacerdos curam animarum habens in tua dioecesi, residens in ecclesia conventuali de Praemonstratensi ordine, necessaria videlicet delinquens ab eo mandato dioecesani, si patrimonium proprium videlicet commisso debeat iudicari, praesertim in causis quae officium seu beneficium praedictorum respiciunt. Ad quod breviter respondemus, quod per episcopum in causa dioecesani, eundem quo sententia promulgari potest in eundem, si ab eo mandato dioecesani beneficium obtinet, etiam quo ad illud executio facienda. Honorius III. archiepiscopo, decano et archidiacono Turonensi.

Ex parte B. quondam Angliae reginae fuit propositum, quod cum nobilem virum W. detentorem castri Segrei ratione dotalicii pertinentis ad ipsam, quo per eum ut eius [illegible] iustitia fiat spoliata, auctoritate B. [illegible] coram nobis traxisset in causam, dictus nobilis excipiendo proposuit quod litterae apostolicae non valebant, pro eo quod castrum Barchie in eius domicilio principali consistit in dioecesi Rothomagensi, quae ultra duas dietas a Turonensi est remota. Unde replicatum fuit ex parte reginae, quod nobilis vir Turonensi satis poterat conveniri, cum non solum in Turonensi dioecesi habeat castrum, in qua castrum [illegible] de quo quod agitur in eadem est dioecesi quae Turonensi, neque quam ultra duodecim leucas distat. Idem quod adiectum

[illegible]

quod cum regina dictum ius suum coram domino feudi prosequi debuisset, licet appellatione non valebant, quoniam si faciebant in conventione quod fuit dominus feudi requisitus, et ipse in exhibenda iustitia extitit negligens vel remissus, subiciens quod hec eadem littere expressa veritate fuerunt impetrate, eo quod suggestum fuit castrum illud ad eandem reginam ratione dotalicii pertinere, cum nec ab initio nec durante matrimonio aliquo sibi fuit in donationem propter nuptias assignatum. Ad hec autem fuit ex parte ipsius regine responsum quod vidua spoliata irrequisito domino feudi spoliatorem seu detentorem rei coram ecclesiastico iudice poterat convenire, cum intersit iudicis viduas defensare etc. Eod. quod si dudum constitit dictam nobilem [illegible] mansionem habere in Andegavensi diocesi in qua [illegible] fuerint commorari, ipsam diocesim a Turonensi non ultra duas distare dietas, vel in eadem litigiosam rem esse, non obstantibus obiectionibus aliis que in petitorio poni [illegible] quam in possessorio, quod regina dicta eidem nobili intemptabat, locum habere non poterat, in ipso negotio iuxta tenorem priorum litterarum nostrarum, ratione previa procedatis.

Greg. IX. [illegible]

Conquestus est coram nobis Bononiensis episcopus quod potestas et commune Bononiense temporalem iurisdictionem que in quibusdam castris et villis Bononiensis ecclesie competit pleno iure, et ea quam in possessione fuisse ac esse dignoscitur, per violentiam usurpare presumit etc. Cum autem valde sit iniquum ea que collata sunt prememoratis [illegible] venerabilibus ecclesiis vel relicta aut eis iustis aliis modis acquisita aliis usibus applicari, presertim cum invasores ipsarum rerum tamquam sacrilegi sint anathematizandi usque ad satisfactionem congruam supponendi etc. Eod. quod si tibi constiterit de premissis, moneas prefatos [illegible] desistere ipsos et ab huiusmodi satisfacere de [illegible] damnis et iniuriis, appellatione remota [illegible] compellas.

Innoc. episcopo Dunelmensi.

Dilecti filii abbas et conventus [illegible] sua nobis petitione monstrarunt quod cum abbas sancte Genovefe Parisiensis super quadam pecunie summa eis debita [illegible] predecessorem tuum litteras impetrassent, tu [illegible] fecisti quod omnibus Anglicis est [illegible] indultum ut super causis pecuniariis extra mare conveniri non possint, propter quod idem abbas in negotio non processit. Cum igitur si tulisset [illegible] tale indultum, non tamen posset his qui se eodem loco [illegible] vel solvere ad ipsam se [illegible] promiserunt alibi et ubi contractum habuit valeant conveniri. Eod. quod eisdem de pecunia ipsa cum iustis et moderatis expensis et plena satisfactione damnorum, usuris omnino cessantibus, satisfacias ut teneris, alioquin eidem abbati nostris damus litteris in mandatis ut commisso sibi negotio, proposita exceptione tua indulgentia non obstante, procedat iuxta mandati nostri tenorem.

[illegible]

dispendio more, procedat. Idem Trecen. ep[iscop]o.

Significasti nob[is] q[uod] H. dic[tus] ad petitione[m] G. creditoris se tue iurisdictioni subiecit: & termino iam elapso de pecunia mutuata n[on] satisfecisse. Et infra. Inquit. t. & q[uia] u[er]o prorogator consensus ei qui iurisdictioni p[re]e[st] dignoscitur suum posuit iudicem constitutus. Cu[m] t[ame]n iudicem n[on] suum forte sit ecclesiastica p[er]sona & ep[iscop]i dioc[esani] uoluntas accedat: consentire n[on] possunt. Idem.

Proposuisti nob[is] q[uod] q[ui]dam presbiter tuus ad petitione[m] aduersarii sui ante legitime citatus ad eam. q[uia] postmodum iuris dictionis alterius e[st] effectus & contendit iudicium declinare. Et infra. Porro prudencie t[ue] dubium e[ss]e n[on] credimus. q[uod] is in p[re]d[ic]ta causa ius reuocandi fori n[on] h[abe]t: q[uia] iam ab alio i[n] eo p[re]uentus. Idem.

Licet ratione delicti sui contractus siue domicilii seu rei de q[ua] contra possessore[m] ca[usa] mouetur ep[iscop]o fori regularit[er] quis sortitur. ex iur[e] ap. se. ap. conuenire n[on] fuit. q[uia] t[ame]n omnium ecclesiarum mater est eadem & magistra. Et res p[re]dicti potuit ut ibi aduersario responderet: nisi p[ro]pria & iusta & necessaria causa uenisset q[uam] si tunc allegasset: ius reuocandi domum saluum fuisset eidem. Ex concil. ap. sess. m. e.

De libelli oblatione. Titulus III.

Stephanus [...] Sep[ius] exp[er]t[i] ... libelli reclamationis uel postulationis in ... ep[iscop]i manibus nullum habent libellum. Ignarus ep[iscop]us dixit oportet nos s[ecundu]m ecclesie auctoritatem reclamationem u[est]ram libelli serie declarare. eam q[ue] u[est]ris manibus roboratam synodo porrigere. ut tunc nob[is] canonice ualeat responderi. & tunc ipsi fratres libellum conscribentes porrexerunt. Innoc. III.

Significantibus t[ibi] fratribus n[ost]ro ap. fuit declaratum: q[uod] cum inter ipsos ecclesia parte ex altera sup[er] quadam terra coram iudicibus deleg[atis] tracti fuissent in causam oblato eis libello ipsi cum plures terras haberent ut terra illa sup[er] q[ua] q[uesti]o uertebatur ostenderetur eisdem a iudicibus postularunt. q[uod] cum ipsi facere denegarent ad n[ost]ram aud[ientiam] prouocarunt. Quo circa &c. q[uia] si est ita reuocato in statum debitum si q[ui]d post ap[pellationem] h[ic] nouitatis attentatum &c.

Greg. IX. archipresbitero ciuitatis noue. & co. can. ebagan.

Dilecti filii fratres s[an]c[t]e Marie de h[...] proposita nob[is] petitione monstrauerunt. q[uod] cum prior & conuentus s[an]c[t]e Marie ad causas ipsos sup[er] q[ua]dam petitione pecuniarie summa coram priore s[an]c[t]e Trinitatis Veron. auctoritate ap[ostolica] conuenissent ex parte ipsorum fuit excipiendo propositum q[uod] cum d[ic]ti prior & conuentus n[on] uellent exprimere in porrecto libello conuentionali q[ua]re sibi d[ic]ta pecunia debetur. Et infra. Sup[er] hoc respondere minime tenebantur & q[uia] iudex exceptione[m] huiusmodi admittere denegabat &c.

appellauerit. Idem eod.
q. si est ita reuocato inuri
tu. &c. Alex. iii. vlixamen.
epo et abbi despongia. De
mutuis pe
titionibus. Rubrica.
Cum ordo iuris pe
tat igitur pleban' ecclie matrem
ii. monastii. de his q̃ adu'
sus eos pponit. deberet in
usa p̃sma r̃ndē. Cum
sibi exceptis coram nob' a
se ap. deleg. iusticiam pos
tulant exhibi. Eod. q. in
actione plebani et cleri
pposita et questione facta. mo.
p̃ appellatis eosdem. memo
ratis abbi et fr̄ib' iniuncta
coram uob' sup his q̃ ip
mibi r̃ndere. maxime post
modum rones partium au
dientes concordia uel iudicio
utriq, negotium t̃minetis.
Celestin'. iii. rotho. m. de
cana.
Prudentiam tuam. Sane
suimus nos utrum cum cau
sa ap. remittitur. reus sr
eodem negõ uel iudice ac
torem reconuenire. et actor sr
reconuenciõe appellationis ob
stacum interponat. an sit ap
pellationi h' deferendum. Nos
uero ita sentim' q' cum aucto
ris et rei eadem sit iudicio. et no
eodem q' iure dicta appella
tionis remedium debeat uterq,
censeri. sic debent actor
ut sibi uice rescripti manda
toris iusticia fiat. ap. re eo
dem m' debet reconuenienti i
sua iusticia r̃ndere. Greg.
ix. abbi sancti iohannis
in uineis.

Cum dilectus co
nuicepm cessatione
promeruit. exparte tua
una et capitulum sancti quintini ex
altera sup quibusdam iniuriis et
grauaminibus sibi et quibusdam
aliis articulis orta materia
q̃ onis. etc. Iudices suis
quibusdam rõnib' et qstio
nib' ad easdem auditis et q̃
ptes uoluerint pponere coram
eisdem. causam eandem ad exam
en apostolicum remiserunt. Nos
Auditoribus g' partibus p. b
ma p̃sentia constitutis.
quibus rones et questiones
huic inde sup plurib' arti
culis facte fuerint coram iudici
bus noiatis. q' tu licet. n̄ i
ueniri ee factam cum nõ p
pones et questiones ad eas
s. p peticone iure pposita
et questione secuta et rest. licet
fiat. processum ipõz decrim
irritum du
ximus nunciandum. Innoc.
iii. abbi sci paulus et. R. cano.
nico bonon. ut lite nõ con
testata n̄
Ex
procedatur
literis tuis. et ad testi
cum cum q' mit. R. b. uxo um recep
rem eius vtriusque ãe cõne. Adif
ap. uob cõmissa finitiuam
fuisset. tamen p sniam. con
curator eisdem. R. uxello et
uxoris quo uir ad separac
ne thori et ut dotem reciperet
de adulterio accusabatur uo
luit r̃ndere. donec aduocat'
ei uenirret. inducias postu
lando. qui cum h' inducias
sepe petendo uob uideretur
uidere. tamen ad p. in mãa ac

[illegible]

dens dixit se et ipsum non esse paratum.
sed die ei statuto cum esset
in insula a iudice primo restitu-
tionem uxoris sibi postulavit,
ne secus fieret appellando.
Cum igitur mulier diceret se
iuri hinc suspectum iudicem, prima-
tor nec de mulieris inpu-
nitate curans nec ipso secu-
rasset post modum conspectum
presentare eos testes mulie-
ris recipere studuisset etc.
Con. t. t. et quod licet ordo iu-
diciarius in causis spiritualibus
sit servandus et in matrimonia-
libus causis non usquequaque servetur,
quia tamen in presenti negotio non actum
est de federe matrimoniali sed
de crimine adulterii, per quod ad se-
parationem coniugii non admit-
titur in contendit. quia ut intelleximus testes
tes sunt recepti et attestationes
publicate et in defendendo
sibi non deferendum appellationi
fuisset non erat ad diffinitivam
sententiam procedendum. Potuit
tamen prefatus presbyter suam contu-
maciam vel est paratus
si sciens non servavit eandem
excommunicationis sententia innodari. Ad
certum patriarche et archiepiscopo etc.

Accedens etc. Cum iudicum delegatorum sententia
a iure captum restitutionis bene-
ficium postularet plebanus
sancti marci deuenecis contra
quem agebat in ea obiecta
ipse non fuit. sed a diffinitiva appella-
vit. et licet sepe fuisset
ad monitus ut venire peteret quod
appellatio non tenebat, noluit
tamen iudicem ampliusve coram
eis comparere. Ipsi vero iudi-
ces cum plebanum ipsum contu-
maciam protelaret testes re-
ceperunt. ab adversa parte pro-
ductos et attestationibus de
partium eorum actis in scriptis
mandaverunt et deinde eos
accedere in personas vel dictum
testium obiecturus. quod cum
facere noluisset in ipsum excommunicationis
sententiam protulerunt. post sententiam
autem prolatam ad iudicium
tres archiepiscopo memorato et eum
restituentes in integrum dictas
tamen veluerunt neque possessio-
nem tenere. eum restitutam per
sinunt perturbare. Cum igitur
ius coram eisdem iudicibus non
fuit contestatum manifeste patet
litteras ipsas per vim suppressio-
nem obtentas. cum manifestum
esset duos predictos iudicem
accedere videri bituricensi episcopus
vero archiepiscopo tamquam suffraga-
neos suo in tempore. sed licet
archipresbyterum plebanum legiti-
me appellasse constaret. in quo
est minus legitime appel-
lasset et iudices ipsi licet pro
contumaciam excommunicationis forte
potuerint proferre sententiam. non tamen
debuerunt super principali
negotio lite non contestata sententiam
diffinitivam proferre. pro quo
sententias cassavimus immo cassa-
nde nuntiavimus et inanes vim
tenere. archiepiscopo deinde man-
datis ut ecclesiam sancti marci
sibi restituat et continua quod
habito ceptione sine proscribitur per
annos occupavit. Idem
episcopo bituricensi.

De eo qui mittitur in possessionem causa rei servandae. Rubrica.

Quod si reus licet non contumax
sed absens et ..... sit eam quod

[illegible]

actor possit in possessionem rerum per
utatur ista via: est in eadem causa cu-
stodie intuitu ducendus. Quod si cau-
sa talis fuerit quod in possessionem negat
mittendum, utrumque per eam est per
cendum ex contumace repellendus.

Idem decano et decano et ... Aurel. et Carnoten.
dioc.

Accedens ad ap. sedem nobi-
lis vir ... vicecomes nobis
exposuit quod cum S. pictavensis
episcopus comitem Britannie proxima
linea consanguinitatis attin-
gat, et archid. eius sit eidem con-
sanguineus, qui eidem vicecomiti in
adversarium est principalis, ut pote
qui uxorem suam et terram publi-
ce detinere presumit, et magister P.
decanus uxoris sue ordinarius
existat nimis favens eidem,
et omnes fere in districtu existunt
comitis memorati, nec non
per districtum ipsi eis potuit
accessus ad eos ipsi quibus
cum ipsum et uxorem suam ...
sa sciat numquam ei noluit in
mitti inimicorum suorum locum
et tutum assignare, ubi sine
mortis periculo accedere non
auderet, ut tamen non habuit
de tuitu si tamen misse fuisset,
non deberet se eorum capitalibus in-
imicis etc.

Ideo quod cum pro-
pinquiores sitis terre nobi-
liam de quorum sufficientia per ap.
nos committi valeat in iniun-
ctum ad vos securus pateat
accessus, ut vocatis partibus convo-
catis, si vobis constiterit quod ante
legitime contestationem post ap.
ex premissis causis interpositam
testes super consanguinitate et
... absque culpa contumacie

fuissent recepti, vos attesta-
tiones huiusmodi irritas decernatis,
et manentes compellentes eosdem
nobilem ut veritati ad vestrum
simul quod in sufficiente adminiculent ita
quod postquam ille vir plenariam
restitutionem habuerit terra uxoris que
tenetur super matrimonio et
audiatis eam sine canoni-
co ... etc. Idem.

Quoniam frequenter in cau-
sarum revocatur a multis an
licet non contestata testes recipi va-
leant, auctoritate presentium duximus de-
clarandum regulariter verum esse
quod lite non contestata non est ad recep-
tionem testium procedendum,
nisi forte de morte testium
timeatur vel absentia diutina,
in quibus casibus cum cauteler
est agendum, ne veritas occul-
tetur et ne probationis copia fortu-
itis casibus subtrahatur. Senes
et valetudinarii et alii testes
de quibus excaliquo rationabili causa
timetur etiam lite non contestata sunt, pro-
cul dubio admittendi. Si
pars conventa sit contumax sive
sit absens absque malicia
ut conveniri non possit.

Sed
si actor non convenit adversarium
infra annum ex quo conveniri po-
tuit, vel saltem receptionem hu-
iusmodi testium non denunciaverit,
illi attestationes sic recepte
non valeant, ne forte hoc pateret
in fraudem ut possit temporis ex
ceptiones legitime ad repel-
lendum testes vel alie locum
habere non possint.

Porro
speciales cause possunt occurrere
in quibus casualiter esset an non
observandum, ut ubi gratia sint
alicuius electionem vel copula

[illegible]

maritali quod moueatur: tunc
certum ne per longam moram
in spiritualibus et temporalibus paciatur
ecclesia lesionem uel uiro seu
mulieri fornicationis in-
centiuum prebeatur: maxime cum propin-
quitatis gradus opponitur
lege diuina prohibitus in huius-
modi casibus statutum ex apparuit
is in quo fuit actio dirigenda.
siue quia peremptoria citatione
recepta uenire contempnit: et
sui quia maliciose se ipsum occul-
tat: siue quia impeditur ne possit
ad eum citatio peruenire te-
stes licet non contestata sit lite
admittendi, et inde si oportuerit iudi-
cium est ad diffinitiuam
sententiam procedendum. Si uero
alter absens fuit et agitur
de spirituali coniugio inter prelatum
et ecclesiam iam electione ma-
xime confirmata: in illo hoc
articulo nolumus obseruari
quod super expectatione talium per-
sonarum in sacris canonibus est
diffinitum, quod si forsan aga-
tur de spirituali coniugio contrahendo
is qui est in prelatum electus per
spacium sex mensium expectetur:
nisi pensatis negocii circumstan-
tiis per superiores prudencia
magis uel minus fuit expectandus.

Si autem de carnali coniugio sit
agendum tam diu absentem
expectetur coniugium donec
de ipsius obitu uerisimile presu-
matur quia cum sine culpa sit
absens ut si captiuitate
uel egritudine aut uario mo-
do impeditus forsitan tene-
atur aut etiam si non malicio-
sa uoluntate remotis parti-
bus moram faciat ut de facili

redire non possit: eius-
dem preiudicari non debet.
cum habeat exceptiones legiti-
mas ad suam intentionem
eludendam. eo necessario ob-
stante quod de lapsu carnis
posset opponi. Quoniam in coniugio
multi casus occurrerunt
in quibus coniuges sine culpa
sed non sine causa contingit.

Sunt etiam casus similiter
spirituales in quibus absque litis contestatione
legitime possunt testes pro-
duci, ut quoniam excessum in inqui-
sitione uel testium publicatione
imminet facienda. In aliis
uero casibus prudentia est at-
tendendum utrum contumax
actione reali aut personali
ueniat. Si realiter intendens
est actor in rei petite possessionem,
ut tedio affectus reus ueni-
at contumax rursus. Quod si ueniat
infra annum iudicio sisti pa-
ratus, cautione a se exhibita sat-
isfacere et una expensarum possessionem
recipiet. Quod si cautionem offer-
re neglexit infra annum actor
post annum constituatur possessor et
uerus super proprietate dumtaxat
aduersario defensione legit-
time refutata. Quod si
super rebus immobilibus conue-
niatur quisquam qui eas nomine possi-
det alieno: debet statim in
iudicio dominum nominare, certo
dierum spacio a iudice diffi-
niendo, eo quo ad eum noti-
ciam perducendo, ut uel ipse
ueniens uel idoneum dirigens
responsalem actoris in-
tentionem excipiat. Si uero
post terminum indultum quod dispositum
est noluit adimplere, tamquam

[illegible]

[illegible]

lite q(uod) ingerit(ur) ex eo dic(itur). q(uod)
posses(si)o adiudicata vocat(ur) est
ad intimu(m) impendenda p(re)scriptio(n)e(m)
longi t(em)p(or)is, contestata q(ui)dem
possessionis edictis in ecc(lesi)a le
gittim. is evocavit et tunc
ipso in eadem voluntate ma
nente negocii su(m)matim
excusans in possessio(n)em ip(s)arum re(rum)
actorem mitti mandavit
om(n)i allegatione absenti
sup(er) q(uesti)one p(ri)ncipali servata.
Si aut(em) sup(er) p(er)sonali actio(n)e
p(ro)vocatur: vel mittendus est
actor in possessio(n)em mobiliu(m)
bonor(um) ip(s)ius vel inmobiliu(m)
si forte mobilia n(on) habeat.
p(ro) modo debiti declarati. vel
in ipsum est ecc(lesi)astica se(n)t(enti)a
p(ro)ferenda ita video q(uod) alterius
pena q(uam) mag(is) debeat timeri.
Judex a p(ri)ncipio sit te(n)e(n)s
ad c(er)tum modu(m) p(ro)cessurus.
si h(oc) meruit p(er)tinatia (con)tuma
as qui veniens infra annu(m)
vel post annu(m) audiet(ur) iux(ta)
distinctione(m) in alio casu sup(er)
ius articulatam. Honori(us)
.iii. De iuramento calump(nie).

Inherentes ve(stigiis) me. et
stigiis p(atrum) n(ost)ror(um) dicen
tium maiores et minores
q(uesti)ones p(er)sonarum pon.
summari et s. C. Quib(us)
ita c(um) t(ame)n c(on)sp(ec)tu(m) sit ut
a vilis clericis iurare p(re)
sumat a nobis n(on) reperit
septimum ut omnes p(ri)ncipa
les p(er)sone i(n) p(ri)mo litis exordio
p(re)stent calump(nie) iuram(en)
tum. p(ro) q(uo) plerisq(ue) venit
in dubiu(m) utru(m) clericus su
per h(oc) p(re)stare debeat an alii
hoc officiu(m) legare q(ui)a unico

stitucionis edictum ubi
dicitur iurare p(ro)hibentes mar
tio augusto constante dicit(ur)
p(ro)mulgatu(m) fuisse videtur
iocundo ad annos n(on) c(on)tinetur
p(er)tinere. C. Ut igitur ista dubi
etas auferatur, s(ed) et occasione
filii n(ost)ri h. quondam imp(er)a
toris cui ulla sit h(ec) est ita
int(er)p(re)tatione(m) corroborantis
cum marti(ni) (con)s(tituti)o(n)em ita int(er)p(re)
tari debe(re) decernimus ut ad om(n)es
ecclesiasticos g(e)n(er)alit(er) p(er)tine
re videat(ur). Nam cum imperator
iustinian(us) decernit ut canones
patrum vim legum h(abe)re opor
teat n(on) n(isi)s p(ri)m(os) canonib(us)
reprobat(ur) ut clerici om(n)ino iura
re n(on) audeant, dignum est ut
totus clericalis ordo a p(re)sti
do iuram(en)to calump(nie)
sit immunis, p(re)fata statuti
p(ri)ncipis tenor(e) tali extendi
cat. C. Nos utiq(ue) divine
et humane legis intencione
servata decernimus et p(re)sen(tis)
auctoritate statuimus diffini
mus ut n(on) ep(iscopus) n(on) p(res)b(ite)r n(on)
cuiuscumq(ue) ordinis clericus n(on) ab
bas n(on) aliquis monach(us)
vel sanctimonialis i(n) q(ua)cumq(ue) causa
seu (con)trov(er)sia crimin(a)li sive
civili iusiurandum (com)pellat(ur) q(uod)
h(uius)mo(d)i (ra)tione s(u)b(e)at: s(ed) aliis de
fensoribus p(er)sonis si exp(re)
dire esse sive noverit h(uius)m(od)i
offic(ium) liceat delegare. Om
ni t(ame)n moderamine ut ep(iscop)i in
sulto ro(mano) pon(tifice) vel q(ui)sq(ui)s cle(ricus)
i(n)sulto p(re)lato suo minime
iurare audeat omnibus aut(em)
ep(iscop)is et universo clero h(oc) ita
custodiri debere mandamus
ut siq(ui)s nulla (com)misit. ve

[illegible]

[gloss illegible]

iuramentum sibi deinceps non fuerit denegatum. Idem ordinario Wintoniensi electo et magistro Johanni London.

Litteras etc. Sane vobis certa insinuatione in ecclesiasticis causis in quibus de decimis decernimus et in aliis spiritualibus tamen agitur iuramentum calumpnie nec dare nec accipi possunt, eo quod tales cause non ex legum districtione sed ex canonum equitate finem debitum sortiuntur. Causas autem iuramentum calumpnie in huiusmodi causis nullatenus prius induci, cum ex pretensione de iuramento calumpnie prestando dimissa ad ulteriora districtio iuris procedat. Eugenius III.

In pertractandis causis sacramentum calumpnie si passim papinus exhiberi, sed circa principalium personam quantum inspecta, quia principales personae quia economos qui causam omnino non nesciant iuramentis illud prestare iubemus. Idem Magalonensi et Nemausensi episcopis.

Imparatorum et acceptum quod abbas et fratres Clarevallis sicut ab aliis exigitur calumpnie iuramentum ad quod faciendum eos cogi non debemus. Et ne aliena iura invadant, hiis concedimus licentiam detinere et ipsi a causa sua decidant si ex parte ipsorum post iuramentum causas postulaverint non fuerit prestitum. Eisdem papinus ut in suo monasterio yconomum statuat qui pro eis petere recipere et prestare atque iuramentum de calumpnia cum necesse fuerit valeat exhibere.

Idem Nemausensi episcopo. Yconomum seu yconomum statuas qui in tali officio conveniens ipsi monasterio videatur. Lucius III. Exoniensi episcopo et abbati Norwic.

Cum quia novis morbis nova convenit antidota preparari. [illegible] dilecti filii de sancto Albano et canonicos London. [illegible] ad unitatem [illegible] partibus [illegible] utriusque parte calumpnie iuramentum consuetudine que legi est contraria non obstante.

Innocentius III. episcopo Placentino.

Cum causa que inter venerabilem archiepiscopum et eccliam [illegible] nulla mea [illegible] aliis [illegible] iudicibus delegatis committendam [illegible] in negotio minime processissent, nos partibus dedimus in mandatis ut per procuratores suos se conspectui presentarent. Quorum procuratoribus cum instrumentis de rato in nostra presentia constitutis, pro parte ipsius archiepiscopi procuratorem eius fecimus exhiberi ad [illegible] partem alteram [illegible] actionibus [illegible] ac [illegible] coram nobis plenissime contestata, iuramentum calumpnie ab ipsis procuratoribus fecimus utriusque prestari. Gregorius IX. episcopo [illegible].

Cum ... pecuniaria [illegible] mota esset pro eius [illegible] per sindicum [illegible] actorem eligens integrare [illegible] erit prestandum calumpnie iuramentum quod si per te ipsum potius tamen sed non tactis eum

[gloss illegible]

gitis sicut mediocribus testimonio arctius inducitur iuramentum huiusmodi esse exhibendum. Poena vero recusantis hoc est huiusmodi iuramentum cum praestandum fuerit: ut actor ab instantia cadat a actione reus autem pro confesso debeat haberi.

Alex. III. Cartuariensi archiepiscopo et episcopis. De dilationibus. Ru.

Pervenit. Sit abbas de Monachi de H. nobis insinuare curavit quod cum quaedam virtute ipsos et moniales de … super ecclesia de … de mo et archidiacono … commissum tum mandatum ipsi tamquam … a iudicibus … eo quod ad primam citationem terminum sibi minus breuem et peremptorium statuunt ad nostram audientiam duxerunt appellandum. et infra. Quia vero non spectat ad iuris ordinem diem peremptorium maxime cum de rebus ecclesiasticis agitur nisi forte necessitate urgente talem statuere. Mandamus quod si est ita revocato in irritum quicquid inveneritis post appellationem ad nos interpositam attemptatum et iuxta tenorem priorum litterarum … Celestinus III.

Veteri adiecisti quod cum causa tibi a sede apostolica delegata … litteris citationis … ut eo in … qui ab altero conventus … Et infra. Quod … ecclesiarum deliberandi … quod reo ad iudicium legitime evocato si ex rescripto sibi transmisso plene potuit instrui super eo de quo iudicio convenitur: inducie deliberatorie non sunt ulterius indulgende. Sed procedendum est potius ad examinationem cause et finem ei debitum imponendum. Honorius III. Episcopo ferentinensi.

Ex litteris tue accepimus archipresbyterum presentem et aquinum de urbe nobis exhibuisse continebat et infra. Idem archipresbyter coram nobilibus viris … libellum esse sue nomine obtulit continentem quod pensio de possessionibus soluta non fuerat ipsi ecclesie elapsis iam tribus annis et ultra. Nobilibus vero petentibus ut explicaret ulterius spacium quod per hanc adiectionem voluit significari noluerat … archipresbytero exprimente quod septem annis fuerat in … pensionis solutione cessatum. Hi idem dicentes libellum esse ex expressione huiusmodi mutatum longiores ad deliberandum inducias petierunt quas cum denegastis eisdem ad nostram audientiam appellarunt. Nos igitur appellationem huiusmodi friuolam reputantes. Mandamus quatenus eaque obstante in negotio ipso ratione previa procedas iuxta priorem continentiam litterarum. Gregorius IX. archiepiscopo … turonensi.

Exposuit nobis bituricensis archiepiscopus quod burdegalensi archiepiscopo dederimus in mandatis ut super iure primacie quam in eo et sua prouincia dictus bituricensis archiepiscopus se habere proponit ad … locum proxime preterite quadragesime sine quem ei peremptorium terminum assignauimus presentaret

per procuratorem idoneum infra tres septimanas presentaret et alique per nuncium personaliter vocavit per eo sibi facto ad nostram presentiam accessissent, dominus Vulturensis archiepiscopus apostolica se constituit, postulavit instanter ut in eodem negotio procedere deberemus. Idem vero Burdegalensis archiepiscopus ad praesentiam veniens constituit procuratorem in ipso negotio qui salvis exceptionibus sibi competentibus in agendo et defendendo et aliis omnia faceret que ipsa erat persona factura. Petente igitur archiepiscopo supradicto ut praefatus procurator in iudicem eodem admitteretur expediendo proposuit sed ad hoc non teneri cum pallium maiori et publica necessitate dominus Burdegalensis vocatus per absentem debuerat reputari ac revocandi dominum privilegium habuisset non dum et super hoc deliberaverat cum suffraganeis suis et aliis quorum consilium tam ardua causa requirit nec tempus habuerat in quo ad utrumque negotium valeret sicut expediret esse paratus. Episcopus alter econtra respondit quod cum super quaestione proposita prius fuisset evocatus nec item omnis non fuerat per primum mandatum per posterius revocare temporis quorum spatium habuerat tam prolixum ut non potuisset si voluisset causa deliberare procedere sicut et fecerat cum quibusdam etiam modo in ipsius negotio in [illegible]. Nos igitur de consilio fratrum nostrorum ad primo venturum festum nativitatis dominice dilationem ad hoc sibi duximus indulgendam. Et c. Et con. ap. proponi.

De feriis. Rubrica.

Omnes dies dominicos a vespera in vesperam cum omni veneratione decrevimus observari, et ab omni illicito opere abstinere, ut in eis mercatum minime fiat, neque placitum, neque aliquis ad mortem vel ad penam iudicetur, nec sacramenta nisi pro pace vel alia necessitate prestentur. Alex. III.

Quoniam in parte cum fuerit scriptum sit de vespera ad vesperam celebrabitis sabbata vestra, festorum tamen principium et finis nostrorum quantitatem dierum usum et consuetudinem religionum debet attendi ut sicut magnitudo dierum exigit prius incipere et tardius finiri.

Diebus autem dominicis et aliis precipuis festivitatibus sive inter pascha et pentecosten genuum flexio nequaquam debet fieri, nisi aliquis id ex devotione velit facere in secreto. In consecrationibus autem episcoporum et clericorum ordinationibus consecrantes et consecrati tamen genua flectere possunt, sicut consecrationis modus requirit. Preterea festivitas sancte trinitatis secundum consuetudinem diversarum regionum a quibusdam consuevit in octavis pentecostes, ab aliis in dominica prima ante adventum domini celebrari. Ecclesia siquidem Romana in usu non habet ut in aliquo tempore huiusmodi celebret festivitatem specialiter, cum singulis diebus gloria patri et filio et spiritui sancto et cetera similia dicantur ad laudem pertinentia trinitatis. Idem Tribunensi archiepiscopo.

Licet tamen veteri quod novitas

tantu pagina .vii. diem ad
humanam quietē specialiter de-
putauit. et tam eū qm alios
dies maiestatis altissime
deputatos. nec nō natalia
scōr martirū eccā decreuit
obseruanda. in illis ab omni
opere suili cessandū. et c. In
dulgem̄ ut liceat parochia
nis uris diebus dnicis et a
liis festis p̄t̄ quam in maiorib;
anni sollēpnitatib; si alle-
cia tūc se se ī terram aplicuerint eor
captionī ingruente necessita
te intendere ita q̄ post factam ca-
ptionē ecclis circūpositis
et xpi pauperib; congruam fa-
ciant porcionē. Clemens
Apellanus tuus. Cum con-
stat ep̄e coram nob̄ ex parte
tua p̄posuit q̄ cū canonica
statuta declarant nuptias
tribus ebdomadis an̄ festi
natiuitatis b̄i iohis bapt̄e
minime celebrari debere.
quidē ebdomadas illas
absq; interpellacōe continuādā
intelligit. Quidā uero in festi
uitas uolentes facē interual
lum illud dicunt ob reuerē
tiam festiuitatis. pent̄. fuisse
statutū que in septimanis
ut solet interuenire quib; cū
aliis diebus rogacōnū an̄
ascensionē dnī ī cohærentes
usq; ad octauū diem post ī
pentecost. ut eorū cōputatū
illo tm̄ t̄pis spacio celebra-
ri nuptias nō pmittunt
eaz celebracōnē ab inde nulla
tenꝰ inhibentes. Nos g̃
consulti fuimꝰ ut ista; opin
onū potior uideatur. nob
et fr̄ibus nr̄is apparuit q̄ lz

ea sit exp̄ssa. cōsuetudo ut
quacunq; t̄pe matrimonū
contrahatur cōsensu interueniēte
legittimo p̄ uba de p̄senti
q̄ tñ a septuagesima usq;
ad .vii. dies post pentecost.
celebrari nuptie non sinunt.
et postea ī tribus ul' plurib; sep
timanis an̄ festiuit. b̄i iohis
bapt̄e sine dubio celebrant. po
tior sīa melior et subtilior
inuitur rōne. et sīt canones
a septuagesima usq; post ī
oct. pasche sī ut nr̄a cōsuetudine
exp̄ssa usq; post .vii. dies festi
uitatis pentecost. q̄ caretur.
nuptie suspendant ī die dnī
ca que sequit. deinceps p̄
sunt nuate celebrari. Greg. ix.
Conquestus est nob̄ a .f.
quis ī prorogari s; expediri
deceat q̄ones debet tñ iu
dicial' strepit ī diebus quies
ce feriatis. qui ob reuerentiam
dnī nosceunt ee statuti.
natal. s. dnī. scī stephani. et
iohis euuangel. innoc. scī si
uestri. circūcisionis. epyphā
nie .vii. dieb; dnīce passio
nis. resurrectionis. cū .vii.
dieb; sequentib;. ascensionis.
pentecost. cū duob; dieb;
qui subsequunt. natiuitatis
iohis bapt̄e. festiuitatib; glo
se uirginis. xii. aplōr. et p̄cipue
petri et pauli. beati laurencii.
dedicationis beati micha
el. sollempnitas oīm scōr. ac ī
dieb; dnīcis. ceterisq; sollēp
nitatib; quas singuli ep̄i ī
suis dyoc. cū clero et p̄plo ī
duxerint sollempnit ueneranda.
quib; utiq; sollempnib;
feriis. nī necessitas urgeat ul'

Intelleximus etc. circa cognoscendum. Ex hoc decretali colligitur manifeste quod cum reus in modum exceptionis aliquid excepcionum obiicit actori quod de illa incidenti cum cognoscere debeat finaliter [illegible] intentionem actoris primo [illegible] de prescriptione [illegible] excepcionis et de except. si aliquis cognoscere [illegible] et non evitare. Sed tamen super principali pronuntiando [illegible]

[illegible]

pietas suadeat usque ad eorum adventum ab ipsis abstineri ut sententiis et captionibus nec processus iudiciis teneat nec sententia quae contingit diebus his promulgari. Nec etiam diebus feriatis qui gratia vindemiarum ut messium ob necessitates hominum indulgentur, praevalet si de partium processit voluntate.

Celestinus III. Alatrino episcopo.

De ordine cognitionum.

Intelleximus quod cum mulier quaedam peteret quandam terram, testes ad hoc idoneos coram iudice produxit per quos se ipsam sibi praeiudicium futurum metuens exceptionem consanguinitatis obiecit ex qua ariter tenderet petitionem intentionem elidi volebat mulieris etc. In quarto gradu. Intendentium quod cum exceptione probata principaliter quod primo tractandum est cognoscendum de exceptionibus cum quando ad diffinitionem articuli procedatur. Quo facto in iure ab impetitione mulieris praeter exposita viris illa absolvas.

Innocentius III. Nauiensi episcopo(?).

Quum dilectus filius abbas de Sentino(?) de nobilibus viris dictis de Arrone deposuit quod ipsi manu armata cum eorum complicibus ad castra monasterii venientes ipsius animalium et aliis dampnificare dictum cenobium praesumpserunt de quibus iusticiam sibi postulabat. Ex adverso vero ex parte contestationis in forma exceptionis fuit excepta(?) ad usum quod praedictus

dolum et violentiam castri Sinati amisisset quia progenitores eorum tenuerunt et ipsi possederant in quiete et ipsius petebant restitutionem quod ipsi in petitionibus intendebant. Post factum cum testes haberent praesentes per quos intentionem suam intenderent probare nolebant. Verum ex parte abbatis fuit taliter replicatum quod ab eo restitutio peti non poterat quum non fuisset spoliator praesertim cum dictum castrum ad ius et proprietatem sui monasterii pertinet quod ipse adversariis illam tenere denegabat. Unde utrumuis dominus ad quem ab alio res sua possessa restituitur et per tempora longiora retentis debeat eo modo obtinere et iudicium restitutorium contra spoliatorem tantum competere dignoscatur etc. Nos autem distinguendum esse credimus utrum spoliationis quod ab eisdem nobilibus fit obiecta in modum actionis ad restitutionem petendam an in forma exceptionis ad intentionem adversarii repellendam cum eum in modum actionis proposita intelligantur duae mutuae petitiones sese tamen quasi diverse minime contingentes ac per hoc iuxta regulam iuris in quo dicitur quod prior appellat prior agat quod prius esset proposita prius esset tractanda quod cum in modo iudicium ambe deducte iudicium quod tractande sunt et erit eadem sententia terminande. Sed quando illa quod fuit ab eisdem nobilibus tantum in modum exceptionis

[illegible]

obiecta mitteret loquendo primum
etiam ut probationes eorum super
ipsa exceptione permittat audi-
rentur, et ea probata legitime
ab impendendo non cogerentur su-
perioribus memoratis.
donec restituerent ab ipso.
Cum spoliator spoliatus
ante restitutionem non cogatur
vel alteri respondere. Verum et
Verum spoliatione in
modum tamen exceptionis proba-
ta non est super hoc restitutio
facienda. Quando cum in modum
exceptionis aliquod crimen te-
sti obicitur ut a testimonio
repellatur, si tamen aliter
de eo probatum non fuerit non ideo
sibi pena infligitur ordinaria.
Sed eius dumtaxat testimonio
non creditur, quia ea ratione contingit
quod in prima accusatio non
procedit. Testes autem quorum
testimonium reprobatur infames
qui ex falso testimonio non habentur.

Honorius III. Ludovico re-
gi Francorum.

Tuam nobis non credimus
latere prudentiam, cum nata-
lium regine capitulo examina-
tionem ut potest que ad forum
ecclesiasticum pertinet esse dela-
tam etc. Quia quidem causa
natalium cum tracta dependen-
tem ex illa successionis et
cum incipere iudicio alio
esse quam diversis processibus intri-
care negotium confusionemque
dam iudicii ordinem per-
turbare si forte ab ipsa re-
gina super hoc fueris requisitus
donec iam dicta causa natalium
apud eos iudices finem accepit
patienter expectes. Grego-

rius IX.

Nemo per spoliationem vel
adversus restitutionem pete-
re tenetur nisi super questione spo-
liationis si eum reconveniat
audiendus cum restitutio-
nis petitio in hac privilegia-
ta noscatur ut ipsam inten-
tans non cogatur ante restitu-
tionem spoliatoribus petentibus
respondere. Quod quod ab agendo spo-
liatione ab eis in modum ex-
ceptionis opposita repellatur.

Gregorius IX. **De plus petitionibus**

Communium prudentie dicta
cui potest quod pecuniam
tibi debitam ante terminum
ab adversario repetisti.

Punitur enim importunitas
plus petentium si super peti-
tione sua ducunt in iudicio
persistendum. Itaque qui repetit
amplius, sive causa in expensis
adversario condempnantur.

Qui autem plus loco, ad id
esse tenetur pro eo quod utilitas ad-
imitur debitoribus quam haberent
si statuto loco solvissent.

Sed is a quo amplius tempore pe-
titur inducias duplicantur nec
litem excipiet nisi ei solvantur
expense. Sed quoque dubita-
re non debet quod cum plus petit
tamquam aliquid ingnorans vel sub alternatione
debetur, quod rem in specie vel
unum petere contingit. Re
autem si decem sint debita et decem
petantur loco non cum quis
non convenit solvere sed alibi
convenit tempore quo cum ante
diem vel conditionem pe-
titur quod debetur. Greg.
Feliciane.

[illegible]

S[...]ls de causa pos-
ceptis ... sessionis et
legali pro[...] proprietatis.
sione decretum est tam monitis
quod proprietatis causam sub uno eodem-
que iudice debere cognosci. Nec
nos contra auctoritatem partem a-
liquo possumus diffinire.

Celestinus III.

Quoniam interrogati fui-
mus si iudices delegati
ut de possessione et proprietate co-
gnoscant, causam partium
suscipientes, per recipientes
debeant convictum, convictum
audiant allegationes partium
et testes admittant, deinde
prius audiant attestationes
de possessione et pronuntient secundum
tenorem illarum, et illa utrum
licite hoc agatur quaeritur. Cum
autem hoc sit iure civili
expressum, quod licite possit
fieri credimus.

Innocentius III.

... episcopo et canonicis Sutrinis.

Cum ecclesia Sutrina pastore
careret, nos convenientes in
unum, sicut moris est, Spiritus
sancti gratia invocata, pastorem
unanimiter elegistis, petentes
ipsius electionem a sede apostolica confirmari.
Verum clerici convicini
ecclesiae civitatis electionem eiusdem
et suam deposuere querelam,
quod cum in electionibus episcoporum
ipsi ac predecessores eorum fuerint inter-
esse, vos eis recusantibus, ex-
clusis, ad electionem procedere pre-
sumpsistis, quam ob hoc infir-
mari et postea infirmari postu-
labant. Partibus igitur apostolicae se-
dis constitutis in auditorio, pre-
sentia testes utrimque produc-
ti fuerunt, et eorum depositionibus pub-
licatis, pars canonicorum per tes-
tes a se inductos intenti-
onem suam, quod ad eos tantum
spectaret electio, sufficienter
dicebat esse probatam, parte
dictorum clericorum asserente quod per
dicta testium quos produxe-
rant ipsi, assertionem suam quod
electioni pontificali interesse
debent plenius probavissent,
per quod constare dicebant eos e-
lectionibus trium episcoporum qui ecclesiae
Sutrinae ultimo et immediate
prefuerant cum canonicis extitisse,
ecclesiae a fuisse vocatos, tum
usque cum ... Eugenio. Nos
igitur quum depositiones testes
utrosque in producendis testimo-
niis varios extitisse, ad quae
ad usus fidei attestationes
... coram auditoribus vacil-
lasse, et quod negativam quod
non astruere satagebant, proba-
re volentes ius electionis
ita ad vos spectare, quod ad
clericos minime pertinet.
Testes vero partis adversae fuit
sufficienter ostensum quod in tri-
um episcoporum electionibus de quibus
premissum est clerici presentes
affuerant, et vocem habuerant eligen-
di, premissam electionem factam
eis contradicentibus et exclusis
decrevimus irritandam, clericos
super eodem ... in quasi possessionem
quam ante fuisse monstratum habu-
erant reducentes. Cum
quum in quaestione proprietatis quaeritur
in electione utrumque partes i...
bat deduci in iudicium
videbatur, cum iure civili sit
cautum, in iudicium venire non
non solum de quo actum
est ut veniret, sed ... non

[illegible]

venire de quo sibi noiatim actum est ne veniret. Et q̄ statuta canonica electores epōrum ad cathedralium eccl̄iarum clericos regulares ptinere noscuntur. illi vero seculares obtine at de consuetudine spāli. nec ex eo q̄ cum aliquotiens se eligentes sibi in epōs pualuerint. ideo se extitisse in eius eligendi p diuturnitatē tēporis usq̄ ad prescriptionē legitimā. nō pualuisse sibi acquirere potuerunt. actore non pbante qui conuenitur etsi nichil ipse pstiterit. obtinebit. Ab eorum impetitionibus sup electionibus faciendis nos duximus absoluendos. sup hoc ipsis clericis sup hoc ppetuum silentium imponentes. Idem canonicis Bethlēē.

Cum sup electione Bethleemitane eccl̄ie. R. epō. nimis p. canonicam sepulturam. dāna quod obtineret. utrq̄ pro electo se gerente. cum pfatus epō. a patriarcha Ierosolimitano fuit confirmatus. Et q̄ se pbauit p scelerem potentiam spoliatum. restituendum decreuimus iusticia mediante. ut cum tam possessorium quam petitorium deductum fuerit in iudicium. et tam restitutionis quam electionis causa quod plenius agitata. constitit nobis electionem utriusq̄ minus canonice extitisse. eum mouere de quo re cognouit pnunciare deberet. utrumq̄ duximus finaliter infirmandam. Idem epō Nouiomensi.

Pastoralis officii. Et infra. Sane puenit ad nos q̄ cum aliquis qui se asserit spoliatum suum trahit spoliatorem in causam et ipsa iuris auspicia requisitus. quo in aut ex parte iudicio. utrum proprietatis igitur de illata sibi uiolentia illam faciens mentionem. cum autem fuerit in causa processum. nouum iudicium sup possessorio instituitur. Et cetera.

Consuluit. Et infra. Q̄ possessorium quidem iudicium quod de recuperanda fit ad ipsius eiecta possessione. pposita ante q̄ renunciatum sit aut conclusum. aut pprietatis iudicio pmum instituto. agi potest ab eo qui rem cepit uendicare. cum legali sit prouisione statutum. eum qui fundum uendicaturus ab eo cui quo modo uel ui potuit expelli. pendente iudicio posse iudicio intentare aliis possessoriis iudiciis suo robore duraturis. que uendicationem dominii sui natura pcedunt. Si uō renunciatum fuit sui conclusum ut iam posita cum pprietatis diffinitiue sine calculo terminari. ne lites litibus inducerent. a fraudibus possit aperiri. cum non de causa possessorio non erit tendendum. nisi iudex quidem cognoscat hoc ipsum ex iusta causa uideri expedire. puta ex pspicuis iudiciis facile arguitur iniquitas in actoris affectato casu seu malicia pbandi dominium subterfugit facultatem.

Ex his grātis

[illegible]

Pastoralis. Et infra. Siquis auspicia. [illegible]

cais in spectis continent equitatem aut iuste moveant animum iudicantis postquam exclusum fuit posse agi possessorio iudicio innegamus.

Idem episcopo et officiali sancti Andree.

Cum dilectus filius .I. ad quem B. etc. quod cum super possessorio et petitorio simul est actum: utrum una sententia debeat terminari. Sed licet in pronunciatione sit possessorio premittendum: in executione tamen eorum proprietas prevalere. Idem eidem.

Cum olim .N. episcopo infantino ecclesia prearchipresbiterum et canonicos vicentinos ecclesie exciterit contra eos. Cum pa[r]s utraque coram nobis constituta eniterent quod ab episcopo vincentino archidiaconatus ipse sine reclamatione aliqua canonicorum duabus archidiaconatibus quia eum ipsum excitaverit fuerat assignatus et quia canonici prius iudices recusare minime debuerint cum causa predictis iudicibus delegata fuisset dictum fuit partes predictorum assensu. Post dictam causam eidem potissimam sententiam audientia recurrerunt. Canonicis vincentinis perpetuum silentium imponentes. Refutata tamen eis questione prestitutis super collatione archidiaconatus ipsi si forte super hoc contendere voluerint aditus episcopum vincentinum. Cum res in talibus acta non debeat eis preiudicium generare.

Honorius III. abbati sancti Cipriani mortui: ecclesie Marie nove decernimus.

Licet quod inter patriarcham gradensem, excepte una tantum conventum monasterii sancti Georgii de venetiis super subiectione ipsi monasterii excitata intendebat invenimus per eundem patriarcham probatum quod ecclesia arbas quidam iniuriae eius synodi .I. sorum venetorum et per plures annos possidens etc.

Quo circa discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatinus quos pecierit ad subiectionis iudicium a patriarcha constrictum per sententiam quam super hoc sententiam reportavit ei non admittat si alio iure de ipsis exemptionem voluerint potestatem.

Gregorius constantiensi episcopo. De restitutione spoliatorum.

Licet commissum comparatus est per diocesanum de eo campum ab ecclesiis eius vindicaverit occupatum. Quod si ita est quia quamvis ante omnem contentionem possessio ei debuerat violenter ablata restitui. Tamen quia cure eorum apicem ipsi ecclesie presencialiter nobis constitit se legitime probaturum. Dum campum eidem ecclesie iure ecclesiastico inquirere et hoc probatum fuit hinc dicendum est. Ita ut a sua intentione discedat alienis res sibi ablata restituatur.

Alexander III. Wigorniensi episcopo.

Sollicitudine aures propter quod reditus quo tempore .h. renunciavit ecclesie. Si constiterit eum spoliatum. Cum idem ecclesie renunciavit coram eo testes alteri partis demanifesto et renunciatione sponte facta antequam fuit restitutus. Admittas. quod non est

uitiue quod sponte iuri suo re
nunciauit qui renunciat
spoliatus. sed testes eorum.
.h. quo intendit se probare
quod uiolenter post appellationem ecclesia fuit
spoliatus. dummodo
ratione fuerit recepti in pro
uinciis. Idem.
Exceptionem p. dicti quod
uiolenter ecclesia spoliatus fuit
uobis eodem in mandatis.
ut si hoc constaret eam sibi resti
tui faceretis. quo cognito
responsum est ab aduersario eo
sibi deberi non profecto eo quod spon
tanea uoluntate coram
eboracensi archiepiscopo ap. se. re
nunciatam ecclesiam abiurauit
etc. Eod. q. si uobis constiterit
quod per falsum p. illo metu uel
ui coactus sed sponte pri
batam ecclesiam taliter abiu
rauit. ei super hoc perpetuum
silentium imponatis. Idem
lugdunensi episcopo et elyensi ar
chidiacono.
Audita querela. t. clerici quod
.h. persona ecclesie de sancto de
sancto ipsum super ecclesia sua de
pelleret. fecerit molesta
re lincolniensi episcopo et tibi fili
archidiacone dedimus in mandatis.
ut si uobis constaret quod predictus
.h. alius ecclesie personatum
haberet ut iuramento sponte
prestito firmauit se memo
rato .t. super eadem ecclesia
quoniam decetero non motu
rum ab eius molestia sibi
hoc presentis eum d. etc. Cum
uero uobis plene constitisset
quod .h. non solum persona
tum alius ecclesie haberet sed spon
tanea uoluntate ecclesiam de
pelleret abiurasse et perpetuum
pro hiis sinistis eidem. ne eum
.t. super hoc decetero molesta
ret. uerum nunc eidem
.h. posteriores litteras impe
trauit formam illam continen
tes. quod non obstantibus litteris
a parte altera impetratis reuo
care deberet. si quid in iniuriam
esse inueniretur quod in nuncius
tuus nos arripuit uenerabilis.
quia tamen non intelleximus nec intel
ligi debuit ut reuocaretur
quod per uos sine esset auctoritate posteri
orum litterarum. sed si quid pre
sumptum fuerit uiolentia esset
innouatum. quia sententiam quam
prolatis ante posteriorum litterarum
receptionem dederatis illarum
reuocare temptetis. et si que
sententiam ipsam aliquo sta
tutis studeatis ad sibi
to ap. ob. reuocare. Si
uero post receptionem sequentium
litterarum sententia lata fuerit ea non
obstante in causa iuxta tenorem
ipsarum ap. post. procedatis. Idem
brixiensi episcopo.
Mitteris et cetera super illa
questione uidelicet cum quis
dicat se de possessione uiolenter
electum et aduersarius dicit
ei non fuisse canonice institu
tum. utrum prius de uiolenta elec
tione quam de canonica in
stitutione agi debeat. quia pro eo
est rigorem iuris restitue
dus est. Idem exoniensi episcopo.
Cum quis se dicat
de possessione uiolenter electum
uel aduersarium clam possessio
nem isse et aduersarius eum ei
obiciat ut eum a sua ecclesia
repellat. si occurrit nobis

[illegible]

quilibet illius obiectio admitti
deberet vel principalis causae processus
executio retardari, quum adver-
sus eum criminaliter restitu-
tionem agere non potuerit ipsum
maleficii existentem inimicus.

Idem Cantuariensi archiepiscopo.

Conquerente nobis R.
clerico accepimus, quod ipsum ecclesia de
Berfort sine iudicio spoliasti.
Quia vero iam non decet hones-
tatem tuam clericos tue iuris-
dictionis sine manifesta causa et ratio-
nabili suis beneficiis spoli-
are, quibus te ius patitur pro-
visionem fecisse. Mandamus, quatenus si est
ita, praedicto clerico praefatam ecclesiam
cum redditibus inde perceptis integre
restituas, et in pace eam possidere
permittas. Restitutione autem facta
si quid adversus eum super prae-
scripta ecclesia proponere volueris, co-
ram Exoniensi episcopo delegato
a nobis pro tempore sufficientem
iustitiam tibi cum eo ordine iudiciario poteris exp-
eriri.

Idem.

Ex transmissa nobis A. de Q.
insinuatione constitit, quod praefata mulier
per dominum Innocentium legitime despon-
sata fuisset, et ab eo cognita.
Eam ipsi restitui faciatis, re-
cepta tamen ab eo cautione suf-
ficienti, quod illi non debeat ali-
quod malum inferre. Si
autem capitali odio ita vir in
mulierem prosequitur, quod
merito de ipso diffidat, alia
praeter honeste mulieri usque ad
causae decisionem custodia
studiosius committatur, illo
ubi vir vel eius parentes mu-
lieri nullam possint mole-
stiam inferre.

Idem.

Cum venisset ad nos
G. canonicus sanctae Trinitatis
de Tallio, a suo priore et ca-
pitulo destinatus, in audientia nostra
proposuit, quod cum Eboracensis
archiepiscopus ecclesiam de H. eis concessi-
sset et praesentium proprium confir-
masset, ita quod post decessum
G. clerici, qui praefatam ecclesiam
tunc tenebat, usibus eorum
in omnibus proficeret, et
interim auctoritate ipsius archiepiscopi idem
G. ipsis canonicis annuam
solveret pensionem. Et infra.
Quod si praefati canonici per Bald.
ecclesiam auctoritate archiepiscopi invenientes
clericum perceperunt annuam
pensionem eo mortuo quam
ius auctoritate eiusdem archiepiscopi non
quaesierunt, vicariis tamen non
sunt possessionem ingressi, cum sic
cautum est, is possideat cuius
nomine possidetur.

Lucius III.
Cantuariensi archiepiscopo Turonensi.

Ex parte B. mulieris ad
nos noveritis pervenisse, quod
cum G. miles eam sibi matrimo-
nio copulasset, et maritali
affectione pertractans ex ipsa
filiam suscepisset, sine iu-
dicio ecclesiae a se removit, et eam
ad eadem de consanguinita-
te in primo. Et infra. Ob. litteras
impetrat ad iudices, cum autem
praefatis iudicibus mulier a
taretur prosequi, episcopum viri sui
restitui petiisset, et ob hoc ad
nos proprium nuncium desti-
nasset, demum coram praefatis
iudicibus constituta nisi prae-
sens procuratorem ipsius causae
ingressum et post viri sui resti-
tui postulabat. Et iudicem
de restitutione negata quod si

[illegible]

non debuit in principali proponere, uolunt uno ipsa nostram audientiam appellauit. Et infra. Quocirca, si est ita, mulieri memorate restitutionem faciatis, que post appellationem ipsi sunt in irritum reuocantes, postmodum causam super matrimonio audiatis et fine canonico terminetis.

Celestinus III.

Grauis nos querela. Et infra. Quocirca, si uobis constiterit de premissis, predictum archiepiscopum oblata spoliatis monasterii fratribus cum integritate restituere, dampna plenarie resarcire et de illatis iniuriis competenter satisfacere compellatis, prouiso ut non tantum fructus a uiolento possessore perceptos, sed quos si eis possedisset uerum possessores ueteres percepissent, reddi faciatis eisdem.

Innoc. III. capitulo et episcopo Tridonen.

Quum causam que inter uos nomine ecclesie Tridon. ex una parte, et magistrum et fratres militie templi in Lumbardia super domo Caluaue uertebatur, de loedio et columba abbatibus memoriam commisisse. Et infra. Episcopus Tridon. possessiones quasdam ciuitatis sub ea conditione concessit, quod nomine Tridon. episcopi oratorium ibidem et hospitale construerent, et tres solidos censuales Tridon. episcopo annis singulis exhiberent, a quo et persona, que loco preficitur eidem, inuestituram peteret, et ipse et prelatus fratribus suis sibi ac successoribus eius obedientiam faceret manualem. Episcopo loci dein in uno retinente. Dictus uero magister ad eandem domum aspirans, ipsos ad quos deuenerat, quod predictam nostram sententiam in manibus tradiderunt, cum conditione apposita, si uobis quod faciunt complaceret, sine quorum assensu se nichil facere posse asserebant. Et infra. Intelligentes autem predictam domum eidem magistro tantum sub exactione sue [?] fore, quod nullum preiudicium uobis fiat irrogatum, eo quod magister iustitie uestre inscius, uobis ignorantibus, possessionem accepit, presertim cum statim ex quo id uobis innotuit, eum uiolenter duxeritis repellendum, et quod sua temeritate possessionem predictam uestram, ad quos ipsam possessionem nouerat pertinere, et quos quondam sibi motiuos suspicari debuerat, est ingressus, procuratorem uestrum uestro nomine ab impetitione ipsius magistri et nomine domus militie templi, quo ad faciendam restitutionem quam petebat, reddimus absolutum, decernentes uos magistro satisfactionem debitam exhibere, si de offensa uestra uestram in offensam ipsius uel domus militie templi modum forsitan excessistis.

Idem Bituricen. archiepiscopo.

Litteras tuas ac [?] nos recepimus, quod cum quondam matrimonialem causam B. inter [?] archiepiscopo in remotis partibus agente, et tua presentia tractaretur, cum h. a uiro [?] separata, b. uiro suo instantissime postulabat

prohibitis ut hic dicit. Non ergo ponitur hoc verbum non potest et ideo hec expositio non valet. vel non expedit. non habet locum hic. vel viam mediam. arg. de medio spectando. sic. s. de off. del. querenti. unde Ovidius: Inter utrumque vola, medio tutissimus ibis. penultima. per decretalem. istorum opinio. s. quod restitutio sit facienda multis iuribus iuvatur et primo per decretalem. s. e. ex conquestione. et in litteris. et c. Item cum quis. et s. ut lite non contestata accedens. ii. c. de ap. l. i. et C. de dona. inter vir. et ux. si maritus. nec obstat illa decretalis. s. de ordi. cog. cum quis loquitur in petitorio ut hic dicitur. i. nec obstant leges ille ut ff. ut in possessionem legatorum. si is a quo. ff. ibidem. l. i. ad curbo. l. iii. q. causa. que loquuntur in possessione adipiscenda et in exhibitione. ubi differtur missio in possessionem si matrimonii probetur de plano. et fallit in casibus notatis. s. e. ex conquestione. et in casibus qui notantur in. q. i. In summa. et s. e. c. pe. quod non movet. nec debet exigere nec reddere debitum. in c. i. de sum. clement. s. de eo qui cog. c. i. b. in multis casibus de quibus aliud notantur. s. e. ex conquestione. divina lege. Unde in Levitico. c. xviii. ubi quicumque homo ad carnem propinqui sanguinis sui non accedet excluderent ad ligio. et hoc ait legem ut nec filius matrem nec filia patrem ducet. sub lege excepit fere xii. matrem novercam. sororem neptem amitam materteram uxorem. uxorem patris. uxorem fratris. set hec erat post determinationem. unde ibi. olim sub lege. qui priviligiam filiam. pugnant et pugnare sororem uxoris patruis exclusit. ut multiplicarent voces sub gratia non prime persone excluduntur ut locum habent ut pro commenticia. et est mala prohibita quinque matrimonium a fornicatione quinque et quasi excluduntur. et tamen ecclesia in multis gradibus divina lege prohibitis non consuevit dispensare. cuius opponitur restitutio facienda et ut donare lex ista. beatus Gregorius. xxv. q. ii. quedam lex sicut non potest alle grans et cuiquam omnibus et iuris auctoribus ex quadam prerogativa tuenda est. ff. de verb. int. eum. l. i. s. hys utrum a. x. xi. di. sic omnes. et xx. di. de libellis. in fi. volumus gravari et tamen gravatur iudices. ii. secundum suam opinionem suam. xi. di. nolite. et i. de cele. mis. de homine. ar. de. q. di. i. precepta. et ipse hic loqui videtur ut magis consequens non est. xxviii. q. i. si ex his. i. de presb. qui omne. et i. de sy. pturas. per eundem. secundum primam distinctionem illius decretalis. i. de sen. ex. In quibusdam locis. cum ii. nulli debet laqueum inice. xxxv. q. i. de incidis. ii. In gradibus divina. ergo videtur quod in secundo gradu ecclesia dispensare non posse cum illud sit divina lex prohibitum. xxx. q. iii. pitacium. et in levitico prohibetur secundus gradus in consanguinitate et affinitate ubi dicitur turpitudinem sororis uxoris tue et filie eius non revelabis filiam fili eius filiam filie non assumes. set quod videtur. i. de divor. gaudemus ubi dicit quod si paganus contraxit in secundo gradu post fidem receptam debent in matrimonium remanere. dicas quod in levitico prohibetur secundo gradus eorum in descendentibus non in collateralibus. unde in secundo collaterali dispensare potest ecclesia. et pone pristinum. i. magistrum. quod si probationes matrimonii patente sint non est facienda restitutio

A [...] quitum ad carnalem copulam in quocumque gradu divina. set multo fortius in gradibus divina lege prohibitis ad fiat restitutio quo ad omnia ut. i. sequitur offeratur matrimonii. hic patet quod licet spoliatur vel ex parte matrimonii exceptionem consanguinitatis tamen spoliatus est prius restituendus si pro causa inveniat quod mulier restituitur in iudicio quantum ad copulam et tamen pro honesti matrimonii offerunt. unde tollit distinctionem quorundam qui dicunt quod si spoliatur vel ex statim probare excepcionem restitutio differtur. per id quod e. ex his. i. m. e. ff. ibidem. et ff. ut in pos. lega. si is a quo. et ille leges in alio casu loquuntur ut dictum est supra. in summa. et excepto hoc notabile quod licet in causa matrimonii et aliis causis spiritualibus de calumpnia et ille de malicia non iuratur. ut. s. de iura. ca. l. ii. iuratur tamen de calumpnia si exceptiones post contestatam litem causa ponitur ut alibi ius. in pugnatur. s. de elec. cum dilecta. et ii. de accu. pos. c. s. et i. de testi. presentium. ff. de dampn. inf. et e. quem bona. quod si quis stipulatus. ar. ff. qui satisda. cog. de die. et in. betur. dicas quod in prima forma iuratur de calumpnia postea quam iuratum non iuratur id extenditur ad omnes exceptiones peremptorias que postea veniunt sive emergentes sive incidentes. s. de iura. ca. aut. hi iuramentum secundum consuetum. qui autem subdit hoc quod iurabitur quod iurabitur quod illis hodie non valet. unde quod hoc dicitur et sic non dictur leges processerunt. ius in titulum ob aliud pro eo quod non dedicat testificatum. i. de testi. ille etiam ante litem contestatam iuratur super exceptionibus propositis et presertim que vel arguunt malicia excipientis ut hic et s. de elec. cum dilecta. et i. de excep. pastoralis. causa sit spiritualis sicut autem et inchoatur iuratur postea de calumpnia super principali quod quia aliud est iurare super excep. ante litem contestatam et propositis quod ibi declinatur iudicium nec tangitur principalis questionem nec ex ea oriuntur. et aliud est iurare super exceptionibus post litem contestatam quod ille tangunt principale negotium et oriuntur ex eo. unde iuramentum de calumpnia ad omnia extenditur que emergunt post litem contestatam et que incidunt et ideo post litem contestatam prestito iuramento sub principali questione non iuratur postea quod sic quilibet iuraretur tollere. hec inspice secundum distinctionem illius decretalis. i. de sen. ex. In quibusdam. set pone quod talis excommunicatus iniuste moriatur nunquid debet sepeliri in cimiterio ecclesie cum apud deum non sit ligatus. xxiii. q. iii.

cause quarto gradu consanguinitatis proponebat esse coniunctam, ipsi iuravit uxorem quam restitui postulabat, quia ab eo sua temeritate discessit. Super hoc igitur cum tu frater episcope duxisses apostolicam sedem consulendam: utrum antequam cuiquam consanguinitatis obiciatur gradus, in quo sedes apostolica dispensare non potest, si convenerint partes, prius sit parti indulgenda restitutio, an deneganda? Sane cum solempniter super hoc diversi fuerint sententie auctoritatis, asserentibus restitutionem faciendam, aliis sentientibus contrarium, similiter viam mediam eligentibus ac dicentibus eam faciendam iudicium; quibus penitus denegandam primo per decretalem epistolam Lucii pape innuere videntur, arguentis quosdam iudices delegatos, qui restitutionem viri, qui sine iudicio ecclesie uxorem dimiserat, et ei postmodum consanguinitatem opponebat, spoliate et repetenti coniugem denegabant, mandantis prius restitui talem spoliatam, et postea de matrimonio causam cognosci. Verum autem assertionem intestinus videtur periculum oppugnare, si ipsi viri timore et incestus manere esse contendit, cum in beneficio restitutionis obtento qui consanguinitatis habet notitiam, nec exigere debitum, nec contra conscientiam solvere teneatur: quia si secus egerit, sibi edificat ad gehennam. Sicut nec consanguinitatis conscia super cum coniugio quod sit monuerit.

Secunda assertio per oraculum Clementis pape fulcitur, a quo cum fuisset quesitum, utrum mulierem quandam quondam virum petentem, qui ut eam repelleret, exceptionem consanguinitatis obiecit, prius esset decernendum de consanguinitatis agendum, quam super matrimonio sententia proferretur; sic igitur respondisse noscitur, quod cum exceptio ipsa tam principalis quod primitus prius est cognoscendum de ipsa, quam ad diffinitionem articuli procedatur, et in multis casibus restitutio differatur per canonicas sanctiones.

Opinio in autem ultime videtur non incongrue adaptari, ut in gradibus consanguinitatis divina lege prohibitis restitutionis aditus precludatur; set constitutione ecclesie humana restitutio locum habeat cum effectu, cum illis dispensari, sicut beatus Gregorius et multi alii dispensarunt. Unde non peccat qui in hoc articulo ad mandatum ecclesie reddit debitum coniugale.

Nos autem ad presens nullam de predictis sententiis reprobamus, nec aliquam earum per iudicium censure ratione volumus approbare, cum prescriptum Lucii pape mandatum ad possessorium, istud vero Clementis ad petitorium referatur. Porro cum mulier consanguinitatis habet notitiam presertim in gradibus quos lex divina prohibuit, ut possit sibi viro sine mortali peccato carnaliter commisceri, quia omne

[illegible]

quod non est consilio prudentium est. quia que
quod fit contra conscientiam edificat ad
gehennam. frustra in tali casu
ad iudicaretur restitutio sponsa
to. cum illa cum non deberet in
hoc iudicio obedire. sed post
eorum sententiam sustinere. si neque
difficultates occurrerent quia pro
pter quod propter sententiam oportet
eam reddere non debet. vinci
gere eos quorum impedimentum utrique
laqueus paretur. cum inter se
carnaliter coniungi non possent nec
alteri alteri matrimonialiter copu
lari. Propterea melius
videtur quod cum opponitur
consanguinitas presertim in gradu
divina lege prohibitis
et probationes offeruntur. sustine
ri pateretis ad iudicia
sit restitutio. sed ad maiorem
cautelam iuramento recep
to quod talis obiectio mali
ciose non fiat. solum quo
ad commixtionem carnalem.
maxime si fama consentit
est restitutio differenda.
donec auditis probationibus
et discussis. cum sine dubi
gio timmet. cum utrique
sit melius expediri taliter
quam manere taliter impeditos
quod si non habeat probationes intime
ri paratas. sed dilationes ex
pectat longiores. quia presumitur
quod eam que sine iudicio
ecclesia tantum temerita
te recessit a viro. ad resti
tutionem plenariam ecclesiasti
ca debet censura compelli. quo
niam ipsa thori negando
consortium debitum subtraxit
donec probationes prepa
ratas offerat tunc absolve

petit per formam ecclesie ab eo
solvetur. sed antequam fiat pro
illi mandatum satisdebito
iuramento receptis probationibus
procedat. quemadmodum est pre
missum. Si vero talis
sit viri sevicia ut mulieri tre
pidanti non possit suffici
ens securitas provideri. non
solum non debet illi restitui
sed ab eo potius amoveri. a
liquin sufficienti si fieri
posset securitate provisa. pro
fecto videtur committendam
cognitionem restituenda
marito. Idem wintonien. episcopo.
Ex parte A. mulieris fuit
propositum quod cum eam infra
pubertatis tempora constitutam
patruus suus filio .V. cui
us non dum .vii. annorum
matrimonio voluit copu
lare. ac eadem traducta
fuit in domum eiusdem. in qua
ex quo ad nubiles annos
pervenit ratum nolens habere
quod a patruo suo acta fuerat
erat provocavit [illegible]
nubendi alii licentiam pos
tulavit et cetera. Quia vero
dubium ambigendum quin ipsa
mulier cuius minor possit
eum matrimonii pro pastore
contrahere accepisset aliam quod restitu
tionem mulieris sibi prius fieri
postulabat. restitui nequaquam
debeat. ut pote nullo iure
seu possessionis commodo destitu
ta. cum per solam traductionem
quod non precesserunt sponsalia vel
consensus legitimus fieri non
et fuisset secuta. nisi iter eos ob
ligatorum vinculum sit contra
ctum. Mandamus quod si est ita. non obstan

[illegible]

minor. ff. scevola. in meo uero puto cum sententia lata est contra eum ubi ecclesia decepta est ipso iure fruatur in extensio. j. de re. iudi. latorem. et c. consanguinei. eo modo destitutum. gl. c. ff. de sepon. quesitum quia p[er] sponsaliam transierunt ... ubi j. nulla precedunt sponsalia vel ... nulla habetur possessio. quia sub bonis possidere non potest et possessio ista talis est quod qui possidet possidetur. vel ex sola possessione facienda nulla fructus vel obligatio hinc inde contrahitur. nec restitutio peti potest. cum nulla possessio inter hos fuerit. vel et hereticus non potest iure petere res ecclesiasticas restitutionem. xxiiii. q. vii. c. i. et ii. nec laycus restitutionem decimarum licet de facto detineat. quia aliud est possessio et aliud detentio. j. de re. sep. cum que. nec est. Sed cum ad probare spoliationem ... probet quod possiderit. s. de of. del. consultationibus. et s. e. olim. ut ibi dicitur. quia tamen petitur restitutio ubi nulla potest esse possessio ... [illegible]

fuit facta litis contestatio per narrationem et responsionem. s. de lit. con. c. i. ar. C. de excep. siquidem. et ff. de peti. here. si debitor. pars utraque testes. Sed cum agitur hic possessorio tantum ... probare pars altera contra agebatur cum possessorio videtur quod non. quia et de sponsationis primo tractandum est. s. e. in litteris. c. item cum quis. et c. ex questione dicis quod super eodem possessorio potest se defendere. puta quod in continenti ... vel quod adversarii possidebant sub conditione. s. e. olim. item quia ...

V.

[...]n. tibi exceptionibus sup[er]
iudicis: audias que i[n]
huiusmodi partes duxerint p[ro]
ponendas. q[uod] canonicam
constitutam p. re. decimas. II. Idem.

Cum ad se. ap. accessis
sent cum an[te] ep[iscop]i et fr[atr]um hos
pitalis Ierosol[imitani] procuratores
et f. abbi de Anton. ecclesiam que
sup[er] ecclesia et hospitali de mon
te Castan. int[er] eos v[er]tebatur
talit[er] duximus committendam.
ut audiret omnia tam ad
possessorium q[uam] ad petitorium
iudicium p[er]tinentia que
utraq[ue] p[ar]s duxerit p[ro]ponenda.
et eam ipsam sine debito t[er]
minaret. coram quo pro
curator hospital[is] p[re]dictam
ecclesiam cum possessionibus et per
tinentiis suis q[uas] tenebat
ep[iscopu]s sibi restitui postulavit.
asserens illa de iure ad hospi
tale Ierosol. spectare et q[uo]d
ipsa diutius possedisset.
ad q[uod] respondit procurator ep[iscop]i
se necessarie nec concedere sup[ra]dicta
ab hospitali possessa vel
ad illud aliquatenus p[er]tinere
cum canonica ep[iscop]i ut potentia
sua de iure constituta ... na
biliter detinebat. Cum
q[ue] fundandam intentionem
suam p[ar]s utraq[ue] testes produ
xit. dictus abbas procurato
rem ep[iscop]i ad restitutionem i[n]
om[n]ium sup[ra]dictorum condempna
vit. et c. Sup[er] aut[em] utriusq[ue]
p[ar]tis procuratoribus p[re]sentibus
coram nob[is] eam ipsam ex
aminavimus diligenter: et q[ui]
dem p[er] testes ydoneos in
debatur esse p[ro]batum q[uod] canonica
ep[iscop]i nunc[u]p[ata] cruces hospita

laris abstulit i[n] h[ab]endo.
ipsis ne ad sup[ra]dictam ecclesiam
vel hospitale redirent. et q[uo]d
ep[iscopu]s omnia sup[ra]dicta o[mn]ia pos
sidebat. v[er]um procurator hos
pitalariorum petit dictam i[n]
sententiam restitutionis confirma
ri. et c. Nos acta p[ro]cessus i[n]
iudicii recensentes q[uia] nec
p[er] dicta testium vel confessiones
partium cum ille p[er]emit indi
... fuerit vel istam que
nullatenus de spoliatione trac
tabant nec p[er] evidentiam
rei nobis constare potuit q[uod] ca
nonica ep[iscop]i hospitalarios spo
liaverit vel spoliari mandaverit
vel spoliationem saltem ratam
h[ab]uerit. p[ro]nunciavimus i[n] q[uaestio]ne
p[re]dicta. int[er]dictum unde vi loca
liter h[ab]uisse restitutionis
sententiam a p[re]dicto abbate p[ro]latam:
licet p[ar]s adversa p[ro]poneret q[uo]d
p[ro]sumendum esset p[ro] sententia iudicis
qui motum animi sui potuit ex
causis aliis informare: iustitia
exigente cassantes. III. Idem.

Cum nob[is] meminimus
dedisse in mandatis ut ve
nerabilem ep[iscopu]m ad debitam p[ar]tis
restitutionem zamoren. de ecclesie.
q[uam] tenebat cum p[er]ceptis fruc
tibus restituere cogeretis. et c.

Cum q[uidam] manus est actio
q[ua] excludit i[n] copia debito
ris. etc. q. ii p[er] ad restitutionem
fructuum compellatis ep[iscopu]m:
q[uo]niam ipse taliter fuit restitut[us]
ut restituere posset q[uo]d p[er]cepit
vel destructibus dep[er]ientibus
carens. IIII. Idem.

Cum olim int[er] te p[ro] abba
tia tua et parisien. ep[iscopu]m noie
parisien. sup[er] possessionis

tpa petitoriis apud eum conveniri. si tempore suo possideat condempnari de si tempore litis contestate possiderit. ff. de peti. here. si quo tempore. et ff. de petitio. questium sed qualiter procedetur circa pertinencias cum rei suis ... ad ecclesiam vel ad hospitale. ... nisi obstante ... terminare aliquid aliquando proponitur circa nullum iudicii accipi ... id quod iustius est actori. ff. de iud. si quis intentione. et ff. de v. ob. ut stipulatorem. ... id quod nobis ... ff. de iure. ... de errore. s. nichil. in medio litis equaliter ... ... xx. q. v. iudicantem. et j. de testi. cum causam ... magister ... ... de plu. ex litteris. et j. de fide instru. inter dilectos. ... declarare in processu de pertinenciis. al. non fieret executio ad voluntatem suam. j. de presump. audivimus. v. de hoc. et j. de sponsa. ex litteris. diutius possedisset. numquid hoc solum sufficiat probare quod quis possederit ad hoc ut possit restitui non nisi probet spoliatione. s. de of. del. consultationibus. et s. e. cum olim. ... sed ... probare quod sit dominus et ad hoc ut ... ... de plu. sed contra ... non ... de facili ... ff. de acq. pos. si quis. et j. e. ... nec scire. nec credere. ...

illo canone. iii. q. i. redintegranda. et iii. q. ii. c. ii. per totum. item conveniri potest quis possessorio iudicio ... ar. j. de ap. bone. vel conditione ex illa dec. j. e. sepe. Sed non est ... quod familia mea fecit violenciam et ad dominum res illa pervenit. presumitur est ex hoc de voluntate domini factum fuisse. j. q. iiii. quia presulatus. et j. de testi. constitutus. ii. et ff. de intito. l. iiii. Sed hoc non est verum. quia potest esse quod dominus ... possessionem invenit et sic ... violenciam non fecit. ... talem rem usucapere potuit. insti. de usu. cap. s. quod autem. et ff. de usucap. sequitur. s. si tu me vi expulisti. nec .n. ... facto familie sue tenetur dominus ... vel ... si ... eius ... tenetur ... ad ipsum pervenit ... nomine ipsius. ff. de vi. et vi ar. l. i. ... ... si ego ... ... nomine ...

[Marginal glosses, largely illegible: "ut possit ... restitui ... spoliatum ...", "de hoc per Inno. ...", "de iudiciis. hic.", "cum semel possedit ... quod intelligas ...", etc.]

[illegible]

parochiani in parochia de monte qone sborta. c.f. Cum nos attendentes quod ex eo solo quod populus de parochie timore sinistre se per aliquot dies abstinuit a divinis, nullam in eis iuris parochialis possessionem idem est fuit assecutus, nec fuit aliquo modo probatum quod eo tempore quo sententiam ipse protulit possessionem ipsius iuris parochialis haberet ut prius et habuisset, restitutionem eidem ad iudicem deinde nequivimus, cum ipsum non constitit spoliatum. Idem in xxiii. giliani.

Saepe contingit quod spoliatus per spoliatorem tamen restituat. Dum adversus possessorem non subvenitur prestitutionis beneficium spoliato, cum eo modo possessionis amisso propter difficultatem probationum iuris proprietatis amittitur effectum. Unde non obstante iuris civilis rigore sancimus ut si quis de cetero rem talem receperit scienter, cum spoliatori quasi succedat in vitium eo quod non multum intersit quo ad periculum anime iniuste detinere ac invadere alienum, contra possessorem huiusmodi spoliato prestitutionis beneficium succurratur. Gregorius ix.

Episcopo Lucano.

Pisanus ac Lucanus cum per quandam discordiam quae dudum inter se habuerant afflictis quibusdam castris c. i. p. iudex ... in mandatis ut possessionem quam in quibusdam castris constat Lucanam ecclesiam habuisse plene prius ac libere sicut tempore mote discordie habuit restitutam, et super ea de qua dubietas oriretur sufficienti cautione recepta quod iuri coram nobis per procuratorem Pisani pareret, prelatos per occupatione ipsorum castrorum sententias in eos relaxaret c.f. Pisanus vero asserentibus quod pretestabat quominus tibi iuxta mandatum nostrum fieret restitutio, et instanter petentibus ut omnes sententias prefatus sub dicto relaxaret. Tu ipse receptis cautionibus de parendo iustitie coram nobis sententias relaxavit easdem, propter quod tu reputans te gravatum ad nostram presentiam accessisti impugnaturus processum ab eodem habitum c.f. Porro duo continebantur in eo mandato ut videlicet possessionem quam constabat Lucanam ecclesiam habuisse tempore mote discordie prius restitueret eidem, ut eidem possessionis restitutio fieret plene ac libere sicut eam habuit tempore mote discordie, quorum primum ad factum, alterum vero referebatur ad modum. Unde licet procuratores Pisanorum dicebant ipsum mandati formam servavisse, cum ipse ad implendum nequiverit, quia non poterat tibi facere restitui possessionem castrorum de quibus constabat eidem, nec est quod tu ipse dicebas affictuum et pensionum possessionem potuit restitui, quia ab eadem sententias et spoliatus fuit tamen in modum prescriptum quod debuit facere ut prefatam pensionum et affictuum ...

[illegible]

possessionem quam per eorum confessionem constabat te habere in castris predictis tibi dimitterent plene ac libere sicut ecclesia tua illam habuerat tempore mote discordie. Quia vero id esse non poterat nisi predictam castri ipsa omnino dimittant, quia ut detinentibus castra et munitiones castrorum in quibus dictas pensiones recipis et affictus, ea plene ac libere habere non posses sicut habebas quam ipsi castra minime detinebant, eo quod quamdiu ea detinent in eorum potestate relinquitur te non admittere vel repellere quando voluerint. His igitur diligenter auditis: processum huius diffinitionis [illegible] iudicavimus. Alex. III. Exoniensi episcopo.

De dolo et contumacia.

S[i] [illegible] contigat multotiens actorem mittendum esse in possessionem causa rei servande propter absentiam partis adverse, et per eius dolum sive potentiam non possit actor rem custodiendam nancisci, ac imminente fine anni reus ne possessionem amittat debitam offerat cautionem, cum morae sit pena mulctandus, quia iussioni non paruit iudicis a nobis tibi requisiti. Ex eo quod etiam in ecclesiasticis personis et negotiis rigor et districtio iuris non requiritur, sed cum iustitia pro loco et tempore patienter admitti debet, cum reus per cautionem standi iudicio se astringit. Idem abbati de [illegible] et abbati de [illegible].

Ex litteris vestris accepimus quod cum vobis causam que inter monachos de Eversh. et canonicos [illegible] super ecclesiis de [illegible] vertitur duximus committendam, canonici citati legitime et peremptorie contumaciter absentarunt, et vos monachos ob contumaciam eorum propter [illegible] in possessionem rerum petitarum mittendi. In tuitione tamen religiosis viris [illegible] agere cum eis volentes possessionem sequestrari fecistis, ut sic saltem canonici affecti tedio stare iudicio cogerentur. Canonicis monachis ecclesias sibi restitui postulantibus, canonici proposuerunt audientiam vestram penitus expirasse, eo quod a nobis ad alios iudices iudices litteras impetrarunt, qui pro iudicare poterunt videbant. Cum in quibus posterioribus litteris non fuerit facta mentio priorum, nec in eis nomina continebantur ecclesiarum que in prioribus posita sunt, sed diffinite dicebatur super quibusdam ecclesiis, nos attendentes malitiam et dolum partis canonicorum [illegible] debere. Eo quod preceptum cum forma priorum litterarum non obstantibus posterioribus litteris teneremur, expensas quas monachi propter hoc fecissent ostendant eis a canonicis restitui facientes. Idem Exoniensi et Wigorniensi episcopis et abbati de Heresford.

Cum inter R. filium a [illegible] de nativitate ipsius [illegible] vertitur, vobis fratres episcope [illegible] iunctum episcopo commisimus ter[minandum]

minandam. etc. ¶ Ceterum si adversarius suus legitime citatus ad vestram presentiam accedere vel iudicio vestro parere contempserit aut se absentaverit cum de angustia recessisse dicatur, procuratorem eius quem reliquerit in curia ... tis sive venerit sive non. At si procuratorem non dimisit decima actionibus ad dominum eius fructus receptis testibus actoris partis vestre eandem formam ad proferendam sententiam procedatis. Urbanus .iii. decano Leod. & deingent' prioribus.

P[ ]ro ut vobis et fratrum quod contumaciter a p. u. recesserat in ... ratoriam exegistis expone cautionem quod coram vobis interveniret cum die prefixo vestro se presentaret. conspectui pretextu advocati quem non habebat et inde soluta malicia recusavit. ¶ Eandem actore instante de quo per .xl. annos decimas de quibus erat contentio percepisset variis postmodum excusationibus utens in modum appellationis prorupit totum actorem in animo contempto recessit. Quocirca quod quod ad nostram eius maliciam semel est ad vos indicetis et si venerit finem imponatis negotio competente. Quod si venire contempserit cum lite contestata lite qui igitur contestata diffinitivam sententiam teneretis presenti saltem adiudicetis possessionem fructuum dumtaxat questione proprietatis absenti. Innocentius .iii.

Ine intibus cupientes imponi ne partes ultra modum gravientur laboribus et expensis presertim cum debilitatis assistens litigatori sine dispendio diu vacare non possit: presenti decreto statuimus ut postquam ... unam ... suam altera pars finiverit si reliqua pars noluit forte legittimam opponere exceptionem quam nolit aut nequeat instruenti probare tamen quod frequenter ad impediendum vel differendum processum exceptiones huiusmodi excogitatam maliciam opponuntur ad solvendas expensas moderatas alteri parti extunc in iudicio faciendas. Cum acceptis induciis si forsitan in probatione defecerit condempnetur et si solvendo non fuerit alias facultatum discreti iudicis puniatur: ut hoc saltem timore pertinax non facile quis in gravamen alterius falsas exceptiones opponat. ¶ Idem Parisiensi epo. ap. se. le. & decano Lexovien.

Cum dilecti filii nostri Leodien. electi pro eo ad sedem ap. accessissent archid. & h. canonici Leodien. nomine suo & quorundam canonicorum suorum litteras exhibuere de dato contra eundem electum quedam crimina opponebant per que nitebantur eum ab electione repellere ut indignum etc. ¶ Quamvis autem ex eo quod idem electus aliquamdiu partis adverse appellantes ca... procuratores non fuerint sufficientes procuratores cum posset

eo ipso quod succumbit victus pensatur iuste movisse litem [illegible]

[illegible]

ut prosequitur prosecutus. Ni-
leus exorta esset suspicio
contra eum: volentes tamen iuris
ordinem observare, ipsi legato
quatenus ad ecclesiam qua
cantatur ego sum pastor bo-
nus, presentibus per procuratorem
idoneum ad presentiam nostram accederet
super predictis omnibus responsurus,
aliquem cum assignavimus
et peremptorium terminum: et
suspicionem sciret quod questionem
de iure possent, procedemus
ex tunc in negotio memo-
rato. Expectantibus
igitur adversariis ipsum om-
ni termino durante expectan-
dum. Sed ipse direxit simpli-
cem solummodo nuncium ex-
cusationis litteras afferen-
tem. Scribebat enim quod nun-
cium cum cum ad nos direxit
esset iniunctum viva voce
ut citaret eundem: sero re-
ceperat. Unde non poterat tam
propter termini brevitatem tam prop-
ter discrimina viarum se con-
spectui presentare. Sed esset hoc
faciebat quod sicut excusato-
rem direxerat sic dirigere
potuerat responsalem. Cum ei non
fuisset iniunctum ut ad eam
ipsa persona duntaxat veni-
ret. Sed vel ipse accederet vel pro-
curatorem idoneum destina-
ret. Preterea cum man-
datur alicui ut ad certum ter-
minum se iudici representet:
dum sibi hac forma mandan-
tur ut ad iudicem veniat et
ad diem sibi prefixum acce-
dat vel si venire non possit:
ad diem assignatam tene-
tur iudici se presentare.

Si enim mandatur alicui
ut aliquid ad certum diem reddat
exsolvat, non eo tamen man-
dato solvit si solvere negligit
die data. Immo ad solutionem
elapso etiam illo die prefixo te-
netur. Quia propter quod dictus
electus nec venerat nec re-
sponsalem sufficientem miserat
ad diem sibi statutum
ut post etiam diu expectatus.
Nec de cetero eius adventu
spes erat ut pote qui per
litteras utriusque excusaverat
moram suam et calores et
estivos et insidias sibi posi-
tas formidabat eum repu-
tavimus contumacem. et ad le-
gitimas et moderatas expen-
sas quas adversarii eius fecit
a tempore citationis emisse quin
eum extunc expectare ceperunt:
ipsum duximus condempnare.

Idem Armachano et Ca-
salensi episcopis.

Cum olim G. dictus
electus per presentiam nostram [illegible] prelator
[illegible] presentatis litteris
se asseret episcopum fuisse [illegible]
tensem electum nullus quoque apparet
qui aliquod proponeret contra eum.
dictis presentibus nostris confirmationis
fecit impendi. Postmodum
F. et G. monachi ad presentiam nostram
presentiam accedentes [illegible]
asserunt a canonicis esse [illegible]
electum et quod predictus G. per
falsas litteras fuit confirmatus
propter quod prefatis nobis sibi
ea forma commisit ut de for-
ma processu electionis memo-
rati G. sollicite quereretis
et si eum canonice fuisse
electum et constaret ipsum fa-

[illegible]

[illegible]

centis pacifica possidere gaudere. alioquin intra predictos .f. eidem audiretis causam et causam electionis canonicam et magis rationabilem quam factam inveneritis alterius electionis preferre curaretis et cetera. Cum autem nobis demum dilectus filius .D. de Certo a parte nostro se nolle in conspectu presentare, procedentes in causa tam ex testibus cleri et populi Rosseni. et ecclesie quam assessoris regis Conacie et prelatorum provincie de predictis .f. electionem fuisse canonice celebratam, dicti causam et eam curastis auctoritate apostolica confirmare, predictum cum Rosseni. ecclesie dominum .D. se non elegisse instanter asserente nec de predicta .G. mota dicti electione aliquatenus cogitasse. Interim memoratus .D. ad sedem apostolicam accedens super quibusdam aliis gravaminibus et iniuriis eidem domino .f. contra alios litteras impetravit eosdem .f. excepto unam nobis litteras presentavit quam quasi credebat a nobis in commissione predicta processum fuisse, continebant et cetera. Volentes adhuc misericorditer agere cum absente ut eius malicia convincatur domino .f. ad nos duximus remittendum. eodem .G. non obstante quod eidem .f. fuit electio confirmata. si se predictum .D. infra bima inveniri potuit legitime citetis. ad causam et facultatem sibi defensionis induta in causa ipsa canonice procedatis. qui si inventus infra tres menses nostro se conspectui representare contempserit. ad consecrationem eiusdem .f. omni occasione postposita procedatis. sicut in forma in

venit non fuit in dicto sibi vero spacio anni ex quo ad nos et si non illo. fere tamen intellexit provocasse. arrepto itinere veniendi ad sedem apostolicam eiusdem .f. ad admissionem ecclesie Rosseni. in spiritualibus et spiritualibus committatis. anno elapso eum si differatis sepius consecrare. Idem.

Veritatis est verbi organo divine vocis emissum et sic canonica cum eius in nostro auditorio retulerit quod .B. cumeri. episcopus ecclesiam suam non solum dilapidando et dispersit sed publica predicat et bat infamia. sed homicidio incestu aliisque criminibus polluit et cetera. Super his commisimus primo causam Toem. episcopo et Albimontis seemanie et priori de Insula. sed eodem quorum vero dicti episcopo et ipsi Albi et proposito et cetera. Verum cum episcopus prior ipse iudicium adire presentiam per contumaciam contempsisset auctoritate non fuit per ipsos iudices ab officio et beneficio suspensus et cetera. Quando vero coram ipsis iudicibus canonica citatione citatus per suam difficultate exhibuit sed frivolam tunc excusationem malicia excepta pretendens cum canonicis excepi iure neglectum quod decanos de consilio sibi non iure pendentes episcopum ipsum vero post suspensionem a primis iudicibus factam auctoritate apostolica confirmantes. Tertio super his cumani. episcopo et Albi sancti .a. causam ad superanda malitiam ipsi episcopus miserunt audiendi

[illegible]

dam. qui pretio citatis. cum
nec per se nec per responsalem com-
paruerint in eum diem.
propter inobedientiam excommunicationis
sententiam pertulerunt. ¶ Deinde
autem a sententia condemnationis
datis a nobis receperunt ad-
mittentes. scilicet abbates. prio-
res. priores et alios religio-
sos viros. per quos contra ar-
ticulum termini peremptorii constitit
fuisse probatum etc. ¶ Nos igitur
videntes ordinem iudicia-
rium in hoc facto fuisse turba-
tum considerato praeterea quod
post sententias in se datas cele-
brare praesumpsit cum multi prae-
lati ecclesiae contra eundem episcopum scrip-
sint: nec unus pro eo defen-
dendo. vel aliquatenus excusan-
do. in nobis etiam cum apostolo et
eorum in obedientiam vel excusationem vo-
lentes. licet absentes corpore
praesentes tamen spiritu iuxta verbum
apostoli eundem. cuius sententiam
protulit depositionis in ipsum. et eius
cum a pontificali quam ab omni
beneficio sacerdotali privantes
sive spe restitutionis alicuius
duximus condemnandum. et
nihilominus irritum revo-
cantes quicquid post inhibi-
tionem sedis apostolicae seu sententiam excommuni-
cationis et suspensionis de rebus
ecclesiae alienare praesumpsit. ¶ Io-
annes xxi. Gratianus.

Contingit interdum quod
cum actor ob contumaciam
adversae partis adiudicatur
causa rei servandae possessio. propter rei
potentiam sibi dolum actor
infra annum rem custodien-
dam nancisci non potest vel
acquisitam amittit. et sic

cum multorum assertione vere-
sit efficitur possessor post annum
elapsum. unde reportet eo-
modum de manica sua
reus. ¶ Neque contumax in
meliori sit conditione quam obe-
diens de canonica aequitate
statuimus. ut in casu praemisso
actor verus constituatur pos-
sessor elapso anno. ¶ Gregorius
ix. archiepiscopo Burdegalensi.

Venerabilis frater noster etc. volen-
tes finem litibus imponi ne im-
mortales existant. Consultationi tuae
respondemus. quod praemi-
re quod tibi termini peremptorii
contra citatum assignandum
super iure patronatus quod beneficii
ad te spectat et in provincia tua
sese vel per ipsum vel per pro-
curatorem idoneum sufficienter
instructum ad litem contestandam
et ad omnia alia peragenda.
quod necessaria decisioni negotii
videbitur nostro se conspectui
repraesentent. ¶ Nos vero
archidiacono. Turonensi generali et magistro
G. canonico Turonensi. dedimus
in mandatis ut tibi
ad eundem terminum auctoritate nostra
iuxta praemissam formam de
peremptorie citare curarent.
et si non potius invenire facilius
ut citationis edictum per ipsos
vel per alios apud ecclesiam tuam
publice proponatur. ¶ Inno-
centius iiii.

Actor qui venire ad ter-
minum ad quem adversarium citari
fecerat non curavit. venienti
reo in expensis propter hoc legiti-
me factis condemnetur ad cita-
tionem aliam non sufficienter caveat
quod decreto fideliter iterato parebit.

minime admittendus.

Alex. iii. Pon. et filio debite gis.

De eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandae.

Consultationi tuis in p. n. respondemus. posito benefici r. canonicorum suorum super possessione ecclesie de Laniton in qua causa rei suande fueratis inducti: hic unde coram nobis aliquandiu fuit disputatum. Gaudet extitit partis affecte tenuimus quod licet causa rei suande tamen in eadem ecclesie possessionem inducti fueritis infra annum. tamen alteri ps standi iuri non prestitit cautionem. et uoluntatem parandi habuit: uos causa fuisse tis pati recipe. Iudicauimus quamodo possessionem predicte ecclesie saluo iure proprietatis quod idem positus in petenda ecclesia habere dignoscatur absque contradictione qualibet laxatis utatur. Ne diffinitionis sententia inuiolabiliter obseruetur eam apostolico duximus patrocinio roborandam.

Clemens. iii. epo Tarchiensi.

Cum sicut accepimus Tab. prepositus in te p. abbati et abbatissam conuentui sancte trinitatis super ecclesia de causa petierit. quod non teneret tamen. et deinde ab. bes. Tarchiensi. examinatio causa a se. ap. deleg. moniales ipsas causa rei suande in possessionem rei petite miserunt unde cum lex ad nostram noticiam peruenisset. ad audientiam. p. quomodo accessit et offerens ei sistendi iudicio cautionem. quam abbas decem ab ipsi prefectus languam ... abbas tauit. uiam fuat unitatem curris ingressus: possessionem infra annum sibi assignari cum instantia postulauit. sed non potuit optinere. [C]um v. ac. q. si est ita sistendi iudicio ab ipso cautione recepta. ei possessionem restitui faciatis nec obstare uolumus quod annus elapsus est proponit si per eum non stetit quominus infra annum et possessionem recepit et dederit cautionem. Innoc. iii. Narbonen. et Senegalien. epis.

Cum uenissent ad ap. se. abbas sancti angeli et p. Gall. ro. p. proposuit quod predictus abbas eum super quadam possessione coram a. ap. se. le. traxit in causam. Cumque idem coram commisit iudicibus suis et bonam tres? consuetudinem terminandam. qui cum fratres suis procedere uellent. prefatus. p. nostram audientiam appellauit. sed iudices memorati partem aduersam in possessionem rei petite inducendam causa custodie decreuerunt. ita quod si ultra ad annum et diem pararet sistendi iudicio cautionem et prestiti aut .xxx. libras restitueret pro expensis rei petite possessionem eandem. cum causa ap. se. le. infra annum fuisset tamen illam ingressus: ipse cautionem standi iuri obtulit coram eo et possessionem sibi restitui postulauit paratus expensas sibi restituere factas licite quas ob. lib. summam sicut asserit non extendit. sed abbas .xxx. libras sibi restitui petit quantitate ...

[illegible gloss]

Nos quod ipsum per contumaciam protestata in possessionem causa rei servandae duximus, licet contendentes ut si consuetudinem quam allegat laudabilem esse constiterit, quod ex hac sequitur eum rationabiliter appellasse ad restituendas expensas in lite rationabiliter factas. Aliquin cum ex hoc appareat eum frustratorie provocasse, ad restitutionem cogatur expensarum illarum quas a tempore constiterit ipsum licet in eo calumniasse fecisse. Gregorius IX.

Si adversarius tuus post citationem eum ad remota loca se transferens procuratorem legitimum non dimisit, et denunciatione publice domi facta non appareat quis defendat, eundem iure poteris mittere in possessionem rerum de quibus quaestio vertitur causa custodiae mandans. Innocentius III. [illegible]

Cum qui super dignitate personatu vel ecclesiastico beneficio obtinendis cum alio litigat possessore ob pertinaciam ad suae contumaciam causa rei servandae in ipsorum possessionem statuimus mittendum, ne per hoc ad ea ingressus pateat valeat in dolosus, sed liceat in hoc casu contumacis absentia divina repleta praesentia et lite non contestata diligenter examinato negotio ipsum fine debito terminare. Alexander III Eboracensi archiepiscopo.

[illegible] archiepiscopo. Amoranus ut lite non contestata, ut ... proferre statuimus quod interesse per ... iudicii ... bricomus [illegible] quas ad peti[illegible] nouet.

[illegible gloss]

... communem archiepiscopi Cantuariensis tunc ... duximus nullum tibi praeiudicium faciant quo minus tibi et successoribus tuis liberum sit quandocumque vobis expedire videbitur per appellationem se ... tum quod tu et praedecessores tui consuevistis ita facere an nos per totam Angliam curiae deferre. Quod vestri officii sua ordinatur an rectius debere debeat hoc praesumere. Caelestinus III.

Quod laudabilem etc. quaeris qui nunc accusari contingit an statim sit canonice suspendendus etc. Et ad quod libere coniugium accusat accusatus an probatam accusationem iure quae ita alterius probari possit. Innocentius III abbati et conventui sancti Silvestri.

Ecclesia sanctae Mariae in via lata contra I. decanum qui quasdam possessiones ipsi dicebatur contra iustitiam detinere movit sub ... iudice quaestionem etc. Et prohibemus ne possessiones quae successerant in locum eius ipsarum quas ab I. decano ecclesia sanctae Mariae petierat monasterium vestrum ab eodem I. lite pendente translatas alienare eum praesumatis, ut si sanctae Mariae ecclesia demum in litigio sententiam vel ex potestate voluerit experiri, ne si obtinuerit in iudicio inanem laboret monasterio vestro minime possidente sit quod eum valeat et infra. Idem.

Ecclesia sanctae Mariae etc. possessionem quod fiat praemisso ordine per ... ecclesia spoliata sibi restitui postulavit etc. Et nos

[illegible gloss]

dedo abbatis suum fuit p(re)de-
cessor. n. te ad curiam
suam id negium revocavit.
initium decimarum. vianeq.
Quin q(uo)n(iam) p(re)fatam possess(ionem)
p(er) restitutionem nob(is) factam
ab. J. decano . alii locatio-
nis titulo assignastis. neq(ue)
restitutionem potuistis ecclesie spon-
tanee loco ipsi(us) tantum possession(um)
equivalentium ad arbitrium
bonorum virorum ipsi ecclesie feci-
mus assignari. q(ue) q(uo)n(iam) i-
alii fuerant pignori obli-
gate p(er) vos liberari fecimus
a creditoribus qui vobis istam
pignoris resignarunt.

Honorius iii. cancell. cant.
et. cum par.

Dilectus filius magister a persona et
decano de ... exposuit
coram nobis q(uo)d cum inter p(er)sonam
suam ex una parte et priorem et
monachos de basevilla ex
altera sup(er) decimis nova-
lium infra fines parochie
sue existentium q(uestio) o(ri)retur ...
ea pendente coram iudi-
cibus delegatis abbas et conventus
ma[illegible]ioris monasterii
turonen. quibus subsunt prior
et monachi supradicti p(ro) se ac
membris suis a se ap(ostolicam) indulgen-
tiam obtinuerunt sup(er) p(er)-
ceptione huiusmodi decimarum cuius
p(re)textu prior et monachi supra-
dicti decimas sibi vendica-
re tendunt. licet in indulgen-
tia de causa (com)mota mentio
non fuisset. Ideo ... q(uatenus)
eisdem iudicibus iniungatis
ut indulgentia non obstante
p(re)dicta in ipso negotio procedant iux-
ta traditam sibi formam.

Innocentius iii. mediolanen. ar-
chiepiscopo.

De sequestratione possessionum et fructuum.

[...]ax inxat nos N.
decanus et J. abbas de
sturgia nob(is) insinuatione expo-
suit q(uo)d cum. cc. p(o)s(sessiones) ... tu sup(er)
causa quem inter episcopum et monasterium
suum fuerat agitata. obtinuisset
veroni. episcopo litteras destina-
vit. et ipse sup(er) iudicio possessorio
partim pro monasterio partim
pro archiepiscopo sententiam p(ro)tulisset.
procuratore ipsius monasterii q(uo)d omnia
de p(ro)prietate postmodum intenta-
re volente archiepiscopus iudicium
opposuit episcopi exspirasse assensus
cum possessionis tantum fuisset commis-
sa non p(ro)prietatis. et q(uo)d sup(er)
possessoriam p(ro)nuntiaverat semel
functus officio suo sup(er) questione
p(ro)prietatis deinceps cognos-
cere non valebat. et c. Et inde
actorem in possessionem quam fuerat p(er)
ipsum archiepiscopo adiudicata p(ro)-
pter contumaciam archiepi-
scopi mitti decrevit. a quo tamen archiepiscopus
monasterium violenter
eiecit. et c. Et c. ip. p. n. sic
sunt interp(re)tatus fuit responsum
q(uo)d tam causa p(ro)prietatis quam pos-
sessionis fuerat iudicio delegata
cum absolute et distincte
commissa fuit eius conti-
nentia dividi non debet p(ro)ba-
tam quoque possessionem p(ro) suo
arbitrio sequestrari p(re)cepit. in-
iungens regis mittentis et
episcopis ut de causa possessionis et
p(ro)prietatis plenius cognos-
centes eam fine debi-
to decidant et possessionem ei
parti postmodum assignarent
que obtinuerit de p(ro)prietate sup(er)

De sequestratione possessionum &c.

nium etc. In eum statum conventuum cause reducant in quo fuerat cum predictis p.n. et cum possessionis etiam pretatis regnantium. episcopis committit mandato sequestrationis penitus revocato etc. Ne autem monasterio in eadem suo iure deesse moderatas expensas ex quo est deventum ipsum in possessionem deduxit iudicii usque ad tempus satisfactionis oblate per partes ipsas sibi restituendas esse censemus. cautione sufficienti prestita sistendi iudicio cautionem. Innocentius iii. Portuen. decano de Babandon.

Dilectus filius p. rector ecclesie de Braria sua nobis petitione monstravit quod cum inter ipsum ex una parte et abbatem et conventum de ... ex altera super eandem ecclesiam coram abbate de Vintoma et eius collegis quod interim iudices ipsi predictos abbatem et conventum in possessionem ipsius ecclesie causa custodie induxerunt. qui fructus medio tempore perceptos pro sue libito distrahunt iudicio voluntatis. Quocirca mandamus quatenus si est ita facientes fructus sequestrari predictos. si quod de ipsis per eos distractum inveneritis id statim penitus revocetis. Gregorius ix.

Ab eo qui a sententia provocavit fructus possessionis si discessetur ab ipso possunt lite pendente rationabiliter sequestrari.

Clemens iii. De confessis

Cum monasterium etc. et ex quorum suggestione secus loqui tandem se proponit perpetrasse propositum in aliis modis ... et con... fuerit nullum censemus penes se denos. quia futuris iuris statuta de se confessi ... non satis intrigari non debent crimine lese maiestatis excepto de reatu proprio confitentis ... confessio non est ad ... committendum ... eos in famam ... laborare ... singulis eis ... socius suis ordinis ... canonicas de ... Innocentius iii.

Cum super electione ... ecclesie inter ... quod ... canonicas ... fuit confessus in iure ... prestando ... electionis consensu ... saracenorum obligationem ... mediator extitit symoniace pravitatis. Nos quam hic ... prosequi voluimus ut debemus ipsum per diffinitivam sententiam duximus ab omni officio et beneficio ecclesiastico deponendum. Gregorius ix. b. iudici ...

Ex parte abbatis et conventus monasterii sancti ... fuit propositum quod cum inter ipsos ... ex una parte et ... nomine sue ... ex altera coram te quod interesset ... in ... memorati quondam petere fuit confessus fuit in iure quibus ... sibi prejudicium generari. Cum igitur negotio nec non finito nemini noceat error facti. mandamus quatenus si de hoc potest errore docere prejudicas ut nullum sibi ex hoc prejudicium generet. Innocentius iii. ... Hugo.

Statuimus ut positiones negativas que probari non possunt non p...

[illegible]

confessionem ad usum iudices
admittere possunt si equi
tate suadente viderint
expedire. Greg. ix. Tarraco[nensi]
ep[iscop]o. De probationibus.
Ex p[ar]te ......
[d]ivisa & filia excel
lentia postulavit
ut p[ro]cu[rato]r scilicet Ximinus q[uon]dam
pacta inga[...] phi[li]a [...] req
[ui]reret q[uod] dictum [...] iustina
nu[m] p[ri]ncipem & p[ost] vos i[n]
sunt emissa. ut ex hiis col
liget quid tibi stare debet.
& ad h[oc] faciendum nel[...]
obstitit. q[ui]a nulli d[ubium] est. c[on]stit[uti]
de ea q[ue] c[ontra] se sunt. ap[ud] te[...]
ipsum de[...] [...]
rere immedi[ate] p[ro]ferre.
Alex. iii.
[...] consuetudo laudabi[li]s
est. sane q[uonia]m apud vos con
suetum e[ss]e didicimus ut
cum aliq[ui]s intenc[i]o[n]em
suam fundaverit instr[ument]is v[e]l
aut testibus ei sacramentum
[...] deferatur. q[uod] si iurare
noluerit fides p[ro]bationibus n[on]
detur. Nos aut[em] cum tunc
demum ad huius suffragium
sic recurrendum cum alie legit
time p[ro]bationes deesse noscuntur.
talem consuetudinem reprobamus.
Lucius iii.
Litteris tuis intelleximus
te [...] fines [...]
das [...] q[ui]s singuli sin
gulas possidetis. & p[re]textu t[er]
minorum int[er] vos [con]trover[si]
am agitari. eo q[uo]d dicis
eum antiquos fines egressum
p[re]terea tui fundi occupas
se. [...] iuratum assente
septem eandem fundi pos

sedisse. xl. annorum spacio [...]
[...] q[uod] p[er] [...] gete
illam possedisti [...].
q[ue]ris utrum [...] petitori
v[e]l possessori p[ro]bat[io] quesivisti.
Ad q[uo]d scire d[ebes] q[uod] iudicium
finium regundorum tale est
ut in eo uterq[ue] p[er]sona iudicis t[am]
duorum [...] actoris
et rei. [...] hinc inde teste[s]
p[ro]ducti possunt ad cognitio
nem iudicis instruendam.
quibus examinatis iudex t[ales]
quos p[re]valere intellexerit ad fi
dem sibi faciendam admit
tat. Quod si ambarum pa
rtium testes sunt eque idonei
possessoris p[re]ferunt[ur]. cum p[ro]p
[...] sint iura ad absolvendum.
q[ua]m ad condempnandum. preter
q[ua]m in [...] cum [...] statutis
testes p[ar]tis eq[ua]les sunt. pu
blicitate sua p[re]ferentur. nam pos
[...] p[ro]bationum [...] mani
festi iuris est. cum in iure cau
tum sit q[uod] qui obicit p[ro]b[are]
d[ebe]t [...] [...] q[uo]d nemo
recte obicit nisi qui possi
det. et eam p[ro]bavit [...] debe
at obtinere. Greg. ix. [...]
[...] Kataricen[si].
Proposuisti cum cum [...]
[...] [...] de [...] [...].
mulierem [...] tibi fuit
demandato ap[ostolica] legatis [...]
p[ar]tes [...] [...] p[ro]stitute
[...] [...] se nec a viro
cognitam nec potuisse co
gnosci. q[uod] tam p[er] [...]
q[ua]m testio. vii. mulierum
p[ro]bavit q[ue] p[er] aspectum cor
p[or]is eam esse virginem asse
bant [...] [...] [...]
sibi [...] assente [...]

[illegible]

[illegible]

detur quod nobis quod iuramento pu
elle et testimoniis eorum vi.
mulierum fides est potius i
ad hibenda. Clemens III.

Gratio loco a nobis fuit i
ita questitum ecce quidam re
gularis sigillo capituli quondam
instrumentum quandam amico suo
signavit, in quo facta et aliena
tio quedam rerum ecclesie immobi
lium continetur. Et quod exhibito
instrumento procurator universita
tis illius assumit et asserens
conventum non fuisse con
sensum et adiutum vel fur
tivum esse sigillum cum fratres ad
probandum testium produ
xisset fratres iurati dixerunt
quod quando de hac re fratres erat
aliqua mentio consilium eo
rum convenerunt et vox fuit una
nimis quod nolebant alie
nationem rerum illarum, sed res
domus integras conservari
volebant. Sed quia contra hoc re
pars adversa probavit et cetera. Et infra. Ad
eorum testium tamen non est insi
diandum. Idem.

Oravit quidam ut
asseris se quendam in uxorem
legitimam accepisse. Qui
cum vellet traducere quidam
iuratus fide more ex his
legittime probaverunt ipsos
in quinto consanguinitatis
gradu sibi invicem attinere.
Quia vero requisisti a nobis quid
agendum sit cum quidam
alius probare voluit esse p
dictam probationem iuratis ca
nonicis factam et patribus pub
licatam nullo eos se gradu
attingere, et cetera quod stan
dum est probationi priori.

Innocentius III. episcopo Parisiensi.

Post cessionem et cetera. Sed quia per
litteras iudicis ordinarii
quibus standum est donec
probetur in contrarium nobis constitit
quod W. excommunicatus erat cum
officium procurationis as
sumpsit ipsum tamquam procurato
rem non duximus admitten
dum. Idem Albiensi electo
in Cassam

Presentia G. sancti Adriani
diaconi cardinalis G. et D. fratres vestri
sindico constituto coram
ipso fecerunt proponi quod cum quon
dam A. frater ipsorum condens testamentum
dominum filium suum sibi heredem in
stituit et precepit ut si absque
liberis decessisset ad eos bo
na devolverentur ipsius. Unde illa
que de bonis ipsius in monasterio
vestro detinebantur sibi restitui
postulabant et petebant
vos super hoc a tali molestatione
compesci. Sindicus ipse pro
posuit ex adverso quod dictus D.
monasterio vestro obtulit se et
sua unde universa que habuerat
erant ad monasterium devolu
ta quare universa que ipsi de bonis
eius invaserant restitui mona
sterio vestro petebat et super dictis
silentium illis imponi. Et

Ad hec autem alia pars replica
vit quod dictus D. oblationis
sue tempore fuerat minor
annis, et quod sanus poenitens quod
fervore infirmitatis fecerat
post convalescentiam revo
cavit. Et infra. Unde cum sine li
beris decessisset ex testamento pa
tris ad ipsos erat eius heredi
tas devoluta. Et infra. Unde
pronunciavit quod licet dictus.

[illegible]

[illegible]

ex. de monasterio fuisset egressus eidem postmodum se obtulit humiliter et devote, quia nec contra oblationem suam venire iuramento firmavit, quia cum prefatus C. idem ex. bis monasterio ipso contulit se et sua nec exinde ipso privetur quia utriusque oblationis tempore fuit minor annis, predictum vero iudicem huius exceptionis probatione non elevavit, cum si tempore prime oblationis tempore fuit minor annis, secunde tamen potuit maior extitisse, presertim cum verbum illud, minor annis, duobus potuit modis intelligi, cum et qui minor est xiiii annis et qui xxv dici soleat minor annis, item donationem ipsum verbum dubium non revocabat, cum infra xxv annum teneat donatio iuramento firmata, et si teneret quod factum fuerat a dicto A. quod tamen intelligendum non erat sine herede decedente qui monasterium sibi heredem instituit, id ipso monasterio non revocabat etc.

Unde filius S. sancti Eustachii card. attendens quod sindicus intentionem suam plene fundasset, et quod nichil fuisset ex adverso sufficienter probatum, cum non ostensum esset per testes quod C. sive oblationis tempore fuit minor annis utriusque tamen prime vel secunde oblationis tempore minor fuit, et quod annis minor non fuisset expressum in demandationibus, sententiam protulit, predictis F. et G. silentium imponens super hiis que a monasterio postulabant, eos ad restitutionem [illegible] de bonis percepta pro ipsa tenuitate [illegible] habuerant condempnavit etc. Nos quod sententiam ipsam auctoritate apostolica confirmamus.

Idem. Licet causam que inter ecclesiam Faventinam et commune Faventinum super iurisdictione honore ac districtu in villa sancti P. a castro Arion. quod de iure ad se spectare dicta ecclesia proponebat etc.

Porro attestationibus publicatis sindicus Faventinorum proposuit se velle in personas testium ex parte altera productorum quedam obicere, ac procuratore yconomo ecclesie asserente id sibi non debere, super quo interloquendo decrevimus ipsum nullatenus audiendum, cum infra tum [illegible] spatium in nostris litteris prefixum testes hinc produci non curavit, infra quod terminum persone utriusque testes produce potuit, tamen in personas testium qui super negotio principali, post hoc idem sindicus obiecit in testes productos quod corrupti falsa dixissent.

Verum quia talis exceptio non solum ante sed et post sententiam potest opponi, licet non nisi [illegible] Faventinorum procuratorem exceptionem hanc per excogitatam maliciam ad impediendum processum negotii obiecisse, quia tamen nolumus a iuris tramite declinare, magistris G. et P. precepimus ut testes quos super hac exceptione procurator Faventinorum duceret producendos infra terminum [illegible] recipere ac examinare curarent, de singulis certis articulis sibi constitutis inquirentes, et tunc inclusio altero misse procuratori [illegible] super [illegible] infra quod sine [illegible]

[illegible]

[illegible]

let ad reprobandum illorum testes
produxerit coram eis etc. ¶ Cum
quamvis autem pars Faventina testes
multos produxerit super negotio
principali, vix tamen ex illis .vi.
remanserunt [illegible] cum
alii sibi invicem in serie sui testi-
monii contradicant, et quidam
alii in eodem suo testimonio
singulares, ad reprobandum
non quosdam testium ecclesie Ra-
vennatis etc. ex parte Faventinorum
quidam sunt testes inducti
presertim illorum reprobant quia
sibi invicem evidentissime
contradicant, quidam vero alii pau-
ca minimo quamvis non reprobant
expresse, ut ita adeo tamen male
fame sunt et levis opini-
onis quod eorum dictis nulla vel
modica est fides adhiben-
da. ¶ Idem eorum testes Favent-
ini aliud reprobant quia non probat
immo ad que probando eorum
sindicus se astrinxerat, videtur
quod corrupti falsa deposuerint.
quin etiam si de corruptione videat
aliquem dicere tamen de [illegible]
penitus nichil dicunt etc. ¶
Ex premissis igitur evidenter et
apparet quod ecclesia partes in modo quo
prius lux veritatis assistit
quia et ad probationem negotii non primi
ora. ipsius testimoniis ex-
presserunt sufficienter quod osten-
dit. Cetera .xl. annis et ultra cum
omni iurisdictione honore
atque districtu loca supradicta
possederit quod patet quia si com-
mune Faventinum a .xl. annis
et citra, sicut eorum videntur
testes deponere aliqua fuerint
in locis perceperunt super possessionis illa
procul dubio sine iusto titu-
lo percipere inceperunt, cum duo
insimul eandem rem et eodem
modo in solidum possidere
non possunt, maxime cum
idem Faventinum iustum
possessionis titulum non ostenderet
et ex privilegiis imperatorum et romanorum pontificum
concessis ecclesie Ravennati evi-
dentissime colligatur possessio-
nem ipsius ecclesie in predictis locis iu-
stam fuisse. ¶ Cum igitur [illegible]
Faventini ab eo tempore possedisse
probare contendunt minus
iuste ac sine titulo aliquo in
predictis locis retentare presumpta
occupasse, procuratori eiusdem
ecclesie petenti coram nobis
tam turbativa seu inquie-
tativa super premissis commune
Faventinum prohibere nos recog-
noscentes in hoc casu non sic esse
locum interdicto uti possi-
detis ut dicere debeamus: uti
possidetis ita possideatis.
cum partes ecclesie longe sint
potiores et ideo sit interdicto
superiori commune Faventinum
sibi indempnitate super hiis
iurisdictione honore atque distric-
tu ad hoc pertinentibus
in locis predictis quo ad posses-
sorium iudicium tantummodo et
actum est perpetuum ei silen-
tium imponentes, et prohiben-
tes eis ut in posterum prelatos
super hiis presumant Ravennatem
ecclesiam aut habitatores predictorum
locorum aliquatenus molestare.

Idem.

Per tuas nobis litteras in-
timasti quod cum .G. Tiburtin.
civis quandam presumptionem
habuit [illegible]
cepisset in suum exercitium pa

[illegible]

[illegible]

post modum dicentes ab eo ad ipsum non post multum temporis rediisset filium quem rea sa in domum ipsius peperit ex eo asserit se suscepisse. &c.

Cum mulier illa dicente se suscepisse &c. De quo agitur patronus constanter asserit quod eidem G. presente multis presbitero de ucius instanciam ipsum filium publice recognouit, et filius eius communiter nominatus fuit et habitus ab ambobus. Eidem mulieri postmodum in matrimonio iunctum prestito non est standum cum minus indignum sit uxoris sciones legitimas utique sua confessione iudicialiter prestita est tenendum casum, pro ualere ac testio infirmare non apparet prosequens quod dicitur Ro. Sophiam neptem memorati G. cum prima facie presumitur consobrinus non potest habere antiquiter in uxorem. Idem [illegible].

Quoniam contra falsam assertionem iniqui iudicis innocens litigator quandoque non potest ueram negatiuam probare, cum negationis factum per rerum naturam nulla sit directa probatio, ne falsitas ueritati preiudicet aut iniquitas preualeat equitati, statuimus ut tam in ordinario iudicio quam in extraordinario iudex semper adhibeat aut publicam si potest habere personam, aut duos uiros ydoneos qui fideliter uniuersa acta iudicii conscribant, uidelicet citationes, dilationes, recusationes, exceptiones, petitiones, responsiones, interrogationes, confessiones, testium depositiones, instrumentorum productiones, interlocutiones, appellationes, renunciationes, conclusiones et cetera que occurrunt competenti ordine conscribendo, loca designando, tempora et personas, et omnia sic conscripta partibus tribuantur, ita quod originalia penes scriptores remaneant, ut si super processu iudicis fuerit suborta contencio, per hoc possit ueritas declarari. Quatinus hoc adhibito moderamine sic honestis et discretis deferatur iudicibus quod per improuidos et iniquos innocentium iustitia non ledatur. Iudex autem qui constitutionem ipsam neglexerit obseruare, si propter eius negligentiam quid difficultatis emerserit, per superiorem iudicem animaduersione debita castigetur, nec pro ipsius presumatur processu nisi quatenus in causa legitimis constiterit documentis. Honorius III.

Archiepiscopo Londoniensi et eius suffraganeis.

[illegible] nobis [illegible] Eneis ad audientiam peruenisse quod sacerdotes [illegible] lege regni pro quibus negatiua probatur teneri [illegible] quod pari testibus fide dignis possunt legitime, et eos reputant insuper testes, si se super hiis purgare ualeant [illegible]. Cum igitur uolentes [illegible] pestis [illegible] omnino [illegible] negatiue [illegible] tamen possit affirmatiua [illegible] probari nemi[illegible] audiatis. Idem ante[illegible] [illegible] episcopis.

Cum causam quam inter [illegible] episcopus super [illegible]

[illegible]

[illegible]

imitatione opponere dicitur, vobis duximus committendam. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus confessiones quas per libros et antiquos vel alio modo melius probaverint, nec non testes et famam et quaecunque alia ad inveniendam in negotio veritatem perspexeritis, admittatis.

Idem episcopo et archidiacono Senonensi.

Causam matrimonii quae inter I. iuvenem et C. puellam, quae se virginem et in monacham profitetur, noscitur agitari, etc. Quocirca eandem puellam ponatis interim in illo monasterio quod intenditis, ut ibi secure valeat commorari, donec iudicialiter fuerit, a quo agi debeat, discernatur; recepturi postmodum non solum probationes viri quas inducere voluerint, verum etiam mulieres illas, quae ad investigandum signa virginitatis ex parte puellae fuerint statutae. Et infra. Et si circa probationes alias huiusmodi negotium contingentes, quas pars utraque duxerit producendas, etc. Quia vero, ut dicitur, canon saepe mulierem fallit et oculus obstetricum, volumus et mandamus, ut ad huiusmodi honestas matronas providas et prudentes deputare curetis ad cognoscendum, utrum dicta puella virginitatis privilegio sit munita.

Greg. IX. praeposito sancti .... Magdeburgensi et decano missis.

Cum bonae memoriae .... cum acta originalia dicuntur apud priores iudices remansisse, etc. Quocirca ea cum omni diligentia requiratis, et ipsa, si poterunt inveniri, et si quas partes duxerint legitime pro-

ponenda, in scriptis redacta ad nostram praesentiam remittatis. Alioquin non receperitis dubium de testatione litis super statu Pagani monasterii, et quibusdam spoliationibus dictis, et alterius facti Amesburgensi episcopo recipiatis probationes de novo, et audientes si partes audire voluerint, et opponere contra eum quod super his inveneritis, quae causam sufficienter instructam ad nos remittere procuretis. Ex concilio Magontino.

De testibus et attestationibus.

Placuit communi sententia, ut testes non conducantur pretio, et ut qui infames sunt idonei et fideles in testimonium assumantur: ac nullus testimonium dicat nisi ieiunus.

Greg. Ioanni defensori eunti in Hispaniam.

Iniquum nimis est, quod ... aut dicat episcopus quod absente et ipso et invitissimo sunt testes exhibiti, nisi monitio legis non sciendum est constitutionis Novellae, quae de testibus loquitur, in hac causa, ne postea obiciatur, quod per unam partem gesta sunt. Ordinat ut testia dentur illo admonito a iudice, aut defensore veniente ad audire testes si non noluerit vel recitationem evitabili quadam necessitate venire non possit, et sancimus testia ita valere tamquam si non extra partem sufficiant, sed et ipso praesente facta fuissent. Sed ad movendos est adversarius, ut audiendos testes veniat quod quasi his omnis

[illegible]

[illegible]

sum est necesse est ut quod contra legem actum est non habeat firmitatem. Idem Sabino defensori Sardinie.

Quoniam audivimus de persone episcopi Ianuarii presbiterum super facinora nunciata necesse est ut causa diligentius perscrutans et seu mulieres cum quibus peregisse dicitur seu alios quos de causa scire aliquid senseris huc festines adducere quatenus ecclesiastice districtionis si qua de presbitero sunt que vera fuerint aperiantur. Pascalis papa.

In omni negocio per unam partem persona dicens veritatem deus sibi nota rectissime; huic deus est presens. Cum ad hunc uno efficiuntur duo testes, ad hunc duobus efficiuntur tres. quod patenter ostendit dominus cum dicit: Si peccaverit in te frater tuus corripe eum inter te et ipsum solum; qui si te non audierit adhibe tecum unum vel duos ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Manifeste autem hoc affirmat dicens: Ego sum qui testimonium perhibeo de me ipso, et testimonium perhibet de me qui misit me pater. Nam in lege vestra scriptum est quia duorum hominum testimonium verum est. Gregorius IX.

Quoniam aliqui pro coniugio consanguinitatis separari petunt duobus vel tribus testibus adhibitis qui de eadem consanguinitate sunt vel totidem senioribus loci eiusdem decrevimus legitime comprobari. Probandi autem testimonium decrevimus duplici iuramento ut iurent se nec pretio odio vel amicitia vel aliquo commodo quod habuerint vel habent vel habituri sunt ad hoc iurandum inductos, et quod ipsi dicant rei veritatem accepisse a maioribus suis et credere ita esse. Idem priori et fratribus sancte Trinitatis.

Insuper statuimus ut liceat vobis in causis ecclesie vestre ferre testimonium dummodo unus ex vobis vel duo agendum et respondendum instituantur quorum testimonium in causis in quibus actores vel syndicales sunt instituti non debet admitti. Idem [illegible] episcopo [illegible].

Ex parte A. presbiteri ad nos est querela perlata quod cum in ecclesiam de [illegible] canonice fuisset adeptus, triginta annis et amplius pacifice possedisset, milites quidam .B. nomine tacito quod laicus esset a iudicibus litteras impetravit quod dictus presbiter filius esset illius qui presbiter in eadem ecclesia ministraverat vel publice haberet focariam ipsum a predicta ecclesia amoveret. Tandem cum miles prefatus personam eius coram prefatis iudicibus traxisset, idem quosdam laicos infames et notabiles ad testimonium dicti [illegible]se. Licet autem presbiter asserret illos non esse recipiendos pro eo quod quidam illorum latrones et raptores manifesti essent, quidam vero in causa alia convicti fuissent de periurio, et sedi[illegible] probaturum, iudices tamen testibus talibus receptis et eorum absentia per appellationem prescriptam abiudicaverunt ecclesiam quam nunc filius militis detinet [illegible]

[illegible]

[illegible]

timet occupatum. ¶ Quod si nobis constiterit quod predictus presbiter non fuit legitime per testes idoneos prescripta ecclesia spoliatus, eorundem iudicum cassata sententia litteris et confirmationis si que fuerint super eadem ecclesia impetrate non obstantibus, ecclesiam illam predicto presbitero restituatis, eidem ipsum pacifice permittatis exinde molestari. ¶ Si vero res aliter se habet, causam audiatis et fine debito terminetis. ¶ Testes autem si quos idem A. super assertionis testimonium invocaverit, curetis monere ut coram vobis super his perhibeant testimonium veritati.

Idem Exon. et Wigorn. episcopis.

Si qui testium valitudinarii sunt et senes vel debilitate confecti vel paupertate depressi, ita quod non possint ad vestram presentiam adduci, ad ipsos recipiendos mittatis personas idoneas et discretas.

Alex. III. Belvacensi episcopo.

Significatum nobis est intimatum, quod quidam accepta pecunia de parentela viri cuiusdam et uxorem eiusdem iuraverunt, pro quo inter ipsos divortii sententia promulgatur. ¶ Postea vero privatim nullam inter eos consanguinitatis lineam et asserentes se corruptos, dixerunt testimonium perhibuisse falsitati. ¶ Super quo taliter respondemus, quod si vir et uxor aut alter eorum ad secunda vota migraverint, testibus de periurio et adulterio convictis, pluribus nequibus etiam decreverunt prima iudicatur. ¶ Si vero ad secunda vota idem vir et uxor non migraverint, diligenter inquirendi sunt coram quibus corruptionem intervenisse, et si tales exhibuerint per quos possint per decem corruptionis convictos probari, recepto eorum testimonio est sententia revocanda. ¶ Non enim testimonium per decem corruptum et periurum sunt est in hac parte admittendum.

Idem archiepiscopo.

Veniens ad nos I. presbiter sua relatione monstravit quod ei obiectum fuit quod in ecclesia de Vetixeli canonicum habuisset ingressum, quam permisit Dominicus prochianorum Bartullos remittere, qui sacerdoti ibi presente fruente consenserant per ... dare. ¶ Cum autem duo apparuissent qui iurati deposuissent predictum presbiterum talem fecisse promissionem, et tertius alius illorum pactum in illo factum fuisse, tu predictum presbiterum, prout ordo iuris exigit, iudicasti, et nos sententiam confirmamus, eo quod ille qui eodem erat infectus crimine de eo testificari non posset, nullus quod de se confesso auditus alium in eodem crimine sit accusandum, si unius testium ad condemnationem sufficiat alicuius.

Idem archiepiscopo. S. Ep.

Causam que inter ... quod susceptis attestationibus utriusque partis que ab aliis iudicibus sunt recepte, eam ipsam fine debito terminetis.

Idem Cantuariensi archiepiscopo.

[illegible]

[illegible gloss]

[C]ruigoren. epo.
[C]um nunci(us) etc. nō latet prudentiam vrām q(uod) clici nō sunt a ferendo testio i(n) sup negocio ecce sue nisi alia rōna obuiet cū ipediat repellendi. Idem cant. archiepo.
[N]up eo q(uod) (con)suluisti utrum testes p(ro)bandi sunt in cā criminali ul' ciuili q(ui)b(us) ab aduersa pte crimina opponuntur.
[C]um q(ui)s etiam nō sunt (con)uicti ul' (con)fessi de criminib(us) ul' dū nō inde purgauerint i(n) testim nō debent admitti. Idem salamantino epo.
[D]e cetero laicos i(n) accusatione ul' testim (con)tra clicum i(n) criminali cā nō ee auctē admittēdos. censura sacro(rum) canonū manifeste docet nisi forte suam ul' suo(rum) iniuriam p(ro)sequatur. nec tunc etiam ad testim ul' accusatōem possunt admitti. Idem eidem.
[I]n causis ecclesiasticis ul' ciuilib(us) ul' etiam p(ro)ductionem nō debent testes p(ro)bari nisi ad hanc quandam sollempnitatem q(ue) i(n) legib(us) inuenitur exp(re)ssa. Et sup dcīs testiū cum fuerint publicata pōt publice disputari. Idem p(re)posito et canoīcis turonen. ecce.
[C]um tu fili p(re)posite cū q(ui)b(us)dam canoīcis et archipb(ri)t(er)is i(n) n(ost)ra p(re)sentia (con)stituti etc. Et i(nfra).
[C]um (con)stat testes uros iurasse q(uod) p(ost) ap. eccleis siñā tulit archiepi testes simulit' iurasse q(uod) an ap. nos dcā i(n) testium inceptari benigne uolentes ne p(ar)tium reatu notentur. q(ui)a utrumq(ue) ee potuit q(uod) post p(ri)mam appll'one etiā eandem siñā plata fuit eand. siñam decreuim(us) nō tenere. Idem epo placē.
[F]raternitatis. Et in. Et litteris nos (con)sulere uoluisti utrum recipiendi sint testes noui sup q(uesti)one iudicata i(n) q(ua) testib(us) renūciatum extitit etc. Et an testib(us) i(n) p(ri)ma cā recep tis p(ost) cām appll'ois noui sup q(uesti)onib(us) iudicatis aliqd nouum p(ro)ponere etc.
[C]um ubi dixim(us) attendum q(uo)d i(n) appll'ois cā si noua attingerit emergere capitula sup q(ui)b(us) aliq(ua) p(ar)tium uoluerit nouos testes i(n)ducere ul' p(ri)us iam receptos aliqd p(ro)bare eos etiam posse recipi sup nouis dumtaxat capitulis receptis p(r)ius ad ip(su)m formam recipiendo(rum) testium iurantis. Idem lexonien. epo.
[I]ntimauit. etc. q. et c. cāpellanū eius et alios q(uam) plures de testib(us) suis iuramento (con)strinxit q(uod) testim (con)silium ul' auxilium eor(um) ip(su)m n(on) p(re)berent. eadē.
[E]od. c. q(uod) intelligim(us) ut si testium eor(um) publicatū nō est renunciatū testib(us) eos qui fuerint iuramento astricti et alios si necesse fuit ydoneos in testim recipiendo postponas. Idem albi et abbatib(us) de muratu.
[C]ausam q(ue) uertitur int' uos ep(iscopu)m lexouien. et clicos s. marc. commisim(us) iudicib(us) t(er)mina...

[illegible gloss]

[illegible]

dam. ¶ Cum q3 utriq3 ps
ieor eet psentia ↄstituta.
et testes eent hinc inde re
cepti. et eis ab utriq3 pte re
nunciatum attestacōnes
publicate. qdam priule
gium nup a nob̄ i pextum
inmedium ptulistis. et s.
Iudicib3 ipis mādauim'
ut sup hiis capitlis si qua
alia fuītab hiis sup quib3
testes recepti fuīt. t eor
attestacōes publicate. tes
tes si qui idonei pducti
fuīt recipiant. t null' ca
plis nouit a nob̄ purios
nuīcios i petratis. q̄ ↄtine
ant i priul. nō ul' aliis i
iitteris q̄s nob̄ i clusim'
pt cām i pam eidem ↄmis
simus p dcē plebi i lx ei
impedim̄tum pstantib3 ↄ
cordia ul' iusticia mediāte
decidant. ¶ Qr uero flo
rentius ep̄s estimauit q̄ dā
capla eidem priul. eē isata
q̄ obuia rōni uidentr' uō
ad. n. p. cum uō nūcio i
trāsmittatis. Idem nor
uicen. ep̄o.

Personas eccīe t. ¶ r̄om
si coram te uel alio quolz
negocia uentilent̄ uolum'
ut aliqui morbo ↄtinui
laborantes si eīi sit aut le
gittime sup h̄ possint ↄui
ci. si ab alterut̄ pte testes p
ducti fuīt i testim ad
mittant. Idem i eōd. latere.

Iudei siue sarraceni
et. s. testium ↄtra xpanos ad
usus iudeos i oib3 cais
cū illi ad usus xpanos tes
tib3 suis uti psumant. r.

apiendō eē censem'. ¶ Et
anathate decīuim' feriendos
quicūq3 xpanis uoluīt iu
deos i ıx pte pferre cum
eos xpanis sbiacē oporte
at. t ab eis p sola huānita
te foū. Idem matho car
dinali.

Sup eo q̄ a nob̄ tua de
uocio postulauit. utrum
uiro negante se mulierē
affidasse ipi mar' mulis
et alia mulr possint ad tes
tim recipi. ¶ Con. t. t. 12.
q' cū mar' fuie scēntum uiri
auge t honorē ubi uir fu
or est diuicis nobilitate
potentia ul' honore sui p̄c
tum uidetur eē ei testim̄ t
ideo nō eē aliq̄ten' admit
tendum. ¶ Sup illa uō
q̄ de q̄ii fecisti an mulr ↄiū
genda ii sit uiro p eo q̄ so
la mar' alterius eos eē ↄsā
guineos ↄfitet'. ¶ r. q' si
nō sit firmatū matrimonīu
inter eos infra asserente ipos
eē ↄsangueos ii debent cō
iungi. q3 psūpcō est nō
modica qd se iuicē ↄsan
guinitatis attingant. Si
uō iam est firmatū.
nō d3 sine plium iuram̄
to dissolui. Idem.

Licet uniuersis et s. q3 n' est
licitum alicui xpano ul'
to minus cuias xpi fiium
eo. ut cause sue unī tm q̄'
legittimo numo finem
i ponat. ¶ eō. q' si inter
nos et quoscūq3 iudeos i
eius fit qd i cis causa xpa
ni. nam ap̄ eccl̄i nō minus
q̄ii duor ul' trium uiro.

[illegible]

[illegible]

qui sunt probate vite et fidei commissionis testium ad inquirendam veritatem ... in ore duorum vel trium testium stet omne verbum.

Quia licet quedam sint cause que plures quam duos exigant testes, nulla est tamen causa que unius testimonio quamvis legitimo terminetur. Idem Secan. episcopo.

Ex multis etc. Quondam nobilis tui episcopatus quandam legitime desponsans, cum eam fere domo per septennium tenuisset, postea aliam preter ecclesie sanctionem duxit et se affirmavit cognovisse ad quod probandum testes de familia sua tres produxit. Et infra. Quod si res ita se habeat, pro illorum testimonio ipsum ab uxore sua nulla ratione dividi patiaris, nec etiam ipsos aliquos audias nisi probate essent vite et opinionis de quibus nulla suspicio esset quod deberent pro aliquo deierare. Urbanus III.

Cum venisset ad apostolicam sedem magister W. nobis exposuit quod Lucius papa predecessor noster causam que inter ipsum et alium de ... vertebatur commisit iudicibus fine debito terminandam. Et infra. Ecclesie quoque sententiam illorum non obstante canonice promulgatam esse auctoritate apostolica confirmetis, nec appellatio illa impediat que interposita dicitur occasione mortis predicti L. cum prefata egit et nominatim testes duxit producendos. Questiones quorum alias super quibus testes fuere producti et publicate depositiones eorum vel renunciatum fuit testibus hinc inde in nullis aliis ab actore pretermissis super eodem negotio receptis, secundum tenorem iuris partibus mediante iustitia terminetis. Si que vero sunt questiones super quibus testes non fuere producti vel renuntiatum est eisdem, audiatis si que hinc inde fuerint proposita, finem eis debitum imponentes. Clemens III.

Series tui rescripti nobis aperuit quod cum inter filios quorundam nobilium tue civitatis coniugium quod contraheretur etc. Pars vero que matrimonium accusabat testes produxit legitimos qui consanguinitatem inter predictos esse firmiter asseverant in primo gradu ponendo duas personas, videlicet, dicentes illos esse fratrem et sororem. Pars autem opposita id falsum esse dicebat, videlicet, esse sororem, et ad corroborandam assertionem suam tam testes offerens quam publicum instrumentum. Nos igitur quia pars accusantium testes illos non esse recipiendos proposuit, cum non esse consuetudinem ecclesie affirmans ne post receptos testes qui consanguinitatem secundum formam canonum computant alii ex opposito admittantur. Presenti pagina etc. quod si non est aliud canonicum quod obsistat, non obstante illa consuetudine, ut potestatem ... testes recipere non omittas. Celestinus III.

[illegible]

[illegible]

Preterea cum quis accusatur aliquem cognouisse an sint testes interrogandi de uisu an sola uicinie fama sufficiat. uel si iuratis testibus sit credendum qui se carnalis copule conscios esse fatentur sed de uisu nichil affirmant. ¶ Ne quod si testium prouenerit de uisu recordatur et de auditu et per suspicionem uiolentam fama consentiens subministret ac alia legitima adminicula suffragentur standum est testio iuratorum. ¶ Etenim circumspectus iudex atque discretus motus animi sui ex argumentis et testimoniis que rei aptiora esse perspexerit confirmabit. Innocentius III. consulibus ps. ubi uel.

Cum a nobis et canonica iura et ciuilia sequentes districtius inhibemus ne iuri iudicis quilibet contrarius fuit auctoritatis. ubi contra uertitur in causis siue super testamentis commissis super quibus talis certitudo quod agitetur. ¶ Nec scriptum eorum nisi testium adminiculo fulciatur eam obtineat firmitatem quin et possint et debeant duorum uel trium bonorum uirorum testimonia preualere salua in omnibus sedis apostolice auctoritate. Idem. Tyren.

Testibus et .j. .x. epo. ... quod si testes producti sunt ad exceptionem dilatoriam solummodo probandam cum super ea tantum iurauerunt dicere ueritatem super principali non debent audiri nisi cogi testium prohibeat ut possit super quo deponent iurati. ¶ Si uero etiam ad probandam exceptionem peremptoriam ab aduersa parte inducuntur et reus qui pro super principali negotio et ex deponere forte pateretur ut cogantur super toto negotio dicere ueritatem sacramento eos postulat obligari ad id sunt testes sine dubitatione cogendi. ¶ Nisi forsan sufficiens productio testium super principali causa fuit facta uel renuntiatum testibus uel depositiones testium fuerint publicate. Idem Rothomagen. ac Cicestren. epis.

Constitutus in presentia nostra procurator magistri Rogerii proposuit quod cum decanus et capitulum Eboracen. ecclesie tam auctoritate Lateranensis concilii quam preuentione archiepiscopo Richmundie canoniam contulisset magistro Rogero qui archidiaconus Richmundie nominatur ipsum post appellationem ad nos interpositam spoliauit. ¶ Cumque predictus Rogerius ad iudices super restitutione sua commissionis litteras impetrasset memoratus .B. litteras reuocatorias impetrauit. et cetera. ¶ Inter alia postulauit predictus B. ut faceret depositiones quorundam testium aperiri. sed procurator predictus eas aperiendas non esse dicebat cum non in ipsa causa fuissent inducti sed in ea que inter Eboracen. archiepiscopum et decanum et capitulum uertebatur. et cetera. ¶ Nos eas aperire noluimus sed eam duximus uobis examinandam committendam.

[illegible]

[gloss illegible]

Ita quod si vobis constiterit per fratrem .Ho. testes presentatos coram episcopo et decano Lucano et fratrem archidiaconi delegatis iudicibus produxisse, attestationibus apud eum depositis sit standum; alioquin eo non obstante quod testes vel coram iudicibus ipsis et ceteris fratrem archidiaconi fuere producti per eosdem .H. si producti fuerint in testium admittantur.

Idem.

Presentium auctoritate statuimus ut si quando post depositiones testium publicatas obiicere voluerint in personas eorum, tunc tandem id noverint cum iuramento firmaverint quod ad hoc ex malitia non procedat, nisi forsan ante publicationem id fuerint protestati, vel ostendere possint quod post publicationem didicerint quod obiiciunt in personas. Ceterum cum quis personas in testium se velle post publicationem depositionum repellere fuerit protestatus, si quid per eos dixerint de facili non credatur.

Idem Lexoviensi episcopo.

Nuntia p. z. cum hinc testes presentes iidem non fuerint nimio pauciores producti qui non solum diversa sed adversa perhibuerint quidam constat testium reddidisse. Cum ergo ad multitudinem tantum respicere non debeas, sed ad testium qualitatem et ad ipsorum depositiones quibus potius lux veritatis assistit ex quibus motum animi debet iudex informare. Cum quod si testes utrimque paucitate eiusdem honestatis et estimationis existunt, cum constet testes monachorum ceteris testibus archidiaconi pauciores, nimio partis archidiaconi sententiam proferatis. Cum vero testes ex parte monachorum producti tante preeminentie fuerint quod eorum auctoritas aliorum sit in multo multitudini preferenda, ab impetitione archidiaconi absolvatis eosdem.

Idem priori sancti Fridiani Lucani et magistro .G. canonico Pisano.

Cum litteris vestris que depositionibus testium intelleximus quod michi esse ecclesie Lucane electum et sufficienter ostensum, non de eius dictum tamen et fama cum super aliis si que forte inducantur esse probata testes sint vel soli vel tales qui non potuerunt illa legittime comprobare. Cum vero super matrimonio quod idem electus dicitur contraxisse cum vidua testes non fuere recepti propter appellationem ob. ne laici vel femine in tali reciperentur articulo contra ipsum. Cum nos ut tante irregularitatis obiectio non remaneat indiscussa, mandamus quatenus testes sive laicos sive feminas dumtaxat idoneos qui ad hoc probandum testes fuerint inducti recipiatis legaliter et examinetis prudenter excludentes sollempniter si quis eos impedire presumpserit quominus testimonium perhibeant veritati. Cum demum attestationibus publicatis si forte constiterit irregularitatem huiusmodi esse probatam, iudicetis eundem electo p[er] gratiam canonicam de obiectis p[ro]van[dum]. canonicos usque

[gloss illegible]

[illegible]

maiores esse vel priores eccl(es)ie
civitatis lucan(ensis) p(res)b(ite)ros
senes ac bone fame p(re)sta
dam. q(uo)d recepta p(ur)gatio(n)is
eo(rum) t(er)minu(m) quo (con)spectui
n(ost)ro se (con)spectui rep(re)sentet.
Si vero talis irregularita
tis i(m)pedimentu(m) fuit p(ro)batu(m)
vel infra t(er)minu(m) (con)stitutu(m)
n(on) p(re)stitit p(ur)gatio(n)em i(n)dicta(m).
nos eu(m) a p(re)latio(n)e lucan(ensis)
eccl(es)ie remouentes mandetis
ex p(ar)te n(ost)ra capitulo ut de
electio(n)e de alio n(on) differant
canonice celebrare. Archi
p(res)b(ite)r(u)m aut(em) lucan(ensem) et G. sacri
stam qui c(ontra) p(re)d(ictam) electu(m) et
litteras nob(is) sub no(m)i(n)e maio
ris p(ar)tis capituli destinavit
cu(m) (con)stiterit p(er) attestationes p(re)d(ic)tas
lo(n)ge maiore(m) p(ar)te(m) eccl(es)ie n(on) fuisse
(con)cordia(m) h(ab)i(t)a(m) litteris ab officio
et b(e)n(e)ficio denu(n)cietis esse sus
pensos donec n(ost)ram mereant(ur)
indulgentiam obtinere. Idem
clementi ep(iscop)o decano et p(re)po
sito civitatis eborac(ensis).

Cum olim archid(iaconus) r
menen(sis) eccl(es)ie ad i(n)stantiam cantu
arien(sis) archiep(iscop)i sup(er) statu r
menen(sis) eccl(es)ie p(ro)posuit q(uo)d o(mn)i
a. f. Et d(ictu)s q(uo)n(iam) ip(s)e ad i(n)sta(ntiam)
p(re)d(ic)ti archid(iaconi) p(er) exceptio(n)em
legittimam repellere valeat
ab agendo p(ar)tibus si pot(er)it
s(ive) vel p(ro)curatoribus eius ad
locum securum et idoneu(m)
(con)vocatis et lite legittime
(con)testata testes quos ar
chiep(iscopu)s i(n) anglia et quos archid(iaconus)
duxerit p(ro)ducendos i(n) wallia
recipe(re) p(ro)curetis. Cum
si archiep(iscopu)s citatus legittime
p(er) se vel p(er) p(ro)curatorem ydo
neu(m) (com)parere noluerit aut lite(m)
(con)testari. nos testes maxi
me senes et valitudina
rios quos archid(iaconus) duxerit
p(ro)ducendos sub(lato) ap(pellationis) ob(staculo) ad
mittatis et depositiones eo(rum) i(n)
sc(r)iptas ad se curetis ap(ostolicam)
destinare. Statuentes
p(ar)tib(us) t(er)minu(m) p(er)empt(orium) q(uo)
p(er) se vel p(er) responsales ydo
neos n(ost)ro se (con)spectui rep
resentet sententiam recep
ture. Idem Pon(...) de Uole
mur et rectori eccl(es)ie de Borel.

Ex tenore n(ost)rar(um) litterar(um) acce
pimus q(uo)d cu(m) nob(is) causam que
vertitur int(er) R. militem et M.
mulierem (com)misissem fine de
bito t(er)minanda(m) et i(nfra). Pars
mulieris p(ro)posuit q(uo)d p(re)d(ictu)s
miles prius corporale p(re)
stitit iuramentu(m) q(uo)d ipsam
duceret i(n) uxorem et post mod(um)
carnalit(er) cognita(m) traduxit
in domu(m). Miles vero n(on)
h(oc) i(n)ficiebat o(mn)i(n)o adiciens
q(uo)d etsi h(ec) v(er)a esse(n)t eam t(ame)n de
iure h(ab)ere n(on) poterat eo q(uo)d
aliam tunc viventem i(n) p(ri)
duxerat est uxore(m) cui(us) g(rat)ia p(ro)tes
tes multis videtur esse p(ro)ba
tum q(uo)d ipse an(te) purificatio
nis festum b(ea)te marie virgi
nis d(ictam) mulierem sollempni
ter accepit i(n) uxore(m) et testes
ex(parte) mulieris dixerunt q(uo)d
i(n) septimana paschali se
quente festum p(re)dictu(m) de ea
ducenda p(re)stitit iuramentu(m).
P(re)d(ictu)s miles ab i(m)petitione
ip(s)i(us) absolui cu(m) i(n)stantia
postulabat. Verum
ex p(ar)te sepe d(ict)e mulieris
extitit replicatu(m) q(uo)d eo t(em)p(o)re

[illegible]

nec nō etiā quo testes coram
multis dixerant eādem cum
illa .iiii. contraxisse. sic e-
rat semper melior ac purior
cum in ore tuus. cum testes
ipsi dicerent se longe ex quo cum
predictam actum est. decim
nantes locum et tempus quo pres
tes ydoneos erat parata pro
bare. si ex fuit eadē iuso iu-
sum quod cum atestationes
iam essent hinc inde sollem-
niter puplicate locus productio-
nioni testium iam non erat.

Quia igitur dubitatis utrum
post publicationem attesta-
tionum super illo articulo de-
beretis testes admittere. nos
inquisitioni auctoritate presentium
iubemus testes minus ad probandum
illum articulum admit-
tendos. Idem priori sancti
victoris.

Significavit nobis .t.
clam cum quondam inter abbatem
et monachos sancti dionisii
ex una parte et abbatissam et
moniales de fontell ... ex
altera tam super proprietate quam
super possessione quorundam decimarum
cum toto in iudicio coram nobis
fuisset commissa. et moniales
super causa proprietatis prius intendentes
ingressae testes produxisset
illam. postmodum possessionis
iudicium suspenso peti-
torio intentarunt. et infra.
Cum in causa possessionis quam mo-
niales petebant ea ratione
quod ille quibus ipse succes-
sant in de fuerant violenter
electe testes sint ab utraque
parte producti et eos iussisti
ut publicatos iam fuit de-
...

... Cum quasi vobis constiterit
abbatem et monachos quar-
tam productionem testium
cum iuris sollempnitate
possessorio petiisse. et per-
...x. dies post initia auto-
ritatem suam appellasse.
nisi forte iudices quartam
productionem negaverint. pro
quo voluerint effrenatam ...
multitudinem testium refre-
nare. Vos ad quartam
productionem ad ista sollemp-
nitate legali admittatis
eosdem. ipsos non in probatione
defecerint. in expensis legiti-
mis condempnantes. et nisi
adeo in petitorio sit iam
processum. ut plene possit
de proprietate liquere. Vos
causam possessionis ad quam de-
inde visi fore abbatissa et mona-
les habuere recursum primitus
terminetis simul utrique. Idem
episcopo placentino.

Cum causa que inter archi-
episcopum ravennatem et ... faventinum
... Et infra. Quia vero utraque pars nimium
exciterit honorosum. ac tes-
tes produxerit coram nobis.
et cetera. quod recipias testes quos
utraque pars tam super principali
negocio quam in personas testium
duxerit producendos. ac eos
diligenter examinare procures.
et de singulis circumstanciis
diligenter inquirens de causis
videlicet loco tempore visu au-
ditu. scientia credulitate fama.
et certitudine eandem ...
plene conscribas. et infra. Teste
autem et quod si forte sufficientem
ut ... eos quos deus ...
ad probandum testium ...

[illegible]

duxerit producendos pro sup-
fuit impedire in ipsos ab
huius presumptione cessare pe-
nitus. Volentes autem mul-
titudinem effrenatam tes-
tium refrenari volumus
ut hinc inde quadragenarium
numerum testium excedi non
permittas. Ita videlicet
ut si fauentium testium de-
positiones ratas habere volu-
erit, que a fauentibus episcopo cardinale
premisso recepte sunt, testes
ipsi producentium nomine probato,
alioquin cum attestatio-
nes ipse sint clause, huiusmodi
testes iterato si necesse fuerit pro-
ducantur. Idem de novo
fonte et cesse de Albuin.

Venientes ad apostolicam sedem G. archi-
diaconus claromontensis nobis humiliter
supplicauerunt ut sententiam super-
super decanatu claromontensi
ecclesie pro eo latam que iam
fuit in parte execucioni man-
data faceremus in totum
execucioni mandari. Cum
autem procuratores capituli clare-
montensis in nostra presentia proposu-
erint sententiam illam cum infra
annum post appellationem ad nos inter-
positam promulgatam etc.
Et idem archidiaconus ipsos tanquam
procuratores admittere noluit
vel dictis eorum audientiam prebere.
P. Bo. in scripturis opposuit
ex adverso asserens canonice
se decanum claremontensem electum,
et quod dictus archidiaconus in sua peti-
cione non erat audiendus
quia decanatus ipse non
ad illum sed ad se potius per-
tinebat etc. Cum igitur super
his auditorium disceptasset,

mediante suum fuit ut dicitur. Post
possessionem interim com-
suam fundaret quia cum
super hoc testes instrumenta pro-
duxisset, inquisito per nostrum auditorem
eius quod sua interfuit se per-
sonam opponere archidiacono memo-
rato, intentionem quod infra eos tam super
electione quam super sententia con-
testata quesitum fuit ab ipso
archidiacono utrum attestationes
prius exhibitas in articulo super
dicto in hoc iudicio vellet admit-
tere, qui respondit quod vellet
dummodo posset obicere
tam in personas testium quam in dicta;
quo audito pars adversa respon-
dit quod attestationibus illis in
iudicio uti nolebat cum non
super principali negotio, sed
super articulo incidenti fuis-
sent, lite non contestata recep-
te. Cum super toto negotio
alios volebat testes produ-
cere vel eosdem. Pars
autem respondit adversa quod cum
testes illi tam super sententia quam
super electione duxissent et
eorum attestationes fuissent
in iudicio publicate, non li-
cebat eidem post quam testifica-
ta didicerat super eisdem ar-
ticulis alios testes producere,
presertim cum in hoc iudicio a-
testationibus illis usus fuisset
et earum publicatus. Nos
igitur iustitia prouidenciam
exigente quod testes erant reci-
piendi super toto negotio quos
utraque pars duxerit producendos.
Quo circa etc. quod receptis
testibus et omnibus plenius in-
tellectis causam ipsam tam su-
per principali quam super incidenti fi-

[illegible]

ne canonicam sinneris. Ex[tra] eo q[uod] i capitulo aguntur nō facile possunt in p[er]sonas canonicas, ipsos probari uolumus ut ad cautelam absoluatis eos demum ut uocati ad testimonium. lux ualeant pro utraq[ue] parte testari. Idem Wiltanū. archiepo.

Quis q[ue]rimonia .I. monachi nō destitis filius ac p[re]sentis i causis, p[ro] p[ro]is, p[ro]ducere absq[ue] iuramenti exhibitione nō possunt: nisi forsitan a parte ad[uer]sa remittat[ur]. Idem attrebaten. ep[iscop]o capi. d[e] albis.

Dilecto. fil[io] ar[chi]d[iacono] eccl[esi]e. p[re]posito nob[is] innotuit exponente q[uod] cu[m] causa q[ue] int[er] ip[su]m & comitissam flandrensem sup[er] donatione sex p[re]bendar[um] sacdotalium agitatur uob[is] fr[atr]e [et] R. abb[at]is [et] decano duxi attrebaten. decano duxi. committendam. Idem p[ro]positus . . . [et] p[ro]posuit q[uod] testimonium decani necessarium erat sibi i ca[usa] p[re]d[ic]ta. cui decanus resisto. nō nisi p[er] ip[su]m & alium unicum tm̄ testem fidem fac[er]e poss[et]. Ex[tra] q[uo]n[iam] postulauit ut in causa ip[s]a eo excluso p[ro]cederet [et] sup[er] sedere [et] nego quo us[que] substitueret alium loco eius. Vos aut[em] petitione eius admitti recusastis quin i[m]mo post ap[pellationem] a p[re]bendar[um] [et] ip[s]ar[um] donatione suspendistis eundem. Ex[tra] ergo ob testis defectum. eius iusticia ualeat deperire te abbas unici campi loco ip[s]i[us] duxi

subrogando. mandantes q[ua]t[enus] si est ita suspensione p[ro]positi relaxata in causa iux[ta] p[ri]oris mandati tenorem r[ati]one p[re]uia p[ro]cedatis. Idem uicecancellario sabinensi.

Significauit nob[is] p[re]sbit[er] s[an]c[t]i nicolai sabinen. q[uo]d cu[m] q[ui] fundatores eccl[es]ie eiusdem uiuam eam eam esse uolentes. fundac[i]o[n]is t[em]p[o]r[e] se in ea. nichil iuris retinere dixerit. unde times ne p[ro]cessu t[em]p[o]r[e] p[ro]bationis copia ualeat deperire, p[ro]uideri sup[er] hoc idem p[re]sbit[er] postulauit. Quo circa . . . q[ua]t[enus] testes ydoneos quos ip[s]os duxerit ib[ide]m p[re]sentandos examines diligent[er] & eor[um] d[i]c[t]a publica redigi facias munimenta de nunciando fundatores antedictis ut eor[um] p[re]sentibus ut recepc[i]oni testium si uoluerint intersint. [et] sup[er] denuntiatione sic f[act]a confecta facias publicari instrum[en]ta. Id[em] ep[iscop]o cantuar. urb. cauen.

Qu[on]iam cum que int[er] p[ro]onorum monast[er]ii s[an]c[t]i martini de monte [et] . . . Ex[tra] cum g[ra]t[i]a albis [et] testes eiusdem loci p[ro]bare intendant quanti p[re]cii uendic[i]o[n]is t[em]p[o]r[e] possessiones p[re]d[ic]te fuerint. q[ua]t[enus] receptis testes quos alterutra partium duxerit producendos [et]c. Ex[tra] Si u[er]o pars monast[er]ii ad hunc articulum eosdem testes produx[er]it q[uo]s ad aliu[m] p[ro]bando produx[er]it uos nō eos recipere p[ro]curetis. q[uonia]m aliud est p[ro]basse dicta c[on]ditionis. exc[ess]um aliud

[illegible]

probare quantitatem valoris.

Idem.

Albericus miles nobis insinuare curavit, quod cum olim inter ipsum et .. civem Ravennatem coram capitulo Ravennatensi ... questio verteretur, tandem fuit lata divortii sententia inter eos. Postea vero dictus miles timens sibi et filiis, quos de legitima uxore suscepit, ex eo posse preiudicium generari, quod in scriptis redacta non fuit sententia memorata, supplicavit ut testes qui sententie interfuere pro dicto recipi faceremus. Mandamus quatenus testes recipiatis, an dictos deponens ipsorum in scripturam publicam redigi facientes.

Idem Belvacensi episcopo.

Quum in tua diocesi et cetera. Utrum autem si accusatore et reo neo competentes plures vel pauciores testes inter iam coniunctos parentela probent propositiones, eorundem positiones testium derogent fidei ... aliis ... propinquiores, qui antiquiores tempore et prestantiores meritis aut contractum matrimonium constitutum in ... distinguendo personas et gradus a quibus directe hii de quorum copula agitur descenderint, an primi posterioribus preferantur, non immerito queri posset. Quamquam autem ad aliud vel ob aliud una iuvant tamen in quantum isti, si tamen in suo iudicio priores personae dignitate deponentes illa eadem que primo dixerant, absque dubio eorum testimonia prevalerent. Nec eo presentium preceptum reperitur quod plures testes testificata dixerint, cum tali exceptione locum non habet ibi.

[illegible]

[Cum] causa. Idem.

Constitutus in presentia nostra archiepiscopus ... canonico Florentino, dum ipsum de crimine symonie defferret et cetera. Ceterum quia a principio prestatur prefatus ... archiepiscopus ... quo minus pro bono copiam in presentia nostra secum haberet, quosdam induxit ad iurandum ne adversus archiepiscopum aliquid dicerent, et alios minis et terroribus a testimonio super hoc perhibendo arcere nitebantur. Nos autem ex officio nostro super hoc providere volentes, mandamus ut generalem feras sententiam in omnes qui impedimentum aliquod ipsi ... prestare presumpserint in testibus producendis. Et eos autem quos ut dictum est iurasse constiterit quod contra archiepiscopum nichil dicerent, denuncies iuramento huiusmodi non teneri. Siquis autem de consanguineis archiepiscopi aliquem de testibus prefatis presumpserit impedire, quod ubi simile non est ut eo minus talia fierent, ob hoc non caret scrupulo societatis occulte, eo quod si voluit potuit prohibere, cum sint intimas ... nes ... ostendant secum fovere ... debeat ... auctoritate ... qui defensionis copiam subtrahit adversario, eundem archiepiscopum ab officio pontificali suspendas, et facias manere suspensum donec ... fecerit a tali presumptione cessare.

Idem mag[istro] ...

[illegible]

delugen. archiepo. et preposito Se
burgen.

Quum institutis unum procuratorem a sorore nobilis uiri marchionis misnen. et uxore quondam illustris principis boemorum etc. C. Pragen. episcopus ad petitionem eiusdem principis ipsa uolente ad ipsum accedere suas coram eo proponeret actiones sed a satellitibus eiusdem principis prohibita. qui ei bis uel ter prohibuerunt ingressum post appellationem ad nos interpositam dictorum sententiam promulgauit. a qua ipsa fecit ad nostram presentiam prouocari etc. C. Eo quod probabiliter ad locum idoneum prouocatis recipiatis testes quos nobilis ipsa per se uel princeps pro parte sua, non dum testificata dicitur sed professus pragen. episcopus uel postquam ex iudicium duxerint producendos et nobilis ipsa per se uel testes quos induxit prius uel alios si uoluerit inducere non uetetur cum non renunciauerit testibus producendis. Idem Incon. gna.

Licet ex quadam necessitate preter communem formam olim fuit institutum ut in consanguinitatis et affinitatis gradibus computandis ualeret testimonium de auditu cum propter breuem hominum uitam testes de uisu deponere non ualerent usque ad vii. gradum computando quia tamen pluribus exemplis et certis experimentis didicimus ex hoc multa pericula contra legitima prouenisse coniugia. statuimus ne super hoc testes recipiantur de auditu cum iam quartum gradum prohibitio non excedat forte persone. ita graues extiterunt. quibus fides sit merito adhibenda. tamen ante motam litem testificata didicerunt. et quam ab antiquioribus suis quod utique uno cum non sufficeret illis iurarent. sed a duobus ad minus non ab infamibus et suspectis sed a fide dignis et omni exceptione maioribus cum satis uideretur absurdum illos admitti quorum repellerentur actores. Sed nec si unus a pluribus. uel infames ab hominibus bone fame acceperint quod testantur tanquam plures et idonei testes debent admitti. cum secundum ordinem solitum iudiciorum non sufficiat unius testis assertio. etsi presidem presulgeat dignitate et actus legitimi sint infamibus interdicti. Testes autem huiusmodi proprio iuramento firmantes quod ad ferendum testimonium in causa ipsa odio amore timore uel commodo non procedant personis expressis nominibus uel demonstratione uel circumlocutione sufficienti designent et ab utroque latere singulos gradus clara computatione distinguant. et in suo includant iuramento se accepisse a suis maioribus quod deponunt et credere ita esse. Sed nec tales sufficiant nisi iurati deponant se uidisse personas uel saltem in uno predictorum graduum constitutas pro consanguineis se habere. Tollerabilius est enim aliquos contra statuta hominum dimittere copulatos quam coniunctos legitime contra statuta domini separare. Honorius iii. Preposito monasterii firmanen. dioc.

Per tuas litteras nobis intimasti

[illegible]

n quod cum causa que super quibusdam articulis vertitur inter canonicos sancti Petri ex una parte et G. Symonis clericum, ubi fuisset ab ap. sede remissa, dictus G. tribus mensibus post publicacionem testium elapsis testes suos interrogari postulat iterato &c. Nos. Quia illum non esse de hoc ceterum audiendum si forsan illos a principio interrogari super ceteris capitulis postulasset vel quod maius consequens negligentia fuit pretermissum. Idem ... abbatibus ... pontine et segobine dioc.

Ex fr. n. l. sancte crucis presbiteri card. quod procuratoribus Burgensis episcopi et clericorum sancte Marie de castro foret deditus auditorem. ea que procuratores episcopi proponere voluerunt diligenter audierit, quod tamen procuratores dicti episcopi contra personas testium productorum super principali negotio ad hoc se velle dicere proponebant &c. Et infra. quod recipiatis testes quos contra personas super principali negotio partes duxerint producendos, quos si rursus post alia vel ultra voluerint reprobare, sub illos per bone admittere poteritis, ita quod ultra non liceat partibus ad reprobationem testium aspirare, ne si quartos producendi contra tertios et sic deinceps partibus licentia attribuatur, negotium durius prolari contingat. Idem preposito et magistro G. Laudunen. canonicis.

Presentata nobis Suession. archid. petitio continebat quod cum inter quondam R. presbiterum ... suum ex una parte et capitulum sancti Petri Suession. ex altera super iurisdictione quadam idem archid. se dicit ecclesie ratione archid. proponebat habere quod utrerentur tandem cancellarium Parisiensem et magistros P. Remen. et P. Bracen. dictos super hoc arbitros elegerunt, qui cum suscepto arbitrio aliquandiu in negotio processissent, quod productis testibus et depositionibus publicatis receptis quoque allegationibus utriusque et actis omnibus inscriptis redactis singulorum suorum in persone sigillatis arbitrium proferre decreverunt. Unus ipsorum fuit tamen universe carnis ingressus et alius in archiepiscopum Eboracensem assumptus, qui distat per xii dietas et amplius ab eisdem, omnino capitulo predicto solo minime arbitrari valente, moveatur arbitrium expirasse dicitur. iu. .co. q. cum ... acta sine debito firmentis. Et infra. Oppone capitulo refutata ut vel recipiant depositiones eorum qui super sunt producendorum testium contra eos vel eas respuentes consentiant ut iidem testes admittant. In sanio iure quod utrique casu eidem capitulo competit tam in personas testium quam in dicta. Idem pontifici episcopo.

Nobis ap. ... supplicante innotuit quod cum ipse ordinem fratrum minorum ... causa ... probandum quod ... possessionem quosdam ordinis testes

[illegible]

iudicat qui deposuerunt super hoc deficiente de presentato non iurati. et infra. Cum igitur nullius testimonio quantumcumque religiosus existat nisi iuratus deposuerit facilius preiudicari debeat. Idem Consoprinen. episcopis.

Venerabili fratri nostro episcopo Consopritano cum nuntiis abbatis apud asterium in generali capitulo congregatis. et infra. Discretioni vestre quatenus testes quos dictus abbas et monachi sancti Martini Castinensis ordinis super vita et miraculis pie memorie co. abbatis monasterii supradicti duxerint producendos examinare singillatim curetis cum ea diligentia que debetur in receptione testium adhibita.

Gregorius IX.

Cum clamor validus contra archiuotum episcopum super symoniacis criminibus attendisset inefficaci et tribus episcopis dedimus in mandatis ut super his rei inquirerent diligenter veritatem. et infra. Verum quia per testis attestationibus lite contestata super symonia ita deposuere ut fuisse quod ex dictis eorum non potuit veritas declarari. et infra. quatenus examinetis eos iterum diligenter tam eorum quam aliorum quos receperitis testificata sub sigillis vestris nobis fideliter referatis. Idem.

Testimonium eius qui ab adversa parte opponitur tamen mortale convicto pateatur in criminali causa sive civili si in ipso crimine perseveret. Si vero sit de crimine emendatus et eum non committitur infamia non est in causa civili, vel quam de crimine civiliter agitur, propter quam propter reatum proprium repellendus. In criminali autem si alio iudicio instituta accusatione contra ipsum de crimine convictus extitit, vel confessus, vel non per exceptionem ex inde convincatur aut gravata sit eius oppinio pro eo quod quibus fuit tantummodo repulsus, quamvis in hoc casu non excluderetur in causa civili, potest a testimonio licet egerit penitentiam removeri. Idem.

Ultra tertiam productionem in causa communi non debent testes produci in causa non prestito ab eo qui hoc postulat iuramento quod neque per se nec per alium testificata subtraxerit vel fuerit percunctatus, nec per dolum vel aut artem aliquam quartam productionem expostulat, sed quos desiderat de novo producere prius habere nequivit. Idem.

Non debet quis in criminibus nisi forsitan in exceptis causis ad testificandum admitti pendente accusatione de crimine contra ipsum, cum et accusati nisi prius se probaverint innocentes ab accusatione et a susceptione ordinum repellantur. Alex. III. Papien. electo.

De testibus cogendis. Rubrica.

Causam committi, que inter canonicum et mulierem fuit .R. ventilatur, commisimus indicabis terminandam. Ideoque etc.

[illegible]

testes avaticur paratum iste assertionis testimonium invocatos ne veritatem occultent diligenter inducas et moneas. ¶ Si autem gratia odio vel timore subtraxerint eos ad ferendum testimonium coram prefatis iudicibus vel eorum nuntio quem ad hoc miserint ecclesiastica districtione compellas. Idem presbiteris Pont.

Cum super causa que vertitur inter prefatum episcopum et collegium [illegible] sic testium usum. ¶ Ceterum quia prohibitum testium veritati a predictis vos conspectui presentetis. ¶ Si vero non veneritis, sciatis nos ab officio et beneficio ecclesiastico apostolica auctoritate suspensos, et si nec sic veneritis excommunicationis sententiam et depositionis penitus formidare. Idem Ianuensi archiepiscopo.

[illegible] eo. t. consul. t. t. 17. quia si factum est notorium non eget declaratione testium depositionibus cum talia notoria probationem vel ordinem iudiciarium non requirant. ¶ Cum si non est notorium, eis qui conveniuntur factum negantibus, testes qui interfuerunt facto monendi sunt non cogendi ad ferendum testimonium veritati nisi forte timore adverse partis consistentis iudici eos a ferendo testimonio revocaverit, ne ad hoc passim possint de iuris humani rigore compelli. Idem.

Pervenit ad audientiam nostram quod cum [illegible] presbiter sancti Laurentii coram te fuisset de symonie et adulterii crimine accusatus, quidam qui contra eum ducendus erat in testimonium astrinxit iuramento ut non deponeret contra eum. ¶ Mandamus attendentes quod nemo debet instrumenta accusatio quorum appellatione testes continentur subtrahere quatenus tam ille qui subripuit instrumenta quam qui accusatori partem advocationis seu defensionis copiam subtrahit nisi ostenderit se licentem sui exceptioni debere iudicis auctoritatem eiusdem licet quod ad tegendum tante fraudis et calliditatis commentum ipsum testem esse minime compellendum. Clemens III. Segobiensi episcopo.

Pervenit ad nos quod cum palacius enormis et intollerabilis iniuria dicto coram multis astantibus et videntibus inferatur iurantes in contractu negant se tamen facinus commisisse et cum testes eorum testio qui presentes extiterunt hoc probare desideret illi nolunt veritati testimonium perhibere. ¶ Con. t. t. 17. quod hii qui clericos ecclesiasticos testificari recusant, si aliter veritas nequiverit inveniri, ad illud sunt per censuram ecclesiasticam compellendi. Idem.

Preterea super consanguinitate cogendus sit testis perhibere testimonium veritati non dubitatur a nobis cum id tam ius scriptum approbet quam consuetudo [illegible] aprobata si ipsum constituit ut ratio. ut gratia veritatem supprimere aut timore. Celestinus III.

Preterea si testes publica

[illegible]

[illegible]

quos tua civitas nunccu-
pat synodales. super cri-
minibus coram te vel tuo co(m)-
misso semel testimonium
reddiderint, non debent compelli
ut in presentia archidiaconi delega-
ti iudicis super eadem causa
iterato perhibeant iuramentum.
cum non aliter stat fides iudici
a delegato nisi forte arti-
culus noviter emergat.

Nec vero testes publicati
possunt per infamiam ap-
ponendo testibus removeri.

Si etiam postquam semel re-
cepti fuerint, contigerit et volasse
quorum testimonia sunt quasi
nubilosa, et in proferendo
testimonio erraverint, si postmodum
correxerint, repellari non debent.
Secus autem esset si correcti-
onem fuerint, possunt iter-
vanire. Innocent. III. po-
ri sancti Fridiani et magistro B.
canonico pisano.

Super his et cetera volu-
mus etc. quod autem super inquisiti-
onis articulum de causa elec-
ti quotiens et cum sub nomine lon-
ge maioris et sanioris partis
capituli destinatis cogatis tes-
tes qui nominati fuerint perhibe-
re testimonium veritati. Idem
archiepiscopo mediolanensi.

Cum contra magistrum
R. super eo quod dicitur a se apostolicas
falsas litteras reportasse, ad te
presentem procuratorem suum
missum fuisse tibi dixerint,
scripta nostra postulasti super eo apostolico
oraculum edoceri utrum super
prefato vitio falsitatis tes-
tes compellere debeas nomi-
natos. Nos igitur quod

testes prefati si se gratia odio
vel timore subtraxerint, per cen-
suram ecclesiasticam appellatione remota compellere
veritati testimonium perhibere.

Honorius III. Eugenio ma-
gistro B. canonico senonensi.

Dil. filiorum W. ... capi-
tuli et episcopi ... ex
altera, procuratoribus in nostra
presentia constitutis etc.

Testes qui fuerint nominati
precipimus super criminibus si se
gratia vel odio vel timore subtraxerint,
per censuram ecclesiasticam
cogatis veritati testimonium
perhibere. Idem episcopo Lodovensi
et magistro B. episcopo.

Venerabilis frater noster archiepiscopus Ra-
vennas proposuit quod cives tien...
etc. quondam clericis
ecclesie Ravennatis quondam per se
iuravit et in facie ecclesie
in eius detrimentum e-
dantes eis quondam pecunie
quantitatem ad hec celanda
se astringentes vinculo iu-
ramenti. Cum humiliter
supplicaverit ut cum super
his et quibusdam aliis arti-
culis nobis duxerimus committen-
dam, et ipse intentionem suam
probare non possit testimonio
eorum pro eo quod sibi prodere
nec per testium defectu pereat sua
iustitia dignaremur. Ideo
etc. quatenus premissa per cen-
suram ecclesiasticam appellatione remota cogatis illos quos
videritis compellendos ad
huiusmodi iuramento absolvant quos
idem archiepiscopus ad testimonium
duxerit producendos, eos nihilo-
minus si se gratia odio vel
timore subtraxerint districtione
simili compellentes ad perhibendum

[illegible]

Testimonium ciuitati. Gregorius .ix.

De fide instrumentorum.

Si scripturam autenticam non uideant, ad exemplaria nichil facere possunt.

Alex. iii.

Scripta uero autentica, si testes inscripti decesserint, nisi per manum publicam facta sint ita quod appareant publica, aut autenticum sigillum habuerint, per quod possint probari, non uidentur nobis alicuius firmitatis robur habere.

Idem.

Ex litteris uestris accepimus quod cum causam que inter magistrum A. et B. super capella de Ambitoria uertitur de mandato nostro susceperitis terminandam, prefatus B. litterarum sibi copiam fieri postulauit, qui cum eas argueret falsitatis, quia in narratione facti abrase sunt, ubi scriptum est una parrochiana etc. Et infra: Dicimus quod propter abrasionem illam iudicari false non possunt, nec est ibi super pecte. Presertim cum priuilegia in possessionibus abradantur, et littere in narratione facti, si erratum est, possint incunctanter abradi.

Idem Eboracensi archiepiscopo.

Accepimus litteras quas abbas sancti Augustini Cantuariensis archiepiscopo transmisit. Et infra: Cum priuilegia non inspecta non ualeant argui falsitatis, et difficile sit et periculosum ea ab apostolica sede deferri, precipimus ut uel exhibeant eidem archiepiscopo in claustro proprio suorum fratrum, uel in alio loco congruo et securo, uel ad ciuitatem primam sancti Iohannis baptiste. Et infra: Si uero non uenerit, nec sufficientem responsalem miserit, silentium perpetuum imponentes, ipsa ulterius arguendi. Interim autem nolumus illa priuilegia uacillare, sed precipimus sententiam que eorum obtentu super statu monasterii lata est inuiolabiliter obseruari. Et infra. Et iubemus ut archiepiscopum in inspectione priuilegiorum duodecim hominum faciatis esse numero contentum.

Celestinus .iii. Abbati sancti Facundi.

Contingit interdum ut dicatis quod quamuis cum ex aliquo litem habentes priuilegium uestrum aduersarii cogimini plenius exhibere, ubi actionem exceptionem unius capituli super quo conuenimini, plurima litigia suscitantur. Et infra. Con. u. t. pr. ut quotiens super exhibendo priuilegio seu indulgentia uel instrumento fueritis requisiti, presente iudice aut aliquibus prudentibus uiris deputatis ab ipso, audiente parte contraria, tantum illud recitet. Ita quod si super uno tantum capitulo quod sunt, illud solum ei reseruatur, et aduersarii ei copia fiat.

Innocentius .iii. archiepiscopo Mediolanensi.

Ad dilectos filios G. abbatem sancti Donati de Scornila et B. procuratorem eius sunt

super obiectis articulis cum sint in nostro auditorio litigatum. Petebat siquidem abbas nomine monasterii sui a praefato procuratore tuo nomine ecclesiae Mediolanensis restitui monasterio memorato portionem sive sextam cum honore et districtu et iurisdictione loci praefati, dicens ad monasterium haec omnia pertinere, hoc ipsum dicens de hominibus qui habitant in civitate Trebinensi et tenent res monasterii in Gallia, de quibus monasterium obtinuerat in iudicio possessorio per sententiam episcopi Vercellensis. Haec omnia petebat cum omnibus fructibus inde perceptis, salvo in omnibus iure addendi vel diminuendi, comprobare satagens omnia quae praemissa sunt ad suum monasterium pertinere. Primo per privilegium Luitardi comitis quondam episcopi Ticini, qui monasterium ipsum fundaverat et ea quae praemissa sunt donaverat universa. Secundo per instrumentum sententiae Ansperti quondam Mediolanensis archiepiscopi, quam ex delegatione Lodovici imperatoris tulit super his pro monasterio contra A. praefati Luitardi nepotem, qui super his monasterium molestabat. Tertio per privilegia Romanorum imperatorum, praesertim Henrici, qui omnia praemissa monasterio confirmabat vel conferebat. Quarto per instrumenta locationum diversis personis quas fecerant abbates monasterii memorati. Testes produxit quoque per quos intendebat probare quod monasterium a XXX annis et infra a XL annis possederat supradicta. Et quod fama publica erat ea omnia a praefato iam dicto monasterio Luitardo fuisse donata. Sed contra privilegium donationis a procuratore tuo multa fuerant obiecta. Primo quia ubi apparebat maxime suspectum, videlicet in annotatione indictionis, ubi posset falsitas facilius deprehendi. Secundo quia cum charta vetustissima videretur, recentior apparebat scriptura, tanquam non illo tempore facta fuisset. Tertio quia falsum sigillum videbatur in ea appositum, eo quod a media parte sigilli apparebat quaedam imago non cum mitra in capite sed cum pilleo, nec induta pontificalibus vestibus sed regularibus, tenens in manu non baculum pastoralem sed quasi sceptrum regale, cuius facies non apparebat integra sed dimidia, tanquam in alia medietate respiceret aliam mediam, quae tamen tota vacua remanebat, sed quaedam imago videbatur ex ea fuisse deleta, quia cera in ea parte nec in colore nec in planitie reliquae parti similis apparebat. Unde non episcopi sed imperatoris videbatur fuisse sigillum, eo quod in una medietate Caesaris imaginem exprimebat et in altera medietate praesumebatur vel filii vel coniugis imaginem habuisse. Nam et in ipso sigillo nullae aliae litterae apparebant nisi quod nomen proprium cum hac adiectione Dei gratia desi-

[illegible gloss]

gnabant. sed cum proprium nomen ipsius episcopi fuit Lucardus: in nomine proprio quod exprimebat sigillum. delete fuerant due littere secunda que fuerat inter .l. et a. et sexta que fuerat inter r. et d. ita quod si secunda procul dubio u fuisset. et sexta fuisset r. procul dubio non Luchardus. sed Lothari legeretur quod etiam inde cognosci poterat quia secundum dispositionem aliarum litterarum inter .l. et a. non erat tantum spacium nisi quod potuisset unam litteram continere. cum secundum integritatem huius nominis Lucardus inter .l. et a. due littere sint dimisse. Preterea inter r. et d. in tam modicum erat spacium ut in eo non littera b. d. que occupat maius spacium. sed hec littera .r. que minimum occupat in spacium videretur formata fuisse. Rursus cum cera sigilli ab interiori parte vetustissima esset cera que posita erat ab exteriori parte quasi ad confirmationem sigilli. recens erat et mollis. quod cum diligenter investigatum fuisset: evidenter est compertum quod sub vetustissimo sigillo carta fuerat perforata et per glutinum nove cere que posita fuerat exterius quasi ad confirmationem sigilli. vitiose fuit ipsi carte subiunctum. Eadem falsitatis species perniciosa videtur in appositionem sigilli. Cetera fere privilegia Ro. pontificum et imperatorum preter privilegium Henrici vel falsa reperta sunt vel falsata. sed ipsum Henrici privilegium ad fidem instruendam non videbatur sufficere quia nec erat publica manu

confectum nec sigillum habebat autenticum eo quod erat fere ex media parte consumptum nec plus de nomine proprio nisi ultima medietas videlicet .ri. nec ceteris litteris. nisi hec adiectio dei gratia apparebat ita quod ex litteris ipsis non magis poterat comprobari fuisse sigillum Henrici quam Lodovici vel

Instrumentum quoque sententie in multis modis inveniebatur suspectum. tum quia quedam in ipso apparebant interrasa. Tum quia subscriptio notarii videbatur manus alterius fuisse quam subscriptio instrumenti. cum tamen notarius in subscriptione profiteretur se instrumentum manu propria conscripsisse. littera quoque videbatur recentior quam carta et incaustum quod videbatur infectum ut antiquius appareret. In omnibus enim imperialibus et privilegiis que posteriora fuerant nulla est habita mentio de illa sententia quamvis eorum aliquibus in confirmationem facta fuerant Lucardi qui dicebatur donationem fecisse.

Porro si legitimum esset instrumentum sententie per illam tamen sententiam nullum Mediolanensi archiepiscopatui preiudicium poterat generari. cum ipsa sententia lata fuerit inter alios. et res inter alios acta aliis non preiudicet. Nec attestationes que continebantur in instrumento sententie per quas ultima donatio Lucardi videbatur esse probata poterant eidem archiepiscopatui nocere aliquatenus aut irrogare cum inter alias personas et in alio iudicio recepte fuissent.

[illegible gloss]

ad testium. q. si signa. tunc n. venit testis ad consignatores ut agnoscant sigilla sua. ff. quadam. de . api. q. sed si signis eorum consignatorum et signis non agnoscit suum sigillum non ideo vitiatur. sed suspectum habet mixtum. ff. quad. de api. l. i. ins. cum vero sigillum notum est et creditur gratis litteras et impudicam alterius. s. de pba. post cessionem. et c. m. quam diu dictum non probet. verbi impedimentis. e votum neque aut adimple.

imo auferendus est de manibus tenentis et dandus est principi. ff. e. de paganis et sacrificiis eorum. l. illi. sed si non est ex toto dissona. tunc aliter expectandus est secundum mandatum. s. de off. del. si qui. tunc aut vel inde. q. si non. si autem aliqua decretalis est prius non statim cicatur. sed consulitur superior. ut hic dicit. et l. ideo. quia cum in aliqua decretali allegatur per iudicem quod sit decretalis ar. xx. q. i. quis progenitores. si aut decretalis obviat

Ceterum memorati Henrici privilegium quod non solum confirmationis sed et donationis videbatur fuisse: unde rerum dictarum donatarum intelligi forte poterit monasterio acquisitum quamvis ex forma petitionis que in ipso privilegio declaratur confirmatorium videretur tamen fuisse et quibusdam ut tamen intelligatur eo minus quo magis possit valere distinguendum videbatur: ut idem Henricus alia donavit et alia confirmavit cum eadem legitime requisivissent confirmari pariter et donari. confirmari tamquam prius habita et possessa. donari tamquam tunc tradita et concessa. ac per hoc illa non poterant intelligi per privilegium illud donata. sed confirmata cum iuxta sanctiones legitimas quod meum est. ex alia causa meum fieri non possit nisi desierit esse meum. etc. Cum igitur privilegium Henrici confirmatorium tantum extiterit saltem quoad illa que deducta sunt in iudicium si principale non tenuit nec accessorium quod exeo ut ob id dignoscatur esse secutum etc. Per istam quoque locationis nec est utique probata prescriptio nec ad plenam possessionem. cum ad probationem rei vel prescriptionem ad defensionem non sufficiat sola locatio etc.

Cum autem super his fuisset diutius litigatum quia legitime probata non fuerant que petebantur ad monasterium pertinere ab impetitione ipsius procuratorem tuum nomine tuo et mediolanensis ecclesie sententialiter duximus absolvendum quam cum obscura sint iura partium consuevimus eum qui petitor est iudicari.

Idem Cantuariensi archiepiscopo.

Quod super his etc. Quoniam nisi quod agere debeas. Circa cruce signatos quidam dicentes se ab apostolica sede recepisse super absolutione sua ignota cardinalium sigilla reportant cum eis super impedimentis expositis non fuerit deleta credendum. Ad quod taliter respondemus quod si qui talibus litteras in diligentiam ut qui personas et facultates eorum plene noverit hoc modo scribimus. ut super impedimentis expositis inquisita diligentia veritate statuant circa illos quod animarum saluti et ecclesie sue honestati magis noverit expedire attentius providentes ne quo in fraudem vel fallacie commentum fingatur. unde si tales per suppositionem veritatis aut falsitatis expressionem litteras non solum cardinalium sed etiam nostras. nec solum dubias sed etiam certas contigerit impetrasse carere volumus impetratis et eis non obstantibus ad iuris executionem est procedendum.

Idem Exoniensi episcopo.

Pastoralis etc. Auctoritate presentium duximus statuendum ut cum aliquis decretalis de qua iudex in dubio dubitet allegatur si eadem iuri communi sit consona secundum eam non metuat iudicare cum non tam ipsius quam iuris communis auctoritate procedere videatur. Verum si iuri communi sit dissona secundum ipsam non iudicet sed superiorem consulat super ea.

Idem episcopo sancti Andree et aliis.

sententiam dei littere debent contineri. s. de cohi. cle. c. iiii. et eo et in i. l. hic quod littere generales non solvunt a iudicio. nec a sua ex causis. s. de sen. ex. cum pro causa. et ar. s. de off. ord. ex. parte. Jo. obstantibus. denegabit ii. delegatus suam cognitionem nisi delegans denegaverit omissionem. s. de sup. ne. litteris.

Pastoralis. et si iuri communi sit dissona. Jo. quod preceptum sit contra ius statuum est abiciendum. xxv. q. ii. sup. ea. non ii. iohe. super recedendum est a iure communi. ut. s. de sup. cum quae. et s. de ca. et q. c. contra.

cum omnes. et s. de cogni. nunc et pos. cum venisset nisi princeps per suum spiritu intendit tollere consuetudinem. alioquin durabit consuetudo. j. de re iu. cum omnes que. ff. de sepul. viol. l. iii. q. dum. Jo. consulat. et interim pendente relatione iudex supersedeat etc. ar. s. de of. del. l. et c. de rel. l. i. et ii. q.

.i. nomen pbri. iiiiii. ·||··||··||··||· iiiiiiiiiiiiii. iiii.

Cum dil. f. post publicacionem. dubio forte fuit illa questio ... [illegible]

[illegible]

de vercell.

Cum dil. fil. A. ad sedem apostolicam quem duximus remittendum quod uterque pars poterit iustitia sua et post publicacionem attestacionum usque ad diffinitive sententie calculum exhibere, an quod sit in eo dictum. Super tertio vero articulo respondemus quod si consuetudo illius patrie obtinet approbata instrumentis illius regionis fides adhibeatur: nos eam securi potius admittere presertim cum supradictus rex tante fuit honestatis quod ipsi instrumenta maxime auctoritatis sunt in partibus secularis. Idem ep. cum intubien.

Cum Johannes Tremita? [illegible] c. xxx. libras senensium ... coram dona Deo et Jo. iudicibus [illegible] ... ex adverso proponens quod cum Jo. in centum xxx. libras ... qui eidem venditam ... tenerentur. c. xxx. libras ... debebat non immerito compensare tandem cum super hiis et quibusdam aliis articulis inter vos fuisset aliquandiu litigatum iudices attestacionibus publicatis ... possessionem vacuam tradens ... tam. Cum igitur ab hac sententia ad nostram duxeris audientiam appellandum, nos tamen tibi ... appellantium ... auditorem ... fuit

... [illegible] supra dicte domus venditionem puram sed conditionalem post extitisse, ac nulla tenus retinens ad traditionem ipsius ... testibus ad hoc probandum inductis, quod cum novum esset capitulum pendebat tamen ... qui ... deposuerunt se ... contractum ... Jo. super eadem domo celebrata, per quod c. l. xxx. librarum ... tibi fiat ... tam in ... ea dicta conditione ut tu ... ipsam in habitares ... tua et post obitum tuum ... eiusdem Johannis nepotibus maneret ... conditionis ... ipsam eidem ... vendidisti ... potius ... anni ii. mensis ... quo venditio facta fuit idem testes se dixerunt minime recordari.

Victus autem ... venditionem non conditionalem sed puram proposuit extitisse et ad hoc probandum publicum exhibens instrumentum. Tandem ... qui confecerat instrumentum ... instrumento ... ad idem probandum induxit. Porro cum dubitacio esset ... debeat probatio ... fuit ... Quia si eandem ... obtineat instrumentorum fides ... testium ... instrumenti ... debet esse ... ut tum ... [illegible]

[illegible]

[illegible]

tium depositionibus praeferatur. Et infra. Ad hoc autem idem Io. ex aduerso respondit, quod cum intentionem suam probandam fundauerit in instrumento, actum in modum exceptionis in venditionem ipsam non puram sed conditionalem celebratam proponas, nec per testes ad hoc a te inductos de eo fuit per te facta fides, et ideo non pareat quod super illa venditione deponat, quae constat per eundem instrumentum determinato tempore fuisse contractam, huius probatio videbatur inefficax ad intentionem suam euincendam. Verum responsionem istam probabas esse inualidam, quoniam cum vtraque pars a nobis interrogata fuisset, et in iure confessa, quod dominica castri venditio sub domino contracta fuit, et ex depositionibus testium liquat venditionem conditionalem fuisse, ex utriusque confessione colligitur euidenter eandem domini venditionem conditionalem extitisse, non puram, non obstante quod ipsa interrogatio facta fuit postquam a partibus extitit in causa conclusum, cum iudex qui usque ad prolationem sententiae debet uniuersa rimari possit interrogare de facto quotiens dubitationis aliquid occurrit. Et infra. Nos ergo pronuntiamus venditionem praedicti domini fuisse conditionalem celebratam, et te nullatenus obligatum ad traditionem ipsius, super hoc memorato Io. silentium imponentes, sententiam vero iudicum praedictorum, qui alias iuste pronuntiasse noscuntur, cum huius exceptio coram ipsis nec probata fuit nec obiecta, quo ad dictum capitulum infirmamus, eam quoad alios articulos confirmantes.

Honorius III.

Ex parte karissimae in Christo filiae B. quondam reginae Anglorum fuit propositum quod rescriptum apostolicum, pro eo quod in dictione sponsae uariauit hoc figuram, O. decanus asserit in contrarium. Mandamus quatenus non obstante in negotio ipso ratione praemissa procedatis.

Gregorius IX. Priori sancti Bartholomei et decano de Arcubus Londonensi.

Perpetuus vicarius ecclesiae de Orcham nobis exposuit quod cum priorem et conuentum de Leodes cum super decimis coram iudicibus auctoritate apostolica conuenisset, tandem super finibus coram ipsis recognouit, misit eosdem quod dicti iudices copiam quorundam instrumentorum communem quae habebat pars aduersa ipsi qui intendebat intentionem suam super principali fundare, si non faciebant eidem, hi cum instantia postulauit, iniuriam audiam appellauit. Et infra. Ideoque si est ita, reuocato in statum debitum etc.

Idem.

Imputari enim potest qui proprias contra se scripturas in iudicio protulit, fidem sibi adhibere derogantes, cum in ipsius fuerit potestate quod uoluerat non proferre etc.

Idem.

Nulla cautio quam a te idem debitor proponis expositam in iudicio, aequitate quamuis aduersarius tenetur ostendere debitum continentem; sed si eam ipse quod habes scriptam protulerit exhibit

[illegible]

inuitio receptionis pecunie promissam vel ex aliquo alio contractu antecedenti. ex. ii. [illegible] tue confessioni que continetur in ista cautione [illegible] non fit mentio non potest ex illa cautione. C. de non nu. pecu. generaliter. [illegible] indigni [illegible] sua voce diluere [illegible] infringe testio. C. de proba. [illegible] et in. l. pacti generaliter [illegible] vii. [illegible] omnis femine quando non puniretur [illegible] fitente se debere vel ex aliqua iusta causa precedenti. ut est hic [illegible] puniretur et de[illegible]

ex illa confessione. ut in. l. pacti generaliter [illegible] con fessio ex [illegible]

mea confessioni tue stabit nisi probaveris te eo indebite promisisse. Idem s. tabellioni.

Cum p. tabellio morte perierit quedam non perfecta instrumenta que in notam redacta fuerant ab eodem: ad petitionem eorum ad quos pertinent: auctoritate ordinarii iudicis poteris ea fideliter in publicam formam redigere habitura perpetuam firmitatem. Idem.

Si instrumenta per vetustatem vel aliam iustam causam exemplari petantur coram iudice ordinario vel delegato ab eo specialiter presententur qui si ea diligenter inspecta in nulla sui parte viciata reperit per publicam personam illa precipiat exemplari eandem auctoritatem per hoc cum originalibus habitura. Salomon. Salomon in parabolis.

Sicut *de presumptionibus. rubrica.* noxius est qui mittit lanceas et sagittas in mortem: ita vir qui fraudulenter nocet amico suo et cum fuerit deprehensus dicit ludens feci. Idem.

Afferte mihi gladium. Cumque attulissent ait dividite infantem vivum in duas partes et date dimidiam partem uni et dimidiam partem alteri. Dixit autem mulier cuius filius erat vivus ad regem. commota sunt quippe viscera eius super filio suo obsecro domine date illi infantem vivum et nolite occidere eum. Econtrario illa dicebat: nec tibi sit nec mihi sed dividatur. Rex ait date huic infantem vivum et non occidatur hec est enim mater eius. Ieronimus super parabolas.

Ex studiis suis intelligitur puer quem enim virtutibus studere commode destinatione audicionem sapientum obsequentem mandatorum dei maxime simplicitati et humilitati videris. huic munda et iusta opera intelligere. Bonefacius papa episcopis Gallie.

Nullus dubitat quod ita iudicium nocens subterfugit quemadmodum ut absolvatur querit qui est innocens. confitetur enim de criminibus quisquis se subterfugere iudicium dilationibus putat. Gregorius Iniomenus.

Nonne bene dicimus quia samaritanus es tu et demonium habes. respondit Ihesus: ego demonium non habeo. duo quippe illata ei fuerunt unum negavit alterum non tacendo concessit. Idem Maximiano episcopo.

Mandata celestia efficaciter gerimus si nostra cum fratribus Iohannem papiensem, qui super cunctas ecclesias Sicilie te vices sedis apostolice ministrare decrevimus quos in loco tribunitis sine persone [illegible] ut tam dictis [illegible] quod debes [illegible] tua conscientia permanens. Idem.

Quosdam in affricana [illegible] tam mortalitate et languoribus vastari quanto ma[illegible]

iudicium refugit [illegible] de iustitia [illegible] [illegible] honorius [illegible]

Nonne. [illegible] bene dicimus [illegible] negavit [illegible] Samaritanus es [illegible] tacendo [illegible]

Sicut noxius [illegible] eum dolo [illegible] ludens [illegible]

Afferte. [illegible] rex salomon [illegible] et de [illegible]

[illegible]

mores estis cōo q̄ sbtilius cognouistis. Idem wintoniensi archiepiscopo.

Quanto te sub latere tuo diuino ñ potuit q̄ ad nos ĩ longinquo puenit. Ieronimus sup osee.

Scribam eis multiplices leges meas et p us datis et neglectis apparet q̄ has negligent. Alex. iii. decano cassian.

Quia vi simile nō est q̄ h. psonatum eccl'e. r. capellano dedit et ab eo eidem eccl'e accepit uicariam, puideas ne sup h. pbacōne recipias nisi cōis loci fama id dictat ul' fama tales psone appareant de quibus uisu se ñ sit q̄d debeant dubitare. quoniam sepe contingit q̄ testes corrupti facile inducantur ad testimonium falsum pferendum. Idem ianuensi archiepiscopo.

Illud quoque nobis innotuit q̄ cum quedam mulier uidua p decem annos uiro cuidam suo sicut creditur cohitauit et ab eo fuit cognita carnaliter nunc ipsum asserit suum ñ esse maritum. Vir autem eam uendicans in uxorem ostendit publicum instrumentum ĩ quo sese coniuges noīant et p q̄ ipsum ei donationem pp nuptias fecisse apparet. mulier autem instrumentum illud asserens uiciosum uiro suo dictis fraudaret et plures testes produxit q̄ ille ab ea multas ei sepe rogatus ut eam desponsaret nec desponsare se nec desponsatum se ipsam firmiter asserebat.

Miramur autem ñ modicum p dictum instrumento et quibusdam testibus qui uiderant eam anulos deferentem ipsum pbauit uxorem. Et sed mulier de more illarum que panes uendunt se anulos detulisse dicebat. Unde q̄ in hiis dubietatem fama uicinie debes magis attendi si fama loci habet q̄ uir ipsam in lecto et in mensa sicut uxorem tenuerit. cum nomen sit maritis et femine coniunctio indiuiduam uite consuetudinem retinens cogenda est mulier ut eidem uiro affectu maritali iungatur. Presertim si pscriptum instrumentum ab eo dictatum fuit qui officium suum fideliter ad implere. Idem.

Litteris tue fraternitatis receptis nobis innotuit q̄ cum p. ab .a. muliere quam uxorem acceperat peteret separari accusatores inducti produxerunt testes firmiter asserentes q̄ parte quarta consanguinei eidem uiro fore eam sanguineam eidem uiri sororum cum sola nudum cum nuda in eodem lecto iacere ea ut credebant intentione ut eam cognosceret carnaliter: uiderunt in satis secretis locis et latebris ad hec comedis electis et c. Et con. t. t. sz q̄ ex hac uiolenta et certa suspicione fornicationis post sententia diuorcii pmulgari ita quod uitur nec eam habeat mortua illa ducendi aliam mulierem multe sine sponsatio gli rema

[illegible]

[illegible]

Inter cetera. Clemens .iii.
Tertio loco huius consultationis
nobis dubium .t. f. petit explica
ri an iuvenis sponsam in q̃
p̄uba de p̄senti ꝯsensit de
beat uxorem habere quorum
.iiii. impediendum neptis
ipsius sponse p̄fitens se cum
ea se carnaliter cognitam
asserebat. at q̃ producti testes
dixerunt se p̄ certo credere quod
illa dicti iuvenis extitit
concubina adicientes quod eos
insimul viderant per plana
et nemora mas et femina p̄ites
vagantes et testimonium
vicinie se sup hoc recepisse.
dicebant ad maiorem autem
certitudinem quod nunquam sufficienter
esse credidisti esse probatum. quod ea
dem mulier asserebat tam
ipsa quam iuvenis interrogati se
paratim seorsum confessi sunt
quod se invicem carnaliter cognoverant.
verant. nec iuvenis nollet
quam ab ea quam desponsaverat
separari. Nos autem quod ea
sunt intelligentes p̄sertim
cum hoc non dicatur occultum sed quod
p̄ dictos testes p̄ plures manifestum
consulti esse credimus ut matrimonio
manente non negantes sed solutis
sponsalibus separentur. Inno
centius .iii. universis episcopo archiepiscopo
bituricensi.

Litteras vestras accepimus con
tinentes quod cum causa que vertebat
inter abbatem Sancti Dodoni (?) episcopum et cives
burgenses decantate (?) que
de crimine heresis in petebant
nobis a Albi de colloni a sede
ap. delegata fuisset inter p̄s
nos duos sub certa pena sibi
arbitros statuerit. dele
gata nobis potestate non
nunquam refutata. Ad autem lator
p̄sentium unius ex illis
hesim fiat suam publica
voce confessus. Et de fratre suo
similiter recognoverat. quod
eo de secta laborabat erro
re .t. s. Nos vero p̄ eum
suspectum de heresi. venerunt
habuimus tum quod quando dixerat
p̄ea se dixisse negavit ut
mandatum dixit p̄ius ipsum
asserendo illum hereticum
ut p̄ium p̄ea inmisit in deci
p̄iendo unum de heresi quorum
utrum vidit illum valde s̄
p̄ceptum quod quasi in simile in dea
tum quod eo tempore quo tamquam ve
penitens ab heresi revertebatur
ad fidem. tam quoniam non dica
vi non dixisse p̄sertim ipsum
quoniam tamquam karissimum non asser
uisse hereticum. non fuisse ascens
zelo fidei orthodoxe. verum p̄
sumitur quod cum p̄ea p̄gavit unum
de heresi turpiter decreverit quod
dicta de eo quam cum p̄p̄ solam s̄
picionem quamvis venerimus tem
nolumus ipsum decam genui dum
ne dampnari. talem etiam
tam securitate receptiatis
ab ipso p̄curatoriam cau
tionem quod timore pene corpo
ralis debeat coherceri distri
tam ei p̄nam iniungentes.
ex qua valeat apparere. utrum
in tenebris ambulet an in
luce. utrum sit vere penitens
an ficte conversus. et si eum hoc
modo verum catholicum cogno
veritis non sinatis ipsum inde
bite molestari aliquem
secum tamquam heretici condempne
tis. Idem eidem episcopo Albi de

ar. q ex quo quis honestus fuit ho nestus [illegible] c. mandato [illegible] non omnis [illegible] a barbatis [illegible] senili etate [illegible] Stulticia est que te no dixit ee senem.

[illegible]

Eiusdem.

Cum in iuventute sua
quinque electus episcopus adeo se
maturum honestumque promo
exhibuerit ut ab ecclesia ro.
meruerit pallio decorari.
non est de leui credendum
quod postquam ad senilem per
uenit etatem turpiter adiecerit
iugum castitatis fetores libi
dinis amplexando cum
labes huiusmodi que si nunquam iniu
uentute contrahitur in senectute
frequencius exprimatur. quis
de facili preterea crederet quod
uir predictus summa litterarum perfe
ctus [illegible] ad eam pas
sionis ignominiam se con
uerteret ut cum propria neptea ab
hominabilem perpetraret incest
tum cum secundum summas ethni
corum naturale fedus. inter
tales personas. incestum per
mittat seu commisceri suspi
cari. Licet igitur rex unga
rie eundem ipsum nobis per
nuncios et litteras detu
lerit [illegible] postulans
ut malum huiusmodi pro consimili
exemplo de ungarica ecclesia
tolleremus. Quia tamen eius sugges
tio non de caritatis radice sed
ex odii fomite procedere uide
batur. Nolumus aures nostras que
maiugins de accusationibus in cau
re. sed ut probaremus spiritu si essent
ex deo. Ianuensi episcopo dedimus
in mandatis ut prudenter et cau
te a coepiscopis indagaret utrum
prefatum episcopum crederent. ta
li labe respersum qui nobis
per modum responderit quod cum
uirum honeste conversationis
esse crederent personam ipsius mi

Duplicat commendantes. Idem
archidiacono et preposito mediolan.
Dilectum archidiaconum medio
lanensem dedimus in mandatis ut
[illegible] scolarem archipresbitero sancti
uictoris in clericum eiusdem ecclesie
recipi faceret et infratrem [illegible]
presbiter memoratus archidiaconum
declinans examen asseruit
quod nequaquam sufficiebant du
obus clericis facultates ecclesie
memorate adiciens quod pre
dictus [illegible] ydoneus
ad illius ecclesie beneficium ob
tinendum [illegible] Cum nobis
duxerimus committendam. ita
ut ea illa clausula scilicet si pso
na fuerit ydonea que in nostro
rescripto reperitur inserta. eidem
scolari probandi se esse ydo
neum. nulla necessitas inponatur
cum prima facie presumatur ydo
neus nisi aliud in contrarium
ostendatur. Gregorius
.iii. De iure iurando. rubrica.

Ex administra
tionis [illegible] cre
ditores ad iuramen
ta super usuris sibi sol
uendis prestita relaxanda
ecclesiastica districtione co
gatis. Ex registro gregorii.
Peruenit ad nos laude
nensem episcopum ab arnulfo comi
te rebus suis spoliatum [illegible]
ramento pulsum quod non repe
teret sic ablata. Cogni
ta igitur contumelia ualde dolui
mus asserentes ipsum episcopum
nulli iuramenti uinculo super
his posse constringi. quem
tamen absolutum quod nefandis
sima coactione iurauit.
Idem regi francorum.

[illegible]

[illegible]

Pervenit ad nos. et infra. Non enim propositum aut promissum infringit qui in melius commutat. nec ei tu que si promissum tuum iuramento vel fidei obligatione interposita conditione firmasses. aliquatenus teneris. si constat eum ad comitem minime pervenisse. Idem Pet. Sibonac.

Ego episcopus. Ab hac hora in antea fidelis ero sancto petro sancteque romane ecclesie domino meo pape. et eius successoribus canonice intrantibus. non ero in consilio nec in facto aut ut vitam perdat. aut membrum vel capiatur mala captione. Consilium quod mihi aut per se per litteras. aut per nuntium manifestabit. nulli pandam ad eorum dampnum. papatum romane ecclesie et regalia sancti petri adiutor ero ad defendendum et retinendum salvo ordine meo contra omnes homines. Vocatus ad synodum veniam nisi impeditus fuero canonica impeditione. legatum apostolice sedis quem certum esse cognovero in eundo et redeundo honorifice tractabo. et in suis necessitatibus adiuvabo. apostolorum limina singulis annis. aut per me aut per certum nuntium visitabo. nisi eorum absolvar licentia. sic me deus adiuvet et hec sancta evangelia. Urbanus papa.

Nullus episcopus clericos suos nisi forte quibus ecclesiasticarum rerum commissa sunt dispensatio sibi iurare compellat. Alex. iii. episcopo vigilien.

Debitores ad solvendas usuras in quibus se obligarunt artari cogi non debent. Si vero debitores post solutionem iuraverunt. cogendi sunt domino remittere iuramentum. Extra usure solute fuerint creditores ad eas restituendas sunt ecclesiastica severitate et si necesse fuerit compellendi. Idem rothomagensi archiepiscopo et eius suffraganeis.

Ad nostram audientiam noveritis pervenisse quod cum P. quibusdam hominibus certam summam pecunie mutuasset quasdam ab eis possessiones et redditus recepit in pignore et ipsos iuramenti religione astringens quod super his donec solveretur sibi pecuniam nullum ei gravamen inferrent. licet autem de possessionibus illis et redditibus nondum sortem deductis expensis receperit tamen frater archiepiscopus per hoc excommunicationis vinculo astrictus est. Ideoque mandamus quatenus recepta a predicto per sufficientem cautionem quod mandato ecclesie parere vel iudicio absolvatis eundem. Deinde debitores eius qui predictas possessiones et redditus contra iuramentum subtraxisse dicuntur. si ita est. ecclesiastica censura cogatis ut hec restituant vel ei non molestias inferant donec ei pecunia persolvatur. cum autem ei pecuniam sic iuraverint persolvere: nos ipsum ad restituendum quicquid deductis expensis ultra sortem recepisse constiterit. inducere studeatis. et si monitus non fecerit

[illegible]

[illegible]

in eandem ecclesiis similiter reducatis eandem. Idem Senonensi archiepiscopo.

Si vero aliquis quem gravissimo metu sub religione iuramenti sui ius resignare coegit, ipsum quem seruaverit quod nos absoluere noluisti an alteri eorum ius uestro debeant tibi duximus respondendo quod non est tutum contra iuramentum suum uenire nisi tale sit quod seruatum uergat in interitum salutis eterne. Nec nos auctoritatem dare in hac parte uolumus ueniendi contra iuramentum proprium nec auctores periurii uideamur. Verum aliquando etiam apostolicus pontifex esse reuoluit quod dicitur qui coacti in ministerium ecclesie abiurauerunt de iuramento absolutionis beneficium meruerunt, meruerit et ad cohibendam iniquitatem eorum qui ecclesiasticos uiros ad prestandum illud compulerant permissi sunt in eadem ecclesia ministrare. Idem Saron. episcopo.

Ex rescripto quod nobis est presentatum innotuit abbatem Cremonensem ... per summam VIII. solidorum tantum ... Super hoc prefatus abbas quosdam ex monachis obsides dedit qui de obseruanda conuentione iurauerunt ut si ipsi deficerent alii monachi loco eorum in obstagio ponerent. Insuper si dicti fidem monachi non seruarent abbas dedit eidem W. et eius uxore

si detemptores qui fili fide prestitisse dicuntur. Et idem in fine. quod tam abbatem quam monachos quod W. et uxorem ipsius monere curetis ut sicut iurauerunt eandem conuentionem faciant adimpleri. alioquin abbati et monachis ingressum interdicatis ecclesie et contra prefati W. uxoris eiusdem usque ad condignam satisfactionem inhibeatis diuina officia celebrari. Idem Londoniensi et Wigorniensi episcopis.

Querelam R. canonici Lincolniensis accepimus quod cum W. clericus et duos bisantios nomine ecclesie de prestatione annuatim soluturum interposito sacramento firmasset per biennium ab huius pensionis solutione cessauit. Quia igitur non inuenit ecclesias regere qui sunt crimine periurii irretiti, quod si uobis constiterit memoratum W. contra iuramentum suum non necessitatis uoluntate ab eadem pensionis solutione cessasse, ipsum prescripta ecclesia remouentes, eam prefato R. restituere minime differatis. Lucius III. Florentino episcopo.

Tua nos duxit fraternitas consulendos an stando sit iuramento cum clericos religiosi iurisiurandi religione astringunt ad maiorem solito pensionem soluendam uel prestando aliquid ubi facti solitam pensionem cum aut instituuntur presentati ab episcopis

[illegible]

[illegible]

iurant que antiquitus pensionem
consuetam non augebunt.
[E]ugenius tertius. c. iz. q cu possit
iuramentu ratione c lat.
p. auct. iuet primo pru
dicat q de cupiditate p
cessit. [C]eterum iustu e
ut clerici p primo q iurare
no possunt ab ecclis ppe
tuo excludantur. [V]rban.
iii. archiepo pisano.
[D]um quidam c. d. t. t.
iz. q in epos qui sunt tiis
gsti sunt iuramtu. est tan
to gravius vindicandum.
quanto maiori pminent
dignitate c eoz exemplo
facilius alii potuit ad simi
lia puocari. [C]ui uero
qui iurant no loqui pat
ul mat. sorori ul fri. aut
eis bnfaciat absolui
ex hibe. absoluendi sut
ab illi obseruantia iuram
ti. cu iuceti sit. c iuri rom
iuncta tn eis. de h q ma
le iurauerunt. pnia p pete
ti. [I]dem.
[N]ouit ex lris. tue. dis. agno
uimr. R. por monastii tui
iracundie calore succens
iuramto firmauit q i clau
stro eidem monastii quo
secundo pfessionis astri
xit. no eet ulti. [E]. [G]. mona
cho. mortuus. s. [E]. .1. q
no licat monacho. mo
ratur supdco temerariu
iuramtu fac maxie cu fide
pfessionis frangeret c stabi
litatis sue ppositum euacu
aret. [I]deoque dca ei. t. solli
tudo puideat q tal ei pnia
iniugat ut ianus quib; excp

lo ei decrit sue aliquid fa
de ptinescat. [I]pse uero
i claustro q licite abiura
re no potuit cu stabilita
te ppetua suam penitetia
exequatur. [C]lemens. iii.
[V]eritatis amica simp
licitas. c. d. iz. ut hedes tui
qui nob alicu successor
n. iurauerunt alijs iurare
minime ppellantur catho
licis tn successoribus n. qui
p tempore fuerit c homi
nii c fidelitatis puttatem
in dd ac si iurassent omni
tpe teneant abs; fgi ulla co
neang obseruare fidelit.
[C]elestinus. iii.
[V]erum c tra q one que
q'nto loco ponit an sac
mti uinculo absoluantq
illud iuti puita c rebus f
uandis fecerunt in dubi
aliud arbitriu q q a ncesso
res nri. ro. pon. arbitrati
nosaunt fuisse qui tales
iuramti uerbo absolue
runt. [C]eteru ut agat
c sultius auferat materia
peierandi no eis ita expsse
dicatur ut iuramta non
seruent s; si ea no attende
runt no ob h sunt tanq
p mortali crimine puniendi.
[I]nnocent. iii. b. l. c
do. ciuibus uenetis
[C]lemens ad. p. n. a. nob
pposuit q tu. c. olim in
aurelian. arrnati contra i
feudo certauit pp q cum
gues inimicias i currisst.
quidam qui ptis utrisq;
amatores extiterant sug
gesserunt p dco. a. ut i satis

[illegible]

[illegible]

factione iniuriarum vero iurarent obedire mandato.

Cum quidam se credens tale quid commisisse propter quod ei aliquod grave deberet imponi iuramentum illud sub tali confidentia praestitisset. ipsi sub iuramenti debito praecepistis ut nunquam civitatem ducis intraret nisi cum omnes per eandem ipsi generaliter ad curiam vocarentur. etc.

Verum quia idem A. qui per dictam ducis est consuetus in iure suo multis ecclesiis quarum est advocatus ex promisso tenetur adesse, ne quando talem iuravit si mandatum illud sibi contrarium praecavisset. Noveritis nos patriarchae gratia dei mandasse, ut si mandatum praedictum iuramento licite facto repugnet etiam ipsum auctoritate nostra denunciet non servandum.

Idem magistro Rappolinari.

Brevi significatus es quod inventum ille qui iuravit aliquam ecclesiam servare ac pro posse defendere iuramento tenetur si necessitate imminente sub iuramenti debito requisitus duxit appellandum periurii reatum incurrat. etc.

Ex quo in hoc articulo appellantem a periurio talis appellatio non excusat, immo nisi difficultas existat propter quod requisitus non possit ecclesiae subvenire tamquam periurus potius habetur.

Idem illustri regi Aragonum.

Quanto personam tuam etc. quondam autem consiliarii tui, immo potius deceptores tui animum induxerunt ut iurares irrequisito assensu populi usque ad certum tempus patris tui conservare monetam, quae tamen circa mortem eius fuerat a legitimo pondere defraudata etc.

Cum autem adeo sit diminuta et minoris valoris effecta quod grave propter hoc scandalum in populo generatur, tu qui egeas in districte discrete cupiens revocare ac necessitati populi satisfacere ab observatione praedicti iuramenti postulasti a nobis absolvi.

Super quo diligens indagator potuisses facile intueri quod non tam erat absolutio necessaria quam interpretatio requirenda. quoniam cum iuramentum fecistis monetam aut falsam aut legitimam esse credebas. Sed si falsam, iuramentum fuisset illicitum et nullatenus observandum et pro eo tibi esset poenitentia iniungenda cum iuramentum non ut esset iniquitatis vinculum fuit institutum. Si vero legitimam esse credebas iuramentum fuit licitum et usquequaque servandum ut ita reprehensibiliter observetur consuluimus et reprobata moneta quae a legitimo pondere fuerat defraudata, alia sub nomine patris tui moneta cudatur quam ad legitimum pondus reducas secundum eum statum quem tempore patris tui habuit meliorem, ita quod antiqua moneta quae ab illo statu falsata non fuerat cum ea pariter expendatur per quod et dispendium vitari poterit et iuramentum observari.

Verum

[illegible]

uolentes . nituntur . scilicet cum ex quo sententias exequi [illegible] obstare ex defectu appellationibus [illegible]

ad [illegible] . cum [illegible] usuras non repeterent iudices [illegible]

publico conquatur . i . q . i . cum quis . c . meos . v . si enim aliquis heretica te periuraret . et sic si non posset excusasse periurari in alio [illegible] fugitur tum in illa que fiat de scandalo . et est ar . ad quem ipsorum consolugium . supra de spon . ex litteris . ij . in glo . isti etiam . sed secundum pro temerario iuramento imponitur penitentia unius anni . xxij . q . iiij . qui sacro . sed pro directo periurio imponitur penitentia . vij . annorum . vi . q . i . quicumque . xxij . q . i . c . ult . [illegible]

[illegible]

ti si monetam ipsam ipsta
cone iurasti cedebas a legit
timo pondere diminutam
et iam sup hoc conscientia te remor
det. tuum humiliter confiteri pec
catum et satisfactionem iniunctam
tibi pro illicito iuramento stu
deas adimplere. Idem. consu
libus et populo Tuden.

Conuenientes ad sedem apostolicam consules
uestros sup his que ad nos
de uobis sepius referuntur
commouere curauimus et aliquos
titulum asperuenire. cum enim
appellationibus interpositis ad
ap. se. teneamini humiliter
et deuote deferre. cum et leges
et seculares post sententiam diffini
tiuam ap. non denegant agrauati
uos sententias appellatione sus
pensas executioni manda
tis. Uerum idem consules no
bis exponere curauerunt. quod
cum aliqui iurisdictionem uocantur ad
officium consulatus firmant proprio
sacramento quod sup mutuis et
plagiariis secundum urbe ciuitatis
consuetudinem iudicabunt. et ex
vm. dies quod iudicauerint ex
equitur. unde saluo huius iura
mento nos non posse sup huius
appellationibus his deferre
dicebant. Quia uero
non minus iudices secundum le
ges quas consules uestri secundum consue
tudinem ciuitatis uestre iu
dicare iurarunt. et ideo sicut
iudices contra leges sic consules
uestri contra consuetudinem possent
subditos agrauare. Cum igitur
appellationibus ad nos in
terpositis deferatis cum prestitum
iuramentum uos excusare non
possit in quo debet intelligi

ius superiorum exceptum.

Cum quondam posterius latorum presentium
ad sedem apostolicam a sententia . G . iudicis
appellauit. sententiam ipsam
duxistis executioni man
dandam in possessionem re
rum de quibus quod intendebat appel
lantis ad usurarum inducen
tes: uolumus et mandamus quod posses
sionem ipsam restituatis
eidem alioquin nouitis
nos episcopo mandasse. mandaus
se ut nos ad idem per ecclesiasticam cen
suram compellat. Idem pisano
archiepiscopo.

Ad nostram nouitis audientiam
peruenisse quod cum . I . et . G . pro
usuras non modicas persol
uissent iuramento firmarunt
quod nec per se nec per alium pro
dictas usuras repeterent uel ap
ecclesiasticum iudicem seu et
secularem sup his deponent
questionem. Cumque dictus . P .
creditor ad obitum testamentum suum
precepit heredibus ut omnibus
qui probarent se dedisse usu
ras eidem per ipsas eis resti
tuere procurarent. Uerum cum
predicti . I . et . G . usuras repetere
non auderent attemptant
propter huius iuramentum et heredes
predicti . P . eis negligunt satis
facere de usuris. Mandamus quatinus
sub pena excommunicationis publice
in ecclesia proponi facias. uel propo
nas ut qui sup hoc nouerint
ueritatem procedant ad testi
monium proferendum. et si
per ea testium uel alia docu
menta tibi constiterit de premissis.
heredes illius ut usuras quas
a predictis per eorum recepit resti
tuant uniuersas ecclesiastica censura compel

[illegible]

dinarius non potest exequi suam sententiam ex quo aliquis potest appellare. sed iudex delegatus potest non obstante ap . alias [illegible] . supra de of . del . [illegible] . et . c . pastoralis . q . praeterea . [illegible] duo ultima concordantia contra [illegible] . testibus . ar . [illegible] de ap . cum ex eo . ubi expectatur [illegible] confirma cionis . uel cassacionis [illegible] . non est contra [illegible] debeat expectari [illegible]

[illegible]

Si uero non sunt notoria in hac praesumptione, sunt tamen notoria talia vel sunt hic notoria [illegible gloss]

[illegible gloss]

...las. Idem Neapolitano Archiepiscopo.

Dominum nouis audiam peruenisse quod ante quam per te contra eum tale fuit praestitum iuramentum quod in omni causa deberes ordinem iudiciarium [obseruare]. Cum quando secundum traditiones canonicas manifesta accusatione non indigeant, nec in eis est ordo iudiciarius obseruandus, qui debet in aliis obseruari. Neque tu quasi sub praemisso tenore iurasti habebas in mente, ut praeuenires contra canonicas sanctiones, alioquin non iuramentum sed periurium potius extitisset, nec aliqua ratione seruandum. Nos iuramentum tuum debenignius interpretari volentes, ita quod rationi et canonicis institutis conueniat, auctoritate apostolica intimamus quod in manifestis et notoriis ratione iuramenti praemissi non credimus te teneri seruare solemnitatem ordinis iudiciarii, quam in illis non seruari posse ipsa iuris ratio postulat et requirit, unde in debito substantiam in causis de ordine iudiciorum procedere, ut in praemissis non possit ordo iudiciarius obseruari. Cum igitur secundum approbatum intellectum recte possit intelligi, quod iurasti ut in omnibus causis ordinem iudiciarium obseruares, in illis videlicet in quibus est ordo iudiciarius obseruandus. Sic igitur facies et iuramenti tenorem seruando et instituta canonica non obmittes. Idem iudici [illegible].

Ante celsitudinis discretione iungere ut intelligas pro te ipsum quod debitori non remittitur sed augetur, cum cum quo in primo soluitur quod alii ex debito est praestandum. Sane cum archiepiscopus [illegible] citauimus ante nomine nostro iuramentum fidelitatis sicut a nobis mandatum acceperat exegisset, illud exhibere in eius manibus distulisti asserens quod Pisano archiepiscopo, [illegible] apostolicae sedis honore [illegible] praestiteras iuramentum. Cum igitur nobis [illegible] ratione fidelitatem facere tenearis, si praestitum iuramentum ei quod ante nobis tanquam debitum est praestandum, iuramentum repetitis illud illicitum iudicabis et illicito non obstante quod licite immo ex debito petitur exhibebis, vel si praestitum iuramentum praestando iuramentum non existit, illud sine difficultate praestabis. Idem Alastino episcopo.

Quintauallis nostris auribus intimauit quod pro offensa quam filie sue aliis mulieribus irrogarant, quod eius mandato pareret praestito iuramento, quae tale illi sub debito iuramenti dedere mandatum, quod si quando filie aut uxori illius aliquod factum vel verbum contumeliosum mulieribus illis obicerent, idem filios et filias exheredaret et se ipsam remoueret uxorem. Quo circa mandamus quatenus cum fuerit iuramentum illicitum, sed mandatum iniquum, praedictis ut reuocent mandatum illud iniungas, alioquin eum ad ipsius mandati obseruationem illius denuncies non teneri. Idem...

[illegible gloss]

[illegible gloss]

Tarrachon. archiepiscopo.

Ita nos duxit consulen-
dos quod tibi sit super hoc
faciendum quia A. et B. uxor eius
ad inuicem iurauerunt se numquam in
connubio petituros. Et idem
uir nunc repetit illam instanter
ea omnino affirmante quod prius
se faceret sarracenam quam re-
diret ad eum etc. Et infra. Nos igitur
attendentes quod consilium utriusque
ad continentiam seruandam
moueas et inducas. Quod si per-
mittere noluerint conseruare
utrumque dimittas sine aliqua
mora. Alioquin si uir
noluerit continere tu illam
ut reuertatur ad ipsum cogas quia
uxor cum uiro moretur. per ex-
communicationis sententiam appellatione remota compel-
las cum temerarium sit
huiusmodi iuramentum et adulterium
sit utrumque commissum. Idem

Januensi archiepiscopo.

Quemadmodum sicut nobis innotuit
quidam iurauit quod contraxit cum
illa quam semper pro legitti-
ma tenet uxore pro fornica-
tione quam mulier antea commis-
sit non posse illam dimittere
pro fornicatione quam postea perpe-
trauit eam dimittere posset
non obstante huiusmodi sacramento
quia in eo tacite erat subintelli-
genda conditio si in eo
illa integrum coniugii non pec-
caret. Et ita si quis iura-
uit se ducturum aliquam in uxo-
rem non potest ei fornicatio-
nem opponere precedentem.
sed subsequentem ut illam
inducat in coniugem quia in illo
iuramento talis conditio sub-
intelligi si uideri decet illa. etc.

regulam desponsationis
non uenerit alioquin si post
huiusmodi iuramentum publica
meretrix fieret teneretur
eam ducere in uxorem quod est pe-
nitus absurdum. Nam si
post contractum coniugium
uir propter fornicationem uel
ter potest uxorem a sua cohabita-
tione dimittere longe for-
tius ante coniugium celebratum
propter eandem causam sponsus
uidetur posse in suam cohabita-
tionem non admittere spon-
sam quam sponsus erat quod non
admittitur hospes non ob-
stante iuramento cum uin-
culo iuramenti quod quidem
propter subintelligendam conditio-
nem est tale ut is qui iu-
rauit ad utrumque sine transgressi-
one se posset habere. Et quod
si post huiusmodi iuramentum mulier fi-
eret non solum leprosa sed etiam
paralitica uel oculos uel
nasum amitteret seu
quid aliud ei turpius eueniret
numquid uir teneretur
eam ducere in uxorem; profecto
ductam non posset dimit-
tere. sed numquid non ductam
admittere tenetur quamuis uir
dum contractum non dirimat
quod impeditus sit uendicare. Et quod
autem iuramentum est proculdu-
bio temerarium si uir iu-
ret uxori quod eam super nul-
lo crimine accusabit. quia
si mulier fieret infidelis et nol-
let cohabitare uiro absque
contumelia creatoris. uel ut
uirum pertraheret ad infideli-
tatis errorem tunc iuramen-
tum deberet illam impetere

[illegible]

apud iudicem suum ut eam nisi penitus resipisceret omnino dimitteret per canonicas sanctiones. ¶ Quod si ex professo iuravit quod eam super adulterio accusationes non interpellaret, est nefandum hoc iuramentum, cum scriptura testetur quod pronus est stultus et impius qui celat crimen uxoris, et secundum regulam evangelii, si primo et secundo correpta resipiscere noluerit, dicendum est ecclesie, ut tamquam ethnica et publicana deinceps vitaretur, ne per hoc liberior ei preberetur peccandi facultas per impugnitatem peccati. ¶ Sed nunquam vir non potest dimittere uxori peccanti non solum septies, sed etiam usque septuagesies septies, secundum evangelicam auctoritatem. ¶ Quia ergo iste cavit ut per iuramenti religionem accusare desistat uxorem ad divortium celebrandum, quamquam eam denunciare possit ad penitentiam peragendam.

Item Ambr. v. c. castell.

Si Christus precepit secundum evangelicam veritatem ut sit sermo vester est est, non non, ut affirmatio vel negatio sic procedat ex ore ita procedat ex corde, quia tamen hominum excrescente malicia simplici assertioni vel negationi minus creditur, iusiurandum productum est, ad unum quod amplius est a malo est, a malo ergo non tam culpe quam pene nec exhibentium, sed exhibere cogentium iuramentum; nam incredulitas ipsi magis est pena quam culpa. Unde non dixit malum, sed dixit a malo.

Item. Iuramentum prohibuisse Dominus videatur, nunquam tamen per creatorem, sed per creaturam iurare prohibuit, ne per huiusmodi iuramentum transferretur ad creaturam honor et reverentia creatoris. Quare cum in evangelio premisisset: Dico vobis nolite iurare omnino, statim per creaturas subiunxit: neque per celum, quia thronus Dei est; neque per terram, quia scabellum pedum eius est; neque per Ierosolimam, quia civitas est regis magni; neque per capud tuum, quia non potes unum capillum facere album aut nigrum. Sed quamvis non sic per creaturam iurandum est, quidem dummodo sit licitum, quia qui iurat per celum iurat in throno Dei et in eo qui sedet super eum. ¶ Iacobus quoque non simpliciter prohibuit iuramentum, sed voluntatem iurandi, cum ait: Ante omnia fratres mei nolite iurare. Quia ad iurandum non debet quemquam spontanea voluntas inducere, sed necessitas importuna; et tunc potest sine culpa iurare, dummodo illos tres comites habeat iuramentum de quibus propheta ait: Et iurabit, inquit, vivit Dominus in veritate et iudicio et iusticia. ¶ Quod autem Iacobus subdidit neque per celum neque per terram neque per quodcumque aliud iuramentum iurare vetat, per creaturam quidem fit iuramentum. Alioquin non dixisset Apostolus: Homines per maiorem sui

[illegible]

[illegible]

iuravit et omnis qui fuerit se
cor ad consummacionem finis
est iuramentum in quo pate
ter ostendit per quem sit iuran
dum. Cum autem Moyses per maio
rem suum iuravit, id est per
deum, et tunc sit iurando, ut
videlicet omnis controversie finis
sit iuramentum. § Angelus quoque
quem vidit in apocalipsi Johannes stan
tem super mare et terram le
vavit manum suam ad celum
et iuravit per viventem in secula
seculorum. Christus etiam pluries legitur
dixisse in evangelio quod est est, non
non. Cum sepissime dixit amen
amen dico vobis, quod ipse secundum
Lucam exponens cum primus
dixisset amen amen dico vobis, quia
nemo propheta acceptus est in pa
tria sua, consequenter adiunxit:
in veritate dico vobis quod multe
vidue erant in diebus Helie in
Israel. § Apostolus quoque iura
bat cum diceret: Testis est mihi
deus. Et item: Cotidie morior
per gloriam vestram fratres. Que
ca exemplaria manifestam
iuracionem esse ostendunt.

§ Si enim per se malum esset iurare,
a propheta dominus non iurasset. Cum enim
in eius testo legatur: Iuravit
dominus et non penitebit eum: tu es
sacerdos. Iuravit dominus David
veritatem. Immo et precepit in veteri
testamento credi iuramentum suum. Ꝟ

§ Quedam enim prohibentur
quia per se mala sunt, ut fur
tum, adulterium et huiusmodi que
non sunt aliquando facienda.
Quedam non prohibentur ex eo
non quia per se mala sunt, sed quia si
fiant frequenter mala ex his
mala sequuntur, ut vinum

per se malum non est, tamen
prohibuit apostolus dicens: Nolite
inebriari vino in quo est
luxuria, quia ex frequenti
et inmoderata vini pota
cione luxuria generatur. Sic
et iuramentum. Per se quidem
malum non est, cum sit confir
matio veritatis, sed cum prohi
betur, ex ea causa quia ex frequenti
et incauta iuracione per
iurium sepe contingit. Sic
in ecclesiastico legitur: Vir multum iu
rans replebitur iniquita
te et non discedet a domo
eius plaga. § Quemadmodum
ergo Paulus indulsit propter
necessitatem discipulo suo
Timotheo ut utatur modi
co vino propter stomachum et fre
quentes infirmitates, sic pro
fecto cum necessitas exigat,
preveniente necessitate et honestate
possunt secure iurari, quia cessan
te causa cessat et effectus. § Dicit
ergo: Delectatis esse viri perfecti
ut quantum potestis iuramenta
vitare curetis, volentes
tamen indempnitati vestri mo
nasterii providere ne propter defec
tum testium sui iuris sus
tineat lesionem, presenti vobis
pagina indulgemus quatenus
vos et monasterium vestrum
possitis in causis eidem deficien
tibus aliis testibus pro ipso in
testimonium perhibere veritati.

Idem episcopo Amelinensi.

Licet iuris auctoritate est in
timatum ecclesia vacante per
vacantem ipsi canonici
episcopo cum eisdem esse in minori
bus ordinibus constitutis
iuramenta quedam id est primi

[illegible]

episcopalis iuris fecerit prius quam de pontificis electione tractatus aliquis haberetur etc. Et quia non iuramenta sed periuria potius sunt dicenda que contra utilitatem ecclesiasticam attentantur, quocirca quatinus a[postolicis] fratris canonicis inquiras super premissis diligentius veritatem, et si ea inveneris esse vera, quicquid in preiudicium episcopalis iuris repertus taliter attemptatum in statum debitum app[ellatione] re[mota] reducas. Idem.

Cum contingat interdum quod constante matrimonio viri mulieris alienationibus super rebus dotalibus et donationibus propter nuptias consentiant, ne confutatus veniant pro sacramento firmando, ac soluto processu temporis matrimonio contraveniunt, utrum in eis tenear a nobis tua f[raternitas] requisivit.

Nos autem f[raternitati] t[ue] t[aliter] r[espondemus] quod si mulierum consensus in talibus si videntur obligatorius secundum legum sanctiones, ne tamen tali pretextu via contingat periuriis aperiri, mulieres servare debent huiusmodi iuramenta, si sine vi et dolo et sponte prestita, cum in alterius preiudicium non redundent nec observata vergant in dispendium salutis eterne. Idem.

Si vero autem et si institerit quod pro dolo b[ellum] iuste bellum movit, et a p[rincipe] m[...] b[ellum] moveri ducere studeatis ut universa per violentiam occupata restituat et quereretur eum a prestito sibi iuramento pronuntietis absolventes, quod si adquiescere noluerit, ipsum ad hoc si premissa veritate nitatur cogatis per sententiam excommunicationis, terram etiam eius interdicto supponentes.

Iuramentum autem quod a se asserit prestitisse sine de assensu et scitum est, utitur cum in ligatorium prestitit, dum ille cum prestitum fuerat servare neglexit quod promisit. Idem in concilio generali.

Nimis de iure divino quidam laici usurpare nituntur cum viros ecclesiasticos nichil temporale obtinentes ad eis ad prestanda sibi fidelitatis iuramenta compellunt.

Quia vero secundum apostolum servus suo domino stat aut cadit, sacri auctoritate concilii prohibemus ne tales clerici personis secularibus prestare cogantur huiusmodi iuramentum. Honorius nostris m[agistro] a[rchidiacono] et c[apitulo] canonicis Antiochenis.

Petitio vestra nobis exhibita continebat quod ecclesia Antiochena vacante princeps Antiochenus timens conspirationes aliquas fieri contra eum a vobis iuramentum extorsit quod ipsum decetero non essetis etc. Cum itaque tale iuramentum declaramus vos iuramento huiusmodi non teneri quin pluribus et honoribus ipsius ecclesie ac spiritualibus iuribus legitime defendendis contra ipsum principem stare libere valeatis, contradicendo vos a machinatione dumtaxat per quod idem princeps deberet lesionem persone vel sui amissionem incurrere principatus.

Idem archiepiscopo et magistro G.

[illegible]

Canonico Tur.

Ex litteris vestris accepimus quod super causa usurarum nobis per G. clericum ab apostolica sede commissa non potuit per testes ab ipso G. productos de sortis quantitate liquere, de obligatione pignoris constitutis. Unde expedire videretis quod exigatur de dicenda veritate a partibus iuramentum, cum expressa maxime quantum notorium habeatur prefatum G. ex quadam terra ipsius G. sibi titulo pignoris obligata sortem et amplius percepisse. ¶ Nec gravet exhibitum iuramenti defectum iustitia [illegible] cautela veritate sibi [illegible] quod partes ad prestandum huius iuramenti procedere [illegible] cogatis. Idem Colonien. archiepiscopo et eius suffraganeis.

Intellecto iam dudum quod karissimus in Christo filius noster Hungarie rex illustris alienationes quasdam fecit in preiudicium regni sui et contra regis honorem, nos eidem regi dirigimus scripta nostra ut alienationes predictas non obstante iuramento si quod fecit de non revocandis eisdem studeat revocare, quia cum teneatur in coronatione iurasse iura regni sui et honorem corone illibata servare. ¶ Sicut enim [illegible] prestitit de non revocandis alienationibus huiusmodi iuramentum pro parte penitus non servandum. Gregor. IX. episcopo Cenomanen.

[illegible] que iure prestito iuramento asserit

[illegible]

iurium talem in partem prius [illegible] de presenti instrumento litteris consensisse, probationes alias non admittendo ab eis in petitione prestitam absolutionem. Si debes licentiam dare cum aliquo [illegible] contendendi, ne vita auctoris periurii involvaris, nec hoc ei etiam prohibendo, ne forte si falsum iuravit [illegible] contingat litium impedimentis, sive conscientie est potius relinquendo. Idem.

Venientes qui iuravit se statuta in ecclesia sua edita servaturum, promittens se per eorundem iuramentum que per modernos statutum est [illegible] observare, et transgredi non debeat que promisit, non tenetur ad illorum observantiam ex debito prestiti iuramenti. Idem. B. iudici.

Iuramentum a parte prestitum de calumnia non potuit recusari. ¶ Quamvis quod iudicio a parte parti defertur recusari possit licite ac referri. ¶ Nec liceat [illegible] actione famosa referre huiusmodi iurandum. ¶ Sane si actor omnino in probatione defecerit, reus debet etiam si nichil prestiterit obtinere. ¶ Presumptione non faciente pro illo, reo deferri potest ad ostendendam innocentiam suam iuramentum, nisi iudex inspectis personarum et cause circumstantiis illud ad eum videat deferendum. Celestinus III. de except.

[illegible] quidam personas

[illegible]

[illegible]

testium. Et si crimina testibus obiciuntur, de quibus non fuerant hactenus accusati, tamen per exceptionem opponuntur, probatio illorum criminum exhibenda est, antequam causa principalis terminetur, cum sic canonica constituta declarant testes absque ulla infamia vel suspicione vel manifesta macula in ferendo testimonio requirantur. ℭ Quod si sola crimina de quibus aliquo tempore convicti vel confessi sunt testibus obiciuntur, a testimonio repelli possunt, quia Stephanus papa et alii pontifices multi Romani testantur non est credendum contra alios eorum confessionibus qui prius se probaverint innocentes. ℭ Ceterum si de criminibus ad solam exceptionem obiectis convicti testes fuerint vel confessi, pena ordinaria multari non debent, accusationis in ipsos, si iuris ordine non procedat; sufficit enim si a perhibendo testimonio repellantur, presertim ubi crimen quod eis obicitur causam de qua agitur contingere non videtur.

Innocentius iii. archidiacono N. lexouien.

Nobis ex parte tua fuit quesitum utrum is qui excommunicato in locutione vel oratione scienter communicat, excommunicatum ipsum a sua possit accusatione repellere, cum ille communionem huiusmodi replicet contra eum. ℭ Nos igitur t. t. r. quod ipse ab accusatione vel potest removeri, cum per ... actione fidelium sit exclusus, secundus vero tamen a sacramentorum participatione remotus.

Idem landunensi episcopo.

Cum ecclesiastice provisionis officium etc. Quod Jacobum faciatis presbiterum de qua p. c. p. d. n. nostris investitus pacifica possessione gaudere, cum exceptionem illam quod prefatus J. Jauā ecclesiam binsin possidet ei non possint opponere quos constat varia beneficia in diversis ecclesiis obtinere.

Idem episcopo lexovien.

Pastoralis etc. Quoniam per dilatorias exceptiones malitiose sepe nunquam causarum terminatio prorogatur, inquirendo decernimus ut infra certum terminum a iudice assignandum omnes dilatorie proponantur, ita quod si partes ex tunc aliquas voluerint opponere que non fuerint protestate, nullatenus audiantur, nisi forte aliqua de novo sibi competens exorta fuerit, vel is qui voluerit eam opponere fidem faciat et iuramento sese per modum ad illius notitiam pervenisse.

Idem monachis farsensibus(?).

Cum inter priorem et conventum de argentolio ex parte una et nobilem virum S. de Mall. dominum pictaviensem ex altera super dampnis et rebus aliis coram nobis ex delegatione nostra quod verteretur, prefatus ipse nobilis volens declinare iudicium, eo quod duos ex vobis habebat sus[pectos]

[illegible]

VI

pecto, sed procurator monasterii allegavit, predictum nobilem, cum esset vinculo excommunicationis astrictus, exceptionis huius beneficium [...].

In quo tandem duximus respondendum, quod predicto nobili legitima defensio in iudicio denegari non debet, maxime in iudiciis recusationis, cum periculosum sit coram suspecto iudice litigare, et suspectis iudicibus, [...] cum de cetera sententia nominatim [...] favorabiliter attendendum, quia equitas iudicantis cum non debeat claudicare iudicii equitatis, videtur absurdum si auctore impugnante reo defensionis copia denegetur, quia sic dampnaretur multotiens absolvendus.

Porro cum excommunicato, qui in causa absolutionis existit, non sicut ista deneganda sententia, nec [...] debeat eius appellationis remedium si iniustitiam dampnetur quam ratione [...] eodem quoque negotio ipsi alia legitima subtrahantur suffragia non videmus.

Ceterum, ne sic in reconveniendo, ne indefensionis remedium sustinet, ad impugnationis maliciam extendatur.

Idem monachis Farfensibus.

Cum venerabilis frater noster Sabinensis episcopus coram dilecto filio nostro I. tituli sancte Anastasie presbytero et P. sancte Lucie diacono cardinalibus, quos sibi et procuratori monasterii concessimus auditores, ecclesiam sancti Viti cum suis possessionibus et pertinentiis petiisset, asserens eandem ad se in spiritualibus et temporalibus pertinere, cum episcopi intentione fundata [...]. Procurator ad propositum sic respondit, quod licet dicta ecclesia dudum fuerit ecclesie Sabinensi subiecta, eam tamen non poterat episcopus vendicare, quia ex permutatione cum Farfensi monasterio eam optinebat. Ad cuius probationem quoddam exhibens monasterii instrumentum, in quo continebatur prima facie videbatur quod [...] episcopus cum suorum [...] sacerdotum assensu predictam ecclesiam sancti Viti pro quibusdam ecclesiis et rebus aliis in cambium in usus duxit monasterio concedendam.

Ad hoc episcopus proposuit memoratam concessionem suam per huiusmodi permissionem esse fundatam [...] concessit se dictam ecclesiam ex permutatione facta per Sabinensem episcopum optinere, consequens videbatur se cedere quod dictam ecclesiam tempore permutationis permutavit ad ecclesiam Sabinensem cum in statu bone fidei [...] nec cum alio quam cum domino vel cum eo qui habebatur loco domini licite valeat celebrari etc.

Porro memoratus episcopus ad probandum quod tam dicta ecclesia ad se in temporalibus pertinebat quosdam testes induxit, per quos intendebat ostendere quod tam dictam ecclesiam quam molendina, terram et alia eius bona Sabinenses episcopi diutius possederunt, de ipsis pro sue voluntatis arbitrio disponendo. Q.

Intelleximus super dictum episcopum intencionem suam non fundasse per testium depositiones vel procuratoris supradicti confessionem, qui exceptionem obiciens de intencione partis adverse non intelligere se fuisse confessus, vel instrumentum ex adverso exhibitum cum in eo tenor dictus esset, a quo procuratio facta proponitur, non dicatur episcopi Sabiniensis, quia quod in rescripto quod procurator introducebat apposita sunt Sabiniensis procurationi falsitatis. Licet autem nimis excessit qui transcriptum vel instrumentum falsavit, quia tamen delictum in persona in dampnum ecclesie redundare non debet, ac si solum ante sententiam verum etiam post obicia potest exceptio falsitatis cum falsorum instrumentorum pretextu lata sententia usque ad xx annorum spacium valeat retractari, utilitate compta nolumus ut pro monasterio nostro preiudicium generetur. Ceterum quia nobis constitit supradictam ecclesiam sancti Nicolai constitutam esse in diocesi Sabiniensi, episcopalia in omnibus eidem episcopo adiudicavimus in eadem, illa dumtaxat exceptis que per autentica scripta ei noscuntur esse subtracta, cum per ullam exceptionem legittimam nullatenus probaretur exempta. Ceterum quia dictus episcopus qui eandem ecclesiam vendicabat munitum se per exceptionem legittimam non ostendit, quod quia probavit episcopus Sabiniensis bona eiusdem ecclesie aliquo tempore possedisse, eos ab impeticione episcopi quo ad temporalia eiusdem ecclesie sententialiter duximus absolvendos.

Honorius III. abbati sancti Martini Leodiensis.

Cum .G. [illegible] super exceptione .G. fuit propositum quod litteris pro .N. treverensi archiepiscopo presentatis recipiendo proposuit quod accedere ad partem eandem minime tenebatur, quia ultra duas dietas extra suam diocesim trahebatur in causam. Quia dictus archiepiscopus hanc exceptionem admittere recusabat, vocem ad nos appellationis emisit. Porro procurator partis adverse respondit quod idem .G. ultra duas dietas extra suam diocesim minime trahebatur in causam, cum ipse archiepiscopus eum in tali loco statuit qui remotus ab illo non erat ultra quam permissum est per constitutionem generalis concilii. Quocirca mandamus quatinus si procurator predicti .G. probare potuerit exceptionem quam coram archiepiscopo proposuit sepe dictus .G. iudicari se in causam trahi ultra duas dietas contra constitutionem generalis concilii, vos appellatione remota dictum [illegible] legittimam decernatis negotium supersedere curetis.

Idem archiepiscopo turonensi, officiali et .G. canonico turonensi.

Dilecti filii S. et P. ac G. canonici ecclesie sancte Marie turonensis sua nobis peticione monstraverunt quod cum A. canonicus eiusdem ecclesie ipsos coram delegatis a nobis in [illegible] traxisset in causam super eo quod se opposuit electioni a quodam canonicis Gratianopolitanis facte de ipso, ipsi oriente exceptione supradicte idem proposuerunt quod dictus A. presentis G. ac P. pertinentis sententiam excommunicationis in modum repititionis obicientes contra exceptionem eandem sunt [illegible]

[illegible]

procurator eorum proposuit quod eius sed probatio recipi non debebat. quia si obiectum prefatis canonicis primum probaretur non essent propter hoc a defensione sue ecclesie repellendi adiciens etiam quod dicta excommunicatione dictorum. Inmodo exceptionis obiectam excommunicationem supradictam replicari non poterat quia exceptio ipsi opposita probata eundem repelleret ab agendo. Replicatio vero se extendit scilicet necessario a defendendo repelleret si esset probata. Ipsi vero iudices interlocuti fuerunt quod prius probationes reciperent sine replicatione premissa propter quod ad nostram fuit audientiam appellatum. Quocirca etc. mandamus quatenus si ita res se habet revocato in irritum etc. Gregorius IX. etc. canonicis. p. g.

Dilectis filiis etc. Sane nobis apud sedem apostolicam constitutis quod cum suspensionis et excommunicationis absolutis sine huiusmodi exceptionibus obiecte quas licet opponentes nos prefatis esse paratos et idoneos in instantia probare ne tamen ordinatione parentis ecclesie que vacat per obiectionis obstaculum contingeret retardari ipsas sententias relaxavimus ad cautelam. Idem decano Lincolniensi.

Dilecta in Christo filia priorissa conventus de Capsella nobis significare curavit quod cum ipsas ex una parte et priorem et conventum de Buttella ex altera super quibusdam decimis et rebus aliis questio verteretur ab ipsis coram abbate sancti Benedicti et eius collegis auctoritate apostolica questio intereret ipse ad nos ex insufficienti gravamine appellationem sentenciam suum miserunt ad apostolicam prosequendam prefati iudices post motum tenuerunt excommunicationis sententiam in easdem. Matris gratia tris Florentinae prefata non facta mentione de excommunicatione per vmodi micium ad priorem de Angle et suos coniudices impetravimus. pars adversa excommunicationis se appellasse proponens quod prius iudices excommunicationis pro dicte scilicet ipsas ab ea propositam admittere denegarunt ad priorem de Guenemie et coniudices suos mandans super hiis litteras impetravit coram quibus excepte ipsarum fuit excipiendo propositum quod cum post appellationem in tamen dicta sententia lata fuit et ante excommunicato defensionis in auxilium competere dinoscatur memorati iudices exceptionem partis predicte sicut nec debebant admittere noluerunt sed cum dictis prior de Guenemie et coniudices sui talem exceptionem non reciperent eandem ipse nostram audientiam appellarunt. Quocirca etc. quatenus si est ita revocato in statum debitum quicquid post hiis appellationem inveneritis attemptatum in eodem negotio iuxta prioris mandati ad prefatum priorem de Guenemie et iudices suos directi tenorem per viam rationis procedas. Idem abbati sancti Salvatoris Papiensis et archipresbytero. Et cetera.

[illegible]

Significavit nobis capitulum Senonense, quod cum post istum archiepiscopum elegissent, mediolanensis archiepiscopus sententiam super electione revertens, confirmare electum dictum archiepiscopum instituit, eosdem suspendens qui ei in ipsis ad sedem apostolicam appellantibus, preposito sancti Stephani cum super his dictam commisisse, qui electionem ipsorum confirmans, excommunicans eum gerendis ad ipsum capitulum pertinentem partem adversam ab impetitione ipsorum absolvit, a qua similiter partes ad sedem apostolicam appellantes, causam ipsam nobis studuerunt obtinere committi, et a parte altera exceptio excommunicationis opposita sit capitulum memoratum. Nos igitur prudenter attendentes quod pretextu excommunicationis opposite a prosecutione appellationis non debeat quis excludi, cum eius ultima defensio excommunicato iudicio refugere partem adversam non esse cogendam, ad respondendum eidem supersedendum decrevimus. Et paulo post: quod capitulum non audit, appellavit etc. Et infra: si est ita, exceptione non obstante eadem in negotio procedatis.

Idem. Exceptionem excommunicationis in dilatoriis ponendis veris scientes omittentes, si quando parte litis opponere minime prohibetur, quod est in hac exceptione specialiter observandum, ne quis in periculum anime sue excommunicati communicare cogatur. Qui si eam omiserit ut auctor laborum et sumptibus fatigetur, in expensis est legitimis condemnandus. Excommunicatus autem publice, et si hanc exceptionem non opponit, iudicis officio iudicis repellendus.

Idem. Cum advocato tuo Pruncianum absoluto quia tempore mote litis rem petitam ab ipso sine dolo desierat possidere, si eam modo possideat tibi petenti de novo rei iudicate exceptio non obsistit.

Idem. Venerabilem fratrem nostrum archiepiscopum Narbonensem, qui in causa de insufficienti quam ad apostolicam sedem appellans, adversarios super appellatione sua nostras litteras reportarunt, et si excommunicatis aliis tempore impetrati rescripti in vinculo fuit excommunicationis astrictus de quo ibi mentio non habetur, ad prosequendam per easdem litteras appellationem predictam decrevimus admittendum. Quia inde excommunicato appellato potest, si non potest appellationem prosequi, etiam easdem litteras impetrare. Et continuatur affirmamus.

De prescriptionibus.

Placuit ut quicumque habet aliquem locum ad catholicam unitatem conversum, si eum per triennium nemine repetente detinuit, ulterius ab eo non repetatur, si tamen per ipsum triennium fuit episcopus qui posset repetere et tacuit. Si autem non fuit, non prejudicatur matrici ecclesie, et liceat cum locus acceperit episcopum ex ipso die usque ad triennium repetere.

Item si fuerit exceptio ad certifi-
candam fidem ex donatione pre-
tensus ei non preiudicet prescriptio
tempore[?] sed ex quo dies
fusus est licet pertinentium
potestatem repetendi lo-
cum qui ad ipsam certitu-
dinem pertinebat. Ex re-
gistro Gregorii. Et habetur de pa-
triarche.

Nichil post [...] nichil
autem scandalo nichil ci-
toram strepitu nobis est. no-
luisse de causis pauperum dif-
finire nobis scripsisse me-
minimus. Sed illud scire nos
credimus taciturnitatem atque
patientiam nostram sentis.
Post nos pontificibus in
rebus pauperum preiudicium
non facturam. Gregorius.
Cum patrum sancto-
nes statuentes confirmant.
Vos inrefragabiliter confir-
mamus ut omnes possessi-
ones ad singulas parrochi-
as nostre sedis pertinentes.
a quibus per xxx annos
possesse sunt quiete et si-
ne absque synodali procla-
matione perpetuo teneant.
Alexander III Salernitano archiepiscopo.
Cognita autem de obla-
tionibus defunctorum clericis
ab episcopis petitione episcopi quadrage-
naria prescriptione temporis pos-
se tueri noscet. nisi forte
iterum pastorali sede va-
cante pastorem qui iura
ecclesie sue exigere debuisset.
Quam nos quadragenalem pre-
scriptionem decernimus non ad-
mittit. Idem.
Vigilanti studio caven-
dum est ne male fidei posses-
sores simus in prediis alienis
quoniam nulla antiqua dierum
possessio iuvat aliquem in
male fidei possessorem ni-
si resipuerit postquam se a-
lienam noverit possidere
cum bone fidei possessor di-
ci non possit. Et sic exigimus
cum legislator solum ipsi uni-
dam misericordem seguitiem
longi temporis errorem et confu-
sionem per annum tricennalem vel
quadragenalem prescriptionem in go-
re legis imposuit. Nos
autem tamen iuribus cognitis quod
constitutionibus placuit non habere
vigorem. Idem Mantua-
no episcopo.
Auribus nostris pervenit
quod duas ecclesias litigasse super
decimis quas una earum
iam latius parrochianis (?)
possedit et cetera. Et infra. Prescribi-
non innotescat quod decimarum me-
morum est ab alio possidentis.
quadragenali prescriptione om-
nem prorsus actionem exclu-
dit. Idem Parmensi episcopo.
Cum quidam regum archi-
nobilem virum cetera super
decimis inter et cetera. Et idem
quod cum ipsam debito
fine decidas non obstante
prescriptione temporis concessione
ecclesiastice seculari ve-
prescriptione cetera. Cum oppo-
nere voluerit quod cum laici
decimas detinere non possint
eas nulla valent prescribere
ratione. Idem.
Illud autem te scire vo-
lumus et tenere quod adversus
ecclesias minorem prescriptionem

[illegible]

quod xl. annis ipse ecclesie non admit-
titur. ¶ Dicet quondam cano-
nes complerent tricennalem et
ecclesiam se posset adversus et
ecclesiam que tricennali temporis
prescriptione tueri de re illa que
se dicebat xl. annis nos fatetur
possedisse. ¶ Cum si de
prescriptione [illegible] inter
partes fuerint mota quod ab
utraque testes recipi debent.
et si probata fuerit interpositio
prescriptio intendebit. ¶ Idem.
[N]obis indicante abbate
et [illegible] ecclesie sancte
iuste [illegible] de finibus quon-
dam agri messoris diffini-
tione illam [illegible] fuerint
[illegible]. ¶ Ex ortum que
[illegible] loca de quibus est tertio
accedentes: [illegible] facta
a tis presentia [illegible]
[illegible] annorum de prescriptione et
utraque parti [illegible]. ¶ Lucius III.
[D]e transmissa conquestione ab-
batis et monachorum de ba-
lerii [illegible] quod cum ecclesia
de [illegible] ad ius eorum
pertineat et homines de [illegible]
[illegible] ecclesie parochia-
ni sint, ipsi ecclesie clerici qui ha-
bent ecclesias [illegible]
omnem ius parochiale per-
ius funerandi [illegible]
ecclesie subtraxerit etc. ¶ Idem.
[illegible] quod decimas et obla-
tiones cum aliis [illegible]
[illegible] ecclesie memo-
rate prescriptione et hostilita-
tis tempore [illegible] re-
stitui faciatis. ¶ Innocentius
III. abbati de [illegible].
[A]ccedentes ad presentiam nostram pro-
curatores sancti Nazarii etc. ca-

nonice sancti Stephani san-
cti [illegible] procuratores pri-
us [illegible] Mediolanensis de or-
dinariis maioris ecclesie
[illegible] sunt conquesti quod cum
ipsi legatos et nuntios apostolice
sedis devote recipiant et pro-
curant [illegible] ordinarii pro-
curare renuunt [illegible]
[illegible] ad expensas sibi [illegible]
[illegible] etc. ¶ Volentes.
autem ut quod omnibus imminet
ab omnibus comportetur [illegible] quatenus
dicti ordinarii per speciale pri-
vilegium apostolice sedis a prestandis
procurationibus ostenderint
se immunes, non longissimo
temporis [illegible] obsequium
non impenderint cum [illegible] prescri-
ptionis sibi locum [illegible]
[illegible] ad procurationes [illegible]
[illegible] ordine debito sub-
eundam teneri decernas.
[I]dem de costa [illegible] cano-
nicis prioribus.
[C]um non liceat a capite et
membra recedere non sufficiam
admirari quod sic referente
Brachar archiepiscopo nobis est
intimatum [illegible] ecclesie [illegible]
sunt diocesis constitute nos tu
obedire sibi tamquam episcopo et
[illegible] contumaciter recusatis.
¶ Idem [illegible] quatenus prefato
archiepiscopo et ecclesie Brachar obe-
dientiam et reverentiam debi-
tam sicut alii clerici sue diocesis
faciunt impendatis prescri-
ptione temporis non obstante.
[I]dem nobili viro ma-
[illegible].
[A]udivimus apostolatus
[illegible] pervenit [illegible] proponebat
[illegible].

[illegible]

et in castro palacioli xxes
sextarios singulis annis. xl. sol.
den. papien. quos ro. ec.
ibi consueuit recipere annu
atim. ¶ Insuper commesti
ones banna placita fod
rum et omnia iura que ibi
ap. se. habebat. Sed eam ita
tibi ratione eiusdem castella
nus eiusdem castri constantis
sime asserebat ad quod proba
dum inducebas praedi
ctos praescriptionis et libri ro. ec. censu
alem. Unde et intendebas proba
re per testes qui dicebant
se vidisse praescriptum censum
nunciis ro. pon. xl. an.
et ultra fuisse solutum. ¶ Sed ex
alia fuit ex aduerso responsum
quod nec praescriptio nec liber censu
alis tibi aliquid commo
di afferebat cum praescriptionis usus
non fuisset spacio annorum xxx.
et liber censualis suspectus existeret.
quia non fuit in camera nostra rep
tus. ac semel alio modo
scripsisse dicitur testium quod dixis
sent. ¶ Nos igitur mag. v.
auctoritate praescriptionis et depositiones tes
tium attendentes considerantes
et librum censualem qui non
suspectus habetur licet non inuen
tus in camera scilicet adam ca
merarii tempore inuentus quia cum quidam
camerarius fuat de camera tunc
ibi per suscepit ne coetes
ipsum scinarii cum iurat sit
officium suum fideliter exequi
aliud scripsisse quam a testibus
dicebatur respicientes insuper quod
est longeuam ipsum nego
cium tangere principaliter ro.
ec. et quod iusta centenaria praescri
ptio currit. ¶ Insolidum

ne praedicti sensus et anno
rum praescriptionis condempnauimus et p
tem aduersam. Intelligentes
eidem ut tibi non tanquam tibi
tanquam ec. ro. cum auctoritate de
bes parere. cum et ipse praeda
bitis ut uasallus existis
sine difficultate persoluat.

Idem. l. et v. abbati.

Cum nobis et vobis tam le
gum quam canonica sit dis
finicione statutum ut contra ro. ec.
que gaudet priuilegio spacii
centum annorum praescriptio locum sibi
ualeat uendicare tempa
tum intercedentium scismatum quod
per unius ordinem cursum praes
criptionis impendiunt nolumus
aliquatenus computari. sed dum
gentis consideracione ad ha
rum computacione deduci.

Idem helien. et rofen. epis.

Ad nostram intellectus
uenientis causae que inter
uenerabilem fratrem nostrum uuingorn. epm et abbatem
de euesam super ecclesiis in
ualle de euesam quas epc.
asserit ad se diocesana
lege spectare. abbas autem
eas esse ab eius iurisdicone pe
nitus exemptas dicebat
et cetera. ¶ Cum tanto tempore
probabant praeterea testes ab ab
batibus de euesam pleno
iure possesse ut uideatur
in eis episcopalis iura legitime
praescripsisse et cetera. ¶ Quoniam cum
contra ec. quae in scriptis proponit nec
contra offi. regulam quae abbas sibi
permissa libertate asserit
se habere si prima constitit
quod uallis de euesham sit ille
locus quem c. p. n. libertati
donauit ab sonauit ?

[illegible]

albi exima ab petitione epi sr
ectis memoratis et adiu
dicantes illas abbi ple
no iure subiectas, epo su
per silentium imponatis. Q
si abbas in hac probatione
defecerit audiatis probatio
nes super tempore quo .s. xl.
an. sedes epalis vacavit in
preiudicium temporis vacasse
constiterit in illo sic ducto non
sit computanda completa prescrip
tio. Tunc vos illis eccliis
iure epali adiudicatis epo
et illo proinde silentium im
ponatis abbi. Si autem
exceptionem huius epus non probavit
et quod tum in intrusione probavit
autem possessionem pentecosta
lem in villa et eccla de morto
na et exceptionem ac purgati
onem archid. nec non solu
tionem denariorum sancti petri in
valle de quiesham eccla cog
nitionem causarum matrimonialium
et capitulorum suspensionem
in predicta villa de mortona
et eisdem capella et in predicta
villa de quiesham vos si
bus in epali adiudicetis
eidem sed cum circa suspensionem
et eidem huius infra quinquaginta
an. intrusio facta fuerit, ecclesiis
et silentium imponentes quod
abbas prescripsisse probatur.

Idem pisien. epo.

Cum ex officii sui de
bito senonen. provinciam visi
taret archiepus senonen. pisien.
dioc. transitum faciens ad ab
bas sancti magloiri parisiensis et
castres et quorundam aliorum ecclarum
eiusdem dioc. necesse habuerit
declinare aliquibus cum procuratio

nem sibi debitam postularet
ipsi eam sibi exhiberi negaverunt
ad sue negationis defensio
nem se solum allegantes quod non
meminerint se procurationem
huiusmodi predecessoribus eiusdem archiepi
exsolvisse nec ab eis ali
quando fuisse petitam etc. Cum
igitur premissam allegationem
eorum nullam penitus reputantes
cum sine procuratione quam ratione vi
sitationis debent prescribi ne
queunt quemadmodum nec
sine visitatione ipsam possunt
aliquo modo prescribere a
liis sine cum prescribere possint v
utrum. Eo quod secundum confir
mentiones antiquam metropolitani
consuetudinem tenentur archiepo me
morato usque ad satisfactionem
aliquam facias observari. Cum
quod apostolum qui spiritualia
seminat non est magnum si me
tat carnalia cum nemo coga
tur suis stipendiis militare
siquid enim aliud quam
suis sunt allegatum sine iure
communionem archiepi obicere noluit
comprobare. Non eis faciemus in
iuriam exhiberi. Idem

pisano archiepo.

Si diligenti etc. cum iudex
calaritanus ad ius et proprieta
tem beati petri pertineat sic tota
sardinia nullo pertinet mediante
tibi non licuit preter vel
eccliam tuam a marchione mas
se iudice calaritano fideli
tatis exigere iuramentum etc.
Nos igitur quem nunc tuus
proponit plenius consu
pectis non intelleximus te vel
ecclam tuam sibi hoc aliquo
iure sibi vindicasse. cum auct. se.

[illegible]

tis. male fidei. sed ius intellige de p̄scriptione. x. uel. xx. an. ubi bona fides ab utraque parte exigitur. sed in. xxx. uel. xl. an. p̄scriptione ex leges non nocet. xvi. q. iij. c. pot. & v. quod si male fidei. C. de prescrip. xxx. an. c. cum notissimi. & c. uigilanti. Item sed bona fides est quis errat in iure. ar. j. de iure. pa. cum. sed ius intellige aliter ut ibi dr. & ff. de pec. h. § & si. c. scire. & locis sic in usucapione ff. de usuc. numquam. ij. Item si hat consciam dubiam bone fidei emptor dr. ff. de usur. qui scit.

pot p̄scribe unum ep̄alia q̄ ep̄m. in. ex. c. audiuimus. ubi dr & sic albas que amisit per arbitrium recuperauit in p̄scriptione & intelligo q̄ albas ignorabat arbitrium al' non p̄scriberet cum h̄eret malam fidem. j. e. prox. sed obedientiam non posset abbas p̄scribe in sua p̄sona. sed alius eius noīe allegare p̄scriptionem. ut. e. c. ex officii. tenorem. et i. signauit p abbe in huius tamen in quibus p̄scripsit malus statuitur arbitrio & fertur

. bone fidei. iustus. titul'. Ex hoc uidetur q' bona fides non sufficiat sine iusto titulo. sic j. de deci. dud. q' ex solo cursu t̄pis ius non constituitur sic nec tollitur. ff. de act. & ob. obligationum. §. placet. sed q̄ uidetur q̄d bona fides tamen sufficiat in huius p̄scriptionibus. j. e. qui omne. & s. e. c. uigilanti. & c. de q̄tia. & s. de cl. pos. cum ecci. in quibus tamen sufficit u' bona fides tamen cum de titulo nulla fiat mentio. immo ibi uidetur q' ista sola sine si n. aliquis h̄t iustum titulum puta priuilegium siue concessione iam securus ē. unde postea non est ei necesse al' si iam p̄scripsit non ē necesse impetrare priuilegium. immo impetrando immutaret remaneret uidetur. j. e. ueniens & q' semel meum ē ex alia causa meum fieri non pot. s. de fi. instr. inter dil. & inst. de ac. §. sic itaque. & ff. de acquir. pos. possidere. §. ex pluribus & ad h' pot dici q' titulus p̄ tanto dicitur q' dat causam p̄scribendi licet iniustus non sit iustus quantum nisi esset p̄scriptio nec ff. de usur. l. sequitur. §. si uia. uel uidet iustus titulus dat causam p̄scribendi si ad sit bona fides ut ille credat talem titulum sufficere & eum credentem esse dominum & sic pot intelligi q' dr. s. e. de q̄tia & s. de consue. cum dilec. & j. de emp. & uen. p̄uenit. ff. pro emptore. q' uulgo. & ff. p legato. l. iii. & ult. sed cum in casu isto non ostendit aliquem titulum & fatetur rem & alium pertinere ut pz p confessionem illius non potest p̄scribere. ideo dic q̄d bona fides & iustus titulus requiruntur in p̄scriptione rei ecclesiastice. s. e. dixit q' si in causa non ē necesse allegare titulum. ut uo. s. in ep̄m. s. de ca pos. cum ecclesia. u' ergo scias qui sit necessarius titulus iustus & quando sufficiat bona fides. In speciebus ē autem talia super quibus allegatur p̄scriptio iure com̄ ualeant ab ipso possidere sufficit bona fides ad p̄scribendum. & sic intelligitur q̄ in omnibus illis titulis. & xvi. q. iii. & q. iiii. p totum. eo saluo q' dictum ē de limite. s. e. c. Si non iure com̄ possidi non posset ab eo qui obicit prescriptionem quantumcumque h̄eat bona fidem non p̄scribit. q' p̄scriptio ius certum aduocent nominatim non erant.

ap. n. ostendas p quam audi
ab his cum tantus. tu & can̄ci
sores tui florentius exegistis
iuramentum. nec p̄scriptione ali
q̄ muniaris cum s̄cdm confes
sionem tuam n̄ eccam possidendam
ul' tu iustus i q̄ possessione
uis exigendi h' iuramentum. q̄
p̄se. ap. ab ipsis iudicibus re
ceptum fuisse fatens p eo q̄d i
constat eccam romanam s̄p i
q̄ possessione fuisse cum pea
missio tuo & can̄ci cessores tuorum
exactum fuit & p̄stitum iuram̄
tum eis q̄ possidere dicat al' i
noīe possidet. ¶ Si uero di
cat q' noīe tuo & can̄ci cessor
tuorum & non noīe nr̄o & ecc. ro.
fuit iuramentum exactum poss;
iferri q̄ iuramentum p̄stitum
de consuetudo iure & honore
se. ap. fuit inolitum. unde i
nate teneri n poss; q' contra
iuramentum h' ius fuit facere
obtentum q̄ est h' locum p̄s
cripto h̄re n posse. cum i p̄scrip
tione rer̄ ecclesiasticar̄ bona &
fides & iustus titulus exi
gatur & si locum potuisset h̄re
p̄scripto n continua centenaria
p̄scriptione que sola currit
ad usus. ro. ec. posse p̄bari.

Idem ep̄o lucano.

Cum olim fr̄ ep̄s tuus cum
abbe & monachis s̄ci salua
toris de sexto fr̄ plebe i
salamazane & ad lacentium
capellis uiuis. m. n. p. li
tigando institutione i eis
& alia ad ius ep̄ale ptī
nentia uendicares fundi
dam intentione tuam i
cede p̄ncipaliter allegabas &
cum auctore diceras uniuersa

sp̄ualia i p̄dcis locis que
sunt i dioc̄ tua constituta &
ad te tam q̄ ad dioc̄ ep̄m
ptinere. ¶ Arbitrium p̄terea
sup h' p̄mulgatum a pisto
rien̄ ep̄o archip̄sbro. ac
p̄mitero lucanen̄ allegās
ad eligendam autem inten
tione tuam. albas g̃o contra
uiii. p̄ p̄uil. exhibuit q̄d
p̄ dcm arbitrium multo in
deuat t̄p̄e processisse p q̄d
tam monasterium q' plebs
capelle p̄ dce indebantur
libertati donate. j. ¶ Au
ctor q̄. ro. pon. dcs albas
p̄uilegiabat post arbitrium
p̄mulgatum obtentis qui
libertatis p̄uilegium sibi acce
indebant. j. ¶ Ce. do
p̄ dcs albas sufficienter
ostendit monasterium suum
sup institutionibus destitu
tionibus & ordinationibus
plebani & clericorum baptis
mo. crismatis lenonibus cul
pis. sepultura. decimarum p
cepcione ac diuinis offi
ciis celebrandis tam in
plebe q̄ i capell' p̄ dcis
exercendo atque institutionem
& i absoluendo letima p̄s
criptione munitum abbem &
ipm ab i petitione tua sr̄
iam dictis articulis duxi
mus absoluendum fr̄ illus.
ppetuum tibi silentium i po
nendo. sup aliis aut oībus
que ad ius ep̄ale spectā
re noscuntur iuxta tenorem
arbitrium eundem abbem q̄
ad plebem & capellas p̄
dcas sententialiter condempnates.

Idem.

sūa p ep̄o n̄ inimico q̄ p arbitrium recessum fuit ap. iulio g g. ad iniquitatem hyis que fuerunt p liberate sed libertati non potuerunt has renunciare p arbitrium sic in papam. s. de arb. nec. cum t̄ps al' uo non ualuit tamen p mendacium impetratum post arbitrium. j. de deci. ex multiplici. c. intelligere q' arbitrium non tangit illa illa super quibus fert' sententia p abbate in quibus p̄scripsit contra ep̄m al' non potuisset p̄scribere q̄ p̄ dci. q' p̄sumitur h̄uisse malam fidem p arbitrium q' h̄uisse malam fidem n̄ p̄scribet. j. e. c. u. lt. & h' p̄bantur p litteram sequentem ubi dicit iuxta tenorem arbitrium & dicitis q' h̄ebat albas p̄ iuxta p arbitrium i petitum locum eius q' ignorabat arbitrium. al' non p̄scripsisset. s. c. preterea non uigilent p̄uilegia non enim h' iuri p̄ potuisset p̄ sua gratia non fuit cet. ueniendum contra arbitrium. s. de p̄p. fr̄ius. p.

Venies. & j. re
gis stephanus ar.
q' reges p̄uilegia
re p̄uilegiis inte
riora & de rebus
spiritualibus. xvi. di.
constitutimus i p̄
sed contra unum ē
j. de deci. tuarum.
& c. dud. o sp̄ualia
sic argumentatur c. di. ō mo
rem. sic his cab
bis ostendebat
libertatis p̄uil.
& iusti. hic n̄ ē
ius est n̄ p̄s
sine ut ideo in
defalcatum fuit
p̄s sine. s. sup

co ius certum aduocent nominatim non erant. c. di. ō more. ro. di. p
sic ius decimarum non cadit in laycum & ideo nulla currit p̄scriptio. x
vi. q. i. c. ult. & q. iij. c. pot. v. q' si p̄uilegium & q. vij. c. di. & s. c. cumque
v. non prodest titulus. & j. q. iii. questio. sic ius eligendi non ca
dit in laycum. s. de ele. sacrosancta & c. massana. & j. de iur. pa. c. nob.
& sic intelligo. j. de deci. dud. q' & illi hospitalarii decimas de iure
com. possidere non poss. uñ o pellebantur titulum unde ex quo h̄uissent
causam p̄scribendi. sic in monasterio. si monachi nollent uel uellent ab
ep̄o q' allegarent p̄scriptionem cum de iure com̄ subiectionem cuitare
non possent & generaliter optinet hoc i hiis & aliis omnibus q' iure com̄ possidere
non posset ab hiis qui eum de tenent ex h' pz q' talia i petitur
p p̄uilegium. g° de iure com̄ non possidentem. c. di. ō more. sic ep̄s in
parochia alterius ep̄i non pot decimas & ecclesias possidere de iure com̄. unde
si allegaret p̄scriptionem in decimis & ecclesiis maiores alterius allegare
debet titulum & p̄bare & h' p̄batur in q. d. dec. noua. g. g. que incipit ue
nerabilem & cum deb fuit inter arch' ep̄m rothomagen̄ & ep̄m lexouien̄. &
id est de aliis parochiis in ecclesiis inferioribus & una eccā in parochia
alterius n̄ p̄scribit sine titulo & sic intelligitur. s. e. adaures. & illa eccā
que p̄scripsit h̄uit titulum. b. j. xvi. q. vii. omnis basilice & xviii. q.
Cum olim. & j. tua de p̄. in. monasteria. & s. e. cum non liceat. pre
scriptione munitum. & in p' q' n albas p̄scripsisset potenter p̄ndi
cautum fuisset ei p arbitrium & p̄uilia. ut dixi infra i glo. sic & albas

decimis petitis uel' sic. & j. s. uiple & q' ep̄s petebat q' albas & clerici recipeunt ab eo sic ad diocesanum ecclesiastica sacramenta & ad eligendam intentionem suam albas ostendit p̄uilegium paschal' ppe & alex ppe in quibus continebatur q' albas reciperet crisma ab ep̄o si esset catholicus uel gratiam sedis ap. h̄eret & ipse sine ea prauitate uellet conferre. Item ostendit aliud p̄uilegium clementis ppe in quo continetur q' mostrio monachorum ut a quocumque possent crisma recipere sacramenta. q' non ualuit. q' de p̄ dcis p̄uilegiis paschal' & alex. n̄ fiebat aliqua mentio in p̄scriptionem tamen allegatur. ppe p̄iudicat ut sed. sed q' de decis q' in sententia de ipsis mentio non est facta. sed quo fiat de ipsis p̄iudicat n̄ bmis. s. si albas p̄bauit de iure suo de ipsis optinuit al' succubuit. de actorem p̄bante & c. s. de iur. iur. c. ult. b. crisma. hic incipit sententiam

[illegible] ... impediat. mereatur. albas iure in possideris. ubi de hoc postulat. sup libello isto non formatur sententia sed sententiam libelli uertitur albas & monachorum recepit ut eccā cum monasterio libere possint recipe sacramenta que emanantur ij crisma. & c. & j. incipit sententiam sup aliis libellis mensura dr i hac dec. q' non ptinent ad hanc titulum.

Cum olim. albas & ep̄m & capellis & diuersis p̄scrib' p̄ crimen ep̄alia.
sed tales solum operis q' p̄scribit.

[illegible]

Petiens a nobis P. N. abbas sancti Martini de Pannonia apertam nobis per modum, idem abbas ut Vesprimiensis episcopus non impediat vel faciat impediri quominus omnes in sua maginensi parochia vel comitatu consistunt de omnibus que possident decimas sibi solvant, sicut in privilegio Paschalis pape predecessoris nostri et sancti regis Stephani continetur. Presertim non episcopus postulavit ut decimas sine maginensi comitatus sue diocesis constitutis, quas detinet idem abbas, sibi restitui faceremus, nam cum iure spirituali se ipsas possidere monstraret, etc.

Crisma vel oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes clericorum qui ad sacros ordines promovendi sunt, clerici ecclesiarum vel capellarum ipsius monasterii que est in Vesprimiensi diocesi constitutum a Vesprimiensi episcopo postulabit, siquidem catholicus fuerit et gratiam sedis apostolice habuerit, et ea gratis sine pravitate aliqua voluerit exhibere; alioquin ab alio quem maluerint presule catholico suscipiendi eadem habeant facultatem, sicut in privilegiis eorum Paschalis et Alexandri pape predecessorum nostrorum continetur, non obstante privilegio Clementis pape predecessoris nostri, quo privilegium non extitit derogatum, cum de ipsis nullam fecerit mentionem, presertim cum ipse Clemens privilegium concesserit salvis institutionibus Romanorum pontificum et ecclesie legatorum. Nec obstare poterat prescriptio quam idem abbas in suum(?) non opponebat, quia si consummata erat quando Alexander papa privilegium petiit, iam prescriptionis remedia assecutus(?) presertim cum coram nobis privilegio illo sit usus, quia sine contradictione quantum ad hunc articulum conutatur(?).

Si vero non consummata erat prescriptio sed erat in prescribendo, post impetratum hoc privilegium bonam fidem non habuit, ideo secundum canones non prescripsit.

Idem in concilio generali.

Quoniam omne quod non est ex fide peccatum est, synodali iudicio diffinimus ut nulla valeat absque bona fide prescriptio tam canonica quam civilis, cum generaliter sit omni constitutioni atque consuetudini derogandum que absque mortali peccato non potest observari. Unde oportet ut qui prescribit in nulla temporis parte rei habeat conscientiam aliene.

Gregorius IX. De sententia et re iudicata.

Sententia contra leges canones vel prolata, licet non sit appellatione suspensa, non potest subsistere ipso iure.

Idem.

Obligamur contra diversas seu sententia terminare equitati(?) vivent(?) rigori.

Idem.

Non potest quisquam a sacerdotali gradu nisi iustis causis per sententiam sacerdotum submoveri.

Leo papa.

Aquae(?) iure ecclesiastico modum iuste tenuerunt(?) sunt diffinita nostra(?) quorum sententia roborentur.

Alexander III. Eboracensi archiepiscopo.

Decreto noveris quod si sententia

[illegible]

[illegible]

[illegible]

a nobis latam p(er) appinum pati q(uam) executio(n)em mandari. Et si aliter invenerit non est facultas executori de toto negotio cognoscendi, sed de finibus que inciderint ad se app(ellationem) oportebit. Idem Novariensi ep(iscop)o.

Cum aliquibus est adiudicata possessio, non sufficit eis dari pignora nisi corporalem possessionem retineant. Idem eidem. Idem ... archiep(iscop)o.

Lator p(rae)sentium sua nobis insinuatione monstravit, quod cum quandam mulierem infra (?) ... desponsasset et carnalis esset copula subsecuta, inter eos scandalum est subortum, cum ... debitum ei subtraxit. Et consanguinei vero mulieris hoc molestum ferentes, questionem moverunt, proponentes quod mulierem infantem et impotentem nec etatis apte matrimonio extitere. Cum ... uxorem ... que implebat agere dissolutionem ... studio inveniente fuerit rationabiliter separari. Nolentes igitur minima canonice tracta levitate quod ... dissolvi mandamus quatenus si vobis constiterit eos prudenti consilio non fuisse legitime separatos, ecclesiam quod decep(ta)m fore ipsos faciatis sic virum et uxorem permanere. Idem.

Cum causa que vertitur inter vos G. et A. laicos super domo quadam, eis ab archipresbytero vestro convenditia ad examen nostrum per app(ellationem) fuisset delata, post app(ellationem) ad nos interpositam et receptas inducias, quam interim tibi filia ad eam p(ro)sequendam prefixerunt, non arripueras, contra sententiam proferens memoratis G. et A. prefatam domum ... civitatis consuetudine adiudicare curavit. Dein cum causa fuisset ad nos per app(ellationem) delata, reverendus ex delegatis a nobis sententiam contra vos per app(ellationem) delatam, reverendus ex delegatis a nobis sententiam contra vos spreta forma canonica secundum eandem consuetudinem sic prefatus legatus fecerat promulgavit. Nos autem considerantes quod licet usus vel consuetudinis non minima sit auctoritas numquam tamen veritati aut legi preiudicat, prescriptam sententiam revocavimus, vos ad petitionem absolventes illorum, nobis et ecclesie vestre domum adiudicavimus supradictam. Idem Eboracensi archiep(iscop)o.

Inter ceteras. Et infra. Et quia ab app(ellatione) remittitur et sententia fertur, in qua ... oportet nec ei debet stari si iniquitatem continet manifestam. Clemens III.

Ex tenore litterarum ... m. accepimus ostendit quod cum inter R. militem et mulierem quondam ... latino ep(iscop)o commissa fuisset idem eundem R. muliere absente ab impetitione ipsius absolvit. Ceterum eadem mulier a nobis ad te litteras impetravit ut de causa cognosceres et eam fine debito terminares etc. Cum vero R. ante vocatus ad eam in sua presentia non affuit, sed quod ... sequente alia sibi copu...

[illegible]

[illegible]

lare psilii p̄stit i eu excois vel sniam pmulgasti a q post mod absolutus ad te ueniens ostendit lr̄as ep̄i memorati quib eu ab infectione ipi absolutum fuisse patebat. Ex g̃r multi suos testes offert ad p̄band q̄d .R. eam desponsacōis anulo publice subarrauit tu quid sup his agere debeas: postulas edoceri. Ideoq m̄d q̄n obstante memorata absolōne q̄ ep̄s fecit i ea procedas eide .R. sub pena excōis artius iniūgens ne ad eam q̄ sibi duxit accedat p̄usq̄ fuit cā decisa.

Idem (ad confessionem ... sniā ... latam.)

Consanguinei e latis p̄sentium sic tuis lr̄is itim asti p̄ mētatē te ipam uiri sui ltime p̄bauerunt q̄ int eos sniam diuorcii ptulisti. Ead tu post modū confessa est q̄ el matr iiuita tean sniam n̄ fuiss post sepacōne p̄mitate cū eo oēitt tandē ad scd̄as nupcias euolauit.

Et it q̄ ipi solam confessionē mris n̄ est recedend ad sniā p iudiciū eccie rō nabilr pmulgatā n̄ ltime sūm p̄bauerit. Innōc. .iii. archid. ł sacriste magalon.

Cum olim magalon. ep̄c. p. de castro nouo ad uacantē archid. eide eccie nominass spōito ut nulli ibi nisi p̄us dupna sibi uoce acessa. istitueret pap.

unt posita muliere i hui de ep̄c cān. p. de archid. p annuum inuestiuit. Ep̄s post n̄ anū ad eund archid. noiare psilii pstit tam d. e. .p. n. q. sm̄ sciat abuti pte cessauit pnūcians q ali quis scieret ut tam epm q̄ psonas ad ordinand co corde archidiaconatum moueret et eoz forte monitis n̄ admissis ꝫ ep̄i ex equi nō differrent post h n̄ des. p. n. s. qui n̄ dum ad diaconatē erat pmotus offim p̄t sciam p̄uratorē ep̄i ap̄ sedē ap. tē morātis ipm archidiaconatū. et pnūciacōm suam multi sic cōmuni cōmuni eciuerunt.

Nos g̃ it tentes uestigiis p. n. dicentiū sniam ro. se. cū anno fuit subreptum p̄se i melius mutari q. de p̄sceptō s. sm̄ est n̄ obstante donatione qua ab eod ep̄o in elusionē donationis a p. nup de recepisse in titulum reuocamus et eū nec absentē de subrepcōne n quid o ster sicut archidiaconatu p p̄etuū silentiū i ponētes. .p. eo. q. sepedem i archidiom plena oium nr̄m qui p̄sentes fuerunt i eccā ītue mente cordia ordinare curetis.

Idem abbati et cōuentui s. zenon. ueron.

Cum int uos p eccā ura ex p̄stem et alios s. p cuius sbiectione eide eccie q̄ d iter erat ex pte ura fuit p̄ositum q. eccā eccā monastio uro pleno iure

[illegible]

Cū ohm sit q̄ d sepacōe ... suā ... (marginal note, mostly illegible)

Cū .R. ... latam ... x. dies ... (marginal note, mostly illegible)

pua. ff. de condi. indebi. elegant. §. i. unde postea re-
tractari p appellaconem uel supplicaconem non pot-
laurencius. contra ius constitucionis. illa eni necti-
sit in rem iudicatam. nec est necesse appellare ab ea.
secunda questione sexta. §. diffinitiua. et intellige qn
in sna error exprimitur. ut in fin de sen. ex. ptias. ff. de ap.

si exprimi. et s. e. nisi certis
v de hoc. et c. i. et in. §. diffi
nitiua. s[illegible] pna. fe
te h. et c. i. et in. §. diffiniti
ua. [illegible]

[illegible]

Caus. ad qtuic ea [illegible] nichil [illegible]
[illegible] ad uo probe.

Quod ad consultacionem tuam. Casus. Iniuncti fuit pur
gacio eius usque ad xx. dies. et ab ipso tempore [illegible]
veniente xx. die appellauit nulla causa adiecta [illegible]
eius appello non e admittenda. cum infra x. dies non appella
uit. et pro hoc argumentum sine iur. me [illegible] item co
dempnatus fuit in causa pecuniaria et quod ad eius [illegible]

deb[et] esse subiecta iudei [et] i
stitucone destitucone in
uestitura archipsbri et ec
de fidelitate ipsi e[xhibenda] o
bedientia correctione re
psentacone ad ordines
consecracione susceptione
crismatis letaniis et aliis [et]
similibus p que plena sub
iectio declarat. ad quod pbad
instrumentum publicum concesso
nis. R. quondam veron
epi. pars ursa in medium pro
ducebat. quod concessiones suc
cessor eius. T. uidelicet [et] [illegible]
confirmauit fr. bone memorie quon-
dam ro. po. quod patriarcharum [et]
q[uia] aquilensium. priuil. confir
macones induxit. quorum unum
de plenaria subiectione in
priuilegio suo euidenter ex
pssit quod sub testio. R. quondam
veronen. epi qui eidem ecclie
archipsbr extitit factum fuat
completum. [et] eo a pore sci
zenonis mandauit sua
uite subiecti adiecta ep[isco]pus
ursa quod fr. G. quondam abbatem
eidem monasterii. et s. archipr
biteri ac testes ipsi, precedente te
pore de fidelitate et obedia [et]
manuali reuerentia fuit exor
ta ad que duo illi se dum
taxat teneri negabant et fr
bus testes producti sunt
tandem psatus. G. veronen.
epi quondam cardinal' se
quis a quo idem fuat iudi
catum quod uel archipsbr dimit
teret ecclam aut abbati obe
diam repromitteret sna alr [et]
diffiniuit cum sna cum nulla
fuit appellacone suspensa
[et] rem transit iudicatam.

Quamuis forte dicti instrume
to donaconis non sit plenum
fundatio nec confirmaconibus
uel priuil' qui de ipso causam et
originem accepunt attendente
tamen quantum ad litigantes ipsos
ius existencia fcam fuit
pfr rem transit iudicatam
est. [et] ius litigatoris lata [et]
fuisse cum eciam ius constitucio
nis expsse lata non fuit uita
te gestorum s[er]monibus puale
te que psumunt tute poia de
lebita diffiniuit ut archipsbr
sci pauli qui ptepe fuit fi
delitate et obedientiam psteri
abbi sci zenonis. Idem
cenomicis nouarien.

Causam que inter uos et a.
clericum fr. p. leuda nouarien.
ecclie uertebatur laudeñ. epo de
consensu partium commisimus
terminandam qui partibus co[n]
dem. a. diffinitiuam sniam
pmulgauit a qua fuit ad n.
audiam appellatum et i. v
Idoo[que] ipsi ex parte a. fuiss
ppositum quod de forma manda
tum dictus eps sniam pmul
gauit. sic patte[ra]cones [et]
intebatur pbare quod cum iudi
cas aimus non semp ad unam
pacones sniam i[n]cline[re]
et ipa sna nichil continebat
nisi quod eidem iudici de com
muni partium assensu fuat
commissa qui ut sniam [et]
ferret examinacom cause
ab utraque parte fuat req[ui]sit[us] [et]
sniam ipsam ceteram confir
mare. Idem constanciensi epo.

Quod ad consultacionem
tuam postulasti a nobis utrum
ap. sit dicta deferendo qui

[illegible]

fuit ei commissa et quod requisitus fuit ille iudex ab utraque parte ut
sniam ferret. quorum quod nichil opponitur ad hoc ut teneat
sna uel non teneatur. si de com[muni] consensu fuit ei commissa si non. hoc
nichil facit ut magis sna ualeat uel non. nec et quod fuit iudex re
quisitus nisi cum ei esset commissa. ut in fin tamen tpe et progatio
iurisdicone intra tpe et post tempus requisitus consensit ut fer
ret sniam tunc n. uidetur progare iurisdicom. s. de of. del.
de causis. quod istis non obstantibus potuit appellare. si aliis sna esset in
qua ipsius g[est]o faciebat p confirmacone snie. s. quod non continebat
aliquid et quod ille. a. sniam illam non potuit inpugnare. quod
esset lata contra forma statuti uel mandati ut allegabat. uide
nito debuit confirmari. et sic statuit snie qui dui in g[ra]u
ondatur. ut inde. poen. s. in presencia. B.

ti por. g[lo]. ff. de re iud. l. ii. i. g[lo]sse. de ap. oblate.
ar. g. ff. de re iud. l. iiii. quinque condempnatus. so.
quod dr hic. et c. oblate. ar. g. ff. de re iud. l. iiii. §. [et]
ff. e. l. ii. in fi. quod ex iusta causa progatur uel ecia
attenditur tpe quadrimestre. lex contra quod iudex
nulla causa assignata artat tempus quod facere non d[ebet]
vel tunc tempus suppletur a lege ex[c]edatur.
ne. ii. q. vi. §. sunt quorum. §. executore. et c. quo
ap. non reci. l. ab execucone. et s. de of. del. si
gonum. §. nos ar. sed qualiter excedit modum quod aut
facit quod mandatur et sic non excedit aut facit aliud
et tunc nulla est omnia sna. vel non est nece appellare
s. e. c. i. quod non fuat formam mandati. s. de sep.

Quod ad [illegible] p lapsum x. dierum [illegible] illud tpe fuit ap[pellatio]
tpe quadrimestris dati condempnatis ad soluendum [illegible] progari
ab execucore non appellatur nisi modum excedat

[illegible]

cum dilecta. et I. de confir. utili. ubi multi. examinati. In der pot. excede. modus faciendo quod mandatur. et plus aggravando illum contra quem fit executio. Et tunc tenet sententia. Ubi non est appositum terminum et in alio cum si vendiderint predictos ind. ... de execu. rei iud. si ut proponis. Et tunc sententia nulla ut ibi. ... si obiciatur exceptio. xi. q. iii. cum exceptio. ... de excep. cum inter et indec. ... pro consideratione ... si in novacio ...

... cum ulterius termini dempti. si ... si receptum ... de v. ob. ... sciens ... non est dicta quod si in actis tabellionis non exprimitur cum non presumitur pro ipso ... de fide in. ... de pla. cum de indebito ... qui allegat sollempnitatem ... sententiam sive ... ipsum probet ... de pub. quecum... in publica instrumenta non appareant ... sollempniter acta post ... de iure ... de testi. ...

[illegible]

prorogationem indictam si-
bi per sententiam et ad receptio-
nem ipsius terminum competentem puta.
xx. dies tamquam sibi con-
dictione recipiens et adve-
niente consequenter appellat
cum non exprimens appel-
landi nec sit locus nisi et
suscipiende prorogationi et ex-
ecutioni sententie ac
prolatione et prorogatione iam fac-
ta vis decennium dicte est fluxis
se tamen dixerit et non quod post
decem dierum spatium et
sententia tamen auctoritate rei transeat in
iudicate qui ad prorogationem
sibi donum initio terminum
recurrit appellandi sibi et
aditum denegavit cum per
hoc videatur per interpretationem
iuris late sententie paruisse. Et
presertim ubi cum non red-
ditur appellandi sed nec
executionem ipsius sententie eo non
convenit retardari et ad hoc
agendum quod dimestre tempus re-
gulariter sit statutum quod iudicare
causa potest ut non requisita sedente in
medio et prorogari et qui
ad modum sponte recepit ter-
minum breviorem imputa-
re sibi potest debet cum ex hoc
videatur ampliori beneficium
contempsisse. Unde talis non au-
dietur appellans nisi forte
adversus eum modus ex-
ecutionis canonicus exce-
dat. Idem decano cancell(ario)
et canonico Lund.

Sicut nobis intimastis cum
causa que inter H. subdiaconum et P.
presbyterum super v. summis modius
vertebatur ipsi subdiacono pannos
singulos et solvendis vob.
commissa fuisset et restitutionem
sibi non postularet subdiaconus sup-
dictus adversarius sententiam
reddidit cum alia mice super hoc
conventus fuit et sententiam ab-
solvit quod ostendere voluit per
duorum testium ex quorum deposi-
tione constitit quod magister A. auctoritate
episcopi Landensis ipsum absolvit
ad impetitione subdiaconi memo-
rati. Cum quia testimo-
nium ipsorum quod inde unde pro-
lati fuit cum decursis que
iudicem movere solent ad sententiam
proferendam nichil dixerint et
quid tenendum sit se dixis-
tis a. p. consulendum cum autem in
pluribus locis in quibus copia et
prudentum habetur id mo-
ris existit quod omnia que iudi-
cem movent non exprimantur
in sententiis proferendis nobis tali-
ter rendemus quod cum ex depositionibus tes-
tium predictorum constitit sententiam absolutionis
iudice latam per prefatum auctoritate in
dicta causam prefatum debet et
omnia legitime processisse. Idem
Castoren. episcopo et Albi et Lodo
ci. leg.

Cum in sententia que inter
conventum episcopum et monasterium
celle super statu ipsius vertebatur
per episcopum diocesanum lata fuis-
sent monachi Oveten. episcopi p
eas Oveten. ecclesiam lesam
fuit querebat ad quod proponebat
monasterium pertinere et cetera.
Cum ex parte monasterii monachi
rationabile fuit propositum et oste-
sum quod sententia per episcopum promul-
gata debuit irritari eam
quantum ad monasterium duximus
confirmandam et cetera. Ex. quia
se subiecit a. p. preces Oveten.

[illegible]

[illegible] ... Cum bertoldus ... cum uniuersitate ... de iure pa. ... de electione ... [illegible]

rõnabiť institutam ad ei
pseqndam uicarium eius ista
tps ultimam destinauit suis
sequestratio sine differat ne
eccłiam possessionem obtineri. eccłie
debitum mandat alioqn
ea sicut ius postulat execu
cõni adhibere. eccłie pdi
ctos decimas et decimas pnis
sa sunt n pnidicant quo
minus suam ualeat sequi
rõnem cui pes ipsos acta
nõ ualeat regulariť iuris et
iuris constitutiones canoni
cas et ciuiles. Idem.
Cum btoldus miles
eccłiam suam pro uniuersi.
pignori obligasset eccłie
.p. sibi lato de medio .a.
nepos eius qui successit
eidem uacante eccłia eiusdem
loci asserens quod ius pro
natus cum uniuersitate transisset
in eum .d. clericum eiusdem loci et
archidiacono ad supradictam eccłiam
presentauit qui de consensu
epi ipsum instituit in eadem
et possessionem ei induci faciens
corporalem. Procedens uero
.b. dominus fundi t. sacerdotem
epo memorato presenta
uit sed ipsum epus nõ admi
sit. cum autem decanus t. aduersus
memoratum .d. super predicta eccłia
deposuisset questionem uenerabili ar
chiepo ap. sede legato in ne
gotium delegauit ad quem tamen et
attestationes utrimque recep
tas per partes postmodum remi
serit a predicto .d. cum suis
attestationibus accedente
decanus t. nec per se nec per pcu
ratorem idoneum comparere cu
rat. ipse attestationibus in sp

tis clerici memorati ipsum
ab impeticone sepedicti t. sententia
interlocutoria absoluit eidem
t. imponens silentium super
eccłia memorata. Post
modum autem idem presbiter ad
presentiam archiepi .s. breue
temporis accedens instam
cum absente allegauit
archiepo .h. argentino
electo et alte sunt et ... be
neficiis a quibus de ... tris
in mandatis ut si iusta
cum absentie ille osten
deret coram eis predictam
sententiam nullius decernerent
esse momenti et cum fine
debito terminarent. alioquin
facerent sententiam obseruari.
Cum dictus electus et prefatis
abbatibus committentibus alius
uices suas ipsi subdelega
ti testes super predicto articulo
recepissent a quibus decanus clericus
uocem ad nos appellationis
emisit. t. Iacet
autem iustam causam absentie
minus sufficienter probauerit
set uenit pro iudice opio
uitati .R. diacono card. cuius
commissum exequi auditorem
rem qui cum nobis omnia
fideliter retulisset ex tenore
sententie archiepi inuenimus con
uentum tamen quod continebatur
in illa sententia quod per attestationes
ipsi clerici fuit sufficienter
probatum quod prefatus .a. in
possessione iuris patronatus
extiterat cum eundem ad pre
dictam eccłiam presentauit et
tamen per attestationes illas
michi auido ostensum fuit
nisi quod per quodam nure q.

[illegible] ... quasdam exceptiones
friuolas ... quas iudices
admittere noluissent ... appellauerunt ...
ces uidentes quod prime litteræ non re
uocabantur per secundas, procedentes
in causa non obstante appellatione coram ...

[illegible]

de illa ecclesia, sicut eam ceteri
priores possederant, pro ea annua-
tim x. sol. acceperunt. Ita

tamen quia illa sententia dicitur quod
in probatione defecit, cum
partes attestationes suas appa-
reat ipsum suam intentionem
sufficienter probasse etc. Quia
tamen causam non recepit sufficienter
instructam, cum unius tantum
partis attestationes receperit,
que parum faciebant, et
ad causam, unam sententiam ipsam
duximus infirmandam, memo-
rato T. adiudicantes predictam
ecclesiam, super qua cum partes attes-
tationes nobis constiterit et
eundem T. ipsum a priore [illegible]
fuisse ad sepedictam ecclesiam
presentatum. Idem.

In causis que sunt et
per iudices decidende, ordo
iuris et rigor equitatis
est subtiliter observandus. Cum
similibus casibus certis tenean-
tur iudicare, nisi forte cum
aliquo cum necessitatis et
utilitatis inspecta dispen-
satione duxit statuendum.

Idem conventui s. Leodii.

Inter monasterium s. A-
rotomi et vestrum super eccle-
sia de Alb. in monasterio vestro
fuit questio agitata etc. Cum
constiterit nobis primam commis-
sionem non fuisse per ultimam
revocatam, tamen quia cause de-
precationis iure [illegible]
nolentes videbantur, quas etiam
quasi avocatorias ante litis ingres-
sum opponere debuissent,
quibus coram delegatis eis-
dem subeundo iudicium
renunciasse videntur etc.

etc. Quoniam de prioribus appellationibus sit pro-
cessum negocii coram iudicibus
prioris vel inferioris litis dice-
batur, quod si fuisset expressum ob-
tinere minime potuissent,
non obstante sententia pro monas-
terio s. A. dicebatur fuisse
prolata, que nobis ostensa
non fuit, ea [illegible] statu-
issent an eam obtinen-
tibus in preiudicium [illegible]
novorum instrumentorum lites
non debeant instaurari, sententiam
priorum iudicum ratam et firmam
[illegible] eorum sententiam confirman-
tes [illegible] a nobis nos ipsi [illegible]
[illegible] iurisdictionis salvo
iure diocesani [illegible] exhibe.

Idem episcopo, decano et cancellario
parisiensi.

Cum olim orta esset inter [illegible] et
episcopum et monasterium Atreba-
tense [illegible] monasterium [illegible]
tione [illegible] et [illegible]
toribus petitis litigantibus
coram nobis, quia professione
partis [illegible] constitit eundem
episcopum in quasi possessione obedientie
in eodem monasterio habuisse, ip-
sum restituendum decrevimus
ad eandem. Cum igitur
[illegible] post [illegible] liberta-
te monasterii plenariam expri-
mebat decano [illegible]
[illegible] iudicibus dedimus
in mandatis ut episcopo in quasi pos-
sessione obedientie restituto
[illegible] rationabile aliquid
obiceret [illegible] subiecti-
one monasterii [illegible]
[illegible] etc. Iu-
dicibus autem causam instructam
remittentibus quia cognovimus
efficaciores [illegible] rationes [illegible]

[illegible]

lectionem eidem ad iudicandum
memorati monasterii. ut
videretur hanc tamquam de conscientie
potestate. tamen ut in illum per
hoc appellationi se prejudicium
generet cum sibi non noluit sententiam
iniustam presentem. ¶ Nisi mi-
nimum prius prefati innocentii alex[andri]
sunt iudices presentati qui
nunc sententiam in illo iterum
reprobasse. ¶ Quia non fuit
credibilium preceptum prius de
novo recepti predictam non debet
sententiam rescindi. ¶ Idem Eboracensi
archiepiscopo et universis secretis abbatibus.

¶ Cum ... canonici
sancti Dionysii Remensis excepto quo-
dam canonicorum ecclesie eiusdem
nostro appellatum reservaret
quod abbas eorum super dilapida-
tione perjurio symoniam
et quibusdam aliis erat mul-
tipliciter infamatus. nos Cathala-
lanensi episcopo et collegis dedi-
mus in mandatis ut ad eccle-
siam personaliter accedentes tam in
capite quam in membris corrigenda
corrigerent et statuerent que
statuenda. ¶ Iudices
autem abbatis et monachorum in-
vanita recipientes abbatem
ab administratione ipsi com-
missam removerunt contra-
dictionem membrorum dilata quod
tamen non poterat exponere. a qua
sententia cum procurator partis adversa-
riorum appellavit proposuit
eandem sententiam rescindendam.
tum quia iudices non concilium
ipsorum negotii processerunt. tum quia
in vanita conspiratorum ipsum
recipientes depositionibus coram
partibus minime publicatis
nec ostensis eidem ad sententiam
processerunt. ¶ Cum
non conspirationis articulo
nobis non potuit fieri plena
fides. Quia si nobis constitit
quod illi conspiratores fuerint
quorum constat auditum in
vanita recepta quod abbas
noluit probare coram eis
et eorum dictum iudices secuti
sunt tantum modo cum per
alios ea probata non essent
sententiam protulerunt nos imi-
tantes processum eorum in ne-
gotio nostro predictam formam pro-
cessum in forum litis pro-
cedatis. ¶ Sin autem eos con-
spiratores fuisse nequi-
verit comprobari vel si de hoc con-
staret apparet tamen illos
nichil fere de his deposuisse
per que idem abbas fuerat
motus vel essent aliqui fratres qui
deposuerunt ea tamen pauci
quorum dicta sufficienter ostende-
re processum ipsorum iudicium
confirmetis. quia licet adversus
abbatem non debuerint conspi-
ratores admitti iuramen-
tum tamen ipsorum de veritate di-
cenda sine statu ipsi commu-
recipi potuerunt ut per ip-
sorum dicta sinalis fides pos-
sit haberi. que abbatem que
minime contingebat
presertim cum tunc probatum
non esset eos conspiratores
fuisse. ¶ Idem . . de Castro
Martini.

¶ Cum te . . . cum
actione conventu eo quod
diceres equum tuum non esse
minoris pretii quam ca-
pillos illius. iudices
qui super hoc cognoscebant

te in .x. solidos condempnas-
sent, timens ne ipsorum
sententia te notaret infamia,
ut sibi cum restitutionis
ad famam a se. ap. p[ro]-
uisi. Nos autem consi-
derantes quod nulla sunt
nimium facta iniuria
uolumus te per eam sententiam
infamia non notari. Idem.

Approbandum quidem pruna-
tor. Vos autem inte-
rim cognoscetis de con-
firmationis sententia que lata
est a iudicibus delegatis
de electione custodis, ut
eam sic deinde sunt facto
confirmare uel infirmare
curetis, ita ut si pro eo quod
unus ex dictis iudicibus qui in
eandem sententiam protulerit
excessis in aliquo publice
immoderatus est, qui sententia la-
ta fuit sit princeps ... ius
prohibetur, aut ex causa iusta
eandem sententiam contin-
git infirmandam, ipsa cas-
sata de ipsa electione cu-
stodis iterum cognoscetis.

Gregorius IX.

Quamuis regulariter aliis
non noceat res inter alios
iudicata, ei tamen qui cum
sibi pariter de ea ratione
uel defensio competebat
sustinuit sequentem agere
at illi quem qui passus est cum
a quo cum habuit exceptionem
preiudicium generatur. Idem.

Duobus iudicibus ita ac
primus duas sententias pro-
ferentibus, si executio dictio-
ne ordinaria posseserunt,
tenet pro eo in pactore sententia

nisi in causa fauorabili, puta
matrimonio, libertate, dote, siue
testamento pro ipso fuit pro-
mulgata. Si uero ex dele-
gata potestate utriusque pendeat
sententia ex arbitrio delegatis.
Quod si ex permisso nequit de-
bere rigorem. Alexander III.
Exon. episcopo et decano Lincoln.

De appellationibus. Rubrica.

Dilectus filius prior sancti ...
de guelume quem querimo-
niam transmiserit quod ex causa
archiepiscopi se. re. eiusdem prioris
sedis apostolice suscepit tuis ecclesias
indebite canonicos si cuius
quidem prior obedierit excommunica-
tos denunciauit. Et infra. Super
quibus si ueritate personas
personas et famam loca solita
te inquisita inueneris ecclesiarum
concessiones tali factas in
portione canonica mancipentur
distulerit eas quantum ad se
pertinet ordinare eiusdem re-
uocetis easdem. Idem archiepiscopo
Treueri.

Licet cetera et infra. Eo quod
latius sancti Apollinaris in
Classe ante appellationem interpo-
suit generaliter sit contra omnia que
aduersus eum possunt moueri
ipsum deinde redarguimus nec
sibi appellare duxerit admittendum.

Idem abbati sancti Petri.

Ad nostram et cetera. Quod uero re-
mediu[m] appellationis non est in nouitatem
religionis et ordinis obseruantia exorbi-
tantium ullo neque causa pro-
tanti exclusum. Quod si quis
quilibet seruitor tenore ad
remedium appellationis con-

[illegible]

noluit, nos vero mandamus, quatenus iuxta tenorem mandati quod in predicta regula continetur, institutionem ordinis corrigas et castiges. Idem Nortwicensi episcopo.

Personas ecclesiasticas etc. Et infra. Si aliquis ad nostram audientiam appellaverit, appellatione sua prosecutus infra annum prefixum, tu eidem infra quod appellationis sequuntur prefixa ad veniendum assignes, ad quem si venire contempserit, tu eum extunc iudicio tuo super his que in questione vertuntur sine contradictione aliqua stare compellas. Si autem quis quam appellationem suam prosequi infra terminum convenientem neglexerit, cum ad diem fuit prosecutus appellationis, ipsum iudicio extunc sine dilatione sicut de alio diximus appellatione remota parere constringas. Idem eidem episcopo.

Cum sit Romana ecclesia etc. Et infra. Quod si tam sententiam vel post ea fuit appellatum, si appellantibus annum indulgetur aut ex necessitate eundem biennium, nisi forte iudex a quo appellatum fuit, ex locorum distantiam et personarum et negotii qualitatem terminus ... moderatum, ita quod si ipse qui appellavit cum appellatione fuit prosecutus, tenebit sententia. Si post sententiam appellavit et causa sua cecidisse videtur, nec amplius super eodem negotio appellantis audietur. Si vero gravamine ante litis ingressum fuit appellatum, non audietur appellans, quia sacri canones et ex iudicium passim appellare permittunt, nec solent non dicta appellationes sed provocationes ad canonem. Si autem ante sententiam quis appellaverit, cogetur nihilominus stare iudicio ad quem noscitur appellasse. Preterea si raptor sit vel violentus detentor alicuius rei qui appellat, non appellatio facta fuerit ab ecclesiasticis personis solum audiri, nisi forte manifestus sit raptor vel fornicator existat, sicut ille qui absente et irrequisitum apostolus excommunicavit. Idem eidem.

Ad hec, si in una causa quis appellaverit, pendente appellatione aliquod crimen committit vel prius commisisse dicatur, et alio modo accusetur vel conveniatur de aliqua re, quod non sit appellatum, et illam per se contingat ad audientiam iudicis a quo in alio negotio appellavit, eum potest, si voluerit, tamquam susceptum iustitie reatum ... debebit eum stare iudicio, maxime si suus ordinarius iudex existat. Idem.

Si duobus coram suo iudice litigantibus alter ad nostram, alter ad sui iudicis audientiam super eodem negotio appellaverit, et ille qui ad sui iudicem appellavit ad diem appellationis veniens ad se illi appellasse proponit, eo tacito quod ad nos

[illegible]

sarius est ad aud. uo. pon. appellauit. ¶ Si legittime citatus non uenerit nec per responsalem miserit aut alias parere contempnit tenebit excommunicationis sententia in eum pro contumacia promulgata nisi modo cognouerit eum ad aud. uo. pon. appellasse. ¶ Denique quod queris si a cuiuis iudice ante uel post ad nostram aud. fuit appellatum an huiusmodi appellatio teneat. tenemus quod in his qui sunt iure tempore aut iurisdictionis subiecti saltem uero ex consuetudine ecclesie teneat et iuris rigore eadem non tenere. Idem plebano ecclesie sancti Nazarii de Albar. (ut biennium ad prosequendum appellationem quando presentia pars non potuit). Ex ratione tua intimasti quod super appellatione biennio elapso interposita a sententia quam nos pro parte tua in scriptis constitutis cum moto querelatione ipsi pro impotentia uos constiterit omnimodis fore nouimus quod iusticie et iure decreuit pronunciandum gratiae. Idem Wigornien. epo. Significauerunt nobis quidam quod cum aliquis eum constituit ubi appellare contempnit et ad uos appellationem post citationem interpositam ad se appellationem uenerit non minus potest ex negocio et iuris formam procedere. quod si ante citationem interponitur non est ausus contendendum. Idem. Pro eo quod sollicitudo tua consuluit prudentie tue duximus respondendum quod si de aliqua exceptione que obiciatur et eam appellatione si contingat eidem exceptionem erit minor sed secundum quod est principalis causa sua illa terminari non poterit eius inde sed secundum et. ¶ Si ad uos a parte fuerit suggestio ne in appellatione preripit non est sententia super his differenda. Idem. (defferendum est appellationi pro causis uiui instituendis). De appellationibus super causis minimis interpositis uolumus te tenere quod eis pro quarum rem eas fiant non minus est quam si pro maioribus fierent deferendum. Idem. Ex parte tua sacre canonicam post litem contestatam in prelatione sine et post singulis facultatem tribuit appellandi. Reges a sectares ap. insiciantur an sententiam non admittant. ¶ In causis quibus excessus ubi appellationis remedium tollitur sic appellationi ita recusationi non est aliquatenus deferendum. ¶ Sed certi temporis de decem admitti et extinctionis incipit cum iudices contigerit litteras recepisse. Idem. Peruenit ad nos quod cum plerique de se querimoniam ab aliquibus uiolatos uel se aliis esse lesos. qui interposita ap. se appellant et. ¶ Ex tu. cum qui si eorum excessus publicus non sit et notorius eos ecclesie communione compellas. ut in conueniens tempore ap. interpositam prosequantur. ¶ Si uero publicus est et notorius appellationis obtentu non permittas quin eos excommunicatos denunties. ac publice faciatis sic excommunicatos cautius euitari donec passis iniuriam

satisfaciant, et cum litteris tuis appellationis se conspectui nostro repraesentent. Idem archiepiscopo Colocensi.

Consuluit nos tua fraternitas, utrum, si alicui nobis manifestum sit et notorium uxorem alterius detineri, aut incurrisse violentas manus iniectionem, appellantem eorum appellationi non est aliquatenus deferendum. Sed cum multa dicantur notoria, quae non sunt, providere debes, ne quod dubium est pro notorio iudicaveris. Et infra. Illos autem qui appellant a sententia tua, congruentius de his tempore competenti appellationem interpositam prosequuntur iudicio tuo appellationem, et cetera. Idem.

Suggestum est auribus nostris, quod cum oppressi ad praesidium appellationis se recurrunt, et appellatio facta, et interposuit adversarium eorum appellationis interpositam cognoscentes nec ad praesentiam accedunt, nec procuratorem transmittunt. Cum autem senserint illos ... litteras reportasse, iudicem appellationis praevenit, et ad nos arripiunt venire, ut sic eorum sollicitudine aliquibus impetitis eludant. Et infra. Ut si quis de praedictis fuerit ex fraude vel malitia factum, et appellationi non differat, nec ob id eam appellationem, tu in ea re tibi commissam poenam proponas.

Quia ... epistolam ... tales minimi inducit, non ad praedam cuiusque iustitiam ... adversus ... nos

fecisse cognoscas. Idem archiepiscopo Eboracensi.

Ex parte nostra, presbytero, et venienti episcopo Tusculano, tituli sanctae Susannae cardinali, tuam et ipsi causam commisimus audiendam, qui ad obiectionem tuam, litteris remissis, presbyter non esset excommunicatus de iure, de facto tamen fecerant eum absolvi. Sed quod presbyterum pro eo quod post excommunicationem et appellationem sanctam divina cantavit, nullatenus inquietes, sed ad eum statum revoces omnia, in quo erant tempore appellationis emissae. Idem Cantuariensi archiepiscopo.

Cum teneamur et cetera. Quum nos consulere voluntati tuae sicut possumus, qui ad audientiam nostram appellant turbata fuerit tibi eam sibi licet reformare, eo de quo appellatio est interposita praemisso. Et infra. Et si ex ... ad te querela pervenerit, ordinem iudiciarium tibi licebit. Idem episcopo ... diacono Bononiensi.

Consuluit nos tua fraternitas, utrum, si generaliter appellationis quis interponeret ab omni gravamine, quod sibi possit contingere, huiusmodi appellationem tenere non debeas. Et infra. Ab aliquo iudice sit ab omni gravamine, quod in una causa possit sibi inferri, quamvis generalis appellatio sit interposita, appellationi tamen eius est ab eodem iudice deferendum. Idem Zamorensi episcopo.

Cum parati sumus tuas petitiones admittere, diaconi...

card. oli. ap. se. le. proposuit q(uod) ad eum uocationem contempsisses accedere in persona tua excommunicationis sententiam promulgauit et c. Et infra. Cum igitur canonici bi[...] firmiter asseuerent quod in legatione regis tunc esses et ideo non potuisses ad uocationem predicti card. accedere, card. eis asseruit quod non in legatione regis, sed in sua [...] certis testibus [...] fecerit et c. Et infra. Nos uero attendentes quod te non decuit [...] oportunitatem appellationis ad uocationem uenire legati primus quam uel in persona propria uel per nuntios idoneos apostolico conspectui representare innocentiam tuam si potuisses ostendisse. Idem Cant. archiepiscopo.

Ad hec. Preterea de his qui iuramentum prestant quod ecclesie stabunt iudicio et postea appellant, id tua sollicitudo prouideat ut eos si iurare [...] quod iurauit infra .xl. dies post appellationem interpositam iter arripere ad ipsam prosequendam compellas. Idem Carnoten. episcopo.

Questioni quam facis utrum appellationi ualeat sit deferendum qui sicut moris est prestito iuramento absolui mereatur quod mandet ei aliquid uel mandato recepto cum subterfugii appellauerit. Hoc quod appellationi iuramento cum debeat derogare non est aliquatenus deferendum, sed statim erit in eandem reducendus sententiam que donec mandatum suscepit et susceptum pro posse fuit prosecutus debet firmiter obseruari. Idem Wintonien.

Preterea de his. Episcopo. Preterea de his qui ad apostolicam sedem appellant et post grauamina committentes secundum conuenientiam appellationi tenent duximus hoc quod eos appellatio non defendit in sua iniquitate tueri eorum excessus censura canonica puniatis. Idem Grandon. priori [...] et s[...] cantori presbitero card.

Constitutis in presentia nostra Alexandro sancti Felicis presbitero R. procuratore sua que de electione Torcellani ecclesie est suborta et quod [...] quod S. Marci non post appellationem et denuntiationem excommunicationis ad nominationem se predicti E. presentes et primicerius cum canonicis et plebani assensu cleri episcopatus uel maioris et sanioris partis prenominatum i(d est) episcopum et pastorem elegit non obstante appellatione prefati archid. si in appellatione predictus fuerit non detinuit electionem de prefato i. factam auctoritate apostolica confirmetis. Idem Ebo(racensi) archiepiscopo.

Proposuit nobis [...] dictus [...] tuus quod sepe contingit ut si aliquis super aliqua causa appellauerit in aliis causis in quibus non est appellatum respondere recusauerit super quo consuluit te. Hoc quod pro illa appellatione non minus teneatur in aliis super quibus appellatum non est respondere iudex tamen a quo appellatur quia illi omnino suspectus est eum non debet ad respondendum super aliis compellere nisi pertinuerit a deo grauamine manifesto

[illegible]

quo ipso actu invito sit dampnandus. Idem Cantuariensi archiepiscopo.

Qua fronte nos consulere valeas non videmus, cum clericis ordinem iuris pervertere iam enim non in ecclesia sicut est canonicum et honestum, non etiam in palacio nisi in camera tua, sed in camera regis contra debitum iuris et pontificalis officii dignitatem episcoporum electiones diceris infirmare etc. Sane si quis pertinacia vel alia causa quamlibet interdicti vel excommunicationis tenetur astrictus et offert se ad iustitiam de his pro quibus sententiam ipsam excepit, iudex eum ne excommunicatione decedat absolvere potest etiam si pars adversa ne absolvatur appellationis obstaculum interponat. Ab ipso tamen absolutionem sufficienti cautione recepta, quod vel ipse in presentia .W. pon. ad cuius audientiam est appellatum, si maluerit adversarius vel coram iudice cui causam delegaverit iuris pareat equitati. Ceterum de his qui conquerentes se irrationabiliter excommunicationi vel interdicto suppositos, unde dicimus etiam si hii qui huiusmodi protulerunt sententiam ad sedem apostolicam duxerint appellandum.

Idem in concilio Lateranensi.

Reprehensibilis etc. Presenti decreto statuimus ut nec prelati nisi canonica monitione premissa suspensionis vel excommunicationis sententiam proferant in subiectos nisi forte talis sit culpa que ipso iure suspensionis vel excommunicationis penam inducat, nec subiecti contra disciplinam ecclesiasticam sub obtentu appellationis erumpant. Ceterum si quisque pro sua necessitate crediderit appellandum, competens ei ad prosequendam appellationem terminus prefigatur, infra quem si forte prosequi neglexerit, tunc episcopus libere sua auctoritate utatur. Si autem in quocumque negotio aliquis appellaverit et eo qui appellatus fuerit veniente qui appellavit venire neglexerit, si quid proprium habuerit competentem illi recompensationem faciat expensarum ut hoc saltem timore perterritus in gravamen alterius non facile quis appellet. Precipue vero in religionibus hoc volumus observari ne religiosi cum pro aliquo excessu fuerint corrigendi contra regularem prelati sui capituli disciplinam appellare presumant, sed humiliter ac devote suscipiant quod pro salute sua fuerit eis iniunctum.

Idem.

Ad hec etc. Cum a te suspensi ab ecclesia fuerint appellantes, fas tibi sit appellantes apostolice sedi presentare ut vel appellationem interpositam prosequantur vel coram te iustitie pareant equitati. Aut si alterutri partium te suspectum habuerint, te insistente iudices eligant qui propositam valeat inter eos dirimere questionem.

Idem Salesbiriensi episcopo.

Pervenit ad nos ex parte quod cum W. ecclesie tue canonici

[illegible]

ut in ea residentiam faceret monuisses, ad appellationis presidium provocavit. Cum autem frustratorie dilationis causa videatur dictus canonicus appellasse, mandamus quatenus eum studiose moneas ut in eadem ecclesia residentiam faciat, remota appellatione compescas, nisi ad nos accipiat veniendi. Quinimmo alium honeste persone in eccl[esi]a prebendam commitas et eidem beneficiis illis assignes unde possit congrue sustentari. De quo prefatus W. alteri ... ad ipsum neglexerit in prebenda sua per ... eandem ei ... alii idonee persone conferas.

Idem.

Consuluit nos tua fraternitas utrum appellationibus deferendum a rege Francorum prudentibus sit, potius ut mancipiant detineant. Non convenit ut pro his appellationibus ab observatione decreti debeas abstinere.

Idem Ambianensi episcopo.

Ad hoc sic asseris, quod si iudex constituit appellantem, antequam partes essent citate vel delegatio cause pervenisset ad ipsum, qui appellavit posuit obstaculum nunciavit ad sedem apostolicam destinasse, fore deferendum appellationi, si post citationem fuit destinatus, satis potest exequi quod mandatur.

Idem.

Ex parte tua, tuum si prefatus canonicus prior eorum ipse suas enormitates manifestas que ipsum notabilem reddunt ad sedem apostolicam appellavit, tali appellationi deferre

contempserit eum cum litteris tuis veritatem continentibus de tanto excessu ad sedem apostolicam satisfacturum venire compellas.

Idem.

Quia nos, tua fraternitas, qui decani quoque publica infamia publice respersi aut convicti eadem secundum capitulo commonuit per appellationem deferre noluit, ut appellandi ... haberet facultatem.

Idem.

Ad aures nostras pervenit appellanti ad prosecutionem appellationis terminus congruus prefigatur, quod si appellationem non fuerit prosecutus extunc appellatur stare iudicio delegati.

Idem Abulensi episcopo.

Audiam. n. nomine pervenisse quod cum Zamorensis episcopus G. presbiterum ecclesie sancti Jacobi Zamorensis multipliciter molestaret, tandem idem presbiter se et ecclesiam nostre protectioni subiecit. Et quia certum post eos per exsimplicitatem forte verbum appellationis non expresserit, quia tamen postquam se nostre protectioni subiecerat non debuit sine cause cognitione aliquam sententiam excommunicationis mandare. Quod si ita tibi constiterit sententiam quam prefatus episcopus in eundem presbiterum promulgavit denuncies non tenere.

Idem archiepiscopo Tarraconensi.

Accepta questione canonicorum Pampilonensium, si inveneris eos cum remitti inter partes consenserint a quibus nostram est appellatum.

Lucius III Waltero Lincolniensi episcopo.

De extremo fraternitatis tue litteris.

[illegible]

presentibus intimavit quod si causa alicui fuerit delegata qui consanguineus sit illi qui litteras impetravit aut in eodem negotio advocati officio fungatur vel alia causa iusta suspectus habeatur delegatus non invito recusari potest. quia nec ap. ex. fuit ei delegatum.

Idem Anconitano episcopo.

Ad hoc quod sub interdicto aliquis constitutum appellant, et diem illud fuerit extemplo intra quod in lx calumnie suis amovendi studuerit voluisti.

Nos intelligimus quod sic post ap. excommunicari non possunt, sic et excommunicari nequeunt cum ab ap. eos constat suppositos decimare.

Clemens iii.

Cum in ecclesia tua sicut accepimus quidam clerici degunt occasione iudicii tamen quod nolle observare sciantur innovationem episcopi iudicis ordinarii sui cum rationabili cognitione evitant.

Consultationi quod si quis contigit aliquem dedicas a prefato episcopo ad tuam audientiam appellare non ante ap. et admittas quod tibi constiterit cum vel gravamine vel iniusta condempnatione porrectam alioquin ipsum ad predicti episcopi audientiam remittas. ap. re. eius iudicio premitur.

Idem.

Directe nobis littere tue demonstrarunt quod in tua presentia causa quedam inimicitiarum tractaretur in qua pars una consanguinitatis vinculum opponebat et pars altera ad se. ap. appellasset nec appellationem suam prefixo termino fuit prosecuta per modum cum revera conatur appellationi quam ipsa fecerat in cause cognitione procedere et per evidentia testimonia recepisti.

Verum quia inimicis pars altera appellavit postulans utrum ad cautelam suam procedere valeas consulens.

Consultationi quod quia in dictum datum xxx quod sed ultra prosequendo appellationem in statuto appellans suam ap. non fuerat prosecutus auctoritate tua libere possis uti tamen quod altera pars appellaverit cum secundum iura ei liceret in eadem causa appellare. secundo autem condemnatione tua se fecit exemptum, presertim cum hoc ad separationem coniugum quod est res favorabilis intentio tua procedat.

Celestinus iii.

Preterea requisisti super his si quis in detentione perstiterit sententiam nisi est septimo infra xx dies satisfeceris vel excommunicatum vel suspensum aut interdictum esse cognoscas.

Quid est quod fertur sententia medio tempore ad diem statutum minime satisfecerit. utrum ille sententia tali ligetur aut interpositione ap. tueri se valeat. in quo autem nobis quod hec sententiam appellationis obstaculum debeat in prodire.

Idem.

Secundo requiris cum pluribus articulis in una commissione positis in uno tamen contingit appellationem expresse vetari. utrum appellatio tenebit si frater sine fuit appellatum.

In quo . t. r. quod cum secundum beati Gregorium

[illegible]

[illegible]

ubi autem cognitionem desiderant
eius sit materia. Intencionem ut de
omnibus articulis qui in com-
missione ponuntur iusti-
ciam suam consequeretur effectum in
omnibus appellacione remota
intendimus. Nichil enim interest utrum
inhibeantur in primo an in secundo
medio an in fine eius fiat
utique iuris argumenta non
decent ea que in principio in-
sunt ad medium et ad finé.
Illa autem que in medio ad
finem atque principium se
perferri contingat. Ter-
cio postulas edoceri etc.
quod cum aliquis iu-
dicem se proponit habere sus-
pectum suspicionis causam
coram eodem allegare
tenetur: set partes vel ali-
quos non valde remotos
conveniant per eum delegati
dem debent cogi coram
quibus si causa suspicionis
iusta fuerit comprobata petentem
probata non fuerit tunc demum
auctoritate sua iudex utetur. Quod
si coram ipsis causa sus-
picionis probata fuerit cau-
se cognitioni supersedere
tenebitur recusatus. Ip-
sa namque dictat quod sus-
pecti et inimici iudices
esse non debent. Idem.
Non sit deferendum appella-
tioni illius qui ad rusticanus
de expoliatione post appel-
lationem interpositam sibi fac-
tam parere est iuramenti con-
victe. Nos diximus
pertinere contrarios consue-
dos, et quod cum eo pug-
nandum sit in quo deliquit.

qui appellatione deserta neglexerit se
bis in eo expediant appellacioni
genuum. Idem. Innocentius III.
Regi Francorum.
Cum ille qui me dubitat in-
digne ignorat propterea sententiam sina-
carum non edidit sed potius
publicavit nec fuit dicta-
tor ipsius sed merus executor.
Cum a sententiis ab executo-
ribus appellari non possit.
nisi forsan modum excesserit
exequendo. Nos etiam illis
iis duretis ad ipsam appellationem cu-
iusmodi obstaculum in li-
bere appellationem ab ipso in-
posite non fuerat deferendum
de suspicionis autem obiec-
tu licet eum in tuo tibi suspe-
ctum non fuisse constat non
tamen fuisse appellationem interpo-
sitam ab eo desistere debu-
isti ad quod non ipso motu sed
mandato potius precepto processit.
Idem.
Sepe contingit quod cum ad nostram
audientiam appellatur pars defec-
tum actius partis presentis per
... appellationem inter-
positam prosequitur vel for-
sitan ex malicia ...
mandatum procuratorum
occultantes lites que de faci-
li poterant terminari remane-
ant indecise et frequenter
... quod moveat animum nostrum
nos personas ...
... possint presenti-
bus comparari. Unde licet in
Lateranensi concilio fuerit statutum
ut si quis negotio aliquis
appellaverit et eo qui appella-
tus fuerat veniente qui

[illegible]

vnam col. supra. si appellatio non tenuit. et ad est in sua excommunicatione qui in aliquo quo effectus aliarum sententiarum suspenditur si appellaretur. ff. ad turpil. l. i. in fi. sed effectus excommunicationis non suspenditur per appellationem. l. vi. li. i. c. pastoralis. ex hoc sequeretur absurditas quia aliquis electo esset excommunicatus sequeretur nisi quia aliquis canonice electus esset et cum cassanda esset eius electio facta medio tempore. Jo. sed pone aliquem episcopum depositum statim post sententiam appellantem appellatione pendente excommunicat subditum suum

structam remittere ad ipsum per nuntium proprium dari et c. de rela. l. i. et ii. et c. intimasti. indulgemus. quia indulgeri non debet nisi ex iusta causa. c. cum sic potuissent. sic. s. de elec. bone. et s. de do. et con. cum dilecti. exceptiones. duas videlicet quas statim subiungit quas iudex ex officio suo decurso tempore appellationis admittit et de eis mandat inquiri ne per subreptionem promoueantur. ar. s. de elec. cum dilecti.

[illegible]

appellauit venire neglexit competentem illi recompensationem faciat expensarum ut sic saltem timore deterritus in grauam alterius non facile quis appellet. ¶ Ceterum per has constitutiones inducitur per praesenti decreto statuimus. si sibi ap. ut ammadmodum dicte recepta vel a parte fuit approbata per terminum appellationis praefixum eodem et per ceptorum vires obtineat. ita videlicet extunc ab absente ipsa interpretatur ac si peremptorie vocatus ad iudicium extitisset. ¶ Quod si forsitan responsa per uocatos et mandato sere recepta uel approbata non fuit considerauerit legitime per uocatum iudicem eam rigorem uolumus et obtinere saluis constitutionibus per uocantibus per sententiam promulgatis quibus ap. suas prosequi non curantibus per terminum ap. prosequendi praefixum rata manet sententia que fuerat ap. suspensa. quodquidem autem citatio nem peremptoriam postea ab absente proponi admissis et si appellationem ualeat allegari. ¶ Si quis autem termini ap. proueniens tacita ueritate litteras impetrauerit et careat impetratis et penam contumacie non euadat. ¶ Hec autem in his siue indictis et excedendis uolumus obseruari. Innocentius. Claromonten. episcopus.

Constitutus in presentia nostra archidiaconus claromontensis ex posuit quod claromonten. decanatu uacante quidam canonici nomina nota sua et ipsum tanquam instituerunt et ex parte quorundam aliis expressis consentientibus in eumdem archidiaconum elegerunt decanatum. Ex canonicis pauci appellantibus ne quis assumeretur praeter assensum omnium in decanum cum electionem eius cum prece eius episcopi medio consentirent. ¶ Cum sancti marcelli presbiter cardinalis tunc ap. se. le. per partes illas transitum faceret. non ut appellationem in responsione derogaret sed ut instructam transmitteret ad nos cum sancti ualonis et sancti andree abbatibus examinationem delegauit ipsius. et mandauit eisdem ut partem contradicentem electionem decani citarent ad ipsum infra dictionis sue cum meritis presentia ostensuram et c. ¶ Intellecto igitur per assertionem card. quod sub ea forma fuit appellatum ne sine assensu omnium procederetur in electione decani et quod appellantes appellationem non fuerant infra annum prosecuti nec erat per quod eis esset biennium indulgendum. sic bis. et tempore legitimum supplicem. nuncium ad se. ap. destinarant. sic potuissent saltem semel procuratorem ydoneum destinasse. ¶ Nec tamen peremptoriis exceptionibus ex parte propositis in decanum sub silentio praeterire. dicitur quod si uobis constiterit archidiaconum fuisse episcopi ex quo uicit sponte

[illegible]

venire curasset, per eundem episcopum
processisse ad electionem ipsi pre-
missis protestationibus suis quibus ne
procederet in illa, transmissio-
ne voluntatum ex qua-
nititur arcti non michi proponunt
esse actum ei super decanatu
sue. iniunctum imponatis au-
ctoritate nostra, communionem seu elec-
tionem taliter factam de au-
ctoritate quod et concesso fuit secutum
excepta denuntietis irritum
et inane. Idem decano et C.
Meten.

Constitutus in presentia nostra
decanus sancti Salvatoris et can-
tore Meten. et I. Meten. ca-
nonicus intimavit quod sancti Salva-
toris prepositura vacante
die electioni prefixo per
presentem et F. et S. in oddicat
sibi a ceperit illo canonicos
adiunxit ut secundum cum
cum eis scolasticam suam eligeret
unum de nobis in quos par-
tes videbantur eos decre-
disse quod esset magis uti-
lem et ydoneum reputa-
rent. Decanus autem
cum duobus diaconibus et alia
aliis tribus dictum canto-
rem in prepositum nominavit.
Cantor vero ipse qui presens
alii officio fungitur et custos
cum scolastico et magistro B.
sacerdotibus levitis duobus
et subdiaconis v. de xxx dixit ele-
gerunt cum electionem tamquam
a maiori et saniori parte c.
factam et de persone eius
honestate constaret pre-
dictus episcopus confirmavit et ei
vel ei tibi dominium et investitu-
ram porrigeret, ut est moris
decanus ad sedem apostolicam appella-
vit contra eius potentiam auc-
toritatem allegans proponendo
te ipsius rectorem, quod perveniret impo-
tentem in quibus prepositure
possessiones existunt, atten-
dens quod alia tibi obiecit in
presentia nostra que tamen per iudices
suspectos noluit explicare.

Nos igitur quia constat eundem
illam appellationem quod fuit ex-
pressam rationabilem non fuisse,
aliam cum aut que tunc
non possit et si dixerit de-
canus quod alia velit obicere
coram nobis, decanum tue con-
firmationis effectum non debere
per ea que sunt proposita impe-
diri. Sed si quod tamen decernimus
in modo exceptionis ad impe-
diendo electionis confir-
mationis effectum sed in modo
denuntiationis vel accusationis
duxerit proponendum, post pacifi-
cam ipsi prepositure possessionem
suis assecutus proponendi li-
centiam non negamus.

Idem Wigorniensi episcopo.

Ex parte tua nobis presenti
pagina est quod cum excusetur
honeste quia ad presentiam delegati
iudicis non potest secure veni-
re citatus vel tamen quociens
ad illos iudices vos evo-
cant et vigat ad quorum presen-
tiam non periculosum est
ire libere potestis appellare
et si litteris commissionis apostolice
fuit remedium interclusum
nisi iudices vobis assignent
locum ydoneum et securum.

Idem episcopo decano.

Significavit nobis ma-
gister hospitalis Eboracensis

[gloss illegible]

q. p̃tea capl'm. e vo∴ aũc
quãdam litterarũ i quarũ si
gilla ↄtinebat' sigillum
capl'i ad citacões tm̃. cũ
ad sigillum capl'i ūnō
noscat' hr̃e quãdam consti
tuebat actorem. ¶ Ex i
d magr̃ allegauit q. occõ
ne litterarũ illarũ actor nõ
debeat admitti ↄ̃ sup ad i
uūxisset q. auc̃te lrãrũ quarũ
a nob ad alios iudices ob
tentarũt p'us ↄuentus n̄
debuit p̃ lr̃as posteriores i
qb nl'a fiebat mentio de
priorib. ¶ Iudices aũt
excepcões huĩ admittere
noluũt p. q. uocem ad nõs
ap. emisit quo circa m. q. si
nob ↄstitit ob dc̃as causas
uel earũ aliq̃ ad nr̃am fuisse
aud. appellatũ. reuocetis i
irritum quicquid post ap.
ĩ nouitis e. t. p̃tes ac.

Idem magro. G. t. xv. arch
id Nouiom canonico Sue
ssion.

Significantib. r. r. l. t
fr̃ib nr̃is fuit appellatiu
declaratum q. cum int' ipsos
ex una p̃te et W. ex altera sup
quãdã terra corã iudicib i
del. q. uteret ipi cũ p̃les i
tras habuerit ut tra illa
sup qua q. uteb' ostẽ
deretur eisdem audiciis
postularũt q. cũ ipi face
denegarent. ad n. audi. p
uocarunt. quo circa m. q.
si est ita reuocetis i statũ
debitũ si quid p̃. ap. ĩ
nouitis attemptatũ ac.

Idem eluceñ. epo et de luc.
et de monte mou. abbib.

In confirmacõne p̃oris
et canonicorũ s. de barl'e
nob innotuit q. cũ int' ipos
ex una p̃te et W. camariũ
de cangan ex altera sup q̃
dam minio coram iudi
ce ordi. q. uteret' id cam
ar' ad n. aud. appellauit
appellacõm sue tminũ
n̄ p̃figens. dc̃s iudex qui
cam illu' indebat' foue p
eo. q. quidã clericis com
sal' suus dc̃i camerarii i
ead cã fuit aduocatus huic
tminũ appellõni p̃fixit i
ut ad festum purificacõ
nis utq. p̃s est. ab appl
lacõnis p̃secucõne tenl
sa. ¶ Licet nob n̄ potuit
lege i poñe ut eam tene
mur infra dcm̃ tminũ ex
pedire ei sc̃dm ultimas
sanctiones iuris que i co
sistorio p̃ncipis sp̃at
inferri absq dampno i
more itacta p̃maneat.
donec ipam faciat int'
dicta capl'a tm̃ inñc
more. ¶ Interim aũt m
cius camerarii p̃ueni
ens in̄ticũ corde. necipo
ius ad tmĩ ultimũ expec
tato. impetrunt l̃ras a nob
sit. ¶ Ex uero. fratris a
dõius aliã p̃odiari
nõ debent. m. q. si est ita
ptib ↄuocatis audiatis
cam a c. Idem. R. ofeñ.
london. epis.

Bone me. o. decam era
p̃sona eccl'e. de sau. vid
uminse canus i grsso i
abbas s. augustini can
tuarien. eidẽ eccl'e q. ad se

[gloss illegible]

[illegible]

assit ptine primo p quosdam
monachos fo pse ipm et
possessionem ig illius ad nos et
plies uocem ap. emisit.
ne quis eu sr possessione ipi
eccle psumeret molesta
re. Anni q aliq dni p dcam
ecciam pacifice possedissent
quidam laici Cant. dioc.
ipm abbem et monachos
de possessione ipi eccle p uio
lentiam eiecerunt. etc.
Procurator uero archiep
pposuit ex aduso q de
functa psona eccle archi
epo tm datur ei custodia.
imo archiep. qui fuiunt p
tempore eam deuinere co[n]g
g[e]nali consuetudine tm i illa
dioc. g[e]nalis i uniusis eccle
dioc. lx[x] iure semp usi et
fuint. ptea p[re]fatus. o. noie
archiep eccam possedit
eandem ut pote qui una
pitaciom .xv. solidos et
noie eccle annis singulis
exsoluebat. etc. Cu[m] igitur p
sis g dligenter i spectis
p[er]ocs abbem et monachos
i eum statum i quo tpr et
applacois fre extitisi
probabilibs caus ad
nos itime i spoite fuis
se nosaint. ppetatis pti
utrius saluo iure decium
reducendos ac fructus et
medio tpis. censum pt
assignandos eisdem. Idem
sco augustis et sco gregorii.
prorib.

Dilecti filii .J. h. prioris et mo
nachorum cant. eccle nuch
retulerunt q cu p eca q it
dios porem et monachos

Cantuariensis archiepm sup
capella declamet i uitebat
ab ipis ad se ap. mitteret
idem archiepc post leam ep
tum i eos sniam excoica
coms pmulgauit. Cu
aut plus sit ad se ap. sto
puocare q i illo i ipis p
dcam cam ad io. ex ien
entibs inintelligat fuisse
ad se ap. puocatu. co. q
si est ita dictos .J. et b. denu
ciatis excoicacois uin
culo no teneri. Idem.

Pastoralis officii diligen
cia etc. constitutum qui i
hibet. ap. i respcto fuist
toria tm i ipita moeatur.
Nos g attendentes q
p. ap. frustratoriam et si no
fuiss i ita negm ii debe
at impedimentum etc. q ql puo
cacom itelli: remoin. que au
te no i caulget ex pse. si
appllans fuit gruatus in
iuste grauam his psupio
rem potit emdari. Cum
q mittotiens quis ad e
tps. p ap. ultimam audi
cis sui quo ad aliq cui
articuli eximitur potesta
te consuluisti nos utrum si
quis excois sniam i nodat
an denuciacom ipi. ab ea
tanq inimus ronabilit
pmulgata. ico cau i quo
an sniam. ap. iures ob
timuiss curauit puocare.
eo q p ap. i spoita excoica
tis inicatur utrius do: in
tasse ipe denunciare psit et
eundo i ad tpe ecclasticas et
bnficiis spoliare eundem.

Nos itaq etc. q cu excoicatis

[illegible]

[illegible]

excommunicationis sententiam traheret, et excommunicatus per denunciationem amplius non teneretur, ipsum excommunicatum denunciare potuit, ut ab aliis evitetur, cum perventus ecclesiasticum tibi subtrahuntur, cum ecclesie consortio denegatur. Idem episcopo Parisiensi.

Sollicitudinem pastoralis officii etc. Sane cum sicut recepimus duobus coram suo episcopo litigantibus alter ad sedem apostolicam appellasset, episcopus appellantem contumacem reputans ipsum excommunicationis vinculo innodavit, qui coram metropolitano de episcopo sibi petiit iustitiam exhiberi, asserens quod est appellatione ad nos interposita ipsum excommunicaverat, petens se ad eum statum in quo fuerat appellationis tempore a metropolitano reduci, denunciari in dubio absolutum, adiciens etiam quod appellationi non renunciabat, obtentes sed prosequi nolebat eandem etc. Nos igitur inquisitioni tue etc. quod sic metropolitanus de appellatione ad nos interposita cognoscere omnino non valet, ita sic nec de his que post appellationem fuerant innovata, dummodo de illis cognosci non possit nisi de appellatione prius cognoscatur, vel de his que appellationem contingere dinoscuntur, in quo casu si metropolitanus ad cognoscendum partes suas interponere forte presumeret, episcopus posset ad apostolicum beneficium convolare. Nam ad officium eius qui de appellatione cognoscitur est pertinet providere corrigere que post appellationem fuerint attemptata. Si vero notorium existeret quod mandatum episcopi indiscretum fuerat vel iniustum cui non tenebatur subditus obedire ac per consequentiam ei liqueret eundem subditum legitime pro causa subditum potuit archiepiscopus auctoritate metropolitica declarare irrationabiliter extitisse anathematis mucrone percussum. Cum autem excommunicatus qui appellaverat iuxta prescriptam formam coram archiepiscopo de episcopo nunc conqueritur ipsum quoniam metropolitanus ad cognoscendum de causa potest interponere partes suas cum ille appellationi prosecutioni renunciare tacite videatur, sed si iudicio vel sedi apostolice se velle prosequi protestetur non est tamen quoad universa petens sibi de iure audiendus. Idem episcopo et cantori Trecensi.

Dilectus filius decanus Altissiodorensis et magister P. Altissiodorensis episcopi procurator in nostra presentia constituti. Idem magister proposuit quod cum decanus episcopum per bannum domus dicti in qua dispositionem plenariam obtinere dignoscitur detinuisset in mandatum contemptum, pro eo quod quedam bona eiusdem domus que fuerint ne subtraxerat restituere detrectabat, propter quod ab eodem episcopo fuerat excommunicationis vinculo innodatus, super quo dictus decanus episcopum monuisset ut ei restitueret vel saltem restitui faceret per bannum memoratum, qui ad vindictam suam firmiter

[illegible]

salva lite contestatione melius tamen est litem contestari ... ar. de confirmatione utili vel inutili cum venissent ... ar. q. ix. q. iii. salus ... ff. quibus modis pignus vel hypotheca solvitur ... si in ne ... dicere ... ff. ad silanianum ... ff. de acquirenda hereditate ... ix. q. i. pontifices ... de electione ... cum ... de ... [illegible] ... in hoc casu non ... tur.

In exposita fuerit ante diem ... nimio cum appellatio ... sententia non debuit ... nec potuit ... nec exequi sententiam interdicti ... dicit quod clericus ... potest suspendi ... et ... ab executione ... effectus ... originalis ... suspensio ... ipsum originale ... ut ... ut ... c. ii. sicut executio ... dignitatis suspenditur ... xv. q. viii. si quis presbiter. sicut effectus acceptilationis ... suspenditur, licet non ipsa acceptilatio ...

[illegible]

spectare asserebat episcopus metuens ne decanus quod in suum praeiudicium attemptaret, se ac suos statum ecclesie ac civitatis protectioni metropolis supponens ad eius audientiam appellavit. Cum decanus post modicum tempus interdictum huiusmodi promulgavit, ut episcopo in civitate presente, a divinis in altissimo ecclesia cessaretur, per modum vero cum die appellationi prefixo comparuissent partes coram officiali Senonensi, decanus allegans quod appellatio ab episcopo interposita ideo sit deserenda, quoniam presbiteros suspensos ad huiusmodi ... tenebatur, ad nos vocem appellationis emisit. Officialis autem iudicavit interdictum a decano editum post appellationem episcopi promulgatum.

Quia vero ex eisdem diversos modos expressit quos decanus partis sue fuit, sed canonice presbiteri iustitiam exhibere ad metropolitanam sedem appellans decanus non potuit postea ferre sententiam interdicti. Nos sententiam ipsam ab eo post appellationem legitime promulgatam irritam decrevimus et inanem. Non obstante quod decanus ad excusationem suam quasi variando proposuit quod presbiteri suspensos episcopus appellasset sententiam tulerat et effectum ad tempus duxerat suspendendum, cum iam appellatione interposita procedere non debuerit ad sententiam exequendam officialis predictum qui post appellationem huiusmodi sententiam interdicti irritam et inanem decrevit temerarium iudicantes. Cum sit post appellationem ad nos interposita nichil debuit innovari. Preterea licet excommunicationis sententia in decanum per episcopum promulgata rite lata prima facie videbatur, cum per decanum officialem esset prohibitum ne servaret interdictum, et decanus ne celebrarent interdicto prohibendo divinum videretur officium privare, quod tamen post appellationem ad nos interpositam ex parte decani et officialis duxerat deferendum, appellationi deferendo non solum principale negotium sed etiam accessoria ad nostrum referebat examen, eandem sententiam post appellationem huiusmodi promulgatam decrevimus viribus caruisse.

Cum vero archiepiscopus post appellationem predictam de quo sibi possessionis innotuerat decani denunciavit ... Senonensis canonicos qui sancionem ... tenuerant eidem ... appellationi ad nos interposite magis quam denunciationi ab archiepiscopo facte deferentes inculpabiles iudicamus. Idem Mediolanensi archiepiscopo.

Tenorem procedentis ... iudicium quod iudicibus dedimus mandatis, ut si post secundum mandatum ... totius cognitionem negotii ad nostrum iudicium revocavimus. ... sigilli ... ante cognoverint esse ... eam decreverint irritam et inanem ... habentes ... eo ... presumeret ... plus ... ad se ... revocare negotium quod ad eum ... negotio ... Id

[illegible]

... principali ... nos ... ap. ... legitimam ... ad ... interdicto ... appellationi ... appellatione ... ipse ... appellavit ... sententiam ... appellatio ... non ... in dubio ... ar. ... Item ... appellationem ... irritam ... negotium ... appellare ... appellationem ... est innovandum.

[illegible]

Abbati sancti Felicis et G. canonico London.

Oblatae nobis ex parte Latere[nsium] continebant quod cum quidam iudices quibus causa quae inter G. ambr[e]v[ensem] et Imo[laensem?] plebes vertebatur fuerat ab apostolica sede commissa pro plebe de Gambra sententiam protulissent, eo procuratore plebis Imo[laensis] ad eorum non fuit sic tamen appellatum nec delatum appellationi, sed ad prosecutionem ipsius terminus a iudicibus assignatus plebanus de Gambra super observatione praedictae sententiae cum Romanae litteras impetravit, ad nos litteras ad alias personas ad eos iudices quibus causa [super] confirmanda eadem. Praeterea nos de novo ad alios iudices impetravit, nulla in posterioribus litteris de prioribus habita mentione, vel in dubitatione revocato. An posteriores iudices an vos de illa delatis cognoscere nos super hoc consuluere nostris. [...]

Licet igitur appellanti litterae a sententia indulgeatur annus a lege, aut etiam si causa biennium ad appellationem prosequendam, quia tamen his terminus potest restringi non solum a provocante, verum etiam a iudice a sententia provocatur, cum idem sit institutum non ut terminus ipse praeveniri non possit sed ne valeat prorogari. Communi distinguendum est in quo casu litterae impetrentur quod quando terminus ab appellante vel iudice appellationi praefigatur prosequendae. Si eo tacito appellationis litteras impetraverit, hae litterae tamquam tacita veritate subreptae obtinere non debent aliquam firmitatem.

Si vero non sic aliquis terminus a iudice vel appellante praefixus, pars appellata infra terminum constitutum a lege dumtaxat, nisi interim non pararet ut appellante in commissione impetranda, apparet commissionis litteras poterit impetrare, quare auctoritate sedis apostolicae cum litterae expediatur, ita quod si appellans noluerit in causa appellationis procedere, oportebit eum agere sub iudice sic obtento, nisi possit eum legitime recusare, quod si agere noluerit, appellatus potest nihilominus prosequi causam ipsam, maxime si sentiat sibi ex dilatione imminere gravamen.

Superior quoque iudex si viderit ex dilatione periculum imminere, potest ex delegatione ipso prosequente appellationi occurrere ut periculum evitetur, puta si a sententia lata super confirmatione alicuius electi fuit provocatum, et ecclesia possit incurrere damnum, prosecutionem appellationis deferre potest utique, immo debet superior iudex ad quem fuerat appellatum terminum pro modo tamen congruo diffinire, dum deest cura pastoris.

Ex his igitur quae annotavimus ostendimus quod posteriores non derogant prioribus litteris impetratis per quas a confirmandam sententiam vel infirmandam [...] fuit potestas

[illegible]

[illegible]

Innocentius III. Idem.

Per tuas litteras requisisti utrum si post latam sententiam vel saltem post depositiones testium publicatas fuerit ad sedem apostolicam appellatum, hii quibus super hoc delegantur a nobis, si altera partium coram se non venerit, in aspectu presentare causam sibi delegatam iudiciali possit calculo terminare. Nos igitur consultationi tue taliter respondemus quod cum lis sit super eodem negotio coram primis iudicibus legitime contestata, poterunt iudices delegati, eo qui non venerit se per contumaciam absentante, cum eis de meritis cause liquebit, commissum sibi negotium diffinire. Idem in concilio generali.

Ut debitus honor deferatur iudicibus et litigatoribus consulatur super laboribus et expensis, statuimus ut si quis coram suo iudice convenerit adversarium, ille ante sententiam ad superiorem iudicem absque rationabili causa non provocet, sed coram illo suam iustitiam prosequatur, non obstante si dicat quod ad superiorem iudicem nuncium destinaverit aut litteras impetraverit ab eodem, priusquam delegato fuerint assignate. Cum autem ex rationabili causa putaverit appellandum, coram eodem iudice causa probabili appellationis exposita, tali videlicet que si foret probata deberet legitima reputari, superior de appellatione cognoscat; et si minus eum rationabiliter appellasse constiterit, illum ad inferiorem remittat et in expensis alteri parti condempnet; alioquin ipse procedat, salvis constitutionibus de maioribus causis ad sedem apostolicam referendis. Idem eodem.

Cum cessante causa cesset effectus, statuimus ut sive iudex ordinarius sive delegatus aliquo comminando vel interloquendo protulerit quo executo alter litigantium gravaretur, et sano usus consilio ab huiusmodi interlocutionis vel comminationis effectu destiterit, libere in cause cognitione procedat, non obstante si a tali comminatione vel interlocutione fuerit appellatum, dummodo non fuerit ex alia legitima causa suspectus, ne processus negotii frivolis occasionibus retardetur. Idem in eodem.

Cum speciali sit prohibitione statutum ne quis in aliquem excommunicationis sententiam nisi competenti commonitione premissa promulgare presumat, volentes etiam providere ne forte commonitus frustratorie recusationis vel appellationis obtentu commonentis possit declinare examen, statuimus ut si allegaverit se iudicem habere suspectum, coram eodem iudice causam iuste suspicionis assignet, et ipse cum adversario vel, si forte adversarium non habeat, cum iudice arbitros communiter eligant, aut si communiter convenire non possint, absque malitia ipse unum et ille alium eligat, qui de suspicionis causa cognoscant; et si nequiverint

[illegible]

ſniam ꝯcordare ſnīam ad
uocent ſrūm. ut q̄ duo
ex ipis decreuerint robur
obtineat firmitatis. ſtatu
q; ad id. ſe ſideiꝰ ex eq̄ nō
ex illicito a nob iūncte
obedīe ſb atteſtacōne di
uini iudicii diſtricto pre
cepto teneri. ¶ Cū uero
ſuſpicōnis cā coram
ipis iuſta ꝯparente tm̄
mīm nō pbata ſua iuriſ
dcōne iudex utatur: ac ip
ſa pbata legittime deie
cuſatoris pſon. aſſenſu
pſone ꝯdonee ꝯmittat ne
gociū recuſatus. ul' ad ſupi
orem tr̄ſmittat ut in eo ipe
pcedat. ſcdm q̄ fuit pro
cedend. ¶ Porro ꝯmo
nito. ad. ap. obſtaculū
ꝯuolante ſi ei exceſſus ꝯ
euidentia rei ul' ipi ꝯfeſ
ſione aut alio modo le
gittimo ſit manifeſtus.
cum ap. remediū nō ſit ad
defenſionem iniquitatis.
ſz ad pſidium innocentie
reſtitutum nō eſt puocatōi
huiꝰ deferend. ¶ Exceſſu
quoꝝ dubio exiſtente ne
friuole ap. diffugio. ap
pellans iudicis pceſſum
impediat coram eodem
pbabilem cām ap. expo
nat talem uidelz q̄ ſi foret
pbata deberet legittima re
putari. ꝯ tunc ſi ꝯtinūt ad
uerſarium inſra tminum
ſcdm locoꝝ diſtantiam ꝯ
temporis q̄litatem ꝯ natā
negocii ab eodē iudice mo
derandum appellacōnis
cām pſecut. q̄ ſi pſequi n̄
curauit. ex tūc ipe iudex
ap. nō ob. pcedat. nllō
aut ad ūſario ꝯparente ꝯ
mox ex ſuo pcedat offi
cio. ap. ei coram ſupeii
ore pbata. ſupior ſue
iuriſdcōnis offm̄ exeq̄t
ſet ſi appellans ī eī pbati
one defecit. ad eū a quo
ipm maliciose appellaſſe
ꝯſtitit remittat. ¶ Cete
rum has duas ꝯſtitucō
nes pmiſſas nolum̄ ad
regulares extendi cont̄
ſuas obſuantias ſpales.
Hono. iii. decano can
tori ꝯ can. liconien.
Cum cām q̄ int abbe
ꝯ ffes de valle ſcī iohis
ex parte una ꝯ pōrem ꝯ ca
nonicos de nouo loco ex
altera ſup eccā de la wiſe.
uertitur. R. ſcī angli diac.
card. cōmiſimus audi
endam. ꝯc. ¶ Prinator
pdcōꝝ pōris ꝯ canōicoꝝ
ꝯpoſuit q̄ cū coram ſubde
legatis iudicii delegatoꝝ
iducias ad ꝯponend ex
cepcōnes dilatorias pe
ciiſſz. q; ad uocatꝰ ipiꝰ dic
tus errore ꝯuolut q̄ de
nouo loco eccam de qua
erat q̄o p xl. annos ꝯ am
plius pacifice poſſederat.
b ipe eadem die aduocati
errorem corrigens ipi
ꝯuſione q̄ ſue petic
in ꝯdicē iudex ꝯ ſine p eā
ang. ſibi poſſ. piudiciū
gnare. p eo q̄ an i initis ꝯte
ſtacōnem ſunt excepcōnes
dilatorie ꝯponende corā
eiſdem iudicibz reuocauit

[illegible]

iudices tamen prefati super inhibitione
cionem eam advocatum interim
fore credentes ad recep-
tionem testium partis alterius
procedere [illegible] etc. ¶ Eodem. Quia
si decanus et canonici legit-
time probaverint quod prefatorum
ipsorum eadem die ad voca-
torum [illegible] extitit revoca-
ta, quia sic prosequens lis contestata
non fuit, vel quod delegati tes-
tes receptos a subdelega-
tis subdelegatorum suorum a-
probaverint, cum non nisi delega-
tus a principe causam alii de-
legare valeat, quicquid et
ab ipsis post appellationem coram eis factam est
dum [illegible] ipsa exp-
sa fuerint, irritum decernetis et
irritum et inane. ¶ Idem de-
cano et sacristario et p. pre-
centori canonicis Zamorensibus.

Dilecto filio G. capellano
nostro, de persona [illegible] capituli Sa-
lamantini, procuratori ab no-
bis auditore concesso, procura-
tor capituli proposuit coram
eo quod cum decanus presbiter super ex-
ceptione sua in Salamantina
ecclesia executorias a nobis
ad archidiaconum [illegible] et
collegas eius litteras impetrasset,
coram eis iudicibus fuit
ex parte capituli allegatum
quod cum in ipsa sit ecclesia certus
numerus canonicorum iura-
mento firmatus, de quo in litteris
ad eos directis mentio
non fiebat, per eas non debe-
bant contra ipsos procedere; et ne
aliter facerent fuit ad nostram
audientiam appellatum etc. ¶
Cum igitur nobis per confessionem
presbiteri factam coram auditore
nostro constiterit Salamantine
ecclesie (?) certum canonicorum
numerum iuramento firmatum,
et ipsam exceptionem coram ex-
ecutoribus fuisse propositam
et quod appellatum extitit ab
eisdem, et quod tamen non constitit
quod ipsam exceptionem [illegible] non ad
[illegible] aliam ut legitimam
fuit appellatum. ¶ Eodem. Quia si nobis
constiterit prefatam excep-
tionem de certo canonicorum numero
iuramento firmato vel ali-
quas exceptiones legitimas
fuisse propositas coram ipsis
executoribus, nec admissas,
ac ideo parte capituli appellasse,
ipsorum executorum processum denun-
cietis irritum et inanem.
¶ Idem sancti Andree archidiacono
magistro I. canonico de [illegible]
[illegible].

Nicholao militi ac fratri C.
monacho monasterii sancte
Marie et sancti Adriani diocesis
[illegible] concessimus auditorem,
in cuius presentia cum dictus mo-
nachus non [illegible] ad impetrandum
[illegible] procurator
fuit institutus, supplica-
vit [illegible] idem miles ut
[illegible] ipsos tanquam contumaces (monachos / in expensis) pro-
cedere deberemus etc. ¶ Eodem. Quia
si nobis constiterit dictos abbatem
et conventum appellationem suam firmam
prosecutos esse ad prosequendam
eandem sufficientem procura-
torem non miserunt, memo-
rato militi per eam personam
[illegible] ipsos ad restitu-
endas expensas post appellationem
factas eidem militi condemp-
netis. ¶ Idem episcopo Man-
tuano et p. canonico [illegible].

[illegible]

Ex līa nob. p̄. tutor filior quōdam. b. ciuis tusculaneñ. peticōne mōstrāt q̄ cū īpm ex una parte ⁊ .f. p̄. se ac p̄. tutorem quōdam filii. b. ex altera sup̄ q̄dam pecunie sūma coram iudice tracti. q̄o uitet' idem diff. p̄cedere. R. s̄niam p̄mulgauit q̄ bis fuit p̄iudices ⁊ delegatos a se. ap. cōfirmata. ⁊ i. Et .S. ps altera q̄ secul' etiā appellauat. ⁊ tcio uocem ad nos. ap. emittens. p̄. ⁊ eī collega cognicōne ip̄i s̄ine a nob obtinuit delegari. ⁊ i. Et .Cū .R. s̄cē Nicolai diac. card. s̄r. ap. tcio ad nos emissa utriq; parti a nob dat' auditor. it̄ docuit s̄ illos n̄ potuisse deīure tcio appellare nos p̄ido. p̄. ⁊ eī col lege de diuin' imandatis ut i negō ip̄o neq̄ p̄cede attemptarent.

Idē mag̃ro .G. archid̄ ⁊ offi. lincoln.

Dilc̄i filii p̄or ⁊ cō. de .K. eii. dentus de lacu rubeo c̄isſin' s̄ a nob peticōne monstrāt ⁊ s̄cepte dc̄ōr p̄oris ⁊ uet' sunt excipiendo p̄positum q̄ cum omisso dioces' anc ep̄o fuiss. ad arc̄ep̄m appellatum ad q̄m gradatim fuit appellandū. iuci ip̄a de iure p̄cedere n̄ debebat. s; q̄ offi. arc̄ep̄i h̄. exceptōnem admittere denegabat. ip̄i ad audiam n̄ram appellarūt ⁊ i. Et. Quo circa. cō. q̄. s̄nias post h̄. ap. latas i eos de muniteris penitus irritare.

Gregori. ix. mag̃ro Leo lau.

.h. ⁊ G. de ruppa canonici s̄ci andomari. morin. dioc.

Exp̄te. eo. dn̄e de colle bis nob fuit oblata q̄rela q̄ cum nobil' mulier dn̄a de lebron. sup̄ quib; t̄ris ip̄sam noīe filior suor coraȝ iudicib; auct' n̄ra tr̄iss; in causam eadem iudicum ip̄or excipi fecit p̄sentia. q̄ cū ⁊ res de q̄b; i iudō agebat ⁊ p̄dc̄i filii eī s̄b potestate ac tutela ip̄i minime per manent cum iam ad s̄cda uota tr̄isisset. sup̄ his eī nō tenebat' ip̄or noīe quoriam re esse deberat r̄ndere. s; q̄ dc̄i iudices hac excep cōne neglecta iudō ad h' cōpellebat eandem. ip̄a ⁊ senciens se g̃uari. n̄ram audiam appellauit. Et. Ideo. cō. q̄. si est ita reuocato i irritum q̄cquid p̄. ap. h̄. inueneritis attemptatum. auditis hinc inde p̄posita ⁊ c.

Idem. mag̃ro ⁊ s̄i b. do minis montineñ.

Intimasti ⁊ i. p̄terea hospitalarib; ignorātib; ⁊ in s̄ra eis copia de iquisi cōnis p̄cessu ad nos rela cōne tr̄isimisse se noscit' cū iux' ultimas sanctione quociens relatiui se in dex quūs pollicet' uiro litigatorib; ap̄ acta osul tacōnis exemplū ede tene at.

Idem arc̄ep̄o archid̄ ⁊ G. canoico. Ton.

Significante aureliaū ep̄o nos nouitis accepisse q̄ cū decanus ⁊ capl'm ⁊ mag̃ro. ip̄m s̄r eo q̄ dicebat

[illegible]

alibi quam in stallo decani et ca-
pituli predictorum carnifices car-
nes vendere non deberent, coram
iudicibus auctoritate apostolica convenis-
sent, petentibus tandem de-
cano et capitulo nominatis iu-
dicum officium implorando,
ut eos ex post citationem
carnes in stallo alias vendi
fecisse, quod pecuniam super hoc sententiam fu-
erat institutum praestiti revoca-
rent, et pro parte ipsorum fuit propositum,
quod cum lis praestitam non fuisset
super negotio, locum imploratio-
nis non habebat, audiens quod
de consensu partium coram delegatis
iudicibus ad litigandum super ipso
negotio certus dies statutus
fuisset, et quantum ad illam diem
soluti fuissent iudicium coram
deputatum venire die ipsa accu-
dantes parte adversam ita im-
plorationem absque consensu
partium non debebant, et quia
super his non audiebantur,
eundem interim audientiam
appellantes, et procuratorem
suum T. annum ad sedem apostolicam in-
sit prosequendam. § Sed tamen de-
putatum ut contra consumentes
contra inhibitionem ipsius episcopi nostras
super hoc ad quosdam iudices
certa ratione suspectos litteras im-
petrarunt, ex decanis tamen novi
et litteris sic obtentis pe-
tens non obstante lapsu
anni ad prosecutionem appellationis ad-
mitti. § Ideo etc. Si
de inhibitione huiusmodi et praemissis
causis appellationis vel causa attentari fuit
revocato in irritum etc. usque
ad temptatum in iam dicto
negotio vel eius pertinentia
litteras etc. Idem.

[illegible]

Interposita appellatione ex causa pro-
babili non sufficit appellanti
probare quod ex causa ipse provocavit,
si eam non doceat esse veram;
ubi licet se offerens probare
non fuerit admissus. § Licet
quidam provocavit si non recipiatur
appellatio, eum audire nec ab ad-
versario appellatum super prosecu-
tione appellationis per procuratorem et
ad impetrandum citationem
constitutum litteras impetrare,
licet pars altera per se vel per procura-
torem idoneum iudicium
sit apostolicae sedis receptus sit pa-
ta. § Sue demum qui con-
vocem appellationis emisit, cum non
dum esset eius cognitio dele-
gata, ad petitionem eiusdem
ad eum a quo provocavit
de iure remittitur, condemnatione par-
tis altius non obstante
in litibus expensis adversa-
rio quas eum propter hoc fecisse
constiterit, condemnandus.
§ Sane parato aliquo probare
contra ipsum quod duxerat ap-
pellandum, et parte adversa se con-
tumaciter absentante, sive
hoc licet non sit potest procedi, licet
non omnimodis contestatio sit fa-
cta in ipso appellationis articulo vel
negotio principali, quia cum ibi
causa iniquitas per ordinem iudi-
cis principalis arguitur, non
est rigor iuris ex quo sequi
possit causa perplexitas requi-
rendus. Idem.
Inquisitioni tue taliter re-
spondemus, quod quotiens clausu-
la per quam tollitur appellationis remedi-
um in medio ponitur litteris, si
sunt plura negotia seu in-
nime contingentia pluries

[illegible]

[illegible]

sa tamen complectitur nisi forte in fine literarum predicta clausula interseratur. Idem.

Una sententia pluribus condempnatis si unus solus ad apostolicum beneficium convolaverit: illius victoria nunc eodem ceteris suffragatur si eodem nitimur iure. Idem. Quod negotium si eadem eius defensionis existat. Idem.

Iniustus metus quoniam appellantis te excusat ad apostolicum reputans beneficium convolasse dummodo infra tempus quo licite provocavit coram iudice a quo appellasse noveras vel si forte ipsi copiam nequiverit in presentia bonorum virorum contestatione super hoc proposita causas appellationis duxerit exprimendas. Celestinus III. Fabrianensi episcopo. De peregrinatione.

Cum querente presbitero intelleximus quod idem presbiter res suas et ecclesie sue in protectione nostra non posuit quia ad nos accessit: tamen cum ab his qui accedunt ad presentiam nostram cum rebus eorundem debeant esse sub apostolica protectione securi. Quicquid eidem presbitero post iter arreptum ad nos veniendi subtractum est vel oblatum sibi restitui faciatis. Alexander III. episcopo Exon. De confirmatione utili vel inutili.

Si quis vel utili rei litigiose vel confirmationem petierit ab apostolica sede non minus iudex potest de causa cognoscere et eam sine debito terminare.

Ex tenore tue pagine patet si debuit cum inde confirmationem obtinuit non est licitum iudicia de questione post ea exorta dedisse aut eam diffinire absque sedis apostolice mandato. Idem Wigorniensi episcopo.

De confirmationibus autem Romanorum pontificum noveritis tenere quod contra illas nisi novum apostolice sedis procedat mandatum aut cum sit quod fuit per falsi suggestionem elicite non est aliquatenus iudicandum. Celestinus III.

Bone memorie A. canonicus proposuit sententiam a delegatis iudicibus prolatam fuisse infra x dies ille contra quem sententia ferebatur ab illa sententia appellavit. Iudices tamen nichilominus sententiam executioni mandaverunt. Ceterum appellans eius statim ad sedem apostolicam arrepto iter literas de retractando sententiam impetravit adversarius autem ipsum precavens confirmationis privilegium sine rescriptum fuit assecutus in quo nulla de facta appellatione mentio habebatur. Licet requisisti que quibus literis prejudicium faciant. Respondemus quod posteriores debent prioribus prejudicium generare. Cum si dicatur in illis literis veritatem iustitie prejudicium vel sub alia forma verborum dummodo in dictis literis confirmationis expresse dicamus quod priores tamen diu firmi debent habere vigorem

[illegible]

cum aliquid de appellatione cognoscitur. ut. de iure iur. venientes. et ut. de app. dilecti. Quite proveniens / quod forte prematurite non dicatur appellantem in quo minime intentata supplantet. ut. de ap. oblato / Secus si non preveniat diligentiam appellantis. j. e. c. q. viii. ... tunc valent ... mencio habetur ... non valent. ut. de sep. ... Si aliquis non faciat mencionem

et lata fuit sententia et firmacio sententie quod fecit ipse in sua tamen sicut iuste lata ... firmacio ... in ... appellationem prohibere ... post debuisset ... de sent. ... ut de ... iudicibus ... vel in quo firmacionem impetrat. Veruntamen appellans.

donec demum sententia cognitore plenior habeatur.

Innocentius III. decano Paderburnensi.

Cum dilecte in Christo filie abbatissa et sorores ecclesie de Gardensi sua cuperent privilegia innovari per mag. ... na. III. episcopis et abbatibus totidem ut ea inspicientes diligenter et tenorem ipsorum fideliter transcribentes sub sigillis suis nobis remitterent duximus iniungendum. Episcopus autem tam legato qui sub sigillo proprio ea non fecerat et presentarat quam inquisitoribus ipsis fidem debitam adhibentes et si ... quantum ad tenorem deberent eadem privilegia innovari quia tamen ... maioris ecclesie et ... sancte crucis canonici opposuerunt se idem eos ... ecclesie in possessionem subiectos ipsi monasterio per centum annos et amplius extitisse privilegia ipsa tunc non duximus innovanda. Verum iudicibus dedimus in mandatis ut ad locum idoneum accedentes citatis qui fuerant evocandi inquirerent super hiis diligentius veritatem. A quibus pars ... ecclesie ad sedem apostolicam appellavit. Nuper autem iterato per dictam petiit abbatissa quod deberent privilegia sue ecclesie renovare ex adverso vero fuit postulatum ut causam ipsam discretis viris committere dignaremur qui testes reciperent quos super privilegiis monasterii et ad probandam prescriptionem legitime inducere proponebant. Nos igitur attendentes quod a iure sit cautum statutum ut qui periculum testium formidat ne veritas occultetur et probandi copia fortuitis casibus subtrahatur licet non contestata testes valeant admitti cum de quibus ... rationabili causa timetur ad testimonium admittantur. eadem equitatis similitudine provocati pro dicta privilegia quia iam nimia vetustate consumpta cum fuerint non in pargameno sed in papiro conscripta duximus innovanda nolentes quod ex innovatione huiusmodi novum ius monasterio adquiratur sed antiquum si quod est fuerit per innovationem privilegii conservetur. Verum per statum monasterium ad ius proprietatem ap. sedis per privilegia probatur pertinere monstratur ne ius ecclesie Romane maneat indefensum eadem abbatissam peremptorie ipsi decreximus statuendam ut cum adversus ecclesie Romane possessiones civitatis non nisi centenaria curat prescriptio ipsa sibi et eius in eo ... pareret que fuerint coram te iudicio peracta. Volentes igitur quod de statu eiusdem monasterii omnia claruerint discretioni tue per apostolica scripta mandamus quatenus locum tutum et commodum eligens recipias testes quos ad prescriptionem probandam ... ecclesie vel ad interruptionem ostendendam cenobium duxerit producendos et si legitimam prescriptionem probaverint ut intendit non probata fuerit interruptione et ad iusto subiectionem ipsi monasterio adiudices eos memorato

Nos igitur

... diligentiam appellantis non provenit diligentiam appellantis et ... tempus ... iudices primum ad confirmandam sententiam ... ut. de ap. oblate ... revocantur ... non valent ... appellatus ... diligentiam appellantis ... debent cognoscere de iniquitate sententie ... firmacio ... sententia confirmatur ... ar. ut. de fi. instr. accepimus ... ad hunc sensum ... ad appellatur.

l. ii. ff. de re iud. quid consulebant ... femina non potest esse procuratrix ... C. de procur. alienam. ff. de reg. iur. ... persona ... arbitros eligere ... ut. de ... ut. de presc. cum nobis ... omnis basilice ... q. ii. ... de reli. do. constitutus.

[illegible]

cũ ostet ipm ĩ sua dioc. c̃stitutũ p̃uint. q̃ monastio ĩ nouã formã cõuertendo aliq̃n eidem fr. h. p̃terea impones silentiũ monastiũ p̃uincies p̃petua debitate gaude nr̃o sibi p̃uilegio resignato.

Idem epo Exposito Vticen.

Cum nuper audiam p̃posito inuenasci. ecc̃e significante p̃uenit q̃ q̃dam ĩ canonici regulares nemasceñ ecc̃e. a nob l̃ras confirmacõnis sup admistracõnib suis optinere laborant religionis sue condicõne supp̃ssa. cum g̃ regularib psonis nõ conueniens q̃ ap. se. aliq̃ p̃sonalit̃ confirmare. m̃d. q̃. confirmacõnes q̃s ab ĩ p̃is canonicis cũ regulares exstant nouitis talr̃ impetratas denũciens uiribus carere.

Idem.

Porrecta nob ex p̃te tua peticõ ptinebat quod plures ex religiosis qui p̃oratib ul' aliis admistracõnib p̃sunt a nob ĩ sc̃ptis quo ad uixerint p̃sidentis confirmacõnis l̃ras se asserunt ĩpetrasse. Cũ g̃ a cancellaria nr̃a ñ credamꝰ l̃s l̃ras ẽ emanasse. m̃d. q̃. illos q̃ tales l̃ras exhibuerint in quib p̃oratus ul' amistracõnes tanq̃ religiosis confirmant eisdem p̃uinaĩ tanq̃ falsitatis auctores. Si uero in eis nõ sit mencio religionis ip̃or illas tanq̃ tacita ueritate subreptas decernes nõ ualere.

Idem nouiiuro matino decanaria.

Examinata cũ q̃stitutur int̃ te et milites campanos sr̃ eccã sci angeli p̃pendimus arbitrium quod uice dñis sabin. dicebat sr̃ eodem neg̃o p̃mulgatũ sc̃d formam iuris ex p̃missi fuisse dictatum. uñ nõ obstante confirmacõne e. s̃. p̃ n. q̃d ꝯfirmauerat uiuo. sicut p̃inde latum fuãt et ab utraq; p̃te receptum. decernim ip̃m irritum et inane.

Honor. iii. illustri regi baronib et p̃ regim.

Venerabiles f. n. archiep̃ mocoseñ. et suffraganei eius transmissa nob peticõne monstrauit q̃ int̃ ip̃os et uos sup quibusdã decimis mediante et alban. epo tunc legato amicabilis composicõ interuenit ex p̃sse adiecto q̃ q̃ totus eam auct. ap. confirmari contingeret statim debere execucõni mandari. Verum licet sit p nos confirmata et ad maiorem rei euidentiam l̃ris ꝯfirmacõnis tenor composicõnis fit insertus ip̃am tñ renuntis obsuare occõnem friuolam p̃tendentes. tñ ex eo q̃ ĩ l̃ris uerbũ confirmacõnis iux̃ stilum ecc̃e ro. p̃cedit tñ q̃ clausula cõsueta. s. sicut p̃uitate p̃uĩ

qualit'

[illegible]

[illegible]

[illegible]

de facta est in eisdem litteris continetur etc. C. Eo. Quod si premissis veritas suffragatur compositionem eandem ad implere curetis. Idem. Omnibus abbatibus et prelatis ac conventibus et ecclesiis constitutis per Constantinopolitanam dioecesim. Dilectus nobis patriarcha Constantinopolitanus questionem movit quod cum quidam vestrum sumentes occasionem ex eo quod .I. presbyter card. tunc legatus quibusdam aliis ecclesiis et ecclesiis spiritualibus et temporalibus contulit monasteria eorundem ipsi patriarche obedire recusant et ei debitis patriarchalibus iuribus insuper suppositionis ad victorium inducentes confirmationes collationum huiusmodi a sede apostolica impetratas. Cum igitur nolumus ut ea que dioecesano debentur per collationes seu per confirmationes predictas minuantur sine ledi ... occasione huiusmodi non obstante ipsi patriarche reverentiam et obedientiam exhibere curetis, et ei de iustitiis suis integre respondere.

De vita et honestate clericorum.

UT LAICI secus altare quando sacra ministeria celebrantur stare vel sedere inter clericos non presumant, sed pars illa que cancellis ab altari dividitur tantum psallentibus pateat clericis. Ad orandum vero et communicandum laicis et feminis, sicut mos est, pateat sancta sanctorum.

Ex concilio Pictavensi.

Clerici arma portantes et usurarii excommunicentur.

Ex concilio Maticensi.

Ut quisque presbyter qui plebem regat clericum habeat qui secum cantet et epistolam et lectiones legat, et qui possit tenere scolas et admonere suos parrochianos ut filios suos ad fidem catholicam discendam mittant ad ecclesiam, quos ipse cum omni castitate erudiat. Gregorius ex...

[Ex conc. Car]thag.

Si quis clericus comam relaxaverit anathema sit.

Ex conc. Carthag.

Clericus neque comam nutriat neque barbam.

Epõ tyburtinensi.

Clericus si tonsura dimissa uxorem accepit, quamquam sit sui gradus, nec monasterio aptus, tamen si uxorem permittat habere et tondeatur, nec iuxta suam consuetudinem dimittere audeat.

Alex. III. Cant. archiepo.

Clericis, id est clerici qui comam nutriunt et nutritas suas archidiaconus tondeat.

Idem [illegible] lat.

Monasteria sanctimonialium si quis clericus sine manifesta et rationabili causa frequentare presumpserit, per episcopum arceatur, et si non destiterit, ab officio ecclesiastico reddatur immunis. Si laici excommunicationi subdantur, et cetu fidelium fiant penitus alieni.

Greg. IX.

Cum omnium status [illegible] statuimus ut facultatibus ecclesiarum vestrarum et proventibus et expensis diligenter inspectis, certum in eis valeatis ponere numerum clericorum et statuentes ut bona communia conveniant in communi, et in una domo vescantur et sub uno tecto dormiant et quiescant. Si qui vero contradictores extiterint, licitum sit vobis per suspensionem officii et beneficii aut per alias penas si opus fuerit ad hanc observantiam eos compellere, appellatione non obstante. Indulgemus ut si quisque eorum qui simul vivunt per manifestam iniectionem in socium actionem fidelium meruerit fieri alienus, reconciliandi eum et penitentiam imponendi potestatem plenariam habeatis, nisi forte atrocitas facti penam graviorem expetat.

Innoc. III.

Cum ab omni specie mali precipiat apostolus abstinere, et sane ad audientiam apostolatus nostri pervenerit quod cum ex delegatione nostra causas susceperitis terminandas, more secularium super decima litis vel parte alia pro iudicio usurpanda consuetudine iniqua preter expensas victualium litigantibus clam receptis pignoribus pro salario convenitis: nos attendentes quod ad hoc vobis ecclesiastici sunt redditus deputati ut ex ipsis honeste vivere debeatis, etc. Ideoque etc. quatenus ab huiusmodi exactionibus de cetero abstinentes vigorem iudiciarium gratis studeatis litigantibus impertiri, non obstante quod sub fraudem a quibusdam proponitur quod id exigatur vel quod id accipitur nomine assessorum, cum ministri iudicium iudicia vendere noscantur, et venales sine ipsis secularibus legibus reprobentur.

Idem. Innoc. epõ et eis qui sunt cum ipso fratribus.

Deus qui ecclesiam suam

mandatis principis. quod si tibi quod collige. in sacro mariusque nunquam debet hic sportulas. id est expensas. nam ideo stipendia sunt eis constituta. xxiii. q. i. militare. simmo et cum de mandato principis ad aliquam provinciam proficiscitur dicitur ordinarius expendere illa quae domi expenderet in aurum. de man. prin. quod illud tamen collige. in quantum cum ordinarius recipit expensas ut extra consecr. ... de symo. cum sit romana ... et ... de sensibus ... cum apostolus ... de prebendis ... c. cum ... sit ... ordinarius ... debet ei facere expensas. ... de officio ordinarii. ... veteratur ... quod dam ... fate non debet ... possit ... de magistris ... de privilegiis ... ... gratis ... ordinarium ... non tamen

q. v. non sane. et tenetur quod spe pro unius in vitanti est accessor. C. de accessoribus. l. i. adhibentur. ita quod non sit ... statuere. ii. q. vi. quod venales. et C. qui provocare non est necesse. l. venales. si autem sunt sua arbiter teneri. ... repelluntur doli exceptione. C. de arbitris. l. in ... qui et f. professi. ar. quod sicut in quolibet vitando ... tas. ipse intelligitur excepta. ut. C. de ...

nova semper prole fecundat, et ne dispar eis in nobis observantia fuerit et dissimilis habitus apud eos qui unum evangelium praedicatis scandalum suscitet. Idem. Quod eo non obstante quod inter vos monachi sunt et canonici regulares, vitam tamen regularem, licet sub alia distinctione professi, omnes pariter unum regularem propositum et honestum habitum quantum ad hoc spectat officium conformetis. Idem.

Cum decorem domus domini et statutum iudicii sunt mecum theatrales et non solum ad ludibriorum spectacula inducuntur in ecclesias monstra larvarum, verum etiam in quibusdam festivitatibus diaconi, presbyteri ac subdiaconi insaniae suae ludibria exercere praesumunt, et statutum ... quod ne per huiusmodi turpitudinem ecclesiae inquinetur honestas, praelibatam ludibriorum consuetudinem vel potius corruptelam curetis a vestris ecclesiis extirpare. Idem Gal. Ignian.

Ut clericorum mores et actus in melius reformentur, continenter et caste vivere studeant universi, praesertim in sacris ordinibus constituti, ab omni libidinis vitio praecaventes, maxime illo propter quod venit ira dei in filios diffidentiae, quatenus in conspectu omnipotentis dei puro corde ac mundo corpore valeant ministrare. Ne vero facilitas veniae incentivum tribuat delinquendi, statuimus ut qui deprehensi fuerint incontinentiae vitio labi, prout magis aut minus peccaverint, puniantur secundum canonicas sanctiones, quas efficacius et districtius praecipimus observari, ut quos divinus timor a malo non revocat, temporalis saltem poena cohibeat a peccato. Si quis igitur hac de causa suspensus praesumpserit celebrare divina, non solum ecclesiasticis beneficiis spolietur, verum etiam pro hac duplici culpa perpetuo deponatur. Praelati vero qui tales praesumpserint in suis iniquitatibus sustinere, maxime obtentu pecuniae vel alterius commodi temporalis, pari subiaceant ultioni. Qui autem secundum regionis suae morem non abdicarunt copulam coniugalem, si lapsi fuerint, gravius puniantur, cum legitimo matrimonio possint uti. Idem in eodem.

A crapula et ebrietate omnes clerici diligenter abstineant, unde vinum sibi temperent et se vino, nec ad bibendum quispiam incitetur, cum ebrietas et mentis inducat exilium et libidinis provocet incentivum. Unde illum abusum penitus decernimus abolendum, quo in quibusdam partibus ad potus aequales suo modo se obligant potatores, et ille iudicio talium plus laudatur qui plures inebriat

... agro sensu. et. de ... ne mentes ... q. ... professione. ar. de ... et ... quia ... ad sollempnitates ... quae fiunt de sua ordinatione ... de statutis ... cum ad monasterium ... si fuerit ... non possit ... dicit canon homines ... professionis ... q. ... in nova ... quia ... et ... inter quos ... xci. di. ... nam ... theatrales ... scandalum. xxiii. q. v. ... religionem ... ar. pro opinione ... monachus ... C. ... communis ... C. de ... iudicia ... ut ... non aliter ... ad honestatem ... et ... ad ... sepulturam ... alia ... ad devotionem ... et ... q. vi. ii. semel. et di. ... signum ... praesentatio

propter hoc expensas recipit ... ordinarium non ... gratis debet ferre testimonium ... recipit expensas. iii. q. iii. quod veniunt. sic ... non prohibetur ... sed palam ... prohibetur ... de pactis. l. sumptus. ... prohibetur ... solum. ff. mandati. l. si remunerandi. ... nomine ... accessorium ... mercedem quia suis sumptibus ad hoc cogitur. xxviii. q. i. iam nunc nemo ei de suo ... facere cogitur. x. q. ii. ... de ... cum ... sibi pro labore suo constituti. di. xii. q. ii. caritatem ... non ... tertium ... x. q. iii. ... xii. ii.

praestare. ... lxxv. di. quod die dominico festivitatibus. ... phanum. sancti iohannis. in noc. vel potius corruptelam. ... consuetudo potius dicitur corruptela ... quae consuetudo quae ... est extirpanda. viii. di. mala consuetudo. et. de consuetudine. cum inter nos. et c. cum venerabilis. et. de ... platorum. c. inter dilectos.

Ut clericorum. et. simple statuimus. ... de ... de ... pla. clim. xxxii. q. vii. flagicia. ... ut non ... collige. vi. quod sunt autem ... ultio ... punitur. C. de ... cum ... facultas. xxiii. q. iiii. est iniusta. ... ea quae ... usurpatur ... ob ... utrum aliis ...

ac tales secundiores exhauriunt. Si quis autem super his se culpabilem exhibuerit, nisi a superiore commonitus satisfecerit, ab officio et beneficio suspendatur. Idem in eodem.

Clerici officia vel commercia secularia non exerceant, maxime inhonesta. Mimis, ioculatoribus et histrionibus non intendant, et tabernas prorsus evitent, nisi forte causa necessitatis in itinere constituti. Ad aleas et taxillos non ludant, nec huiusmodi ludis intersint. Coronam et tonsuram habeant congruentem, et se in officiis ecclesiasticis et aliis bonis studiis exerceant diligenter. Clausa deferant desuper indumenta, nimia brevitate vel longitudine non notanda, pannis rubeis aut viridibus, necnon manicis aut sotularibus consutitiis seu rostratis, frenis, sellis, pectoralibus et calcaribus deauratis, aut aliam superfluitatem gerentibus non utantur. Cappas manicatas ad divinum officium intra ecclesiam non gerant, sed nec alibi qui sunt in sacerdotio et personatibus constituti, nisi iusta causa timoris exegerit habitum transformari. Fibulas omnino non ferant, nec corrigias auri vel argenti ornatum habentes, sed nec anulos, nisi quibus competit ex officio dignitatis. Pontifices autem in publico et in ecclesia superindumentis lineis omnes utantur, nisi monachi fuerint, quos oportet ferre habitum monachalem; pallio diffibulato non utantur in publico, sed vel post collum vel ante pectus hinc inde connexo. Honorius III. Abieri episcopo.

Ex litteris tuis intellexi, quod quidam clerici tuae dioecesis secularibus negotiationibus qui officiis divinis intendunt, gaudere volentes privilegio clericali, nolunt statutis parere, sibi quibus quotiens expedit, sicut laici se tuentur in negotiationum suarum questibus, subiacere. Et ideo quia si tales a te tuo commoniti ab huiusmodi non resipuerint, sed potius his divinis officiis negotiationibus institerint supradictis, cum quo fori privilegium non ambiant clericale. Cum quoniam dominum his se implicent de suis facultatibus, statutis et consuetudinibus parere sibi iacentem non defendas eosdem. Ex concilio Maguntino. De cohabitatione clericorum et mulierum.

Inhibendum est ut nullus sacerdos feminas de quibus suspicio potest esse retineat, sed nec illas quas canones concedunt, matrem, amitam et sororem, quia instigante diabolo etiam in illis scelus perpetratum reperitur, aut etiam pedisseque earum. Si qui de his incontinentes fuerint, periculum sustineant vel ruinam domini longe a sua cohabitatione.

[illegible]

ecclesias ubi quesierint necessaria sibi ministrent. Pro hiis vero quod est ut nulla feminam ad altare presumat accedere, aut presbytero ministrare, aut in cancello stare sive sedere.

Ex decreto Eugenii pape. Si quis sacerdos, id est presbyter, diaconus vel subdiaconus de quacumque femina de fornicatione suspectus post primam secundam etiam admonitionem invenitur fabulari aliquo modo vel consortium eius frequentare, officio et beneficio canonice iudicetur.

Alexander III Salamitano archiepiscopo. Clericos in sacris ordinibus constitutos qui publice detinent concubinas ad eas abiurandas nolumus aliqua firmitate compelli, ne ad eandem fornicationem instinctu fraudis diabolice redeuntes periurii reatum incurrant. Eos ipsos per suspensionis etiam districtionem arctius debes compellere ut mulieres ipsas a se removeant quod de ulterius sinistra suspicio non possit haberi et qui eorum ad ipsas redierint aut alias accipere forte presumpserint, tanquam eorum delicti perpetuam sententiam excommunicationis perferre, ita ut eorum exemplo a similibus arceantur.

Idem Cantuariensi archiepiscopo et eius suffraganeis. Si autem ad extirpandam de iure consuetudine quod clericos in sacris ordinibus constitutos super fornicarias habuerit studiose monere curetis ut a se illas removeant et eas ulterius minime admittant. Si vero hoc contempserint eos ab ecclesiasticis beneficiis usque ad satisfactionem condignam suspendatis. Et si eas suspensi presumpserint detinere, ipsos ab eisdem beneficiis perpetuo removere curetis.

Idem Exoniensi episcopo. Super eo vero quod asseris presbyterum fornicariam detinentem per lxx ab officio suo suspensum etc. Porro si litteras a nobis obtinuerint quod fas sit eam non detineant, nolumus illas sibi prodesse.

Idem Laudunensi episcopo. Si autem clerici tue iurisdictionis sive in sacris ordinibus sive in inferioribus constituti fornicarias detinent, nisi eas ad secundam vel tertiam commonitionem a se dimiserint eas decetero contemptum habeant, tibi eos ecclesiasticis vel earum portionibus appellatione postposita spoliare officio ipsius et nichil in eodem.

Innocentius III. Vestra duxit discretio requirendum, an ubi dicitur nullus audiat missam sacerdotis quem scit concubinam indubitanter habere, ubi vero legitur: Non potest aliquis contaminari pollutus sua divina polluere sacramenta que purgatoria cunctarum contagionum existunt, quam sacerdos sciat quod sancta sunt coinquinari non possunt.

[illegible]

quod estimacio et qui talem famam negligit crudelis est [illegible]

[illegible]

Sumitur, quia ab omni sacerdote et ministra, quae omnia iure fide peragunt. ¶ Ceterum aliud est crimen notorium, aliud occultum. Notorium distinguitur: de quo presbyteri canonice condempnantur; occultum, quod ab ecclesia toleratur. ¶ Ceterum aliud est notorium, quod cum non diffitetur presbyter vel de ipso est canonice condempnatus; aliud est pene occultum, quod ab ecclesia toleratur. Item aliud est a divinis officiis abstinere, ut peccandi licentia cohibeatur, et ad penitentie fructum incitentur; aliud sic tamquam in fornicatione iacentium ministeria respuantur. ¶ Sine dubitatione itaque teneatis, quod clericos et presbyteros, quos fornicarios constiterit, non tollantur nec in tota plebis evidentia licite divina ministeria audiantur et ab eis recipiant ecclesiastica sacramenta. Innocentius III. Tornacensi episcopo.

Tuanos duxit fraternitas consulendos, quod clericos publice concubinas habentes, qui quum ante convenerint se esse concubinarios diffitentur, nec apparet contra eos legitimus accusator, aut qui sit testimonio bonorum virorum, quos iure convincant. ¶ Nos igitur consultationi tuae taliter respondemus, quod si crimen eorum ita publicum est, ut merito debeat appellari notorium, in eo casu nec testis nec accusator est necessarius, cum huiusmodi crimen nulla possit tergiversatione celari.

Si vero publicum est non ex evidentia facti, sed ex fama, in eo casu ad condempnationem eorum sola testimonia non sufficiunt, cum non sit pro fama testimoniis, sed testibus iudicandum. ¶ Sed si clericis illis talis laborat suspicio, ut exinde scandalum generetur in populo, licet contra eos non appareat accusator, eis tamen est canonica purgatio indicenda; quam si praestare noluerint, vel defecerint in praestando, eos canonica animadversione debetis punire. Idem Pictaviensi episcopo.

Nobis tua fraternitas requisivit, cum clericis non permittantur inter mulierculas habitare, forte de plebe illis exstant, in quibus naturale foedus non permittit saevum criminis suspicari. Gregorius IX.

Quaesitum est de clericis in fornicatione prolapsis, si eorum sit officium, quibus peccantes intervenerint audiendo, vel est sibi pro mortali peccato. Quo ad se ipsum constet esse suspensum, non debet tamen in officiis evitari, quia quantum ad alios est in casu proposito suspensus, nisi eius peccatum sit notorium per sententiam seu confessionem factam in iure, aut per evidentiam rei facti, quae tergiversatione aliqua celari non possit. Alexander III.

De clericis coniugatis. Rubrica.

Si qui clericorum infra subdiaconatum acceperint uxores, ipsos ad relinquendum beneficia

cia ecclesiastica et retinendi
uxores districtione eccle
siastica compellatis. Sed si in sub
diaconatu uel aliis supe
rioribus ordinibus uxores
acceperint, noluerintque eos
uxores dimittere et penitentiam
agere de commisso per suspen
sionis et excommunicationis
sententiam compellere procuretis.
Idem Herford. epo.
Sane et infra. prouideas atten
tius ne deinceps clericus
coniugatus ad ecclesiastica
beneficia uel sacros ordines
aut ad ministerium ecclesias ecclesi
asticas admittatur, nisi forte
castitatem uouerit, presertim
qui uiduam et uirginem
duxisset uxorem. Idem
Vienna. epo.
Quod a te et infra. Clerici
infra subdiaconatus ordinem con
stituti qui continere carnem
debilitati non ualentes
uxores accipiunt ecclesiasticis
beneficiis canonice debeant
spoliari, uolumus te te
nere quod cum simul uolup
tatibus et carnalibus deside
riis ac diuinis et ecclesiasti
cis obsequiis uacare
non ualeant, ob innuendo quod
am suam ecclesiasticis sacra
mentis indignum contractan
dis ecclesiasticis pauou
bio beneficiis sunt priuan
di. Sane si clerici coniugati
fuerint de pos
sessionibus altaris bo
nis aliquibus constituisse nos
cuntur, cum ab ecclesia et
ecclesiarum ministerio sunt et
beneficiis sequestrati ad ipsos
recta ma debent absque con
tradictione redire. Idem.
Sane sacerdotes illi qui con
cubinas habuerunt que non
nupte sed conuerse sunt
penitus minime separanda per
longam penitentiam et uitam
laudabilem continentes
officio suo restitui posse
et ex indulgentia sui et
episcopi execucione habere. In
nocentius III. Norwicen. epo.
Diuersis fallaciis et infra.
Accepimus autem quod quidam clerici
tue diocesis qui matrimoni
um contraxerunt ecclesiastica
beneficia detinere contendunt,
in quorum consuetudine constitu
cum psalterio male concordat.
Cum enim uir cogitet quomodo
possit placere uxori et ea
que dei sunt nimium cogitare
ualeat, cum qui diuisus in
duo plenam suam non habeat
potestatem ut ei a quo stipen
dium recipit plenum famule
tur. Ideo quia huiusmodi clericos beneficiis
ecclesiasticis que in tua diocesi
sunt ad eptum priues. ap.
re. presertim cum rerum ecclesiarum
ecclesie substantia solat de p
rie ptales nisi forte cum
talibus scienter contulerunt ecclesiastica
beneficia quibus eos non pretextu
prius pro priore dedimus spo
liandos. Idem a Cantuarien.
archiepo.
Cum olim ad audientiam
nostram peruenisset quod canonici
Anglorum cantorem fratrem
sibi elegerant in pastorem
et infra. tibi de forma electionis
canonice ac ydoneitate persone
aliis constitisset monuit te

ti q̄ cum pri(us) e(sse)t p(ro)donetate
p(ro) talis grecus fuerat et
iuxta ritum grecorum uxorem
duxit in minoribus ordinibus
constitutus cantorem ipsum
ex uxore legitima in sacerdotio
suscepisset. Nos igitur
attendentes quod orientalis
ecclesia uotum continentie non
admisit quia orientales
in minoribus ordinibus consti-
tuti contrahunt in superioribus
utuntur matrimonio iam contracto. quod
quia non pro eo quod nunc latinos grecorum
habitu conuersantur regionis consue-
tudo repugnet, si aliud
canonicum non obsistat
ad confirmationem et consecratio-
nem eidem sine dubita-
tione procedas. Idem episcopo
Pictauensi.

Ios asserendo monstra-
uit nobis quod cum tamquam qui
uxorem legitimam duxit pro
eo quod prius in acolitum fuerat
ordinatus compelleretur
ut tonsuram deserat clericalem
ex quo inter ipsum et uxorem
suam possit scandalum
generari cum de consuetudine pa-
trie clerici uxorati non cogantur
inuiti portare tonsuram.
Quia igitur idem tonsoratus pri-
uilegio non potest clericali
gaudere, consulimus quod ipsum super ton-
soratione huiusmodi non molestes
dum modo nullum percipiat
beneficium ecclesiasticum cuius
ratione teneatur clericalem de-
ferre tonsuram, quia cum eum
oporteat secularibus negotiis
immisceri tonsura ipsi consu-
eta secularia negotia exercen-
tis indecenter perfecto immisceri.

uim in utrumque redundare.

Idem.

Cum decorem domus domini eos
qui sunt publice uxorati
non admittatis decetero
ad ecclesiasticas dignitates
nisi dimissis ab eis uxo-
ribus quas non possunt sine
prauo exemplo et graui scan-
dalo detinere. Honorius iii.
b. quondam regi anglorum.

Ex parte tua fuit propositum
quod non nulli litterati circum-
se habitus et tonsura clericali re-
lictis publice ducunt uxo-
res et in uestitu consuetis uesti-
cis et debitis obsequiis te
fraudent tonsuram resu-
munt abiectam. Et infra. Quon-
dam tunc accepta persona ton-
sura defendunt ut eo pre-
textu excusari ualeant a
predictis. Et infra. Cum igitur reddenda
sint que sunt cesaris cesari
et que sunt dei deo et quoniam
mittit clerici collando ita
talibus iustitias debitas
uendo ab aliis uxoratis
exigas et seruitia consueta.

Idem.

Ex consultatione tue
uertit sufficiat a te miles tue
diocesis qui cum in minori consti-
tutus etate tonsuram et
tunc coronam clericalem
assumpsit non est cogendus
deferre habitum clericalem.

Ex consil. Saron.

Non liceat episcopo de ciuita-
te sua transire ad aliam ciui-
tatem manifesta non existente causa
propter quod si facere hoc attemptauerit cui-
nullus sit inuentus excusatio qui
ad minorem de maiori ciuitate

Etate tñ sistet. Leo. iii.

Egestis. cum infino doa/nastasius pbr̄ cardinal' titł beati marcelli ab oib; canoice est depositus eo q. prochiam suam p annos quinq; ↄ canonu statuta deseruit. et alius usq; hodie demoratur. Alex. iii. lat.

De clericis non residentib;

Quia nonnulli ut p̃ modum dat. pr. pauntie prendentes diuisas dignitates. eccłiasticas. et plures ecclias perrochiales ↄ sacros canonum instituta intuitur accipiunt cum uni offitio cōplere sufficiant stipendia sibi uendicent ut plurimoɀ ne id decetero fiat districtius inhibem'. cu ḡ ecclia ut' ecclasticu ministerium cōmitti debuit talis ad hoc psona quirit que residere i loco et curam ei' p se ipsam ualeat exercere q. si ↄ alr̄ factum fuerit et qui recepit q. ↄ sacros canōes accepit amittat et q. dederit largiendi potestate sit priuatus. Alex. iii. Ebor. archiepo.

Relatum est nob q. in lat. cil' sit statutū ut psone tam eccłar' bn̄ficiu ↄferatur ecclasticu que residē i loco et curam ei' p se ualeat exercere. cu nō nulli ad ecclias psentati hoc se posse affirmauerint id efficere ↄ dicitur. et ḡ ubi accipienda sunt cu effectu tales si psentati fuerint n admittant. poterit tamen nisi forte deuicentia p latoɀ suoɀ ul' studio litteraɀ ul' aliis honestis causis ↄtigit eos ab ecc'. n p tempora n. d; ul' appellōis diffugiu n ↄ hi i tenōne decti fuerint i effectu. Idem.

Fraternitati tue. p̃sentia dicimus atius ↄ fine ↄ mandatis litteris sue epi nō debes recipe n p eo recepis. ab. ap. se. mādatu. Idem.

Conquerente nob ... pbro accepimus q. G. clicus ab eo pecia sua de q̄ uite necessaria põt accipe annuatim xx. solidos extorquere conatur asseriens illud bn̄ficium i eadem ecclia sibi fuisse collatum. et q. q. sit ↄstitit. q. d'. G. hēat bn̄ficia ecclastica. sibi sufficientia ul' q. eidem ecclie nō deseruiat sibi sup p̃scripto bn̄ficio silentiu sublato impedimento. ap. imponas. Idem.

De cetero ... statuimus. ut canonicis donec i finibus tuo fuerint q. ↄ ... deleat ul' auferri. q. de cotidianis bn̄ficio debetur nisi forte sint incidentia que ↄsueuerunt absentib; dari.

Clemens. iii.

Ex pte uīa nob fuit appli reseratum. q. ecclie uīe decanus qui i ptib; gallicanis sibi potius hitacōnē elegit. iam p x. annoɀ spacium ecclia uīa ipsi presentiam hc̄re nequiuit. ...

[illegible]

Quia nonnulli ut eadem
secta decani officio fraude-
tur etc. quod servatis eidem in
quantum in vobis officium ut de-
canus debeat exercere. Quod
si vocatus venire noluerit
eligendi alium qui eccle-
sie preesse valeat et prodesse no-
bis extunc concedimus liberam
facultatem. Innocentius III.
capitulo Ragusino.

Clericus a tempore institutionis
de propria recessit ab ecclesia Ra-
gusina nec iam vult quod donec
in expectatur redierit plus
communas revocatus etc. Dis-
missis etc. quod si forsan iam redi-
erit nos per mensem a recep-
tione presentium personam
nobis idoneam in archiepiscopum
eligatis. Idem.

Inter ceteras etc. De cle-
ricis qui ecclesias vel prebendas
sibi commissas sine iusta
causa necessaria deserunt tuo pre-
sertim non accedente consen-
su hoc tibi duximus respondendum
quod postquam congruo tempore fue-
rint expectati nisi redie-
rint ad illas possunt eis
iuste privari. Quod si non fuerint
iusto impedimento deten-
ti. Idem archiepiscopo Patracensi.

Ex tue devotionis etc. Si in
ecclesiis eorum qui fraudulenter ab-
sentant ne ad ipsos vale-
at citatio pervenire tue cita-
tionis edictum facias pu-
blicari et si nec sic curave-
rint obedire vel si per men-
ses suas deserunt ecclesias
eis debent merito spoliari.
extunc eos procedat ut ipsos
per suspensionis et excommunica-
tionis sententiam ad titulam vel
obedientiam venire compel-
las. Quod si nec sic eorum
malitia potuit emolliri,
eos vel tunc sede vacante per su-
cessorem apostolice sedis legatus a spirituali-
um ministratione remove-
at et a quibus preesunt ecclesiis
de personis idoneis faciat
providere si eos degradationis
sententiam non promulget ut ad
eis misericordie si expe-
diat facultas agi possit. Idem
Altissiodorensi episcopo.

De fraternitatis discretione
postulasti etc. Consuluisti pre-
terea utrum clericis tuum canonicum
ecclesie quibus studiorum gratia est
indultum ut in absentia sua
percipiant fructus prebendarum
suarum accepta licentia se
ad remotas villas transferunt
vel castella in quibus nullum est
minus competens exercitium
studiorum utrum prebendarum
suarum fructus sint talibus con-
ferendi. Ad quod breviter in eis
qui hoc in fraudem committunt cum
fraus et dolus nemini
patrocinari debeat in prejudicium
prestitam indulgentiam com-
petere non debere. Honorius III.
preposito de Ualins.

Ex parte tua fuit propositum quod
tempore quo recepisti prepositu-
ram de Ualer prestitisti
de facienda residentia iu-
ramentum etc. postulationem
tue etc. Quod si te non absen-
tando in fraudem proponitur
tue iura fidem prestitis
an eo censeri debeas re-
sidens proponimus non intendis.
Idem capitulo Meten.

[illegible]

[illegible]

Cum dilectus filius magister O. de. [illegible] quod non obstante constitutione qua se absentes canonicos iterum nos dicitur emanasse fructus prebende sue assignetis eidem in suo studio commoranti cum familiares nisi qui circa nos se obsequiales exhibent universis minorum non debeant prerogativa gaudere quorum nimirum singuli quorum negotia per ipsos sepius promoventur. Idem Meld. episcopo.

Ad audiam nostram pervenit quod cum in Melden. ecclesia sit quedam constitutio vallata iuramento et auctoritate sedis apostolice confirmata ut canonici qui non resident in eadem suarum percipient fructibus prebendarum illis exceptis quos infirmitas excusaverit sive in apostolica sede sive in suo contigerit detineri, et quidam ut duo canonici ecclesie memorate in studio scholastico existentes suarum fructus integre percipiant prebendarum cum absentes dici non debeant sed presentes qui tempore in studio et ipsius ecclesie suo commorantur. Greg. IX. patriarche Antioch. ap. se. le.

Cum ad hoc sint ecclesiastica beneficia deputata et sane nobis innotuit quod ecclesia Antiochena multis defraudatur obsequiis ab absentibus est fere destituta ministris, volumus quod non obstantibus apostolicis indulgentiis et predecessorum tuorum licentia absentes canonicos et assiduos revocare ad residendum in ecclesia supradicta; et si non venerint tu de ipsorum beneficiis cum absentes fuerint ipsi ecclesie facias congrue deserviri [illegible] eidem ecclesie quod excepti fuerint beneficiis super fuerit contendo. Idem.

Clericos in ecclesiis tue iurisdictionis beneficia que residentiam exigunt assecutos si ad alia obsequia absque licentia tua commorandi causa transierint, liceat eos tibi si moniti non redierint dictis beneficiis nisi excusationem rationabilem ostenderint spoliare. Ex. xxi. Pictaven.

De prebendis et dignitate

Ut nullus de clero sine titulo de ipso ecclesie bona iure consanguinitatis sibi requirat [illegible] ex concilio non liceat ulli episcopo ordinare clericos et nullas eis annonas prestare, sed duorum alterum eligat vel non faciat clericos sed si fecerit det illis unde vivere possint. Gregor. Antioch. sexto.

Nos nulla permittitur ut quis pro dignitate datum esse cognoscatur personis cum quibus ab applicetur. Alex. III. in concil. Lat.

Episcopus si aliquem sine certo titulo de quo necessaria vite percipiat in diaconum vel presbyterum ordinaverit tamdiu ei necessaria subministret donec in aliqua ecclesia ei convenientia stipendia militie clericalis assignet, nisi talis ordinatus de sua paterna hereditate subsidium vite

[illegible]

Oxon. Idem In eodem.

Quamvis in quorundam presbiterorum excessit ambicio ut in duas vel tres, seu plures ecclesias prebendas habere, cum non duabus possint provisione impendere personas, et nos episcopus in hoc emendari sapius et diminutione canonicorum minima que dissolutionis materiam evagacionis inducere quae continet periculum animarum qui et ecclesiis valeant deservire in diligentiam sibi creditam.

Idem.

Cum teneamur etc. Si in mandatum nostrum pauperis provisione receperis qui aliud beneficium habeat quo valeat commode sustentari, nisi forte in litteris ipsis de hoc mentio habeatur, aut si non potes ei sine scandalo providere, committit sustinebimus si pro mandatum nostrum non duxeris exequendum.

Idem.

Referente I. presbitero accepimus quod cum duas haberet ecclesias archidiaconus suus ipsum spoliavit et eundem presbitero G. nomine assignavit eandem prioris aut ... sentiens se in hac parte gravari ad metropolitanum iudicem venire archiepiscopum appellavit. Cuius de mandato eidem archiepiscopi in predicta ecclesia restitutus fuisset prefatus archidiaconus eundem. Eo quod ad presentiam suam venire vocatus contempsit vinculo excommunicationis astrinxit. Nos autem ipsum absentia ipsa qua tenebatur facientes absolvi. Tibi etc. quod prescripto. Ex predictis ecclesiis una quam manifeste relicta alia presbitero G. si ecclesiam non licet ei differas assignare aliquam ipsam alii persone idonee beneficio ecclesiastico carenti studeant assignes. Idem episcopo Turonensi.

Maioribus ecclesie beneficiis in sua integritate manentibus indecorum nimis incurrit minorum clericorum prebende pagantur sectione. Ideo ut sicut in magnis, ita et in minimis in membris suis firmam ecclesia habeat unitatem divisionem prebendarum aut dignitatum permutationem fieri prohibemus. Idem Cant. archiepiscopo.

Relatum est etc. quoniam dignum est ut pro quo magister I. in ecclesia tua canonicus est institutus et ante beneficium in premissis conferenda sit prima prebenda cum in ecclesia ipsa vacaret ut debeat prebende integritate gaudere. Quocirca quatenus eidem I. qui est in tua ecclesia canonicus institutus et in choro capitulo et aliis quorum communis est usus potestate sicut canonicus licet ei prebendam si quam nunc vacat vel cum ibi primo vacaverit secundum promissionem tuam decedentis liberaliter assignes. quia non est congruum ut prebenda careat qui in canonicum noscitur esse receptus. Idem canonicis regularibus et monachis eboracensis diocesis.

[illegible]

Avaricie que est ydolorum servitus. Intelleximus quod cum in ecclesiis vestris quedam antique pensiones per aliquos fuerint portiones vel antiquos redditus minoraritis quos non nisi clerici ecclesiarum ipsarum olim habuisse noscuntur etc.

Ideoque quod si quis portiones vel antiquos redditus dictos sine consensu archiepiscopi vel minuerit vel parochias dividere presumpseritis ad integritatem pristinam revocetis.

Idem preposito et capitulo insul.

Significatum est nobis quod cuidam sacerdoti prebendam unam in ecclesia vestra cum onere dedistis ita quod missam de sancta Maria nisi corporis infirmitate gravatus sit debeat cotidie celebrare et ecclesiam vestram non nisi de voluntate prepositi vel capituli de consensu posset dimittere vel alicui prebende illius annuam delegare.

Cum igitur quod constitutione eatenus confirmamus ut predictus sacerdos nisi infirmitate corporis fuerit impeditus assidue debeat obsequiis suis impendere memorate ecclesie et quotiens frequentius potest salva honestate sua debita devotione missarum sollempnia celebrare nec sibi liceat beneficium illud sufficere cum voluptatis sue seu ad aliam transferendo ecclesiam.

Idem Wigorniensi episcopo.

De monachis qui in certos parochiales ecclesias [illegible]

vivant ut hospitalitatem tenere non possint. Inde est quod eam prudentiam tuam ... quatenus ad presentationem monachorum nullum recipias nisi tantum ei de proventibus ecclesie in eorum te fuerint assignati: unde iura episcopalia possint persolvere et congruam sustentationem habere.

Idem archiepiscopo Salernitano.

Audivimus illud commune in communi ut unus dicitur in ecclesiis plures dignitates vel personatus optineat et singula officia in ecclesiis assiduitatem exigant preterea personarum.

Idem Burgalensi archiepiscopo.

Preterea de G. qui in tua (?) ... sana ecclesia est archidiaconus institutus, cum in ecclesia regulari professus, consulimus quod eum de altero quem maluit archidiaconatu facias esse contentum.

Idem Lamecensi episcopo.

Non ignorat ... quod una ecclesia debeat esse unius sacerdotis et cum quod nunc presbiteri qui in duabus ecclesiis locum habere contendunt, quod de clerici alterius ecclesie ad presentiam nostram accesserint contra eum.

Nos attendentes non esse conveniens id presbiter in duabus ecclesiis clericis locum habeat, consulimus quod ipsum beneficio quod habet facias manere contentum, quod si forte archipresbiter et clerici alterius ecclesie ei consenserunt eis nunc desiderantibus cum ipsorum scandalo non debet locum in ipsa ecclesia querere vel habere.

Innocentius III Ambianensi episcopo.

Cum secundum apostolum qui

[illegible]

[illegible]

altario sunt unite de decaltari, quia ad bonus eligitur repelli non debet a mercede prebende a simili ut dicta unie debeat de persona illius, ex cuius obsequio deputantur, ut ipsa nobis non persuadet cum non aderos quod est sors. Sacerdotes dicti appellentur, qui in sua ordinatione assumuntur in hereditate domini, ut assequantur hereditatem in ipso, ut ueraciter possit psallere cum propheta: Dominus pars hereditatis mee et calicis mei. Dignum est ut ecclesie stipendiis sustententur, qui per eam diuinis obsequiis ascribuntur. ¶ Quotiens autem per nos ordinationes eorum qui sine certo titulo promouentur in iniuriam ordinantium irritas esse uoluerint et inanes. ¶ Nos tamen benignius agere cupientes, tam diu per ordinatores uel successores eorum prouideri uolumus ordinatis, donec per eos ecclesiastica beneficia consequantur. ¶ Innocentius .III. [illegible] Lator presentium P. subdiaconus fuit a bo. me. [illegible] presentatus promotus [illegible] ex causa conuenit ipsi [illegible] committit tandem tractato legitime uenit per te ipsum tamquam idoneum responsalem uel sic et tamen super idoneitate persone quam super quantitate et qualitate beneficii, prouide tibi liceat [illegible] non habuit [illegible] eum idoneum esse reperiri tamdiu ei uite necessaria ministres donec per te ipsum ecclesia uel alia fuerit beneficium ecclesiasticum assecutus.

sentiatur pro certo quod sit exactionem unam ecclesiasticam assecutus. Sentiatur pro certo eorum fuit receptus idoneus et tu ei iuxta mandatum nostrum neglexeris prouidere, cum super hoc nobis per litteras eorum innotuit ad idem exequendum te per districtionem ecclesiasticam compellemus. ¶ Idem archiepiscopo Senonensi. ¶ Ad cetera. [illegible] de resignatione. Quondam canonico Laudunensi de prebenda eiusdem ecclesie que per mutationem prebendarum .b. nunc Silvanensi canonico auctoritate apostolica assignari debeat, magister P. per Laudunensem episcopum de prebenda fuit inuestitus eadem. Super quo cum idem magister ipsum dominum .b. [illegible] suspensa fuisset per capitulum propriam, per nos omnia retractata fuit [illegible] super eodem episcopo dedimus in mandatis ut cum nec idem magister in eadem ecclesia sint prebendale beneficium assecutus, nullam ei prebendam assignare presumat, et quod si forte presumpserit id irritum decernimus et inane. Decernimus ut ei prebendam quam deuire non potuit eam quam deuiret assignet, assignauit ne prebendam illi fraudulenter uisus sit assignasse. ¶ Idem episcopo et capitulo Tornacensi. ¶ Cum iam dudum magistrum G. [illegible] R. Silvanensi canonico [illegible] quod ob ecclesia fuerunt multum deuotionem tam dignitatum

[illegible]

[illegible]

quod etiam prebendarum ambitionis et avaritie initium cum non dum finem imponentes constitutionis nostre tenore et statuta Lateranensis concilii ad obtinendam provisuram si clerici se ingerunt et ingesserint aliquo die institutionis sue aut confirmacionis presumpserint minus iuste sic eorum confirmationem cessatam. Quod quidem si inveneritis predictam .I. preter alias dignitates atque prebendas aut aliquid quod annuo primissorum qui ad cassationem eis sufficiat inveneritis ecclesiarum ei super iam dicta prepositura silentium imponatis ab impetitione ipsi sicut nedum. excessum absolventes cum multa prepacienciam tollerantque si deducta forent in medium cum multa exigente iusticia cum multa non deberent tollerari.

Idem archiepiscopo et archidiacono Senonensi.

Dilectus filius .T. canonicus Lingonensis proposuit quod cum de mandato .e. pape p. n. Lingonensis episcopus quandam prebendam assignavit ei de mensa ecclesie Lingonensis. quia capitulum ipsum ad eandem recipere contempnebat. et .s. ad instanciam venerabilis archiepiscopi et tempore principis .a. p. se. legati ... ipsi talis fecit eum episcopus et canonicos Lingonenses procedentes quod ipso ab eis recepto in canonicum et assensu ab eis sibi stallo in choro et participacione quibus divinorum et fructus prebende expectare deberet in loco primo vacature etc.

Cum quondam .T. canonicis re

ceperit canonias non obtinet institutis et vacaturam expectare prebendam Lateranensis concilii non sit dubium obviare nos fratres eidem legati ... approbantes quia videtur indignum ut receptus in canonicum prebende beneficio defraudetur. Quocirca per apostolica scripta episcopum et canonicos ut ei prebendam quam cito se facultas obtulerit non differant assignare appellationis ... facientes eidem porciones cotidianas que fuit in ecclesia memorata sine diminucione conferri assignari.

Idem episcopo Vulturnensi.

Ex frequentibus ... cum sepe contingat quod ad unam prebendam duo clerici in oportunitate petencium eligantur. Nos attendentes quod si duo unam prebendam tenerent in illo esset contra Lateranense concilium quod prebendarum inhibet sectionem. et si unus illorum ipsam optineret prebendam sub expectatione alius contra Lateranensis concilii statuta remaneret ... quod talis electio de rigore iuris penitus est cassanda.

Nisi essent ... Idem ...

[illegible]

ta fine iustitiam uidetur esse statutum. Quod autem ordinatum est circa reliquum ut ipse XL libras de redditibus capituli decedentibus percipiat annuatim, secundum sanam prudentiam intelligitur esse statutum, ex arbitraria potestate cum in delegatos fuerit compromissum, qui auctoritatem autem sibi retinendo commissam se pro bono pacis et utilitatis hoc ordinasse fatentur. Quod igitur hoc ordinatum ab omnibus est receptum possunt licite prior et capitulum decedentibus suis suis per causas probabiles non quod ex pactione premium sed exclusionem iudicium prouisionem huius exhibere. Nos igitur cum hoc adposito moderamine tolleramus ut ad prestationem XL librarum non dignitas prioratus sed persona prioris maneat honerata. Ne forte dictis prouentus aliquis uideatur fore affectio prioratus, itaque quod priore ipso defuncto successor ipsius ad prestationem XL librarum minime teneatur. Idem uadensi episcopo et abbati ualcemensi.

Pro illorum prouisione et Burdegalensi archiepiscopo dedimus in mandatis ut magistro P. in aliqua suarum ecclesiarum ubi expedire cognosceret competens faceret beneficium assignari, et contradictores ecclesiastica districtione compescens. Cum decano et capitulo Sanctonensi auctoritate nostra mandauit ut ipsum admitterent in canonicum et fratrem et cum id reluctaretur canonici ac indulgentiam de certo numero canonicorum numero contra opponerent, quia archiepiscopus cognouit illos in elusionem mandati nostri ac indulgentiam dicta contra eos inuenerint, abinde predictum magistrum de plenda a canonia Sanctonensi ecclesie iure statuit executores uincto ex eis astringens. Cum uero quod per predictum archiepiscopum de memorato magistro auctoritate nostra prouide factum est firmitatem uolumus optinere. Quod si uobis constiterit predictos canonicos indulgentiam quam habent de certo canonicorum numero non fuisse usos cum ultra constitutum numerum in canonicum auctoritate propria receperint, nec ei nobis legem imponendo debeant quod ipsi neglexerint obseruare, latam in ipsos excommunicationis sententiam a predicto archiepiscopo tam diu uiriliter sublato appellationis obstaculo obseruandam donec sepedictum magistrum recipiant in canonicum et fratrem et ea que ad canonicatum cum stallo in choro et loco capituli studeant assignare. Idem Bituricensi archiepiscopo.

Tuis quaestionibus respondemus quod in minoribus constitutos ordinibus clericos de patrimoniis bonis habentes unde possint congrue sustentari, et si nondum fuerint beneficium ecclesiasticum assecuti, dum modo aliqua canonica non obsistat, ad superiores potes ordines promouere. Idem episcopo Laton.

Cedens ad apostolicam se

distributiones quo usque vacabit prebenda vel quo usque fructus fuerit argumentatio ... hic ... licet canonici aliquem recipiant ultra numerum ecclesie sua auctoritate non augetur numerus prebendarum licet augeatur numerus canonicorum ... de consti. cum M. ... e. c. dilecti. et i. e. c. dilec. Jo.

[illegible]

dem. ... clericus absens palium ratus et magistro proprio potuit de beneficio ecclesiastico investiri. Idem Trecensi episcopo.

Dilecto filio P. sancte prudentiane presbitero card. Cellararius Trecensis ex parte procuratoris tui o auditore exposito idem cellararius proposuit coram eo quod cum in manibus venerabilis archiepiscopi tunc apostolice sedis legati intenderetis providere G. nepoti tuo in ecclesia Trecensi. ecclesie prebendam quam ibi tenebat liberaliter resignavit. Dictus legatus prefatum G. et eundem cellararium in canonicos Trecensis instituit ambobus capitulum Trecensis stallum in choro et locum in capitulo. Idem archiepiscopus super prebende fructus dividendos eisdem assignavit donec idem G. integrum esset prebendale beneficium assecutus. Qui quorum receptione procurator generans possessionis tunc in constanti presentibus tunc agentibus primo dictam approbavit dictum quorum cellararii lectionem evangelii et in ebdomada sua legisse dinoscitur tamen decanum quondam episcopi electionem tanquam canonicus negotium tractatum sit canonice Trecensis. institutum dominum quondam per capitulum memoratum optinuit quod non nisi canonico consueverat assignari. tu quod cum canonicatus accessisses ecclesie consecratus et ... cum canonicis ad osculum receptus cum tunc non nisi canonici ad osculum admitterentur et eo super premissis non moui tis presbiterum quondam per laxe penitus de arbitrio super laxe et molestatione indebita appellare dignaretur. Procurator tuus proposuit ex adverso quod ad unum specialis qui vacabat ibidem simul duos canonicos instituere per dictum legato non valuit. Nam si duo unicam prebendam sortirentur ecclesie tantum tenori quod prebenda in divisionem. Si vero duobus receptis uni tamen prebenda daretur sub expectatione alius contra Lateranense concilium remaneret. Preterea in ecclesia in qua non est certus numerus prebendarum nulla vacante in canonicum quis possit assumi cum intelligatur ad quidam eligi quod ex electorum assensu de novo creatur et cum electo in canonicum nascitur et consummatur cum desinit ecclesia que de certo numerus prebendarum immo individuo iure vacante duo insimul eligi non possunt ad unum eo quod huius specialis ius canonicatus negat inter eos quod quod mandato huius ad quod spectat electio de eorum consensu agnitio tunc valeat numerus prebendarum. quod ius speciale de novo creando nisi forte statutum aliquod obviaret quod esset vacantia iure firmatum ut cum sedis apostolice confirmatione accessisset. huius clausula prohibicionis adiectam si quid contra id fieret non valeret ipso quod institutio neque prefatam nullam fuisse dictis asseruit procurator cum in Trecensi. ecclesia certus sit prebendarum

[illegible]

dari numerus. Quia capitulum
ut legatus augmentare vel
minime intendebat vel ius
alicui de novo tradere, vel
dominum cellerarium ad resti-
tutionem eorum quae ratione possessionis in-
stitutionis tenebat sinaliter
duximus condempnandum ei super
praebenda ipsa vel eius praestatione silen-
tium imponentes, ita quod per hoc
processum illum praeiudicium
generetur, cum res inter alios acta
regulariter aliis non obsistat.

Idem.

Vacante quadam praebenda in
ecclesia tua, duas creasti constitu-
ens ad eas de assensu capi-
tuli tui duos canonicos assum-
psisti, quorum altero in viam
universe carnis ingresso praeben-
dam quam defunctus habuerat
quidam clericus nomine ... pontificali auctoritate
sedis apostolicae assecutus. Cum
igitur de te super integritate prae-
bende per quosdam literas nostras in-
quietet, clamus idem ius ad
usum te interponat quod
facere debeas requisisti, super
quo sic duximus respondendum quod cum in
ecclesia statuta secundum consuetudinem sectione
habeant praebendarum tenens
integritatem de his quae vacare con-
tingit integre praebendam nisi
rationabili causa de vacante
praebenda superaddita duce fuerit
constitute ac tot sit utriusque pro-
venire quod pertinet utrique sit pro-
visum in beneficio competenti.

Idem Coventren. episcopo.

Dilectus filius G. clericus coram nobis pro-
posuit conquerendo quod cum pro eo
ad Novoricensem capitulum man-
datum apostolicum misissemus
ut eum in canonicum reciperent

eidem praebendam si qua tunc
vacabat conferentes eidem et cetera.
Quia si tibi constiterit quod in
vacavit eius ecclesia praebenda vaca-
ret tempore quo eiusdem ecclesiae canonici
mandatum nostras literas receperunt, tu
eam aut in elusionem manda-
ti nostri duxerint conferendam, eidem
clerico sine beneficio sufficiens uni-
ficium ecclesiasticum in canonicum et
recipi facias et sibi de red-
ditibus ecclesiae singulis annis
assignari provideas donec
sit ei in beneficio praebendali pro-
visum.

Idem in concilio generali.

De multa providentia fuit
in Lateranensi concilio prohibitum ut nullus
diversas dignitates ecclesiasti-
cas vel plures ecclesias parochiales
reciperet contra sacrorum canonum insti-
tuta. Alioquin recipiens
sic acceptam amitteret et lar-
giendi potestate conferens
privaretur. Quia vero propter
praesumptiones et quorundam cu-
piditates nullus hactenus vel
aut rarus de praedicto statu-
to fructus provenit. Nos
evidentius et expressius
occurrere cupientes prae-
senti decreto statuimus ut qui-
cumque receperit aliquod beneficium
habens curam animarum annexam, si prius tale beneficium
obtinebat, sit eo ipso iure priva-
tus, et si forte illud retinere con-
tenderit, alio spolietur, et is
ad quem prioris spectat do-
natio illud post receptionem
alterius libere conferat cui merito
viderit conferendum, et si ultra tres
menses conferre distulerit, non solum
ad alium secundum Lateranensis concilii sta-
tutum eius collatio devolvatur.
Verum etiam ... cogatur
provenientibus utilitatem

[illegible]

ecclesie cuius illud est beneficium assignare, quantum a tempore vacationis ipsius constiterit ex eo perceptum. ¶ Hoc idem in personatibus decernimus observandum, addentes ut in eadem ecclesia nullus plures dignitates aut personatus habere presumat, etiam si curam non habeant animarum. Circa sublimes tamen et litteratas personas, que maioribus sunt beneficiis honorande, cum ratio postulaverit, per sedem apostolicam poterit dispensari. In. De eodem.

Grave nimis est et absurdum, quod quidam ecclesiarum prelati, cum possint viros idoneos ad ecclesiastica beneficia promovere, assumere non verentur indignos, quibus nec morum honestas nec litterarum scientia suffragatur, carnalitatis sequentes affectum, non iudicium rationis. Unde quanta ecclesiis dampna proveniant, nemo sane mentis ignorat. ¶ Volentes igitur huic morbo mederi, precipimus ut pretermissis indignis ydoneos assumant, qui Deo et ecclesiis velint et valeant gratum impendere famulatum, fiatque de hoc in provinciali concilio diligens inquisitio annuatim, ita ut qui post primam et secundam correctionem fuerit repertus culpabilis, ab ipsis beneficiis conferendis per ipsum concilium suspendatur, instituta in eodem concilio persona provida et honesta, que suspensi suppleat defectum in beneficiis conferendis; et hoc ipsum circa capitula que in his deliquerint observetur. ¶ Metropolitani vero delictum superioris iudicio relinquatur ex parte concilii nunciandum. ¶ Ut autem hec salubris provisio pleniorem consequatur effectum, huiusmodi suspensionis sententia preter Romani pontificis auctoritatem aut proprii patriarche minime relaxetur, ut in hoc quoque quatuor sedes patriarchales specialiter honorentur. In. De eodem.

Extirpande consuetudinis vitium in quibusdam partibus inolevit, quod scilicet parochialium ecclesiarum patroni et alie quedam persone, proventus ipsarum sibi penitus vendicantes, presbyteris earundem servitio deputatis relinquunt adeo exiguam portionem, ut ex ea congrue nequeant sustentari. Nam ut pro certo didicimus, in quibusdam regionibus parochiales presbyteri pro sua sustentatione non obtinent nisi quartam quarte, id est sextamdecimam decimarum. Unde fit ut in his regionibus pene nullus inveniatur sacerdos parochialis qui vel modicam habeat peritiam litterarum. ¶ Cum igitur os bovis ligari non debeat triturantis, sed qui altari servit de altari vivere debeat, statuimus ut consuetudine qualibet episcopi vel patroni seu cuiuscumque alterius non obstante portio presbyteris ipsis sufficiens assignetur. ¶ Qui vero parochialem habet ecclesiam, non per vicarium sed per se ipsum illi deserviat in ordine quem ipsius ecclesie cura requirit, nisi forte dignitati vel prebende ecclesia parochialis sit annexa; in quo casu concedimus ut is qui tale

[illegible]

[illegible]

sit prebendam vel dignitatem cum eum oporteat in maiori ecclesia deservire, in ipsa parochiali ecclesia ydoneum et perpetuum studeat habere vicarium canonice institutum, qui ut dictum est congruentem habeat de ipsius ecclesie proventibus portionem, alioquin illa se sciat auctoritate huius decreti privatum, libere alii conferenda, qui velit et possit quod dictum est adimplere. ¶ Illud autem penitus interdicimus ut quis in fraudem de proventibus ecclesie que curam debet habere proprii sacerdotis pensionem alii quasi pro beneficio conferre presumat. Idem in eodem.

In Lat. conc. noscitur fuisse prohibitum, ne quis regulares ecclesias seu decimas sine episcoporum consensu de manu laica presumant accipere, nec excommunicatos vel nominatim interdictos admittant aliquatenus ad divina. ¶ Nos autem id fortius inhibentes, transgressores digna curabimus animadversione punire, statuentes nichilominus, ut in ecclesiis que ad ipsos pleno iure non pertinent, iuxta eiusdem concilii statuta episcopis instituendos presbiteros representent, ut illis de plebis cura respondeant, ipsis vero pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem. ¶ Institutos vero removere non audeant episcopis inconsultis. ¶ Sane adicimus ut illos representare procurent quos vel conversatio notos reddit vel commendat probabile testimonium prelatorum. Hono.

[illegible]

Lu. iii. Pon. abbati sancte Genovefe. Licet nobis re[...] plex. Dolentium scripta nostra ut magistro G. Ebicensi archidiacono in sacra pagina incipienti et studere proponenti suos ecclesiasticos fructus faceretis integre ministrari, non nisi tantum cotidianas distributiones que tantum residentibus in ecclesiis canonicis exhibentur ei distribui faciatis. Idem Exoniensi episcopo.

Exposuisti nobis quod ecclesie tue canonia diminuta eorum portione a tempore xii. graviter cum eis extunc non fuerint ad eorum sustentationem expresse capellis [...] fieri consueverunt. Decedentibus prebendarum suarum nequeunt sustentari. ¶ Si [...] cum dens necessitas vel utilitas exigat prebendis ecclesie tue poteris de capellis in perpetuum annectendis eisdem, sicut discretione propria ex providenderis, augmentare, reservata congrua capellarum presbiteris portione. Idem decano et priori et capitulo et archidiacono [...] dictus [...] de [...]. Nobis proposuit quod decanus et capitulo Andegavensi presbiteros [...] et receptum ipsum quanto facultatis se offerret in canonicum recipi [...] tenem nobis executoribus et super his sibi datis quod decano et capitulum [...] recipien[...] proposuit litteras non valere pro eo quod in eis mentio non fit [...] quod prefatus decanus ex donatione regis prebendarum

[illegible]

eidem ecclesie collatione fuerit.

Vos mandati nostri executores non esse intelligentes duxistis, cum due prebende que medio tempore vacaverint aliis sint collate, et infra. Et cetera. Quia exceptione huiusmodi non obstante, quam reputamus frivolam, mandatum nostrum exequi pareretis. Gregorius ix. Andegavensi episcopo.

Nos proinde ordinata ordinatione, et infra. Cum autem illi sint scolaris ydonei reputandi, qui fieri possint vel velint illis et cetera. Item et infra. Quod pueri beneficiati qui non possunt in eadem ecclesia deservire, ideo ydonei non debent reputari. Idem archiepiscopo et magistro R. canonico Turonensi.

Cum in causa que inter Aurelianensem episcopum et dilectos canonicos sancte Crucis super integratione prebendarum ipsi canonici intendebant vobis duximus committendum, et infra. Et Con. nostre ... quod ipse vobis non extitit pro integratione prebende super predicta canonia prebendam de novo aliquam statuendam. Item.

Eiusdem: Cum Petrus episcopus supplicavit ut cum quandam prebendam quam Argentinensis ecclesia tandiu vacaverat quod donatio eius erat ad sedem apostolicam devoluta. Ei conferre dignaremur, et infra. Nullis pro tribus legationis officio fungeretur. Suam collationem benigno prosequeremur effectu. Cum enim prepositus Argentinensis capituli proposuisset quod idem capitulum laxauditos consuetudine allegans

antiquam immo ibi verius observantiam iustam quod nullum nisi nobilem vel liberum et a utraque parente illustrem et honestum consuetudinis ac eminentis scientie in suum consortium hactenus admiserant, nec id fieri maxime cum nulla tunc prebenda vacaret, et quia monitorias vel executorias litteras receperant, sedem apostolicam appellaverunt, et infra. Et

Nos igitur attendentes quod non generis sed virtutum nobilitas viteque honestas gratum deo faciunt et ydoneum servitorem ad cuius regimen non multos secundum carnem nobiles et potentes elegit sed ignobiles ac pauperes, eo quod non est acceptor personarum apud ipsum, et virtutum cumulum dignitatum, nec non ad prebendas viri eminentis scientie valeant repertores, exceptiones huiusmodi non duximus admittendas, et infra. Dis. mandamus quatinus si vobis constiterit predictam prebendam vacasse quam ipsam donationem ad sedem apostolicam devolutam predictum ipsum ad eam recipi faciatis. Idem.

Cum olim priori sancte Marie de Domino in mandatis dedimus ut diacono in aliqua ecclesia civitatis vel diocesis Lucanensis auctoritate apostolica providere. Idem prefato diacono ecclesie sancti Petri de Vico rectoriam auctoritate huiusmodi visus est assignare, cum quandam rector ab electo eiusdem ecclesie clericis eligi consueverint, ex eius simoniam incidisse preferens intrusores. Et Cum igitur huiusmodi mandatum ad tam non extendatur nec ad rectoriam vel dignitatem nostra feratur

laborat c. c. de o. ma. offi. l. nemo. l. di. mittimur. hec q. d. hic q. pui post habere bn̄fn̄ intellige fm quod notatur. s. c. sup in ft. illius glo. § quos [illegible]

Cum pensio [illegible] impedire. simile. vii. q. i. [illegible] dignis. [illegible] di. ad eius no. militare. [illegible] vii. q. [illegible] militare [illegible] e. de epi. [illegible] aut. § hodie. ordines. fm ordinem eius

[illegible]

intencio. cum p simplici
bn̄ficio nr̄a manarit. &c.
q. tamen in institucione q̄ ex
omnis suam pp̄ sb latam
denunciaes nō tenere. Gre
go. ix. Candido ep̄o inbre
ser. De cl̄ico egrotante vel debi

[C]...sim
...pulsio ce litato
...pans c. s. f. t. lor
ta. q. lator. p̄sen. ad papi
enda q̄suetam sit ab ecc̄a
tua egritudo sua n̄ debeat
impedire. q. si aliq̄ ei c̄cāt
ec̄. dētīti forte nō posset
qui militaret ecc̄e ī uem
n. §. f. ei ordinem q̄ aliq̄ ei
sisanus ēēt si poterant mi
nistrari de ipa exigentate
q̄ ecc̄e p̄stare ac tua fraternitas
tua p̄beat egrotanti. Gre
gorius pp̄.

Presbiterum cuius duos
digitos cum medietate
palme a p̄done abscisos
significasti mis̄sa n̄ pmit
timus celebrare q. nec secure
pp̄ debilitatem nec sine
scandalo pp̄ deformitatē
mēbri hoc fieri posse q̄si
derimus. ipm aut ceteris offi
ciis sacerdotibus fungi minime
phibemus. Luc. iii.

De rectoribus ecc̄iar q̄ lepra
taliq̄ usq̄ adeo ī fectis q. alta
ri furie n̄ possunt. nec si
magno scandalo eor qui
sani sunt ecc̄ias ingredi. Si
nolumus te tene q. eis dan
dus est coadiutor qui ei
ram h̄eat aiar de facultati
tibus ecc̄e ad sustentacionē
suam congruam recipiat por
cionē. Clemens. iii.

Ex parte tua. quesitum [illegible] vii. q. ii. nup nec possis. [illegible] vii. q. i. [illegible] [illegible] vii. q. i. cum pensio. in. q. ix. in dignis. [illegible] ad eius no. [illegible] ad. l. [illegible] de iac. l. [illegible] cum aute in lepso [illegible] consuetudine dici [illegible] s. e. pr. v. de hoc so. [illegible] lepsum quod. [illegible] et laic. coadiutorem. [illegible] l. c. pr. [illegible]

Tua nos dux fraternitas
q̄sulendos c. s. de sacerdote
qui diuino iudicio lepre
morbo respsus ī parochia
li ecc̄a parrocialis officio
fungitur dicit q. p scandalo
et abhominacione ipm ab
ministracionis officio debu
remoueri ita q. iuxta fa
cultates ecc̄e sibi nec̄a q̄
diu uixerit ministret. In
noc. iii. ar̄epo.

Ex pte tua fuit ppositum
q. cum uenerabilis ep̄c gui
[?]canabilis morbo feret p
q̄ diuinū laborauit ita
q. pastorale offin nō pōt
ulterius exercere. pncipes ter
ruus ac cives ciuitatis
eiusdē te postulant ī cessāt
ut ipis cum sis metpolita
nus eor studeas puidere.
Verum cum ipm ad suc
cessione q̄pelle n̄ possis
nec debeas ullo modo. ñ
afflicto afflictio stradēda
imo ipi misere misere
dū. eo q. idē bonus ecc̄i
tir. ecc̄am sibi q̄missam
salubriter gubnauit. Ca
uolentes tā ep̄o q̄ ecc̄e
puidere. Et q̄. illi coadiuto
rem assoīes uirū puidū
et honestum p quē tam ī
ep̄o q̄ ipso salubriter q̄su
latur. Honorius. iii. ep̄o ad
cūson.

Consultacionibus c. s. far
chio aut qui morbo pa[ra]li
tico laborare offin lingue
asseris amisisse. coadiu
tore. interito ad hibendo.
Ex q̄silio aielatenī. &c.
De institucionibus. tit. vii.

[illegible]

t. s. de supplen. neg. pla. [illegible] nob [illegible] ponendi quot ex ipis facultatibus possint [illegible] de sustentari. s. de osti. [illegible] [illegible]

[illegible]

In ecc̄ia sua c. s. cum laici [illegible] hoies [illegible] [illegible]

Non amplius
usurpaturi in mo-
nasterio mona-
chorum aut clericorum seu puel-
larum quot se regere debu-
nis ecclesiis abs- pecunia pro-
fiunt. C. Aug. pp.

Necessarium certum nu-
merum canonicorum sint nobis
innotuit constituere eam
nisi ... cum laici non debe-
ant in canonicorum numero com-
putari nec vos debeatis
differre quo minus sta-
tutum numerum decanus clerico-
rum personis idoneis suppleatis.
tales ad supplendum numerum
invenire curetis per quos
divinis officiis perpetu-
os ordines congrue ser-
vantur. Alex. III. Cant.
archiepiscopo et eius suffraganeis.

Ex frequentibus querelis
didicimus in partibus vestris con-
suetudinem pravam admissis
retro temporibus invaluisse.
quod clerici ecclesiastica beneficia
sine assensu episcopi diocesani vel
officialium suorum quibus de
iure possint recipiunt
minus quod decet cogitantes
quam id sacrorum patrum est institu-
tionibus alienum et ecclesiastice
contrarium honestati. C. Cum
igitur tu frater archiepiscope ex officio
tibi commisso tam iniquam consue-
tudinem depravatam tua velis
sic debes radicitus extirpa-
re etiam illos qui ecclesiasti-
ca beneficia taliter occupata
scienter detinent quam in eos qui de
cetero occupare presumpserint
excommunicationis sententiam pro-
tulisti. C. Nos itaque eandem
sententiam ratam habentes eam
auctoritate apostolica [illegible] clericos
ipsos qui eandem sententiam incurre-
rint nisi congrue satisfecerint
absolvi minime permittas. C. Clemens. III. electo Consta-
ntinopol.

Auctoritate sedis apostolice
statuimus insuper ut nullus in
ecclesiis vestris vel qui facultate
earum sustineant ut nobis in-
stituatur invitis. C. Innoc.
III. preposito sancti Marcelli et sancte
Sanne presbytero cardinali apostolice sedis legato.

Ad decorem [illegible]. Sicut auribus
nostris est suggestum constantinopolitanus
patriarcha aliarum nationum cle-
ricos spernens reiectos tantum
in constantinopolitanis ecclesiis satagit col-
locare non attendens quod in omni gen-
te qui facit iustitiam accep-
tus est deo. nec sciamus de
iure convenit hereditario iure
possideri. C. Quo circa [illegible]
quatenus moneatis eundem ut
viros litteratos et alios ido-
neos undecumque originem du-
xerint in predictis ecclesiis maxime
in maiori ecclesia instituere non
postponat aliquem indignum
ut ne nos aliarum clericos
nationum ad eius obedientiam
compellatis nec dissimulare
poteritis quin hec nisi [illegible]
in timeatis ut exinde ipso an-
imadversionem sit qui super hec venien-
tis decrevimus [illegible] va-
leamus. C. Idem clerici episcopo
et archidiacono Norwic.

Cum venissent ad apostolicam
sedem archidiaconus Richmundie et
procuratores electi archiepiscopi
et capituli [illegible] fuit propositum
quod institutio personarum et custo-

dia ecclesiarum vacantium ad eius dispositionem sua spectat tam de iure communi quam de consuetudine generali, antiquitus quod praedecessores et ipsi quondam archidiaconi nihilominus dicte tam institutionem quam custodiam personaliter commiserit. (C) Cantuariensis vero archiepiscopus ipse respondit quod archiepiscopus tam institutiones quam custodias in personatus archidiacono qui tunc erat sine pretio de assensu capituli archidiaconatus liberaliter et ex concessione donavit. (C) Cum autem archiepiscopus ipse in continua possessione tam istarum quam aliarum libertatum multorum archiepiscoporum et archidiaconorum et longis temporibus extitisset, et archiepiscopus sua actione quam concessisse ipsum eius possessione asseruit quod ipsum concesserat institutionibus et custodiis vacantium ecclesiarum exceptis illis quae annexis nisi negaret expresse cum non archidiaconus esset possessione adeptus et imponeret penitus silentium vel omnino dimittet et non donavit quod non solum de illo sed de omnibus redditibus suis faceret quod sibi placeret etc. (C) Nos igitur locutum fuimus archidiacono esse in plena libertatem eidem archidiaconatus possessione tuendum donec probatum legitime fuerit eas de iure libertates ipsas archidiaconis ab archiepiscopis personaliter fuisse concessas cum in hoc casu tam antiquus post imposita concessione archiepiscopus ipse revertere posset licite tanquam suas vel donec legitime probatum fuerit easdem libertates archidiaconum abdicasse. (C) Sicut casu si concessio illa fuit realis archiepiscopo in iudicio iuris vel utilitatis accedet. quare nos ad petitionem electorum ecclesiae vel personas ipsos super hoc archidiaconatu consuluerunt. (C) Si vero auctoritatem ipsorum fuit legitime comprobatum archidiacono super libertatibus ipsis silentium archiepiscopo silentium imponatis.

Idem episcopo Tricensi et archidiacono Parisiensi.

Cum ad nos [...] ecclesiam. et illud autem vos nolumus ignorare quod praedictus abbas effectus custodiam de iure non potuit optinere. quia cum ratione abbatiae ad ipsum pertineat donatio tam custodiae quam aliarum dignitatum ac praebendarum ecclesiae Pictaviensis custodiam ipsam recipere non potuit a se ipso cum inter dantem et recipientem debeat esse distinctio personarum. sed nec ab alio cum ius conferendi alius non haberet. (G)elasius papa ad Romanos.

De concessione praebendae vel ecclesiae non vacantis. R.

Qui vivorum sacerdotum loco ponuntur. hoc ipso sunt ab ecclesiastica communione repellendi: quo se passi sunt successores viventis sacerdotibus adhiberi. (C) Ex concilio Lat.

Nulla ecclesiastica ministeria seu etiam beneficia ecclesiae tribuantur seu promittantur antequam vacent. Ne desiderare quis mortem proximi videatur in cuius locum et beneficium se crediderit successurum. cum enim in ipsis legibus gentium inveniatur inhibitum. turpe est et pleni divinam animadversionis

tempore suspensionis sine quo eligere non possunt. j. e. quia diversitatem. ar. contra. quod circa licet eligere non possint. s. de electione. c. ult. Item numquid possunt canonici eligere post tempus elapsum. quidam dicunt quod sic. Sed contrarium est verum quia possunt et si eligant non tenet electio. s. de supplen. neg. pla. licet et c. ultimo. de patientia tolleretur. j. e. c. litteras [illegible]

de re sua est et c. assignatis. unde [illegible] valuit. s. de preben. inter ceteras [illegible] valuit ut. s. de p. [illegible] probat in pre. c. [illegible] ubi de [illegible] statum [illegible] tum mutaverit [illegible] sequentia probat [illegible] talem in vestitura [illegible] vitentur [illegible] non [illegible] habere statum [illegible] celesti [illegible]

[illegible]

cione iudicii, si locum in ecclesia distitute successionis expectacio licet quam ipsi gentiles contempnare curarunt.

Cum vero prebendas ecclesiasticas seu quelibet officia in aliqua ecclesia vacare contigerit, non diu maneant in suspenso, sed infra vi. menses personis que digne administrare valeant conferantur.

Si autem episcopus ubi ad eum spectat conferre distulerit per capitulum ordinetur. quod si ad capitulum pertinuerit et infra prescriptum terminum hoc non fecerit, episcopus secundum deum hoc cum religiosorum virorum consilio exequatur. vel si omnes forte neglexerint, metropolitanus de ipsis secundum deum absque illorum contradictione disponat. Alex. iii. eboracensi archiepiscopo.

Relatum est auribus nostris [illegible] quod cum in lateranensi concilio promissiones facte de ecclesiis non vacantibus sint cassate, a [illegible] pretextu cuiusdam promissionis [illegible] obtinuit non debet quin ecclesie cum vacaverint de personis idoneis ordinentur. Innoc. iii. priori et capitulo cumanensi.

Proposuit nobis T. presbyter quod cum pro preceptione et assignatione prebende que ad donationem vestram spectantis in ecclesia vestra primo vacature mandatum nobis apostolicum destinasset, decanum vestrum executorem [illegible] decanum ipse [illegible] invenies ipsum de prebenda que vacatura in ecclesia vestra que ad donationem capituli pertinet auctoritate apostolica investivit. Et [illegible] cum prebenda que ad donationem vestram spectabat in ecclesia cumanensi vacasset eam [illegible] assignastis. et infra.

Fecerit per n. quasi ab eo decano non secundum fuerat [illegible] volens [illegible] collationem [illegible] penitus irritavit [illegible] ipsum [illegible] de ea investivit. Quia autem intencionis nostre non fuit investituras de vacaturis secundum canonica instituta [illegible] qui secundum plenitudinem potestatis de iure possumus supra ius dispensare, attendentes tamen quod [illegible] prebende non de vacatura sed de vacante per predictum [illegible] fuerat investitus [illegible] post [illegible] cassationem concessionis a nobis facte [illegible] vacare [illegible] quod amoto ab eadem prebenda quolibet detentore eam ipsi cum plenitudine honoris canonici [illegible] assignetis. Idem P. sancte marie in via lata diacono cardinali ap. se. le.

Quia diversitatem corporum sepe sequitur animorum [illegible] querebatur [illegible] eboracensis archiepiscopus quod cum ad eum [illegible] ecclesie [illegible] suus ecclesie [illegible] pertineat prebendarum [illegible] suspensionis ipsius per modum quo [illegible] autem se intruxerunt in pas. et infra. [illegible] eos qui prebendas et dignitates eboracensis ecclesie [illegible] ad eius donationem spectantes [illegible] acceperunt ipsi ad eas resignandas mo. per ecclesiasticam censuram [illegible] subtractione beneficiorum non obstante confirmatione a sede ap. optenta sub forma communi que confirmat beneficia prece [illegible]

[illegible]

cum quosdam non dispensat in secundo gradu consanguinitatis. s. de rest. spo. [illegible] intelligo [illegible] collationem investiture [illegible] post cassationem [illegible] mandat alicui prebendam [illegible] mandatum [illegible] de preben. [illegible] investitus [illegible] assignetis [illegible] collationem [illegible] possessione [illegible]

Quia diversitatem [illegible]

bendas, si a iustitie et pacifice
possidentes, appellatione remota, compellas.
Nisi forte aliqui canonici spiritualis et
mandato sedis apostolicae vel auctoritate Lateranensis
concilii ab Eboracensi capitulo sunt ad-
epti. sit tamen ut tempore suspensio-
nis infra sex menses nullatenus
computetur. cum illa Lateranensis concilii con-
stitutio contra negligentes tantum sit
promulgata. cum et si voluit
non tamen valuit aliquis tempore illo conferen-
dis uti propria potestate. Ac si
fuit sua culpa suspensus,
non tamen ad ipsum capitulum ex illa
culpa praebendarum erat donatio
devoluta. Set ad illum tempore
suspensionis illarum praebendarum
donatio pertinebat qui propter
eius desidiam et negligentiam
potuit praebendas donare tempore
quo ad apostolicam sedem accessit et apud
ipsam mansit vel donavit recessit
ab illa. infra sex menses nullatenus
computetur. ¶ Semestre autem
tempus in antedictis vacationibus praeben-
darum a notitia possit ipsi no-
luimus computari. ¶ Idem Basiliensi
episcopo et abbati sanctae Mariae.

Quum olim nostris auribus
fuit intimatum quod praepositura
ecclesiae Lausanensis tanto tempore vaca-
visset quod secundum statuta Lateranensis concilii
ad nos eius esset donatio de-
voluta: episcopo et canonicis
Lausanensibus mandavimus ut praepositu-
ram ipsam thesaurario
Lausanensi mandavimus conferret.
quibus super hoc executoribus
deputatis etc. ¶ Verum
praefati episcopus et canonici literis nostris
receptis praedictam praepositura[m]
non vacare dixerunt quia ille qui
praepositus fuerat in episcopum fu-
isset assumptus ad ipsam tamen post

positura post consecrationem
suam de novo fuerat ab
ipsis electus et eam sic auctoritate
possidebat. Quod executores
dicentes contrarium esse, cum
ipsam praeposituram de iure va-
cantem auctoritate apostolica praefato thesaurario
assignaverint, et auditores
qui super hoc dati a nobis de man-
dato nostro decreverunt ut quod
a memoratis executoribus
factum fuerat obtineret firmitatem, in-
nitentes eo quod praefati suggestio-
ne et vi suppressione fuerat
impetratum cum praepositura illa non
vacaret cum talis posses-
sio plus esset facti quam iuris, sententiam
firmitati etc. ¶ Nos vero
sententiam electionem tam habentes
etc. quod nisi praedictus episcopus sufficien-
ter ostenderit quod vel ex dis-
pensatione sedis apostolicae specialiter vel ex alia
iusta causa et necessaria post con-
secrationem suam praeposituram reti-
nuisset memoratam, ipsum
ad resignationem episcopi si [illegible]
tenore voluerit compellatis decanum
Lausanensis capitulum ad conferendum
eam thesaurario supradicto
augentius in duce pertinen-
tis. ¶ Idem magistro B. archi-
diacono Richmundiae.

Post electionem et confirm-
ationem episcopi Exoniensis vacante
archidiaconatu Richmundiae
quem tenuerat, archiepiscopus Ebo-
racensis ei in propria voluntate resi-
stit dans capitulo in mandatis
ut te in archidiaconum reciperet procuraret.
cum mandato parere nolue-
runt quod secundum praedictam Lateranensis quae
capitulo decano suo privile-
gio nostro sancivisse ordina-
tionem canonicorum seu praebendarum

... quod ad tempus pertinet ... ipso iure ... beneficium vacare in petitur ... ut illud ... [illegible]

[illegible]

ce dedit. ut idoneam ꝑsonam
et honestam ꝑsonam cum archidia
conatum vacantem in ecclesia eboracensi
prebendam vel dignitatem
duceret conferendam. Sed cum an
tiqua ipsi ecclesie consuetudinem
presentaret decano et capitulo
suppositis etc. ¶ Et si quis
contra consuetudinem ꝑ in impa
rtita esset pari qui fructus et
nec per personam nec per canonicum
lateranensis. qui si archiepiscopus infra tempus lateranensis
concilii formam prescriptam per
idoneam non conferret liceret de
cano et capitulo auctoritate apostolica iuxta
eiusdem concilii statuta conferre. ¶ Cum
igitur idem archiepiscopus dictus capi
tulo decimo mensibus iam
tenus ... pati non ... de le
bus in capitulo investitum cum man
dato ... dictum etc.
ipsi quam institutionem per pri
mas rationes a capitulo reprobata
ipsi intelligentes archidia
conatus donationem ad eos
tam auctoritate lateranensis concilii quam ratione
ecclesie privilegii devolutam R.
decano eidem mutuo illum una
nimiter contulerunt investientes
eundem de ipso et sollemp
niter installantes. ¶ Pro
cessu vero temporis prefatus archiepiscopus
post resignationem ab eodem factam
nec ante factam et receptam
ab ipso eidem R. archidiaconatum con
tulit cum eundem quem archidiaco
natum ipsum tam ipse
prime quam secunde electionis
sibi assignatam per sedem apostolicam
peteret confirmari etc. ¶ Cum
vero constitit nobis archidia
conatum ipsum tibi per electionem
a te primum fuisse collatum
et institutionem factam per ipsum

sed iuris ordinem minime
reprobatam archidiaconatus
non vacans non potuit nec de
buit nulli in te transferri. In
memorato R. quamquam iustitie
regulam in archidiaconatus
actibus prefuerit se consistit.
super eo silentium duximus impo
nendum similiter decernentes quod
institutio facta per archiepiscopum de te
factam effectum decrevit si sup
reservatione curabimus
auctoritate per nuncios aliquis
qui velit et valeat adversus
te qui esse dudum ... proponendi
ordine positur in dubio. Ex
parte. ¶ Idem canonicis tri
... super. X. dei.
Questione que de prebende
a. sed cum autem constaret te canoni
cum esse ... fuisse recept.
et receptionem tuam factam contra
lateranensis statuta proposueras
quia tamen probatum non extitit nec ipsi
canonici iudicantur tibi ... p
ponere presumere qui se fate
antur ... statuta prefata ...
recepisse sententiando de
cernimus ut tibi quo tacito facul
tas se obtulit prebendale
beneficium in eadem ecclesia conferant
tibi a quo receptus es in canoni
cum. non debeas carere prebenda.
¶ Idem episcopo et magistro
P. canonicis bituricen.
Litteras vestras accepimus quibus
P. de dilecto nobis significastis
ut eum de prebenda vacante
sancti ... ureneusis quia
dicebat ad donationem vestram
fuisse iuxta lateranensis statuta
devolutam curaretis auctoritate
apostolica investire etc. ¶ Verum
fuit propositum coram nobis quod

[illegible]

h. proposuit simplex quondam canonicus eiusdem ecclesie de ipsa in maioris ecclesie canonicum electus est, et post modum anni spatio evoluto in ipsa ecclesia sancti Nazarii in prepositum est assumptus. Porro eam medietatem prebende quam in ipsa ecclesia tunc habebat, sed prepositus allegabat contra, quod erat ex consuetudine generali, quod unus in eadem ecclesia plures prebendas haberet, et cum archiepiscopus Vercellensis prepositum ipsum de prepositura in plena synodo investiret, tam preposituram quam prebendam illam ei de voluntate canonicorum confirmavit assensu. &c.

Ceterum cum vobis dubium videretur, utrum cum aliquis de prebenda una eligitur ad aliam, statim prior vacare incipiat, an post electionem debeat ab indicari eius, an post confirmationem, quod super est ex ipsa prebenda illa dici vacare non debeat, nos consulere voluistis. Cum igitur si est ita, prebenda illa a tempore non de facto debuit tunc vacare, non statuimus quod prepositum ut illam sine difficultate resignet, a. p. r. e. cogatis, quod si de facto vacavit, electo memorato conferre curetis.

Idem episcopo et archidiacono Papiensi.

Ex parte Astensis ecclesie nostris auribus est intimatum, quod cum prebende in ipsa ecclesia per IIII annos tempus vacavissent, Astensis episcopus quosdam ibidem instituit, credens hoc sibi de Lateranensi concilio licuisse. Institutionem autem scientes non esse firmam institutionem huiusmodi, ad Mediolanensem archiepiscopum recurrerunt, qui eosdem in canonicos Astensis ecclesie ordinavit et possessionem corporalem prebendarum induxit, capitulo eiusdem ecclesie prebendas consensum tribuente, tamen exceptis qui se institutioni huiusmodi opponere curaverunt, et cetera. Tandem ut partes concorditer est expressa, quod in eadem ecclesia non erant distincte prebende nec canonicorum numerus erat.

Ceterum nos quod intelleximus eundem statutum Lateranensis concilii de beneficiis ultra sex menses vacantibus locum in hoc articulo vindicare non debuisse, cum forte Astensis ecclesie canonicorum pateret defectum, volumus institutiones per archiepiscopum vel episcopum factas occasione eiusdem memorati concilii carere debere robore firmitatis.

Quia vero totum capitulum tribus exceptis per eorum receptionem affectabat, nec ab illis tribus aliquid rationabile contra ipsos est obiectum vel ostensum, mandamus quod si Astensis ecclesie suppetunt facultates secundum consuetudinem hactenus observatam predictos clericos pro canonicis faciatis haberi.

Idem episcopo et capitulo Laudensi.

Constitutus in nostra presentia B. ecclesie vestre canonicus humiliter intimavit quod tunc electus episcopus potestatem ipsi concessit sacerdotalem conferendi prebendam, que prius in ecclesia vestra erat vacatura, et cum archiepiscopus recolende memorie S. apostolice sedis legatus vobis capitulum auctoritate nostra precepit ut cum prebenda ipsa vacaret personam illam cui vellet eam idem B. conferret, sine contradictione alicuius persone reciperetis ad ipsam et cetera. Quo circa quod personam illam cui

[illegible]

...memoratus B. sacerdotale prebendam assignavit illam vacare dixit canonice conferendam. sine dilatione eam admittatis, cultum sic expectis prebendam iuxta ipsius formam concessionis conferatis alii non prestantes etc.

Quia nonnulli concessiones tales sibi ad sequi tamen intenderint sic possent in fraudem canonice sanctionis per quas prohibentur ecclesiastica beneficia concedi sive promitti antequam vacaverint nolumus quod in executione mandati quod gratiam continet specialem fraudem adhibere volentibus hoc ecclesia concedatur. Idem.

Dilectus filius magister V. canonicus noster suggessit quod cum episcopus vester in universitate cuius igitur sito archiepiscopo se severius asserens quod cum per negligentiam vestram ad ipsum erat eligendi auctoritas devoluta in episcopum vestrum elegit eundem.

Nos quod attendentes quod canone Lateranensis concilii ab aliquo prelatis negligentes collatio non ad archiepiscopum sed capitulum solet extendi sed ad personatus alios et minora ecclesiastica beneficia aut in electionem huius iusticia causarum exigente. Idem priori de Oseney et subpriori sancte Frideswide.

Ex tenore litterarum vestrarum accepimus quod cum causa que inter Iohannem clericum ex una parte et abbatem conventum de Wel... ex altera super provisione vertebatur ipsius dictis dies post litis contestationem certam quod dicti monachi exhibuit continentem quod primam ecclesiasticam ad donationem suam spectantem assignaret eidem etc.

Nos quod attendentes quod per missum predicta non tenetur ut potestas statuta Lateranensis concilii attemptata, etc. quod in memorato clerico super lixi silentium imponentes ab petitione ipsius dictos abbatem et monachos absolvimus. Idem.

Accedens ad apostolicam sedem magister R. clericus sua insinuatione nobis monstravit quod promiseritis nos provisuros eidem in ecclesiastico beneficio cum possetis sicut per litteras nostras inde confectas liquido apparebat.

Nos autem considerantes quod cum alicui est prelatis permittere beneficii collationem cum possit aliquod cum vacaverit in multis casibus se facultas offerre possit in quibus collatio non est vacaturi in expectatione beneficii vacaturi differenda. quod quod memorato cum potis beneficium ecclesiasticum assignetis. Idem.

Postulastis per sedem apostolicam edoceri cum ad nos simul et ad archiepiscopum vestrum donatio prebendarum ecclesie vestre pertineat utrum prebende vacantis donatio penes archiepiscopum ipsum remaneat si eam infra semestre tempus neglexeritis ordinare.

Ad quod breviter respondemus quod si vos et archiepiscopus per semestre tempus circa hoc negligentes extiteritis sicut non ab illo ad vos ita nec a vobis ad illum potestas devolvitur conferendi sed iuxta statuta concilii Lateranensis ad superiorem transit donatio non forte archiepiscopus ut prelatus sed ut canonicus vobis cum ... conferendi tamen casu cum

[illegible]

[illegible]

dolose impedierit dolus ei suffragari non debet. Honorius III. Preposito et canonicis Cameracensibus.

Cum dilecta in Christo filia nostra comitissa Flandrensis fecerit presentationes de nondum vacantibus beneficiis ecclesiarum in quibus ius optinet patronatus, et donationes eorum in manibus alicuius posuit quousque dicitur decedentes in beneficiis eisdem, ne de cetero similia attemptare presumat. Innocentius III. Priori et conventui Glaston.

Ne sede vacante aliquid innovetur.

Novit ille qui scrutator est cordium q. t. c. ps. p. n. ecclesiam vestram erectam ... ipsam Glaston ecclesiam uniendo ut id esse expediens ... in uno asserebat a nobis in grave preiudicium Glaston ecclesie redundare cum per ipsam dissolveretur religio, fraudaretur elemosina et hospitalitatis decor. Nos ad relevandum ecclesie vestre statum cupientes intendere diligenter etc. Nos autem post obitum episcopi Bathon. humiliter postulatis ut quod tractaverat convenientem quod sine scandalo ecclesie vestre ruinam posset relevari cum Bathoniensi ecclesia id ipsum pariter postularet. Rex quoque cum magnatibus regni et quidam episcopi cum multis abbatibus deposcerent instanter ut unione penitus dissoluta monasterium vestrum reduceremus in statum antiquum sub abbatis regimine gubernandum. Attendentes igitur quod episcopali sede vacante non debet aliquid innovari cum non sit qui ius episcopale tueatur, maxime ne plus fuisse presumptum quam ecclesie vestre incolumitatem, si quid eo vivente extiterit post obitum eius subito mutare petitionem vestram nequivimus exaudire. Attendentes predilligentes ut cum Bathon. ecclesia de presule fuerit ordinata ius vestrum apud sedem apostolicam prosequendi facultatem habeatis. Interim autem sub cura prioris id monasterium gubernetur. Honorius III. Episcopo Taruinei et magistris R. S. confessiori.

Illa devotionis sinceritas etc. Ecclesiam sancti Leonardi de qua magister R. donationis nostre gratia precedente per vendemoniale demandato nostro capitulum archiepiscopi investiunt sibi duxeris confirmandam non obstante contradictione per capitulum facta a nostris firmatione nostra si quam infra eum appareat optenta cum nusquam inveniatur canonicum in iure quod capitulum vacante sede fungatur vice episcopi in collatione prebendarum, nec in eo cum sit potior dicta potestas sed ius conferendi prebendas ad capitulum per superiores negligentiam devoluta, cum non fuerint ibi superiores qui eas de iure conferre possint. Idem episcopo Burgensi.

Constitutus coram nobis procurator ecclesie sancte Marie de Castroseri et Burgensi episcopo proposuit quod ... procurator per eos petebat ab eodem episcopo restitutionem super libertate ecclesie eiusdem sibi prelatum. Nos igitur

[illegible]

Depositiones testium qui vacante Burgensi ecclesia carente legitimo defensore defuerunt recepti duximus reprobandas.

Alex. iii. apud Palestinam.

Irrita **de his que** esse debent episcoporum do **fiunt a p**nationes vel ven**lato sine** ditiones commutationes **consensu** rei ecclesie ecclesiastice **capi**absque collaudatione **tu**et subscriptione clericorum. **li.** Alex. iii. Novariensi episcopo. **xi.**

Continebatur in consultatione tua quod si cessio decime ab abbatissa predecessore tuo sine conventu faciente et consentiente facta fuit robur firmitatis debet habere. Verum si ignorante conventu aut contradicente decimam predecessor huius concessit et non per multum temporis decursum conventus eidem decimam reddidit eidemque contradicere predicari possit. Idem Wigorniensi episcopo.

Cum nos iam per ordinem dictum est de rigore iuris concessionem illam non tenere quam reclamante capitulo per predecessorem tuum constat factam fuisse nisi eam ratam per modum habuisset. Idem eidem.

Quum tue discretionis prudentia cognoscitur tu et fratres tui unum corpus sitis in quo tu caput et illi membra esse probantur, videmus non decet te omissis membris aliorum consilio in ecclesie tue negotiis uti cum id non sit dubium et honestati tue et sanctorum patrum institutionibus contrarium. Innotuit nostris auribus quod tu sine consilio fratrum tuorum abbates, abbatissas et alias ecclesiasticas personas instituis et destituis. Unde volumus et auctoritate apostolica prohibemus.

Nos igitur tales institutiones et destitutiones carere decernimus robore firmitatis. Idem eidem.

Quanto in statuitati tue dicuntur que infirmationibus et incisionibus aliis ecclesie tue in negotiis fratres tuos requiras et eorum consilio vel sanioris partis eandem per agas presentes et que statuenda sunt statuas, errata corrigas, et evellenda dissipes et evellas, absentium quorum favem nomina inscribi non facias, quia talia munimenta inita sunt et falsa et tuam conscientiam potius inito formidare. Clemens iii.

Quanto sentium ecclesiam ipsius causa tua sepe contingat quod ad ecclesias in quibus collegia ius habere presentandi noscuntur eorum abbates aut priores aut prelati suas personas idoneas episcopo presentent et eis presentatis et receptis aliquam eam quod postmodum monachi et canonici tenent in presentationibus prelatorum intelligi debere quod fiant de collegiorum suorum assensu, sine quo non optinent firmitatem. Cum si constiterit conventus vel maioris et sanioris partis non affuisse consensum institutiones huius conventus evacuari non existimamus et approbata consuetudine et concessa libertate aliquorum eorum probaverint communi sibi competere quod debere ecclesie seu beneficii collationibus rectius consentire.

[illegible]

Innoc. III. archipresbytero et magistro scolarum Vitisiensi.

Cum ap. sed. etc. Sane sicut accepimus cum ecclesia parrochialis sancti Stephani et ecclesia monachorum de ... super quadam decima in nostrum compromisisset arbitrium, abbas monachorum proponebat donationem ipsius decimae sibi a quodam milite factam a Vitisiensi archiepiscopo dioecesano accedente consensu confirmatam fuisse. Sed quia auctoritate Ieronimi invenimus scriptum qui scribens ad Damasum ait: Quia quae fuerint a laicis male detenta cum divini iuris esse noscantur eius usum transtulerint monachorum episcopo loci praebente consensum constabit eis omnia pro tua firmitate sub iure. Econtrario pars allegabat adversa episcopi consensum sine consensu clericorum minus sufficere auctoritate domini Leonis papae dicentis: Ne quis episcopus de rebus ecclesiae quicquam donare vel commutare vel vendere audeat nisi forte aliquid horum faciat ut meliora prospiciat et cum totius cleri consensu atque consultu id eligat quod non sit dubium ecclesiae profuturum. Quia vero nos considerationem utriusque qui decima tenetur a laico si conferatur ecclesiae ad confirmandam donationem episcopi sine consensu clericorum sufficiat, tamen quod monendus est laicus qui decimam detinet ut eam restituat ecclesiae ad quam spectat. Quod si forte induci nequiverit et eam cum dioecesani assensu alteri ecclesiae assignaverit praesertim religioso conventui constabit in ipsa donatione pro tua firmitate sub iure auctoritates non promisse nec diversae sunt: non tamen ad universa cum aliud sit alienare quod ab ecclesia possidetur et aliud quod detinetur a laico usui ecclesiae sociare revocare. In alienatione quorum iuxta Leonis papae decretum consensus episcopi sine consensu clericorum non sufficit, in revocatione autem secundum scripturam Ieronimi sufficit consensus episcopi cum pertineat utilitati ecclesiae simulatque in Lateranensi concilio est inhibitum ne qua religiosa persona ecclesias decimas de manibus laicorum sine consensu episcoporum recipiat: per quod in directo datur intelligi quod sufficit consensus episcopi ut liceat sit ecclesiae decimas de manu recipere laicorum. Illud autem de illis decimis intelligimus quae laicis in feudo perpetuo concessae sunt. Idem [illegible] archiepiscopo.

Quam imp. etc. Adiecisti utrum episcopo vel electo cum solo archidiacono praeter consensum maioris partis vel etiam partis cum ab ipsa eligatur episcopus archidiaconus assumatur de ipsa ... de nobis vel ecclesiis conventualibus ad quas ius patronatus pertinet liceat conferre praebendas vacantes ecclesias baptismales etc. Cautius est quaestionis solutio ex capitulo Leonis papae colligitur evidenter in quo legitur ne quis episcopus de rebus suae ecclesiae quicquam alienare donare vel permutare vel vendere audeat nisi forte aliquid horum faciat ut meliora prospiciat et totius cleri tractatu atque consensu eligat id quod non sit dubium ecclesiae profuturum. Irrita n.

[illegible]

[illegible gloss]

episcopo renunciavit et immutato re-
gimine ecclesie cathedralis communiter
et successori eius per hoc eum
nondum solutam secundum locum
suppositum quoniam eum conces-
siones ecclesiarum predictas ad ali-
enationes non sit dubium per-
tinere. [I]dem episcopo Exonien.
[P]astoralis officii diligentia
etc. Preterea consuluisti eum ut
auctoritate diocesani sunt prohi-
bite limitate quantum singularium per-
sonarum proveniunt usus ecclesie
cedunt necessarios et stipendia
ministrorum: si episcopo liceat sine
auctoritate summi pontificis vel
saltem sine capituli sui novitate
te viris religiosis conferre ob-
ventiones annuas parochialium
ecclesiarum sustentatione mutuum re-
servata, cum lateranense statuta pro-
hibeant ecclesiis novas impo-
ni vel augeri veterem pensionem.
postulas edoceri an episcopus valeat
a religiosis consentiente et
patrono totam ecclesiam vel de
novo conferre aliquam portionem.
[A]d quod breviter respondemus quod salva con-
stitutione canonica de decer-
nenda pro his locis congrua
portione in premissis sine facere
potest episcopus licentia summi et
pontificis preter sui capituli vo-
luntatem. [H]onorius III archiepiscopo
Senonensi et suis suffraganeis.
[E]tsi membra corporis etc. Et
infra. Senonense capitulum cathe-
dralium ecclesiarum ad nos que-
rimoniam transmiserunt quod
archiepiscopus Senonensis et suffraganei
eius penitentiarios eorum nuper ad
provinciale concilium convocatos
ad tractatum eorum admittere
noluerunt etc. [E]t visum fuit

nobis et fratribus nostris ut capitula
ipsa ad huiusmodi concilia debeant in-
vitari et eorum nuntii ad tractatum
admitti maxime super illis
que ipsa capitula contingere noscun-
tur. [E]xtra. xxii. lat. **De his que**

[C]um in cunctis **fiunt a**
ecclesiis **maiori**
quod **parte capi-**
pluribus et senioribus **tuli.**
fratribus visum fuit in **[rubric]**
cunctanter debeat observari
grave nimis est et reprehensione
dignissimum quod per quasdam ecclesias
pauci quandoque non tam de ratione quam
de propria voluntate ordina-
tionem ecclesiasticam procedere non per-
mittunt. [Q]uocirca presenti
decreto statuimus ut nisi a pau-
cioribus et inferioribus aliquid
rationabile obiectum fuerit et osten-
sum, appellatione remota prevaleat semper
et suum consequatur effectum quod
a maiori et saniori parte capituli
fuerit constitutum, nec constitu-
tionem nostram impediat. [S]i
forte aliquis ad conservandam
ecclesie sue consuetudinem se iura-
mento dicat astrictum, non enim iu-
ramenta sed potius periuria
sunt dicenda que contra utilitatem
ecclesiasticam et sanctorum patrum
veniunt instituta. [S]i quis
autem huiusmodi consuetudines que
nec ratione iuvantur nec sacris
congruunt institutis canonibus
iuramento presumpserit, donec
dignam egerit penitentiam
a perceptione sit dominici corpo-
ris alienus. [C]lemens III
Claromontensi episcopo.
[Q]uesivit etc. super eo quod
ecclesiam illam quidam ex canoni-
cis et minimis quod pensio ecclesie

[illegible gloss]

devita nō restituitur l' clicus aliquis uł' prochianus de linquat sine decano & canonicor canonicorum assensu interdicto suppo nit ei. C. firmitati tue. &c. licet quidam magister eccīa pali q̄ uł' parrochianos de canonicis tuis sine decano & canonicorum assensu positi obsistat non de bes nec sustinere. ut ab a liis obsistatur. &c. C. Siqs autem huius deliquerit eccīe cohercioni subiacent cum pro(p)ter suos auctores tenere debeant. nec pena sit ulterius protrahenda q̄ decens fuerit et exigente recepti. Innoc. III. augustin preposito.

Ex ore sedentis .&c. accedēti bus ad p̄sentiam nr̄am .T. ac .b. canonicis augustin. p q̄one q̄ uertebatur inter uos sup p̄posi tura augustin. eccīe ex parte ipsi .b. fuit propositum q̄ p̄s eidē .a. cum p̄p̄. p. n. decano et capitulo augustin. litteris obtinuit de ti(n)nari ut infra spacium unius mensis eundē eligerent assu merent in p̄positū augustin. i(n) sign. inuestiture eidē anulo auro destinato. & q̄ (er)go mādati ap̄lici executoribus (con)stitutis cū decanus capitulum memo rati audiuissent q̄. c. q̄n dam eorum p̄posit septem (uel) b. unsiem electum firmantes fuisset. (et) q̄ eas lrās suscepissent infra terminū eorum assignato p(r)ius ter mino .i. q̄ ipsi deberent mā dato ap̄lico respondere .b. t tunc augusten. eccīe decanū in p̄positū elegerit & C. Ex uero legittime (con)stitit q̄ p decanus .b. de p̄positura n(on) fuit

auctoritas inuestitus. et si man datum fuit ut de ea inuestire tur: de q̄ (con)sti inuestitus fuisset. inuestiturā eius .p. p. n. cum fuit rōne cassata. q̄ si nec (con)stitit ta fuisset p .b. q̄ dū .b. reuere(n)ciam exhibuit que debetur p̄posito uni suo renunciasse incert. C. Nos igitur attendē tes q̄ sibi deuire n(on) potius set (con)pete. ut .p. a. p. ob ad ip(s)am positam eccīam ordinacōnem eccīe impedire. et intelligentes te et maiori et saniori parte capitulum ad dignitatem q̄ numero eorum quos eligendi ius (con)sta bat scilicet electum fuisse canonice (con)firmanus. p̄fato .b. sup p̄positura silentium imponentes.

Idem.

Ex parte tua nob̄ fr̄ archiepe fuit intimatum q̄ ad restau randam fabricam rothoma gensis eccīe t(er)tiam coit(er) bus fris reposuilante ut quibusdam canonicis (con)secti p(ro)ficiet' suor redituum porcōne optata pro necessario deputaret &c. C. Statuimus ut si qui uim tuus fr̄ archiepe et maiores et saniores partis capituli statutū sup (h)oc duxerint resistendo. ob tineat suum p(ro)positū. Innoc. III. mediolanen. archiepo. Ut eccīa

Ecclesia beati Uictoris placentina sue uiolentia deiudicanti p̄terea inuocare et proponebat cui (con)ferantur. &c. nullus autem debeat sine accusa cōne dampnari n(on) aliud cum negocium illud sit actum i(n) fore iudicii deponēs testium

[illegible]

nō poterant tibi p̄iudiciū generare. ¶ Queris ꝯ allegacō p̄sonam meam tangere videbatur aliqͥ duxerim cōmisisse i questiōnis. ⁊ ordinem plenius explicare neqͥ quo ꝑ suspicet ꝙ nos i ꝯ negocio ꝑꝑiam p̄cessimꝰ. p̄sertim cum nō assignādi debeat eē potius p̄sūma cum eū sit iuris explicati ꝙ actore nō p̄bante reꝰ qͥ cōuenitur ⁊ si nichil p̄stitit oīꝰ absoluit̄. modi potiat ꝙ nec tibi qui cōueniebaris a nob mandatū seu mōstrare lr̄as p̄batōnis sup tribꝰ p̄missis articlis i posuimꝰ. uidelꝫ ut ostenderes ꝙ p̄dcām cancellariam p̄ symoniam i canonice ex tua p̄petem donases. ¶ Porro cū donacō fuisset occulta ⁊ ideo s̄ p̄sūpciōne nō careat ⁊ elapso iam anno nis osio cancellarie appetiti i initio credebam secūdū quod lat̄ … statuta ad nos esset ipsi cancellarie donacō deuoluta ⁊ ideo potuissemꝰ ipsam sine culpa cōferre. qm̄ in locū dei teneamꝰ in terris nō tamē de occultis possumꝰ diiudicare. ¶ Quia g̃ eadē uiro q p̄ facie iuste p̄sumebat̄ p nob p̄sertim cū tēpore p̄uice ꝙ cancellariā ante nō tuleras. facultatē tibi p̄telo p̄bandi cōcessimꝰ n̄ sint g namꝰ. s; gratia nec examinata s; ex benignitate p̄cessit. ¶ Q ⁊ demodo canonico fidē fieri nob mandauimꝰ tū cū p̄sutisti mandato qui sepe nob p̄ lr̄as intimasti ⁊ tandē p̄basti p testes ꝙ retentis tibi prouentibus officii cōcesseras memorat̄ ex quo n̄ initio s̄ tamen cōcessionē fuimꝰ suspicati. ⁊ ideo nos qui n̄ tam ex plenitudine potestatis ꝙ̃ ex officii debito possumꝰ ⁊ debemꝰ de subditorū excessibꝰ ad correctionē inquirere ūitatē. demaxime cum occasionē p̄stante in questiōnē cōmissimꝰ faciendam. ¶ Quibꝰ g̃ diligent̄ auditis de titulo cōprimus fuisse aud parvulum … ⁊ nisi ꝙ n̄ solum nob s; n̄ q̃s debuisses exc… sola sn̄a respōdenda … animi ꝙ n̄ externa affectu. s; districto modo debuisti ecclesiastici beneficium ⁊ officii in p̄ magis … dispensare eccā in honestatē … ꝙ n̄ licuit expectacōne pactione vel cōuencōne … ul' tenōre p̄scripto ⁊ … officii ⁊ tibi retinere prouentꝰ cū in lat … sit p̄hibitū ne quis cōferre de ecclesiastici beneficiū prouentuū p̄tem sibi usibus retinere p̄sumat. ¶ Et alibi cautū repitur in canone ꝙ ecclesiastica beneficia debent sine diminucōne cōferri. unde … distinguendū utrum qui dat spūale beneficiū prouent ipsa ante donacōnē … si prouent̄ ante donacōnē pactat n̄ papit ipse. s; ulterius ex donacōne cōsequit̄ ut ipse prouent … n̄ e dubium tacite symoniacam p̄mittere. Si uero ante donacōnē recepit ipse prouent̄ … distinguendo.

[illegible]

utrum an donatione constituat, ut ipsi proventus retineantur ad tempus, pro eius iusta et necessaria convenit cui ipso qui accepit beneficium seu cui mediatore quorum ubi officio illo concessorum remaneat ipse sibi proventus.

Primum enim mixtum [illegible] ecclesie natum presbiterum [illegible] cum dicamus non licere neque illam aptam hiis qui paupertatem suam satagunt palliare. Ex concilio [illegible]. De rebus ecclesie non alienandis.

Nulli episcopo vel abbati [illegible] tam unius ecclesie ad aliam quamvis ambe eius sunt potestate, si commutare voluerit, iure cartarum consensu fiat. Ex eodem.

Clerici qui ecclesie petunt agellos et vineas cupiditatis impulsu exigentes sub certa rapinarum [illegible] que optinent, et dominio ecclesie cum facultatem auferre cupiunt, excludantur. Ex concilio [illegible].

Consensus totius concilii diffinivit sacerdotes qui aut rem ecclesie sua relinquunt aut nichil habentes aut quod [illegible] familie ecclesie suis adquirunt, licet aliquos de familia eorum ecclesie manumittant, iusta rei collate modo quo antiqui canones decreverunt, ita ut cum peculio et posteritate sua sub patrocinio ecclesie permaneant, utilitates [illegible] tas sibi iuxta quod poterunt prosequentes. Ex eodem.

Episcopi quorum qui nichil ex proprio ecclesie Christi contulerunt liberos ex familia ecclesie ad [illegible] nationem suam facere non presumant. Impium est enim ut qui res suas ecclesie non contulit dampnum inferat. Tales igitur liberos successores episcopi absque ulla oppositione ad ius ecclesie revocabunt. Ex concilio [illegible].

Nulli liceat alienare rem immobilem ecclesie sive agrum sive rusticum mancipium neque specialiter [illegible] potere titulo obligare. Alienationis autem nomine continetur donatio, commutatio, permutatio et emphiteoticum perpetuum contractum. Omnes sacerdotes ab huiusmodi alienatione se abstineant, penas timentes quas Leo constitutio comminatur. Simmachus papa.

Si quis presbiter vel diaconus seu defensor alienum titulum ecclesie susceperit, quorumlibet alias pariter anathemate feriatur, nisi forte alienator qui accepit cum restitutione sibi prospexerit. Qui si minore etate sive alia remedii oblati neglexerit, per penam supra scriptam confecti eum donantibus, cuius ab initio nullas habuerit, [illegible] liceat [illegible] de aliis personis [illegible] donationis offerre, ut cui fructus possint alienata res possidere ecclesiastica auctoritate. Alexander III Wigorniensi episcopo.

[illegible] Quas terras que de fundis ecclesie [illegible] fiant [illegible]

Ut super aliquibus possessiones solent ecclesiis plerique ... ges possessiones et redditus eos dare ecclesiis loco decimarum et hoc satis potest fieri per decimis sub tractis siue retentis ... [illegible] ... admittende talis conuentio ... de re. ... c. ... excepit .i. recepit ... ut liceat ... [illegible]

Vnde ... consensu ... alibi ... cedi. audiam ... intelligens ... in uico et ... conuentio ... in meliorem statum ... Conueniat ut collegium .i. de reli. do. ... quatuor ... [illegible]

ditatio iure potis reddere
sub annuo censu tenendas:
a quibus suo tempore sui
ore labore constituit extirpata.
nisi forte tamen possint aliis
ad maiorem ecclesie utilitatem
cum eodem labore et honore con
ferri. Clemens .iii. Rauen
ni archiepiscopo.

Tua super aliquibus prudenter consu
luit a nobis si possessiones
siue redditus regalium decima
rum cum aliis exceptis locis p
ueneritis quos predecessor tuus usque
ad diem clausit extremi
ad manus suas tenuit et in
proprium usum recepit nec
aliis infeudauit de mensa
archiepiscopi sint intelligendi.
Et eis cum sacramento fide
litatis teneatur ... scienter
alienare et factus alienacio
nis causa possit inficiende.
Tue igitur inquisitioni taliter re
spondemus quod siue intelligebatur de mensa
siue non alienari consultius
estimamus. Et. Possessiones
non concedere minus sint uti
les pariis utiliorum desti
nari uel maioris partis consilio
et assensu alienandi seu commu
tandi liberam reddimus facul
tatem. Idem Eboracensi episcopo.

Audientiam nostram noue
ris peruenisse quod quod Eboracensis
ecclesie quod predia eius ecclesie
constitutis sibi in dampnum
eius in perpetuum locauerunt. Cum igitur
si uerum est quod
asseritur locationes illas le
gitime reuocare poteris. mandamus
quatenus si eadem predia non reuoca
re potueris eos quos noueris
harum locationum auctores

ad susceptam inde pecuniam
a conductoribus restituendam
appellatione remota compel
las. Innocentius .iii. archiepiscopo
Montis regalis.

Possessiones ad mensam
tuam uel capitulum tuum pertinentes
alienare non debes aut etiam
in quibus monachi ministrare
consueuerunt clericis uel laicis
assignare. Idem episcopo Man
tuanensi et preposito Veronensi.

Ad aures nostras noueris
peruenisse quod cum Capreñ. mona
sterium depressum esset maximo
honere debitorum abbas et con
uentus eiusdem uillam quandam
necessitate coacti .B. laico dedere
runt in feudum tali adiectione appo
sita quod idem .B. et heredes pro sollicit
pro quibus eius extiterant obli
gati quod non distulit effectui
mancipare. Et cum ... humiliter
supplicauerint ut predictum feu
dum faceremus ad utilitatem
ipsius monasterii reuocari presertim
cum idem laicus primo an
no de ipsis prouentibus ultra sum
mam accepit prestitam et
post multos predictos annos
superpercepit fructus. Et. Et
circa m. quod si prefatum mona
sterium post hoc inuenietis enor
me dispendium incurrisse con
laicum ut pecuniam quam pro
exoneratione feudi seu
pro utilitate eius monasterii
expendisse noscatur ab eodem
abbate et conuentu recepta cum
fructus percepti sufficere
debeant pro labore prefatum
feudum eidem monasterio
dimittat liberum et quietum.
appellatione postposita. Idem ... G.

ex quo consensus capituli affuit ... tenuit ... licet ... sit ecclesia .i. de emp. et uen. cum dilecti. xxii. q. ii. ... [illegible]

Cum laicis religiosis i(n) disponendi de rebus ecclesie nulla sit attributa potestas quos subsequendi manet necessitas non auctoritas imperandi. dolentes in quibusdam ex illis sic refrigescere caritatem quod immunitatem ecclesiastice libertatis quam non tantum sancti patres sed et principes seculares multis privilegiis munierunt non formidant suis constitutionibus vel potius destitutionibus impugnare non solum de alienatione feudorum ac aliarum possessionum ecclesiasticarum et usurpatione iurisdictionum sed et de mortuariis nec non et aliis que iuri spirituali annexa videntur illicite presumendo. Volentes igitur super his indempnitatibus consulere ecclesiarum ac tantis gravaminibus providere constitutiones et vendicationes huiusmodi feudorum ecclesiasticorum seu aliorum bonorum ecclesiarum sine legitimo personarum assensu occasione constitutionis laice potestatis cum non constitutio sed potius destitutio dici possit presumpta vel destitutio nec non usurpationem iurisdictionum facta a prelatione xiii. decernimus non tenere. presumptoribus per censuram ecclesiasticam compellendis. Ex concilio ap. leuiat.

De precariis. rubrica.

Precarie de quinquennio in quinquennium fauctoritate antiqua consuetudine renouentur. Ex concil. Cart.

Precariis inmobiliter factis a rectoribus ecclesiarum se successores quos suos pena quam obligantibus ut sed ipsorum dissolvere nequeant scriptimus ut nemo successor antecessoris sui pena sit obligatus. sed sic prudentie sit concessum ut si antecessores res ecclesie rationabiliter distribuit ab eodem ad usus eiusdem ecclesie revocentur. Gregorius. ix.

Precarium intendum conceditur quamdiu patitur qui concessit. soluitur quoque obitu eius cui concessum est non concedentis aut cum ipsum alienam contingit aut cum is revocare volenti per revocationem liceat non licet rem alienam invito domino possidere. Porro precarie que quidam de ecclesiarum possessionibus fieri solent finiunt pro voluntate concedentium de revocande. Gregorius. ix.

De commodato. rubrica.

Cum gratia sui quis commodatum accipit: de levissima culpa tenetur: licet casus fortuitus non accidit culpa sua vel fuerit pactum seu in mora fuerit: sibi non debeat imputari. Contrarium quoque recte commodati non agitur nisi per usum completum cui gratia res fuit commodata cui non decipi beneficio nos oportet iuvari. Alexander iii. Lendon. epo.

De deposito. rubrica.

Bona vir quondam illa misit ad nos de deposito tuo tibi habere denegato proveniunt. quia cum n. non exstet pecuniam tuam quam ille ut rebellis finatus est in ecclesie utilitatem conversam non

deberent debitore et canonicos eiusdem ecclesie per easdem temptare iussionis instantia ut tibi eandem reddant persone ecclesie immediatiam. Quo circa suadentes ut tu uni fratrem tuam cingas ac conuenientiam eo quod ut audiuimus loculos in te eius que tibi subrepta sunt asportauit, nam et iudicibus dedimus in mandatis ut illum in quantum subiectionibus ad rationem ponant, et si oportuerit uinculis alligatum ut dictam pecuniam reddere compellat. Et si. Si autem amicabiliter cum eis potius de restitutione preceptione paracti (?) nostris id nobis acceptum.

Gregorius IX.

Bona fides ab eo exigitur si rebus suis saluis et existentibus depositas amisit. De culpa quoque teneris si te ipsum deposito optulisti uel si aliquid pro custodia recepisses. Pacto uero mora nec non culpa precedentibus casus etiam fortuitus imputatur. Sane depositori non licet pro nostra testia (?) depositum reuocare dicere quod compensationis uel deductionis locus non sit, ut dictus qui ex bona fide ortus ad personam fidei aliam minime referatur. Licet compensatio admittatur in aliis si cui exceptio postulatur sit liquida ita quod facilem exitum dicatur habere. Gregorius IX.

De emptione et venditione. Rubrica.

Placuit ut presbiteri plebes suas admoneant ut et ipsi hospitales sint et carius non vendant transeuntibus quam in mercato vendere possint. Alioquin ad presbiterum transeuntes hoc deferant ut illius cum humanitate sibi vendant. Ex concilio Maguntino.

Qui mensuras et pondera iniusta fiant, et si quis iniustas mensuras et iniusta pondera lucri causa mutare presumpserit, xxx dies in pane et aqua peniteat. Alexander III. Atrebatensi episcopo.

Cum dilecti filii ... episcopo. F. miles lexouiensis canonicis ecclesie Kaloli loci proponentibus quod siluam quam in guiliaut dicta facho dam eorum ignorante capitulo pro c libris et xl minime tunc ualentem comparasset, cum illam moniti ex parte nostra remittere sint commonendam. Ad iacentes quod si utrique cause cognitionem intendere nequiret alter eorum medietatem nego per decem non differret et cetera. Tandem decanus multis cause cognitione preceptit et cum ei constitisset quod prefati fratres siluam minus dimidia iusti precii comparassent uenditionem non tenere decreuit et siluam lexouiensi ecclesie adiudicans canonicos in possessionem induxit et cetera. Quia uero in arbitrio emptoris est si uelit supplere iustum precium aut uenditionem rescindere cum res minus dimidia iusti precii comparata fuerit, sententiam ipsam tanquam iuris ordinem imitantes, possessionem monachis indicamus esse reddendam salua

cōne canōicas sup decepcōe
p̄cii ⁊ ꝯsensu capituli ineūdi
cōnendo dito ⁊ alia cū rōna
bili q̄ canonicis cū mod'
duxerit ꝓponendam. Celest.
Eruenit ad nos. Cm.
q. p. miles. a. uxori sue quādā
domū i donacōne ꝓp nupcias
assignatam muliere ipa ex
p̄ssum dante ꝯsensū. b. mu
lieri uendidit ꝑcia pecunie
quantitate ⁊c. Ceterum p̄dc̄a no
ādo muite uiam uniuse car
nis ingsso relicta ē cū b. uen
re p̄sumpsit allegans dc̄ā
domū titulo donacōis ꝓp
nupcias s̄ ꝯcessam alienari n̄
potuisse. licet ei ꝯsensus ipi
noscat s̄tcia accessisse. Ceter ꝑc̄
fata uo. b. eodē nititur se tueri.
q. xx. annis ꝯstante morū
īmīno. domū ipam bona fide
de titulo iusto possidet. ⁊ ex
ꝯsimiles usus iuri ⁊ uxoris
illius ꝑcium est ꝯuersū. ac fe
uenditōis t̄pe. xvii. q̄ p̄fata
. . ꝯsule potuisset i iuri fact
titulo ꝯsistebat. Co. q̄ si ri
nos ꝯsule curauisti. ⁊c. p̄dc̄a
empitrices i ita sunt q̄ p̄mis
sum scriptis edocibi sr ipa do
mo n̄ debere uiri fatigari. ⁊c.

Alex. iii. ep̄o pat.
Ostram nōis aud. p ue
nisse q. ci. ⁊c. lucius ab. m. ⁊
mutuū recipe noluisset. cre
ditore p̄ racōne cū usura
rios edi. tum posset i posti
ꝯuenit: domos ⁊ olinas re
cepit ab eod. ⁊c. titulo emp
cōnis cū relicta ꝯtcus usu
rarius habet q. p. ⁊c. eo q̄d
creditor debitori p̄misit ut
quādā a septennio uſq ad no

uenniū daret. ⁊c. ii. mas ⁊
cētenos q̄ uix dimidiam
iusti ꝑcii ꝯtingebant. domō
ei restitueret ⁊ olinas. Ceterum
q̄ frans ⁊ dolus alicui patro
cinari n̄ debent. Co. q. si res
ita se h̄t. instīo uenditō
nis ꝯfecto i fraudem ꝯnoi
p̄mulgati cōtra usurarios n̄
obstante p̄dcōm. c. ad re
stituendas domos ⁊ oli
uas ei ad q̄ debent de iure
hereditario deuolui. cui debi
tor sit uiam uniuse carn̄
ingressus p̄ penam i lat. ꝯ.
cū usurarios p̄mulgatam
ap. re. ꝯpellas. Idem ep̄o
cantuar. et urbinat.

Um ei q̄ in capi. nonnū
monasterii sc̄i martini de mo
te decima p̄ceac cuives in lxx
marcas camsiantis exaucta n̄
tebatur fuisset aliq̄m diu
uentilata cū ꝯstitisset nob̄
monasterii i uenditōe eius
dimidiam iusti ꝑcii fuisse
deceptum. sentenciando de
creuimus ut p̄fati cives aut
recepto ꝑcio possōes resti
tuerent memoratas: aut
supplerent qm̄ ꝯstaret legit
time uenditōis tp̄e iusto
ꝑcio defuisse. Greg. ix.

I uenditor p̄textu minus
se iudicium quis omisit
ut rem sibi uenditam de
det in i ante ⁊ stimacōe defuit
tempe sme p̄mulgate seu pi
uniam lata sn̄a fuit de eue
tione ⁊ legittimas ſcdo
nes a q̄ reuiulent. Cel. iii.

De locato et
conducto. Rubrica.

Alex. iii. tuscu. ep̄i. ⁊c.

nobis innotuit quod cum ciuitatem Bon(oniensem) tempore sue legationis intras-set, constitutionem factam ab episcopo Portuen(si) apostolice sedis legato et Tusculano episcopo postmodum confirmatam inuenit: ut nullus magistrorum seu scolarium super conducendis aliorum hospiciis in lesionem uel preiudicium habitantium audeat hospites conuenire, nisi prius constiterit tempus conductionis elapsum, uel inquilinum ibi sine fauore prestitisse consensum. Cum id Portuen(sis) sub excommunicatione hoc prohibuerit et sub pena anathematis id decreuit obseruandum: iam dicte constitutionem auctoritate apostolica confirmamus, statuentes ut a te frater episcope et a quolibet tuo successore ibi singulis annis in communi audientia magistrorum atque scolarium recitetur.

Honorius III abbati et conuentui sancti Petri de Platellis Leonen(sis) dioc(esis).

[Q]uestiam nobis relacio declarauit quod cum ad firmam fructus uestre decime consueuerit dare uestri decimas, episcoporum statuto contrario non obstante uestre decimas prouentus iuris uestri locare potestis, cum quibus ecclesie uestre conditionem potius faciat meliorem, ita tamen quod huius locatio ad feudum uel alienacionem non uideatur extendi.

Gregorius IX.

[P]ropter sterilitatem afficientem magno incommodo conductores uel eo res sine culpa coloni seu casu fortuito contingente colonis ecclesie tue prestatione pensionis remissio facienda nisi cum ubertate precedentis uel subsequentis anni ualeat sterilitas compensari.

[E]o. Domum inuito in quinquennio domum in ciuitate locatam reuelle potes si necessitas que tunc non imminebat locationis tempore exposcat, remissa tibi residuo tempore pensione; qui etiam inde rationabiliter amouetur si peruerse fuerit ibi uersatus uel cum canonem per biennium non soluisset aut de satisfactione certe non prouidit.

Idem.

De iure emphyteutico.

[P]otuit emphiteota proprietariis requisita eciam intimando quantum sibi ab aliis offeretur si nolle se emere dixerit uel ad denunciationis tempore duorum mensium spacium sit elapsum meliorationes suas sibi competentes aliis uendere, quia ab emptione huius munere prohibetur.

[E]mphiteota quoque secus presumendo uel cessando in solucione canonis per biennium nisi sciens satisfactione premoderata consuetudine studuisset iuste potuisset expelli, non obstante quod ei ut canonem solueret non extitit nunciatum, cum iam dies statuta pro eo interpellet.

Gregorius IX. Apostolico (?) ...

De rerum permutatione.

[S]i princeps uoluit ... permutacione ... uilem se(de)s locis prestat recipere ab eis aliam immobilem eo quod modo de quo nolitate permutacionem contrahat, licet ei id facere si cum rationabil(e)...

...io expostulat, tres quam primitus maior fuit, ut est permutatio facta sine super hoc promulgata.

Ex concil. Teluit.

Commutationes rerum ecclesiasticarum quae ab antecessore minus utiles factae sunt, ab eo qui successor est emendentur.

Ex c. ap. Belu.

Mancipia ecclesiastica nisi ad libertatem non convenit commutari, videlicet ut mancipia quae ecclesiastico homini dantur in ecclesiae servitute permaneant, et ecclesiasticus homo qui commutatur fruatur perpetua libertate. Quod enim semel deo consecratum est ad humanos usus transferri non decet.

Ex eodem.

Iniustum videtur et impium ut mancipia quae fideles deo et sanctis eius pro remedio animae suae consecrarunt, cuiuscumque munimine mancipiorum vel commutationis commercio iterum in servitutem saecularium redigantur, cum auctoritas canonica tantum servos permittat distrahi fugitivos. Ideo ecclesiarum rectores summa ope caveant ne eleemosyna unius alterius peccatum fiat. Est absurdum ut ab ecclesiastica dignitate servus discedens humanae fiat obnoxius servituti.

Urban. III.

Quaesitum est ex parte tua si commutationes si valeant praebendarum, cum commutatio dignitatum fieri non possit sine consensu superioris. Consuluit itaque teneas quod commutationes praebendarum de iure fieri non possunt, praesertim pactione praemissa, quae circa spiritualia vel annexa spiritualibus labem continet symoniae. Si autem episcopus eorum inspexerit necessarium, licite poterit de uno loco ad alium transferre personas, ut qui in uno loco minus sunt utiles alibi se valeant utilius exercere.

Clemens III.

Quaestiones solvendas etc. Intelleximus ex litteris tuis quod duae convenientiales ecclesiae sunt in tua dioecesi constitutae, quarum utraque prochialem habet ecclesiam cum possessionibus magis aptis quam sibi vicinam, velut alterius eas dedicantibus permutare, cum illarum altera respectu melioris proventuum plus habundet, et ideo sibi postulet addi a certam summam pecuniae numerari, ut sic adaequitatem permutationis valeat pervenire. Utrum praedicta licite fieri possint extitit dubitatum. Ad quod dicimus quod cum de ecclesiis prochialibus ecclesiis praedictis agatur, commutatio celebranda in permutatione possessionum praedictarum non sit illicitum, si altera ratione possessionum praedictarum pecuniam posse recipi videatur, possessionibus ad invicem permutandis, fuit expedire, refusa certe pecuniae quantitate, potius contractus permutationis nunc sic tamen quod contractus neque sine inuice inuisceant.

Innoc. III. Senen. archiepo.

Cum olim magister C. et B. archidiaconatum et praeposituram ad invicem commutassent, licet praedictus magister B. omnino sponte fuerit de permutatione confessus, ad tamen B. eam ista...

[illegible gloss]

abbatis officio privandus, quas ipse possidet, sine exactione qualibet resignavit, et post resignationem praedictam magistri archidiaconatus fuit assecutus, et cetera. Cum igitur nobis constaret, quod ipse B. suum praestitit permutationi consensum, praedictus autem magister suum fatetur errorem, et hunc possit ratione archidiaconatum, curavimus spoliare, super hoc diffinitivam contra eos sententiam proferentes.

Idem archiepiscopo et praeposito sancti Andree Colonien.

Cum universorum [illegible] item [illegible] G. canonicus referente, quod ipse et R. clericus de permutatione praebendarum suarum inter se tractare coepisset, quam utilitati utriusque ecclesiae credebant tandem, idem R. praebenda ecclesiae G. cuidam suo consanguineo assignata, praebendam suam ei sicut promiserat noluit resignare, et cetera. Cum igitur deceptis et decipientibus non subveniant iura, licet ipsi praesumere non possint ecclesiastica beneficia permutare, ut tamen simplicitati veniam tribuamus, discretioni vestrae quatenus si constiterit praefatum G. taliter fuisse deceptum, amoto a praebenda sua consanguineo ipsius R. vel quolibet alio detentore illicito, eam restitui faciatis eidem.

Gregorius IX Elbeten. et Lingonen. abbatibus.

Ex [illegible] nobis abbatissa et conventus sancti Martini de Papia [illegible] petitio continebat, quod cum ei quod inter ipsos ecclesiam per te praepositum Albein. ecclesiae super quibusdam decimationibus intendebant ad G. capellanum nostrum tunc in Hispania commorantem, nostras litteras impetrassent, ipse ac magister [illegible], in quos utrique tanquam in arbitros extitit compromissum, arbitrati fuerunt, quod si dictus praepositus obtineret [illegible] villa sancti [illegible] a rege Bulgariae [illegible] memoratus ipsi abbatissae [illegible] decimationum petitione cessarent, et cetera. Quocirca mandamus, quatenus si nobis constiterit de praemissis, et cum permutatio de spiritualibus ad temporalia prohibeatur, dictum arbitrium, quod secutum est exinde, vel obviaret, irritum decernatis.

De feudis. XX.

Urbanus III. Marianen. episcopo.

Insinuatione praesentium declaramus, quod gagia quae de feudo ecclesiae tuae ab antecessoribus receptis, ecclesia potest jure retinere, fructibus non computatis in sortem, minime computandos. Idem [illegible] a quo tibi et ecclesiae tuae pro feudo ipso teneretur in [illegible] minimus.

Idem archiepiscopo Mediolan.

Ex parte tua nobis est [illegible] reseratum, quod saepius dubitasti, utrum cum contingit vasallum tuum decedere, ad te feudum ipsi redire, feudum ipsum an liceat tibi dare quibus in manu tua teneatur, an in feudare de novo [illegible] constituto. Ad hoc si vasallum tuum feudum alienare contingat, an ipsi filium vel consanguineum consortem eiusdem feudi de ipso valeas investire. Alia quoque dubitatio continebat, ut cum feudum alienatum recipis quod parte fa[illegible]

[illegible gloss]

[illegible]

alienare non potes: nisi possis alicui laico in feudum illud concedere qui illum recipiat et in feudum perpetuum recognoscat. et infra. In primo casu feudum concedere tibi licet si videris expedire. At in secundo cum filii vel consanguinei alienatis investiens. Infra. Feudum alienatum potes ei libere concedere per quod ipsam ecclesiam valeat relevare. Explicit rubrica. De pignoribus et aliis cautionibus.

Nullus presbyter pallium altaris vel calicem aut patenam vel vestimentum sacerdotale aut librum ecclesiasticum tabernario vel negotiatori vel cuilibet laico vel femine in vadium dare nisi iustissima necessitate urgente. Gregorius i. eodem.

Lator presentium N. defensor. et infra. Lex habet ut homo liber pro debito non teneatur: si res desunt que possint pro debito addici. Innocentius iii. Exonien. episcopo.

Ex presentium lator N. episcopus insinuatione accepimus quod sacerdos eius de officiis calicem argenteum et medietatem unius breviarii eidem ecclesie pro sua necessitate pignori obligavit et a morte preventus minime recollegit. Unde quia indignum est ut eidem ecclesie res sue presertim que sacris ministeriis deputate sunt taliter debeant deperire. mandamus quatenus si verum est quod asseritur filium eius qui de successione ipsius patrimonium dicitur obtinere moneas et compellas ut eas colligat et restituat ecclesie memorate.

Innocentius iii. G. abbati monasterio et b. can. pisan.

Illo vos credimus scilicet etc. non ignorare. et infra. Sane significastis nobis quod cum quondam U. et B. filios deos ex una parte et G. filiam et heredes ipsius ex altera super quibusdam terris prefatis personis per xxiiii lib. pignori obligatis nobis duximus committendam. et infra. ex parte predicte G. et heredum eius fuit propositum terras quas iidem U. et B. repetebant ab eis non esse pignori obligatas sed pure venditas sicut in instrumento confecto exinde continetur. Prefati vero U. et B. per se et testes suo firmiter asserebant terras non esse pure venditas sed pignori obligatas, cum venditionem predictam talem fuisse dicerent contractam ut si infra certum tempus usque ad primos duos annos prefato pretio displiceret G. predictis U. et B. ad annum xxvi lib. perceptis fructibus computatis ipsis dare deberet.

Cum igitur ambiguum utrum pura sit et absoluta venditio an potius contractus pignoris debeat iudicari. mandamus quatenus si vobis fuerit intentio eorum certa et forma contractus venditionis non apparet conditionalis et pura, quamvis postea promissio de retrovendendo quod in pacto fuerunt expressa videntur, et fructus percepti debent in solutione pecunie imputari quatenus summam receptam excesserint. et ipsam emptorem prefatum monuit ut eos restituat presertim cum usuras contineat.

[illegible]

Conueniat. Item ex qualitate p(er)sone p(re)sumitur tal' co(n)tractus in fraudem usurar(um) factus. Item post dicta ma(n)ctum ubi pena apponitur que excedit lcitu(m) mod(um) usur(arum). ff. de act. emp. iulianus. §. idem. et C. de usur. cu(m) allegas. et e(st) si alicubi p(re)sumitur c(on)tra aliq(ue)m ex eo q(uod) fuerit consuetu(m) ut ff. de pig. act. l. in uniu(er)so. ff. de usur. qui semisses. §. j. et ff. ad maced. sed iulianus. Item. §. q(uo)d d(icitu)r. et ff. de l(ite)ris oblig. ... indistincte. Jo.

In plus obligare pign(us). q(uo)d creditor(em) q(uod) ei fiat obligatu(m). l. de do. inter uiru(m) et ux. ulp. et ff. de reg. iur. nemo plus. et ff. de usufr. q(uo)d nem. ... de iur. do. q(uo)d autem i(n) fi. ... ff. de acquir. rer. do. no(n) e(st) nouu(m). §. restituendis. tenetur e(nim) creditor pigneraticia actione si pig(nus) ... deteriorauit. C. de pig. act. l. ij. sic et res comodata ... no(n) nisi deteriorata redderetur. ff. comodati. §. in. §. j.

Ex l(itte)ris. (et) h(oc) ... Emfiteoticaria. recolliget. i. redimet. commissorie. pact(um) legis commissorie fit hoc modo uendo tibi fundu(m) ... pacto tali adiecto q(uod) si ius ad mense(m) non solueris. x. fundus sit inemptus ...

Ex l(itte)ris. (et) h(oc) ... tacias. et e(st) si(mi)le q(uia) ... et solo ... ma in comodati h(abe)t(ur). ff. fa. h(er)c. plane uiro dedisti de duo b(us) consistere d(icitu)r. q(uia) ... fuit dos ... non pot(est) ... illius. et ille ... aliq(ui)d possidet de bo nis mariti illius ... in ea(rum) ... dempnet. fauor multus. q(ui)a mulier p(re)fertur omnib(us) cre ditorib(us) qui h(abe)nt p(er)sonales actiones u(e)l h(abe)nt tacitas y potecas q(ua)ntu(m) ad dote(m). s(ed) no(n) quo ad donatione(m) p(ro)pter nup cias. C. qui potiores in pig. h(abe)n. assiduis. s(ed) non p(re)fert cre ditoribus h(abe)ntib(us) ex p(re)sso ypothecas. nam fiscus c(on)tra h(ab)et priuil(egium) cu(m) muli ere. C. de pri. fisc. quamuis fiscus no(n) p(re)fertur p(ri)orib(us) h(abe)ntib(us) creditorib(us) expressas ypothe cas. ff. qui pot. in pig. si pignus. c(ontra) ... mulier p(re)fertur ... ii. e(st) ... dotis. ff. so. ma. l. i. ibi. Jo. male ... uiri. p(ro)pter ma lefic(ium) uiri mulier puniri no(n) d(ebet). C. de don. inter uir(um) et ux. res uxoris. et C. ne uxor p(ro) ma rito. l. ij. et ff. ad l. iul. maiest. quis quis. §. uxores. et C. de bonis dampna tor(um). siquis. et aut. bona. nec et p(ro)pter de lictu(m) p(at)ris. C. de solutio. l. ij. ... C. quib(us) modis pig. ta(cite) c(on)trahitur. ... b. obligata hoc p(ri)uileg(iu)m dotis q(uod) omnia bona ma riti sunt obliga ta uxori. no(n) e(x)te(n)d(itur) ad p(ar)aphernalia. C. de pac. conuentis tam sup(er) dote. l. ult. nec ad don. p(ro)pter nup. C. qui po. in pig. l. fi. in fi. et sic o(mn)ia bona p(re)lati. ff. obligata ecc(lesi)e si male ad ministrauit. et forte ab hoc dicit gl(ossa) p(ri)ma q(uod) res ep(iscop)i p(ri) uilio gaudent quo ad res ecc(lesi)e. xvi. q. i. sit. sic et res tutoris pupillo. C. in quib(us) cau(sis) pig. tacite c(on)trahitur. si mar(itus) h(ab)et p(ri)uileg(ium) no(n) h(abe)nt in res que catho licam no(n) p(re)cipiunt co(mmun)ionem. C. de her(eticis). l. i. et auten. i(n)signat. Item p(ri)uil(egium) cum suo hoie. si. j. de deci. pas toral. et c(um) non sit in hoie. xvi. q. i. siquis lay cus. C. de distrac. pig. si debitor. C. quib(us) modis pig. tacite c(on)trahitur. l. ij. et iij. ff. de c(on)trah. emp. l. a liena co. ff. de pac. int(er) debitore(m).

Cum c(on)tra. (et) h(oc). ... imo et q(uod) p(ro)pter potuit oputa(n) du(m) e(st). C. de p(ri)uil. pignor(um) et di. cu(m). l. ij. fructibus. fructus intellig(un)tur qui et sunt deductis expensis. C. de fructibus et lit(is) expensis. l. i. canonicis. j. de usur. qui. C. de pig. act. l. i. et ij. computati. nisi mani b(us). §. de feudis. c. i. et j. de usur. c. i. et c. conquestus. et c. salubriter. excrementassent. no(n) n(isi) potuit p(ri)m(o) creditor

Exercere. Idem ep(iscop)o aq(ui)nati. Ex l(itte)ris t(uae) f(raternitatis) accepim(us) q(uo)d cu(m) q(ui)d(am) ... mu lierem tibi dixisset commisso d(e) ... Si q(ui)d p(re)lati est q(uo)d fac no(n) ea marito p(ro)p(ter) ... mulie ris commisso eo fuga(m) p(re)ti te. tam f(rater) mariti p(ro)fat(us) uide(tur). q(ui)a ipsa mulier licet mini ... a regio iusticiario r(e) capti fuit. recip(er)e ma(n)da to bonor(um) oim delinq(uen)tis facta distraccio. et soluta pec unia ... qua a marito mulieris ... (et) reb(us) p(ro)pris spoliat(us). s(ed) q(ui)d(am) r(e)s possessiones eide(m) penes eunde(m) .R. remanserunt. q(ua)s id(em) deman dato attne retinuit soluta p(re)cis pecunia p(ro) eo m(er)cato re. q(uod) emptor annis p(ro)pter pos sessioni inimicicias n(on) exta bat. ¶ Pars u(er)o mulieris estimacione(m) dotis mistitt(ur) petebat sibi restitui u(e)l in possessiones q(ue) mariti fuerant ex officio delegacionis i(n)duci. (et) j. ... Si tibi constitit de his q(ue) p(ro)ponuntur fuerit p(ro)bata quod mulier dictum uiru(m) dedisse in dote(m). p(ro)dictum .R. de bonis fr(atr)is au(ctoritate) possidet cu(m) mulie ris fauor multus receptan dis dotib(us) debeat(ur) et cautum sit iure q(uod) p(ro)pter maleficium uiri no(n) debeat remanere mulier indotata cu(m) bona uiri mulieri tacite p(ro) dote obligata cu(m) bone tis fuerit. ad q(uem)libet possidente(m). p(re)dictum uirum ad restitucione(m) dotis eatenus depuces (con)p(er)sum dempnes. q(uo)d de bonis ip(s)i fr(atr)is sui p(ro)fati noscit(ur) pos

sidere. Idem .R. de monte fortino.

Cum ... auen oragin(um) sup(er) quibusda(m) possessionib(us) q(ua)s q(ui)dam p(re)dec(essor) tuus .i. desuiu. ... p(ro) certa quantitate pecunie obli gauit. et ip(s)i creditoris h(er)edes p(ro)d(ic)to .G. pignorauerit mo uisses in n(ost)ra p(rese)nt(i)a q(ue)stionem. tunc p(ro)banti q(uod) ... p(ro)uentibus cauitum fuerat tam ab eode(m) .G. tam ab aliis q(ui) eas tenu erant. ex quo fuerant ob ligate p(er)ceptis fruct(ibus) sorti potant ad c(om)putari. Nos g(ra)t(ia) atte(n) dentes q(uod) ita in lib(ris) p(re)cepto ... fructuu(m) i(n) solucione sortis accedat. cu(m) ... sunt restitui et in sorte(m) debeant computari. c(on)siderantes et q(uod) possessiones ip(s)e iam eatenus(?) ... sent penitus totum bonis et debitu(m) a nullassent ip(s)as tibi restitu endas esse decernim(us). et te p(er)num cium n(ost)r(u)m in possessione(m) i(n)duci fe cim(us) corp(or)alem. Idem.

Significante .R. pisan(o) cane nob(is) innotuit q(uod) cu(m) domu(m) .G. pisan(i). q(uam) p(ro) ... lib(ris) pignori obligasset ac p(ro)misisset p(re)fa to .M. anno q(uo)d n(on) domu(m) ip(s)a(m) statuto termino recolligeret creditorem ulterius sup(er) eam mi(ni)me molestaret. et j. statutum temp(us) p(er)cium et fidem ... cum p(ro)ut debebat creditori pecuniam numeratam re misit. q(ui)a id(em) ... in fide ut agens sic ei inuicti fuat no(n) p(ro)soluit. p(er)mod(um) id(em) .R. a b ip(s)atore detent(ur) d(ic)to .G. sat(is) facere no(n) potuit ut debebat. et j. ¶ Cum g(ra)t(ia) pactum leg(is)

commissorie sit hoc modo uendo tibi fundu(m) ... pos. p(re)cio .x. pacto tali adiecto q(uod) si ius ad mense(m) non solueris .x. fundus sit inempt(us). ¶ hic iure uen ditu(m) est. pot(est) sub condicione resolui. et est impo(r)tate ue(n) ditoris u(e)rum uelit uendi cione(m) resolui. q(uia) istius pacti uenditoris cu(m) apponitur. ff. de l(ege) commis. l. i. et ij. ar. c(ontra). q(uia) sit condicional' tal(is) uendi cio. ff. de pig. si fund(us). et ff. de c(on)trah. emp. l. si f(undus). s(ed) ibi pot(ius) condicional' uen dicio contrahitur. s(ed) pre cium istius legis commissorie in pignoribus improbatur p(er) legem. C. de pac. pig. l. i. et ult. ut dicit hic. etiam. ... no(n) malicia imputetur d(omi)no malicia nulla u(e)l p(re)i ... si no(n) credebit ydoneus ut hic uidetur. ff. comodati argenti. sic C. qui petunt tutores et cu(ratores). ... ar. ... §. de of. del. cu(m) olim. et ff. de p(re)sp. uerbis. apud. §. ult. et in. q. uij. in glossis. Jo. si est ita. ar. q(uod) ... nulli c(ontra) lege(m) ... e(st). §. ... ita ... in ita si e(st) ita referimus ad id q(uod) dicit p(er) eum q(uod) ... ar. ... §. de fo. c(om)pe. si diligen ti ... de hoc ... ar. §. §. de iur(e)iur. cu(m) con ting. ibi soluitur.

Cum constet. (et) h(oc). ... et ex textu ... quia si ab intestato decedet et filius non h(ab)uis set descendentes parentes in totum succedunt. s(ecundu)m tenore(m) illar(um) autenticar(um). C. ad tertul. aut. in succes sione. et in aut. de h(er)edi. ab intest. ueniend. §. si q(ui)s ... §. i. et ij. coll. ix. u(e)l supple sunt autentice. C. de his que ab intest. de fe. aut. in successione. C. ... ydoneam. nota cautionis ... C. ... §. ... s(ed) cu(m) addit ydoneam u(e)l sufficiens pig noratitia u(e)l fideiussoria intelligatur. ff. manda ti. si mandato ... C. ult. et ff. de fidei. omni. libertati b(us). l. iiij. §. adici. et inst. de act. diuisione. §. uendi te. et sic ... pignora

u(e)l fideiussores dare. sic. §. de sequest. ad h(ec). sacdicio(n)em ... dent hec cautio ad arbitrium boni uiri. C. de usu(fructu). l. usufruc tu constituto. et hec cautio no(n) pot(est) a testatore remitti. C. c. l. i. et C. ut in pos. legator(um) seruare cu(m) fauore heredis. sic in introducta s(ed) ipse h(er)es pot(est). ff. ad l. fal. pot. uerum usufructus est ius utendi fruendi reb(us) alienis. salua re(rum) s(ubstan)tia. ff. de usufr. l. i. et est ius in corpore quo sublato ip(su)m tolli nec(ess)e e(st). ff. e. l. ij. et ideo d(icitu)r de reb(us) alienis. q(uia) res sua nemini seruit. ff. de s(er)uit. p(ro). l. uti rei. et ff. de usufr. res. l. uti frui. in p(ri)n. dicit ideo d(icitu)r ad d(omi)nium utile ... quod in reb(us) alienis h(ab)et(ur) ut e(st) emphiteote. et feudatarius qui h(ab)et utile d(omi)nium seruatur. hoc d(icitu)r ad d(omi)nium nudi usus. q(uia) minus est in usu q(uam) in usufruc tu. inst. de usu. et h(ab)i. §. minus et ei(us) pot. dici usuario q(ui) nec possit uendere testari donare. s(ed) uictu sibi et uestitu contentus esse debent. ut. x. §. ij. est h(ab)it. h(oc). saluare. i. ne in totum pereat ... non tenetur refice(re) edes qui ad eum omnes fructus p(er)ti nent. ff. de usufr. l. e. l. usufructu legato. et l. hactenus. al(iter) est. §. illius p(ro)cedit legis et C. c. t. ei ad qui(m) ... cautio prestitur. i(n) mobilib(us). hec aut(em) cautio interponi d(ebet) si res sit mobil(is)

commissione sit in pignoribus re
probatum et p(ro)hib(itum). Q(uo)n(iam)
ideo fuit iuramentum debitum
adimpleuit, cum p(ro)eum q(ui)
cum nuncium ee(st) sperabat
pecuniam remiserat t(er)mi
no statuto. s(ed) in eius p(er)sona
deterit satisfac(er)e n(on) potuit cre
ditori. m(an)d(amus) q(uatenus) si est ita, p(re)d(ic)tu(m)
creditorem ut sorte contentus p(er)
ceptionibus pignoris computa
tis in eam illud p(re)fato R. om(n)i
dilatione p(ost)posita resignet
pacto tali et iuramento nequa(quam)
obstante. etc. Cen(sura) cogatis.

Greg(orius) IX.
Cum constet, quod mulierem
uxorem egregii, quo ad usu(m)
fructum fundo suo successisse
i(n) bonis quo(rum) p(ro)petis a(do).
ad mulierem uxorem c(uius) annos
est p(er)tinere m(an)d(amus) q(uatenus) eam ad cau
tionem ydoneam exhibendam
qua utatur et fruatur salua re(rum)
substa(ntia) in mobilibus rebus q(ue) usu
n(on) consumuntur ad arbitrium bo
ni viri. Pecuniam u(ero) si q(ue)
habuit vel h(abe)b(i)t ac estima
tionem bono(rum) que usu consumunt(ur)
si p(ro)prietate inuenta fuerint in
morte sua de(bet) m(an)d(amus) ut h(er)edibus
suis restituat. p(er) cen(suram) ec(clesiasticam) com
pellatis. Ex(tra) xxi. Cant. de

De fideiussoribus. Rubrica. XXII.
Lucius III. Ep(iscop)o et archid(iacono) Norwicensi.
Peruenit ad nos ex tenore
R. cl(er)ici q(uo)d cu(m) ip(s)e p(ro) e(cclesi)a et cl(er)icis
in certo (?) b(e)n(e) fideiussisset.
ut p(re)ceptam pecuniam non
soluentibus coactus est sat
facere de eadem. Mandamus (?)
pendium paciatur, u(e)l in mod(um)
p(rae)missum cauisse. Londonien(si) ep(iscop)o
dedimus i(n) mandatis ut sup(er)
debitis u(e)l usuris q(uae) sunt a p(re)
illos creditores inspiciat ut
eorum transcripta suo sigillo si
gnata nob(is) mittere n(on) p(ro)ponat.
M(andamus) ita q(ue) d(i)s(cretioni) u(estrae) q(uatenus) si ex confes
sione p(re)dicto(rum) credito(rum) u(e)l alias
legitime nob(is) rem ita se h(abe)re
constiterit moneatis eosdem
ut memorato R. pecuniam
q(uam) p(ro) eis soluit restituant.
ipsumq(ue) fuerint idempnem.
alioquin de redditibus eo(rum) p(re)s
cripta debita faciatis exsol
ui. et dampna q(ue) p(ro)p(ter) h(oc) p(er)tu
lit resarciri aut p(re)d(ic)tos red
ditus sibi assignetis tam
diu sine molestia detinen
dos donec ipsa dampna fue
rint resarcita et debita sine
diminutione soluta. p(re)fa
tos u(ero) cl(er)icos si religionem
fidei et iuramenti sui eos vio
lasse constiterit, ab officio et b(e)n(e)fi
cio suspendatis. Idem Cant.
Constitutus. Archiep(iscop)o.
in p(re)s(enti)a n(ostra) magister I. sua nob(is)
assertione monstrauit q(uo)d p(ro) can
cellario tuo t(em)p(o)re lat(eranensis) xi. i(n) q(ue)
dam summa pecunie intercessit
quam q(uia) u(er)us debitor n(on) p(er)sol
uit. s(ed) asserit p(re)fatus a cre
ditoribus b(e)n(e) molestias p(er)
tulisse et debitum augmenta
tum. Ideo f(raternitati) m(andamus) q(uatenus) si le
gitime tibi de h(uius)modi assertione
constiterit p(re)fatum debitorem
ut eum a p(re)d(ic)ta intercessione sine
dilatione p(er)sus absoluat
ec(clesiastica) dis(trictione) compellas. p(re)sertim
n(on) quorum auct(oritate) iniungimus
ut si debitum u(e)l accessiones
...

[illegible]

ille negauit ɔsuetudine q̄
est legi contraria ñ obstante
iuramentum cuiuspiam eum sub-
ire cogat. preterea quia difficile
foret intercessori suos testes
in angliam ducere iudicibus
boni satisdatione ydonea a ca-
cellario ipso accepta quod ad
testes audiendos uadat
uel mittat infra tempus ɔ-
petente. litteris tuis signi-
fices ut eos uice tua recipi-
ant et examinent diligenter
et depositiones eorum transmittere
inclusas significent quatenus
fides possit inscriptis uel testibus
adhiberi. Innoc. iii. in
conc. gñali.

Quod quidam religiosis
a sede ap. est prohibitum. ne
uolumus et mandamus ad uni-
uersos extendi. ne quis in-
de religiosus absque maio-
ris partis capituli et abbatis sui
licentia pro aliquo fideiubeat
uel ab aliquo mutuam pe-
cuniam accipiat ultra sum-
mam communi prudentia constitu-
tam. alioquin non teneatur conuent-
pro his aliquatenus respondere nisi
forte in utilitatem ipsius domus
eam manifeste constiterit re-
dundasse. et qui contra illud
statutum uenire presumpserit.
grauiori discipline subdatur.

Greg. ix.

Cum pro quo te fideiusso-
re obligasti si diu in debi-
ti cessauit solutione. aut dis-
sipare sua cepit bona seu
super hoc condempnatus fuisti
inte potis conuenire ut te a
fideiussione debeat liberare.

Alex. iii. decano et capitulo
morinensis. **De solutionibus.**

Titulus. xxiii.

Ex apostolice. et infra.
Sicut filius de-
bita patris soluere tenetur. ita
prelatus sui predecessoris pecu-
niam in utilitate conuersam

Greg. ix.

Ecclesie persoluere preferatis.

Nuquorumdam et infra. firmiter
inhibemus ne quis presumat
sibi ecclesiam commissam pignori-
bus grauare debitis aut litteris
alicui seu sigilla dedere quibus
possent ecclesie obligari. decer-
nentes si secus fuit attemp-
tatum ad solutionem talium de-
bitorum ecclesias non teneri.

Si ali-
quis contra premissa uenire quis
presumpserit deserviens ab admi-
nistratione spiritualium et tempora-
lium nouerit se suspensum.

Idem decano et canonico
Tardus. Tullensis.
dicitis proposuit quod cum pre-
dictus A. laicus et quidam
alii ipsum coram officiali ar-
chid. remensis super quibusdam
debitis conuenissent. idem
iudex recognoscentem huius-
modi debita sed propter rerum inopiam
soluere non ualentem excommunicationis
sententiam promulgauit. et infra.

Quo-
circa si constiterit quod prefatus. o. clericus
dudum in totum uel pro parte non po-
sit soluere debita supradicta.
sententiam ipsam sine difficulta-
te quamlibet relaxetis. recepta
prius ab eo ydonea cautione
ut si ad pinguiorem fortu-
nam deuenerit. debita predicta
persoluat.

Idem.

Odoardus qui conqueritur se in
debitam pecuniam persoluisse. probare tenetur quod indebite

[illegible]

ſit ſoluta, niſi eſt ad uſuras
ſolidum iudicans dominica
tunc ei deficienti bonus
probandi incumbit quod debitum
recepiſſet. Greg. Aprico
Gallor. De donationibus.

Prudens. rubrica.
Ex re eſt quod hanc ſibi
quodam modo no-
bilitas legem ponit ut de
libertate ſe quam ſponte tribuit etiam
metas niſi in beneficiis ſuis
excedere nichil ſe perſtitiſſe pu-
tet. Alex. III. epiſcopo Piſſen.

Fraternitatem tuam cre-
dimus non latere quod cum epi-
ſcopus prelatus eccleſiarum teneatur
ſit paratior et cum eccleſias ad eum
eccleſie meliorare poteſt facere non
deteriorem non. Accepimus
autem quod predeceſſor tuus quaſdam
donationes in tuo epiſcopatu
fecit in detrimentum eccleſiis
canonicis inconſultis. Unde
quia donationes ſic facte
non tenent, iudicium ut
liceat donationes ſic tam
a clericis quam a laicis revo-
care legittime. Idem Vi-
gorien. epiſcopo.

Cum ſi abbatem dona-
tionem cum priore et quibus-
dam de conventu vel ſolum
abbatem facere contigerit et poſtea
conventus reclamaverit da-
tarie quantitatis et illi terre conſue-
tudo quam in ſacris canonibus non
obviet eſt diligentius at-
tendenda et ſecundum hoc donum eſt
ratum vel irritum iudicandum.
Idem abbati ſancti Albini.

Conſultationibus tuis re-
ſpondemus quod donationes vel conceſſiones
eccleſiarum ſi que fiant per laicos p[er]-
ſonis univerſitatibus ipſis qui
eccleſias ipſas preſident non
niſi debent eſſe momenti. Si
religioſis fiant locis ab
epiſcopo vel eius auctoritate fa-
cte debent habere; ita quod perſone
quam eccleſias eccleſias poſſident
ſine ipſorum aſſenſu eis iuſta
ſua non debeant ſpoliari. In-
nocentius III. epiſcopo Florentino.

Per litteras tuas propoſu-
iſti querimoniam quod cum quondam no-
biles Florentini tempore ſaſinati-
as epiſcopum Florentinum in domo
ſua tenuerint eidem epiſcopo ſe
data tempeſtate ſaſinatis
de mandato Alexandri pape III. I.
modios terre in feudum con-
ceſſit eidem et ſucceſſoribus ipſius
prout eſt moris dicto feudo
prefatos nobiles inveſtivit.
Verum cum ipſis aſſignatam
terram menſuram feciſſent
non niſi duos modios in-
venerunt, feudum integrum
cum inſtantia poſtulantes.
Super quo dubitas eo quod
non ſunt in poſſeſſionem ipſius ne de
novo in dicens illud conferre
et ſic. Nos igitur attendentes
quod eccleſia in actibus ſuis firmitatem
non debet amittere ad hoc et ſic
quod feudum unum ſecure et
potius integre cum terra illa no-
minatim III. modiorum ipſis fuit
aſſignata. Idem epiſcopo Am-
bianenſi. Dilectus filius ... Bian.
filii abbas et monachi de ...
per hos poſuerunt coram nobis
quod nobiles viri laici quoſdam
terras a precipiti eorum eccleſie aſſi-
gnatas et elemoſinam ...
lent revocare cupiant in foreſtam.
et ſic quod ad finem pro ipſo

monasterio preferendam. Apparet per predictis cum ex tenore instrumenti evidenter appareat quod hec fuit mentis et intentionis donatoris ut clausula de foresta que in fine ponitur instrumenti non ad superiorem donationem que tam libera et pura fuit et minime fuit annexationem contra consuetudinem scilicet sed ad inferiorem concessionem que pensionem et determinationem continet instrumenti referri debeat intellectum. quia in contractibus plena interpretatio plenior in beneficiis quorum plenissima est interpretatio adhibenda. Idem episcopo Eliensi.

Pastoralis officii etc. Et infra. Nos duximus consulendos sic quod si episcopus consentiente patrono iuris religiosis aliquam ecclesiam concedendo indulserit simpliciter in usus proprios convertendam, illam eis tamen in eo ipso indulsisse videtur, quod in eorum usus fuisse concessum ius tantummodo patronatus. Nos autem inquit et diximus respondendum quod si episcopus etiam illis conferat de assensu patroni pro facto patroni quicquid iuris est conferre in ecclesia illa eis patronatus, et episcopus quod tamen optinet in eadem si fructuum eiusdem ecclesie aliquid recipiat porcionem: in eorum usus illa porcio convertatur. Quod si exceptis proventibus nulla debeat hec porcionem: omnes proventus preter cathedraticum in eorum usus cedunt convertendos. Sed ut episcopi donatio sit legitima consensus est sui capituli requirendus. Idem Florentino et Fesulano episcopis.

Dilecti filii hospitalarios sancti sepulchri ac fratres hospitalis sancti Alluci super eodem hospitali questione sibi data. cum ibidem hospitalarii sint in possessorio quasi semel et iterum ex causis in casibus intemptaverint. Cumque sententiam reportassent, demum ad petitorium recurrentes proponi curaverunt quod cum G. quondam rector et fratres ac patroni eiusdem hospitalis habito communi consilio deliberassent hospitale ipsum hospitalariis supponere superdictis commiserunt illud tribus prioratoribus in edes suas committentes statuentes ut quod priores fieret accepturi quicumque eisdem tantum statuerunt ut ad ipsum hospitale aliquem mitterent qui eorum nomine reciperet assignationem ipsi. Cum autem duos illuc de suis fratribus transmisissent ipsi donationem et assignationem hospitalis tamen a magistro quondam a suprascriptis prioratoribus et aliis eidem domui fratribus receperunt etc. Procurator autem fratrum ex adverso proponit quod predicta donatio debebat in irritum revocari quam minus ecclesiasticis consultis a predecessoribus rectore ac patronis fratribus excommunicatis et periuris de religiosa inimicitia plebani de Pisica qui super eodem hospitali moverat questionem fuerat celebrata etc. Attendentes quod fratres et patroni sancti Alluci prescriptionem post decessum temporis dimidium suam allegabant in dolo periurium et excommunicationem

totum et ista quinquagesima uel centesima intelligenda est quo ad fructum [illegible] in alio quinquagesima uel centesima parte census et [illegible] [illegible] de fructibus formata [illegible] de possessionibus [illegible] de possessionibus [illegible] centesimam uel quinquagesimam [illegible] [illegible] preterquam [illegible]

[illegible]

excitandam non utique et ipsos sed alios pios ammissam ei deuingentes donationem ab eis et hospitalariis factam puram ac simplicem extitisse et quod non deceptoribus sed deceptis iura subueniunt unde pro ea que super hoc proposita sunt se defensionem per preuium legitime defendere non ualebant hospitale predictum cum pertinentiis suis et hospitalariis sancti sepulcri adiudicare curauimus ita quod per hanc sententiam defuncte episcopo et plebano de pisciano nullum preiudicium generetur cum res inter alios acta non debeat aliis preiudicium generare. Idem episcopo sancti andree.

Apostolice sedis oraculo et cetera. Inquisitioni tue taliter respondemus quod licet in canone diffinitum ut si qui episcoporum in parochia sua monasterium construere uoluerit de rebus ecclesie cui preest ipsum dotare non amplius uideo quam quinquagesimam partem. Et si de rebus non quam monasticis regulis informare uel presbiterium magnificare noluerit sepulturis non amplius quam centesimam partem census ecclesie cui preest debeat largiri. Quia tamen in eodem canone consequenter adiungitur ut secundum tempora nunc equitas obseruetur quod tribuitur et petens sibi cum consentiatur tollit dampna quia non infligat ea quidem seruata cautela ut unam et tantum non quod placuerit episcopis quinquagesimam aliis renuntiatione assumat. Hoc sic est obseruandum quod unus et episcopus uel alius non solum non debeat amplius sed nec tantum nec minus cum quinquagesima ecclesie sue detrimento conferre siue simul et semel id fecerit siue pluries et successiue eisdem uel diuersis ecclesiis conferendo. Unde cum quinquagesima de tantum siue de possessionibus suis de pertinentibus ad episcopalem mensam uel cathedralem ecclesiam pertinentibus et quinquagesima tantum portione constituit de collatione potest legitime reuocari prescriptione uel alia exceptione legitima non obstante. Et ne cetero excludatur nam cum prima facie presumatur quod collatio quinquagesime uel centesime partis quinquagesimum inferat detrimentum quod tamen non solum si plures sed et si semel id fiat ecclesiis distantiis de plurimis dispendio potest illatum uel dedampnosum quod quod magis potest ex ostensione quam ex presumptione facti alicui statuti cognosci. Nec quinquagesimam nec centesimam semel aut successiue cum quinquagesima ecclesie dampnose concessit. Et si nondum habuerit episcopus sine dampno ecclesie sue possit amplius quam quinquagesimam uel centesimam partem necessitati alicuius ecclesie subuenire quamuis presumptio non debeat summam excedere a canone prefinitam pro quo in cautela largiri uolentibus est decursum de his omnibus tamen arbitrio potest et in maiori summa in opera caritatis prouideri. Gregorius IX.

Propter ei ingratitudinem piis liberalitas est collata donatoris persona de rigore iuris eam potuit reuocare si forte in ipsum impias manus iniecerit aut atroces iniurias seu

[illegible]

non faciat [illegible] [illegible] datur ei [illegible]

[illegible]

et. alii. in. no. ad annos. et C. de usufructu omnibus. l. ult. in loquimur ueteri... xvi. q. i. possessiones. et q. iii. clerici habentes liberi obit... beneficiati ab ecclesiis usu fructuarius compa- ratur. nam et morte finitur usus fructus ... de usu fructu. quibus finitur. sit morte clerici ut hic. et C. de pig. ...

III

... fiat. sed quid si debeat ... C. xii. q. ii. Gloria episcopi. ... de elect. cum terram. et ff. de offi. presidis. ... ... xxiii. di. illud. xvi. q. iii. ... de ... annos. xxxiii. q. v. ... benedicti ... cum secretaria quia abbatissa vel monialis non recipit ... seruus. ar. j. de pe. et re. noua ... non dubio ... [illegible]

... que rerum suarum dampnum uel iniuriam preiudicium inferre presumpserit. quod tamen ad donationes que in tali ... non extenditur successores.

Ex conc. Arelat. *De peculio clericorum.*

Inuestigandum est si ante patrimonium habuit presbyter qui promotus est ad ecclesiasticum ordinem. Et que venerint postea cum iuris sint ecclesie ad quam ... eius iuris promotor esse debet secundum canonicam auctoritatem.

Idem.

Presbyter autem ecclesiam tenet de his que sibi euenerint ad ipsius ecclesie nomine scripturam faciat aut ab eius ordinatione discedat.

Ex epistola Adriani pape.

Cum quisque presbyter res quas post dies consecrationis acquisierit propter ecclesie relinquit.

Ex concilio Remensi.

Inquirendum est si quis presbyter de redditibus ecclesie uel oblationibus uel de uotis fidelium alieno nomine comparauit. quia sicut nec suo ita nec alieno nomine presbyter fidem facere de facultatibus ecclesiasticis debet. quoniam hoc sacrilegium est ... iudicetur. quia facultates oblationes asportabat et furabatur.

Ex conc. Tolet.

Si quis sane clericorum agellos uel uineolas in terra ecclesie sibi fecisse probabitur sustentande uite eius usque ad diem obitus sui possideat. Cum post suum decessum ecclesie restituat nec testamentario nec successorio iure cuiquam heredum procedente relinquat nisi forsan cui episcopus pro funeris ac prestatione ecclesie largiri uoluerit.

Gregorius Arelat. Epo. *De testamentis et ultimis uoluntatibus.*

Presbyter quidam re... ione ad nos peruenit quod ... Arelatensis ciuitatis ex extremo testamento in ultima ... nimirum heredem instituit ecclesiam suam in rebus ... mobilibus hortamur quoque ut sollicite hoc discutiatis et quidquid hoc ipsum habuisse patuerit a quibus persona detineri illa tenus patiaris non hoc solum quod cum ante episcopatus ordinem promotus ostenditur habuisse. Quicquid uero ecclesia ante ipsius consecrationem fuisse cognoscitur uel episcopatus ordine postea eum acquisiuisse in eadem ecclesia dinoscitur. Idem.

Vita ingredientibus. et infra. Abbatissa contigerit s. quondam abbatissam monasterii sui postquam regendi suscepit officium extremo testamento legata quedam reliquisse dicens eam usque in diem obitus sui induisse habitum monachalem. sed in uestibus quibus utitur loci ipsius presbyteri permansisse sicut illa que ante ipsam fuit abbatissa hoc usu ex consuetudine uariasse. et infra. Necessarium quoque uisum est postquam abbatissa ordinata est in monasterio pannos pretiosos usque ad obitum perfunctionis quantum ad culpam forte episcopi pertinere qui eam sic esse permisit tamen potuisse per id quod monasterio irrogare sed res ipsi eidem loco ex quo uixit in ... est abbatissa constituta.

.c. ult. sed non potest ... compara. clerici usu fructuario. ... contraria ... hic ... uineam. q. illi non licet. ff. de usu fruc. l. ... usu fruc- tuarius ... fruct. ... et inde potest ... q. non potest ... j. e. ... q. nos. xii. q. v. ... quodam modo ... j. e. ... et c. relatum. ... post ... [illegible]

relig. monasterio sancte marie ... in monasterio sancte marie ... [illegible]

[illegible]

...est iure competente. [I]dem.

[N]os quidem. et infra. Pervenit ad nos, quod G. de Lexinton(?) in ultime supreme voluntatis eulogio monasterium proposuisse fundari, cuius desiderium A. et religiosa femina eius heres pro tali(?) effectu(?)... Ob rem te hortamur ut eam commoneas, quatinus ipsa animi monasterium quod iussum est debeat ordinare, tamen secundum voluntatem defuncti sine aliqua diminutione construere, quod si ista procedente tempore suo in loco quo constitutum fuerat, seu si ubi non potest, alibi placet ordinari, tandem implere neglexerit, tunc pro te edificetur, et omnia pro te loco ipsi sine diminutione que ei assignentur. Sic enim et leges piissimas civitatis defunctorum pias voluntates episcopum decens est studio adimplere.

[I]dem P. suo.

[I]ndicante nobis G. cognovimus, referente quod mortis sue tempore quondam conchulam argenteam nudis verbis iussit domino dari et filiis dari vestis et scutellam argenteam cuidam monasterio reliquisse, in quibus voluntatem eius per omnia volumus adimpleri.

[I]dem. C. episcopo.

[F]ilius m. f. constitutus est quidam pater eius in quo certe iure sepulture sue gratia unius aliem reliquit, et quedam leges secundum hoc habitum ut heredes ad solvendum cogantur si actor eius rem legavit alienam. Sed quia lege dei non arte legis scimus valde in iustum ut res tibi legate quondam ecclesie prohibentur certe teneantur quod aliena testi tue debuisti.

[I]dem Exonien. magistro.

[S]i heredes iussa testatoris non adimpleverint, ab episcopo loci illius omnes res que eis relicte sunt cum omni fructu et ceteris emolumentis, ut vota defuncti impleantur.

Ex con. Latini.

[C]um in officiis caritatis primo loco illis teneamur obnoxii, a quibus beneficium nos cognoscimus recepisse, econtra clerici qui ab ecclesiis suis multa beneficia perceperunt per eas acquisita in alios transferre presumunt.

[C]um ex querela antiquis canonibus constat inhibitum, nos idem pro ecclesiis volentes, per inde sive intestati decesserint, sive aliis conferre voluerint, penes ecclesias eadem bona precipimus remanere.

Alex. III.

[A]d hec presentibus tribus in testatum quod clerici de mobilibus que per ecclesiam sunt adepti, de iure testari non possunt, invenientes nisi et suis parentibus moderate valeant aliquid de bonis ipsis in ratione testi. Sed elemosinis tantum conferre in egritudine constituti.

[I]dem Wigornien. episcopo.

[Q]uia nos et con. et cetera, quod clerici de eis que pertinent successionis vel cognationis intuitu aut de artificio sunt adepti, seu dono consanguineorum vel amicorum, non habito respectu ad ecclesiam pervenerint, ad voluntatem disponere valeant. [E]x eis tamen que consideratione ecclesie perceperunt, minime debere pro facere testamentum.

[I]dem Exonien. episcopo.

cognominus. ⁊ .j. de certis tum in tuq ⁊ vin. ar. que ec ino [illegible]

[illegible]

[illegible] . ar . 9 . de feudis . c . 1 . ⁊ ar . 9 . pe plo.

satent . qua nō potuit testator auferre illam parte epo . que ei ex cōstitutione debetur . j . c . p . [illegible]

ad supplenā epe iuris [illegible]

c . de in offi . testo . si qui . s . generalr ⁊ . l . omi modo . qua no

ad mittit grauamen [illegible]

nature . cl. ff . de ad opo . si arrogator . s . set autem in publi

lau . tenone . loquitur de illi canonib.

Cum ees in . n . p̄ . cōstitutus
pposuisti talem i ptibȝ tuis
cōsuetudinē optinē . q̄ testa
menta q̄ fiunt i ultima volū
tate penit̄ reddunt̄ . nisi cū
sbscpcōne . vii . vel . v . testi
um fiant f̄ q̄ leges humane
decreuerunt . q̄ uero diuina
lege ⁊ scōr patrū istitutis .
gnali ecce cōsuetudine id ē
noscit̄ alienum . Cū scp
tū sit i ore duor uel triū stat
omne ūbum p̄scptam cōsue
tudinē improbam̄ . ⁊ testā q̄
prochiani coram p̄sbro suo
⁊ tribȝ uel duobȝ aliis psonis
ydoneis i ultima fecerint
uoluntate firma decnim̄
pmanē . sb intimacōne a
nathematis phibentes : ne
quis huī audeat rescīdere
testm̄ . In duīo . uel extrā.

Relatum est q̄ ai ad nrm
dcām sup relictis ecce . cū
deducit̄ nos nisi . vii . l . v . ydo
nei testes iuenerit̄ inde p̄
pōnitis iudicare . ⁊ infra . cū
q̄ . annaliq̄ cā tal' ad nrm ex
am̄ fint deducta eam ñ f̄ le
ges . s̄ f̄ decretor statuta tra
ctis : tribȝ aut duobȝ legiti
mis testibȝ requisit̄ . q̄ i n scp
tum est i ore duor uel triū
testium stat omne ūbum.
Idē ciuō . ⁊ c . cassinen.

Relatum est auribȝ nrīs .
q̄ q̄ cōstituum i laīc . aut bo
na peccām acquisita ad eā
i clicor obitu deuoluant̄ .
Dubitantis an h̄ sit de im
mobilibȝ tm̄ . uel de mobili
bȝ sñiando . ⁊ s̄ . Cū ⁊ ergnā
ir bona queȝ peccām acq
sita ei debeant ut ē laīc . ⁊ p̄ac

quiētis obitum remanē
noīe aūt ecce ñ eps uel successor .
clici morietis . ubi est colle
gium clicor . s ; cōis cōgiacō
intellige . q̄ i rē illa . d ; canoici
distribuēdam . ⁊ cum i rē d
aut illo defuncti tm̄ vnus
est ordinand̄ h̄ys ea bona
sic ⁊ alia ipī ecce idei timore
dispenset . Licet aūt aūt
mobilia peccām acquisita i
deuire i alios p monentis
arbitrios trāsferri nō p̄sūt .
consuetudinis tñ est nō i
pbanda ut de h̄ys paupibȝ
⁊ religiosis locis . ⁊ ullis qui in
uenti fuerint . siue cōsan
gnei sint . siue alii aliq̄ iuxe
fuerit meriti cōferat̄ . Cetiū
⁊ ex ꝑ roratē . l' artifico aut
doctina pueniūt distribuat̄ p
arbitrio decedentis . Ea
uero nō nisi i causis ac bñ
ficia possidet . duuo antur
⁊ que habuēant ꝑ ecclīa
ecclēm cōgnuam inē ipos . In
noc' iii.

Cum tibi de benignitate
c . s . ifra cōne dicam̄ q̄ qui ex
trenam uoluntatē i altius i
dispōne cōmittit ñ uidetur
decede intestatus . Idē c .
ecce sci laurencii i luarna p̄sbro
offici . ⁊ s . fo q̄ñ ⁊ c . ecciō .
uisti ai quis i testō relinqt
epo ꝑ am porcōnē ⁊ alia mi
ti monastīis . uel ecciīs . utrū
eps deū uel legitimam possit
petere porcōnē . ⁊ infra . con .
⁊ . t . f̄ . q̄ si porcōm illam ē
decē legauit epō ut eēt ea
so la cōtent' eps acceptauit
q̄ ꝑ h̄ aliis renunctiasse . ui
decēs ñ potit exigē porcōnē.

Cum ff . qui ⁊ medietas
appellatur . j . de sepultu
ris . c . v . ⁊ . c . ij . antiquas
iubis cum cōsuetudo lo
ci seruanda est . j . de se

p̄uilegie certitati ex pla
cū quedictu se secce
[illegible]
[illegible]

artum . p̄sumitur . ꝑ [illegible]

[illegible]

Si vero ecce . hic explicat [illegible]

[illegible]

Quod si eam absolute ipsi relinquit portionem sibi debitam, potest melius videri. ¶ Si vero constituit quasi in fraudem modicam constituit mortuarium, ut in certis ecclesiis portionem debitam fraudaret, quia fraus et dolus alicui patrocinari non debent. ¶ Ex portione enim certus potest exigere a canone constitutam, salvis indulgentiis ro. pon. que quibusdam regularibus sunt concesse. ¶ Item

Requisisti de his que testator parva sua legat in ultima voluntate qualiter sint inter episcopum et ecclesiam dividenda. Et quidem regulariter verum est quod episcopus debet de his secundum diversas consuetudines tertiam vel quartam portionem habere. Sed considerandum est diligenter utrum testator leget hoc modo: relinquo istud episcopo, aut relinquo istud ecclesie, vel relinquo istud episcopo et ecclesie, aut relinquo istud episcopo et istud ecclesie. Et in primo casu distinguendum est utrum relinquatur episcopo ab extraneo an a propinquo. Si ab extraneo generaliter verum est quod presumitur esse relictum intuitu ecclesie non persone. ¶ Unde cathedralis ecclesia canonicam potest de illo petere portionem, quia ad eam episcopo competit sua portio. Si aliquid ecclesie relinquitur, idem verum est nisi testator exprimat quod velit illud tantum esse episcopi non ecclesie, in quo casu servanda est dispositio testatoris. Secus autem est si exprimat quod velit id tantum esse ecclesie non episcopi, quia privata dispositio testatoris non potest generalem constitutionem canonis immutare. Nec est contrarium quod in canone legitur, videlicet quod pontifices quia ab extraneis aliquid aut tamen ecclesie aut sequestratum dimittitur aut donatur, quia hoc ille qui donat pro redemptione anime sue, non pro commodo sacerdotis probatur offerre; non quasi suum proprium, sed domini sui ecclesie in facultatibus ecclesie computabit. Quoniam hoc est verum cum testator ita sequestratum legat illud episcopo quod non expressim voluit ad episcopum tantum non ecclesiam pertinere. ¶ Si vero relinquitur illud episcopo a propinquo, presumitur esse relictum non intuitu ecclesie sed persone, nisi forte contrarium probaretur. De isto nichil potest ecclesia petere invito eo. Quod si relinquitur episcopo et ecclesie, de illo canonica est inter ipsos divisio facienda. ¶ Si vero istud episcopo et illud ecclesie relinquitur, sive equa sive inequa sint relicta, reducenda sunt ad divisionem canonicam inter episcopum et ecclesiam cathedralem, nisi ambo velint esse testatoris dispositione contenti, quod propter ultime voluntatis favorem satis decens est observare, ubi tamen fraus et dolus intervenerint, ne quisquam minus defraudetur debita portione. ¶ Secus autem est si aliquid leget episcopo et aliquid capitulo vel monasteriis aut aliis piis locis. Nam in hoc casu quod legatur episcopo eius est proprium cum ecclesia cathedrali, quia ad eam si quid capitulo vel aliis legaretur, de his que illis legantur portionem canonicam nullo modo optinebit, quoniam non est tanta communio inter episcopum et capellas vel monasteria seu alia pia loca quanta est inter episcopum et ecclesiam cathedralem, cui est spirituali coniugio copulatus. Unde que acquirit episcopus non ut suus sed ista tamen acquirit.

Istud autem est generaliter observandum, dum certa eius qui potest proprium possidere placitum vel admissionem esse non habente. ¶ Quod si ei aliquid specialiter relinquitur, non solum a proprio quod inde habere neque intelligitur esse revictum, nisi statutum esse constet prout sponte in eiusdem apparet. ¶ Et idem de illo nec etc. nec certa potest iure etiam sibi aliquid vendicare. et hoc intelligitur esse verum cum fraus minime paratur, que si detecta fuerit, parcatur non debet. ¶ Hoc ego Tusculanus.

Rainerius de Clara duas habens filias Altochiam videlicet et Adiectam, matrem suam super Claram et uxorem nominatam Adelasiam, iam ieiunus positus condidit testamentum. Altochie filie pubi vel dotem quam ei dederat dimisit et quandam ortum in eodem testamento relinquens. Adiecte vero impubi reliquit cetera bona sua adiciens ut Altochia et soboles quam gestabat in utero eius impuberi succederent si absque liberis moreretur. Mortuo itaque testatore tutores impubis eam cum omnibus bonis suis eius revectis a patre iure lombardo quandam per nomine tradiderunt. que filium eius suscipiens tandem sine liberis est defuncta. Cum Bonatius predictus maritus eius superstes aliquanto tempore possedit in pace qui cum alia muliere matrimonium contrahens et filios suscipiens eundem diem clausit extremum. ¶ Postmodum vero Altochia et filius eius ceterasque contra filios eiusdem per Raimundum tutorem eorum ex altera super bonis predictis eidem Adiecte substitutam materiam quoniam competere coeperunt coram G. iudice Tusculano ad invicem litigare coram quo Altochia et filius eius bona quondam Rainerii tamquam ex causa fideicommissi vel substitutionis sibi debita petierunt. Tutore filiorum predicti per contrario dicente quod obstabat eis vel annalis prescriptio usucapio possidente longi temporis silentium diuturnum. ¶ Insuper allegabat idem tutor quod de bonis illis tam terra Clare matris testatoris et terra Adelasie uxoris eiusdem, que quidem predicte vel nomine ipsius Adiecte erant ante omnia deducende. ¶ Dictus vero iudex super predictum Raimundum tutorio nomine pupillorum in restitutione bonorum Rainerii condempnavit terra Clare primo deducta quam Adiecte avo suo donaverat. de qua substitutione quam fecit Rainerius non videtur aliquem cogitasse. deducta quoque terra Adelasie quam ipsa pro vendidit super predicto precepit etiam idem iudex de his rebus illas terras deducendas de quibus deduci poterit secundum Tusculani consuetudinem civitatis. deducta preterea quartam trebellianicam. ¶ Idem iudex imperavit eis quibus contineris restitutione generaliter eam deducere potuisset secundum iura pars ab illa sententia provocavit. ¶ Cum autem coram G. ... auditore a nobis concesso fuisset

fal. in quarta. secunda est et alia quarta que debetur iure institucionis. ut cum aliquis est institutus heres et illa hereditas est exhausta per legata vel fideicommissa et institutus heres et illa hereditas est exhausta per legata vel fideicommissa et institutus heres potest detinere quartam preterea de singulis legatis vel fideicommissis. ff. ad l. fal. per totum. secundum R. ad ff. v. et alio est et alia quarta que debetur arrogato in bonis arrogatoris. ff. de adop. vel sic ei. l. si arrogatore. in ista sola hereditaria impleantur non legatis vel donationibus seu fideicommissis. ff. ad l. fal. nesennius. et l. in q. H. quartam H. in quartam vel vestris. Tunc trebellianica est tenenda cum legatis ... Tunc de falcidia cum per legata ... Olim quarta fuit ... vel tercia ...

[illegible]

clericus litigarent ipse de mandato nostro sententiam super decimis eo quod dixit etiam decretam ad ecclesiae integritatem deducendas pronuntiavit iniustitiam vero legitime provocatum diffiniens sicut illas deducendas, ut legitima portio iure naturae debita alteri dicenti illi salva sit, utrique ad eius restitutionem damnum ... compensavit. ¶ In eo non quod quartam praeterlegit, idem iudex censuit retinendam, sententiam confirmamus, et eandem itaque iudex quod fructus de bonis ipsis tempore ... perceptis per praedictos filii eius post mortem adiectae computentur et ea quae si suffecerint ad quartam et fructus eius eo nomine alia deductio nulla fiat. ¶ Quo qui iuxta quantitatem fructuum perceptorum computationis non habeatur. ¶ Quia non pater adiectae ipsam illegitima non potuit aggravare legitimam ipsam, iudex eius patris quae sibi debebatur ab intestato deducendam censuit et etiam retinendam, ita quod deductio fiat tantum de bonis rebus de quibus ... consuetudine ... tantis si consueverint. ¶ In eo autem quod pronuntiatur iudex eidem pronuntiavit tamen nomine pupillorum ad restitutionem testamenti alterius decem ei filio faciendam, ipsi sententiam confirmavit. ¶ Per gratiam eidem sententiam latam habentes ipsam auctoritate apostolica confirmamus. ¶ Gregorius ix. episcopo Nouutiensi.

Tua nobis fraternitas intimavit quod non nulli tam religiosi quam clerici et laici pecuniam et alia bona quae per manus eorum ex testamentis decedentium deberent iustis et piis expendi, non dubitant suis usibus applicare. ¶ Cum igitur in omnibus piis voluntatibus sit per locorum episcopos providendum, ut secundum defuncti voluntatem universa procedant, licet etiam a testatoribus id contingeret interdici, mandamus quatenus executores testamentorum huiusmodi, ut bona ipsa fideliter et plenarie in usus praedictos expendant, monitione praemissa compellas. ¶ Idem.

Raynaldus Peponis filius heres ab ipso institutus hac lege ut patruus suus hereditatem restitueret si absque filiis masculis moreretur. Cum eius Pepone mortuo super quibusdam bonis hereditatis eiusdem tres arbitros compromisit, quorum duobus mortuis reliquo praeter formam compromissi potentiae procedentes tale arbitrium fuerunt, quod neutra pars haberet licentiam transferendi quocumque titulo res praedictas nisi in eorum filios masculos ex ipsis legitime descendentes, et quod contra id fieret non valeret. ¶ Porro dictus R. praesentem nobis exhibuit testamentum in quo medietatem partis suae de rebus praedictis quibusdam amicis suis, aliam vero medietatem et reliqua bona praenominato patruo suo et eius filiis legavit ad idem, ut bona in quibus ex testamento et ab intestato dicti heredes R. praesentem succedere si venirent contra legatarii dictis amicis suis debitam ad ipsos portionem ... devenirent. ¶ Ma[ndamus] ...

eius sequaces. Alii volunt distinguere utrum pater et communis filius rogetur ad restituendam hereditatem aut sub conditione. Ut si petetur tunc unam falcidiam tantum habebit si in diem vel sub conditione tunc utramque habebit. ff. ... Consuetudinem. Ut si consuetum deducere in ipsis rebus hereditariis et non fructibus inde deductis fuit secundum ... quod fructus et in ea computentur. ff. de inof. t. l. quoniam ... et incipit lex papianus ... cum est ... Secundum ... excipiuntur debitum sepulturae et opera ... actiones. ff. ad tre. ...

[illegible]

mini cod. r. natura debitum persolveret ac uno ex patruis hereditatem adeunte post eorum. r.

Quidam amici adfinis eiusdem patrui ac filios eius coram iudice communitatis in Lexovie movissent questionem petendo prata que ipsos contingit legati pretextu et restitui eis sicut ipsum in venisset. quia dicebant ne testamento eius dicta ad ipsos pervenerant ut poterant pervenisse. pretextus inordinabilior in petitione super legato ipsos absolvens ad restitutionem aliorum bonorum similiter eidem perpetua inter eos. a qua sententia cum ambe partes in iam audi. appellassent petente utraque parte eadem iudicias sententiam infirmari. quatenus contra se fuerat promulgata et quatenus pro se faciebat executioni mandari.

Dil. fil. n. o. sancti michaelis in carcere tusculan. diac. card. inter coram se legitime constitutas quia in d. r. herbatilonis quondam peponis pro se filiam tere debitam iure nature eique subtrahi nequivit nec ut certa fieret quia ex ceteris restitucione gravatis deduci potuisset. pro quia contra eos pro dicis amiculis legatis portiones earum. h. uut. r. pro parte eas potuit iusticia voluntate legare. Hec pro his legati retinuit usque ad tertiam et quartam tam pratis. licet ipsas non expresserit in legando. pronunciavit non obstante premisso arbitrio. quia nec legatum tenet. nec poterat impedire iudicem ipsum in eo quod sibi dictum patruum in totum absolvit. qui confessus est pro medietate provide pro dictam pratum iudicasse deponi navit et ipsum ad restitutionem medietatis tertie et quarte pretii legati prata que dictos amiculos de ipso contingit. in residuo pretii iudicis sententiam confirmavit. Ceterum in eo quod idem iudex patruum et eius filios totaliter in aliis quam interest articulo petiti fuerat condempnavit. male ipsum pronunciasse decernit. quia filii eius contra voluntatem testatoris si invenient aliquod commisisse. Cum nichil de petitis recepti fuerint possessionem. Verum in portione quam patruus herbatilonis ratione tertie et quarte pro domo quas. r. habuit ilonis eidem est institutus et legatorum. ac deductio pene teneat. pretiati addem amiculos contingentes. Ex parte dicto legato confirmavit sententiam iudicis sepedicti eodem patruo et filius eius in residuo absolutis. et salvo ei nichilominus eorum institutionis beneficio legis falcidie in residuo pretii legati sumpta tempus legitimum voluntati paruit testatoris cum inventarium fecerit et contra voluntatem testatoris lex falcidia indicat. Nos itaque ipsius card. sententiam ratam habentes eam auc. a. p. confirmamus. Idem.

Omnes civitatis et provincialis executores ultime voluntatis o. civitatis seu civitas qui venerabilibus et prius locis devisus ultima voluntate legaverit mandans ipsis sacri conciliorum pro eodem pro mandati

suscepti possidere. epm cogi
debent testatoris i plenu uti
mam volutatem. Idem.

[D]Enus qiomanitis. l. p
bus. seu falca iminaribus i
auisario. septio ix. xxx. siue
aliis ad petuu cultu diui
num legant eccliis ut reli
qs pius locis canoica por
co cum mo istaudeu fiat
ut ea epi seu prochialis eccia
debeat defraudari decoua n
debet. Ex concil. ap. Carth.

De successionibus ab intestato.

[C]Um] Ubi idem inventum
est de epis psbris
clericis si p hereditate l alio
m intuitu psone aliquid
acquisierint donare eis lice
at cui voluerint. cum viu
unt. Si autem obierint
q sub presentia alicui fuerit
oia p etio scire eius
eius tradant. Ex xiii dist.
[Q]Vm sancto alio allati
est q quidam laici p lex
agant cleris psbros suos ita
ut de morientiu psbror sua
ptes sibi uendicent sic de
ppriis filiis suis. Int
dicimus ita ne h ultius fiat
s sicut ibi fca sunt ad suscipienda
gentium et ad agendo
officii diuini ita nulla bis
p officii diuini exigatur.
[P]Eculium uo ipsor cum
dati i clericos ptes qrum una
epi altera eccie tercia paupibus
qrta parentibus assignetur.
Et si no sint p(ro)pinqui pare
tes epi eam acceptatam
suum ecce distribuat cum
geritis q s h p sup scriptam a

[U]tima tiset. Innoc. iii.
florent. episcopo.
[C]Vm dil. fil. ab. debitum
sua p ea q adiisus epm con
cerni. reuelat diuinus expectatis
ab p positu an cuius q archi
psbr de uero ad p cia pac
nem conomi mo a stio decem
sua obtulit se et sua. Suf
ficient i intellect c c p batum
q d cuius archipsbr agens i
extremis uelud ultimam
exp mens uoluntate asserit
se et sua monastio contulisse.
vn cum ignitus eet ut dice
ret testm. nec n ei p se
testari q se et sua contulerat
monastio se p eodem licet
vnus testis solus dixit se i
uidisse qn se et sua contulit i
monastio. q tn alii dixerit
se audisse ipm i albis p
sentia q p eum e offerte in
n tanq sufficient p bantes
s tanq adminiculantes
assertione albis p(ri)mi i
adminiculauit. Q r d p s
epi asserebat se uelle p ba
re q d c s archipsbr i extre
mis laborans tanq freneticus
alienat erat a mente.
vn no ualuit q expressit.
[N]os cum i tibi hac forma
duximus committendam. nisi
p sat epc legittime p bauerit
se p eodem archipsbr in sue
mitis compotem n fuisse. cu
ultimam uoluntatem expressit
sup i petitione monasterii
p petuu ei silentium i ponat.
et compellat restitue mona
sterio quicquid de bonis ipsi
archipsbri. ut etiam mona
sterii occupauit. Si uo

[illegible]

legittime probauit archiepiscopus
bituricensis ultima uoluntate
premissa sunt
alienata nitere dixisse ad sa
tiendam ei nomine procurat
ecclesie cui administracionem ger
serat dum uixisset restitu
cionem eorum que ipse archiepiscopus subtra
xerant monasterio supradicto. Quia nec
cum idem archiepiscopus bituricensis ab intestato
decesserit ipsique monasterio
super impeticione episcopi silenti
um imponat. Leo iii.

De sepulturis

Nos instituta maiorum patrum
patrum considerantes statuimus
ut unusquisque in maiorum suorum se
pulcris iaceat. Prohibemus tamen
tus decetur nulli tamen negamus
propriam eligere sepulturam et eti
am alienam dampnis. Nam ma
gis alienam eligit ut prefata.
Sed quod dignum est ob parrochiam matri
ecclesie sua saltem partem suam iudi
camus ecclesie dari censemus
in qua celesti pabulo refici consue
uit. ut iuxta apostolum sint consolacionis
socii. ut fuerant
passionum. et sic demum ubi uo
luntatem sit eligat sepulturam.

Alter ne siat. Auctoritatem diuinam
...qui per prophetam locutus
est dicens. Non transgrediaris ter
minos antiquos quos
posuerunt patres tui sub ana
thematis uinculo detesta
mur. Leo papa
omnibus fidelibus per Gallias constitutis.

Relatum est auribus nostris quod
quicumque aliqui in monasterio
concurrunt siue in morte
siue in uita omnem rerum possessionem
quas pro salute animae sue

decreuit disponere medietatem
ecclesie ad quam dignoscitur perti
nere relinquat. Innocentius iii. ..
Magistro archiepiscopo.

Abbatum tamen non admittimus
ignorare mortuorum sepulturam
contra... apud illas ecclesias et
monasteria excepit quod esse dispo
tatur quibus religiosorum suum conue
tus sunt constituti et orationes
atque missarum sollempnia ti
piuus quam pro defunctis fre
quentius celebrantur. Cum
ipsorum deuocioni et extreme
uoluntati qui apud huiusmodi ecclesias
sepeliri desiderant minime
contradicendum est. Cum non re
lictis ecclesiis antiquis et pa
ternis aliorum parentum suorum se
pulcris. Consuetudine preua
lente testari qui cum patribus suis
sepulti esse legitime non ualent et
monasteria religiosa loca se transfe
runt. In nobis uiribus antiquitus con
sistere faciemus. Cum
sit per ... antiquitus
nabilem consuetudinem aliquid
de corpore suo sepeliendo
mandauit non preiudicat uo
luntati deuicte ex quo cum
mandauerit quantum corpus ipsius
monachi ... sepulchrum
faciatis et cum suis patribus se
peliri. Alex. iii. ... episcopo.

Dilectus quidam in firmitate
et sanitate cum bonis suis
ad religiosa loca se transfe
runt. Nichil tamen ut ecclesiis ad quas
receperunt salutis pabula
relinquentes et tue notio
nis prudentie innotescere
quod si in egritudine ipsa ad re
ligiosam se transferant dum
in egritudine illa decedat

[illegible]

de bonis suis ipsis ecclesiis a quibus assumpti fuerunt canonici de portione exhibeant. ¶ Si quo ad religiosa loca se ipsam transtulerint, de bonis que in locis suis ipsi conferunt cogi non possunt aliquod prescriptis ecclesiis impertiri. Quia licet verum est eas tunc bona sua non solum religiosis sed etiam quibuslibet privatis conferre personis. Idem

Ex parte canonicorum Ebroicensium nobis est intimatum quod prior de insula quendam prochianum suum presbiterum ad nos factam istam ecclesiam sepelivit et cum quia post factum per eorum compellas ut memoratis canonicis portionem de prochianum corpus restituat, tertiam ametabili convenit eum eisdem. Idem decano et magistro T. Lincolniensi.

Cum in nostra sit constitutione Ancon. per ventilationem ex actione abbatis Sancti Martini Laudunensis que capitulum presbiteri quondam corpus cuiusdam mulieris pro ultima voluntate disposuit ad eandem ecclesiam sepeliendum se deferret. Monachi sancti Vincentii Laudunensis corpus ipsum violenter rapere et ecclesia sua sepelire minime dubitavit. Et cum quia sicut esse invenitis prefatos monachos compellatis ut ossa prefate mulieris et beneficia que occasione eius sepulture recepisse noscuntur memoratis fratribus cum integritate restituant et de cetero similia facere non presumant. Idem

Super eo nostrum quidam humiliter debeat hec sepulture nobis usque nulla sit inde nostrum iurium et munerum sit facienda distinctio sed utrumque canonico esse licet eius eius eligere facultatem cui electio ista ad eum potestatem pertineat in quo multum solum a lege mittunt. Cum tamen per quos magis volunt in morte suos valeant se petentes non inveniunt a se spatium diffinitum. Propterea fratres consuetudinem decernimus relinquendam. Idem preposito et capitulum Faventinum.

Dum super quodam capitulo et presbiteri aurum statuimus ut si aliquis prochianorum suorum alibi contigerit eligere sepulturam de testo ipsi quarta nobis porcio relinquatur. Clemens III.

Certificari voluisti an tempore quo illa clausula que in privilegiis solet apponi: salva iustitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur iterum debeat et exponi. Cum autem super hiis articulo clausula antecessores nostros manaverit instituta Leone iustitiam illam quam etiam presentem quantum mediam et Urbano fore quartam censentibus nos tamen perlexerimus in hac varietate persistimus ut sicut beatus Ieronimus dicit unusquisque pontifica in suo sensu habundet. Secundum Bonaventum consuetudinem religionis illa iustitia et mediatatem aut etiam ut quartam pro locorum diversitatibus attendatur. Innocentius III. episcopo Placentino et abbati Mauriciensi.

Quia presentia constitutis prore ecclesie montis Ferrandi

[illegible]

reparatore hospitalariorum Claremontensium. Ostendit nobis prior parochie positum quod prior et hospitalarii quosdam parochianos suos, quorum erant duo infra legitimos annos, receperunt ad ecclesiasticam sepulturam. Cumque praedictus reparator proposuit quod tam ex privilegio quam indulgentia speciali licet hospitalariis omnes passim praeter excommunicatos et interdictos ad ecclesiasticam sepulturam recipere, qui apud eos elegerint sepeliri. ¶ Et si dicitur quod commissa in ultima voluntate relicta possit licenter accipere, soluta tamen non est ita parochiali ecclesie de cuius parochia mortuorum corpora assumuntur praeterquam de equis et armis que indulta sunt eis in subsidium terre sancte, de quibus quartam decimam non tenentur etc. ¶ Talem super his duximus formam praeferendam, quod prior et hospitalarii decetero non recipiant parochianos supradicte ecclesie ad ecclesiasticam sepulturam, nisi apud eos elegerint sepeliri. ¶ Et tunc parochialis ecclesia de oblationibus et legatis talium qui decesserint, praeter ea que in ultima dispositione relinquunt, praeterquam de equis et armis, recipiat quartam partem, et hospitalarii residuum habeant, nisi dolo vel fraude eorum defuncti fuerint inducti ad dispositionem huiusmodi faciendam. Iniunximus ipsis hospitalariis diligentes ut de quarta tantum minimi solidorum prioris satisfaciant memorato, cum constiterit parochianos eius illos sponte recepisse, nisi sit sufficienter ostensum

quod eorum oblationes vel usui fuissent reliquis. ¶ Praeterea duximus iniungendum, quod nisi probaverint quod W. parochianus prioris qui fuit interfectus in campis apud ipsos elegit sepulturam, universa que ipsi intuitu receperunt priori restituant memorato; alioquin quartam partem solummodo restituere teneantur. ¶ Pueris vero quos constat infra legitimos annos decessisse, que sepulture eorum gratia receperunt restituant universa.

Idem archiepiscopo Turonensi.

Ex parte P. civis Turonensis nobis est intimatum quod cum nobilis vir R. de insula eidem posuisset insidias, quas sollicitavit se ex ... pro ipsa ... gressionibus qui eum rapere nitebantur, super quendam pontem occurrerent, tandem fugiens manus illorum in amnem de ponte cadens fuit aqua submersus. ¶ Quocirca mandamus quatenus cum ille non sponte se praecipitaverit de ponte, sicut superius est expressum, cum occiderit, corpus eius tradi facias ecclesiastice sepulture. ¶ Praesertim cum eum honesta causa fugisse noscatur et eam ... funerandum ... iam deficiente.

Idem Andrensi episcopo.

Sacris est canonibus institutum ut quibus non communicavimus vivis, non communicemus defunctis, et careant ecclesiastica sepultura qui prius ab ecclesiastica unitate fuerant praecisi, nec in articulo mortis ecclesie reconciliati fuerint. ¶ Unde si contingat quemquam vel excommunicatorum corpora per violentiam aliquam

[illegible]

vel alio casu in cimiterio ecclesie
eo annuente. si ab aliorum
corporibus poterunt discerni que
humari debent, et prout ab
ecclesiastica sepultura iactari.
Quod si discerni non poterunt
expedire non credimus ut cum
excommunicatorum ossibus corpora
exhumientur fidelium, cum necesse
non obsistat iustis sepultura
nulla, ut nec impiis cum
celebris vel speciosa non
prosit. Honorius III. episcopo Ma
galonensi.

Abolende consuetudinis
universitas apud montem Pessu
lanum utitur de molentibus ut de
cedentibus non prius permittatur
sepultura effodi quam pretia
in quibus sepeliendi sunt etiam
pretium esse personaliter solutum.

§ Quod cum loci diocesanus
civitas in huiusmodi clericos ne
quaquam omnino presumant exigere
hac de causa. Gregorius IX.

Marchiano tuo qui excommunicatus per manifestis excessibus videlicet homicidio seu dio violenta manuum iniectione in personas ecclesiasticas, ecclesiarum violatione et incendio cum ageret in extremis presbiterum suum iuxta formam ecclesie absolutum non debent anniversaria ecclesiastica suffragia denegari. § Sed et heredes et propinqui ad quos bona pervenerunt ipsius pro eodem satisfaciant censura sunt ecclesiastica compellendi.

Ex concilio Astigonensi. **De procurationibus.**

Si episcopi ... cedona ... castis ad ...

catholicam est unitatem quoniam suis equaliter eas iure se dividat que sic sunt inventi ut ambe partes sint fuerunt, vel ut alia loca ad illum, alia ad alium pertineant: ita ut ille dividat qui amplius temporis in separatum habet, et minor eligat. § Quod si forte unus sit locus ad eum pertineat quem plebs eligit. Sed si antiqui catholici et sui noluerint episcopum vel illi sui qui excommunicati coniuncti sunt prior novitas pauciorum preferat. § Si autem partes equales sint maioris temporis episcopo deputetur. Si ita autem primitiva loca ita invenimus in quibus ambe partes fuerint ut non possint equaliter dividi melius si in pari numero sunt distributis locis qui parem habent numerum, quicumque locus remanserit hoc in eo fiet quod de eo est cui de uno loco supra tenetur.

Ex concilio Carthaginensi.

Dominicis et festivis diebus presbiteri antequam missam celebrent plebem interrogent si alienus parrochianus in ecclesia sit qui proprio contempto presbitero ibi missam velit audire. quod si invenerint statim ab ecclesia abiciant.

Adrianus papa.

Nullus episcopus alterius parrochianum iudicare presumat. Sed et ... nam qui eum ordinare non potuit, nec iudicare potest. Urbanus III.

Ex eo vero quod a nobis intelligere dubitatum an que de similibus et his que similibus colligeretur non prescribendis statutum per canones est dig...

[illegible]

noscit. sicut in parochialibus ita sicut in prouincialibus ad mittendo. [?] Et bene mouetur filiando. ¶ Si fines legittima prescriptione uel aliis indubitata fide constituit in ecclesiastica ordinatione statutos. Clemens .iii.

Significauit nobis a con... [?] pe[?] que per recuperatione Acconi ciuitatis ad habitandum in ea se que plurimum contulissent quia ante generalem occupationem terre sancte in aliis ciuitatibus regni Ierosolimitani elegerint mansionem ... [?] q. pro decimis et locis per platos et sibi nullam ... Acconensis habitatores introductum usurpent nec ab eis temporalia exigant quibus spiritualia non ministrant districtione qua conuenit compellatis ita quod si de agris in eorum parochia constitutis fructus percipiunt in ultramarinis partibus ratione predialium decime persoluunt. ¶ ...[?] ceps eis ipsas cum integritate persoluant. Dat' [?] Acconi. [?] diocesano suo cogantur decimas reddere. Ieron. super Ezechielem.

De decimis. P[?]

Decimam partem omnium frugum leuitice tribui populus ex lege debebat. Rursus ex ipsis decimis leuitice tribui id est inferioris ministerii gradus decimas dabant sacerdotibus. ¶ Erant quoque et alie decime quas unusquisque de populo israel in suis horreis separabat ut comederet eas cum ueniret in templum in Ierusalem et in uestibulo templi sacerdotes et leuitas ad conuiuium inuitaret. ¶ Erant et alie quas pauperibus largiendas [?] debebant. At uero primitie quas de frugibus offerebant non erant speciali nomine diffinite sed offerentium arbitrio derelicte. Traditionem quam accepimus exceptam non lege preceptam sed arbitrio magistrorum uoluntariam quod qui plurimum quadragesimam partem dabant sacerdotibus qui minimum sexagesimam. inter quadragesimam et sexagesimam licebat quecumque uoluissent offerre. ¶ Quia igitur penitendo dubium decretum est hoc specialiter diffiniri propter sacerdotum auaritiam ne amplius a populo exigant in primitiis offerendis. Paschalis .ii.

Nouum genus exactionis est ut clerici a clericis decimas exigant cum nusquam in lege domini legamus. ¶ Non enim leuite a leuitis decimas accepisse leguntur, unde pro fide clerici qui ecclesias spiritualium ministrorum labores accipiunt decimas eis debent. Adrianus [?] uigorn' et Exoniensi episcopis.

Ex multiplici conquestione [?] presbiteri accepimus quod cum inter abbatem de bruerie [?] de consensu tocius conuentus et presbiterum talis intercessit conuentio scripto monachorum autentico roborata quod monachi reddito presbitero tercie sue decime bladorum et minutis leguminibus quandiu uiueret decimas persoluerent. exceptis minutis decimis quas idem presbiter sibi quieta clamauit. Idem abbas a nobis priuilegium optinuit ut de laboribus quos propriis manibus

[illegible]

[illegible]

aut suis partibus nulli decimas
solvere tenentur &c. ¶ Cum in-
non sit intentionis nostre per
privilegium nostrum conventionem dero-
gare per quod &c. mandamus quatenus abbatem & mo-
nachos ut eandem conventio-
nem non obstante dicto pri-
vilegio nisi de ipsa contineatur
in eo inviolabiliter teneant & ob-
servent vel exinde secum paci-
fice conveniant. a. p. s. c. ap-
pellatis. Idem Thome
cantuariensi archiepiscopo.
Commissum nobis &c.
pervenit ad nos quod monachi
de Bonavalle ecclesie sancte Marie
in eius parochia commorantes decimam
ex integro non persolvunt. ¶ Ea
propter &c. quatenus eos ut decimas de
terris cultis in quibus olim domus
constructe fuerant prefate ecclesie cum
ea integritate persolvant. ¶ Quem-
admodum eius in eadem parochia mo-
rantes solvebant persolvere compel-
las. & sicut de pascuis olim
decime persolvebantur ita nunc
de eisdem ad frugum fertilita-
tem translatis decimas non mi-
nus absque diminutione persol-
vant. Alexander III. cantuariensi
archiepiscopo & eius suffraganeis.
Pervenit ad nos &c. quatenus
parochianos vestros mone-
atis & si opus fuerit sub ex-
communicationis districtione compellatis
ut de proventibus molendinorum
piscariarum feno & lana deci-
mas ecclesiis quibus debentur
cum integritate persolvant.
Idem Wintoniensi episcopo.
Nuncios &c. quatenus parochi-
anos tuos de capitibus & de omni
fructu decimas persolvere com-
pellas. Idem exoniensi episcopo.

Cum homines de Lexovia de
frugibus in partibus sibi retentis
decimam ecclesie cui parochiani
sunt sine diminutione sol-
vere tenerentur. & nichil id faciant
finentibus & mercenariis suis
de frugibus non decimatis de
vita tota anni pro suo salario
impendunt. tunc demum presidii
o decimam persolventes. &c. quatenus
eos cogatis ut decimam statim
fructibus collectis persolvant.
atque de subtractis & retentis dignam
satisfactionem exhibere procurent. Idem
monachis de Neiiolo.
Dilecti filii abbas & fratres sancte
Crucis sua nobis questione mon-
straverunt quod predia vestri decimas
communia pro sustentatione
consueverunt habere a pluribus laicis
extorsistis & recepistis ad fir-
mam. Unde quoniam hujusmodi fratres
eis gravamen enorme nec sit
intentionis nostre aut successorum
nostrorum ut de possessionibus quas con-
duxistis decimas non solvatis.
&c. quatenus de prediis que conduxistis in
parochiis suis de quibus consueve-
runt decimas percipere plenarie sol-
vatis easdem. vel omnino ipsis
amicabiliter componatis.
Suggestum est ex parte nostra
quod abbas & fratres monasterii de
Ursini decimas a nobis an ...
nantur & dicunt &c. quatenus cum prediis
abbate & fratribus super ipsis decimis
componatis. nam cum eo ecclesie
ordinis nostri privilegia de decimis
dedit ita erant rare abbatie
nostri ordinis quod eorum nullum
poterat inde scandalum
subori. ¶ Set nunc in tan-
ta augmentate sunt ac possessionibus
ditate quod nisi nostri ecclesie

[illegible]

[illegible]

de nobis apud nos querelam in se exponunt. Idem Cantuariensi archiepiscopo.

Ex parte tua ad nos noveris pervenisse quod albi monachi et nigri quidam atque alii religiosi ecclesias tuae iurisdictionis redditibus decimarum occasione privilegiorum quae sibi Romana indulsit ecclesia spoliare praesumunt. ¶ Sane novimus te latere quod praedecessores nostri fere omnibus religiosis decimas laborum suorum indulserunt: sed praedecessor noster Adrianus solis fratribus Cisterciensibus ordini Templariorum et Hospitalariis decimas laborum suorum quos propriis manibus vel sumptibus colunt indulsit. ¶ Ceteris vero ut de novalibus suis quae propriis manibus vel sumptibus excolunt et de nutrimentis animalium suorum et de hortis suis decimas non persolvant quasi sumptum sit imitari. ¶ Quia vero quibusdam indultum est hac occasione decimas de aliis rebus ecclesiae suae non persolvunt sibi vel suis ultra aliquid vendicare. Idem.

Licet de benignitate sedis apostolicae sit vobis indultum ut de laboribus quos propriis manibus vel sumptibus colitis nemini decimas solvere teneamini propter hoc tamen non est vobis licitum decimas de terris aliis sibi vel aliis quas aliis tradidistis excolendas. Idem.

Ad audientiam nostram ... illud privilegii capitulum perperam quod est praeceptione pervertentes quos catenus indulgetur de laboribus quos propriis manibus aut sumptibus excolunt aliqui decimas ab eis exigatur, asserit quod pro laboribus novalia intelligi debent, scilicet quae nunquam primitus ... si intelligeret tamen de novalibus vel potius de laboribus de novalibus ponere. Idem Vexoniensi episcopo.

Commissa nobis sollicitudo tua requirit quod de decimis novalium tuae dioecesis tibi sit statuendum: ad quod si terrae quae arabiles sunt iam etiam ante ecclesiae parochianae fuerint decimas earum parte retenta eidem ecclesiae facias assignari: alioquin ... iurisdictionem ... tibi datam aut ecclesiae deputare vel ad opus tuum potius detinere. Idem Remensi archiepiscopo.

Parrochianos autem suos de decimis non ab homine sed ab ipso domino sunt institutae quae debite exigi possunt. Idem Ambianensi episcopo.

Ad haec donationem decimae quam abbas sancti ... de Monsterolo quidam laico dedit per successionem tenendam quam sciamus de iure hereditario possideri non debet: viris decimas carere laici nisi decimam ipsam ipsi ecclesiae libere resignaverint vinculo excommunicationis astringas. Idem Marsicensi episcopo.

De terris quas Iudaei colunt ... praecipimus ut eos ad decimas persolvendas vel possessiones penitus renunciandas cum omni districtione compellas ne forte ea occasione valeant ecclesiae suo iure fraudari. Idem.

Quamvis grave sit nimis divinam animadversionem indignum ... quod laici quidam

[illegible]

concessit. laici .n. sine privilegio retinere decimas non possunt .i. q. i. per levitas. et .s. e. prohibemus. Sed nunquid possunt dari laicis in feudum? dic quod non. quia decime sunt cibus in domo domini .xvi. q. i. revertimini. et q. vii. decimas debent eis dari a quibus spiritualia recipiuntur .xvi. q. i. decimas. huius ita et pergat feudum transit ad heredes. sed decime non. .s. e. ad hoc et ita laicis concedi non possunt in feudum quia eas possidere non possunt .s. de prescrip. cum ergo et .xvi. q. vii. c. i.

q̄ sacrilegium est i ecclesiasticis
rebus usurpant. maiorem
tamen i cautis, ut formidamus
qui somnite sin erroris di
cunt i ipso clero aliquantes
inveniri. Cum ergo prelatos ecclesie
decimas et ecclesias dispone
re indulgent et eos in decima i
mortis incurrunt qui per p
dicationem eorum ad manum in
pervenerunt revocandi. et .s. v.

Statuimus ut siquis aliquem
laicum in seculo remanentem ecclesiam.
decimam et oblationem q̄ ... ex
ferit a statu suo sic arbor
que in viam terram occupat i
fructuosa et donec eam det
dolore sue iaceat nunc p
stratus. Idem.

Cum sint lavies i prochi
a unius ecclesie sicut asseris qui
tas i alia prochia excolunt
et dis. nos consuluit. cui ecclesie
de eis decimas solvere de
beant. et .s. Sane non est nobis
facile super hoc certum dare respon
sum. cum auctoritates sanctorum
patrum esse sint diverse, et ideo in
huius dubitacionem ad consuetu
dinem duximus recurrendo. attendendo
etiam si ille ecclesie immo in
uno sint in diversis episcopatibus
constitute. quia difficile nimis
videtur ut una ecclesia in episcopatu
alterius recipiat decimas. cum
certis episcopatum fines confundi
non in mito viderentur. Idem
ex .xiii. latam.

Prohibemus ne laici deci
mas cum animarum suarum periculo de
tinentes in alios laicos pos
sint aliquo modo transfer
re. Siquis vero receperit et
ecclesie non reddiderit christiana sepul
tura privetur. Lucius .iii. Stri
gonien archiepiscopo.

Ad aposto. se. regimen et .s. In
tellexerimus quod quedam consuetu
do in Hungaria solent ut mi
litudo ipsorum principum de pro
chiarum episcopi et dyocesani alius
transferat. quibus pro multa tamen mo
ram fecerit. inter ceteros tam
is cum prochiam renunciaverit
quia is cum facti sunt prochiam
decimationem requirit. hoc quoque
tua nos duxit consulendos
cum pocius decime sunt reddende
de. Novus quoque equum est
ut illi ecclesie decime personales
reddantur ab eis in qua eccle
siastica percipiunt sacramenta. et

Decimas de messium et fruc
tuum arborum si colunt i alia
prochia quam i ea i qua habitant.
quam ad diversis diversa consuetu
do tenetur: tu ergo i hoc casu
quia per consuetudinem diu ob
tentam uti de novis observ
ando. Clemens .iii.

Ex parte canonicorum et ecclesie
nobis est querela proposita
quod quidam agricultores cum
simul vel diversis temporibus
anni in eodem orto vel agro i
diversa semina sparserint, non nisi de
unius illorum seminum fructibus
decimas illi persolvunt. et .s.
quod quia si novius rem talem
se habere agricultores illos
ut de omnibus proventibus fructibus
decimas absque diminucione
persolvant ec. cen. compella.

Idem .iii.

Non est in potestate homi
num cum plantant arbores
vel semina aliqua terre mandant
et .s. revera sic sancti patres instituerunt

ut putant de negociacione artificio et milicia .xvi. q. i. decime. et .s. e. non est et c. pastoralis. de quibus expendunt ante solvi decimas deductis expensis .ut in c. pastoralis. Sed decime aliquibus non personales que non personales opinantur. quia et possunt dici quod non personales. quoniam continue ibi decime solvi debent .ar. s. e. omnibus .ff. de fur. ...

tenuerint, scripturis decimo gradu fructibus arborum, preceptis dentis negotiatione de ipsa et militia, venatione et de omnibus bonis decime sunt ministris ecclesie tribuende, ita ut qui de his eas solvere neglexerint, ex debita districtione per censuram ecclesiasticam compellantur. Cum vniuersis districte precipimus quatenus antequam deducatis de bonis predictis expensas, decimas ecclesiis ad quas pertinent cum integritate debita persolvatis. Idem.

Ex transmissa querela rectoris ecclesie de N. intelleximus, et infra: Quia fidelis laicus de omnibus que licite per te acquirere decimas erogare tenetur. Ideo quia molitorem ad solvendum decimas de his que de molendino ad ventum pervenerint sine diminutione aliqua appellatione...

Innocentius III episcopo Pistoriensi.

Nobis tua fraternitas requisivit, et infra: Cum quilibet decimas persolvere teneatur, nisi a prestatione ipsarum specialiter sit exemptus, et cetera, talibus concedentibus et recipientibus possessiones ad firmam de fructibus quos perceperint decime sunt solvende, nisi ab eis ostendatur quare ab his sint immunes. Idem.

Tua et cetera. Porro cum laicis nulla sit de spiritualibus disponendi attributa facultas, in spiritualium concessio et quitatio generaliter fiat nemine penitus absolvente decimarum exactione quas divina constitutione debentur, nec occasione decimationis antique licet in feudo decime sint concesse, sunt decime novalium usurpande, cum talibus non sit extendenda licentia, sed potius restringenda.

Idem in eodem.

Tua nobis fraternitas intimavit quod quidam laici decimas ecclesiasticas ecclesiis suis perversis machinationibus subtrahere moliuntur. Quidam enim ex eis semen et stipendium qui fuit in agricultura dicunt primitus deducenda et de residuo impendendam esse decimam asseverant. Quidam vero de portione fructuum quam a colonis accipiunt partem decime separantes, eam capellis suis aut clericis aut aliis pauperibus dare consueverunt, et suis usibus aliquos pro sua voluntate committunt. Nonnulli etiam clericorum tamquam fabulosam vilem detestantes decimas eis ob hoc subtrahere nituntur, et infra.

Cum igitur si ad deum a quo bona cuncta procedunt, assertores huiusmodi debitum respectum haberent, ecclesiasticum cultum diminuere non intenderent, nec decimas que tributa sunt egentium animarum pro suo merito detinere, cum non deus cuius est terra et plenitudo eius, orbis terrarum et universi qui habitant in eo, exactionis deterioris esse non debeat quam dominus temporalis statutum de terris a quibus colonis excolendas non quod deductis sumptibus aut semine separato, non cum integritate persolvatur. Nimis prudens utique quam decime quas deus in signum universalis dominii sibi reddi precepit suas esse decimas et primitias asseverans occasione premissa r

Nota de questione decime prediales

dicit tributum. quia tributis non admittitur appellatio. ut ii. q. vi. §. diffinitiua et § quotiens. sed super decimis bene admittitur sicut in alius causis ubi quis grauatur. s. de ap. ut debitus. Item in tributis non currit prescriptio. xvi. q. iii. §. post. v. ad hec. contra sed in decimis bene currit. s. de prescrip. de quarta. et c. ad aures. sed quia actione petuntur decime dicit Io. quod petuntur per accidentem o(mn)i(n)o restituenda. quia prestandi decimas est quedam furtis. vel potest dici quod petuntur tamquam res ueniant. xvi. q. i. modum ... et c. reuertimini. contra ... hec domini decimarum. sed non dubium possessionem ut quidam dicunt et satis tollabile est. sed verius est quod in hoc consistit ... ut de non dum ... argumentum. s. de consue. ex litteris. et e. de sacro sanc. et ut inter diuinum. sic arbi. tu. l. iii. §. de rei uen. si ut proponis. vel hoc ... non obstat quod dicitur ff. de possi. l. ii. ... ubi dicitur quod nisi decima sit ... ab aliis non dicitur esse in bonis ... sed aliud est cum decima debetur ex uoto ... et aliud cum debetur de iure ... hic vel petuntur condictione ex canone. xvi. q. i. decime. et c. reuertimini. et arg. ff. de condic. ex lege. l. unica. Decretis. immo melioris quia plus ... et plus ... c. de non numerata ... xi. q. iii. qui resistit ... xvi. q. i. reuertimini. sic et dominus. hoc intellige cum recepit precium quam qui colonum decimauit ... post ... illa iam decimata est. et hoc uerum est cum dominus aliquid ... fructuum. puta tertiam uel quartam et medietatem ... colonus et dominus tenentur soluere decimam de parte sua. sic. s. e. a nob. ... ponam puta duas corbes ... tres tamen colonus reddit duo ... percipiat ipse colonus percipiat ipse dominus de illis tenetur soluere decimam quia pars illa non est decimata ... de decimato ... non descendit. sed ... potest ... cui danda sit decima de illis tribus uel duobus corbibus ... illi esse ... illa ... iam recepit decimam ... colonus ... illam regulam. bona fides non patitur ut bis idem exigatur. ff. de reg. iur. l. bona fides ... parrochiali ecclesie non ... quod non est decima ... a decimato ... potest dici quod ... descendit a decimato ... sicut si aliquis donet alicui ... decimatum ... soluet decimam quod ex lucro ... colonus uero ... qui duos corbes uel precium soluit ... parrochiali ecclesie de toto ... ut inf. ar. op. l. e. cum non sit infra ... [illegible]

excogitata malignitate fraudare mi
nime valeant. et cetera. quod debita
sit solummodo solutio deci
marum infra tamen tempus ut ad eas
ecclesias exsolvendas quibus et
eas ipse pro cultu suo exsolvit.
Laici si forte moniti reddere
noluerint ecclesiastica sunt dis
trictione cogendi. et de alii de
tis de proventibus decime
sunt reddende. Sic coloni de par
te fructuum qui sibi rema
nent ratione culture. sic et domini
de portione quam percipiunt ratione
terre decimam reddere sine di
minutione tenentur. ¶ Porter
rum vero nequitie clericorum ne
quiunt eas nisi quibus ex man
dato divino debentur pro suo
arbitrio erogare. cum nulli sit li
citum aut que aliena sunt conver
tere pro tamquam sua dominium volun
tatem. et cetera. ¶ Quamquam pati no
lumus ut ecclesiarum iura pretextum
nequitie clericorum per suppositione
quam minuantur. et cetera. quoniam omnes
qui ratione personarum aut pre
diorum decimas ecclesiis et ecclesias
ticis debere exhibere tenentur.
ad eas cum integritate reddendas. ap. re. 3 p. illas. Idem
Albi sancte columbe senonensis.
¶ Ex parte tua. Cum tibi quod
manifestum est sit concessum ut in
decimas de laboribus
tuis parrochianorum tuarum et integra
te perpetuas de novalibus tuis
eas exigere satis potes quod
ubi maior excoitur minus exces
sum est. Idem lxx. epo.
¶ Pastoralis officii. et cetera. Ex
parte postulasti utrum quis
possit de molendino et pis
cariis necessarias expensas de

ducere prius quam solvat decim
as ex eis. Sic est in negotiatione
concessum ad quod respondemus quod licet
de res acquisitas vel factas
de pecunia decimata cum
ipse vendiderit eo amen deducen
das expensas et de residuo
quod relicto decimas persol
vendas ut si vendat do
mus. argumentum cum ibi. et
molendino. contra autem quod in
res expensas tamen que fiunt pro
fructibus percipiendis ex illis
de quibus fructus provenerit
non est deducendas et
sic fiunt decimate. quoniam sal
va decima fructus efficiuntur
eorum qui faciunt expensas
ipsas. ¶ Et sicut cum illos a
lienare non cum posse nisi
cum honere decimarum nec
prestandum detento quod
nullus iure earum ex quibus deci
me persolvuntur conversi deducendas
deducendas expensas de proven
tibus decimandis. quod pene
dum res per manus restau
rare. ut si pro aliquam moriatur
animal deterioretur vinea pro
eo nimis deperit vel tota di
ruta destruatur. Idem.
¶ Cum contingat interdum
initia dioc. et c. cum in quibus
parrochiis ad quasdam ec
clesias vel personas ecclesiasticas
ab antiquo pertineat percep
tio decimarum et de novo no
valia in eisdem. ¶ Queris
a nobis ad quem ibi novalium
decima incipiat pertinere. vii. q.
et c. tales et c. quod cum perceptio de
cimarum ad parrochiales vel
ecclesias decimarum pertine
at decime novalium que fiunt

nec non dicitur l. de dote post diuor. resti. ... et e. ... [illegible]

[illegible]

[illegible]

in parochiis earundem ad ipsas procul dubio pertinere noscuntur. Insuper ab his qui alias perceperunt decimas, cum rationabiliter ostendatur per quem apparet novalium ad eos decimas pertinere. Idem episcopo Lemovicensi. Dominica indictione quondam monasteria et ecclesie conventuales in multis parochiis maiores decimas et perciperent minutas de quibusdam fructibus annuatim perceptis non sunt decime persolute etc. Et infra. Consultationi quidem quod si fructus predicti de terra illa pervenerint, de qua monasteria vel conventuales ecclesie aliquos percipiebant ratione decimarum, pervenerint eis procul dubio decime fructuum debentur eorum ipsis terra illa ab antiquo fuit decimalis et non debeat una eademque ecclesia diviso iure censeri. Cum aliquem parochialibus ecclesiis desolvant ad quas de iure communi spectat perceptio decimarum. Idem Vesprimiensi episcopo. Dudum adversus fratres Ierosolimitani hospitalis sancti Stephani te proponente in nostra presentia quod cum ipsi decimas de laboribus nutrimentorum suorum Vesprimiensi debitas ecclesie ecclesiastice non persolverent tibi solvere etc. Et infra. Cum partibus igitur comparentibus te ac ipsis coram nobis statuto termino G. presbiterum cardinalem tibi et eis concessimus auditorem coram quo decimas terrarum quas predictos hospitalarios in Vesprimiensi diocesi excolunt et de quarta parte vacillaria ecclesias quas predictos hospitalarios detinent in contentione tua de iure communi fundata petisti. Prior autem hospitalis in predictis decimis et ecclesiis prescriptionem allegans proposuit se super his non teneri tibi respondere quia cum per auditorem ad nostram audientiam pervenisset, idem prior prescriptionis titulum quem allegavit probaret quod regis ac regine Ungarie privilegium exhibuit qui ecclesiam sancti Stephani ad quam ecclesie cum eisdem decimis pertinebant in perpetuam elemosinam hospitali donationis titulo contulerunt. Confirmationis etiam privilegium predecessoris nostri exhibens per quod probare volebat concessionem predictam plenum robur vigoremque etc. Et infra. Cum ergo pretenditur fuisse possessum quod in decimis et ecclesiis a rege et regina donatis prescriptionem non poterit opponere pars adversa quia nec ad donationem ipsorum licitum habere poterat nec ad confirmationem Clementis predicti prefata tamen effluxerunt tempora quod possit prescriptio confirmari sic donationis regis ac regine allegatur titulus nullus erat cum sacrilegii crimen incurrat qui ecclesias vel ecclesiasticum aliquid de manu laicali receperit etc. Et infra. Nos igitur cum donatores predicti conferre non poterant aliis que ipsi detinere non poterant possidere et confirmationem predicti Clementis super ecclesia sancti Stephani hospitali cum decimis et aliis pertinentibus ad se factam et sic autenticum apparet iterum episcopali nullatenus derogaret. Cum autem pro huius re ne fratres hospitalis presumant uti prescriptione quominus deci-

[illegible]

iiiiiiiii ·|·|·|·|·|·|·|· iiiiiiiii ·|·|·|·|·|·|·|· iiiiiiiii

mas proprias memoratas
et pacifice possideas institu-
tum. Idem. Gratian.

In aliquibus regionibus quedam
permixte sunt gentes que secundum
ritus suos decimas de more
non solvunt quamvis cen-
seantur nomine christiano. hiis non-
nulli domini predia eorum tribuunt
excolenda. ut ut decimis
defraudantes ecclesias ma-
iores inde redditus assequan-
tur. Volentes igitur super
hiis ecclesiarum indempnitatibus
providere statuimus. ut ipsi domini
talibus personis et talia predia
sua excolenda committant.
quod absque contradictione decim-
as ecclesiis cum integritate
persolvant. et ad id si necesse
fuerit per censuram ecclesiasticam compellantur.

Cum vere quippe decime
necessario sint solvende que de-
bentur ex lege divina. vel loci
consuetudine approbata. et
Idem in eodem.

Cum non sit in homine quod semen
serenti respondeat quia iuxta
verbum apostoli. nec qui plantat
est aliquid. nec qui rigat sed qui
incrementum dat deus quod ipsum
mortificato semine fruc-
tum plurimum asserit nimis
avare quidam in decimis frau-
dare nituntur. census et tri-
buta que interdum indecimata pre-
tereunt de frugibus primitiis de-
ducentes. Cum autem in sig-
num universalis dominii quasi quodam
titulo speciali sibi dominus deci-
mas reservavit. Nos et
ecclesiarum dispendiis et animarum pe-
riculis obviare volentes
statuimus ut in prerogativam
dominii generalis exactionem tributorum
et censuum precedat solutio deci-
marum. vel saltem hii ad quos
census vel tributa indecimata
pervenerint. quia res cum onere
suo transit. eas per censuram ecclesiasticam de-
cimare cogantur ecclesiis quibus de
iure debentur. Idem.

Nuper abbates cisterciensis ordinis in generali concilio
congregati ad commonitionem nostram
provide statuerunt. ne de cetero
fratres ipsius ordinis emant posses-
siones de quibus decime debeantur
ecclesiis. nisi forte pro monasteriis
noviter fundandis. et si ta-
les possessiones eis fuerint
pia fidelium devotione col-
late aut empte pro monasteriis
de novo fundandis committ-
tant aliis excolendas a quibus
ecclesiis decime persolvantur.
ne occasione privilegiorum suorum
ecclesie ulterius pregraventur. Decer-
nimus ut de alienis terris etiam a
modo acquirendis etsi eas
propriis manibus aut sumpti-
bus excoluerint decimas per-
solvant ecclesiis quibus pro
ratione earum persolvebantur:
nisi cum ipsis ecclesiis aliter duxerint
componendum. Nos ipsum ad alios
regulares qui gaudent
similibus privilegiis exten-
di volumus. et ordinamus ut ecclesiarum pre-
lati proniores et efficaciores
existant ad exhibendum eis
de suis malefactoribus iusti-
tie complementum eorumque privilegia
diligentius et perfectius stude-
ant observare. Greg. x.

Prohibemus universis religio-
sis ecclesiasticis. ut decimas
detentas a laicis ad alien-
as ecclesias pertinentes in pigni-

[illegible]

ſtea recipi ab eis de cetero non pre-
ſumant. Ex conc. Magunt.

Nullus detondeatur [de re-] [gulari] nisi [in etatem] legitima [ubi ad religio-] etate et ſpontanea [ne. pr.] voluntate. Ex eodem.

Si quis ante annos legitimos tonſoratus eſt ſine conſenſu parentum ſuorum parentes ipſi infra annum non reclamaverint ad principem vel ad proprium epiſcopum vel ad utrumque clericus in clericatu permaneat. Item. Si quis poſt legitimos annos puer clericus factus eſt nec ipſe nec parentes eius infra annum ad memoratas perſonas reclamaverint in clericatu permaneat. Sicut de quo ſupra dictum eſt. Ex conc. Toletano.

Clerici qui ſe fingunt habitu et nomine monachos et non ſunt corrigantur ut vel monachi ſint vel veri clerici. Ex conc. Aurel.

Vidua ſi ſponte velamen converſionis quamvis non ſacrum ſibi impoſuerit et in eccleſia inter velatas oblationem domino obtulerit velit nolit ſanctimonialis habitum ut [illegible] debet licet ſacramento firmare velit eo tenore velamen ſibi impoſuiſſe ut ipſum deponere poſſit. Greg. ait.

Dilectis filiis [illegible] abbati. Preſenti iuſſione decernimus ut neque monachum de monaſterio in monaſterium temere migrare non liceat nec eorum alicui liceat peculiare quicquam habere. Et ſi hoc preſumpſerit monaſterio in quo ab initio converſatus eſt ab abbatis ſui regula competenti cohabitatione reddatur. Ex regiſtro Gregorii.

Quia in inſulis dura eſt congregatio monachorum pueros in eorum monaſteriis ante xviii. annos ſuſcipi prohibemus. Alex. iii. archiepiſcopo et aliis eccleſiarum prelatis per Galliam conſtitutis.

Non eſt nobis dubium quin univerſitati veſtre conſtet quod monachos vel converſos certi ordinis poſt profeſſionem ſine licentia abbatum ſuorum pepigimus recipi nullatenus permittatis. Et ſi qui eorum ſine licentia abbatum ſuorum de monaſterio exire preſumpſerint et commoniti redire noluerint eos regredi compellatis. Idem magiſtro G. canonico Dunam. v. [illegible]

Noviter audivimus perveniſſe quod [illegible] inite de monte ſor. quoſdam pueros ſeduxerunt inter quos quidam ſuaſionibus eorum aſſenſum prebentes ſtatim religionis habitum eiuſdem monaſterii ſuſceperunt quorum unus tamen nomine ſtatum penituit quod habitum induiſſet etc. Et infra. Quocirca quod ſi conſtiterit quod prefatus [illegible] ante conſummationem xiiii. an. ſuſceptum habitum depoſuit aut ſi poſt xiiii. an. habitum ipſum ſine profeſſione ſuſceperit et [illegible] dum depoſuerit eum ab impetitione predictorum fratrum denuncies abſolutum et eam quam poſt quam exivit uxorem accepere in uxorem habere poſſe [illegible] ſententia canonica vel non obſiſtat. Idem [illegible] epiſcopo.

Ex eo quod conſtitutum fuit de

[illegible]

[illegible]

dicas qui religionis habitu susceperunt an professionē ad priorem statum sunt reu̇si. Itē q̄ si asperitatem religionis ad q̄ migrasse noscūtur ferre noluerint ad minorem religionē sunt cogendi transire nec amplius in ecclesiasticis scilicet sacris debēt assumi ne contra votum q̄ deo fecerint uenire probēt.

Cum si an̄ susceptū habitum p̄positum p̄ponere eedē noluerint fr̄m . beati benedicti n̄ inuenit̄ p̄hiben ad priorem statum redire. que uis p̄cipe ut in eadē ueste in qua uenerunt reuertantur.

Idem ambian̄ ep̄o.

Sane de clico qui in ecc̄a atromaten̄ professionē fecerat et fugerat ab ead̄ in monachum a quodam abb̄e receptus. t. f. significasti q̄ si locus ubi nunc p̄manet maioris religionis q̄ ecc̄a atromaten̄ existit ip̄m in eod̄ loco cū p̄a conscīa remanere p̄mittas. alioquin ad priorem ecc̄am eum redire compellas.

Idem beluacē ep̄o.

Significatum est nobis ex t. I. G. q̄ si in ueris q̄ S. n̄ fuisset a parentibus oblat̄ et s̄ xiiii. ann̄ fc̄i uoti penitens a religione recessit ab illo uoto professionis q̄d fecerat deinceps absolutū. si an̄ a parentibus fuit oblat̄ seu xiiii an̄ cōplet̄ cum religionē intrauit siue p̄t xiiii an̄ professionē a se p̄us fc̄am ratam habuit eū ad eā dem uel aliam religionem

cōtinere compellas.

Celest. iii.

Cum uirum . t. f. uirum ea que infra discretionis annos a parentibus monasterio tradita habitum religionis induens bn̄dictionem accepit et exiens postmod̄ se quidam uiro copulauit ad monasterium redire cogatis . t. t. Item q̄ cū uir . x. ei . I. tor . censura . monachum aut patria deuocō aut p̄pa confessio faciat . quicquid hor sint allegatum tenebit retinendi ad sc̄m aditu pe nitus uiro nō . n . dicitur in dei illa monastice professionis a se posse iugū excutere cū ea n̄ cōstet euidenter contradixisse cū bn̄dictionē accepit qm̄ n̄ nisi in etate discretionis recepit quā elegit.

Precipuum si rati habitionē se q̄ ti . et si eam quis dixisse constitit q̄ an̄ gestū fuit robo ratione oblig̃ q̄ de p̄ decess̃ n. leonis pp̄ constitucōne p̄ceptum sensū sumit. ut puelle que coacte parentū imperio uirginitatis habitū susceperunt ip̄m possint sn̄ p̄uaricacōne deserere . cū de ea possint intelligi q̄ in etate nubili nondum constituta . tunc n . q̄ liberum h̄t arbitrium in electione positi sequi parentum n̄ cogitur uoluntatem.

Idem.

Porrectum nob̄ ex parte tua petitio cōtinebat q̄ . I . canonicus clericus in infirmitate grauatus uoti ut fieret monachus se asserit emisisse. Cum metuēs ne uoto dece

[illegible]

[illegible]

...bet compelli ... de uo. ... redemp. ... monachus ... Cum simus ... distinctionis hic de hoc ut de ... in uita .. ad ... ad bona pena ... non debuit ...

deret non impleto coniunctis ma
nibus tibi se reddidit in mo
nachum et in eisdem etc. in q. t. t.
... q. cum monachum non faciat
habitus sed professio regularis
etc. attendendo novitium emitt
ere recipit ab abbate tal. s. ut
faciat monachus et reddat
domino quod promisit erit utique
compellendus. Idem. III.

Cum sanct. m. etc. sane n.
quibus e relatum quod cum b. et
milites secum filio suo dicte
comitis an. nullatenus attinge
re ad quoddam monasterium
cum bonis suis
constituisset eundem filium suum
fecit habitum suscipere monach
alem etc. dist. t. t. q. si dictus
puer ad an. dis. pervenerit et
habitum retinere noluerit mona
chalem si ad id induci nequ
iverit non est ullatenus compellendus
quia tunc liberum sibi erit eum
dimittere et bona paterna que
sibi ex successione provenire
unt postulare. Innoc.
III. episcopo et c. Carten.

Fuit tenor litterarum etc. d. n.
t. t. q. licet ista duo inter
se repugnantia videantur
ut quis s. sit extra se positus
et de presenti vita desperet. si
tamen eo tempore quo p. sacerdos lator
presentium positus extra mentem asse
ritur inductus fuit habitu et
monachali cum alienatus
non sentiret ac post non valeat con
sentire eius dementiae lectis ab
observatione monachi or
dinis absolutum. non post quam men
tis sue factus est compos ex
spontanea voluntate pro
fessionem fecit monachalem.

[gloss: "...cum ... xvii. q. i. ... Ad apostolicam ... statim ... recipi et renunciare beneficio ..."]

...in favorem ... renunciare ... professionale et singulare beneficium ...

Idem Pisano archiepiscopo.

Ad apostolicam cum mona
chum fieri unum annum probationis
regularis institutio instituat etc.
quibus t. t. q. licet tempus
probationis a sanctis patribus sit in
ductum non solum in favorem
convertentis et monasterii ut et ille
asperitates istius et istud illius mo
res valeat experiri. Ad utrum
que diligens est observandum.
Presertim cum ab utroque dere
linquo etiam notitia non habet. si in
tra tempus probationis pertinaci
us quis conversi desiderat habitum
recipiat et professionem emit
tat ab abbate presentium palam profes
sionem recipiente monasticam
et monachalem habitum concedente
utique renunciare nequit ei quod
professus est et indutum. Idem.
obligatur per professionem e
missam prius et acceptam ad
observantiam regularem et
de monachis est censendus. quia
multa prohibentur fieri que si facta
fuerint optinent firmitatem.
Sed cum prohibendum est abbatibus
ne passim ante tempus probationis
quoslibet ad professionem
recipiant et si contra formam pre
scriptam quoslibet indiscrete re
ceperint recipiunt et ad divisione(m)
sunt debita corrigendi cum
in subsidium fragilitatis
humane spatium probationis sit
regulariter institutum. Idem. Ad
Fuit nobis ... nensi episcopo.
Fuit propositum quondam clericum
cum in egritudine nimia la
boraret quia de morte securus
et recuperanda sanitate des
perans habitum canonicorum re
gularium petiit et accepit. Sed nec

[illegible]

Licet quibusdam . &c . monachis . s . c . non e . canonicis . xix . q . ii . sta[...] mandamus in ea uocatione . xx . q . i . c . i . &c [...] placuit . & xvi . q . i . non oportebat sub lege . xix . q . ii . due sunt [...] queritur qualiter interpretabitur priuilegium [...] transire ad strictiorem religionem . h . c . [...] cum pro lib[...] intelligentium [illegible]

[illegible]

ad ecclesiam transiit nec bonis
suis uti cessauit inuidentibus
& scientibus episcopo & canonicis
ecclesie nazarene a quibus habitum
susceperat regularem . [...]
[...] q . si regularem habitum sine
postulatione suscepit & ad ob
seruationem regule canonice su
a se professione ligauit ad
resumendum habitum ecclesiastica
est districtione cogendus.
Cum neque tanto tempore cum canoni
cis mansit in ecclesia eadem
[...] in maioris transgressionis
argumentum minime ualeat
allegari. Idem episcopo rouen.
Licet quibusdam [...] apostol.
monachis & canonicis nec non
hospitalariis & templariis
a sede apostolica sit indultum ne fratres
aliquis professus fuerint apud
eos ad locum alium preter
ipsis inuitis accedere etiam
religionis obtentu transire
ut unusquisque secundum apostolum in
ea uocatione permaneat in qua
dinoscitur esse uocatus; quia tamen
ubi spiritus dei est ibi libertas &
qui spiritu dei aguntur non sunt
sub lege. Cum non est lex
posita iusto, ideo ea ratione cum
hoc eis fuisse concessum ne quis
ex leuitate uel leuitate
in iacturam uel iniuriam sui
ordinis uel sub pretextu maio
ris religionis ad alium ordi
nem transuolaret sicut fre
quenter a multis constat esse pre
sumptum. non quod eum ut transeun
di ei licentia denegetur qui
eam cum humilitate ac pietate
te duxerit postulandam ut non
si fictus sed uerus ad frugem me
lioris uite ualeat transmigrare.

Cum igitur quis a prelato suo
transeundi licentiam postu
lauit exigente pietate que pub
lice legi preiudicat absolute
liber potest sanctioris uite pro
positum adimplere non ob
stante pena indiscreti contra
dictione prelati quia priuilegium
meretur amittere qui concessa sibi
abutitur potestate. Cum &
romanus pontifex qui supremam ob
tinet in ecclesiastica potestate
archiepiscopis & episcopis concedendi licenti
am exclusa cum petentibus &
sine difficultate concedat. Et
Quo circa nouerint uniuersi &
quibus hoc priuilegium est concessum
se ad concedendam transeundi
licentiam taliter postulantibus
debere teneri. Quod sicut
subditus a prelato cum humilita
te & pietate debet transeundi licen
tiam postulare ne bonum
obedientie contempnere uideatur.
sic perfecto prelatus subdito
sine difficultate & pietate
quilibet debet transeundi licen
tiam indulgere ne uideatur pro
positum impedire diuinum in
spiratum. Si uero probabiliter
dubitetur utrum quis
uelit ad ordinem arctiorem
an laxiorem ex caritate an
ex temeritate transire superio
ris est iudicium acquirendum.
ne forte angelus sathane in
lucis angelum se transformet.
Illa sane regula inuiolabiliter
obseruata ut nullus absque li
centia romani pontificis professus arctiorem
ne quasi deserere presulatum.
Cum sic maius bonum minori
bono preponitur ita communis uti
litas speciali utilitati prefertur.

[illegible]

possent obligare ad tinenciam. ar. pdi. c. quod deo pan. stulum cum impedimentum obstat quia alter crimen alterius de uiciare saltem possit. s. de uit. ut. qui enim ad modum professum recipiat. ar. q. j. de diuortiis. sic nisi causa. si hic totum est. in in ius e tibi nil consul. calego. xxxij. q. vj. proprium. s. de uita uit. tua. et j. de adulteriis. c. plo

III

vij. di. si uir. xxvij. q. j. nuptiarum. et j. qui cle. uel uo. rursus. quod non est uerum quia nec fuit expressum uotum uero in tendit continue. quod sub condicione non est. sicut qui obligatur qui sub condicione. non. condicione deficiente. j. e. quod. de uiris. prestetur. quod si non prestetur. uiridio pfumitur pre legione. uidetur quod sic. quia summa est ratio que religionem facit. ff. de relig. et sup. fu. sunt. p. jo. dicit quod p sum debet quod potius absolute nolueunt imitare se culum quam ordinare nisi p te statum prodan et sic est hic ar. quod prestato ne cta est ut. s. de l. mcl. di.

Et in hac causa inter propositiones doctrina silentio sollicitudo con templacionem et labor gentium ad quod utique designandum unigenitus dei filius ihesus xpistus non dedignatus est de ihrlm. non legitur eum in domum suam maria recepisse et martha. et

Unde qui potest esse per eum preter proposito non debet recedendi pos tulare licentiam aut exop tare. Cum quidam mona chus ut ad fratres ordinis cis tercien. ingreditur sui ordinis uno alio quam de ingressu. et ut ap eos uitam duceret artiorem. Et quia super eo quod de ordine pu ro et conscientia bona et fide non ficta fecisse dinoscitur eum nullatenus molestetis. Quia caritas est fons proprius cui non communicat alienus.

Idem preposito decano et scolastico de sancti ... colonien. dyoc.

Veniens ad ap. se. G. mu lier simplici nobis insinua cione monstrauit quod cum .N. uiro ei in facie ecclesie con traxisset et aliquamdiu cohabitasset eidem orta est dissensio inter eos ita quod deinceps alter non requireret alterum utrique incorporatus professionem uouit nuntiam. Nunc uir ipse dimorem cum assignans quod quondam ipsi mulieris amitam cogno uisset antequam eam duceret in uxo rem. quod licet assereret quia tamen probari non potest super hoc esse sua fides. Cum autem primo dum a sua uota conuolasset utrique secundo uiro illam uin ueste carnis ingresso priore su stitit. dum mulier se fecit

in arto loco ad penitentiam agendam includi postulans ut ei dignaremur impendere con silium salutare. Nos igitur attendentes quod illud fuit illicitum matrimonium quod. professum uir mo. pro. cogatis ut ea quam super et duxit exclu sa professam recipiat mulie rem autem postmodum si quod fuit quoniam si uero quod minime fuit ostensum et uir secundo de uicto maluit ad religionem in tam transire. uos ei super hoc licentiam tribuatis ut illa possit in suo proposito permanere.

Idem abbati de affligem et magistro. R. et G. canonico ca...

Consulti sumus. [et] cetera. frequenter a multis utrum is qui monasterium est ingressus habitu sumendo nouicii si ante professionem emissam infra tempus probationis exire noluerit licite possit. et absque apostasie nota uel nota presertim tibi cum de uita mor conuersione ad seculum remeare.

Quidam autem super hoc senserunt diuersi diuersa. nos tamen credimus distinguendum utrum is qui conuertitur ponit absolute uitam mutare ut sub habitu regu lari omnipotenti deo deserui at. uel si an conditionaliter ex prima obseruantiam regularem ut deinde si sibi placuit profiteatur ordinis disciplinam aut si forte non placuit monaste rium diuertat ad statum pristinum reuertatur. In primo casum or ut tamen uitam ad laxiorem saltem regulam pertransire. In secundo potest ad seculum non tamen ut uiuat secularis remeare. Cum

...q. v. quod deo... Consulti et j. homicidis. et cetera probationis habitus nouicius debet discedere ab habitu professorum. j. e. statim

uinus. distinguendum. distinctio ista hodie non uidetur hic locum habere. j. e. statuimus. ex quo enim sumptus est habitus nouiciorum liberum ante annum potest redire ad seculum nisi euidenter appareat quod animo b. primo casu. sic intelligitur. s. e. simpliciter. eo enim ipso quod absolute religionem intrauit licet non fecit professionem intelligitur seculo quod est finem. cum nullam professionem fecit prestationem. unde uel ibi remanere debet uel ad laxiorem transire ut dein e. j. e. si eo. ar. contra j. e. primi nuus ubi dicitur secularis. i. dissolute. ar. lxxxi. di. dein re meare. numquid licebit tali quod habitum. ex quo licet ei redire ad seculum dicendum quod non. cum sit sumptus non pens. xxvij. q. j. nos nouimus. si autem tenet. xx.

curiorem. j. de reg. ut est forte. ff. e. c. et semper in obstruitur sicut eum pro bitur quia aliquis ex eo si eius profitetur ipsum ex econtrario ut ab soluat saltem ad cautelam et tunc postea debet absolute remanere uobis. j. de cle. ex. ut illud. et j. de sen. excomm. si uero uidetur ex quo assumunt habitum nouicii nec facit professionem nec renuit. ar. seculo expresse quod non intendit se obligare simpliciter. j. e. statuimus ubi de hoc dicitur. nisi euidenter appareat quod talis absolute noluisset uitam mutare. j. e. statuimus. quod uerum est. et sic intellige istam

Postulasti. et j. in annis minoribus. hoc quod non dicit. f. illam habet dubitationem. quod dicitur. j. xiiij. an. tenuit in etate sua. et ita potuit libere exire. s. e. ad nostram. significatum. et c. cum simus. xx. q. j. illud. decretum uerbum istud dubium est. quod possit intelligi quod erant. j. xiiij. an. et sic non uidetur quod. uel quod fu erunt minores. xxv. an. et minores. xiiij. s. de uerbo. in presen tia. et tunc non constabat quod euidenter quod seculum uellent mutare

g° q̄ si tunc etiam intendat plenius
agnoscat propositum suum
in principio protestetur. Idem.

Consuluisti . et infra . tertio quesiui
sti utrum illi qui in minoribus
annis constituti nouiciorum ha
bitum susceperunt . et infra annum .
post modum non facta professione ad
seculum sunt reuersi . et episcopis suis
hoc scientibus ad sacros ordi
nes sunt promoti . sustinere
debeant in ecclesiis ministrare
in quibus sunt ab eisdem episcopis institu
ti. Nos . et infra . tibi . quod ipsi hoc
non sunt a propriis ecclesiis amo
uendi . sed in illis possunt libere
ministrare. Honorius . III .
episcopo Venetensi.

Ex parte tua fuit propositum
quod non nulli sunt qui licet plu
ribus annis gestauerint habitum
monachalem professionem
tamen monasticam non fecerunt.
Unde cum super eo quod habitum prou
cat irregulariter inmutatum uel
ab aliis arguitur non erubescunt
dicere se ad carentiam proprii
et continentiam ac alias regula
res obseruancias non teneri . cum
habitus non faciat monachum sed pro
fessio regularis . et infra . mandamus . et infra .
cum quod quoslibet de lege diocesana
subiectos qui per decennium non tan
tum duobus annis inuenti non fuerint
ut predictum est pannum gestauerint
habitum monachalem sub
formam ordinis profitearis
consueuerint . ecclesiastica censura compellas. Gregorius.

Statuimus nouicios . et infra .
in probatione positos ante suscep
tum religionis habitum qui
dam profitentibus conferuntur . et
ante professionem emissam ad
priorem statum redire posse
uel . et infra . annum non euidenter appa
reat quod tales absolute uolu
erint uitam mutare et in religio
ne perpetuo domino famulari cum
quilibet renunciare ualeat
ei quod pro se noscitur introductum . in
dictis statuentes ad omnem
ambiguitatem penitus amo
uendam quod cum in quibusdam lo
cis religiosis nouiciorum habitus
non distinguatur ab habitu profes
sorum professionis tempore benedicantur
uestes que profitentibus conceduntur
sunt nouiciorum habitus a professorum
habitu discernatur. Idem.

Ne religiosi uagandi oc
casionem habentes salutis proprie de
trimentum incurrant et sanguis
eorum de prelatorum manibus requi
ratur . statuimus ut presidentes
capitulis celebrandis seu statu
tis . et cetera . seu priores abbates seu
priores fugitiuos et abiectos
de ordine suo requirant sol
licite annuatim. Qui
si in monasteriis suis recipi
possunt secundum ordinem regula
rem abbates seu priores eorum . monitione
premissa ecclesiastica censura compellant ad recep
tionem eorum saluaque ordinis
disciplina. Quod si hoc
regularis ordo non patitur
auctoritate nostra prouideatur ut apud eos
in monasteriis in locis competen
tibus permaneant si absque
graui scandalo fieri poterit repo
nantur aliquin in aliis religio
nis domibus eiusdem ordinis
ad agendam sibi penitentiam
talibus uite necessaria ministretur.
Si uero huiusmodi fugitiuos uel eiec
tos inobedientes inuenerint ex
communicent et tamdiu
faciant ab ecclesiarum prelatis ex

...xatos publice nunciari donec ad mandatum ipsorum humiliter redeant. Alex. iii. Vigorn. epo. De eisdem.

Preterea consuluit nos tua fraternitas utrum presbiteri qui presentibus sacerdotibus et monachis ignorante episcopo de licentia et permissione uxoris monasterium ingressus professionem fecit uxore in seculari habitu remanente nec transeunte ad religionem aut promittente continentiam nolente eo episcopo suo possit ad thorum revocari uxoris an illa compellenda sit continentiam observare. Dicimus quod nisi uxor ad religionem transierit aut preterito castitatem servare promiserit vir potest et debet de monasterio revocari. Idem Salernitano archiepiscopo.

Verum post consensum legitimum de presenti licitum est alteri altero etiam repugnante eligere monasterium sicut sancti quidam de nuptiis vocati fuerunt dummodo carnalis commixtio non intervenerit inter eos et alteri remanenti in seculo si commonitus continentiam servare noluerit licitum est ad secunda vota transire quia cum non fuissent una caro simul effecti satis potest unus ad deum transire et alter in seculo remanere. Idem Pisano archiepiscopo.

Quidam intravit monasterium invita uxore qui ipsam repetente coactus est ad eam redire ea mortua queris an ipse cogatur redire ad monasterium an aliam possit ducere uxorem et cetera. Quia votum non tenuit non ratione voti non tenetur redire ad monasterium vivente uxore non potuit uxorem alteram permisit. Sed non exigere debitum quia in eius erat potestate uxoris quando ad hoc votum tenuit non recte autem non erat in eius sed in illius potestate. Unde apostolus vir non habet potestatem sui corporis sed mulier. Idem Exoniensi episcopo.

Cum sis prefulgens pontificali dignitate ignorare non debes sacrorum patrum institutionibus esse contrarium ut vir uxore sua aut uxor viro eius non assumpto religionis habitu debeat ad religionem transire. Unde et auctoritate apostolica prohibemus ne separatim tuo vir vel uxor nisi utrique ad religionem migrantibus transire permittas. Cum sit autem uxor senex et sterilis que sine suspicione possit esse in seculo dissimulare potes ut ea in seculo remanente et castitatem promittente ad religionem transeat vir eiusdem. Idem Eboracensi et Coloniensi archiepiscopis.

Coniugatus et cetera. Nullus coniugatorum est ad sacros ordines promovendus nisi ab uxore continentiam profitente fuerit absolutus et cetera. Idem eisdem.

Sane si coniugati consenserint ordinari uxoris voluntas prius requirenda est et cetera. Item ex auctoritate apostolica prohibemus ne uxoratum presumatis in episcopum ordinare nisi uxor prius professa continentiam sacrum sibi velamen imponat et religiosam vestem assumat. Idem Pisiensi episcopo.

Ex publico instrumento nobis

[illegible]

in notuit. quia cum uero non. ex
cam matrimonium contra.
uir et eo. mulierem. uterea
suscepisset timinandam
iudiciali sententia ruin. approba
uit et eidem mulieri precepit
ut ad uirum rediens exiberet ei
dem coniugalem affectum. quod
cum renuit. fuit uinculo ex
communicationis astricta.
Ceterum quia licet a prefato uiro
fuit desponsata ad huc tamen
ut sic asserit ab ipso est incog
nita. consulis. quod si per dictum uirum pa
carnaliter non cognouit et eadem
ad religionem transire uolu
it recepta ab ea sufficienti
cautione quod uel ad religionem
transire uel ad uirum suum redi
re infra duorum mensium spa
cium debeat ipsam a sententia
qua tenetur absoluas. ita quod
si ad religionem transierit in
utroque restituat alii quam ab eo
noscatur recepisse et in(?) Sa
ne quia dominus in euangelio dicat
non licere uiro nisi ob causam for
nicationis uxorem suam dimit
tere: intelligendum est secundum interpretationem
sacri eloquium de his quorum
matrimonium est carnali copula consu
matum. sine qua consummari non
potest. Idem priori et fratribus sancti
Honoratus fuit cum iohannis.
licentia uxoris in fratres nos ui
nullatenus recipiat. quae etiam
opinionis ita existat quod
nulla marito suspicio se teat.
eam ad secula uota uelle re
migrare. uel quod minus continere
debeat uiuente. quod si talis extiti
tit marito eius in sororem uiro
recepto. ipsa publice in con
spectu ecclesie continentiam profes

sa in domo propria cum filiis suis
et familia possit permanere. et
Si autem talis fuerit quod suspicio
ne non careat uoto continentie
celebrata secularium hominum se
conuersatione remoueat et in lo
co religioso ubi deo famu
lantur perpetuo commoretur. Nul
lus uirum mulierem aliquam ad con
sortem uel ad habitandum secum
presumat assumere. alias accipere.
Urbani .iii. priori sancte crucis.
Ex parte abbatis sancti petri ad
audientiam nostram peruenit quod cum quidam in
firmitate positus consenciente
uxore uotum uouens ca
stitatis monachalem habitum
suscepisset. postmodum ubi ad
uxorem remunsit et aliam
ea defuncta sibi temere co
pulauit. Quod uero licet
per dictum. d. uxore sua rema
nente in seculo debuerit ad reli
gionem nequiuit profiteri.
Tamen ea sublata de medio
uotum sine salutis sue
periculo non potuit uiolare.
consulis. quod si uerum est quod asseritur
per dictum. d. per excommunicatio
nem compellas ut muliere
dimissa ad suum monasterium
reuertatur sub regulari habitu
deuoto domino famulaturus. Clemens.
Consuluit nos .n.
sacerdos utrum uir ad reli
gionem transiens et circa pannum
ampliis faciens moram in
uxore sua presens ad domum re
transierat regularem de presen
tia sublata. habitum secularem
resumere ualeat et aliam du
cere uxorem. uel si duxerat ei liceat
retinere. hoc respondemus quod predictus
uir non habitum potest abiicere quia

[illegible]

176

ad apostolicam. sed hic distinguo non inde[?] hic ... [illegible]

Carissimus et c. per misse consensum. ar. quod sufficit alter consensus ad hoc ut alter possit intrare religionem ... [illegible] ... xxvii. q. ii. aplis.

suscipit nec aliquis sibi in mun-
do copulare. quod si contraxerit ma-
trimonium ipsum decernimus
dirimendum. ¶ Clem. iii.
Carissimus et c. et in fi. m.
quod si inveneritis uxorem regis
Sicilie in infirmitate depressam
novisse continentiam et vir-
um ad tempus prebuisse consensum.
maxime si non id vir continen-
tiam vovit perpetuam: eandem
uxorem cohabitare faciatis et
utrumque in eodem faciatis ma-
ritali affectione tractare. ¶ Idem.
Placet nobis et c. sollicitu-
do tua consuluit utrum mulier
que decedens mariti sui mor-
tuum habitum religionis assumpsit
et eo reverso de monasterio edu-
ducta fuit post obitum
viri sit ad regularem obser-
vantiam compellenda. ¶ Du-
plex est quo. et infra quod licet voti
eius usque nunc non tenuit. exteri-
us fuit obligatorium quantum
se poterat obligare. ¶ Pro-
misit enim in tempus monaste-
rii se non exacturum carnis
debitum quod erat in potesta-
te ipsius. redire non ad seculum in eo
potestate non erat. sed in potesta-
te mariti. et id quantum ad ipsam
tenuit votum quod post viri
obitum tenere non desiit. ac
ad eum casum ad quod poterat
efficax hoc principium pro-
misse noscatur. ¶ Consul-
ti et c. domus et c. congruencius
ad salutem ut ad monasterium
redeat ubi ducta bona in-
tentione professionem fecit et
habitum religionis accepit. ¶ Si
non ad id induci non poterit ip-
sam in vitam seculi non cogeatis.

Alexander iii. pisano archiepiscopo.
Cap. se. et c. Cum autem vir
et uxor una caro sint per copulam
coniugalem effecti nec una pars
coniugii possit ad dominum et altera
remanere in seculo profecto non est;
alter coniugum recipiendus
ad observantiam regularem
nisi reliquus perpetuam continen-
tiam repromittat; sed tamen
religionem dicimus mutare nisi forte sit eius
etatis ut sine suspicione in-
continentie valeat in seculo rema-
nere. ¶ Idem lugdunensi archiepiscopo.
Ex parte tua est intimatum quod
cum quedam mulier velum vi-
duitatis coram duobus abbati-
bus assumpsisset benedictione sol-
lempni vel celebratione misse
ac letania sic debuit accede-
re: quidam nobilis proponebat
se prius mulierem ipsam
mediantibus iuramentis per
verba de presenti accepisse et in sponsam
desponsasse et c. ¶ Et illa se
illum consensisse confessa dixit
quod audierat eum esse leprosum
et ob hoc eum renuerat ab eius amplexu
et c. ¶ Nos autem inquit
et c. et infra quod cum possit non insul-
te iudicari quod ex quo matrimonium
non inter legitimas personas per
verba de presenti contrahitur vel
viventibus in illo possit causa
dissolvi ut vivente reliquo
alter ad sancta vota transmigraret.
cum simus fidem non inter quos est
ratum coniugium fieret scientie
et nollet permanere cum altero
sine contumelia creatoris. nisi
forte secus fieret ex revela-
tione divina que superat omnem
legem sicut a quibusdam sanctis legitur
esse factum. ¶ Nos tamen nolentes

Ex parte tua et c. velum indutas i. velum quod datur viduis. ar. xxvii. q. i. viduas ... [illegible]

Consuluit et c. tusiens. de consensu uxoris que ... [illegible] ... sicut et dicitur in fine.

[illegible]

a p decessore n. uestigiis de
clinare qui respondendo sui
ti antecessoris n. sit per carna
lem copulam consummati
uel alii coniugii relinquo
inconsulto ad religionem transi
re. ita quod uel queritur legit
time potuit alii copulari. Sed
ipsum tibi consulimus obseruandum
in articulo prenotato. quod uis.
illa sit cum qua ad suscepcio
nem predicta mulier est inducta.
cum sine quibus tali eum ad ip
sum religionis optentu
facere potuisse. Porro licet
predicta mulier uideatur in uel
susceptione religionis ha
bitum suscepisse aut assumpsis
se. si tamen uelit in domo propria
permanere quia propositum casti
tatis in seculo seruatura. in dic
tum consummandi [illegible] iam
[illegible] nisi [illegible] se sollempni
uoto astrinxit ad obseruan
tiam regularem in quo casu
compelli potest ut relicto seculo reli
gionis propositum exequatur.

Idem madrien episcopo.

Constitutus in presentia nostra B. lator presentium
nobis confessione monstrauit
quod licet laicalitatis ordine constitu
tus quandam puellam. R.
nomine in facie ecclesie duxit uxorem.
quam cum carnaliter cognouis
set orta discordia inter eum et
amicos puelle ipsa fuit
eandem alii V. nomine copula
ta et tu memoratum B. usque ad
gradum sacerdotii ordinasti.
Cum autem eum sua conscientia remor
deret habitum cist. ord. assump
sit [illegible] quod si res ita
se habet predictam mulierem ita
dem V. recedat an est p ad
utrum consummata. si predictam mo
nachum in petat quod minus
regularem uotum ualeat
adimplere per eum etc. age
re non omittas. Idem episcopo
pictamen [illegible]
pistamen [illegible]

Clemens ad presentiam nostram ueniens nobis
intimauit quod cum olim in
[illegible] monasterium propositum
recepisset pluribus sacerdotibus pre
sentibus ab uxore sua in stitit
ut super his suum in pretiret assen
sum [illegible]. Ipsa deinde tamen ipsi
quod multorum astantium precibus
fletibusque deuicta caput eius
altari supposuit manu
sua qui ea presente conso
ratibus monasterium adiit
et finito probationis tempore profes
sionem fecit sollempniter mo
nachalem. Illa uero in
seculo remanens in honestos
amatores ammisit. Quo
circa [illegible] quod si est ita predictam
in monasterio quod intrant per
seuerare libere permittatis.

Decreuit [illegible] uideatur non
modicum deliquisse quod cap
consensu assensit. quod non sibi eadem
mulier consentiret tamen tibi quam
toti mundo se utilem red
deret [illegible] exoraret. ne
predicta mulier exponeret quod
eandem relinquere [illegible] o
porteret ne forte licentiam
daretur [illegible] ex quo tamen eadem
caput in altari sponte sub
posuit et predictum non continuit.
super [illegible] ipsi non est a
liquatenus audienda. Cum
ipsi [illegible] exceptionem pos
sit [illegible] fornicationis
[illegible] maxime cum [illegible]

[illegible]

[illegible]

fuit fornicata ipsam induxit
pretendendum. Idem.
Accedens ad p. n. s. mulier
proposuit quod cum v. viro eius
sibi nimio volens tandem
idem vir habitum assumere
monachalem postulabat
humiliter ab eadem ut tam pro
proposito faveret ipsi quod ipsa mu-
ta ubi a talia continentia que
dictis viri inferebat eidem et
se ipsam asserens continentiam
servaturam annuit votis eius.
Cumque idem vir in domo de Van-
di. ordinis Cist. religionis
habitum assumpsisset mulier
in domo monialium nullo
ibi habitu religionis assump-
to vel voto continentie e-
misso permansit. Processu
vero temporis cum idem vir ad
seculum rediens religionis
habitum reliquisset eadem mu-
lier se instanter ab eo petiit
restitui etc. Quocirca
mandamus quatenus si res ita se habet dictum
virum ut eam recipiat et ei
affectionem exhibeat coniugalem
appellatione remota cogatis. Honorius
III. episcopo decano et thesaurario Lingonensibus.
Significavit nobis A. mu-
lier quod cum ipsa F. viro suo
coram decano sancti Quintini
[illegible] archiepiscopi Senonensis [illegible]
pte sibi [illegible] licentiam con-
cessisset religionem intrandi
continentie voto tamen eius in-
dicto et recepta fide ab ipsa
quod perpetuo continebit idem decanus
post factam professionem a viro
predicto in monasterio in quo
habitum assumpserat mona-
chalem assumit ipsam de-
religionem intrare. Quia vero idem p-

mo non fuerit expressum eidem
et sibi expresso vim [illegible]
non adduxisse etc. Quocirca mandamus quatenus
si est ita et est talis etatis de
qua suspicio haberi non possit ipsam
votum continentie ob-
servantem sine monasterio com-
pelli non permittatis invitam.
Gregorius IX.
Gaudemus in domino et simul
[illegible] quod relicto maritali
thoro lapsu carnis incidunt
si mariti caritate diligentes
moniti eas ad frugem me-
lioris vite conversas noluerint
recipere [illegible] dum in claustris cum
religiosis mulieribus stude-
as collocare ut perpetuam
penitentiam ibi agant. Idem
S. monialium monasterii de [illegible]
Dudum a [illegible] ta.
mota questione quod vir suam dice-
bant maria comitis R. sancte
marie in cosmidin diacono cardinali
dedimus auditorem coram quo ex
parte querelosa proponens quod in
debite recusabas cum eas
uxor [illegible] de presenti
[illegible]
[illegible] sibi re-
stitui postulavit. Ex adverso
fuit responsum quod ipse [illegible]
remedio [illegible] spontanee
a novitate presentibus duo-
bus religiosis sacerdotibus et
ad [illegible] v. testibus fide
dignis [illegible]
renunciavit [illegible] resignato
illo in manibus alterius ex sacerdo-
tibus supradictis qui in persona
[illegible] religionem recipere
[illegible] idem etc. se casti-
tatem servaturum promisit [illegible]
[illegible] hospitalis de ponte obse

[illegible]

Mulier que i. remansit viro transeunte ad infideles puta sarracenos uel iudeos uel q̄ hereticos in iudicio ecce. Ex
illo ad cuius sensu videtur q̄d si non fuit iudicio ecce se
parata q̄ eo mutare religionem intrare non posse. et tala
est qui iudicio ecce fuit separata ab illo. et aliud qui non fuit
separata. sz ab illa ipsa uoluntate recessit. ii. i. de divor. de
illa. sz si noluit intrare religionem compelli dz ad ipsum redire
utroque casu. Siue fuit iudicio ecce absoluta siue non.

Laudabilem. i. tribuitur. i. cett. quod hos xxii. q.
i. Siquis viuente. quia eas non post hec si in
mortem ipsorum aliquid machinate fuerit licet inde
deo et fidem dederint ipse. c. i. q. c. relatum. de
eo qui dux. in ma. c. i. ut si de fco contraxerit. c.
sup hoc. t. c. cum haec. Ita cum quod post fidem datam
cognouit eandem uxore sua uiuente. al' so la fide

q̃d se devovit pmittẽs voto
sollempni oĩa et singula sup̃
dc̃a tribuens tibi licentiam
ad monasterium transeundi.
Ex v̄sa nec esse muls̄ pmitten
te ac fovente illi licentiã
eius quibus resignante sciat
h oĩa dicebat p publicum
istrim eẽ pbata manu. b. no
tarii arctin. confectum. Cum
pnoiat̃ t. pposuit q̄ cum a
misso pfato istius viro ipse
pma q̄ prius erat istia i suis
plib; i uno. aut q̄ i alio fuit
ab ipso formatum et cum natus
tibi fuisset sic verba. et verba in
dicabant ñ calore iracun
die gescente. q̃d ipsum decep
tore allexit pmonentes
eius q̄ i hospitali pdc̃o ab eis
ad libitum posset uti ac si
ppium retine pfato. b. sibi
incisioni pmittente q̄ nõ
solum ardorem sed et appeti
tum libidinis extingueret
i eodem. ipse q̄ conq̃ri i hac pte
fecisse dicto dinoscit̃ natus
seductus ptextu illecebris spe
pmissionis ac sibi ea condone
l' modo si posset cum eciam
obfuscare assumtam se fem sed ad
ista revocatur eos. q̄ an talibus
no ista psona i istim conse
bat uel i prima dum modo
ñ mitteret sibi a istim ñ tatis
mei ire inde. Cum sup
q̄ius aliquando pes memo
rato. c. dicti fuisset p q̄d ad
h se ppon̄t eẽ iductũ eo
tpe quo talia fca fuerunt
pure simplicit̃ ac uoluntate
p amore dei et remedio aĩe
sue suum inn advocati et ad
alia supdc̃a noscat pcessisse.

ipse q̄ a consortio sciatis hoĩm
de discede utriq; mutare
cum se illi etatis eẽ pponat ut
sine suspicione incontinentie
nõ valeat i sclo remanere.
Nos itaq; fiim hito n. i sti
no. te ab i petitione dci. c.
sñiali ducatis absoluendo p
petuum illi sup h silentium
imponentes. Idem.

Mulier que i fide remansit
post uiro al' nolente viro
qui ab infidelitate reuertitur
ipsi q̄ fuat ab eo iudicio ec.
separata ad religionem libe con
lare. Celestinus iii. de conver

Laudabilem uer
. i. ait sacione i
rogasti de fidelium
sarracenis qui cum xii. cc.
i captivitate eẽnt quasdam
xpianas uxores eorum insidiis et
machinationibus occiderunt
Certum q̄ post ea p ipsas ad
fidem xpianam conversi sunt. eas
ducere possint accipere i uxo
res. uel si duxerint coniugium
teneat eorundem. h tribuis talium
conventi regula sumus asseren
tes q̄ si in morte ipsorum ma
chinate fuerint machinate
licet earum studio ad fidem
accesserint: tamen nec eis ad he
re debent nec sunt si adhe
sint tolerandi. Cum tale
dampnum tali lucro eẽ compẽ
sare nõ valet. Ad hec
sarracenum qui in bello sunt
xpianos i fecisse uocant. et ca
in sup sarracenos pcẽ uo
sarracenum ad fidem conversi uxo
res eorum quos in bello etiam
ne occiderit sibi in matrimonium
copulavit. et ad ipsum xpianam de

mencionem non compellatur. sz post spiritualem fornicacionem
compellitur nisi ad religionem transire voluerit. ut hic
dicitur.

sarracenis mulieribus coniunctis ad fidem venisse noscuntur. ¶ Que post decessum uxoris in morte coniuncti unitatem christianorum instanter exposcit. ¶ In his gradibus et cetera. quia cum tales non permiserit uxorem istam defunctorum nimium. nec huiusmodi personas licite post conditi- onalem copulam christianorum nequeunt postulare. ¶ Greg- ore argentino episcopo. ¶ Ex litteris et cetera accepimus quod quidam de iudaice cecitatis errore ad christum venit liberum ad- ductis uxore sua in iudaismo relicta in iudicio postulavit instanter ut eorum filius quem ipsi emus assignaretur eidem ad fidem catholicam quam ipse susceperat perducendus. ¶ Ad quod illa respondit quod cum puer ad huc in infans existat. prop- ter quod magis matris indiget solacio quam paterno sibi quam prius laboriosus in partu do- lorosus ac post partum labo- riosus fuisse noscatur ac ex hac legittima coniunctione maris et femine magis nimium quam pa- trimonium nuncupatur dictus puer debet convenienter apud eam remanere et cetera. ¶ Cum autem filius in patris potestate existat. cuius sequitur familiam et in minis et etate tali quis non debeat apud illas remanere personas. de quibus possit esse suspicio quod saluti vel vite insidientur ipsius et puer post tenerum apud patrem non suspectum autem debe- ant et moram in quo prius si eum remanere contigerit apud ip- sam possit invitam adducere

ad infidelitatis errorem in favorem maxime fidei christi- ane infra predictum tempus primum assi- gnandum. ¶ Alexander III. exonien. episcopo.

De voto et voti redemptione rubrica.

De peregrinatione. ¶ Ponitur de omnis vero rubrica. tis an elemosinis redimi possit pro necessitate in aliud commutari et cetera quibus est que- stionem pendet arbitrio ut con- sideret diligenter qualitatem per- sone cum commutationis causa an in- firmitate seu affluentia divitiarum aut alia causa probabi- li peregrinationem redempsione melior fuit et deo magis ac- ceptus est. ¶ Idem dicit exinde dispen- sare. ¶ Idem norwicensi episcopo.

Venientis ad nos R. cum narratione accepimus quod in puerili etate constitutus iero- solimam proposuit profici- scendum quoniam qui sepul- crum domini proposuit visitare fidem dedit et suam recepit ab eo qui sibi fidem in ma- nibus fideles extiterint et cetera. ¶ Nos autem ipsum a voto quod in etate tenera ex facultate potius quam ex arbitrio discretionis pro- misit absolvimus. ita tamen quod id votum redimat elemo- sinis et in ex consilium nostrum in toto vite sue tempore in pau- perum et dum modo ad hec sue facultates sufficiant de- beat providere. ¶ Idem ma- gistro A. de mandeford.

Literaturam tuam et cetera. cum ex quadam innuitione nimio fuisses mortis pa- vore perterritus. non verba protulisti. non tamen moralem proponens

Scripture. et j. temporale obsequium. non est illi necessaria certa delicti satisfactio cuius totum iure compulsionis obedientie impeditur sui condicione. de pe. di. v. § his auctoritatibus. sic non frangit propositum quis si melius commutat. ut de iureiur. pervenit. ii. et ideo est ar. quod in casu monasterium non est in potestate patris

preceptio autem contra ius. sic cum parentes aliquem pro patria puerum et filium in monasterium volunt ingredi. xx. q. ii. addimone. vel in ingredere monasterium. et ipse contradicentem patre in extremis in quo ipse debent esse modici. ar. xvi. q. i. nos autem. si vero postquam monasterium ingressus fuerit delinquit. bene subicitur patre et disciplinae abbatis et regularum illius loci. ut de regula. c. ult. et j. de sen. ex. cum illorum.

Non est. et j. de auctoritate. sed arg. ar. quod ipse potest dispensare in voto terre sancte etiam. ut e. c. i. sed cum vota ex necessitate sunt solvenda. xvii. q. i. c. i. et de iure naturali. non videtur quod ibi habeat locum dispensatio quia durum est. nocere et reddere domino nostro. j. e. magne et c. prio. unde in his votis non dispensat. sed declarat. tamen si quis novet peregrinari. sub intelligitur si commode fieri potuit. ut de iure iurando. quanto. ubi de hoc et de voto et iuramento dicitur ut plus fit nec frangit votum qui illud in melius commutat. ut c. pro. de hoc dictum est et iuramento. dicitur ibi. sicut vero frangit votum qui illud in melius commutat. ut c. prio. et hoc dictum est. ut e. c. i. Adimplere. si iusta causa subest. ut e. c. i. ar. securius non est quo quis ad deum. cum quo papa dispensat nisi sub sit causa dispensationis nec dicitur absolutus qui causam extra ordinis supprimit. ut de off. or. ex parte. et j. de sen. excommunicatum enim habebit tamen exceptionem.

quod ad etiam ille tamquam sine causa dispensatum est ar. ff. de fideius. inter eos omnes. § pe. quo ad deum si bi allegatio non valebit iudicatur eo teste quo iudice. ix. q. iii. aliorum hominum. et xi. q. iii. audi. regnum ipsum. sic ergo ipse preferet utilitatem privatam utilitatem communi et cum hoc. de postul. c. iii. et vii. q. i. scias. et viii. q. i. in scripturis. et de regular. licet. non sunt contraria. quia hic non preferet. sed differt. et quod differtur non aufertur. xxii. q. ii. quesitum. de pe. di. vii. nemo ....

Licet. et j. liberum arbitrium. unde dicit aug. que non recepit de liber. que egressa est proferet. xxvii. q.

ratio quod religionis habitum eciam alias suscepimus. et s. t. quasi rex. quod si plus non est in voto professum transgressor iudicari non potes. si non adimplearis quod dixisti. Idem.

Scripture. et s. Reus facti voti auctorem non habet. quod ipse ob sequium in perpetuam nec est religionis observantiam committere. Innocentius iii. Strigonensi archiepiscopo.

Non est dicendus voti transgressor qui quod voluntate apostolicae sedis distulit adimplere. ut

Sane significavit nobis rex ungarie quod cum in regni turbatione constitutum carissimum tuum sibi sensit hactenus profuisse utilitati eius non modicum derogares si ierosolimam sic ex voto teneris regno pergens impacato. et s.

Ideoque mandamus. quod non prius iter arripias ierosolimam adeundi quam regnum ipsum fuerit tranquillitati pristine restitutum vel super hoc receperis ab apostolica sede mandatum. Idem regi andree ciuci.

Licet universis ubique sit ad bitrium in movendo usque adeo tamen solo necessaria est perfunctum ut sine periculo salutis dispendio non liceat a ueteri resilire.

Accepimus si quidem quod cum rex ungarie pater tuus ages in extremis voti quo voverat domino ierosolimam in forti manu humili corde visitare se sub interminatione et maledictionis paterne commisit tue fidei exsequendum. et tu assumpto crucis signaculo te id impleturum sine dilatione quibus promisisti. et s. ac. quod proposuisti certis sollicitudinibus usque ad festum exaltacionis sancte crucis debitum accepte crucis exsolvens propositum iter accipias et similiter perseqeris. ne si bonus tibi a patre iniunctum et ante sponte suscepcum occasione quilibet decetatius patiaris te ipsum de rectlas susceptione indignum et hereditatis emolumento privaveris cum recusaveris honera supportare sciturus ex tunc anathematis te vinculo subiacere et iure quod tibi si decesserit res sine prole deberet in regno ungarie competebat ordine primogeniture privandum et regnum ipsum ad minorem fratrem tuum ab apostolica sede deuoluendum. Idem decani.

Magne devocionis. Idem episcopo.

Magne devocionis. et s. cum tandem eciam dictante consciencia cum gravaret nec palam quod pro comite campanie fuisti in armis pro tribus constitutum eidem esse credens pro se desfacere subvenire ad ipsum propositum accedere et signum peregrinacionis et devocionis tere orientalis dominicam crucem assumpsisti. et s.

Quamvis autem audita morte ipsius intencione tua conspicies iam frustratam. voluisti tamen sine consilio apostolice sedis ad propria remeare. sed igitur sus urbem intencionis tue propositum ac statum tue devocionis nobis humiliter expressisti. et s. Et quod tamen precipue duximus negocium

i. nuptiarum. et ea sunt in nostris officiis gratiora que cum haberent nobis non impendente cumulata ex dilectione suspendimus. xxviii. q. i. iam nunc de spiritualibus. in aliquo tamen potest commutari vel differri. decani. ut ar. e. c. i. et ii. et j. e. c. magne commutatur fidei exceptione. ar. quod quis potest iterum de palio et voto quod implere quia mortem solvit votum cuius persolucionem. ar. xxiii. q. ii. ante defunctorum. et xxvi. q. v. sicut fuerit occasione simplici minuit ydonea. quia in generali verbo non intelligitur. ar. ut de elec. cum ante. et ut de off. del. ex parte ii. § ex ceterum. imp. quando autem. et de iure iur. venientes. et c. quinta valet. si decederet sine ipsius dominus qui autem dimisit contineri ac ebellator qui et inimicos eius dimisit filius privandus. dicit hic in noc. quod filius eius non adimplet voluntatem defuncti. tota hereditas sit ei auferenda. et idem dicit canon. xi. q. i. silvester. et hoc concordat legi autem que. c. de fide i. q. l. ult. in si. auct. cum ii. obseruatur in extraneo herede. sed licet filius in stituti heres non adimpleat voluntatem defuncti non ideo totum potest. sed reservatur ei legitima. c. de fide. a. auct. sed a plius. et legitimis potest dici quod licet in hoc casu se indicet ex hoc in iure equum tis. vel vicarie per eam legis ob favorem terre sancte vel melius dic quod non vim ii. iii.

no quod dicit lex de leitimo relinquendo. non potest hic locum in hiis dignitatibus que dividi non possunt. quia regnum unicum debet esse. et si conduceret quod talis diminueretur. cito restringeretur. sed alie hereditates ut dividuntur inter heredes. sed hic tamen unus debet esse rex. et sic dicit quod totum regnum deuoluitur ad alium fratrem. ut de iureiur. intellecto.

Magne devocionis. et j. voluisti. sine consilio. et bene quia neque iuramentum suum vel votum debet interpretari. ut de elec. venerabilem. et j. e. ex multa. tamen certus esset quod non esset obligatus. ar. j.

III

de sen. ex com. inquisicio in fine. t. quod legitur. hec
enim semper consideranda sunt. ar. xi. q. i. aliud. in-
di decima. in fine. Sane. hic incipit ostendere quod uotum su-
um prestare teneatur uiuentes. non obstante quod gaui-
non cesset cum etiam sine causa non uisset inchoum tene-
retur. s. de conuersio.

quod uotum commutari possit. commutari possit. cum quod
mandatum dei et uotum pari passu ambulant ut hic
dicit. et mandatum dei potest adimpleri per quod exemplo
lens. ut. xxii. q. iiii. innocens ergo uotum. sic arguitur
tatur hic innocente. jo. si uictillos. ut xi. q. iii. in terij

coniugata. excepto sa
cius est dispensa
re potest cessante
causa. ut dictum
sunt. causa enim pro
in pedit. nisi exp
matur. c. de con
di. ob. ca. da. Si re
petendi. nisi aut
se subintelliga
tur. ff. de iure de
c. stipulacionem
jo. prohibita. c.
pallio. primi. c.
nouerit. s. secundum
redditur. Si nec de
cens indebatur
ut ut uiuentes
uotum redo. s.
le. j. de aposta.
quidam. in fine

attendenda. quod liceat secundum equi-
tatem. quid deceat secundum hone-
statem. et quid expediat secundum
utilitatem. ¶ Sane non
indebatur emissum uotum uenerabilis
uiuentes cum corde leti
prestitum iouete et reddite
domino deo uestro. ut primum ad
consilium secundum ad imperium re-
feratur. Sed nec decens indebatur
cum sit scriptum in euangelio
nemo mittens manum
ad aratrum respiciens
retro aptus est regno dei. ¶ Pre-
terea non indebatur expedire
cum ex solutione tua scanda-
lum posset laicorum mentibus
generari dicentium. non est de di-
ctorum tuorum exemplo contemni
se ad uoti obseruationem te-
neri. quod enim agitur a prelatis fa-
cile trahitur a subditis in exem-
plum. unde quod dominus dicit ad
moysen in leuitico si sacerdos
qui est unctus peccauerit faci-
et delinquere populum. ¶ Dum
etatis uite senescentis de-
fectus atque canicies que
inter labores et dolores su-
os te larem possunt in contrarium
allegabantur tunc erant et tunc.
suspiria. cum iniuncto pas-
toralis sollicitudinis es liga-
tus sine cuius assensu uo-
tum peregrinacionis emittere
non debueras forsitan. et s. v.
ipsum est uotum quod extitit forte
honestum tamen erat ex per-
sona uouentis minus licitum
indebatur. ¶ Cum enim ex ca-
nonica institutione dicatur absque
sui episcopi licentia peregrinari
non debeat et ex hoc non minus im-
mo potius se a preceptis astrictus.

indistincto potest quod absque
generali et speciali licencia uo-
tum peregrinacionis quod tecum
diu absentares de emittere
non debueres. et s. ¶ Cum igitur in
lege ueteri in qua non minus
preceptum domini obligabat quam
uotum hodie obligabat
in ecclesia primogenita quod domino
mandabantur offerri quedam
domino redimerentur ut primoge-
nita leuitarum quedam redimi et
uitaliorum et brutorum quedam commu-
tarentur in animo sicut primoge-
niti asini qui oue commu-
tabatur ex hoc attendentes
quod uotum commutari possit
in opus alind pietatis. Ju-
dicantes quod os loquentium
iniqua lesset cum tibi non reddant
a fine uite mutatis. de illis autem
securi qui cum audissent a dis-
cipulis nonne scis quod phari-
sei audito hoc uerbo scandali-
zati sunt. responderunt sinite illos ceci
sunt et duces cecorum et preterea fa-
miliaritas licenciam redi-
mi uoti peregrinacionis tam
commutare ut expensas quas i-
stias eundo morando et re-
deundo facturus. aut religio-
so committas in eorum usus
fructum sui diminutione quibus
transferendas. et s. ¶ Et labo-
rem laboribus respires sol-
licitando in gillus deuo-
te uacans orationibus et ieiu-
niis fortiter exercens. ad hanc
in diligenciam faciendam
tibi spiritualiter nos induxit quia
cum publice tractum est. ex peccatum
committere assequendam deinde pre-
cipue uoti peregrinacionis
emiseris eo sublato deme

ba. redeundo fra-
tris. hec tamen temp-
a consideratur et
alicuius causa dedep-
natur. alii in expe-
sis fratris in prosequ-
da appellatione. s. de
ap. reprehensibilis quia
pit. c. cum attenta
non possit cum eicien-
s. s. de censibus pre
quia diuisitatem
sine diminucione
preter illam dimin-
tionem que fieri
pecunia transferenda
da. quia ulle quidem
portabit sumptu expe-
hendo inutilibit

Et quod dicit re-
pro. s. apostatam
de. nam apostata
ta dicitur redo
transit. xxvi. q.
vij. non obstante
ut. c. m. q. in. be-
neficiis. de pe. di.
permanata. agi-
tur a platis. ut
in. componitur
in his regitur de ex-
emplum. xi. q.
in. precipue. ind.
prelati fuit quia
in signum sunt ad
sagittam. deum
in seriores uita
eorum respiciunt. j.
de etiam qualit.

s. de scrip. cum ex
officiis. et xii. q. ij. ca-
ritatem. in fine. ut in-

et quando uerum etatis. hic incipit allegabat quod
non teneatur prestare uotum suum. forsitan non debe-
bas. in tractu ad loca remota. ar. vii. q. i. presentium.
et ff. de of. pro. aliud obstandum. vii. q. i. si quis in
clero. de pri. v. non de. uel istud forsitan est dubitati-
ui. sic. xxiij. q. ij. admone. s. de peticione. tue fraternitatis.
peregrinari. deo. di. uti. non oportet. ar. sic astrictus.
quia sicut clericus sine licencia episcopi sui non debet ab ecclesia ut
recede ab eadem. vij. q. prima presentium. et s. de re-
nuncia. admonet. sic episcopus sine licencia pape. s. de trans-
la. inter corporalia. cum quid. hic incipit ostendere

telligo quod hec pecunia mitti debet per aliquem religiosum
animal est illuc iturus. prius cessante causa. ar. quod cessan-
te causa cessare debet priuilegium. j. de. v. signi. abbate in
fi. et xvi. q. i. generaliter. et xxv. q. ij. s. ult. et insti. de ex-
cusa. tuto. et c. iij. s. fi. et c. de test. l. ult. et s. de decimis suggestum.

eam. jo. et s. de renuncia. post translationem ubi de hoc et s.
de iur. iurando et si xpc inst...

[illegible]

dio q: cessare potuit et effec
tus. Idem Cantuariensi archiepiscopo.
Quod sup his . et i . q̄si
uisti de his qui p cursu
tēe sc̄e signo crucis assūp
to pp infirmitatē uł pau
ptatem uł aliam iustam
cām uotum nequnt adi
plere cum sine distinctōe
receperis i mandatis . ut eos
qui signū crucis assūptū
abiecerunt ad resūptōnē
assūptum ipi̇ et executiōē
uoti cōpellas inq̄ . t . r .
q debiles et inopes magis
illuc defectū q̄ ad pfcm
accedunt cū isti pugnare
n̄ possint et illi mendicare
cogātur nisi forte sint nobi
les et magnates qui suis
secū expensis bellatores
adducant uł artifices et ag
cole qui de laborib suis
sibi possint adquirere necc̄ia
et tēe ibi subsidia ministrare. Quia
n̄ multi taliū pp breuitatē
possessōnū et paucitatē i bi
tancium ibi sint oportuni.
Unde circumspecte distinguendū
int illos qui tēpalem et eos
qui ppetuam i pedimēti
cām incurrunt hec q̄ p̄mis
i dulgenda ē dilacō . scd̄is
aūt est redemptio indulgen
da rer facultate pensata q̄s
possūt aut q̄s fecīt cēt ex
pensas psonar. Pre
terea pensata labore i sub
sidium tēe sc̄e transmittāt
exeq̄ntes pallios q pseue
quunt adimplere. Rur
sus int illos qui p defen
sione sc̄e tēe uotū peregrina
cōnis emittūt et eos qb

p satisfactōe suor̄ criminū r p
egrinacōnis i iungitur ctūm
distinguendū . q cū p̄mos
plus tēe sc̄e subuentu sit et
cū scdos plus labor itin
eris q̄ intencōne uouentis
uł penitentis ē attendi.
Unde si q̄s ꝫ nō nouenti
um ē inutilis ad pugnād.
cū ius suis ad eund me
lius ē redimere uotum q̄
expensas consumere. quia et de pe
nitente qui pp debilitatē
n̄ pōt iniūctē peregrinacōni
implere. Sane uir illū
gi n̄ aūt de illo qui cū inus
sit i potēs ad bellandū bñ
potēs est ad eundū … Ex
mulierib n̄o uouentib
ꝫ ctūm obsuand. ut que
remanē noluerint uiros
suos sequāt. cetere ū ubi for
te sint diuites q̄ secū i suis
expensis possint duce bel
latores uotum redimāt
q̄ uouer. Idē eidē.
Ex multa tue sollicitudinis
prudentia et i . f . consultacōe
q̄ ad inq . t . s . negō crucē
signator olim edidimus.
iuam inuenisti ad alias q̄ō
nes et utrū q̄ i ea dictū
ius constituat gn̄ale. ut pas
sim platis q̄ … illos
scdm ex pssam formā absol
uere liceat q cor sūt uixōo
in comissis sollicite requisisti.
Ad hec g̃ i r . qr i consultacōe
uīa ius editur et licet …
les ad quos tū i psār eius
spectet executō. uł …
explicat. Illis aūt so
lū in ius hec exeq̄ dum i
cumbit q sī ꝫ mādatum

[illegible]

possint ad inferiores dignitates eum in alia eccl'ia
habere et iste monachus fieri potuit consentiente
episcopo nisi resignaret eo facto tum eccl'iam gebenn.
secularis esset.

III

inde. Nam hec natura. Item nota quod hic non pre
fertur publica utilitas private. ar. ad hoc. supra
e. non est. et est ar. c. q. .vii. q. i. scias. et s. de pre
tus c. iii. ubi de hoc. vide. s. p dicendis. quod licet in
officio suum inhabiles sunt ad pugnandum possunt
tamen in aliis utiliter se habere. supra e. ex multa.

Postulastis et. vicesimam. qui solvere tenebantur omnes tam clerici quam regula
res ad subsidi
um terre sancte
sum quod fue
rit constitu
tum in concilio

generali mac
illa ad liberan
dum que non
est in hac co
pilatione. sed
qui crucem tan
te signati ut
qui etiam ij

nellent insig
nari non tene
bantur ad hec
tamen pro sibi
potuit terre
sit hic dicit
enormiter. et ideo non vult papa quod succursum
terre sancte occasione istius enormiter aggravare
in absentia istorum in quo
casu cessat praeallegatum. s.
de deci. suggestum. et s.
de v. sig. quid per nova
le. et si non potest
alteri subvenire
qui alteri leditur
commodius est
neutrum fi
nare quam al
terum ledere.
xiiii. q. v. denique. xxii. q. ii. primum. ff. de condic.

recepit a se. ap. specialem. Sic
igitur illi est in quaestionem commissi. Quia
consequitur tua fraternitas requisivit de
quibus religiosis sit intelligen
dum esse in te: scilicet ubi religio
si esse noverint hii qui tamen re
ligionis habitum suscepe
runt quorum plures votorum
sunt ignari. an episcopi
sive dignitate pollentes sive
religione debeant aliis pre
minere. nam ad neutros
illis executio iuris spectat
nisi per sedem ap. eis specialiter dele
getur. Secundo consuluisti utrum quod
dicitur si quis vovens tamen est in
utilis ad pugnandum quamvis
habilis sit ad eundum. melius est
ut redimat votum quam consum
at expensas. generaliter accipi
debeat ut nobiles et magna
tes qui consilio sunt strenui
et multos possunt secum trahere
bellatores an minores et
tantum modo ubi idem quod prius videat.
Cum si ad superiora occulum
tue considerationis extendas
quoniam illam invenies in sententie
consultationis nostre solutam
videlicet quod debiles et inopes magis
in defensionem terre sancte quam ad eius pro
fectum accedunt. et cum quamvis pos
sit aliter huiusmodi quod non sint inuti
les ad pugnandum quos et si per se
pugnare non possunt magni
tate tamen consilii adesse valent
pugnantibus et persone defen
sionis paganos revelare. et si qua autem
supra ponit mulieres que
remanere voluerint etc. Ex
ulterius intelligendo esse inducens se
ad peregrinationis propositum
nullius voti vinculo astrin
gunt etc. In tanta quorum

necessitate populi christiani ne terre sancte
impediatur subsidium viri
praeter uxorum assensum sibi peregri
nationis propositum vovere
libere valent et quod noverint li
bere adimplere. ut autem conse
quant sint attencius commone
de. Ex clericis vero duxi in
dendo quod cum clericatus officium eos
reddat inhabiles ad pu
gnandum nec ulterius consilio strenui
vel officio praedicationis instruc
ti aut magnatum sint obse
quio deputati aut ut ad
divites fuerint et potentes
ut in expensis suis aliquos
secum ducere valeant bellato
res magis expedit ab eis re
demptionem accipere quam ad vo
tum illos cogere prosequendum nisi
necessitas exigit vel utilitas
persuadet. Hoc autem
de voventibus dicimus non de his
quibus labor peregrinationis in
penitentia est iniunctus. Ad

Per tuas nobis litteras intimasti
frater constantinopolitane ecclesie et
suscipiendi habitum religionem vo
tum sollempniter emisisse
et postea promisisse in manibus
prelati eiusdem ecclesie et. s. duos
menses post quam a b. ap. se. di. redires
ses votum quod emiseras imple
turum, cumque tandem ipso tamen sac
to non curasses quod voveras
adimplere: tandem existens
voti transgressor vocatus fuisti
ad regimen ecclesie geben. et s.

Nos tuis desideriis consultum ut si
tuam desideras sanare consci
am regimen resignes ecclesie
memorate ac reddas altis
simo vota tua quod si capitulum
eiusdem geben. ecclesie te postea

exemplo. s. vo
ne vite. s. q
uerbo. ge. ex
plo dicit pre
dicante. xlii. di.

sic rector con
scientie nostre.
Ecce quod qui
relinquitur
propriae conscie
tie. sic. s. e. c.
per. et xxiii.
q. iii. vir cum
propria. et s. de

tenuisse nisi cum
prudentem. in fi.
xxxiii. di. ha
buisse. et iii. di.
denique. et xv.
q. viii. c. i. quia de nemine presumendum est quod
sit in memoria sue salutis. i. q. vii. scimus. et s. de
instit. mulieri. b. procuratoribus
s. ar. quod prelatus quando
se absentat ab ecclesia iusta de
causa et de licentia superioris
dimittere debet procuratorem in
loco suo qui procuret utilita
tem ecclesie. tenemini. sed
quare dicit tenemini cum
alii istorum non dum fecerint
votum. sed dicas tamen debere
insignari. sed dic quod iste licet votum ad
huc non emiserit. iam in animo plene deliberavit

et ꝓpositum suum in hoc frāt. unde sine ꝓpo continere non poterit. xviii. q. i. qui bona. sic. s. e. venies al' non diceretur castigesor. s. e. litteras tuas.

Theodosius. ar. disciplinae. hoc intellige cum monachi ipsum non habent quia tunc solam disciplinam debent. xvi. q. i. cum ꝓ utilitate. nisi sit honestum servicium debitum ex constitucione. xviii. q. ii. servicium. et i. q. iii. questitum. si enim habent ipsum tunc monasteria subsc. esse tunc ipsi quo ad legem dyoc.

Ad ministracione pruisum. al' ꝓprium habere non pot. xii. q. ii. non dicatis. xviii. q. i. monacho. xviii. q. i. c. i. et i. e. cum ad monasterium. ar. c. xxviii. q. i. de viduis. sed illud planum est quod monachus ꝓprium habere non pot. immo etiam sub ea condicione fiat monachus ut habeat ꝓprium condicio frangitur et remanebit monachus. ut. i. de hoi. ap. quinos. et rema net. iuris. et co. dicio frangitur. ar. ad hoc. s. e. ii usus. po. li.

modo canonice duxerit eligendum eos potius ordinem.

Honorius iii. Tereiemeni rex galdeni ꝓpositus.

Postulastis an ꝓfessis ordinem regularem quorum aliquibus crucem signaculum et reliquis crucis caracterem desiderat in signum liceat vicesimam prouentuum ecclesiarum vestrarum deputatam subsidio terrae sanctae deferre nobis et i. dis. v. t. c. i. xx. q. si esse n. p. absumam uiam enormiter non ledantur. Nos utiles fructus terre sancte ubi putabantur exemplo ostendere uicesime duximus relinquendam. dimissis privatoribus et conditionibus vestris potestis et tenetum votum peregrinacionis implere et sic potius iussus uestros transire. xx. ecclesiarum vestrarum terrae sanctae subsidio deputata. de

Gregorius archiepiscopo neapolitano.

Theodosius clericus nomine monasterio nec tamen regulam nec presbiterum preceptum intelligentiam disciplinae aliquis molestie inferatis. aut si quid illic per animos devocione accesserit vobis vendicari estimetis. Cum monachi quibus fuerint debeat per se solum quod sanctis adde eius offerri contingit. Ex concilio lat.

Monachi non singuli per se recipiantur in monasterio non pecuniam permittantur habere non singuli per villas et oppida per quascumque parochiales ponantur ecclesias. sed in maiori conventu aut cum aliquibus fratribus maneant nec soli inter seculares homines et spiritualium hostium conflictum expectent salomone dicente. ve soli quia si ceciderit non est qui sublevet eum. Si quis autem exactus pro sua recepcione aliquid dederit ad sacros ordines non accedat. Is vero qui eum recepit officii sui suspensione mulctetur. Qui autem peculium habuerit nisi ab abbate fuerit ei pro iniuncta administratione permissum a communione removeatur altaris et qui in extremis cum peculio invenitur fuerit et digne non penitu erit nec oblatio pro eo fiat nec inter fratres recipiat sepulturam. quod et de universis religiosis precipimus observari. Abbas autem qui diligenter ista non caverit officii sui iacturam se noverit incursurum. Prioratus quoque seu obedientie pretio non donacione nulli tradantur. alioquin dantes et accipientes a ministerio fiant ecclesiastico alieni. Priores autem cum in ecclesiis conventualibus per electionem capitulorum suorum canonice fuerint instituti non pro manifesta causa et rationabili non mutentur videlicet si fuerint dilapidatores. si incontinenter vixerint aut tale aliquid egerint pro quo amovendi merito videantur aut si et pro necessitate maioris officii de consilio fratrum fuerint transferendi. Alex. iii. Albiis conventibus cist. ord.

Recolentes quod ordo vester sit sancta plantatio et dolentes dicimus quod si non ab omnibus

ar. xviii. q. ii. eleuthius de hoc dictum est. s. de off. ord. dilectus filius. in ferratis. nisi necessarium quod canones inhibent. xviii. q. ii. hoc tantum. et c. quia sit. et c. luminoso.

q. i. e. de usu. et hic. nec. et c. de mili. que sub condicione prehenden da. ar. q. manifestum. et c. ut ius. de si condicio que fit cessam

accesserit. minima qui si in morte cum sepulture alicui reliquatur ibi esse inde dicitur hec gaudiorum. s. de sepul. de his. et c. cum sup. et s. de test. requisisti. nisi consuetudo repugnet.

Monachi. et i. ꝓ. i. de symo. qui symoniaci peculium. non ꝓ iniuncta administracione ut i. sequitur. parochiales. et sic patet quod monachi singuli in parochialibus ecclesiis esse non debent. et istud quod nos commune est quod hic dicitur ex dispensacione tamen videtur quod monachus preficitur in parochialibus eccl. xvi. q. i. in parochia. et c. cum ꝓ utilitate. et c. doctos. et c. symonachus. et c. si quis monachus. in collegiatis non eccl. non videtur quod de iure esse possit eligi. i. e. quod dei timorem. et s. de pre. pter tias. ve soli. vii. q. i. illud. lxxxi. di. in omnibus. ad sacros. et insup de monasterio expellatur. sim quod tunc dicitur. i. de symo. quia symoniacus. de si pecunia reo restitui et intret aliud monasterium. i. de symo. c. veniens.

mi. appone in alio. inmisimus. est. sed hec condicio de ꝓprio retinendo est. esse statum monachatus ut videtur quod nos ꝓ ipso dispensare non potest sicut nec in continencia. i. e. cum ad monasterium. in fi. et est ar. ad hoc. xxxii. xxvii. q. ii. non solet.

In hac opinione fuit hug. et idem credo quod non sit monachus quia abdicatio ꝓprietatis et continencia existentis sunt de statu monachatus. sicut in mio c. singulis. ar. contra. s. de oiter. omnis. dudum.

Sepulturam. sic. i. e. cum ad monasterium.

necnon in omnibus aliis piis operibus tam in spiritualibus quam in temporalibus ab illa sancta institutione ordinis declinantes in tantum ut aliqui ex vobis prae nimia institutionis oblivione contra ordinis vestri regulam villas, ecclesias, altaria possideant, fidelitates et homagia susceperint, iustitias et tributarias tenent. Et infra. ¶ Ideo per vos et monitis exortamur quatenus omnes illae quae per primam suam originem in ipso ordine fundatae et institutis firmiter sint intente. Et infra. ¶ Sed nunc relictis originalibus ordinis institutis ad communia volentes aliorum monasteriorum iura diverti, oportebit vos in commune censeri, quia dignum est ut qui similem cum aliis vitam susceperunt simul etiam sentiant in legibus disciplinam. ¶ Ceterum domus illae quae cum suis institutionibus ad vestrum ordinem se transtulerunt, vestris usibus omnino se satagant conformare, relictis possessionibus et communitatis quas institutio vestra non recipit, sic se in omnibus religionis iure decorent, cum admodum gaudent se in societatem ordinis et habitus vestri exemptam assumptas, sic et in paupertate scolarium vestrorum se delectent vestris institutionibus confortatas.

Clemens III.

Ex parte quondam canonici regularis qui cum in articulo mortis agens licentia a priore suo commonitus, apud quos conversatus fuerit habitum latens noluit resignare et sic diem clausit extremum et fuit in vestros fratres traditus sepulturae. Et infra. Quia ille canonicus non tamen fuit sancta sepultura privandus, et si sine maximo scandalo fieri potest de ipsa pia digne est ecclesia. Hoc autem tunc cum forte contigit in similibus est agendum.

Innocentius III. plebano sancti Agnini.

Quod Dei timorem prae oculis habens ex fructibus tuis volens cum ostendere tamen opera quae facis testimonium perhibeant veritati. ¶ Sane quondam desiderans ad frugem melioris vitae transire officium plebanatus resignasti coram fratribus sancti Victoris Bononiensis, promissione de tua conversione facta in professionem sollempnem emittens in habitum religionis assumens. (sic) ¶ Sed parochiani eiusdem plebis attendentes te laudabiliter praefuisse a Florentino episcopo impetrarunt ut mitteres ... super capitulum, se et professionem amisisse quia tamen dicti parochiani a nobis tam humiliter supplicaverunt postularunt. ¶ Confectum cum de licentia prioris sancti Victoris noscaris accepisse. ¶ Licet in concilio Lateranensi de monachis caveatur ne singuli per villas et oppida vel quascumque parochiales ponantur ecclesias etc. quia tamen id de canonicis regularibus speciatim non cavetur, qui tanquam a consortio monachorum non putentur, secundum regulam tamen inserviunt laxiorem, et praesertim quia canones et monachi praesunt

potest ibi re- ... in aliqua de licentia episcopi et potius dispensative
tunc remanet quod sua non remitteret tempore et ita dispen-
sat per promissionem ut remaneat. Et negat in officio plebani pro-
maritus bonum non secus alias nisi persone et expulsio per debita
munere regularem tanquam professus ut dicit in tractatu am-
[illegible]

[illegible] ... electi ex levibus causis removentur. Et de symo. p.
tangit in omnibus quia tota potestas in monasterio
abbati pertinet. xviii. q. ii. nullam. et si dubium est
mandatum ei prepositum est. xxiii. q. i. quid culpa-
tur. negligens quia pro negligentia potest removeri. xv.
[illegible]

ad ecclesiarum prelationem regimen
in presbyteros ordinari. Ex quo
debent pastoralis curę officium
quod privilegiatum est exerce-
re, sic annuendo duximus po-
stulatis, ut exercens officium
plebani secundum modum suum possit
unum canonicum secum te-
cum talibus ad cautelam cum
illis qui dicti sunt et talibus obser-
vantię tamen consortio quod solo
postulatis. I De abbate et conven-
tu Sublacensi.

Cum ad monasterium Su-
blacense etc. Firmiter inhibemus
ne quis de cetero mona-
chorum lineis camisiis utatur
et ... pellibus quorum alterum
in initio ordinis est sub obser-
vatione divini iudicii ne
quis monachorum proprium aliquo
modo possideat, sed si quis ali-
quid habet, totum in continenti
resignet. C Si vero post hanc
prohibitionem aliquid fuerit habere de-
prehensus, excommunicatione
premissa de monasterio expel-
latur, nec recipiatur ulterius nisi
peniteat secundum monasticam
disciplinam. Quod si proprietas
apud quemquam inventa fuerit in mor-
te, ipsa cum eo in signum perditio-
nis extra monasterium in sterquilinio
subterretur, secundum quod beatus Gregorius narrat
in dialogo se fecisse. Verum si
quid fuerit alicui specialiter des-
tinatum, non presumat illud ac-
cipere, sed abbati vel priori aut cel-
lerario assignetur. In oratorio
vel refectorio et dormito-
rio semper communiter silentium
observetur, in claustro quo-
que certis horis et locis secundum antiquam
consuetudinem monasterii lau-
dabiliter observatum. C In
refectorio nullus omnino carne
vescatur, nec quibusdam solle-
mpnitatibus sicut aliquando fieri consu-
evit conventus excepto cum abbate in
paucis ibi relictis, ut extra re-
fectorium edant carnes cum
illis diebus precipue regularis
disciplina sit studiosius ob-
servanda. Sed nec extra refectorium
nisi in infirmitorio esum carnium
edant sibi licere, quamquam ex causa ur-
gentia abbas possit fratrum
aliquos secum nisi hos. Nec
illos prout necessitas postu-
laverit advocare et eos quos se-
cum in camera sua mensę participes
exhibere. C Porro debi-
les et infirmi qui minime con-
ne indigent vel aliqua medi-
cina non seorsum in cameris
sed omnes in infirmitorio
que necessaria sibi fuerint tam in cibis
quam in lectis recipiant
competenter. Quod si quis eorum debi-
lis fuerit aut ... ut non
possit communibus cibis
et ... competenter, sic ei provideat si-
ne scandalo aliorum ut si
abbas vel prior noluerit in refec-
torio misericordiam facere
specialem, cibum aliquem compete-
tem non ante illum sed ante se
faciat apportari de quo il-
li ipsi faciat pitanciam pro
sustentatione nature. etc.

C Tales autem ad agenda
officia monasterii deputentur
qui fideles sint et discreti. Nec
alicui committatur aliqua obedientia
perpetuo possidenda tamquam
in sua sibi vita locetur, sed cum
oportuerit amoveri, sine contra-
dictione quilibet revocetur. C Prior

[illegible]

... sic ergo potest dispensare in re monachali. Contrarium ad
eorum extra de etate et qualitate. Item in xviii. di. v. carnem. Item intelli-
ge continenda. xx. q. i. Monachum. Item dispensat in ordine
... de ... extra de re. cum ... Item cum eo dispensat qui ex
... suscepit. Et de sen. ex. ... de ...
... ad ... di. non cogimur ... ad legem ... de ...
... ad legem ... in tractatu perpetuo ... qui non
eligitur canonice ... si abbas committit ei administratio-
nem de hoc habes. d. e. ... amoveri. ... tres canonice

... potest auferre ... extra de reg. ... i. in
principio et de medio potest aliquid facere ... in q. vi ...
... extra de ... di. ii. ... exponere hic dicitur non
potest licentiam indulgere ... non ...
... xxxii. q. v. Si paulus ... tamen ... in
hiis duobus ... dare non potest ... dicit ...
... nam ... votum castitatis dispen-
sare non potest ... equebovium
quo posset ... quia ... est ... melius con

nuentia. carnalis virginitas replet paradisum. xxxii. q. i. nuptie et castitas sola est que cum fiducia pot deo animas presentare. in aug. de ieiunio ... virginum coll. ix. et pullam commutationem pot dare homo pro anima sua cum sit preciosior omnibus ... xxxii. q. iii. ... xii. q. i. papinus.

[illegible] amissione in tantum fit collatio secundum proportionem et estimationem ... ad l. ro. de iac. ... cum in eadem ... singulas abbatias et sic exemptis ... hec eadem vice ... delegati ... constitutis ... hoc fit prudentia epo loci videtur quod non per hoc quod

aut preceptis post abbatem potens sit, ipse sermone et exemplo eruditus est doctrine fratres suos instruere possit in bono et a malo retrahere et zelum religionis habens fratres etiam ut delinquentes corripiat et castiget, obedientes foveat et fortet aliis conformet.

Abbas. Sed tamen omnes in omnibus reverenter obedivit quito fie[ri] quanto potentior sit tamen suum in conventu vigilem curam et diligentem sollicitudinem gerens de omnibus, ut de officio sibi commisso dignam deo possit reddere rationem. Quod si prevaricator fuerit ordinis vel deceptor seu negligens aut remissus, preceptis se noverit non solum ab officio deponendum, sed alio modo fratrum castigandum. Cum offensa non solum propria, verum et aliena desuper manibus requiratur, nec excusationem estimet in alio, quod super hiis de sua potestate possit cum aliquo modo dispensare, quia abdicatio proprietatis sicut et custodia castitatis adeo est annexa regule monachali, ut contra eam nec summus pontifex possit licentiam indulgere.

In singulis regnis sive provinciis fiat de triennio in triennium, salvo iure diocesanorum pontificum, commune capitulum abbatum atque priorum abbates proprios non habentium, qui non consueverint tale capitulum celebrare; ad quod universi conveniant prepeditionem canonicam non habentes, apud unum de monasteriis ad hoc aptum, hoc adhibito moderamine ut

nullus eorum plus quam sex evectiones et octo personas adducat. Advocent autem in huiusmodi novitatis primordiis duos Cisterciensis ordinis abbates vicinos ad prestandum sibi consilium et auxilium oportunum, cum sint in huiusmodi capitulis celebrandis ex longa consuetudine plenius informati. Qui absque contradictione duos sibi de ipsis associent quos viderint expedire, ac ipsi quatuor presint capitulo universo, ita quod ex hoc nullus eorum auctoritatem prelationis assumat; unde cum expedierit, provida possint deliberatione mutari. Huiusmodi vero capitulum aliquot certis diebus continue iuxta morem Cisterciensis ordinis celebretur, in quo diligens habeatur tractatus de reformatione ordinis et observantia regulari, et quod statutum fuerit illis quatuor approbantibus, ab omnibus inviolabiliter observetur, omni excusatione, contradictione et appellatione remotis.

Proviso nihilominus ubi de sequenti termino debeat capitulum celebrari. Et qui convenerint vitam ducant communem, et faciant proportionaliter simul omnes communes expensas, ita quod si non omnes potuerint in eisdem, saltem plures simul in diversis domibus commorentur. Ordinent etiam in eodem capitulo religiosas et circumspectas personas, que singulas abbatias eiusdem regni sive provincie, non solum monachorum sed etiam monialium, secundum formam sibi prefixam vice nostra studeant visitare, corrigentes et reformantes que correctionis

Item non quod monachago ... prudentia ... novo ... de novo scripte. Item ... etiam ... de spon... Item maior est ... impositio ... ad ... monere. Item ... carnale ... de sonerio ... ex hibito ... c. viii. et c. et parte.

In singulis. ... salvo iure diocesanorum ... visitationibus ... correctionibus ... necessaria ... xx. q. iii. ... ix. q. vii. ... scriptum ... tenea... ... capitulum ... c. iii. ... ad hoc aptum ... distantie ... longe ... quod ... omnes ... in parte ... discordant ... delegati ... venerint ... ordinarii ... c. vii. ... impetitione ... tenere ... absolvi ... pares ... c. ult. et que remanserunt correctionis et reformationis. quare locum

dicit ... salvo iure et c. ... satis pot dici ... istis ... corrigere ... negligens ... quia ... non ... alios ... monastica ... usurpatione ... ex ... xi. q. iii. ... videtur ... negligentias quod

primo debeant monere ... q. 8. de of. de. quito. ... q. iii. ... quod sine aliqua admonitione possit

visitare. et quia melius ... episcopi. nec epo fit prejudicium ... admonendum

non habet appellatio ... reprehensibiles. in c. cum ... de of. de. irrefragabili nisi fortasse modum excedunt ... nec etiam recusari possunt ... quia cum ... eligunt eos personas ... iii. q. iii. ... de causis ... cum olim ... causa suspicionis ... de of. del. ... recusatio nulli est deneganda. iii. q. v. ... suspecti ... de sen. et re iu. ... proportionaliter et pro numero personarum et secundum facultates

denunciant epo ut illum amoneat et ita salvo iure epi. hoc offitium exercent tamen si epus vellet visitare locum ipsum propter hoc ... epo ... videtur quod epus hoc faciendum ... non impediendi eos monasteria vero exempta ... aliqua ... visitatione ... c. ex. imo non obstante epos visitatione ... c. of. ... denunciant epo ... sic l. c. ex. ... ut cum predicti visitatores accesserunt. hic patet quod visitatores isti possunt visitare etiam ...

non fuerint negligentes. iniurias sustinere. ne inde nascatur iniuria. unde iura nascuntur. C. de acc. qualiter l. ii. et C. unde vi. meminerint.
Ea que. H. per abbatem. correctio in monachis primo loco inspectat ad abbatem. s. de off. ord. quoniam. qui si negligens fuerit devolvitur potestas ad superiorem ut ibi. et aliis punitur de negligentia ut sequitur. l. §. proxime. modum culpe. ut in quo maior fuit culpa maior exerceatur vindicta. l. di. quia tua. et xxiiii. q. i. non auferimus. in fine. et si similis fuit in culpa suspiciens sit in pena xxviii. di. quia eq. nec pena amplius extendatur quam delictum sit in excedente reperiatur. s. de his que fi. a ma. p. ca. quesivit. C. de pe. lex. sancimus. personarum delectu. sic s. de re. iudi. novit. et s. de preben. c. pre. ar. contra. quia plus peccat qui unus qui alter. xxiiii. q. i. qui contempserit. xl. di. homo christianus. xi. q. iii. precipue. xv. q. i. illi. et de modo misericordiis in fi. hic ergo non habet locum distinctio personarum cum omnes sint equales nec aliquis contendit quomodo nobilis vel potentior quin non habet separatim. xii. q. i. non dicatis. xx. q. i. non dicatis. xx. q. iii. presens clericus. xxxvii. q. ii. scripsit. et ideo sine delectu personarum sunt percellendi qui ibi delinquunt. ar. contra s. c. cum ad monasterium. rebellibus. quia in contumacibus persistere nos convenit et severos. ii. q. v. quanto. s. de poeni. pla. c. i. si vero sine scandalo hoc fieri non posset referatur ad apostolice sedis examen. iudicium. ar. s. e. c. pre. §. si vero in hac novitate. in ovem morbidam. quod resecande sint putride carnes. xxiiii. q. iii. resecande. quia una ovis morbida totum gregem inficit. xlv. di. si illud. se ipsis sive mo. primo enim debent se ipsos corrigere abbates. deinde monachos. xli. di. §. i. et xlvii. di. §. nec non ff. de neg. ge. l. pupilli. §. ille. et ex. de pre. cum ex eo. ff. de fideiussor. tutor. et a quo dicit suos monachos prohibere multo fortius et se ipsum. ff. si fiu. ven. alicuius nec potest alios corrigere qui vitiis tenderit sibi eadem tone que corrigit omisisse. xxv. di. primum

Ea que. H. per abbatem. correctio in monachis primo loco ... et reformationis officio indigere. ita quod si rectorem loci cognoverint ab administratione penitus amovendum. denuncient episcopo proprio. ut illum amovere procuret. quod si non fecerit visitatores ipsi hoc referant ad apostolice sedis examen. hoc ipsum regulares canonicos secundum ordinem suum volumus et precipimus observare. Si vero in hac novitate quicquam difficultatis emerserit. quod per predictas personas nequeat expediri. ad apostolice sedis iudicium absque scandalo referatur. ceteris irrefragabiliter observatis que concordi fuerint deliberatione premissa vel pre missa. Porro diocesani episcopi monasteria sibi subiecta ita studeant reformare. ut cum ad ea predicti visitatores accesserint. plus in illis inveniant quod commendatione quam quod correctione sit dignum. attentissime precaventes ut per eos indebitis oneribus monasteria ipsa non graventur. quia sicut volumus superiorum iura servari. ita inferiorum nolumus iniurias sustinere. Ad hoc districte precipimus tam diocesanis episcopis quam personis que preerunt capitulis celebrandis. ut per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescant et advocatos. patronos. vicedominos. rectores. et consules. et magnates et milites seu quoslibet alios ne monasteria presumant offendere in personis aut rebus. et si forsan offenderint eos ad satisfactionem compellere non omittant. ut liberius et quietius omnipotenti deo valeant famulari. Honorius III. abbatibus et monachis Nimbar ... dunensis et marchie. Cluniacensis constitutionum.

Ea que pro religionis honestate et profectu a visitatoribus statuuntur in generali capitulo ordinata generali abbatum in capitulo processerint ad visitationis officium exequendum de statu monachorum et observantiis regularibus diligenter inquirant et tam in capitibus quam in membris corrigant et reforment que noverint corrigenda. Inter cetera quod monachos delinquentes per abbatem loci corrigi faciant. eis iniungi penitentiam salutarem iuxta beati Benedicti regulam et alia instituta non fere normam prave consuetudinis que contra legem in quibusdam ecclesiis inolevit. Ipsi et visitatores monachos quos contumaces invenerint et rebelles iuxta modum culpe in carcere vel aliter censura percellant absque personarum delectu non parcendo rebellibus ob suam pertinaciam vel potentiam amicorum quin ovem morbidam eiciant ab ovili ne inficiat sanas oves. Si vero abbates in corrigendis iuxta visitatorum mandata et alia instituta se ipsis sive monachis inventi fuerint negligentes per clamorem et compleantur et puniantur publice in capitulo generali quod pena ipsorum sit aliis in exemplum. Quod si abbas non exemptus fuit a visitatoribus nimis negligentes et remissus inventus id diocesano loci denuncient sine mora et puniri decernet et fiat prout idoneus co...

et xxvi. di. una tamen. quod primo de eiice trabem de oculo tuo qui festucam de oculo fratris. iii. q. vii. §. tria. v. porro. in fi. et i. q. i. multi. vii. ubi. ex ceteris oculis aliorum dampna inde ... ad disciplinam ... sensus ... vel publice. in capitulo. quia publice delinquerunt et quia ad admonitionem fuerunt negligentes. ar. ii. q. i. si peccaverit. in exemplum. ut. ii. q. vii. quia ... ad le. iul. repe. l. i. ff. de penis. l. capitalium. §. famosos. ff. de poe. l. bona fides. §. in fi. indiciorum strepitu. l. de accusa. olim. et hoc ideo quia hi regulares de facili amoventur a suis administrationibus. l. de symo. privatus. et ideo non est ordo iudiciarius quarum sua dis in his inquisitionibus regularium. l. de accu. qualiter et quando. in fi. et in casu isto non est amplius requirendum de talibus cum iam constet per inquisitionem visitatorum quod de loco suo bonus non est. sepius querendum. ff. nan. cau. sta. l. si. in fi. item. habes hic quod iudex potest de causa cognoscere non tamen potest sua sententia ferre si in causa eorum. iii. q. vi. quamvis dividimus. per talem sit ne preiudicetur episcopo diocesano et in hoc casu salvum est ius eorum. s. e. c. presenti. in pri. et idem est et in exemptis quorum depositio sedi apostolice reservatur. ut. l. pre. §. de eccl. contribuere. ff. ad l. iul. repe. l. navis. in pri. §. cum autem lacertus. xi. l. xii. in pri. et eorum negligentiam. et sic aliquis post depositionem officii tenetur reddere rationem de his que gessit vel que male administravit. sic curator tenetur de sua administratione et conveniatur post depositum officium. C. de curator. l. iii. et sic magistratus rei publice de lata negligentia tenetur. ff. de administr.

re. ad ci. p. magnitudo. clericos seculares. quia officio dicitur non debere esse professis. nec est audiendum in bone(?) extra. xvi. q. vii. in nova. et s. de elec. cum cum(?) novie autem et. de diacini(?). i. consecrandus. tunc nomen appellat eccl. sicut electus in consecrat

adiutor usque ad capitulum generale. ¶ Si autem dilapidatores inventi fuerint vel aliter inutiles amovendi possessores sunt sibi a visitatoribus denunciatum fuerit amoveat ab eis iudicio sine strepitu regiminem abbatie ac monasterio provideatur interim ad ministratorem idoneus qui temporalium curam gerat donec ipso monasterio fuerit de abbate provisum. ¶ Quod si forsan episcopus hoc adimplere noluerit aut neglexerit visitatores vel presidentes capitulo generali devolvant eum ad apostolicam sedem non differant intimare. ¶ Idem eos de exemptos abbates fieri precipimus per visitatores vel presidentes capitulo generali deponi vel possessores a. p. reservata tamen ut abbas qui amovendus videtur interim per visitatores vel capitulo presidentes ab administratione suspenso administrator idoneus monasterio deputetur. illorum excessus et alia que iniusta fuerint intimanda capitulo presidentes nobis denunciant presidentes ministros et providentes quod de communi contributione a bonis iuxta cuiusque facultatem sufficienter ministrent expense. ¶ Sequentes autem visitatores perquirant per eorum vestigia diligenter et eorum negligentias et excessus sequenti capitulo referant generali. ut iuxta culpam publice debitam penam reportent. idem et de abbatibus presidentibus generali capitulo precipimus observari. ¶ Precipimus quoque ut in nullo

monasterio ad plenendas recipiant decetero abbates vel monachi clericos seculares. nec hii qui iam recepti sunt locum vel vocem in capitulo dormitorio refectorio seu claustro sibi vendicare contendant. seu monachorum cellis oportune se presumant inmiscere. set beneficiis sibi concessis contenti honeste consistent oportuna obsequia in monasteriis sicut debent impendentes. nichil quoque vel ibi in temporalibus vel aut spiritualibus exigant in ipsis monasteriis vel usurpant. ¶ Siqui vero talium a visitatoribus inventi fuerint tamen non si possessores immo exceptis et per visitatores et presidentes generali capitulo in ceptis beneficiis priventur eisdem. ¶ Hec omnia et monasteriis que non habent abbates proprios sed priores necnon in monasteriis monialium que ad eandem condicionem abbatissis et monialibus congruentes precipimus observari.

Greg. Victori archiepiscopo Neapol. De religiosis domibus ut episcopis sint subiecte.

Hinc nimis ut ... ait ad basilicam que dedicanda est. di. ix. qui autem civitatis extra quam sit dare incolas baptizavit ecclesiis et ad eam consignationem sub annua devotione exierit ... hoc autem locis convenit diffiniri. Si ille ad consecrationem noceret cum per huiusmodi quos semper suum constat debere permitti.

Idem Agapito abbati.

Omnia monasterium quod in ... Marciano sicut est hostilitate faciente domino desolatum.

est et sic est ad quod papa non intendit nisi alicuius derogare privilegium. s. de consue. cum olim. et s. de cons. inter dilectos.

Ad hoc. e. ti. auctoritate pontificali. hoc ideo dicit. quia privatus locum non facit sacrum ... dere di. in tantum quod sacerdos in sepultura ... [illegible]
... vestimenta. xix. q. iii. que semel ... de eccl. et sup. [illegible]

simul tuo monasterio cum omnibus rebus suis ut quod ei competit ac omnibus presertim inveniendo. etc.

Ipsum autem monasterium sic tenemus ordinationem commisse cognoscas ut cum instructionem illic si episcopus fuerit intuitus sicut in civitate monasterium tuum est situm sub interveniens cum est diocesi. &c. Nam sic hi loci ordinationum dispositionem ut tamen iura sua singulis a episcopis inviolata fuerint. Ex decretis eugenii pape.

De cetero docilis eralis similibus locis prosollicitudine episcoporum in quorum diocesi extiterint et ad easdem civitates quibus constituta sint ordinentur. Urbani. iiii. anno. epo.

Quibus est in quinto. cc. iii. q. Si locus ad hospitalitatis usum et pauperum provisione fuerit sic moris est dedicandus pon. destinatus cum sit religiosus non debet in mundanis usibus deputari. sic de vestibus et lignis vasis et aliis utensilibus ad cultum religionis propositum deputatis antiquis constitutio includitur et observatur venerabilium patrum ed. sententiones. Innocentius. iii. constan. patriarche.

Inter. iiii. et sequente quidam monasteria per se remanere potuerint ordinata. non ad seculares clericos sunt transferenda. sed si regulares clerici potuerint ordinari. Idem abbati et fratribus de septe conf.

Constitutus in presentia nostra episcopus albanensis in ecclesia castri quod in provincia in monasterio vestro reconoscebat a nobis ius episcopale petebat quoniam dicta erat in diocese albanensi. Unde cum venisset eum tenebatur in episcopalibus respondere. & c. Cum

procuratores vestri proposuit ex adverso quod cum ecclesia sita esset in diocesi albanensi ei tamen non tenebatur in aliquo respondere. cum dominus clemens papa cui episcopus qui fuit episcopus albanensis universas ecclesias ad ipsum monasterium pertinentes in diocesi eius sitas et quicquid iuris tam in monasterio vestro quam in eis habebat in emphiteosim sub annua viii. denariorum usualium pensione in monasterio vestro concessit. in modum ut liceret abbati et fratribus a quorum vellent episcopo tam ordinationem clericorum quam consecrationem altarium in ipso monasterio et prefatis ecclesiis optinere in quibus et nobis mortuariorum etiam partem induisit. etc. pp. p. n. quam ab eo factum fuerat confirmavit. Unde cum et si ipsa ecclesia aut quam fuisset ecclesie albanensi subiecta. monasterium tamen vestrum iure suo se potest legittima prescriptione tueri cum per xl. annos eam pontifice possedisset.

Ceterum procuratores vestri concessione episcopi levitani non tenere dicebat ut potestatem continentem symoniacam pravitatem cum non tenam mortuariorum monasterio concessisset et tamen in ordinationibus clericorum quam consecrationibus altarium non induisisset ei plenariam libertatem. non est dubium quin cum spiritualia his extitant eo ipso quod sibi huius recompensationem certe pensionis accepit quod commisit victium symonie unde concessus hic nullam optinet firmitatem confirmatio autem apostolica se fuerat per subreptionem obten

[illegible] reservatam ... [illegible]

... simul pertinere pensione. i. censu. agno- scimus. ut quod episcopus possit aliquam ecclesiam eximere a se in totum ... [illegible] ... episcopi possint conferre privilegium ... [illegible]
... [illegible] ... dare decimas extra baptismalem ecclesiam ...

capiendum est id quod initio tenet. ff. de leg. in ambigua. dico quod committitur hic ... [illegible]

percipere ... aliquam compensationem ... [illegible]
... xvi. q. ii. visis. et q. de cons. ...

pastoralis. nota. [illegible]

pensionis. i. census. iuxta ratam. Vel dic quia pensio ista pro privilegiis ecclesie solvebatur. et est hic ar. quod si quis steterit in libertate quod non solvit canonem quod non tenetur annue suo. quia ista condempnatur ad restitutionem pensionis sibi tunc. i. xl. an. citra. Sed si id contingerit quod non sunt actum nullo iure. i. ad renovationem rei emphiteotecarie. in suo sat. vel actum ad hoc petendo una

dem. inter dilectos. anotato. i. manus domini nostri mediatione in quantum de prebendis fuerat. de sen. excom. inter dilectos i. per episcopum sabin. vel iure communi ad eum spectabat. de excessibus prelatorum. c. xxiij. q. ij. monasterio. et xvi. q. vij. omnes basilice. c. vi. de morem. vel episcopale iure. hoc in initio continet. de off. or. conquerente. ipso posita. i. ipsam naturam in loco suspecto. et vi. suarum sepositam. de re. de sen. excom. medio

episcopalia que episcopo cederat monasterio sed non exprimitur quod per et petitio episcopi ut dicit quod vel priori debuit monasterium. vero iure quod habebat in possessione successione agentis ille huiusmodi episcopi recepit ex eo quod non solvit pensionem debito tempore. de locato. et c. potuit. et actum sunt ad hoc. quia finem modo agendi. et c. i. de actu. ar. et iij. de sp. le. hely. vel super his. Sed revera lucrum sunt ... episcopi decimis in quo ... non cuter dumm dictum in emphiteoticum. Et utile. sed sunt census ... in quo

(z) directum utile dominium transivit in monasterium et hoc apparet ex illa ista. vel dicatur et quid iure ... in monasterio quod in ecclesiis in diocesi eius. et c. vel ... tempore ... quod non solvit. non potest ... donatis. sed census ... tenetur restituere et hoc sunt census petitus petendo iure episcopale ... et id ... nativum sunt monasterium ad integrum pensionem. i. censum ... nam sunt hac petitione petito iure episcopale non solum ... episcopale iure quod iure ... et quod continetur pacto ... de pre. audientis. et ubi ... in peticione hac dec. pensionem.

tractum in ea de pensione et nulla mentio habeatur. et infra.

[C]um igitur nec insolitum sit nec novum ut cum episcopi ecclesias conferunt presbyteris locis aliquid sibi reservent in eis nomine pensionis. nos quorum cum libertatis privilegium vel protectionis personis aliquibus ecclesiis indulgemus. gratis accipiamus censum. gratis oblatum. et in litteris nostris ad successorum nostrorum memoriam census exprimamus quantitatem. auditis et propositis per yconomum monasterii vestri et yconomo eiusdem episcopi ecclesie nomine in solutione pensionis predicte super ratam questione gesta pro dictam ecclesiam et restitutionem fructuum xl. annorum ratam eandem per diffinitivam sententiam condempnamus eius yconomum vestrum ab impetitione yconomi eiusdem episcopi super his sententialiter absolventes. super ipsa petitione silentium imponentes. [I]dem abbati et conventui farfi.

[Q]uum venerabilis frater noster I. sabin. episcopus ecclesiam sancti angeli de cantia cum suis pertinentiis et possessionibus petiisset assensus et eam ad se tam in spiritualibus quam temporalibus pertinere allegaverit et omnia eius communem quod cum constituta sit in diocesi sabin. sibi plene debeat consistere potestate in temporalibus quoque ad se dictam ecclesiam pertinere intendebat. ostendere per publicum instrumentum in quo continetur expresse. I. sabin. episcopum. b. fa. nunc abbati in duabus personis post ipsum dictam ecclesiam cum suis pertinentiis locavisse pannina. iiij. solidorum papiensium in pensione. Sed procurator ipsius proposuit. contra instrumentum predictum nullam fidem penitus adhibendam. proponens similiter eandem sententiam etiam suam in loco suspecto factam ubi iudex ad vocacionem partis recesserit. et infra.

[C]um igitur nobis constiterit ecclesiam supradictam constitutam in diocesi sabin. episcopale ius in omnibus spiritualibus idem episcopus adiudicavimus in eadem. ut tamen exceptis que per authentica scripta ei dinoscitur esse subiecta. et infra. quia vero istrumentum predictum per quod episcopus ecclesiam intendebat quoad temporalia vendicare ad faciendum super hoc fidem invalidum esse cognovimus. ut potest per predictam deviare suspectum nos ab impetitione ipsius quoad temporalia eiusdem ecclesie duximus absolvendos. [I]dem.

[C]um dilecti filii et infra. quia cum non poterit in. n. per. tinnari cum nuncius monasterii super prorogatione ratihabitione litteras non haberet eam ipso duximus penitus in committendam mandatarius quod si constitutam habuerit ad sedem apostolicam appellasse cum quod esset in metu suspensionis vel excommunicationis vel in monasterium interdicti sententias tulerit legitime appellasse vel monasterium auctoritate episcopi eiusdem exemptum eo non obstante quia habuit ab eo tam nuncius quam finem suorum assensum et obedientiam repromisit cum fraus et dolus ei procurari non debeat iudices indices illas sententias non tenere. quod si absolvi in excommunicationis prorogatione defecerit nec legitima se potuit per se excusare tunc licet

lectos. quod hic cum inter datur in isto. quod si sit cum omni suspicione. ar. de re. iu. cum a deo. et c. ad audienciam. et c. de eodem. cum ad. col. l. ut. Sed quid si tamen sunt reposita sint de eadem marum. non videtur quod obstet. ar. j. de pre. iur. cum olim. c. de ce. i. cum compater. ... tenet quod de eadem manu et in loco nostro, pecto ob est. sed nunquam sit in uno loco et tamen per quia que posita sunt in isto processur bis propositum vel quod sufficiat ad probandum. ar. ibo. de re iud. cum j. et a. c. si ex falso. in. et hoc sane. per ... quod non est per suspectum quod in sentendum sentam sit. quod et tamen illa ratione confirmabat. sicut ipso quod in scriptum. falsatum sunt sufficiebat ad imponendum ei silentium. vel de iur. cum olim.

[C]um dilectus. in ratihabitione. secundum inter dictam inter hec ... procuratoris et ... nam vel aliquis simpliciter constituitur procurator generaliter constituatur transigere sive componere non potest. ut. de ar. per ... et c. de trans. i. ... et sic intellige. ff. de pro. mandato. sed habitum autem clausula illa. et quid ad aliud et est ... ratum habebit tunc potest transigere componere. et ... ar. ... illa adiecta. et sic intellige. ff. de pro. superintendentem. et sic differentia videtur ... ff. ... sol. i. l. iij. sed procuratore ... de off. del. ... in ... quod non est ... inter mandatum procuratorum ... de rato. et mandatum procuratorum aposta ... de rato. et sic intellige. de off. del. ... de

gio. i. censum. et hoc exposito probatur per illud quod ipse dicit gratis censum accepimus. et non dicit census exprimimus quantitatem. et ita plana est dec. Vel aliter. i. super episcopalibus iuribus et ita pensio ista competebat in predicto.

[C]um venerabilis. et j. ecclesia sancti ... episcopi ... quod si una ecclesia agat de subiectione alterius quod nomine agendo contra ipsam ecclesiam. Sed potest contra ipsum ecclesiam que est in possessione illi ... de elec. querelam. et xvi. q. iij. inter memoratas. et de prescrip. audientes. non debet. ff. de servit. l. ult. ij. ... et ff. si ser. vind. ... familia. ar. de ap. ad audientiam. et de ... non contra ... de elec. querelam. si ibi convenitur ... dicitur suo nomine et nomine ecclesie. pertinentiis. petendo ... nomine larga vel. sic. de restit. spo. cum ad sedem et verbum pertinere late patet. ff. de v. sig. verbum pertinere. quod ius ... dec. est. de ... ob. c. ij. et de

transac. contingit. et id dicitur hec de rato. quia in mandato procuratoris continetur semper dicitur in ... quod ratum habebit partis. quicquid fecerit sed illa ... ad quam datus est. ff. de pacti. ... non enim potuit renunciare privilegio suo. de ar. cum tempore. et quia ... assensum ... suorum. non obstat monasterio quia dolus ... et c. ... q. vi. ... et de prescrip. ex ... cum venerabilis. ... hic de una de ... ecclesia ... de una ... de presc. audientes. ff. de excep. nemo. ... alterius ... ad ... de iud. ... et de off. de ... maiores. ar. quia qui proponit ... non est audiendus. de ap. sollicitudinem. ff. de tribu. quod in ... elige. de ... pecu. ... Sed quid si debuit proponere omnes exceptiones. i. certum terminum. non videtur quod possent ... dictum. de excep. pastoralis. et qui in una ... volens aliam ... proponere non ... hoc faciat. i. terminum prefixum in sed de ... sed quia ... dilatatoriam opponit plures exceptiones que non sunt contrarie ... nisi non proponit omnes. j. (q)

[illegible gloss]

proferret sed an dictis sententias appellatione remota tu monasterium iudicetis a iure ecclesie Sublacensis in causa de qua est immunitatem sive eo in placi ne appellationis diffugiente si nobis constiterit de exemptione vel lima praescriptione tam ab eodem quam monasterium ab impetitione episcopi absolvatis. Idem in concilio generali.

Ne nimia religionum diversitas gravem in ecclesia Dei confusionem inducat firmiter prohibemus ne quis de cetero novam religionem inveniat sed quicumque ad religionem converti voluerit unam de approbatis assumat. Similiter qui voluerit religiosam domum de novo fundare regulam et institutionem assumat a... de approbatis. Illud etiam prohibemus ne quis in diversis monasteriis locum monachi presumat habere nec unus abbas pluribus monasteriis presideat.

Urbanus III. De capellis monachorum et aliorum religiosorum.

Recolentes ubi monachi habitant populus per monachum non regatur sed capellani qui populum regant ab episcopo postulentur monachorum instituantur ita ut ex solius episcopi arbitrio ... ordinatione ... ... ante ... ... Innocentius III. ... ecclesie Sancte ...

Dilecti filii ... syndici ecclesie ... ab yconomo Sancti Laurentii de ... in servitutis baptismatis capellis et sinodalibus ... electione postulans possessorum et petitor ... ecclesia Sancti Laurentii sit in ... ... Sublacensi ... ... exceptionis ... ...

... contra ... posset allegare cum illa ecclesia Sancte ... praescripsisset sic per testes legitime docebat ... ... Sancti ... ... fuit sponte confessus quod ecclesie Sancte ... servitium et baptisma ... ... testes ... qui ... ... ad capitulum ... ... capitulum confessus ... ... quo se ... ... spoliati salvo ... proprietatis ecclesie Sancti Laurentii ... ... proprietatem quod ad servitium baptismatis et possessionem quo ad capitulum ... noluit synodi ... ... nomine Sancti Laurentii ... ... ecclesia ipsa nullo medio ad ... pertinebat. ... monasterium ... ... monasterium titulo ... ... incongruum ... ... supponant. ... ... institutionem et destitutionem ... ... Nos ... ... yconomo Sancti Laurentii syndico ... ... in ... ... in institutione et destitutione ... ... yconomum ipsum ab ...

[illegible gloss]

tione synodica nisi prius absolvimus, syndico vestro super hoc perpetuum silentium imponentes. Honorius III. episcopo Venetensi.

Ex parte tua fuit propositum, quod abbas et conventus Riuenensis necnon [illegible] ordinis [illegible] litteris apostolicis se asserunt sibi esse concessum, ut in singulis ipsorum prioratibus singuli monachi commorantur, si ibi pluribus facultates non sufficiunt, petuntque eorum dicto cum alio obviet Lateranensis concilii, de quo mentio non est in litteris antedictis, fr. b. [illegible] quia huiusmodi litteras a sede apostolica non credimus emanasse, quae si per occupationem forsitan emanavit, nolumus per hoc derogari. Ex .xxi. supra eodem. Idem Vinduniensi(?) archidiacono.

Audivimus quod nonnulli monachi regulari observantia abiecta in quibusdam prioratibus habitant soli contra statuta canonum et decreta. Quocirca mandamus quatenus prioratus seu priores vel ipsos ad claustrum revocetis, facientes in ipsis ecclesiis perpetuos sacerdotes vel alios monachos eisdem associetis, cum quibus vitam possint regularem ducere, monitione praemissa per censuram ecclesiasticam compellatis. Ex .xxi. medio Matiscensi(?).

De iure patronatus.

Triani .12. c.

Perlatum est nobis, quod ecclesia in his dominis(?) propter hereditatem dividi non debeat, et ideo simultates inter eos suboriuntur, propter quas sacerdos officio suo ibi canonice fungi non possit: si aliter provideri non potest per episcopum, ut nullo modo ibi missarum sollemnia celebret, donec ad concordiam redeant, et ecclesia sacerdotem canonice habeat, qui illuc sibi ministerium valeat exercere. Ex .xxii. Tiburi(?).

Decernimus etiam, ut si contigerit propter ecclesiae dissensionem patronos ut ecclesiam noluerint sibimet proprio presbitero exhiberi aut non potuerit ipsi consentire, tollat reliquias atque eiusdem ecclesiae claudat hostia, ut sacrum ministerium nullus in ea celebret, antequam unum eligant presbiterum, qui sacro sancto fit idoneus patrare. Ex .xxii. Lat.

Quoniam in quibusdam locis fundatores ecclesiarum aut heredes eorum potestate in qua eos ecclesia hucusque sustinuit abutuntur, et cum in ecclesia Dei unus debeat esse rector, pro sua dissensione plurimos repraesentant, praesenti decreto statuimus, ut si forte in plures partes fundatores sua vota diviserint, ille praeficiatur ecclesiae, qui maioribus iuvatur meritis, et plurium ordine eligitur et approbatur assensu. Si autem hoc sine scandalo esse nequiverit, ordinet antistes ecclesiam sicut eam melius secundum deum viderit ordinandam. Id quoque faciat si de iure patronatus quaestio emerserit inter aliquos, et cui competat infra tres menses non fuerit diffinitum. Ex eodem.

Praeterea quia in quorundam laicorum processit audacia, ut episcoporum auctoritate neglecta clericos instituant in ecclesiis et removeant cum voluerint, et possessiones quoque ac alia ecclesiastica bona pro sua voluntate plerumque distribuant, ipsos anathemate decernimus feriendos.

In alia pena est imponitur ei qui ab ipsis laycorum consentit sine electionem quia fit ineligibilis. s. de elec. quisquis. ar. contra

i. e. cura quod etiam possit habi per laycum ubi solvitur ......

Clericus autem qui ecclesiam per laicos sine consensu episcopi acceperit, a communione fiat extraneus, et si perstiterit a ministerio ecclesiastico et ordine deponatur.

Alex. III. Ebor. ar.

Quod autem consulis si clericus idoneus ad vacantem ecclesiam presentatus non fuerit ab episcopo diocesano admissus et postmodum alius idoneus presentatus et institutus ab episcopo possessionem tenuerit corporalem an primo clerico ecclesiam petente debeat possessor removeri vel possessor priori preferri dubium non est quin in casu isto melior sit conditio possidentis qui ante quam presentatio pro se ad episcopum appellatum non est quia a primo fuit inordinatum.

[illegible] Decernimus quod si laici clericis vel collegiis de concessionibus vel donationibus instrumenta dederint in his ubi vel sine consensu diocesani episcopi presenti carta confirmatum, si consensus episcopi non accesserit vel aliquid prius quod non sit datum habeat quam ab illo datum qui non potest de iure donare.

Idem Exon. epo.

Pia quidem clericis advocatis ecclesiarum presentantur quorum in possint acquirunt ut primo modo consanguineum vel nepotes ad easdem ecclesias presententur per appellationem [illegible] patres eorum ad vocationibus talis acquisitus a prima [illegible].

Idem Sarum epo.

Ex litteris [illegible] de Saro. Salesbiriensis episcopi accepimus quod defuncta persona ecclesie de la [illegible] miles qui villam in qua ecclesia sita est a monasterio de [illegible] vinculo ad firmam tenebat ad eandem vacantem ecclesiam clericum presentavit episcopo presentavit primo modo abbatissa predicti monasterii presentavit eundem ad ecclesiam supradictam quo nolente presentatum ab ea recipere appellavit causam archiepiscopum qui ipsum episcopo deposuit coram te et [illegible] quod si in nobis constiterit quod prefato milite prefata villa fuit non excepto iure patronatus ad firmam concessa vel antequam de iure patronatus inter abbatissam et militem controversia esset sub dicta prefatus vir presentata [illegible] per episcopum ad presentationem militis instituatur sive ei cum modo alter sit idoneus dimittere ecclesiam ita quod si abbatissa obtineat adversus militem ubi de temporalibus debeat providere.

Idem Wintoni epo.

Quamvis preter eundem non alium [illegible] quod si laici episcopo in consulto ecclesiam non vacantem dederint religiose domui et postea eam vacantem ad presentationem eorundem clericus fuerit per eosdem episcopum institutus, postea concessio facta institutionem quo minus habeat rata et firma non potest avertere in prejudicium tamen illa concessio de iure nullius possit esse momenti tum quia de re non vacante facta est tum quia laici sine auctoritate episcopi nemini possunt ecclesias dare [illegible] religioso loco ius patronatus conferendi liberam habeant facultatem.

Si vero ius patronatus vacante ecclesia licet religioso loco contulerint aliquis sine presentatione eorundem clericus fuerit in ipsa ecclesia institutus [illegible]

Rigorem iuris est institutio irritanda. Idem eidem.

Pnnomiam &c. absurdum oio ur ut ab singlas pronor' hiuanam 9diōnem mutacōnes ecc̃iaꝝ ordinatores aut ordinacōes mittentur ul' institutiones ecc̃iaꝝ ab advocatis ul' aliis psumant. Idem. Ebor. arch.

Cum laici epis nescientibus aut nō 9sencientibz ecc̃ias clicis 9cedunt ī qbz hñt ius patr. & postea p ipa clicos illos ad easd epis repsentent ut illi ad eoꝝ psentacōne ī eisd ecc̃iis ab epis instituantur & eoꝝ de institucō stare qa auct' epi sunt instituti 9cessione pō re q̃ nulla est oio evacuata n. n. lz laicis clicos ī ecc̃iis p sui posicōne ppa ordinare. Idem abbatibus prioribz & clicis patriarchatu Eborac.

Cum pastor constitutis. tit. &c. q̃. ex donacōne laicoꝝ nisi auct'e dioc. epi ad sit 9sensus nullus ul' iurim aliqs sibi ecc̃ias vendicare psumat ul' retinētant acquisitas n̄ ūma ul' sunt p sepcōne nuntiāt aut dioc. epi. hñt p̃ea 9sensum. cū n. laici n̄ possint in aliquos nisi ius qd hñt trāsferre huiꝯ 9cessiones irritas penit' ee censemus. Idem lingon. epo.

Si vero ordinacō alicuius ecc̃e ad tuam institucōne spectat & patronus a laicoꝝ devenit pronat' in tuo eccl'e patium aut acceptancium proget. sias et sit a p. re. i eadem psonam. & ydoneam institue ita q repsentet ab eo qui ius eiusdem pronat. Idem hospitalis.

Cum sciamus relinquentis &c. p̃hibem ne cum rōne feudoꝝ emptoꝝ aut ne adquisitor ul' alio mō ius pronat' i ecc̃iis. prochialibz adquisierintis epo ius prochialem minuere psumatis. Idem.

Ex insinuacōne. c. clici ul' accepimus q cui ei fr̃s ius pronat' q in qbzdam ecc̃iis habebat vobis accensit & ... eas quondam sine ipsi assensu occuparunt & detinent occupatas &c. q̃. si est ita eas detentores ut easd p dcō clico restituant p eum libe ordinatas. mo. p. 9 p lias. Idem Acon. epo.

Consulunt nos &c. cum sciamus decimas traditario n̄ psit tem' nō decetas ligentem sustineri ut clici ecc̃ias a pentibz suis simoniacas ppa auct'e detineant aut laici filiis & aliquibz aliis concedant easd. Idem.

De iure vero pronat' &c. q̃. si r. lumo 9paruit i communiens sit vendi i pronat' q e spuali annexu 9tractum illum irritum ee decernas. Idem.

Nullus laicus decimas aut ecc̃iasticam aut q. & ecc̃iastici iuris est sine 9cessione sui pontificis mo astius ul' canonicas. offerat. & si quis ecc̃e ip vitatis ul' avaricie cā

[illegible]

ꝯsentire noluerint. ro. po. nu
cietur. et q offerendo est eius
tunc licentia offerat. Idem.

Significasti. et infra. si epi ꝑ
ꝑ modum suam ꝑsentacōe
ꝑsonarum ad ecclasticis. a ꝑo
nis earum ꝑ ecclasticis. sibi ꝯ
missis ad epm fuint ꝑsone.
ydonee q̄s ad eas vacantes
ꝑsentauint sunt admitte
de. Idem abbi sci albani.

Consultacōnibus. et infra. si
aliquis clicus ab ordina
rio iudice. in ecclia fuit in
stitutus ad ꝑsentacōne
illi qui eidem eccie uidebat ee pa
tronus. ꝯ ea i ꝑonatam
eneāt i iudo institutus ii or
ab ipa ꝑ ꝑ remouin. si tpre
ꝑsentacōnis sue ille q ei
ꝑsentauit ius ꝑonatus
ecce possidebat. Cum ꝯ
ei qui dicitur de ꝯ nullum
i possim ꝑ iudicium gñe
sui eo nō possidebat. s
tū eccie uidebat ee ꝑonus ai
n eet positi ab eo. ecclia re
moun. Idem aꝑpo. ebor.

Suggestum est q cū eccie
ꝗdam. de assensu dñi fun
di auctē ebor. archiepi. ecc
sci. p. ebor. ꝯcesse et assi
gnate sint i ꝑbendam. ca
noici de nouo burgo ꝯces
sionē illam irritare nituᵗ
occōne donacōnis q sibi
assiunt ꝑus factam vñ i i m
donacōnibus ecclia requiros
sit expertanō ꝑonorum ꝯ
sensus qz tū ecclastice n
auctē inueniunt pon. ꝯcede
ꝯcedi nō ꝑsunt. Signi
ficauit q prior ꝯcessio si
cui assensu ꝑoni et auctē.

ꝯ pre. facta est. aut ei assen
sus fuit ꝑea subsecutus posti
or ꝯcessioni ꝑfertur.

Quoniam illa ꝯ ꝑ ferri
ꝯeius postius facta q de as
sensu dñi fundi et epi auc.
fulcitur. Idem aꝑpis

Retepis ꝑ angliam ꝯstitutis.
Relatum est q nō nisi
occōne laice recognicōnis
ñ requisita epi audia. bñ
ficia ecclastica. sibi ꝑsum
ūt i vris ꝑochns uendi
care. Quia g̃ laica ꝑsone
ñ mittit ꝑ laꝯ suū se talia
ascendit ac ꝑ laicidigni
sunt pastoris noie l ꝑro
gatiua gaudere. ꝯ. q. eos
si ꝯmoniti ꝑ ꝯea minime
resignauint ñ ea ad ꝯces
sione nunuti sunt ab i
officio rectiatis et bñficiis
alienos. et infra. Ad hec
qm ꝗdam laici ecclias per
sonibus spoliant et sic inter
ecclasticos faciunt coram
iudice seclari litigare nob
iniugim ut eo publice
sb ꝯ minacōn e anathema
tis arceas ꝑ hibe. Siqs
autē ꝑ hibicōnis uiꝯ cōtep
tor extiterit eum excoicacōi
sbdatis. Idem.

Cum decet. et infra. illas
aut ecclias de quarum ꝑona
tu ꝯ̄tēsa fuit si. i. vi. m
ses ꝑ q̄ vacauint ñ fuit
tīminata licitum tibi sit
de psona ydonea ordiare.

Uice. m.

Preterea qm ad uocati
eccliarum ius aduocacōnis do
nacōnis l ꝑ eꝯōnis titulo
anisq ꝑ sua uoluntate ꝯ

[illegible]

Preterea. et infra. aduocati. i. ꝑoni ad uocacōis. i. ius pa.

tributis illatos inferre presu/mit aliquas angarias requirunt et alia tanquam a propriis rusticis ab ecclesiasticis extorquentes. presenti decreto statuimus. ut patroni sive advocati sive procuratores sive vicedomini sive custodes. vel guardias habentes seu quocumque alio nomine censeantur a gravaminibus ecclesiarum cessaverint ipsis prestantibus et moderatos redditus a diocesanis episcopis institutos exigant aut si amplius exegerint ecclesie restituant. Contra quorum vero qui secus fecerint in futurum vinculum aliquod decrevimus non latere.

Idem noviomensi episcopo.

Cum autem advocati clerici idoneum episcopo presentaverint et postulaverint per modum eo non instituto alium et idoneum in eadem ecclesia admittat. quis contra tenorem presentacionis iudicio episcopali relinquendum. si laici fuerint eius ius competit presentandi. Verum si collegium vel ecclesiastica persona presentacionem facere qui prior est tempore iure potior est.

Clemens III.

Cum nobis fuit ... t. dam. ... quod sicut ecclesiasticam cum assensu diocesani episcopi construxerit eo quod patriarcha ad quinque. Ceterum in conventuali ecclesia in electione prelati facienda talem sibi honestum personam postulat assensus. nisi aliqua consuetudo in contrarium optineat ut partes suas interponere debeat electioni faciende.

tum est in capitulo quando unus presbyter a patrono eligitur et per institutionem a diocesano loci episcopo presentatur.

Ex fundacione quoque ecclesie honor presentationis fundatori suam fiat. si ad episcopum ... ab ecclesia illa modeste fuerit ratificatus est canonibus institutum.

Innocentius III. Rothomagensi archiepiscopo.

Preterea postulasti per litteras edoceri utrum clericus advocantem ecclesiam in qua ius optinet patronatus se ipsum si est idoneus valeat presentare. Cum igitur nullus se debeat ingerere ecclesiastice prelationis officiis. tamen quia nullus se potest ad presbyterium alicuius ecclesie presentare quantumcumque idoneus sit quibuscumque studiis et virtutis adiunctis.

Idem convenensi episcopo.

Cum pro clericis ... si episcopus cordias et ... si de iure patronatus quod consistit inter aliquos et cano(nicos) petat infra ... mises non fuit diffinitum ecclesie ecclesiasticam ipsam de persona idonea non differas ordinare. ita quod illi non debeat preiudicium generari qui ius evincit patronatus.

Idem archiepiscopo et cancellario ...

Cum olim fuit ... Ostiensi episcopo tunc apostolice sedis legato archidiaconus carnotensis mandavit ut ecclesiasticam quam in isto archidiaconatu primo vacare contingeret donationis sue fuerit in beneficio alicui conferret eandem de qua ... clerico disponsaverit per inde ... de ... ibi vacasset. idem archidiaconus mandati eiusdem legati ad ipsam ...

secularia presentavit, cui fuerat ab eodem legato cassato, ipse prefato W. contulit ecclesiastici. sic vacantem. et infra. ¶ Vacante vero quadam prebenda in ecclesia sancti Martini Turonensis, dictus episcopus eandem ecclesiam ad presentationem archidiaconi, H. clerico prebendam vero prefato W. assignare curavit. unde ipse H. supplicavit canonicis sibi ecclesiasticam confirmari, ut poterat quia ad presentationem archidiaconi venerat prefatum sed dicebat ad episcopum. et infra. ¶ Nos igitur attendentes quod cum prefati archidiaconi memorati. G. tamquam laicus ad illam ecclesiam presentasset, qui tamen postea ad eam admissus non fuit, sed dictus H. ab eodem archidiacono presentatus ad ipsam episcopo institutus, iuxta statutum Alexandri pape, non primus sed secundus ius est assecutus in ecclesia memorata, et sic archidiaconus prefatus G. tamquam clericus presentavit, quem in eo quod tamquam clericus faciebat subierat iurisdictioni legati, unde prefatus idem legatus donationem illius ecclesie sibi decreverat obtinendam ad eam tamquam clericus non potuit quempiam presentare.

¶ Presentationem ipsius magistri ecclesiastice secundum iustitiam decrevimus permanere, et ei non obstante collatione ipsius ecclesie secundum prenominato H. primitus auctoritate canonicam extitisse adiudicantes eidem, et prefatam cum fructibus medio tempore perceptis ecclesiam plene ac pacifice possidendam, predicto G. super hoc perpetuum silentium imponentes.

Idem. Lexoviensi episcopo.

Pastoralis officii. et infra. Postulasti edoceri an clericus ad alicuius ecclesiam a patrono laico presentatus, si diocesanus episcopus ipsum noluerit admittendum ex hac presentatione aliquod ius assequatur nulla, et si fortassis ad apostolicam sedem appellaverit et pars ab ipso imposita, idem patronus alium curaverit presentare, ac sedes instituerit episcopus presentatum, id ab eadem ecclesia debeat amoveri. ¶ Nos igitur Alexandri pape vestigiis inherentes qui inter presentatos a clerico et laico patronis distinguens inter presentatos a laico collationem possidentis censuit meliorem, dicimus quod institutus presentatus secundo loco a laico patrono robur optinet firmitatis. ¶ Verum pro constitutum ut episcopo quod presentatum ydoneum manifeste recusavit admittere ad providendum eidem in competenti beneficio compellatur quantum permittat in loco in quo ipsum non est dubium deliquisse.

Idem Lexoviensi episcopo.

Postulasti per sedem apostolicam edoceri, ut cum rectores parochialium ecclesiarum quosdam presentent ad suarum ecclesiarum titulos ordinandos, utrum electio talium ad ipsos rectores pertineat, an patronorum, et si in hiis non est requirendus patronorum assensus. utrum ius suum faciat manere eligendi ut cum ipsas ecclesiasticas vacare contingit intitulati hii non sint alias preferendi, ad quod hoc respondemus quod per intitulationem hii

sed in collegiata ecclesia nullum possunt presentare.

nullum patronis preiudicium generat. quin possint alios ad alias ecclesiasticas. cum vacaverint presentare. non de priore possessoris assensu. Gregorius.

Mansimus. Eboracensi. se ad nos. et infra. intelleximus quod cum capitulum Eboracense ecclesiam de Gamesford vacantem in qua ius optinet patronatus. R. clerico concessisset. ipsi postmodum. L. clericum alium ad eandem ecclesiam presentarunt post appellationem a vobis ad sedem apostolicam interiectam. et infra. quia cum ex iure patronatus non concessio sed presentatio ad patronum pertineat presentatum si est alias idoneus non obsistat canonice institutioni ipsa ecclesia potius ut possit reportare. Ex. xi. apparitum.

De censibus et exactionibus et procurationibus.

Statuimus ut unicuique ecclesie mansus integer absque ullo servitio tribuatur. presbyteri in eis constituti non de decimis. non de oblationibus fidelium. non de domibus neque de atriis vel de ortis iuxta ecclesiam positis. neque de prescripto manso aliquod servitium faciant preter ecclesiasticum. et si aliquid amplius habuerint inde senioribus debitum servitium impendant. Augustinus super epistolam ad Romanos.

Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit. et infra. vos subditi esse debetis. ideo et tributa prestatis: quia hoc est pro subiectionis. Gregorius. Stephano cantori.

Venientes. et infra. asserunt predictos abbas presbyterum Massenovam in doatione consuetudines vel leges ponere. et infra. quia si abbatem non in possessionem institutum talentibus temporibus aliquando novitates impermittas imponi. Idem constantiensi episcopo.

Licet multum. et infra. dixit nobis frater noster archipresbiter ad collationes ... presbyteros compellant que si non permittas que eum que debitas sua generat in dominum est nimium in collectione affligeant. debueritur ex collectis esset necessitas miserendi. Paschalis. II. comitisse Matildi.

Pervenit ad nos. et infra. quod census ignorantie nec dimmissus nec legibus inventus esse quippe ut rationis census ad quod ... solum debeat persolvatur. Ex concilio Lateranensi.

Cum apostolus se et suos propriis manibus decrevit exhibendos ut locum predicandi auferret pseudoapostolis. illis quibus predicabat non existeret honerosus. grave nimis et dignoscitur quod quorundam prelatorum ita subiectis ecclesiarum ita graves existant ut interdum pro eius ecclesiastica ornamenta subditi compellantur et longi temporis victum brevis hora consumat. Quo circa statuimus quod archiepiscopi procurationes instantes parrochias visitare pro numero [?] facultates ecclesiarum. xl. vel. l. evectionis numerum episcopi autem. xx. vel. xxx. cardinales. xxv. nunquam excedant. archidiaconi. v. vel. vii. decani constituti sub ipsis duobus equis contenti existant

[illegible]

nec cum canibus venatoriis
et avibus proficiscantur: sed ita
procedant ut non que sua sunt
sed que Iesu Christi querere videantur.
nec sumptuosas epulas que-
rant: sed cum gratiarum actione
recipiant quod honeste ac com-
petenter eis fuerit ministratum.

Prohibemus etiam ne subditos
suos talliis et exactionibus episcopi gra-
vare presumant. sustinemus
autem pro multis necessitatibus
que aliquotiens superve-
niunt, si causa rationabilis et manifesta
extiterit, cum caritate mo-
deratum ab eis valeant
auxilium postulare. Cum
enim dicat apostolus non debent filii
thesaurizare parentibus: sed
parentes filiis: multum longe
a paterna pietate videtur, si prepositi
subditis suis graves existant,
quos in cunctis necessitatibus
pastoris more debent fovere.
Archidiaconi autem sive decani
nullas exactiones sive tallias
in presbyteros seu clericos exercere pre-
sumant. Sane quod de pre-
dicto numero evectionis sit tolle-
rantiam dictum est: in illis locis
poterit observari in quibus ampli-
ores sunt redditus et ecclesiastice facul-
tates. in pauperioribus autem
locis tantam volumus tem-
perantiam ut ex accessu ma-
iorum minores non debeant
se gravari. ne sub tali indulgen-
cia illi qui paucioribus equis
uti solebant hactenus plures
sibi credant potestatem indultam.
Idem eodem.

Prohibemus etiam ne ab abbati-
bus episcopis aliisve prelatis novi cen-
sus imponantur ecclesiis ut nec
veteres augeantur nec partem redditu-
um suis usibus appropriare presu-
mant: sed libertatem quam sibi
maiores conservari desiderant
minoribus suis bona volun-
tate conservent. Siquis vero
aliter fecerit irritum quod egerit
habeatur. Alex. iii. Ingon. episcopo.

Preterea illi qui episcopo igno-
rante et cetera sua pensionem
annuam de ecclesiis quibusdam in
illusione solvunt sive re-
ceperunt eis defunctis in
receptione pensionis non
sunt aliquatenus audiendi. si
pontificis auctoritatem qui de
iure id facere potuerunt et cetera
et assensum super hoc non frau-
de consistit. non. simplices
sacerdotes vel clerici possunt
ecclesiasticis quibus presunt autem
sua presumunt post decessum
suum efficere censuales. Idem
Carnotensi episcopo.

Ecclesias quas de novo episcopi
de manibus laicorum eripiunt
per extorsionem etc. omnia
que ecclesiis aliis imponit. ex
accusatione prohibemus imponi. Idem.

In novam et cetera. ne quisquam
alicubi novas pedagiorum
exactiones sine auctoritate et assen-
su regum et principum statuere
aliquo modo presumat.
Siquis autem contra hoc fecerit
et commonitus non destiterit donec
satisfaciat communione care-
at christiana. Idem Cantuariensi episcopo
et eius suffraganeis.

Cum clerici et cetera. Ad hoc quod
clerici quidam cum religiosis in
collusione facta et auctoritate in-
consulta episcopi ecclesias quas tenent
constituunt censuales ut post-

[illegible]

[illegible]

decessorum eorum eos ecclesie pre
sentacionem eorundem religio
sorum ad filios uel nepotes clerico
rum ipsorum possint transferri: pre
cipimus ut si qui inuenti fu
erint facere talia eos a percep
tis ecclesiis differatis. appellatione postposita
amouere. Idem.

Ex quadam parte .i. cum a
bi peteretis per uisitacionem dena
riorum collectam parrochia
ecclesiarum uestros feceritis ecclesie.
uel parrochiales non grauetis.
quia si secus presumpseritis id
quod indebitum habetis auferetur
a nobis. Lucius .iii.

Significauit nobis .T. rec
tor ecclesie de Sulling. quod cum a mo
nachis de clausi ... ad regimen
ipsius ecclesie fuisset electus de soluen
do eis annuo censu decem
marcharum quas predecessor eius
soluerat prestitit sacramentum
preter modum extortum quoniam ne ipsum
censum monachis solueret
nisi prius constaret quod ex auc
toritate episcopali fuisset impositum pro
iamiam ordinis stat... .i.
quo circa .xx. q. si presbyterum
canonice auctoritatis prius sine et de
nouo impositum fuisse con
stiterit episcopo precipias ut per pu
blicam sine dilatione rela
xet. Et si uero census sit
de nouo impositus sine episcopi auctoritate
hoc factum fuit si uero eosdem
monachos ut clericum a iura
mento absoluant appellatione remota
compellas. Idem Rauennati archiepiscopo.

Opiite .i. sane cum inter te
et monasteria lonon. super pro
curacionibus quas ab eis
exigas controuersia uerteretur .i.
abbates facti porcum omnium aliorum
procuratori sicut ecclesiis quas
portauit a presenti super hoc di
uisius litigauit .i. super pro
curacionibus iamiis monasteri
tue prouincie assensus uobis
ne decetero prestari eas predeces
soribus tuis in monasteriis bon
cubitas presentes qui domnos
probauisti. Nos uolentes indempni
tatem ecclesie tam ue in
et predecessorum tuorum consuetudi
ne adnullari presentia super predicta
monasteria condempnauit ad pro
curacionem faciendam contra cor
tibusque successoribus exhiben
dam. Clemens .iii.

Ibans ad nos .i. ecclesiastice
ecclesie persone cum ecclesias
uacare contingit non aut quod quis
ad ipsorum regimen uoluntaria
carere non aut nouum censum
ecclesiis illis imponant aut uetere
constitucionem ... lateranense aug
mentant ad ipsi solicitum institu
endum presentem iuratoria uel
fideiussoria caucione coge
ntes .i. dis. .c. q. quecunque
constitit de institucionem pre
dictam super ecclesias uel ex
censu a te constitucionis hoc
acceptata irritum reuocantes.
presbyteros quos super hiis in
iuramenta illicita prestitisse
noueritis congrua satisfactione
imposita faciatis absolui.
eos qui decetero de forma
canonis super hiis uenire
presumpserit canonice puniemus.
Innocentius .iii. abbati et conuentui
belleuille

Quanto caton. .i. accepi
mus quod ab ipso communitatis ure pri
mordio de uoluntate fun
datoris processit ut filius sci

[illegible]

conferre procurationem unam annis
singulis valeat exhibere. Cum
nihil teneatis ab eisdem
praeterquam procurationem ipsis debe-
at exhiberi. Unde nunc praesentium
finem tenentium paupertatem tan-
tum procurationem non gravabatis, nunc
statutum excedunt numerus
eorundem quod ad procurationem de-
cem vel quatuor marcae sufficientes quam
plurima fere consueverunt. Et infra. In-
dulgemus quod nec vos per primam
visitationem in procuratione prae-
stitis ultius praedictis filios ob-
ligati, sed expensis quae consueve-
runt sufficientes sint contenti. Non
facultates ecclesiae in tantum excre-
verint quod sine gravamine ampli-
ato summa in nummo ad solvendum
debitum procurationis ex-
tendi possit quantitas expen-
sarum. Idem Pictaviensi episcopo et decano me

Dum instantia C. dioc.
quia cotidiana est postula-
tio nostra ... quod cum omnes
ecclesiae legatis et nunciis sedis apostolicae
procurationes impendere tene-
antur, ab earum praestatione nul-
lam volumus ... exceptam, nisi
forte per speciale privilegium sedis apostolicae
quae non tamen sit exempta. Et si
longissimo tempore procurationis
obsequium non impenderit, ita-
lus praescriptionis sibi locum ne-
queat vendicare, quia nos
a permissione pastoris sollic-
itudinis circa omnes ecclesi-
as ... cessamus. Et Sa-
ne in his exigendis eum
modum et moderamen volumus
observari, ut nulla ecclesia ultra posse
se indebite gravari rationabiliter
conqueratur. Et Dudum dominum
vel legatorum et nunciorum nostrorum

expensas dumtaxat faciendas,
quod nobis non curavimus inhibendo,
exhibere nobis et nunciis nostris no-
mine praeiudicium generari, quo-
minus possint aliquando cum
voluerint procurationes sibi
debitas postulare, ita quod
si exactus vel suam gravari
fuit facultatem sibi ab aliis
restauret. Et Nunciis tamen
nostris minutis exhibendis
praecaveat quinimo sunt rogatus
si quis in eandem venerit praeter
argentum non pro eas missos
procurationis obsequium non vo-
luerint recipere, compellant. Cum
non consumant eis cum venerint re-
sistendum dicuntur sunt ecclesiae compellendae.

Idem Zamorensi episcopo et salutem.
Ex parte tua postulantes episcopis ...
... archiepiscopi sunt provincia-
les, quae nota bene in iacobis
tunc persolvunt ad minimum
tenentur sive visitam eum
quam ... exhibent et ...
ipsi actenus persolvunt et per-
solvant quidam quia longis
temporibus ab eorum solutione cessa-
runt. Nunc quidam visita
exhibent parvissimam et
ignotam. Et infra. Cum ergo non
constet ad quam visitam ante-
cessores eorum per certa nota per-
solverunt, distinguendo
utrum habitatores regionis
ipsi quae extunc persolvunt
ad unam et eandem visitam
huius nota persolverunt an
ad varias et diversas. In primo non
cum ad eandem et unum sint solvere
cogendi. In secundo nolentes
solvere ad minorem non sunt
cogendi ut ad maiorem per-
solvant. Quin cum hic nota

[illegible]

constituta fuerunt ab inicio beni-
gni animis ecclesiasticis exigen-
da ne tanquam exactores in-
decantur lucris temporalibus in-
hiare. Idem Cesaraugustan.
Cum olim .i. episcopo.
quod nobis factum fuit fides quod
ecclesie de Luna et de Les. in tua
sunt diocesi constitute non solum
pallia unum et plus ipsum qui in
istius compositum continetur
expressit ut albas sancti Iohannis
Lateranensis tamen de quarta decimarum
quod decretis episcopalibus tibi de-
beatur. Ecclesie Alexin ipsum ad
integrum solum quarte omnium
decimarum illis fratris deduc-
tionibus et ad prelationem pa-
trationi et aliorum episcoporum in-
vui in predictis ecclesiis comp-
nam. licet n. dictorum sedes
pois deductiones etiam aliquid
faciende quod tibi compositionem Ioannis
nullatenus applaudit: studio
tamen impugnare erga
non debuit beneficium consequi
renunciasse tacite videbatur.
Ad hoc erat preterea ut ne-
garet illam etiam in tua diocesi
constitutam. super qua istius
predecessoris tui ostendebat
iure monasterio fuisse exer-
sa per quam ius capitale patebat
expresse. Idem Spoletan. episcopo.
Cum tam quam ad usus
clericos plebis nuper. super sy-
nodaticis personas ad eundem
episcopum et collegiis suis conmissi
in tiarandam coram quibus
expresse tua fuit propositum.
quod cum idem clerici predecessoribus
tuis tres in festo nativi-
tatis et tres in festo resur-
rectionis dominice pro synoda-

[illegible]

ticis soluunt denarios papi-
enses non tantum tres lucenses pro sing-
lis denariis papiensibus persolvebant.
cum tamen denarius papiensis valeat vi. et
lucenses. unde petebat eos ad
papienses solutionem compelli. cum
et si tantum lucenses per annum recepi-
tur post modum ius tuum fuisse
protestatus sis. Ceterum confiteretur quod
papienses olim pro synodaticis
soluebantur. quod tamen esse sequitur
quod lucenses soluti fuerunt postmodum.
per eius cum ecclesiis testium
et confessione advocati alterius partis
non revocata postmodum appa-
reat evidenter quod tempore .l. pro tamen pro sy-
nodaticis papiensis fuit moneta soluta
ex tempore dicti .l. non .xxx.vi. annis ad
plus tunc effluxerat et sic legi-
time compleat quod tres lucenses
qui primo papiensis per mortem et
ipsius .l. soluebantur .v. vel .vi. va-
lebant et cum qui hodie fuit
iusti. si intelligentes ex hiis quod
per monete declinationem acci-
derit ut usque ad tercium lucenses
dati fuerunt pro synodaticis. sicut
erant iusti per tuum cetera ceteris
ad tuum nomine dictorum plebis per
dicte tibi ad solutionem denarii et
papiensis vel estimationis et
cetera pro synodaticis predicti sententiam
condempnamus. Idem Foroiulien.
Cum Ravenna. Et episcopis.
et n. Faventinensis episcopus et .f. cognovi-
mus quod prefatus episcopus palias
quas ab eadem tamen ipse quod predecessores
sui recepere consueverant ex parte
sua remisit et statuit quod an-
nos finem sui non imponet
ecclesiastice annuatim tamen
nisi certo pensionis nomine
refutato. Ceterum visitationis
in annexa est procuratio et pre-

[illegible]

rõne ep̃al' visitacõis q̃ lꝫ metropolitanꝰ teneat̃ cã correctionis ecc̃am visitare p̃fatam. nec intelligat̃ q̃i novum impo-ni gravamen ipsa sim donacõne coniũctis fuerat impositum. decernim' q̃ id ex̃ cũ ad ipsam ecc̃am correctionis cã acces-serit moderatã ab ea p̃curacõ-nem accipiat vel in manio. sꝫ nich' aliud p̃t' pensionẽ et p̃curacões p̃scriptas ab eadẽ ecc̃ exigẽ vel extorqre p̃-sumat. Idẽ compostolł.

Archiep̃o compostellã. a. ep̃o.

Nuper eo q̃ f. t. nos ꝯsule-ꝯ voluit. ut q̃r fere tota p̃vĩ-cia ꝯpostell' denovo est ad iurisdictõm ecc̃e tue ꝯūsa q̃rit' tibi p̃vinciam vł p̃tem p̃-vincie visitanti obsequi debeat et q̃ue. n̄ ĩ et in p̃cu-racõnibꝫ p̃uidẽ tibi dux̃ p̃ndũ q̃ illud obſuare te-neat̃ q̃ in aliis p̃vinciis ob-ſuat̃. Idẽ maxi. gñali.

Procuracõnes q̃ rõne visitacõnis debent̃ ep̃is vł archiep̃is vł qb; libet aliis et cap̃. se. le. aũ nũciis abſꝫ manifesta et necc̃a cã nullatenꝰ exigantur. n̄ qũ p̃sonalr̃ officium vi-sitacõnis ĩpendũt. et tũc euec-tionũ et p̃sonar̃ mediocritatẽ obſuent ĩ lat̃. xi. diffinitã. hꝫ ad hũc modũ inuñc circa legatos et nũcios ut cũ opor-tuerit eos ap̃ aliq̃ locum morã face necc̃m. ne lõ ille p̃p̃ ip̃os nimiũ aggravet̃. p̃curacões recipiant modera-tas ab aliis ecc̃is vł p̃sonis q̃ n̄ dũ fuerũt de suis p̃cura-cõnibꝫ aggravate. ita q̃ nũs

p̃curacõnũ nũm diet̃ q̃bꝫ hĩ morã fecerit n̄ excẽ-dat. et cũ aliq̃ n̄ suffecerint p̃se ip̃am due vł p̃les ꝯ-iungant̃ in unam. Ceṫ-ro visitacõnis offim exer̃-tes ne quer̃it q̃ sua sunt sꝫ q̃ ihũ xp̃i p̃dicacõm et exortacõm correctionem et reformacõm vacando. ut fructũ referant qui n̄ perit. Qui aũt ex̃ lx venire temptauit et q̃d ĩ acceperit reddat et ecc̃e sue. q̃ tal̃r aggravauit tantidẽ impendat. Honoꝰ. iii. de Tyro et decios̃a p̃hat abbẽ.

Cũ. f. n. denom. ẽ acce-p̃unꝰ aquerente q̃ cũ cã q̃ in ip̃m exp̃te una et abbẽ ꝯuenti decultura eccl̃ia sup p̃curacõnibꝫ q̃s ab eis petit id ep̃c noscat agitari. nob fuit ab ap̃. se. ꝯmissa dec̃ abbas ꝯuictus ex eo fuisse i tencõm eius ep̃i voluit q̃ eor̃ monasterium in denom̃ uur' si tñ ẽ dig-noscat et ip̃i p̃curacõm ac-tenꝰ n̄ soluit. et ꝯ. dis. n. c. q̃. n̄ aliud rõnabile osten-derit nos eos ad exhibẽ-cam sicut ius dictauit ꝯ-pellatis. Greg. ix.

Cum venerabilis archiep̃c vñ-uent' p̃uiciam visitaret et i. c. q̃. cũ eũd archiep̃m sive auc̃ p̃p̃a sive vua vñe tan p̃uincẽ ꝯtingit visita-re p̃curacões rõne visi-tacõnis debitas vĩr facul-tates ecc̃ar̃ vĩar̃ exhibea-tis eid. aliqm̃ sñiam q̃m ip̃e rite tulit i rebelles

[illegible] ad te magis dignum. ar. S. de iure pa[tronatus] ... cum sedem. ar. S. de off. del. cum contingat ... in reficiendis sartis tectis ... nec est opus noua consecratione.

... ratam habemus et facientes a te domino immolabitur ob suam ...

Idem.

Cum canonicis maioris ecclesie quandam summulam pecunie pro pensione ecclesie ... annis persoluerint, eos summam illam exigere de meliori moneta exigant sibi solui. Mandamus, licet eis ... inhibeatis ut ... illos in solutione prioris pecunie usu, si non sit in usu ... existimatione pensationis antique sa... mane[n]tes contentos. Idem.

Ecclesie presentium inhibemus, ne quis pro eo quod in oratoriis que in singulis uillis sunt, ... illorum aliqui missam celebrant, procurationes quas ratione uisitationis debent ... uobis exigere uel extorquere presumant. Alexander III. de consecratione ecclesie uel altaris.

Ad hec. Si motum fuerit altare aut lapis ille solummodo suppositus qui sigillum continet confractus aut etiam diminutus, denuo consecretur. Si uero non, necesse est restaurare suam consecrationem. Consueuerunt licet quidam canones innuere uideantur.

Innocentius III. Cornacensi episcopo.

Aqua. et infra. Iud. c. t. ... quod opere tua licet tibi ecclesias dedicatione in pentecoste tam diebus dominicis quam festiuis.

Idem Mutinensi.

Quod in dubiis. et infra. Altare uero in quo tabula tibi consecrationis undique pontificalis missio ad hunc ... si mota fuit uel enormiter fracta denuo non in minuto consecrari. Nec negamus quin oleum non consecratum consecrato possit oleo commisceri.

Idem Compostellano archiepiscopo.

Proposuisti quod uenientibus ad ecclesiam beati Iacobi ex diuersis regionibus peregrinis ... aliis ab aliis potestatibus ... altaris de ... custodiam uendicare ... simoniaca contingit frequenter et aliqua munera inferuntur. et infra. ... quod manente ecclesia et altari ipso rursum reconciliari potest per aquam cum uino et cinere benedictam. Idem.

Cum sis. et infra. Nouerit quod plura minima ecclesie altaria per simplices episcopos sunt possunt consecrare.

Idem.

Ligneis edificiis ecclesie tue ciuitatis consumptis penitus incendio, et ipsa principalis altaris in sua extremitate modicam passa fracturam. et infra. Mandamus quatenus cum parietes in sua integritate permanserint et tabula altaris nec mota uel enormiter lesa non fuerit, ob causam predictam non ecclesia nec altare denuo consecrari. Idem Senensi episcopo.

Consuluisti. et infra. Cum in ecclesiis in quibus corpora excommunicatorum sepeliri contingit, reconciliande erunt aspersione aque benedicte solemniter sicut in dedicationibus ecclesiarum fieri consueuerunt. Honorius III. regi Ungarie.

Cum sicut ex relatione capituli Orodiensis nobis innotuit, cor... fecis ecclesiam consecrari, cum non sit ecclesia non dotata et ipsius sunt ...

[illegible]

... quod episcopus tenetur dotare ecclesiam ... de ... in ... quod opus ... ad hoc tenetur in ... et.

... de con. di. ... sicut edificationem ...

[illegible]

[illegible]

consecranda: eo liberali ad co-
tando petitionem ecclesiasticam.
aptiore magis munificentie
tue debes quo ad hec fere
tanquam ex debito iam te-
neris. Gregorius Castorio
[E]cclesia per episcopum bene c[onsecrata] episcopo.
Dicta ecclesiam reconsiliari per
posse palium episcopum non ne-
gamus. presbyteros simplices
hoc facere vetamus, perhibentes
non obstante consuetudine pro-
vincie brathalensis que dicen-
da est potius corruptela. que
licet ex permissione valeat que
iurisdictionis existunt que
ordinis tamen episcopalis sunt non
potest inferioris gradus clericis
demandare. Quod autem episcopis
mandantibus super reconci-
liatione factum est hactenus
pro eo quod missum est tollerari.

Idem eisdem.
Ecclesia non consecrata cum
fuerit seu cum sanguinis ef-
fusione polluta aqua prius
exorcizata lavetur ne divine
laudis organa suspendantur
cum quod ecclesia non potest consecranda.

Ex concilio agathensi. **De celebratione missarum de sacra et sancta consecratione eucharistie.**

Presbiter mane
matutinum
officium expleat
pensum servitutis sue
id est primam, terciam, vi, ix,
vesperamque persolvat, ita ta-
men ut horis competentibus iuxta
possibilitatem aut a se aut
a scolaribus publice comple-
antur. C. Deinde peractis
horis et infirmis visitatis
si voluerit exeat ad opus ru-
rale ieiunus ut necessita-
tibus pro egenorum et hospitum si-
ve diversorum commeantium in-
firmorum atque defunctorum
sucurrere possit usibus ad sta-
tutam horam pro temporis qua-
litate propheta dicente: septies
in die laudem dixi tibi. Qui
septenarius numerus a nobis im-
pletur si matutinum, primam,
iii, vi, ix, vesperas, completorium
tempore usus servitutis officia per-
solvamus. Nam de nocturnis
vigiliis idem ipse pro-
pheta ait: Media nocte sur-
gebam etc. Quibus his temporibus
laudes creatori nostro super
iudicia iusticie sue refera-
mus. C. xxi. Ibidem.

Quidam laicorum habent in
consuetudine ut per singulos
dies audiant evangelium
in principio erat verbum et mis-
sas peculiares scilicet de sancta
trinitate et de sancto michaele
et ideo statutum est ideo xii ut
ultra hec non fiat nisi suo tempore
nisi aliquis velit pro reveren-
tiam sancte trinitatis non palam
devotione audire. Si vo-
luerint ut sibi misse cantentur
de eodem die missas audiant
pro salute vivorum et defunc-
torum. Inno. ma gregorii.

Consuluisti nos episcopo.
Respondemus quod excepto die nativita-
tis domini nisi causa necessitatis sua-
deat sufficit sacerdoti semel
in die solummodo unam missam
celebrare. Idem.

Consuluisti nos etc. si qui-
sisti utrum in diebus profestis
in quibus ad honorem sancti spiritus beate
virginis et sancte crucis missam
celebrare contingit ymnus

[illegible]

uniam celebrare de die et aliam pro defunctis. et quociens cele
brat totiens sumat corpus christi et sanguinem. de con. di. i. c.

Consilium. id est professis. id est priuatis. | primum et c. trib.
qui post a sexto. ymnus angelicus. scilicet gloria in excelsis
deo. symbolum. id est credo in unum deum. prefacio. prefacio
de uirginibus hec lex. di. festorum reliquias. hec. de con. di. i. in
uenimus. regularia. id est regulare est ut dimittatur non
ut dicatur. extra vii. q. i. c. cum alter ibi. in compatiuum ponitur
electiue. hic ponitur negatiue. sic inmo. i. non. ff. de trib. a.

Ex parte. id est uino de
quo querebatur quo
pro fundere debet sacerdotes
sicut quod uino pro fundere
manus. scilicet post percepti
onem corporis etiam
sanguinis domini. totum bene
dicit quod uel totum re
cipiat uel nichil de con.
di. ii. comperimus. nisi
forte. quia sacerdotes die
iunis sunt perpetui
di. vii. q. i. nichil. de
con. di. v. ut ieiuni.
et xxv. di. quod apostolus
et s. de resp. c. lectus. io
dicit forte quod eo quo
niam est oblongata
quaecumque admixtio
sanguinis sanguis effi
citur. ar. s. de con. c. post.
in dubiis et fmillos
qui perfusionem acce
pit ieiunus erit. sed
ho videtur dubitan
dum illud forte et illa
opinio sic euacuatur
sed magis affirmatiue
uidetur ponendum quod con
suetudo in prestatur
quod sic obseruabatur
que optima est legum
interpres. s. de consue.
cum dilectus. sic
ponitur. xxxiii. q. i.
admonere. et s. de resp.
cur. tue. et sic est ar. quod
non est ieiunus qui
postquam bibit. sed
post medicinam sump
tam uidetur quod nichil
nisi possit celebrare
quod medicina non com
putatur inter alimenta.
ff. de penis legata. non
esse. sed non est simile quod
si non debet post perfusio
nem multo minus
post medicinam quod
in honore tanti sa
cramenti prius sumi
debet corpus et sangui
domini. de con. di. ii. li
quido et vii. q. i. c. ut.
tamquam cibus dige
tus sic corpus et
sanguinem non debet. de con. di.
ii. tribus. quod si conficeret
sacerdos post aliquem
cibum uel potum
sumptum malefa
ceret. ut conficit. de con.
di. ii. liquido.

Cum marthe.
id est ministerium
istud est illud de
quo quesiuit scilicet quis adiecit illud in canone misse plus
dixisse. arg. ii. q. v. consuluisti. et s. de cons. in ecclesia
... cum id est additum. xxxv. q. ii. quos deus. et c. s.
de eodem in s. alia duo. scilicet eleuatis oculis in celum et
eterni. patris sequentur. multa. ueritas. ii. sunt ecclesie que ab apostolis
non sunt tradita. que cum tamen sint longa consuetudine
approbata tamen non sunt minoris auctoritatis. ut xi. di.
ecclesiasticarum. xii. di. illa. beatius est dare. xvi. q. i. predica
tor. quod dando placet hoc accipiendo displicet. unde in illis
temporibus unus quicumque placere laborat. dicit apostolus que
in prima parte nichil. abortiuo. paulus appellat
se ipsum abortiuum. quod sicut fetus abortiuus cum labore
et angustia et attritione ad lucem attrahitur ita paulus
cum attritione uenit ad fidem. xxiii. q. iiii. displicet
et c. quis nos. sunt omissa. nam quod legibus omissum est supplere
est a iudice. s. de testib. questum. et s. de elec. cum nobis et dominum
quis diminute dixit. vi. q. vii. et h. dicimus et ipsius fa... [margin: uel dimisse / ...]
supplemus et tota fere ius suum et uisne pussimi esse
dum tamen ad hoc ut tantum persuasum debeat. de con. di. ii. liqui
do et sufficit quod ad sit dum tamen ad hoc ut persuasum debe
at. uel apostolum uel alium uestimenti actorem habuisse. xi. di. ecc
lesiasticarum. xii. di. illa. probabilius. pro. ar. quod ex quo quis le
uauit quod postea leuauit. i. q. i. iudices in fi. test. ar. ex
eo quod quis facere consueuit. xxviii. di. quod sunt culpe. s. de

angelice ymnum laudem ac pre
cedentia propria debeat decantari.

Item in q. t. i. iz. grap. Nos
in celebris festis cum missarum
sollempnia in honore bea
te uirginis celebrantur neque
hymnus angelicus in sym
bolum decantatur. licet in
missa propria pro prefacio decantetur
ut etiam commemoracionem sollemp
nitate dei ostendat. unde te
deum laudamus regulari dimit
titur quando dicitur in laudibus ma
tutinis. Item ex eiusdem sancti per
magolem.

Ex parte uestra fuit postulatum
ut in ea q. sicut sacerdos uino
debet perfundere post quam totum accep
it eucharistie sacramentum. non cum
eodem die aliam missam de
buerint celebrare. ne si forte in
mu perfusionis acceperit cele
brationem aliam impediret. Item ex eodem
in quondam innocenti auxilio.

Cum marthe etc. quesiui
sti quis sit forma uerborum quam
ipse christus expressit cum in corpus
et sanguinem suum panem transsubstan
tiauit et uinum illud in canone
uenisse quo ecclesia utitur in
generaliter adiecit quod nullus euan
gelistarum legitur expressisse. cum
enim in euangelio sic legatur
accipiens calicem gratias
agens benedixit deditque
discipulis suis dicens. bi
bite ex hoc omnes hic enim est
sanguis meus noui testa
menti qui pro uobis et pro multis
effundetur in remissionem pec
catorum in canone misse sermo
iste uidetur misterium fidei uer
bis interpositus inuenitur uere
cum non euangelista christum legendi

xisse testetur. miraris quod
aliquis asserere temptat
int enim aliquid plus dixisse
quam euangelistarum aliquis asse
ueret. Item si formam ipsi
canonis inspicias diligenter
post hec de quo etc. requisisti
ita alia duo uidelicet eleuatis
oculis in celum et etiam testa
menti postea ipso canone
reperies quod in textu euangeli
co non legitur. Item ea memorata
tantum de uerbis quae de factis dominicis
inuenimus ab euangelistis
omissa. que apostoli supple
uisse uel uerbo uel facto expressisse
se legitur. Item paulus enim
in actibus apostolorum sic ait me
minisse nos oportet uerbi domini
nostri ihesu christi qui dixit. bea
tius est magis dare quam accipere.
hec nullus enim euangelistarum des
cripsit nullus est eorum descripsit quod
paulus de spiritu ad corinthios scribens
ait uisus est plus quam quingen
tis fratribus simul uisus est
deinde iacobo. nouissime uero
ait tamquam ab ortiuo uisus
est et mihi christi autem euangeliste
in se inuicem supplevisse
leguntur. quod ab eorum aliquo
uel aliquibus sunt omissa. cum
enim tres euangeliste posuerint
hoc est corpus meum solus lu
cas adiecit quod pro uobis trade
tur. et matheus et marchus
dicunt pro multis. lucas dicit
pro uobis. matheus autem in remis
sionem peccatorum adiunxit. Et
Certum ea quae adiuncta in cano
ne misse possunt ex aliis
locis euangelistarum comprobari.
Iohannes autem suscitacionem la
zari describens. Ihesum sursum

... postea seu. secundum pos. signis. unde po
mutari testamentum et si pactum in
uenit ne posset mutari. C. de
pac. pactum quod dotali et si fuit
principem confirmatum. C.
de test. omnium. quod nemo hanc le
gem sibi dicere potest ut ab ea rece
dendo sibi recedere non liceat.
ff. de le. iii. si quis in principio. s. sed
dicitis. de con. di. ii. ego be
rengarius. sanguis verum est
de eo christi tres sunt opinio
nes. una dicit quod illa substantia
que prius fuit panis et uinum
postea fit corpus christi et sanguis
de con. di. ii. panis in altari. et
c. quia corpus. secunda tenet quod
substantia panis et uini desinit esse et
tamen accidentia ipsorum remanent
scilicet color et sapor et pondus et
sub illis accidentibus est corpus christi
et hoc approbatur. s. de sum. tri. firmiter
cum c. ei. tercia dicit quod rema
net substantia panis et uini et eodem
loco et ibidem ipse est corpus christi
et ideo exemplum de con. di. ii. non
omnes. ... et c. forte dicas et
c. in quibus et c. semel mortuus
est. figura est sacramentum. i. q. i.
multa secularium. de con. di. ii.
sacrificium. non fuit uinum.
sicut ipsi heretici dicunt misterium
fidei. de con. di. ii. forte dicas
et c. in quibus et c. semel mortuus
est. unde dicitur quare dicatur misterium.
sacramentum. id est sacre rei signum. de
con. di. ii. sacrificium. sunt est sacramentum
de con. di. ii. hoc est quod dominus et c.
duplex. sed primum. scilicet forma pa
nis et uini est sacramentum tantum
ne rei. id est corporis christi et uni
tatis et uirtutis. est est figu
rans tantum. sunt. id est corpus christi est
sacramentum. scilicet unitatis et est res
sacramenti. scilicet specierum panis et uini.
et ideo signans et signatum. tercium
uero. scilicet unitas est res sine si
gno tamen gemini sacramenti. id est duorum
sacramentorum precedencium. scilicet corporis
christi quod est sacramentum unitatis et
specierum panis et uini quod est sa
cramentum corporis christi et ideo istud
tertium est tantum signatum per illa
duo sacramenta species panis et uini
et per corpus christi primum non est tantum
sacramentum signatum et signatum.
tercium est signans et signi
ficatum est signum tantum. creden
dum. Concludit ex premissis so
lum principalem formam et de hac
hes. xi. di. ecclesiasticarum. illa
duo. que fluxerunt de latere
christi. scilicet aquam et sanguinem secun
dum quamdam. uerus. id est caro
et sanguis et figura. id est species
panis et uini. ecclesia datur in
quod desinit ibi esse aqua et

uini. probatio. qui dicunt quod aqua et uinum non commiscentur primitiua
id est non ita quod inseparabilia sint sed tamen separatio impossibilis uel difficilis
uel possunt bene admixta sunt ad hoc a deo. s. cum omnis et de con.
di. ii. cum omne. uelud est precedentia post dicitur hec est tercia opinio. tamen dicunt in eo
esse quod si quis suspicit hanc aquam cum sanguine iam non esse ieiun
et in illa die non posset conficere. s. c. ex parte. s. con. de con. di. ii. relatum.
et c. t. consuluisti. et c. ex parte accidentibus potius. hoc logica dicitur
quod hec accidentia non possunt permutare subiectum. quod uerum est secundum natu
ram. sed hic natura cedit miraculo ut bene dicitur. precessit. et i. sub h
i. ponitur alia opinio in antiqua opinione i. c. t. inquit. illa probabilior uerum
tamen hic distinguit ut ipse nobis prohibens alias opiniones an ut doc
tor ut non imponat nobis necessitatem. cum secunda opinio est amplectenda
ut s. de fer. capellani. et s. non uidetur aliquid reprobare. s. de te.
ipso. hic. cum uino. id est uinum aquaticum. non non. cum aliqui duo inuenerint
uerum. hec uinum quod aquam sibi incorporauit et ita expone aquam cum uino. id est
oportunum ex eis secundum illam opinionem que asserit quod aqua cum uino
tendatur in sanguinem et illa probabilior est ut dicit hic eliceat. uel eli
ceat ipsi misteri. de con. di. ii. cum omne. et di. iiii. ipse. suscepit ipse. de
con. de con. di. ii. in ipso per beati leonis. quod olim orabatur pro ipso hodie
ipse orat pro nobis et ita mutatum est. codices. id est libri inmate. uel ista
eius uerbis iniuriam. q. d. superflui. sic e. s. de ma. legebantur.
idem est res. ar. quod ubi eadem est ratio idem ius. ff. ad l. aquil.
equitatis. n. de simila una suade uidetur. C. ad l. fal. i. ulti. et s.
de consti. uel. cum dilecti. uel de hoc scienda quod sicut non est ordinum

p martyre. tm nec p fessore. & ideo bene mutatu est. Sa
ne. i. recte. dictio. hec distinctio continetur in canone.
xiii. q. ii. aie defunctor. v. de q quidam sunt ualde ma
li & cum p talibus oratur non pdest ill. sz uni. qui orant
quidam sunt ualde boni nec illis pdest. sz sunt gratiarum ac
tiones. s. q deus
eos fecit tales. i.
bonos. quidam
sunt mediocriter ma
li & istis pdest ut
minus puniantur
ut eius liberent.
alii sunt mediocriter
boni & istis pdest
igne purgatorii
quieciget. secundum
innocentium papa post
hunc casum in hac
dubium uertit. hoc
locum hic illa dis
tinctio. ut non cum
aug. dicit q non
p ualde malis ppicia
ciones sunt. xiii.
q. ii. tempus. for
te id qd dubium
est. qui mediocriter
mali appellentur
s. n. illi tamen appel
lantur mediocriter
mali qui non de
cesserunt in aliquo
mortali pcto set
tamen in uenialibus
pctis. sz hoc idem
est q mediocriter
boni. si autem ap
pellat illos medio
cres malos qui de
cesserunt in aliqui
bus mortalibus pec
catis non tamen ualde
magnis obstat.
xiii. q. ii. pro obeun
tibus. ubi dr quod
p nullo est orandum
qui decessit in mor
tali pcto. pone qd a
liquis elemosine
& orationes ualeant
ad tollendam p
tem illius pene
sm hoc posset tot
orationes & elemosine
fieri q pena tolleret
tota. & ita damp
tus saluabitur. ad
hoc posset dici qd
mediocres mali dicun
tur qui habent mixta venia
lia. mediocres bo
ni qui pauca uel
melius quod me
diocres mali dicuntur q
mortalia commise
runt pctm. sz leuia
& in quibus non est nec
in scriptis. ff. de
accu. leuia. & in
quibus procurator
constitui potest
ff. an p alium cae
ap. ex. pos. l. i.
sz hic dicas qd si unus
denarius aliquantam pe
ne tollat sine quantam
sive etiam. plus tollet tamen.
tm dico in pportione. sz non
tm in quantitate sm hoc & si tot
mundus effunderetur semp aliquid
remaneret. idem pot dici de in dili
gentis que fiunt in dedicationi
bus ecclesiarum.

oculos ad celum leuasse ac
fit. & dixisse pr gratias ago
tibi qm audisti me. & s. si
tunc ergo oculos in celum leua
uit ad patrem cum ad corpus
examine animam lazari reuo
cabat. p babuli est ut. & tunc
oculos leuauit ad patrem. cum
panem & uinum in corpus sang
nem ppriu commutauit. ¶ Cete
rum sic scriptum est expressum
cum in textu euuangelico noui
testamenti ponatur. hoc in pont
& eternum. nam uetus testamen
tum q sanguine uitulorum fu
it sanguine dedicatum pmit
tebat temporalia. nouum autem q
est xpi sanguine consecratum.
pmittit eterna. & io testium
uiuo sunt uetus & transitorium.
hoc autem nouum est & eternum.
ut utrum alia ratione unde
nouum. i. ultimum esse describit
sm eternum. i. ppetuum comprobat.
nouissimum enim hominis testamentum
immobile pseuerat. q testa
toris obitu confirmatur. unde
q apostolus testimonium in morte as
serit confirmatum pterea &
alioquin non ualidum inuenit
qui testatur. & non solum scrip
tura sz est & pmissio dei et
testamentum. unde q apostolus ipse &
scribit. & io noui testamenti &
mediator est ut repmissi
onem accipiant qui uocati
sunt eterne hereditatis sic ergo
intelligi debet q in ipso cano
ne reperitur. hic est n. sanguis
meus noui & eterni testamenti noui
ue ac eterne pmissionis. s.
confirmator. sic dominus repmit
tit qui manducat in quinque
carnem meam & bibit meum

V. De hoie. zl. necessitatem. q forte dies festus im
minet ut funus alicuius. quasi. i. aliqui querit sin
sit. xvi. q. i. mulier. zl. q. vii. si quis omnem. Sup
sis. l. z tacitus quia non dicet illa uba quibus conficitur
corpus xpi. pcendit. i. fingit se celebrare. Fla. quia
populus uana
dilacione no
est fallendus
xxvii. di. quod
mecogitur. &

sanguinem. hic uitam eternam.
¶ Ex eo autem ubo de quo mo
uit quoniam. f. e. uidetur multi
um fidei nutrimentum erro
ris. quidam enim sic putauerunt
dicentes in sacramento alta
ris non esse corporis xpi & sang
nis ueritatem sz ymaginem
tantum & speciem & figuram.
p eo q scriptura nitatum
commemorat. id q in altari &
suscipitur esse sacramentum. mi
sterium & exemplum. sz tales
erroris laqueum errores incur
runt. q nec auctoritates scripture
similiter
conuenienter intelligunt. nec
sacramenta dei susceperunt reu
erenter. si n. q figura est sacramentum
altaris ueritas esse negatur. ergo
nec mors nec resurrectio
xpi cum figura sit ueritas est
credenda. si qd mortem & resur
rectionem xpi similitudinem
& ymaginem esse apostolus manife
stat. xpc enim quiens mortuus
est p delictis nostris & resurre
xit pp iustificationem nostram.
apostolorum n. princeps petrus.
sic in epistula sua scribit. xpc pas
sus est p nobis. nobis relin
quens exemplum ut sequimini
uestigia eius. sic ergo tam &
mors xpi quam resurrectio
est exemplum. ut & nos pro
mortui iusticiam uiua
mus. q si non fuit ueritas q &
fuit exemplum. ergo nec fuit
uere mortuus fuit xpc nec
uere a mortuis resurrexerit. sz
absit a fidelium cordibus error
iste cum ppheta de ipso testetur.
q uere langores nostros ipse tu
lit. & dolores nostros ipse porta
uit. de tm misterium fidei quam

C. de la. li. tol.
l. uni. s. set
et si qui omni. que
sunt uis plura
lis. Jo. dicere
pont. i. mani
festis piculis.

grauior. q. d.
grauius est
peccare occul
te quam mani
feste. xii. q. ii.
cede. xi. q. iii. pspice.
z. in hoc enim piculosius
est quia occulte peccans
non hz eum qui corrigit
alio aut respectu magis
peccat qui palam peccat
quam occulte. quia prestat
aliis delinquendi exemplum
ut in dicto. c. pspice. tum qr

peccatum suum tuetur rationibus; et sic aliud intellige, xxiij. q. iiij. nemo, et xiiij. nemo q. v. penale. Et intelligit ut iacet littera quod gravius peccat sacerdos criminosus quando contempnit celebrare et pro celebrat quam si criminosus celebret, quia in primo casu in pluribus delinquit, quia deum non offendit et proximum decipit.

III

et i. q. i. sacerdotes facto sunt et omnis talis suspensus est quo ad se. ff. de co hi. cl. et nu. c. ult. Sed non quo ad alios nisi ibi nisi sit symoniacus vel notorius fornicator.

aliud ubi creditur quod non cernitur, aliud ubi cernitur quod creditur species panis et vini et creditur veritas carnis et sanguinis Christi ac virtus unitatis et caritatis et cetera. Distinguendum est tamen subtiliter inter tria quae sunt in hoc sacramento discreta, videlicet formam visibilem, veritatem corporis et virtutem spiritualem. Forma est panis et vini, veritas carnis et sanguinis, virtus unitatis et caritatis. Primum est sacramentum et non res. Secundum est sacramentum et res. Tertium est res et non sacramentum. Sed primum est sacramentum tantum; secundum est sacramentum geminae rei; secundum est sacramentum unius et alterius res exsistit; tertium est res gemini sacramenti. Credimus igitur quod formam verborum sicut in canone reperitur et apostoli et ab ipsis eorum acceperunt successores Christus instituit, et vini aquae cum vino et sanguine conversione super hac autem opiniones apud scholasticos variantur. Aliquibus namque videtur quod cum de latere Christi duo praecipua fluxerint sacramenta, redemptionis in sanguine et regenerationis in aqua, in illa duo vinum et aqua quae commiscentur in calice divina virtute mutantur, ut in hoc sacramento plene sic veritas et figura. Alii vero tenent quod aqua cum vino mutatur transsubstantiatur in sanguinem, cum in vinum transeat mixta vino, licet physici contrarium asseverant. Quod aqua a vino per artificium posse asserunt separari. Praeterea potest dici quod aqua non transit in sanguinem sed remanet prioris vini accidentibus circumfusa, ita quod vini saporem assumit, ita quod inde communicat mutatur, quia si post calicis consecrationem aliud vinum mittatur in calicem illud quidem non transit in sanguinem nec sanguini commiscetur, sed accidentibus prioris vini commixtum corpori quod sub eis latet undique circumfunditur non madidans circumfusum. Ipsa tamen accidentia vinum appositum non videntur afficere, quia si aqua fuit apposita vini saporem assumit. Contingit ergo accidentia mutare subiectum et sicut subiectum contingit et accidentia permutare. Cedit enim natura miraculis et virtus supra consuetudinem operatur. Sed nec in convenientes creditur aut absurdum sic aquam in corpore Christi esse credatur cum legatur de ipsius corpore processisse et cetera. Verum inter opiniones praedictas illa probabilior iudicatur quae asserit aquam cum vino in sanguinem transmutari, ut expressius eum decet proprietas sacramenti. Nam cum aqua multae sint populi in multitudine, quia alibi legitur beati qui seminant super aquas, ideo vino aqua iungitur ut Christo populus adunetur per hoc, quia suscepit ipse de nobis et accepimus ipsi de suo tam insolubili nexu coniugium ut qui est unum cum patre per ineffabilem unitatem fiat unum nobiscum per admirabilem unionem, ac per hoc ipso communiter mediante cum patre unum et efficiamur. Pater, inquit, sancte, serva eos quos dedisti mihi ut sint unum sicut et nos unum sumus. Non pro his rogo tantum, sed

in secundo casu solum deum offendit, et iste est bonus intellectus, quia talia remedia nullus debet

quando illi suspensi sint et quo ad se et quo ad alios ut xxxij. di. § verum nullus.

inveniunt quia facta sunt ex eo quod non confitetur cum iudeatur confitetur et ideo gravius contempnit quam venia peccatoris quando confitetur, et hoc innuit bene littera sequens. Peccat graviter. Sic patet quod gravius est in mortali peccato celebrare non, dicit vi. di. testamentum et de co. di. ij. quotidie.

et c. praeter hoc et c. si tamen. Sed numquid talis sacerdos potest celebrare si habeat contritionem cordis quia forsitan dum instat necessitas celebrandi non potest habere cui confiteatur. Sed potest dici quod sic dum tamen habeat propositum satisfaciendi, et illud post eam quam cito potest confiteatur, ut j. de sen. ex. decretis et c. a nobis.

Et quod dicitur .xxvi. q. vi. qui recedunt. de con. di. ii. cotidie. In quadam. Et si. hic .s. c. cum marthe. Sed opinio illa remota est modo vide. legisse in quadam particula que remota est. sed de missis. ad Gregorium magistri .b. episcopi tertii. quod opinionem predictam

pro eis qui defuncti sunt pro ubi
eorum minime ut et ipsi in nobis
unum sint. et minimo contra quod
tu me misisti. ¶ Tertio
loco s. t. re. quod sunt in multa
tamen quod in secreta beati Leonis
et antiquiores codices con
tinent. sic invenitur. Annue
nobis domine ut anime famuli
tui Leonis hec prosit oblatio.
quam in modo omnis sacrificium
tribuat. Annue nobis quesumus domine ut
intercessione beati Leonis hec
nobis prosit oblatio. Super quo
re quod cum sacre scripture dicat
auctoritas quod iniuriam facit
martiri qui orat pro martire,
pari ratione consili de sanctis
aliis sentiendum qui
orationibus nostris non indigent
pro eo quod tam sunt perfecte omnia
beati eis ad vota succedunt.
Sed nos potius orationibus eorum
indigemus quod cum miserissimi
undique mala nostra perturbant.
Unde quod plerisque orationibus con
tinetur: prosit ut proficiat huic
vel illi sancto vel illi talis oblatio ad
gloriam et honorem. Ita tamen debet
intelligi ut ad hoc prosit quod
magis ac magis a fidelibus glori
ficetur in terris. Licet plerique
reputent non indignum sanctorum
gloriam usque ad iudicium augmen
tari. Et ideo ecclesiam interim sane
posse augmentum glorificatio
nis eorum optare. ¶ Idem
vero in hoc articulo locum
habeat ista distinctio quod dici
tur quod defunctorum alii sunt
valde boni, alii valde ma
li, alii mediocriter boni, alii
mediocriter mali. Unde suffra
gia que a fidelibus fiunt in ecclesia

pro valde bonis actiones
sunt gratiarum, pro valde malis
consolationes vivorum, expia
tiones vero pro mediocriter bo
nis, et propitiationes pro medio
criter malis. Nunc autem discretio sive
fingetur. ¶ Idem rectoribus
romi. statii.
¶ Ex his etiam constituisti quod de
incauto presbitero videatur qui
cum sciat se mortali crimine
constitutum missarum sollempnia
a quem non potest pro necessitatem
quamvis intermittere propter sui faci
noris conscientiam dubitabat
celebrare pactis quoque certis cir
cumstantiis missam se celebra
re fingit et sub pressis verbis
quibus conficitur corpus Christi panem
tantum sumit tantum non pu
rum. Ita credens pro eo quod
pretendit periculo satisfacere ut per
hoc quod intendit omne periculum vitare
non debeat. ¶ Cum igitur causa hec
sint abscidenda remedia que
veris sunt periculis graviora.
Ut is qui quasi pro sui criminis
scientia reputat se indignum pec
cet gravius si se ingerat irreverenter
ad illud. Gravius tamen utique
offendere qui sic fraudulenter
illud presumpserit simulare.
Cum ille in solius misericor
die dei manum decidat.
¶ Iste vero non solum deum cum non
veretur illudere set populo quod de
cipit se astringat. ¶ Idem
…odam R. fratri episcopo.
Lucta epistola decretali asseris te
legisse nimio esse nephariorum
opinari quod quidam dicere pre
sumunt in sacramento eu
charistie aquam in calicem
non mitti nam de latere Christi

secutus fuit. Dicebat enim Hugo. si illa fuit vera aqua que exivit de latere. Non intelligebat qualiter per illam probatur effusio quod Christus sit verus homo. non intelligebat secundum hanc auctoritatem illam Johannis apostoli nec glosam ibi positam. Tres sunt qui testimonium dant in terra. spiritus aqua et sanguis. et hii tres unum sunt. Et glo. super illo loco. sic dicit hic spiritus .i. humana anima quam emisit in passione aqua et sanguis que fluxerunt de latere Christi. Sed dicens quod illa aqua non fuisset aqua sed aquaticus humor humani corporis tamen auctoritas

apostoli que glosa intelligibilia sibi videbantur. unde quesivit a domino per ut exponeret sibi predictas auctoritates et glosam et ipse respondet arriam. et bonosia in .xxiiii. q. iii. quidam. v. bonosianorum. Sed arrianum.

sunt illi qui dicunt filium non deum .xxiiii. q. iii. quidam. v. arriani de secta

manicheorum hec .xxiiii. q. iii. quidam. Sed forte alibi

.v. manichei. Immo dic quod ibi .i. v. manichei. Set de ista secta mihi ibi continetur. Sed forte alibi. .b. pater verbum. pater dedit testimonium deitatis quando dixit hic est filius meus dilectus in quo michi bene complacuit. filius dedit testimonium deitatis quando in monte transfiguratus potentiam deitatis et sanctum ...

b[ea]titudinis ostendit. sp[iritu]s [enim] sanctus dedit testimonium veritatis quando super baptizatum in specie columbe requievit. vel quando advocationem nominis Christi corda credentium ad implevit. duo[rum] ... Christi ... [illegible]

ad instar viri qui larvam sibi induit et movet ipsam. lau[rentius]. si flegma dixisset. arc[hidiaconus]. ... [illegible] ... ad audiam. et est ar[gumentum] non esse recedendum de facili a forma verborum. ... [illegible]

non aqua sed humorem aquaticum manantem extitisse. Nos gratia tue supplicationis instantiam etc. quidam dixerunt sed erraverunt Christum non fuisse verum hominem sed adoptivum ut Nestoriani. alii Christum non fuisse verum hominem sed fantasticum ut Manichei. Contra ipsos et adversus hos loquitur Iohannes apostolus in epistola sua canonica dicens: Tres sunt qui testimonium dant in celo pater verbum et spiritus sanctus et hi tres unum sunt. Per hoc intendens ostendere quod Christus sit verus deus. Et tres sunt qui testimonium dant in terra spiritus aqua et sanguis. per hoc intendens ostendere quod Christus sit verus homo. nam ad esse hominis duo principaliter exiguntur videlicet corpus et anima ex quorum coniunctione verus homo subsistit. Per hoc autem quod in articulo mortis Christi inclinato capite tradidit spiritum de quo magna voce clamaverat. Pater in manus tuas commendo spiritum meum. manifeste probatur quod ipse spiritum habebat non solum flatum vitalem sed animam rationabilem de quo premiserat. Tristis est anima mea usque ad mortem. potestatem habeo ponendi animam meam et iterum sumendi eam. Per hoc autem quod unus militum lancea latus eius aperuit et continuo exivit sanguis et aqua probatur aperte quod Christus verum corpus habebat. nam de fantastico corpore nec aqua nec sanguis potuisset exire. Verum ille qui vidit testimonium perhibuit et testimonium eius est verum. Quia tres sunt qui testimonium dant in terra spiritus aqua et sanguis quod videlicet Christus sit verus homo ex anima rationali et humana carne subsistens probatur ex eo quod spiritum vitalem emisit et de corpore suo quando exivit sanguis et aqua. rationabilis quidem anima non posset animam vivificare nisi haberet corpus humanum ex quibus verus homo consistit.

Ceterum sicut fuit verus spiritus et verus sanguis ita procul dubio vera aqua cum Christus sit veritas et a veritate omnis fallacia sit penitus aliena. nam si fuisset sed flegma quod de latere salvatoris exivit ille qui vidit et testimonium veritati perhibuit profecto si aquam sed flegma dixisset nec in lavacro regenerationis fuisset sacramentum baptismi non regeneraret in flegmate sed in aqua. Nec probari posset argumento probabili quod in sacramento eucharistie admiscenda sit aqua cum vino. si de latere Christi non aqua sed flegma cum sanguine profluxisset. Sed nec vera fuisset figura que super hac re precessit in veteri testamento quando Moyses virga percussit silicem et exivit non flegma sed aqua exivit. Restat igitur ut quicquid fuerit illa aqua sive naturalis sive miraculosa sive de novo divina virtute creata. sive de componentibus ex aliqua parte resoluta procul dubio vera fuit. cum naturaliter posset ex composito in componentia et elementum in elementa resolvi. quemadmodum veris exivit sudor ipsius sicut gutte sanguinis decurrentis in terram. cum autem ad compositionem humani corporis .iiii. elementa co

q[uod] et est deus et est homo. i. de heret[icis]. cum Christi unctione. i. ex eg[regi]is ... virtus invisibilis non solum vitalis.

Sanguis ... sp[iritu]m ... ... de ... [illegible] ... non ... homo. ... ... i. de hiis. de ... [illegible]

i. m. E. de iur[e] ... ... i. de v. sig. ... E. de iustif. le. [illegible]

secundum quod phi[losophi] dividunt spiritum vitalem s. et animam. lau[rentius]. non corpus humanum. cum non posset habitare in ficto. ar[gumentum] xxxii. q. ii. moyses nec corpus humanum negatur posse induci. p[er] adiu[torium]. nam si alius spiritus malignus corporis mortui hominis subintret ut xxvi. q. v. non sit illud vivificat. nec unum cum illo efficitur. sed movet id

al[ius]. moyses. sic de g[ra]. di. ii. reliq. hoc ergo exigitur ex prima similitudo in veteri que sunt in novo testamento et ea que sunt in veteri alibi non exigitur dissimilitas ne videantur iudaizare. ar[gumentum] g. de sacra unc. c. uno. v. compet... uncti... et c. lau. ... m. s. frigiditate

et calliditate et siccitate et humiditate que convenientiam physicorum est assignare non iure pictorum. c. di. iii. tertullianus. vii.

Dolentes. Syncopa. de ... Syncopa de medio tollit quod epenthesis auget. De istis figuris dicitur. i. de v. sig. fortis. Sub pena. et ita non est ei non late sententie sed potius ferende. c. de vite pa. et cleri. vel de hoc. Divinum officium. quod quidem sine mixto precepto tenetur. c. e. prebendis et ita qui contra hoc preceptum faciunt in obedientiam incurrunt. unde videtur quod sint omnibus beneficiis puniendi propter inobedientiam. ar. c. de ma. et ob. illud quia peccatum paganitatis incurrit quicumque sedi apostolice obedire contempnit. lxxxi. di. si qui sunt presbiteri et in sidei ce commititur et si fidelis iudicatur. viii. q. i. sciendum. sed hoc est verum. immo cum multa puniretur de inobedientia que gravissimum est peccatum. licet pena per iura prodicta. sed dicas quod qui contra non in obedientiam incurrit cum ipso misticus agitur quod qui iudicias inobedientiam incurrit. ar. i. de eli. ex. in. si celebrat et ff. de ar. celsus.

Sane. Conservetur. sub fidelibus clavibus ne sinistri manus ad ea possit extendi. i. de custo. euch. c. i. Inclinet. flexis genibus et potest dicere versus istos. Salve lux mundi. verbum patris hostia vera. viva caro deitas integer verus homo. vel istos. transibentur res iste in corpus et sanguinem tuum domine ad honorem et laudem nominis tui ad confortationem peccatorum et ad salutem animarum nostrarum. vel dicat orationem dominicam. Verbum istud transibentur res iste et cetera debet dicere antequam hostia elevetur ante illa verba. hic est sanguis meus et cetera. postea non debent dici cum iam sint transsubstantiate in corpus et sanguinem. Punire ad arbitrium iudicis. Punient qui hoc non servaverint cum pena etiam hic non statuatur. c. de of. del. de causis. et ff. de iure deli. l. i. ff. vers. ii. pena non statuitur ad arbitrium iudicis imponitur.

Cum creatura. Anniversariis. Anniversarium dicitur quod pro defuncto fit anno revoluto a die mortis sue. sed dicitur hic anniversarium officium. s. quod fit cotidie pro defunctis quod facere debent sacerdotes. quod anime defunctorum solvuntur aut orationibus et sacrificiis sacerdotum. aut precibus sanctorum. aut ieiuniis aut elemosinis cognatorum. xiii. q. ii. anime defunctorum. et quod nescimus quibus prosint pro omnibus hec sunt facienda. e. ca. et e. q. non extimemus nisi pro illis quos constat in mortali peccato decessisse. xxiii. q. v. placuit. isti ii. negligentes erant in officiis mortuorum. unde mandat papa quod corpore

...curant. unde fit ut quidam eorum vigiliis. et ad negationem eius corporis. nam humores contrarii illis conveniant. videlicet sanguis colera et flegma et melencolia. ut unitatem humanam corporis expressit demonstrat vinum cum aqua. et ex istis duobus expressit illa que potius erant istis quam magis misticis convenirent excelentis aque et humoribus et sanguine. in quibus duobus duo maxime sacramenta redemptionis nostre et regenerationis elucent.

Idem mag. gratian.

Dolentes referimus quod non solum quidam minores clerici, verum etiam aliqui ecclesiarum prelati circa comessationes superfluas et fabulationes illicitas, ut de aliis taceamus, fere medietatem noctis expendunt, et somno residuum relinquentes, vix ad diurnum officium pretentum avium excitantur, transcurrendo undique continua syncopa matutinum. Sunt et alii qui missarum sollempnia vix celebrant quater in anno, et quod deterius est interesse contempnunt. et si quando dum hec celebrantur intersunt, chori silentium fugientes intendunt exterius collocutionibus laicorum, dumque auditum ad indebitos sermones effundunt, aures intentas non porrigunt ad divina. Hec igitur et similia sub pena suspensionis penitus inhibemus, districte precipientes in virtute obedientie ut divinum officium nocturnum pariter et diurnum quantum eis Deus dederit studiose pariter celebrent et devote.

Honorius iii.

Sane cum olim. et infra. Ne propter desidiam vel ignaviam sacerdotum divina indignatio gravius exardescat, districte precipiendo mandamus, quatinus a sacerdotibus eucharistia in loco singulari mundo et signato semper honorifice collocata devote ac fideliter conservetur. Sacerdos vero quilibet frequenter doceat plebem suam, ut cum in celebratione missarum elevatur hostia salutaris se reverenter inclinet. idem faciens cum eam presbiter portat ad infirmum. Quam in decenti habitu superposito mundo velamine ferat et referat manifeste et honorifice ante pectus cum omni reverentia et timore, semper lumine precedente, cum sit candor lucis eterne, ut ex hoc apud omnes fides et devotio augeatur. Prelati autem huiusmodi mandati graviter punire non differant transgressores, si et ipsi divinam et nostram voluerint effugere ultionem.

Idem universis ecclesiarum prelatis.

Cum creatura non habeat quod pro meritis rependat creatori, quod nos nullum corpore negligere debemus pro nostra facultate quo minus. et pro anniversariis defunctorum pro festo vel feria secundum temporis congruentiam missarum sollempnia convenientius celebretis.

Idem.

Te referente. et infra. cum antiquitus sacerdoti quarumdam dignitate pre

Ut negligentie abiciant et missarum sollempnia celebrent pro anniversariis defunctorum convenientius et pro defunctis cum advenerit et missam de feria celebrent quando non est festum. ita quod non dimittant officium mortuorum et convenientia non singulariter cum paucis forsitan nolebant presbiteri ministrare.

Te referente. Sufficiat. de c. di. i. sufficiat. et c. consulvisti. missam in natali domini vel de dignitate unam. et melius est celebrare illam de die quam aliam. s. e. quando. Si pontifica. apostolice si pontificus in die cene domini de antiqua consuetudine consecrare tenetur crisma in ecclesia si pontifica sua si idem debet esse mane de consuetudine. agendo ad sententiam communiter recipiatur per episcopos ipsius loci et ibi a clero et populo ipsius loci celebrare compellitur. unde super hoc implorabitur consilium pape et ipse mandet quibus cum in ecclesia si pontificalia ... cum ... consuetudo debeat celebrare. et sic eat sententia mittatur quod missa sit de sua confectione crismatis sed sic dicta consuetudo quod sit de ... ordinarium. ar. c. de sent. metropolis.

Perinde. Consuetudine. scilicet quod consuetudo attenditur in sacramentis aliis sic etiam consuetudo attenditur in baptismo. de c. di. iiii. de trina. et ipsa et in illa missa consuetudo metropolitane ecclesie et alii divinis officiis ab aliis sic per ... de observari. de c. di. ii. nostros. et xii. di. aule. sic et unio quia attendit. i. de cons. spi. sup. eo. et inicimus. i. de obs. ie. c. ii. c. i. et sic per generalem ecclesie consuetudinem ab omnibus est servandam. c. di. secundum morem. et sic saltem credimus quod hec consuetudo a sanctis patribus ecclesie fuit instituta. quamdam enim consuetudines solus usus approbavit. xi. di. ecclesiasticarum et ita solo usu antiquorum patrum per pontifices plus de vino quam de aqua. et alia ratio potest assignari vinum delectabilius est ad bibendum quam aqua et ideo ponitur plus de vino quam de aqua. nam si plus poneretur de aqua non ita suavem preberet et ne horrorem generaret unde potest presbiterum in unde quod aqua malum stomachum facit. quare aqua misceatur cum vino dicitur s. e. cum marthe. s. quesivisti. ad fi. sicut dicitur de sanguine et

In similitudine sanguinem et vobis ne aliquis horror. Litteras. .q. confessus. ergo sic de .9. di. .ij. panis. pro commisso hic di. .5. de consec. cum sup. et c. et .t. .i. sinceritatis. ex quid non h. cum .septum est. non infer. mo veri ... sinceritatis et c. vide dicit. hug. quod

presumere inquit unam in die celebrare missam sufficiat nam et valde felix est qui celebrat digne unam. .f. t. talis: q. q. die tene cum in eccl. si pontifici cum taxat in quae tenus confitem missarum sanctas sollempnia celebrare. Alexander episcopo urbsteni.

Pervenit ad nos tenus ecclesiarum per talibus violent abusis indoc. quod in maiori quantitate de aqua ponit in sacrificio quam de vino. cum secundum rationabilem consuetudinem ecclesie generaliter plus in ipso sit de vino quam de aqua ponendo. ideo: .f. t. q. q. id non facias nec in tua parrochia fieri patiaris.

Idem episcopo brixiensi.

Litteras tuas recepimus continentes quod cum super excessibus per bonae eccle sancte brigide brixiensis inquireres. confessus est quod cum quadam die hostiam et calicem non haberet in pane fermentato et ciphi ligneo missarum sollempnia celebrare presumpsit. et c. et

Intellecto iterum quod presbiter eccle per malitiam dei per bonae misterium pro tunc retineat in confessionem offerendi iterans excessibus confessionibus invenisti quod id sine igne sacrificabat et aqua cum quantum vel ex apta malicia. .l. nimia dei insipientia peccasse probetur. .q. .q. officio et beneficio ipsum privares. Alex. .iii. de baptismo

Si quis autem ... presumim ter exsufflat. Si quis ... in aqua enim. .i. sertit in nomine patris et filii et spiritus sancti amen. et non dicit ego baptizo te in nomine patris et filii et spiritus sancti amen. non est puer baptizatus. Idem.

De quibus est dubium an non baptizati fuerint baptizentur his verbis premissis si baptizatus es non te baptizo. sed si nondum baptizatus es ego baptizo te et c. Innoc. .iij. arelacen. archiepiscopo.

Maiores ecclesie causas presertim articulos fidei contingentes ad petri sedem referendas intelligit qui eum querenti domino quid discipuli dicerent ipsum esse respondisse notavit tu es christus filius dei vivi. et pro eo dominum exorasse ne deficiat fides eius. quidam tamen quoniam quosdam catholicos scientia monstrantes postullas prendere asserunt enim. parvulus in virtute baptismi conferri quod nutritur per baptismum culpa remittitur sed gratia non conferri. quam fuerat in bonis viderit quia cum sub ibum beati iacobi apostoli dicentis in epistola sua caritas operit multitudinem peccatorum et iuxta testimonium veritatis in evangelio de peccatrice quae ipsi pedes lavit et habuerit .i. dimissa sunt ei peccata multa quia dilexit multum. non nisi per caritatem et in caritate omnia dimittuntur. parvuli qui nec sentiunt et caritatem non habent. quod si actualibus et sensualibus tam in fidei dicit paterni non dimittitur in baptismo et c. Et adiciunt talis et c. quod baptisma successit circumcisioni. absit enim ut in ullam damnationem parvuli ... quod feriam affirmabat legem cum evangelio et circumcisionem cum baptismo. sed quia apostolum dicentem ad gal. si circumcidimini christus vobis non proderit. cum gratia circumcisio

telle vinctus innigeus et per quam tingitur .i. patre et filio et spiritu sancto. sed hodie non fuatur forma illa tamen si aliquis sit baptizatus hodie sub his verbis baptizatus esset licet fere non debeat ut dicit io. in illo .c. a quodam. hec est forma baptismi que hic traditur quam fuat eccl. fuerat est. et qui obmitteret hanc forma nichil agit. .i. de pe. venientes. ...

rebaptizo. quod dicit quod si prius fuit baptizatus ... tum ... non est inquam eius ut tenetur. ar. illo c. xxvi. di. pbri. quod nichil facit et quod dicit ... ad ... epulis ... de quatuor ... de non posse ... Si ... in proprio baptizatus fuit nichil per ... nullo non ... ad nocem referatur talis ... solum modo quod sit baptizatus. ar. ad hoc .lxvi. di. ... ar. de manu ... de mutatione ... nec nichil adde vel diminue. ala.

Maiores. .x. cau. .xcvi. di. ... petrum .i. ... ne deficiat ... potest ... lvi. di. ... ego pro te rogavi et c. ... opinio ... obiectio hereticorum ... caritatem et

Si quis .i. ... ex ... nomine patris et c. ego baptizo ... de .9. di. .iiij. ... baptizatus est ... in nomine patris ... baptizare intendit ... in nomine filii ... in nomine trinitatis ... illa ... in nomine christi ... ab apostolis ... ut in principio baptizarentur in nomine christi in quo ...

... intelligantur ... mia ... respondeo ... ab aliis quere ... xxx. vii. di. qui ea, et de .9. di. .ij. c. ...

et si sanguinem pro ipso effundimus et nomini suo totum dedimus ... principibus magis tormenta sunt quam corona victorie. 1. q. 1. ... inde quantum boni. Vos igitur cuncti ... est ... voluntas bonis ... ac presentibus ... de pe. di. 2. circumcisio ... successit, que supplebit vicem baptismi in ...

[illegible]

tam adultis quam parvulis, que excepto dum conferret, ne baptismus qui successit loco ipsius gratia noceret. Cum tamen in ... quam femine baptizentur, innovans indicat effectus tam adultis quam parvulis est conferendus. Sicut enim sine distinctione sexus mosaica lex clamabat: anima cuius preputii caro circumcisa non fuerit, peribit de populo suo; ita nunc indistincte voce intonat evangelica: nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto, non intrabit etc. Ad hanc gratiam vel etatem vel sexum necessitate excludens. ¶ Caute tamen notandum est quantum plus hodie baptismus conferat quam circumcisio quondam iudeis conferat. Dictum est enim ... presens auctoritas indicat: de veteri lege, peribit de populo suo; in evangelica vero, non intrabit. Invenitur enim in ... quia cum originalis culpa remittebatur per circumcisionis misterium et damnationis periculum vitabatur, non tamen perveniebatur ad regnum celorum, quo usque ad mortem Christi fuit omnibus obseratum. Sed per sacramentum baptismi Christi sanguine rubricati culpa remittitur, et ad periculum et ad regni celestis pervenitur, cuius ianuam sanguis Christi fidelibus suis misericorditer reseravit. Absit enim ut universi parvuli pereant, quorum cotidie tanta multitudo moritur, quin et ipsis misericors deus, qui neminem vult perire, aliquod remedium preparavit ad salutem. ¶ Ec-

-teri ex vi littere satis patet. Porro quod auctoritates intelligende esse tantum de adultis, qui habent multitudinem peccatorum, cum de parvulis non possint intelligi, qui peccatum tantum originale tenent. Sunt et ille auctoritates solvende, qui crediderit et baptizatus fuerit etc. non possunt credere parvuli, sed adulti. Et ob hoc tota auctoritas hec intelligenda est de adultis, nec ad alios, nisi ad alios clausula secunda referatur. Quamvis non nisi concordat quod parvuli credant, et non pusillum, sed per habitum fidei quam suscipiunt in baptismo. Sicut et alia multa verba secundum eundem usum loquendi non ad actum sed ad aptitudinem referuntur. ¶ Secundo non quod opponentes inducunt, si credant caritatem et alias virtutes parvulis ut potentia non sentientibus non infundi a principio, non accedit absolute. Et propterea sunt doctores et theologos quod referatur: aliis asserentibus per virtutem baptismi parvulis quod culpam remitti sed gratiam non conferri; aliis dicentibus remitti peccatum et virtutes infundi habitibus illas quo ad habitum, non quo ad usum, donec pervenerint ad etatem adultam. ¶ Cum quod ex hac solutione invenimus sese credunt, iam ad alias questiones argumentates accedo. Quod dicimus parvulis in baptismo peccatum originale dimitti, quod adultis decernentibus et actualibus peccatum in baptismate ... tione sui dimittatur, cum enim venerit sentiant hic consen-

non retineat quo ad aptitudinem ... quo ad aptitudinem retinetur sic ... de iusticia ... de iustitia ... iustitia ... est ... ex hac solutione ... ex hoc solone ... de voto ... idem in similibus ...

[illegible]

... multitudine etc. et illam evangelii ... evangelii ... [illegible]

... de parte debiti ... [illegible]

actuale debetur carentia visionis dei ad illud quod [illegible] ... originale dimitti [illegible] ... debetur carentia visionis dei ob aliud scilicet actuale [illegible] ... [illegible] ... [illegible] ad successionem per vim [illegible]

baptizatur [illegible] ... [illegible] ... [illegible] ... [illegible] ad fidem [illegible]

[illegible]

aut dicitur ab insulsis iudicandus. Nos uero dictus distinguendum quod peccatum est duplex, originale scilicet et actuale. originale quod absque consensu contrahitur, et actuale quod committitur cum consensu. originale igitur quod sine consensu contrahitur, sine consensu per vim remittitur sacramenti. actuale uero quod cum consensu contrahitur, sine consensu minime relaxatur. Sed ad hoc quidam respondent: Non est absurdum originale peccatum contrahentibus et dormientibus in baptismo sic per vim dimittatur. Ad hoc et est tacite respondendum, quod deus qui totum hominem sanum fecit in sabbato, opus infectionis non novit. Et ideo peccata non ex parte sed ex toto dimittit. ¶ Preterea pena originalis peccati carentia visionis dei, actualis uero pena peccati est gehenne perpetue cruciatus. Unde si primum dimitteretur et aliud non dimisso, talis non careret visione dei propter originale dimissum, et cruciaretur igne gehenne perpetuo propter reatum actualis criminis. Sed hec tamquam impossibilia sese minime patiuntur, immo sibi mutuo adversantur. ¶ Item queritur utrum dormientibus et amentibus sacramentum saltem caracteris in baptismate imprimatur, ut extatica sompno uel egritudine laborati non sint denuo baptizandi. Sunt autem nonnulli qui dicunt quod sacramenta que per se sortiuntur effectum, ut baptismus et ordo, cetera que similia, non dormientibus et amentibus sed intelligentibus et non contradicentibus et si non quantum ad rem, quantum tamen ad caracterem conferuntur. tamen non solum parvuli qui non consentiunt sed ficti quoque qui non mente sed ore contradicunt dissentiunt recipiunt sacramentum. Sed opponitur talibus quod qui fuissent inviti et renitentes, immensi ratione salutis sacramenti ad iudicium ecclesiasticum pertinet, vi ad servandam regulam christiane fidei forent rationabiliter compellendi. ¶ Cum religioni christiane conveniat ut semper invitus et penitus contradicens ad recipiendam et servandam christianitatem aliquis compellatur. Propter quod inter invitum et invitum, coactum et coactum, alii non absurde distinguunt, quod is qui terroribus atque suppliciis violenter attrahitur, ne detrimentum incurrat, baptismi suscipiat sacramentum, talis sicut et is qui ficte ad baptismum accedit, caracterem suscipit christianitatis impressum, et ipse tamquam conditionaliter volens, licet absolute non velit, cogendus est ad observantiam fidei christiane. In quo casu debet intelligi decretum concilii Toletani, ubi dicitur quod qui iam pridem ad christianitatem coacti sunt, sicut factum est temporibus religiosissimi principis Sisebuti, quia iam constat eos sacramentis divinis associatos et baptismi gratiam suscepisse et crismate unctos esse et corporis domini extitisse participes, oportet etiam ut fidem quam necessitate susceperunt tenere cogantur, ne nomen domini blasphemetur et fidem quam susceperunt vilis ac contemptibilis habeatur. ¶ Ille uero qui numquam consentit sed penitus contradicit, nec rem nec caracterem

[illegible]

sed pro originali debetur tantum carentia visionis dei [illegible] ... [illegible]

voluntas est .xv. q. i. [illegible] ... [illegible] ... coacta voluntas voluntas est .xv. q. i. [illegible]

suscepit sacramentum. quia plus est expresse contradicere quam minime consentire. sic nec ille notam alicuius criminis quasi consentiens perimit, qui reclamans ... et invitus cogitur molestiis. Dormientes autem et amentes si priusquam amentiam incurrerent aut dormirent in contradictione persisterent, quia in eis intelligitur contradictionis propositum permanere, etsi fuerint sic immersi, caracterem non suscipiunt sacramenti. secus autem si prius cathecumini extitissent et habuissent propositum baptizandi. unde tales in necessitatis articulo consuevit ecclesia baptizare. tunc quoque caracterem sacramentum imprimit operatio, cum obicem voluntatis contrarie non invenit obsistentem.

Idem Metensi episcopo.

Debitum. et infra. Sane intimasti quod quidam iudeus in mortis articulo constitutus, cum inter iudeos tantum existeret, in aquam se ipsum immersit dicendo: ego baptizo me in nomine patris et filii et spiritus sancti. amen. quia cum inter baptizantem et baptizatum debeat esse discretio, sicut ex verbis domini colligitur dicentis apostolis: baptizate omnes gentes in nomine patris et filii et spiritus sancti, memoratus iudeus est denuo ab alio baptizandus, ut ostendatur quod alius est qui baptizat et alius qui baptizatur. ad quod designandum ipse Christus non a se ipso sed a Iohanne voluit baptizari. quamvis si talis continuo decessisset, ad patriam protinus evolasset propter sacramenti fidem, etsi non propter fidei sacramentum.

Sicut in baptismo quoque illa spiritualis generatio celebratur, de qua Veritas ait: oportet vos nasci denuo, quia nisi quis natus fuerit ex aqua et spiritu sancto non intrabit in regnum celorum. sic quoque in carnali generatione, qua proles ex viro et femina nascitur, alius est qui carnaliter gignit; sic et in sacramentali generatione qua proles ex aqua et spiritu sancto renascitur, alius debet esse qui spiritualiter generat, alius qui spiritualiter generatur. Sane cum corpus exterius sine cura corporis baptizetur, oportet ut inde ubi presbyter et similiter aqua valeat inveniri, quibus baptizans et baptizandus ad invicem referantur.

Idem Cremonensi episcopo.

Non ut apposuisti. Postulasti utrum pueri baptizandi sint presbiteris quos in articulo mortis constitutos propter aque penuriam et absentiam sacerdotis aliquorum simplicitas in capite et pectore ac inter scapulas pro baptismo salive aspersione linivit. respondemus quia cum in baptismo duo sint, videlicet verbum et elementum, necessario requirantur, iuxta quod de verbo Veritas ait: euntes in mundum universum baptizate omnes gentes in nomine patris et filii et spiritus sancti, eademque dicat de elemento: nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non intrabit in regnum dei, dubitare non debes illos veram non habere baptismum in quibus non solum utrumque predictorum sed eorum alterum est omissum.

Item de matrimonio generali.

Nuper ex vestris litteris ... ad obedientiam apostolice sedis redeuntes fovere ac honorare velimus mores ...

[illegible]

cum domino possimus sustinendo.
In his tamen illud differre si volu
erimus, nec delere que periculum
generant animarum et ecclesiastice de
rogant honestati. Postquam vero
Grecorum ecclesia cum quibusdam com
plicibus et fautoribus suis ab obe
dientia sedis apostolice se subtraxit, in tantum Greci ce
perunt abhominari Latinos, quod
inter alia que in derogationem
eorum impie committebant, si
quando sacerdotes latini super eorum
celebrassent altaria, non prius
ipsi sacrificare volebant in illis quam ea
tamquam per hoc inquinata lavis
sent. Baptizatos etiam a Latinis
ipsi Greci rebaptizare au
su temerario presumebant.
Et adhuc sicut accepimus quidam
hoc agere non verentur. Vole
ntes ergo tantum scandalum
ab ecclesia Dei amovere, sacro sua
dente concilio districte precipimus
ut talia de cetero non presu
mant, conformantes se tamquam
filii obedientie sacrosancte Romane
ecclesie matri sue, ut sit unum ovi
le et unus pastor. Si quis autem
tale quid presumpserit, excommunicationis
mucrone percussus, ab omni offi
cio et beneficio ecclesiastico summoveatur.
Ex c. xl. ap. appendum.

Si quis de presbitero non baptizato.
Si presbiter ordinatus deprehenderit se non esse baptizatum,
baptizetur et iterum ordinetur.
Innocentius III. episcopo Cremonensi.
Apostolicam sedem consulere de
crevisti ...
... presbiterum quem
sine unda baptismatis extremum
diem clausisse signi
ficasti, quia in sancte matris ecclesie fide
et Christi nominis confessione perseveravit, ab originali peccato solutum
et celestis patrie gaudium esse
adeptum asserimus incunctanter.
Lege super hoc viii. libri Augustini de ci
vitate Dei, ubi inter cetera legitur:
Baptismus invisibiliter ministratur,
quem non contemptus religionis
sed terminus necessitatis exclu
dit. Librum etiam beati Ambrosii de
obitu Valentiniani idem
asserentis revolve. Sopitis
ergo questionibus doctorum patrum
sententiam teneas, et in ecclesia
tua iugiter preces Deo hostiasque
offerri iubeas pro presbitero
memorato. Innocentius III. Cre
monensi episcopo.

Veniens ad apostolicam sedem lator
presentium nobis exposuit, quod cum
ad gradum sacerdotii ascendisset,
comperit tandem quod non fuit secundum
formam evangelii baptizatus. Unde
nos eum rite fecimus bapti
zari. Quoniam super ordinibus
fuisset dubitatum disputatum,
quod iterum ordinari meruit, sive
ut cum baptismus sit funda
mentum sacramentorum, alii suscepisset
baptismum non suscepit, alio sacra
mentum, quia ubi fundamentum
non est, superedificari non potest.
Porro quis videri posset,
nam cum quis non solum per sacra
menti fidem, sed per idem sacra
menti officium proculdubio
in ... Christum ... per idem
et baptismum non habet, ... illud
fundamentum sine quo aliud
poni non potest, quod ex principalibus
superedificare posse videtur, sicut
sanctificata opera, sic et quelibet ec
clesiastica sacramenta, cum illud
non sit generatim. In denoue ...

[illegible]

dotis forma servabitur quam hec . § . c . prio . non ut exponetur sic si illud dubium haberetur servabitur forma illa . § . c . prio . c . i . intelligitur iteratum . sic de con . di . i . solennitates . vel ita le . talem omnino . dicitur . quod . d . diximus istum baptizatum non fore talem . sic male de sacramento baptismi . quod si aliquis in articulo mortis vel non baptizari nec est necessitas velit eum baptizare ipse non erit minus salvus . § . c . pro . tulerunt . de con . di . i . tabernaculum . cum illud non religionis contemptus necessitatis articulus impedit .

nis de ceteris sacramentis quod baptismus sit fundamentum illorum et sacramentum coniugii et eucharistie ante baptismum recipi non potest. preterea sacramentum ordinis non solum pontificalis sed sacerdotalis et levitice institutione sua precessit baptismum. propter quod forsitan crederetur quod ante baptismum huiusmodi ordines possent rite conferri. maxime hiis qui baptizantur. quod non in xxi. apostolorum compendium legitur constitutum. quod si quis in presbyterum ordinatur de(?) postea noverit se non esse baptismum baptizetur et tunc ordinetur. nos ergo latorem presentium in tali casu dubitabilem quod tunc est sequentes. quod quidam ipsum per singulos ordines usque ad sacerdotium promovere per eius(?) et permittas eum in sacerdotio ministrare. quod non iterum iteratum quod ambigitur esse factum. nec male de sacramento sentitur cui in illo non religionis contemptus sed articulus necessitatis excludit. ecce de illo qui natus de christianis parentibus et inter christianos fideliter conversatus tam morte(?) presumitur quod fuit baptizatus sed persuppositio presumptionem sit bonum donec evidentissimis forsitan argumentis contrarium probaretur. Innocentius iii. in concilio generali. De custodia eucharistie. chrismatis et aliorum sacramentorum.

Statuimus ut in cunctis ecclesiis chrisma et eucharistia sub fidei custodia clavibus adhibitis conserventur. ne possit ad illa temeraria manus extendi. ad aliqua horribilia vel nephanda exercenda. Si vero is ad quem spectat custodia ea incaute reliquerit tribus mensibus ab officio suspendatur. et si per eius incuriam aliquid nephandum inde contigerit graviori subiaceat ultioni. Idem in eodem.

Relinquunt quidam in contemptum quod quod clerici ecclesias sic exponunt supellectilibus propriis etiam alienis ut pares domus laice quam dei basilice videantur. non considerantes quod dominus non sinebat ut vas transferret per templum. sunt et alii qui non solum ecclesias dimittunt incultas verum etiam vasa ministerii et vestimenta ministrorum ac pallas altaris. nec non et ipsa corporalia tam immunda relinquunt. quod interdum sunt aliquibus horrori. quia zelus nos comedit domus dei. firmiter prohibemus ne huiusmodi supellectilia in ecclesias admittantur. nisi propter hostiles incursus. aut incendia repentina seu alias necessitates urgentes ad eas oporteat habere refugium. sic tamen ut necessitate cessante res in loca pristina reportentur. precipimus quoque ut oratoria vasa corporalia et vestimenta predicta munda et nitida conserventur. nimis enim videtur absurdum in sacris sordes negligere que dedecent etiam in profanis. De reliquiis et veneratione sanctorum.

Audivimus quod quidam nescio(?) inter vos diabolica fraude

tantum ecclesiasticum exerceri . ii . q . ii . precepit . sed non sacra . i . de in mu . ec . c . i . vestimenta . vestimenta ecclesie honesta et munda debent esse . de con . di . i . vestimenta . in . sup . i . i . prelatorum vestibus . et ita est ar . quod clerici debent in ecclesia ornati vestibus . non tamen ad iactantiam . xxi . q . iiii . omnis iactantia . quod distincti et tantos vestibus non recipiunt . xxi . di . pristinis . et in corpore communi ... in utraque mensa ... et ... debent ...

necessitatis . in regula ... ar ... § . c . prio . ... ad ... xv . q . vi . et dolium . xxvi . q . i . nec ...

id est . c . cum in ... iii . iii . statuimus . et i . fideli custodia . § . de elec . ecclesie . vinc . tanc . et c . ... et ... non de . de ferri sed per ... de con . di . ii . pue vel per diaconum si necesse fuerit . xx . iiii . di . presbyterum . diacono necesse fuit forte ... § . de regle . iuris . sane . quod ... ar . quod propter culpam tenetur quando omnia illa que secuntur et illa culpa . xxx . q . ii . de nuptiis . et . q . i . placuit . ar . § . xv . q . i . inebriavit . loth . ff . de furt . biu . item ar . quod qui occidere ... ut ... de regle ... vi . l . di . sepe . ff . ad l . aquil . qui occidit . quod in hac . et h pena est ad arbitrium iudicis ex quo non determinatur . § . de off . iud . de re . de caus . sed . § . in potius certa pena erat in nostro ...

relinqui . et i . ecclesias in ecclesiis tantum potest et debet iudi

... i . inebriate . ii . non potuit de incerti . xvi . q . vi . sane et c . si consuetudo . ita nec de ... augeri . ar . hic et xxvi . q . iii . vivus quisque . immaculata . quam immaculata plenius fuit per vasa . i . q . i . teneamus . id non debet venerari pro sancto quia immaculata facto nisi ab ecclesia romana prius fuit per testes legitimos approbatus ut hic dicitur et i . c . prio . et § . de testi . venerabili . ubi testes super vita et miraculis recipiuntur quia que ipsa reprobat reprobanda est . et quod approbat approbandum est . xxiiii . q . i . h est fides . et c . qui necesse est quaestione . secunda . sane per fertur ... iii ... iii ... iii ... iii ...

di . § . aliquo ... et xxvi . di . epis . servi cum ebrietas fuit venale peccatum . xxv . di . dicas . v . quod ...

Cum ex eo ... vendicet. quod est notandum. quia reliquie sanctorum martirum vel ipsi martires vendi non possunt ... de sacro sancto ... nemo ... quia sacra res non est ... estimationem. ff. de ... sacri loci ... non potest vendi. quia venditio sine pretio non consistit ...

[illegible]

decepti lucrum quoddam in potatione et ebrietate accusati cum quis in more iste deum venerantur. cum in expetitionibus in ebrietatibus presentis ecclesie permittat orare. dicit enim apostolus. ebriosi regnum dei non possidebunt. Cetera ... non presumatis de cetero coram ... cum et si per eum miracula fierent non liceret vobis ipsum pro sancto absque auctoritate romane ecclesie venerari. Innocentius .iii. in concilio generali.

Cum ex eo quod quidam sanctorum reliquias exponunt venales et eas passim ostendunt christiane religioni detractum sepius sit: ne in posterum detrahatur presenti decreto statuimus ut antique reliquie amodo extra capsam nullatenus ostendantur nec exponantur venales. Inventas autem de novo nemo publice venerari presumat nisi prius auctoritate romani pontificis fuerint approbate. Prelati vero de cetero non permittant eos qui ad eorum ecclesias causa venerationis accedunt variis figmentis aut falsis documentis decipi sicut et in plerisque locis occasione questus fieri consuevit. Innocentius .iii. decanis sancti petri magolonensis. De observatione ieiuniorum.

Consilium fuit quod ieiunium occurrens in nativitatem domini vel assumptionem beate marie vel festivitatem aliquorum apostolorum in secunda feria contigerit evenire die sabbati precedentis vigilia debeat celebrari et ieiunari. vigilia vero beati mathie apostoli sit ieiunium iniungendum ad quod ... nos quod in die sabbati festivitates privatas sancta feria precedentis et beati mathie apostoli diebus vigilia ieiunari. Idem bartholomeo ... episcopo.

Consilium vestrum ... quod omnium apostolorum vigilie sunt in observatione ieiunii celebrande preter vigilias apostolorum philippi et iacobi et beati iohannis evangeliste quia eorum sollempnitas infra sollempnitatem paschalem istius vero infra natalem domini celebratur. ieiunia vero quatuor temporum apud nos in adventu christi aguntur. Ex eo quorum vigilie quorum festivitates oportet secunda feria celebrari in precedenti sint sabbato ieiunande. de festivitate vero beati bartholomei apostoli circa celebrationem dubietas oritur apud quosdam nos quidem consuetudinem tue regionis observes. Item. Cum autem quesieris quid sit vel penitentia iniungenda his qui diebus quadragesimalibus tempore quo tante famis inedia ingruebat quod magna pars populi pre inopiam annone periret carnes comederunt coacti: nos quidem in tali articulo illos non credimus puniendos presertim cum dominus pueros ... excusaverit ne in ipsis aliquatenus imputetur. Bonarum quidem mentium est ibi timere culpam ubi culpa minime reperitur. Item de his qui propter debilitatem carnes in sabbato vescuntur quod in partibus tuis fieri consuevit et cum ab aliis moleste feratur dicitur vel inde debeat defendi. nos quidem super hoc consuetudinem tue regionis facias observari. Sic tamen quod debilibus et infirmis propter hoc periculum non inferatur. Ep...

Ex parte. ... die sabbati ... que consuetudine ... debeat ... quod dies sabbati debeat ... in pedite ... in servitutem ... ff. de servit. ... servituti ... in servitute ... ieiunium ... vigilia apostoli ... in ieiunio ...

... consuetudine. ar. consuetudinem eiusdem regionis ... servandam ... ieiunii ... debent ... in sabbato ... consuetudo ... scandalum ... legum puniendi ...

[illegible]

... tra de illis qui in quadragesima vel aliis ieiuniis sollempnibus infirmantur et petunt sibi esum carnium indulgeri. Hoc quod cum non subiaceat legi necessitas, desiderium infirmorum, cum urgens necessitas exigit, supportare debes et potes, ut maius inde periculum evitetur. Honorius III.

Explicari per te nobis postulasti, et infra: Quod illi qui nec voto nec regulari observantia sunt astricti, in sexta feria, si festum nativitatis dominice die ipso venire contingat, carnibus propter festi excellentiam uti possunt secundum ecclesie consuetudinem generalem. Nec tamen hi reprehendendi sunt, qui ob devotionem voluerint abstinere. Inno. iii. Armac.

Volens. Ex. epo.

De purificatione post partum. Rubrica.

Licet secundum legem mosaycam certi dies terminati fuissent, quibus mulieres post partum a templi cessarent ingressu, quia tamen lex per Moysen data est, gratia et veritas per Ihesum Christum facta est. In qua, et infra: Quia prescripta umbra legis evanuit et illuxit veritas evangelii, si mulieres post prolem emissam acture gratias ecclesiam intrare voluerint, nulla propter hoc mole peccati gravantur, nec ecclesiarum est eis aditus denegandus, ne pena illis conversa in culpam. Si tamen ex veneratione voluerint aliquandiu abstinere, devotionem earum non credimus improbandam. Ex xi. ap. Maguntin.

De ecclesiis edificandis vel reparandis. Rubrica.

Pervenit ... ad prelatum historio ... ad ... tecta ecclesie restituenda vel ipsas ecclesias construendas. Ex c. lat.

Cum dicat apostolus, et infra: Constitutum ut unicuique tot simul ... leprosi ... communiter vita ... congregati quod ecclesiam cum cimiterio construere sibi proprio valeant gaudere presbytero sine contradictione aliqua permittantur. Hec caveant tamen ut in minimo sinecuris ecclesiasticis de iure parochiali nequaquam existant. Quia non eis pietate conceditur, ad aliorum iniuriam volumus redundare. Statuimus etiam ut de ortis et de nutrimentis animalium suorum decimas tribuere non cogantur. Alex. iii. Ebor. archiepiscopo.

Ad audientiam nostram noveris pervenisse quod villa quedam ob ... tantum ab ecclesia parochiali distaret, ut tempore hyemali cum pluvie inundant non possint parochiani sine magna difficultate ipsam adire, unde non valent congruo tempore ecclesiasticis officiis interesse. Quia igitur dicta ecclesia ita dicitur redditibus habundare quod preter illius ville proventus ministri illius convenienter valeant sustentari, mandamus quatenus si res ita se habet, ecclesiam edifices ibi et in ea sacerdotem sublato appellationis obstaculo, ad presentationem rectoris ecclesie maioris cum canonico fundatoris assensu instituas ad sustentationem sua...

[illegible]

eos uille ob uenientes eccle-
siasticas percepturi. Item. Proinde
tibi ut competens in ea honor
pro facultate loci ecclesie matri
fuerit: quod quando si posse uir
cum eodem uilleanis … ecclesias i(n)
tra terminos se fuisse ad usus sacerdo
tis uelint conferre. Item. Si
non persona matris ecclesie uir(um)
idoneum presentare distulerit
uel opus unde uoluerit impe
dire tu nichilominus facias illud
opus ad perfectionem deduci et
uirum bonum … diffu-
gio instituere non obmittas.

Idem Lexouiensi episcopo.

Ex his qui parochiales
ecclesias habent clericis innotuit quod
ad reparationem et institutionem
ecclesiarum cogi debent. cum opus
fuerit de bonis que sunt ipsius
ecclesie. si eis super sunt offerre
uel eorum … ceteri inuitantur.

Urbanus iii.

Quando … peruenit quod cum in
ecclesia de … episcopum uocatus
fuisti regulares canonicos de
siderans ordinare. Inde si quod
est quod … deuotionem tueantur.
… indulgentie si tu ex officio
consensisti … parte … si clericos
seculares … ad … esse
nosci uoluimus eis dum … ubi
ubi uel alibi necessaria prouideri.

Licet autem nobis instantius
supplicaueris ut ecclesie pro con-
firmacionis priuilegium faceremus tamen
non possumus … deferre in
cum nulli canonici ad huc in
ibidem existant. quibus priuilegium uel …
dari. Celestinus iii.

Ita nos duximus … parte
quod occasione … quod de rebus
ecclesie in alienandis … transierit

pertinuisse. in locis tui episcopatus
in quibus ipsi habitantes orato
riis egent in … ne … per …
nouarum ecclesiarum commissa tibi ecclesia
destitutum incideret. ecclesias formam
das erige … illi …
… occasione illa … p(ro)uni-
tas … indigenti super
basilicarum institutione studeas
salubriter prouidere. Ex sy-
nodo Io. pp.

De emunitate ecclesiarum cimiterii et rerum ad eas pertinencium. Rubrica.

Uolumus ut domum Dei … ecclesiarum ad eas
… missus … comes
uel iudex publicus in …
… qui per … placi
tum uel hospicium … sed
in publicis locis domos
constituant. in quibus placitum
teneant. et hospitentur. Gregorius
Paguello episcopo …

Peruenit … nullum per
… nomen … aut … modo excusari … in
singulis … sed omnis
ad hoc generaliter compellatur …
cunctis uigilantibus melius
ualeat ciuitatis custodia
preparari. Idem … defensori sardinie.

Iudicatum est … quod
nobis quod rustici ecclesie iura …
deserentes in priuatorum posses-
sionibus culturam exerceant quod
experientia tua fieri non permit-
tat. Ex concilio lateranensi.

Non minus … iudicis
immo … consules ciui-
tatum et rectores nec non alii
qui potestatem habere uidentur tot
honera frequenter imponunt
ecclesiasticis. ut deteriores eos …
sub eis sacerdotium uideatur …

[illegible]

debent sicut et alii possessores ad iter faciendum uel pontem ... [illegible] ... ad mortem ... semp(er) procedere ... xi. q. ii. in dignis ... ecclesiam se conuerterint ... post ad mortem ... excommunicatoz ut hic dicit ... fautores ... successores ipsorum si ... c. ultimo. b.

[illegible gloss, left margin]

at q(ui) s(u)b pharaone fuit q(ui)
legis diuine noticiam n(on)
habebat. ille quidem o(mn)ib(us) aliis
seruituti subactis sacerdotes
et possessiones eorum in pristina lib(er)
tate dimisit et de publico
eis alimoniam misit.
Isti u(er)o honera sua fere
uniu(er)sa ecclesiasticis imponunt
et tot angariis eas affligunt
ut in eis quod ieremias
deplorat complete uideatur.
princeps prouinciarum facta est
sub tributo. siue q(uo)d fossata
siue expeditiones seu alia
quelibet sibi arbitrentur agenda
de bonis ecclesiarum et clericorum et
pauperum xpi usibus depu
tatis nolunt fere cuncta
compleri. iurisdictionem etiam et au
ctoritatem prelatorum ita euacuant et
ut nichil potestatis eis in
suis uideatur hominibus
remansisse. quocirca sub a
nathematis districtione
fieri de cetero talia p(ro)hibemus
nisi ep(iscopu)s et clerus tantam necessita
tem uel utilitatem aspexerint ut
absque ulla coactione ad re
leuandas leuandas communes
utilitates uel necessitates ubi
laicorum non suppetunt facul
tates. subsidia ecclesias estim
ent conferenda. ¶ Si autem
consules aut alii de cetero
ista commiserint et commoniti et
desistere noluerint tam ipsi
quam fautores eorum excommunica
tioni se nouerint subiacere
nec commun(i)oni reddantur donec
satisfactionem fecerint compe
tentem. Luci(us) iii.
Cum eccl(es)ia dei sit singulari
unitate domus orationis esse de
beat nec spelunca latronum et
aut sanguinis forum seculares
iudices cum ibi de sanguinis
effusione et corporali pena et
agitur in ecclesiis ecclesiasticis et
aut cimiteriis agitare sub
interminatione anathema
tis prohibemus. absurdum n(am) est
et crudele ubi iudicium san
guinis exercetur ubi est tute
la refugii constituta. In
no(centius) iii. illustri regi scocie.
Inter alia q(ue) ... quibus per
iure sacrorum canonum institutionem
et traditiones legum cauetur ita
duximus distinguendum. quod
fugiens ad ecclesiam aut lib(er)
aut seruus existit. Si liber et
quantumcunque grauia maleficia per
petrauerit non est uiolenter
ab ecclesia extrahendus. nec inde
dampnari ad mortem uel ad
penam. sed rectores ecclesiarum
sibi obtinere debent membra
et uitam, sup(er) eo tamen q(uo)d inique
fecit est aliter legittime puni
endus. Secundum est nisi publicus
latro fuerit uel nocturnus popula
tor agrorum qui dum itinera
frequentata uel publicas et
stratas obsidet aggressionis
insidiis ab ecclesia extrahi potest
impunitate prestita non s(e)c(undu)m ca
nonicas sanctiones. Si u(er)o seruus
fuerit qui confugit ad ecclesiam
postquam de impunitate sua
dominus eius clericis iuramentum
prestiterit ad seruicium domini sui
redire compellitur et inuitus. alioquin
a domino poterit occupari.
Ho(norius) iii. [illegible]
Aduersus consules et rectores
ciuitatum uel alios qui ecclesias
et uiros ecclesiasticos tallis

[illegible gloss, right margin]

Inter alia ... canon. xvii. q. iiii. diffinimus ... ad ecclesiam ... legum ... qui ad ec. confugiunt ... [illegible] ... xvii. q. iiii. ... c. xvii. q. iiii. sicut ... [illegible]

... non conuenit ... de deposito ... ciuitatis uel pupilli ff. de adm. tu. ... [illegible] ... de eadem pena ... [illegible]

seu collectis exactionibus aliis aggravare nituntur, volens immunitati ecclesiae Lateranense concilium providere, praesumptionem huiusmodi sub anathematis districtione prohibuit, transgressores et fautores eorum excommunicationi subiacere praecepit, donec satisfactionem impenderint competentem. Verum si quando forte episcopus simul cum clericis tantam necessitatem vel utilitatem prospexerint, ut absque ulla coactione ad relevandas utilitates vel necessitates communes, ubi laicorum non suppetunt facultates, subsidia per ecclesias duxerint conferenda, praedicti laici humiliter et devote recipiant cum gratiarum actione. Propter imprudentiam tamen quorundam Romanum pontificem prius consulant, cuius interest communibus utilitatibus providere. Quoniam vero nec sic quorundam malitia contra Dei ecclesiam conquievit, adiicimus ut constitutiones et sententiae quae ab excommunicatis huiusmodi vel de ipsorum mandato fuerint promulgatae, irritae et inanes habeantur, nullo unquam tempore valiturae. Ceterum quia fraus et dolus alicui patrocinari non debent, nullus vano decipiatur errore, ut infra tempus regiminis sustineat anathema, quasi post illud non sit ad satisfactionis debitum compellendus. Nam et ipsum qui satisfacere recusaverit, et successorem ipsius, nisi satisfecerit infra mensem, manere decernimus ecclesiastica censura conclusum, donec satisfecerit competenter, cum succedat in onere qui substituitur in honore.

Idem in eodem.

Quia plerique praelati ut pretium [...] nem an sufficientem aliquis impendant legato vel aliis praelatis extorquent a subiectis quae solvunt, et in eorum dampnis lucra sectantes, quaerunt procurationem potius quam subsidium in subiectis, id de cetero fieri prohibemus. Quod si quis forte praesumpserit, et sic extorta restituat, et tantundem cogatur pauperibus elargiri. Superior autem cui fuerit querela deposita, si negligens fuerit in huius executione statuti, canonicae subiaceat ultioni. Gregorius IX. Astoricen. episcopo.

Ecclesia in qua divina officia celebrantur, licet ad hunc non fuerit consecrata, nullo iure privilegio immunitatis admittitur, quae obsequiis divinis dedicata nullis est temporalibus ausibus profananda. Idem Toletan. et Compostellan. archiepiscopis.

Immunitatem ecclesiasticam, quam nonnulli in perniciem suorum excessuum per offensionem ecclesiasticam obtinere sperantes, homicidia et mutilationes membrorum in ipsis ecclesiis vel earum cemeteriis committere non verentur, frequenter per ecclesiasticam ad quam fugiunt credunt se defendi immunitatem, sperant committentium. Et si tamen generaliter in quo delinquit puniri quis debeatur, et frustra legis auxilium invocat qui committit in legem, declaramus quod publice tales nocentes non debere gaudere immunitatis privilegio, quo faciunt se indignos. Explicit. Rubrica.

Ne clerici vel monachi secularibus negotiis se immisceant. Rubrica.

[illegible]

Multa sunt negotia secularia, negotia de quibus pauci perstringamus, ad que pertinet omnis carnalis concupiscentia, que quando plus iusto appetit homo, turpe lucrum est. Iniusta inuste accipere uel dare, pro aliquo seculari questu, pro aliquo augmento contentiones uel lites seculares amare, in placitis secularibus disputare, excepta defensione orphanorum aut uiduarum, conductores aut procuratores esse secularium rerum turpis uel fit; esse locatorem uel rerum diligere, scurrilitatem, aleas amare, ornamentum inconueniens proposito suo querere, in deliciis uiuere uel gulam et ebrietatem sequi, pondera iniusta uel mensuras habere, negotium iniustum exercere. Nec tamen iustum negotium est contradicendum propter necessitates diuersas, quia legimus sanctos apostolos negotiatos fuisse, et in regula beati Benedicti prescriptum est prouideri per quorum manus negotia monasterii peragantur. Canes uel aues sequi ad uenandum, et omnibus quibuscumque superfluis intendere, omnia talia et his similia ministris altaris Domini, nec non et monachis omnino contradicimus. De quibus ait apostolus: Nemo militans Deo implicet se negotiis secularibus. Aug. pp. I.

Sacerdotibus et Nullus episcopo.
Ecclesias tuis dominacies publice ne ministri laicorum fiant, nec in rebus eorum procuratores existant. Quod si preter morem facere presumpserint, ab ecclesiastica communione

sione ipsi ministrationis propter pecuniariam causam de prebenda sua instituendi digni est eis, et ab ecclesia soluendi, per quos scandalum in ecclesia generari. Alex. III. in concilio Turon.

Non magno opere antiquis hostis insidiis, et si inde minimi est quod in angelum lucis se more solito angelus sathane transfigurans sub optentu languentium fratrum consulendi eorum corporibus, et ecclesiastica negotia fidelius pertractandi regulares quosdam ad legendas leges et confectiones physicales ponderandas de claustris suis educat. Unde ne occasione scientie spirituales uiri in mundanarum rursus actionibus inuoluantur, statuimus ut nulli omnino post uotum religionis post factam in aliquo loco religioso professionem ad physicam legesue mundanas legendas permittantur exire. Si uero exierint et ad claustrum suum infra duorum mensium spatium non redierint, sicut excommunicati ab omnibus euitentur, et in nulla causa si patrocinium prestare uoluerint audiantur. Reuersi autem in choro, in capitulo, mensa et ceteris ultimi fratrum existant, et nisi forte ex misericordia sedis apostolice spem promotionis amittant. Idem in concilio Lat.

Sed nec procurationes uillarum aut iurisdictiones etiam seculares sub aliquibus principibus et secularibus uiris, ut iustitiarii eorum fiant, quisquam clericorum exercere presumat. Si quis autem aduersus hoc uenire temptauerit, quia contra doctrinam apostoli est

[illegible]

[illegible]

tis. Nemo militans Deo implicet se secularibus negotiis. Secularia agitantes ab ecclesiastico ministerio fiant alieni pro eo quod officio clericali neglecto fluctibus seculi ut potentibus placeant se immergunt. districtius autem decrevimus puniendos si religiosorum quisquam predictorum ausus fuerit attemptare. Idem Cantuariensi episcopo.

Clericis in sacris ordinibus constitutis [...] iudicium sanguinis agitare non licet. Unde prohibemus ne aut truncationes membrorum per se faciant aut iudicent inferendas. quod si quis tale fecerit honore privetur et loco. ¶ Inhibemus etiam sub interminatione anathematis ne quis sacerdos officium habeat vicecomitis aut prepositi secularis. ¶ Si quis autem contra hoc venire presumpserit et commonitus emendare noluerit excommunicationi subiaceat. Idem Londoniensi episcopo.

Secundum instituta predecessorum nostrorum sub interminatione anathematis prohibemus ne monachi vel clerici causa lucri negotientur. et ne monachi a clericis vel laicis suo nomine firmas teneant nec laici ecclesias ad firmam teneant. Idem eidem.

Relatum est quod monachi de [...] et suo correpti priores [...] ad observantiam regule compellas. appellatione remota. Si tibi restiterint ausu temerario eis eiectis fratres alterius ordinis si non potest per se ipsum monasterium in suo ordine reformari in illud inducas. ut in laboribus et prioribus iusti comitentur et illi tantum laboribus consuetis ad sui ordinis observantiam revertantur. Innocentius III. episcopo Esculano.

Sicut te accepimus referente [...] clericis in sacris ordinibus constitutis tabellionatus officium per bannum secularium substitutos [...] interdicas. Idem in concilio generali.

Sententiam sanguinis nullus clericus dictet aut proferat. sed nec sanguinis vindictam exerceat aut ubi exercetur intersit. ¶ Si quis autem huiusmodi occasione statuti ecclesiis vel ecclesiasticis personis aliquod presumpserit inferre dispendium per censuram ecclesiasticam compescatur. nec quisquam clericus dictet aut litteras aut scribat pro vindicta sanguinis destinandas. unde in curiis principum hec sollicitudo non clericis sed laicis committatur. Nullus quoque clericus ruptariis vel balistariis aut huiusmodi viris sanguinum preponatur. nec illam chirurgie artem subdiaconus diaconus vel sacerdos exerceat que ad ustionem vel incisionem inducit. nec quisquam purgationi aque ferventis vel frigide seu ferri candentis ritum cuiuslibet benedictionis aut consecrationis impendat. salvis nichilominus prohibitionibus de monomachiis sive duellis antea promulgatis. Honorius III.

Super specula. et infra. Ceterum religiosas personas exeuntes ad audiendum leges vel physicam ap. n. olim statuit Alexander tertius ut nisi infra duorum mensium

[illegible]

[illegible]

spacium ad claustrum redi
erint sic excommunicati ab omnibus
euitentur et in nulla causa si patro
cinium prestare voluerint au
diantur. reuersi autem in choro,
mensa, capitulo et ceteris ultimi fiant
existant, nisi forte ex miseri
cordia sedis apostolice totam spem promo
tionis amittant. ¶ Cum
quia nonnulli ex talibus propter quo
dam opiniones diuersas
excommunicationis aliquid assume
bant, nos uolentes ut de
cetero ipso facto sententiam excommuni
cationis incurrant. dis
tricte precipimus quatinus tam a doctore episcopo quam
a ceteris episcopis in quorum diocesi
studuerint tales excommunicati et
predictis penis obnoxii pub
lice nuncientur. ¶ Quia uero
theologie studium cupimus
ampliari, ut dilatato sui
tentorii loco funiculos suos
faciat longiores ut sit fides
catholica circumamicta muro
tam inexpugnabili bellatorum
quibus resistere ualeat as
cendentibus ex aduerso, id
ad archidiaconos, decanos, ple
banos, prepositos, cantores
et alios clericos personatus
habentes, nec non presbiteros et
ab his supra spacium prescrip
tum destinatum hanc extendi
uolumus, et a predictis personis pro
posita firmiter obseruari.

Explicit liber quintus.
Incipit liber quartus de
sponsalibus et matrimo
nio. Rubrica.

Ex concilio triburiensi.

[illegible]

De Francia nobilis

Quidam nobilem
mulierem de Saxonia lege
Saxonum duxit in uxorem
que non eisdem legibus utitur
saxones et franci. Causatus
est quod eam non sua, id est non fran
corum lege desponsauerat, di
missa qua illa aliam superdu
xit. diffiniuit super hoc sancta
synodus ut ille transgressor euan
gelice legis subiciatur penitencie
et a secunda coniuge separatus ad
priorem redire cogatur. Innocentius
III. Exoniensi episcopo.

Preterea hii qui de mat
rimonio contrahendo pure et sine
omni condicione fidem
dederint commonendi sunt
et modis omnibus inducendi ut
prestitam fidem obseruent.
Sin autem se ad inuicem noluerint
ne forte deterius
contingat ut talem scilicet ducat
quam odio habeat, uidetur quod
ad instar eorum qui societatem
interpositione fidei contrahunt et postea
eandem sibi remittunt hoc possit

[illegible]

In pacia tollan. Aug. ep.

[P]uerum qui puellam nondum septennem duxit, quamvis aetas repugnaret, ex humana tamen fragilitate forsan tentavit quod complere non potuit: quia igitur in his quae dubia sunt quod certius existimamus tenere debemus, tum propter honestatem ecclesiae quia ipsa coniux ipsius fuisse dicitur, tum propter praedictam dubitationem, mandamus ut consobrinam puellae ipsius quam postmodum duxit dimittere compellatis.

Ab eodem. Alex. III. pap. Dauid. in Apo. epo.

[A]ttulata pervenit quod cum B. et P. cuius filiam suam Andream filio suo Andream L. vellet dare in uxorem, iuravit quod si ille cum disposita fuerit eam aliquo casu interveniente habere non posset, alii filio quem de alia uxore genuerat eandem puellam matrimonio copularet. Contigit autem cum filio priore sponsalibus quod deinde consanguinitatem inter eos esse impositis utrimque firmaverunt. Idem vero praefatus B. eandem dare alii filio in matrimonium iuravit. [C]um igitur sceptum est quod sponsam fratris frater habere non potest, consultationi quod eum sacramentum implere propositum non permittas, sed ut poenitentiam agat de illicito iuramento amoneas, et districte compellas.

Idem Panormitan. archiepo.

[D]e illis autem qui praestito iuramento promittunt se aliquas mulieres ducturos, et postea eis incognitis dimittunt easdem, se ad partes alias transferentes, hoc tibi volumus innotescere, quod liberum erit mulieribus ipsis, si non est amplius in eo processum, ad alia se vota transferre, recepta tamen de periurio poenitentia, si per eas steterit quominus matrimonium fuerit consummatum.

Idem Paduan. epo.

[D]e muliere quae est uni tradita viro et desponsata, cum infra annum tamen sit desponsata utrique post eam consensus intercesserit, cum nobis in postea expressisti, mandamus idem tibi praesentium responderi.

Idem.

[E]x litteris tuis de his autem consuluisti quod debeat observari, qui inter aliquos sponsalia celebrantur, si non intelligitur alter quod alter proponit, respondeo quod inspiciendum est iudicium mentium, et tamen ad id faciendum sunt idonei scientia et aetate; quo cognito, si alter non intellexit quod alter proposuit, ad eundem ubi intelligentiam recurrat, et cogatur utique ubi verba prolata in eo sensu remanere quo solent recte intelligentibus generare.

Idem Aquilen. epo.

[S]ponsam alterius matrimonio non est nubilis aetatis, per annum consanguineo alii quam sibi potest matrimonialiter copulare.

Idem Albanensi sancti Commodi.

[E]x parte E. mulieris insinuatum est quod Andreas iuramentum praestitit quod eam ab eo tempore pro uxore teneret, et ei sicut uxori fidem servaret, ipsa quoque eidem Andreae iuravit se illum pro marito habituram et fidem

commodius est. sed accipi ut res de qua agitur magis valeat quam pereat. ff. de reg. iur. quotiens. [illegible]

[illegible]

et tamquam uiro proprio fruatur.
quo secundo professus. a. eandem
relinquit. ¶ Quia generaliter ne-
mini licet uxorem suam nisi
manifesta causa fornicatio-
nis dimittere, et nunc eam si-
bi reconciliare debet, aut ip-
sa uiuente continere. Mandamus quatinus
eundem aut supradicta di-
missa ad uxorem suam re-
deat et eam maritali affec-
tione pertractet. Mo. p. et ce.
ceratis. L. Pictauiensi episcopo.

Ex litteris Simanensis
episcopi accepimus quod cum duo
nobiles uiri sui episcopatus
.W. scilicet de Monte forti et .B. filios
et filias impuberes
haberent, inter se conuenerunt
ut eos ad inuicem matrimonio
copularent, et licet tam parentes
quam filii sub iuramento se pro-
misisse securos (?) itaque quos si
quando. G. filius filiam alterius
consentiente presente (?) inuitam
ducere in uxorem, quo nolen-
te ad alia uota migrare, episcopus
eum compellere uoluit ut
quod iurauerat adimpleret.
¶ Quia ergo prefato. G. periculo-
sum est contra suum iuramentum
uenire, f. t. mandamus quatinus si ita est, consti-
tit (?) eum moueas, et si non acqui-
euerit monitis, ecclesiastica censura compellas
ut ipsam nisi rationabilis
causa obstiterit in uxorem accipi-
at et eam maritali affecti-
one pertractet. Idem archiepiscopis
episcopis et aliis prelatis per Angli-
am constitutis.

Non est nobis sicut arbi-
tramur incognitum quod illu-
stris rex Anglorum pro discor-
dia que inter ipsum et filios
suos est ob orta uxores
eorum detinet et c. ¶ Nos
itaque attendentes iustum et
honestum esse ut uiri suas
petant uxores, mandamus quatinus eundem
illustrem regem ad eas resti-
tuendas sollicite moue-
atis, et si uix (?) modicum uiri (?)
filiis suis uxores suas
infra terminum non restituit,
extunc in ecclesiis que predictas
uxores detinentur differatis
donec ibi fuerint nulla diui-
na officia preter baptisma paruulorum
et penitentias morientium cele-
brari uel permittatis aliqua-
tenus celebrari. Idem eodem
Preterea de muliere que
a uiro in petitione (?) Anglie
cum ea se deliquisse propo-
nit, sed id publice confiteri
recusat, pro tenui et pote-
ciam mulieris. t. t. 2. ut
nimium ipsum si nisi iuramen-
tum intuleritis districte
prohibeas ne deinceps id sic
contingat. Idem precatori
canonicis feron.

Veniens ad apostolicam sedem (?) . cum sup-
plici insinuatione monstra-
uit quod quondam adolescentem
adamauit, cum quo in
matrimonio contraxit, post cu-
ius personam testio (?) prestite-
runt iuramentum, quod parentes
ipsius ignorantes eam iuuenti
et reclamante in uxorem alii
tradiderunt. qui i[n] exorcurit (?) quod
se ab illo nullo modo agnosci
(?) permisit: cum publice
fateretur quod a priore uiro cogni-
ta esset, et iurata esse (?), sororis
cognito, quod prima esset uxor

[illegible]

a postea fornicaretur compellet postea redire ad ipsam non [illegible]

[illegible]

¶ alia super

precedens (?) [illegible]

a bene

[illegible]

linee consanguinitatis ipsos
ad invicem separavit. Ce-
terum cum eadem ipsa contraheretur
cum duo cum parentibus tractata
fuisset et consentire nollet, et ipse
aliam uxorem duxerit, illa
eadem tamen nomine publice in
conspectu ecclesie nupsit. Sa-
ne cum de illa filium genuisset,
patris filius ipsius ei opposuit
coram nobis quod filium suum
non potuit matrimonialiter
habere eo quod ab illo qui defunc-
tus est prius desponsata
fuisset. Quocirca fraternitati vestre mandamus quatinus si inveneritis
quod predicta mulier a priore viro
iudicio ecclesie fuit separata, ab
eodem tamen sine contradictione ecclesie in
uxorem traducta fuit et cum aliis pa-
rentibus fuit copulata de pre-
senti, vita decessit, predictum
moneatis ut prefatam recipi-
at et studeat maritali affectio-
ne tractare, alioquin eum et sup-
radictam et presentem eis si hunc
rei restituit excommunicationi sub-
datis. Idem Papien. episcopo.

Cum locum non habeat consensus
ubi metus vel coactio intercedit,
necesse est ut ubi assensus
cuiusque requiritur coactionis
materia repellatur. Matrimonium autem
solo consensu contrahitur, unde ubi
de ipso queritur plena debet se-
curitate gaudere cuius est animus
indagandus, ne per timorem
dicat sibi placere quod odit,
sequatur exitus qui de invitis so-
let nuptiis provenire. Quo circa
fraternitati vestre mandamus quatinus puellam de cuius
matrimonio quod ventilatur in domo
in qua eam nichil timere oportet
facias honeste teneri donec
predicta causa terminata fuerit sine

contradictione cuiusque valeat ex-
ecutioni mandari. Idem.

Veniens ad nos G. sua
relatione nobis monstravit
quod in domo sua quandam
mulierem recepit de qua
prolem habuit, et eam fide coram
plurimis prestitit se eam du-
cturum in uxorem. Intim... autem patre eo
mortuum ... pronotavit
cum filia nocte illa ... inve-
nerunt. Quos pater puelle sic
inveniens in uno lecto ipsum
eam per verba de presenti despon-
sare coegit. Ideoque mandamus quatinus si
inveneris quod primam post
fidem prestitam cognovit,
ipsum cum ea facias rema-
nere, alioquin si se nisi metu
coactus qui posset in virum
constantem cadere eam despon-
saverit, ad hoc facias ut vir
uxori. Idem Exon. episcopo.

Commissum tibi significavit nobis F. T. quod quedam
mulier de contrahendo matri-
monio fidem dedit et secum
ea infra biennium per verba de pre-
senti contractum prestito
iuramento firmavit. Nunc
autem privata lege ductus
ad frugem melioris vite
suspirat. Ideoque fraternitati tue mandamus quatinus
cum est religione iuramenti
firmata prius exhibere, postea si
elegit ad religionem migrare,
si tamen post desponsationem
copula non cognoscitur intervenisse carnalis. Lucius III Re-
pullen. episcopo.

Requisivit a nobis F. T. quod
censura militi copulata debeat
atque huiusmodi religioni
ne neglecta mulier teneri

cum se nuptam interposito
iuramento firmavit. et ideo
quia libera ... cui libera desierit
esse, in monasterio monenda est potius
quam cogenda, cum coactiones
difficiles soleant exitus
frequenter habere. Urbanus III.

Cum a p[ar]te .G. trelle-
cen. quod cum intuitu
servicia cuiusdam uxorem et matrimo-
nium quod inter eos tantum publice
coram testibus ... idem
recessus ad propriam publice
mulierem et uxorem suam proposuit
sententiam divortii iudicio
ecclesiastico promulgatam. et sic
sub eadem suggestione quamdam
aliam sibi nescio sibi co-
pulare praesumpsit. postmodum
non sub prioris matrimonii quod
ne litteris impetratis delegati
iudices sententiam divortii pro-
tulerunt. Cum quis vir
cum muliere quam sibi in-
duxit pendente lite prioris
uxoris in iudicem assensis conse-
sisse ... quod imposita iu-
ro penitentia competenti et si
ipsi penitentiae tempore carnali commer-
cio. postmodum in maritali
copula poterunt remanere.

Clemens III. Casag. episcopo.

Ex parte nostra quaesivisti quid
agendum sit de mulieribus
quae viros suos captivitatis
vel peregrinationis absentes
ultra septennium prae-
stolatae sunt nec certifica-
ri possunt de vita vel mor-
te ipsorum licet super hoc sollici-
tudinem adhibuerint dili-
gentem et pro iuvenili aetate
seu fragilitate carnis ne-
queunt continere petentes

aliis in matrimonio copulari. Quoniam
... quod quantocumque annorum nu-
mero remaneant viris suis
viventibus non possunt ad
aliorum consortium canonice
convolare. nec auctoritate ecclesiae
permittas contrahere donec
certum nuntium recipiant de
morte virorum. Idem.

Ex opere caritatis non
minimum est errantem ab
errore suo revocare. et ideo sta-
tuimus ut in omnibus qui de
publicis meretricibus de lupa-
nari extraxerint et duxerint
uxores quod agunt in remis-
sionem peccatorum proficiat. Idem.

Audio quod nobis per tuas in-
timasti de quodam parochia-
na tua, quam filius virtutis
Toam Theotonico matri-
monialiter copulavit. et quia
quamvis .xi. annos ad huc
habens ab initio iuncta fuisset
ei tradita et renitens tamen quia
post modum per annum et dimi-
dium ei cohabitavit et consensisse
videtur ad ipsum est redire cogenda.
nec de cetero recipiendi
sunt testes si quos memo-
rata mulier ad probandum quod
non consensit in eum nominavit
producendos. cum in tanto
temporis spatio per hoc omnem excludat
voluntatis contrarietatem. ut per hoc non
obmittas quominus apostolicae
receptis utrique compellas
ad eam maritali affectio-
ne pertractandam nisi forte vel
[illegible] ad religionem pertransvo-
lare. pena eis iniuncta pro
eo quod ad alios illicitos quae
exhibitus utique tenetur.

Innocentius III. Ferrariensi episcopo.

[illegible]

Nuper ex litteris tuae fraternitatis accepimus, quod cum I. Pictaviensis per mulierem se duceret in coniugem in manibus patris eiusdem P. iurantis quod eam sibi traderet in uxorem praestito iuramento firmavit; nec per eum stetit, sed per mulierem, quo minus inter eos matrimonialis sollemnitas sit secuta. Per modum vero anno elapso, idem I. eam in praesentia per verba de praesenti postulasset, ut eius consanguinei asserunt, desponsavit. Postulavit ergo quod sibi restitui quod idem P. per verba de futuro et non per verba de praesenti desponsavit; et posita ei prima competenti quod primam fidem mutuam fecit, nisi forsan inter eam et eum in iure fuerit desponsata. Quod etiam per ducetur uxorem praestat, nec per eum stetit quin ad statutum terminum consummata matrimonium fuerit, loco contracti legitimum iudices et ad illos fuerit per litteras eius, quod si forte per verba de futuro sponsalia cum utroque contracta fuerint, primum sicut ante fuerit est ipsum fuisse compellas, de fide ei prima manifeste sic debeat... si de his non constat ad plenum, tam diu ad hoc cognoscas de causa donec super his sufficienter instruaris.

Idem Catalanensi episcopo.

Quum apud sedem apostolicam fraternitas tua consuluisset nos utrum surdi et muti possint alicui matrimonialiter copulari, ad quod fraternitati tuae taliter respondemus, quod cum prohibitorium sit edictum de matrimonio contrahendo, ut quicumque non prohibetur per consequentiam admittatur, et sufficiat ad matrimonium solus consensus illorum de quorum quarumque coniunctionibus agitur, videtur quod si talis velit contrahere, sibi non possit vel debeat denegari, cum quod verbis non potest signis valeat declarare.

Idem Vercellensi episcopo.

Dilectus filius R. proposuit quod filiam suam cuidam in matrimonium copulavit. Verum cum ante eadem mulier cum ipso viro qui continuo furore laborat et non possit propter alienationem furoris legitimus non potuit intervenire consensus. Quocirca si rem noveris ita esse, praefatas personas cures ab invicem separare.

Idem Bracarensi episcopo.

Tuae fraternitati postulasti utrum cum verbis et quibus nominabat. Nos igitur inquisitioni tuae taliter respondemus, quod in veritate contrahitur per legitimum viri et mulieris consensum, sed necessaria sunt quantum ad ecclesiam verba consensum exprimentia de praesenti. Nam et muti possunt contrahere matrimonium consensum mutuum sine verbis. Et pueri ante legitimos annos per sola verba non contrahunt, cum intelligantur minime consentire.

Idem.

Tua nos duxit fraternitas consulendos, quod consequitur consuluisti, cum quidam mulierem quandam fide interposita nequiverit, ut eam commisceret carnaliter, non desponsaret eandem nulla sollemnitate adhibita, vel alicui praesentia dixit illi: Te Iohannes desponso

[illegible]

Tua nos … [illegible]

[illegible]

sat cum ipse Iohannes non uocaretur sed finxit se Iohannem uocari non credens esse coniugium quod ipse non uocaretur tali nomine. nec habebat propositum contrahendi sed copulam tantum exercendi carnalem. utrum inter predictos sit matrimonium celebratum cum mulier consenserit in eundem et ille dissenserit et dissentiat. nec aliud quam quod egerit quam superius expressum est nisi quod cognouit eandem. Super quo taliter respondemus quod cum prefatus uir predictam desponsauerit mulierem in propria persona et sub nomine alieno quo tunc uocari se finxit et exinde carnalis sit copula subsecuta. uir forte presumptione presumendo non tamen nobis expressisse scripsisses quod ille nec proposuit nec consentit illam ducere in uxorem quod constitit tibi constitit non inde innuis. Nos autem quod uiris sit prudentes dicimus quod si res ita se habuit indicet quod ille eam non proposuit ducere in uxorem nec umquam consensit in predictam personam. non debet ex illo facto coniugium iudicari. cum in eo nec substantia coniugalis contractus nec forma contrahendi coniugium ualeat inueniri. quoniam ex altera parte dolus solummodo affuit. et defuit omnino consensus sine quo cetera nequeunt federis perficere coniugale.

Idem episcopo Beluacensi.

Cum in tua diocesi … sane contingit interdum quod aliquibus uolentibus matrimonium contrahere bannis ut moris est in ecclesiis editis ac nullo contradictore publice comparente licet fama preuium impedimentum deferat parentele cum ex parte contrahentium uicinia maior de sua propinquitate ut suspicionis tollatur materia offeratur. quid sit faciendum in casibus huiusmodi consuluisti. Ad quod taliter respondemus quod si persona grauis cui fides adhibenda sit tibi denunciet quod hii qui sunt in matrimonio copulandi se propinquitate contingant et de fama uel scandalo doceatur et preter ipsum possit contrahentium de plano non solum uicinia uerum etiam parentum sponte oblata recipere et omnes qui sic contrahere intendunt si moniti ... nequiuerint compellere ut a tali contractu desistant uel ex famam huiusmodi discussionem arbitrium uicinia ex ... propinquorum. Verumtamen si persona denuncians non extiterit talis ut diximus uel de fama uel de scandalo non possit edocere ad desistendum monere potes non compellere contrahentes.

Honorius III episcopo Bergio.

Consultationi tue taliter respondemus quod mulieres que uenerint aduersus … benedicende cum sponsis ibi reclamantes affirmant se numquam in eorum matrimonium consensisse audita sponsis legitime probantibus contrarium non oportet cum legitimis et idoneis testibus non debeat earum simplex assertio preualere. Sane uero que benedictione recepta moras sponsis effugiunt aliquamdiu copulam subsecutam assentientes se numquam illos uiros consensisse sed metu illato

[illegible]

Gemma. et l. In fine vii. unde non tenuit sponsalia. l. t. ... accessit ut s. de testi. spo. ex parte. ergo pena ... non tenuit. contra si principale non tenuit nec accessorium. s. de re. iud. cum inter ... forte ... legi. non dubium cum filius ... sed si post vii. an. forte consenserint et tenuit sponsalia pena tamen non tenuit. liberum debet ab omni coactione. s. e. cum locum. et c. requisivit et a pena ... ut hic patet. talis stipulatio stipulatio pene in sponsalibus apposita non tenet ... que redditur in ... arcius ... pro sponsalibus ... (gloss continues: [illegible])

compulsus verba protulisset consensus, vel etiam dissentiret, non statim est audienda denegandum: sed de illato metu est cum diligentia inquirendum, et si talis metus inveniatur illatus qui cadere potuit in constantem virum, erit non minimo audienda. Gregorius. Gemma mulier etc. nobis exposuit quod cum T. filia eius annorum circiter .v. de ascripto ei actione que inter .P. filium suum et predictam puellam infra septennium constitutos sponsalia contracta fuerint, penam solvendam apte que contravenerit stipulatione apposita, ab ipsa nititur extorquere. Cum itaque libera matrimonia esse debeant, et ideo talis stipulatio propter penam interpositam sit merito reprobanda, mandamus quatenus si est ita, eundem .B. ut ab exactione huiusmodi pene pro parte predicta desistat, ecclesiastica censura compellas. Idem episcopo. Is qui fidem Cenomanensi. dedit de muliere sibi matrimonio tradenda, carnali copula subsecuta, etsi in facie ecclesie ducat aliam et cognoscat, ad primam redire tenetur: quia licet presumptum primum matrimonium videatur, tamen contra presumptionem huiusmodi non est probatio admittenda: ex quo sequitur quod nec verum nec aliquod censetur matrimonium quod de facto est postmodum subsecutum. Idem. Si inter virum et mulierem legitimus consensus interveniat de presenti, ita quod unus alterum mutuo consensu verbis consuetis expresso recipiat, utroque dicente: ego te accipio te in meam, et ego te in meum, vel etiam alia verba consensum exprimentia de presenti, sive sit iuramentum interpositum sive non, non licet alteri ad alia vota transire. Quod si fecerit, secundum matrimonium de facto contractum, etsi sit carnalis copula subsecuta, separari debet, et primum in sua firmitate manere. Cum si inter ipsos accessit tantum promissio de futuro, utroque dicente alteri: ego te recipiam in meam, et ego te in meum, seu verba similia, si alius mulierem illam per verba desponsaverit de presenti, etsi inter ipsum et primam iuramentum intervenerit, sicut diximus de futuro, huiusmodi desponsationis initum matrimonium non potest separari, sed est de violatione fidei penitentia iniungenda. Idem. Adolescens qui desponsatam sibi per verba de futuro licet sepius fuisset carnaliter non cognoscens, cum alia postmodum per verba de presenti contraxit, non primam cum qua non fuit verum matrimonium de forma consentiens, nec presumptum cum contractus non habuisset effectum, sed secundam debet retinere. Honorius Tirasonensi episcopo.

De desponsatione impuberum.

Ex parte tua requisiti fuimus de filio adulto quod pater ... matrimonium voluit contrahere. Sed si sine voluntate filii adulti pater faciat, ad quod dicimus, si aliquo modo non consensit filius, fieri non posse. Pater autem filium non cum adul...

Gloss: [illegible]

de filia sui leges. scam illa qndicc no pot. n pat. dedit ei turpem ul' moribꝫ suis indignum. ff. de spon. sꝫ que patris. secus tamē sui canones. s. e. t. px. s. e. t. p cum locum. et xxvii. q. ii. sufficit. sꝫ debito honestatis no necessitatis. s. de testi. c. i.

Ubi non est. et j. consensus vetus presuptio. legibꝫ ul' cano nibus. etas ad qm. deprehendum tam sui leges qui sui cano nes est. xii. an. in femina. ff. de riti nup. minorem. et j. e. conti nebatur. In viro. xiiii. an. et j. e. attestaciones. Quantum ad spo salia etas. vii. annorum. ff. de sponsa. In sponsalibꝫ. et j. e. litteras accessit. et c. duo decimumannum. s. admitti. i. viro. xiiii. in muliere ad sponsa lia. vii. Coniugium matri monialem. qꝛ consentire no posse. [illegible]

[illegible]

tum voluntas cuius dissensu n pot. p'r. cum uult immo tde & postq̄ filius peruenit ad pfectam etatē odio deus ꝫ adimplere. Nicholaus. pp.

Ubi n est consensus. et consensus tractus i iubem neali c qꝫ uisq; ul' alterius ad etatē legibꝫ ul' canonibus deputatam n per uenerit coniugari. n forte alicq urgentissima necessitate inter ueniente ut pote p bono pacis tal' coniunctio tolleret. Alexander.

Pubes a pubte n pssunt vocati. i. a pudentia corpis nuncupati. qꝛ hec loca p lanuginē ducāt. quidam ti ex annis pu bertate existimāti. ei eē pubem qui. xiiii. annos impleuit q̄uis tardissi me pubescat. cui est au tē eū pubem eē qui ex habitu corpis pubertatem ostendit. et generare iā pot. & puerpe sūt q in annis pruiulis pariunt. Alexander fontebrensi epo.

Litteras t. f. accepimus ex quarum tenore perpendimꝰ q quidam cū eēt pfecte eta tis quandam puellam i cuna bulis desponsauit. pedete uo tpe matrem puelle cog nouit. et eam i uxorem ac cepit. Consultationi t. f. respondemus q si pfatus uir matrem puelle antq̄ vii. an. cōplesset uxorē accepit. matrim. n dissoluat. cū desponsaciones hm̄ nulle sunt q̄ i cunabulis fiunt.

Cum si postq̄ puella vii. an. cōpleuit. pdcs uir ma trem eius accepit i uxorem.

Accessit. et j. non consenserit. dic sup hoc ut. s. e. px. absolute. maxie hec absolucio facta tm respiciat [illegible] mulla fuit. s. e. px. plem. qꝛ ubi nimi. legittimum [illegible] et filij legittimi erunt. xxviii. di. signi videlicet. [illegible] q. nil. dicit aliquis sed etiam si inim. reputatur [illegible] licet non sit filij ei erunt legitimi. l. qui h. simile [illegible] hodie etiam idem optinz denunciacione premissa. l. de clandest. despon. cum in hiis. Non accedit. tacite [illegible]

cum sponsalia exunc pla cē consueuerit. int eos sima dinoscū n differas pmit gare. nec ipm filiam sen matrem hēre pmittas. Idem ebor. arch.

Accessit ad p. n. et j. f. t. cl. q. si tibi constitit q puella no eēt septennis qn ab eo desponsata fuit. et postea i eum n consensit. et q idem. v. ab huiusmodi desponsacione pte fuit ab soluti. matrimonium. int eundem. v. et matrem puelle celebratum p apias inuiolabilr obseruari. & eorum plem denuncies eē le gittimam qꝛ desponsaciones & infra an. vii. an. fc n pos sunt. si consensus postea n acce dat.

Sane si pfata puella ante desponsacionē vii. an. cōpleuerat. et pdictus uir desponsacione ipi puelle ipso iure fuit absolute cū ea i eum consentire noluit in honestū tñ ut uir matrem eius hēat cuius filia fuerat desponsata. Idem nouariensi epo.

Continebatur i litteris. t. q cū quandam puella i nu biles annos quandam uiro tradita fuit ab ipso tenuc ta. Ideo ad nubiles an peruenies a te nubendi li centiam postulauit. asse rens se i eum nullaten' co sensisse. et f. t. f. respondemus q cum idem uir habeat expssum q si uir dixit q uxorem suam eam cognouit. emit negauit uir stando est ū tati. pfato uiro qui dixit se ipsam muliere cognouisse

[illegible]

se fides est adhibenda suo firmavit iuramento. Si autem sint aetati proxima ut infra XI. vel circa XII. annum et cum suo assensu desponsata et copulata ab eodem viro separari non debet. Praesertim cum parentes eius ipsam fuisse aetatis legitimae fateantur. Si vero puella infra nubiles annos alicui desponsata fuerit, non licet alicui de consanguinitate eius cui desponsata fuerit eam ducere in uxorem; nec fas est eidem sponso de consanguinitate sponsae sibi aliquam copulare.

Idem Baroniensi episcopo.

De illis qui infra annos aptos nuptiis sponsalia contrahunt sive contraxerint, sive alter reclamet antequam ad annos nuptiis aptos pervenerint et postulet separari, non sunt ullatenus audiendi. Si vero alter istorum ad annos pubertatis pervenerit, eodem altero existente cum sponsalia contraxerunt in minori aetate, cum ad illos annos pervenerit, reclamaverit nec iam noluerit consentire, in eo casu sic potuerunt ab invicem separari. Mulier autem quae postquam nubiles annos attingit, ei qui nondum ad annos aptos nuptiis venerat nupsit, cum in eum semel consenserit amplius non potest dissentire, nisi ipse cui nupsit postquam ad legitimam aetatem pervenerit in eandem suam negaverit praebere consensum. Idem eidem.

A Nobis tua fraternitas requisivit utrum hi qui infra nubiles annos matrimonii nomine coniunguntur vel copulati antequam ad annos aptos matrimonio pervenerint, licet carnaliter tamen discedere. Ad quod talis responsio quia cum infra nubiles annos coniugalem consensum non habuerint, ubi ad legitimam aetatem expectare tenentur, tunc autem confirmetur matrimonium. Aut si sint et noluerint separentur, nisi carnis commixtio intervenerit, quam intactum illa tempus anticipare solet ante pubertatis.

Idem Wintoniensi episcopo.

De illis qui in minori aetate desponsantur, ita respondemus quod si ita sunt aetati proximi quod poterant carnali copula coniungi, minoris aetatis intuitu separari non debent, si unus in alium sint visus consensisse, cum in eis aetatem supplevisse malitia videatur. Sed cum tales aetatis sint ut se possint per illatam violentiam excusare, nisi post violentiam consensus accedat.

Urbanus III. Cicestrensi.

Attestationes. Exoniensi episcopo. Super eo vero quod vir ille nobilis G. mulierem intraverit accepimus, ex ipsis inspectis nobis innotuit quod praedictus iuvenis nondum XIV. annum attingebat cum praefatam G. accepit uxorem, et licet invisus fuisse sicut utrique confessus est ipsam corrumpere, mulier eadem asserit se virginem evasisse. Cum ipse antequam ad annum XIV. pervenisset a memorata muliere recessit, quae cum Christiani laret eadem sibi per vindicare contendit. Et tibi responsio quod si mulier praedictum

ut. s. e. pubes ut dictum est. ab ipso inuentio. Sed quare exigitur iuramentum cum ipse sit reus. vi. q. ult. actor. ideo defertur ei iuramentum quia prius reo erat per mulierem quia constabat quod cum ipso contraxit et quia asseruit et accessit ad carnalem copulam. unde ex hoc erat presumptio contra illum. sic. s. e. continebatur. dic ut ibi. quis debeat iuramentum deferri reo uel actori quere ius. s. de iureiur. c. ult. et ideo intrat quod potuit esse quod post. xiiii. an. consensisset in illam uel timore iuramenti consenserit integrem. b.

Ex litteris. et desponsatam non consentiente. patris electione. et non contraxit per annum si hoc fecisset sponte sic tenuissent sponsalia ex parte consequentis temporis. s. t. pe. ad id. et sic non fuisset ista mulier audita quousque alter peruenisset ad etatem. s. e. de illis. i. carnaliter quod si fecisset statim presumeretur consensisse. j. de eo qui duxit in ma. sicut. b. Tuis. ar. s. de illis. i. et c. a nobis. ss. illud uero est quod etiam est quod sponsalia tenuerunt et id absoluitur. i. s. maliciam ut

Duo matrimonialiter in gentium etate adueniente. s. sponsalia contrahendo per tres annos et ita tenuit sponsalia matrimonialiter s. e. ex litteris et qui pater in sponsam non contradicat consentire uidetur. ff. de spon. si quis patris in uxorem. quod hic non potuit. s. t. pe. sponsam reddere. reducit ipse pater ad id quod dampnificatur. xxxi. q. v. nec minus etate pupilli iiii. sed sponsalia tamen fiunt iure potestate quia si non ualet ut ago ualeat. ut ualere possunt delicti. n. obligati ad inuicem et ideo interpretationem sic dicit ut res potius ualeat quam pereat. s. de s. mstr. in tue dilectos. ut dictum est. s. e. a nob. et hoc patet per seq. cla. ar. s. ff. de ob. et act. obligationem. n. quod illorum obligacio honestatis iusticiam que impedit matrimonium contrahendum et causam dirimit iam contractum. qua re ille W. non potest hec aliquam de consanguinitate uelle. s. t. pe. ad audiam. iuuenes. sponsam et s. c. accessit et si. et c. litteris in quibus cum tum se latam est publice honestatis iusticia. ut in sobole suscepta ex his nuptiis. et in ipso et eos genere affinitatis. j. de consan. et affi. non dicitur legittime. i. per uim. quod tamen forcius uinculum soluit sponsalia. s. t. pe. similiter. j. de spon. duorum. c. i. al. non contrahit line. quia non debuit frangere fidem de qua dicit agere primam. uel si mis. quod prius. sic xxxii. q. ii. cum capud. uel sibi potius creditur quam uir. s. e. continebatur et xxxiii. q. i. siquis accepit. dicit. sed fuit defectum credendo quia michi iure acquirebatur alterutro quod si cognouit fuerendo eam habere non potest. ut s. pe. secus si coitus faceret ad obligationem probandam. j. de fri. et male. c. i. sed ut. post fuit compulsus redire ad Will. siue ante compulsionem sed post cognouit Stephanam. neutri dabitur. sed quod hic cum intrat Will. et Willam. non fuit matrimonium post dicit quod propter scandalum ut inuice sunt procedens uel potius contradictum ut ius propter sponsalia que precesserunt inter eos et sic orta erat publice honestatis iusticia. unde non potuit. W. et Steph. uel eius carnaliter coniungi. et ideo prohibentur. quia et eam secum coniunxit et carnaliter coniuncti fuerunt tamen si sobrie nimium tenebit. j. de ma. cc. s. c. i. cum. et. nisi uoluit cum ea ille prebere ad uiam. non permissio ius. quia sine indigo causa nullus dicit dimittere uxorem sicut cum sit nulla pena que nulli est inferenda nisi per iudicem. xxxiii. q. ii. seculares et c. in h. c. et xv. q. vi. metor. quod ubique et impedimentum sit manifestum. j. de diuor.

testes probare nequiuit ipsum
xiiii. an. etatis sic eum dicit si
ne xiiii. an. prout inuenis
consensisset in eam ab eo mari
to recepto qui postquam ad le
gittimam etatem peruenit in ip
sam non consensit iuuenem ab i
peticione mulieris potes
et debes absoluere et ad alia uo
ta utrique da licenciam trans
seundi. Illud papa archiepiscopo.

Ex litteris fraternitatis tue accepimus
quod puella quedam xii. an. in
tra tradita fuit et desponsata
cuidam puero. ix. uel x. an. et pre
cedente uoluntate patris
post quod de sua sicut asseritur
domum patris pueri ducta et
nolens et inuita minus per
tum in prouisam moram fecit.
per annum et amplius et tandem
inde recedens ad domum
propriam est reuersa et s. cum autem
dictus puer nondum duodecim
an. peruenit nec ad eam car
naliter accessit huiusmodi discre
cioni tue taliter respondemus quod si puel
la commonita ut donec comple
at id puer xiiii. an. expectet
non curauerit expectando ei fe
cerit quod proposita fuit accipiendi
alium uirum liberam ei tribuas
facultatem. Clemens iii.

Dilecto filio. W. et matri
monialiter fuerint coniuncti puero
vi. puella nondum vii. an. attin
gente qui simul per iii. an.
manserunt tunc pater puelle
subtrahens eam sponso.
raptam alii eo nomine copula
uit cum quo per vii. an. geste
permansit. Ex secundo tunc
relinquit eandem quia cohibat
eam alium uirum habere sed illi cum

prius fuit desponsata. Ex
ore autem sponsus ad an. dis
crecionis perueniens a predeces
sore tuo Alexandri cum alia li
cenciam impetrauit. qui quandam
nomine s. consobrinam prioris in
uxorem accepit. et cum ea per aliquod
tempus existens eam ut ipse
fatetur carnaliter non cognouit
licet illa se ab eo cognitam
asseuerat. Cum autem pre
memoratam W. eam indistincte
a suo uiro relictam per nomina
tim A. an ea primo despon
sauerat compulit ut s. neptem
suam omnino dimitteret et ad
Wam. filiam suam despon
satam reduxit. qui post
modum per biennium cohabitauit
eidem. Cum igitur quid tibi
sit faciendum postulas edoceri
litteris respondemus quod impediente etate
primum matrimonium inter W. et Wam
non fuit et licet id postquam illa
nupsit alii potuit aliam
ducere in uxorem tamen quia dictam s.
duxit consobrinam mulieris
eiusdem siue eam cognouit
siue non non debet cum eadem
s. propter publice honestatis
iusticiam remanere nec ad
priorem habere regressum.
quia alii fuit legittime cop
ulata et s. Cum uero uir
capud sit mulieris et W. di
cat se non cognouisse prius s.
supradictam aliam si uoluit
potuit ducere uxorem s. uiro
legittime copulari. propter sepa
racionem non putando propter scandalum
scandalo et ius ad ipsum interdictum
est penitencia iniungenda. Si
uero legittime constaret ip
sam s. ab eo siue post siue

Porro. et dicitur contra distinguitur. j. de sen. ex. in signifi. Ad dissoluendum. et accusacione hoc intellige in quibus. Iohannis nomine contraxit cum quadam puella infra septem tempus constitutam tandem ex parte puelle accusabatur uir propter consanguinitatem et ipse nesciens produxit testes ad probandam consanguinitatem contra illos accusatores exceptiones proposuit sumere exceptionem. ut ab accusacione repellerentur. sed hoc prohibetur propter singula in matrimonii secuntur. b. nec mirum. sic. s. de rest. spo. ex parte nec consensit post. vii. quia si post consensisset tenuissent sponsalia. nisi consanguinitatis impediret. s. e. litteris accessit. ar. si. s. de iud. examinationis sententia inceptam proponit accusacionem. unde ad hoc possunt proponi exceptionem. s. denunciatione sine accusatione. unde dicit quod primo de eius matrimonium de quo agitur nec ante mitis quod persona querenda est. ff. de iur. codic. quidam re ferunt. s. i. sic ex collegio quod non dicitur est non dicitur puniri. s. de ec. edi. ad audiam. n. nec propterea datur uo lites futuris. s. de sep. quia non nisi nec potest dici uim quod numquam fuit. de pen. di. ii. sicut non dicitur mortuum quod numquam uixit. xxxii. q. ii. quod uero. et. de iud. sicut ex clar. et testem quod non dum est natum non potest. ff. de inius. nup. testo. unum et sub condicione. ar. ff. de edic. edi. lo uem. s. illis sic aque que nisi apparet non potest con stitui aqueductus. ff. si ser. uen. l. ult. et ei quod non natum est non pre scribitur. c. de anna. ex. l. i. s. nemo. ff. quando dies le. aut. siquis a uel dicitur quod dum pres non est futurus non acquiritur uel amittitur. ar. s. quia condicio quod non est prescribitur. ff. de fru. ur. p. si futurus s. futuro et ff. de s. tuth. per. labeo et usuris futuris prescribitur. c. de usur. gos. et ar. s. de oblic. cum olim. quod non est quod non dum est non potest futurus constitui. ut dixit prime uero potest cum obligacio acquiri de ipsa consequenti. cum res fuit in re naturaliter et sic intelliguntur contra denunciari. et ita denunciari potest etiam non dum consummati. xiiii. di. dyaconi. ff. de damp. in fec. l. ii. immo uaut solus potest impedire matrimonium s. t. pe. preca. n. et ualet denunciacio in principio nam statim dicitur male fidei possessores. ar. s. c. de rei. uen. si fuit. et in matrimonio contrahendo id quod certum est tenendum est. ff. de riti nup. ad opcionis. s. i. in. et s. t. pe. iuuenis ad hanc denunciacionem non admittuntur nisi graues et honesti p. s. t. pe. cum in tua. et qui tenentur ad hanc denunciacionem j. de cog. spi. tua nos. et et admittuntur qui denunciant famam. s. t. pe. cum in tua. et de audi cti. xxvi. q. v. si hoc uidetur et sine aliqua admonicione premissa. quod non sit malis denunciacionibus. ii. q. i. si peccauerit

int. et s. de iud. nouit. et est ius com. quod quilibet tenetur et potest denunciare. j. de clam. despon. cum in tua. saluis excep. sic patet quod cum narratur modus agendi post oppositionem exceptiones obsisse in primo iudicio. sic s. de testi. veniens. ij. vnde non obstat. s. de excep. pastoralis. Jo. Sed que sunt hic exceptiones posse quod excipiebat vir quod accusatores erant criminosi uel male fame. uel forsitan dicebat quod admonicio non precessit

infra quod minor non habendo uiuitur in his pertinentibus ad matrimonium hic dum contrahit sponsalia. Bar. quia capitulum est mulieris xxvij. q. ij. viro in cor. pro. q. vi. non mechaberis xxxij. q. v. cum caput. et q. i. dignus uxorem. h. dicit ... ex hoc ... mittitur quod si uir neget desponsationem sui mulier ... probationis. Sed hoc non videtur quia negantis factum nulla est probatio vi. q. iij. actor. et c. ult. et s. de elec. bone me. i. et ei qui dicit non qui negat incumbit probatio.

ania cognitam extitisse uel
inuenire alteri dabitur nec ca
a cessandi remanebit gravamina.
... posita ipsi ... ad tractandum
competenti prima quod pro sola opi
nione sua vestram iudicio in
ecclesiastico non requisito dimi
sit. Idem eidem.

Ad dissoluendum quod firm
fuerat inter ... et ... actione
pro puella super consanguinitate
proposita per fratres ... multas
exceptiones proposuit per quas
nitebatur nos ab accusatio
ne multiplici remouere ...
... loquendo primum clamauit
inter iuuenem et puellam non
... nec sponsalia fuisse
contracta cum constet puellam non
dum ad septennium peruenis
se quo contra nec accusatio locum
habebat cum non esset qui posset le
gittime accusare denunciari
tamen potuit consanguinitas ut ipse
diceret ... accusandi ad
denunciationem quod legittime
probandam tamen assignaui
mus saluis exceptionibus non
solum propositis sed et proponen
dis. Ne uero quicquam in puellam
interim attemptetur auctoritate apostolica
dicimus ne ipso negotio pendente de no
uo procedatur donec ...
ad denunciatione cessetur et
probata ordine iudiciario pro
cedatur. Quod si ... interim in
preiudicium ipsius aliquid fuerit at
temptatum illud esse irritum
decernimus et uiribus omnino carere.

Idem albanensi.

Ex nobis exhibite littere
continebant quod quidam filiam
suam circiter xii. annorum ...
... nobili desponsauit

qui subarrauit eam de consensu
mutuo ascendentes ... quod
non nobis constare non potuit cuius
etatis esset puella cum eidem
uiro extitit desponsata cum
diceretur circiter xii. annos ha
buisse ... uitium ne prudentia
cum tunc illa suppleret
etatem ... quod si puella non
fuit nubilis etatis cum sepe
dictus uir desponsauit eandem
et etatem nec prudentia non
supplebat procul dubio
inter eos non coniugium sed sponsa
lia contracta fuerunt quamuis ab ip
so uiro eadem fuerit subarrata.

Ex. xi. De clandestina desponsatione.

Si quis clam aliquam desponsauit et mulier uel vir negat hic desponsationem in uiro subit probationis. Alexander iii. Bellna censi episcopo.

Quod nobis ... Si matrimo
nia ita occulte contrahuntur quod
exinde legittima probatio non
appareat illi qui ea contraxerunt
non sunt ab ecclesia compellendi.
Verum si persone contrahentium ipsa uo
luerint publicare nisi rationa
bilis causa et probabilis obstet ab ecclesia sunt
recipienda et comprobanda
tanquam a principio in ecclesie con
spectu contracta. Innocentius iii.
in concilio generali.

Cum inhibitio copule coniu
galis sit in ultimis tribus gra
dibus reuocata eam in aliis
distincte uolumus obseruari.
... predecessorum nostrorum uestigiis inherentes
clandestina coniugia pe
nitus inhibemus prohibentes
etiam ne quis sacerdos talibus

quid aliud est quam quod tegat tacendo prohibuisse uel ... sacerdotis qui aliud quam recta opera est. ff. de leg. de quibus et s. de regul. c. ... spon salia ut c. mares. sine sponsos ... minus ut hic ... nisi consuetudo ... ar. s. de ... illud. ... sic c. e. contrahebatur ... ad mo dicam quantitatem refertur ... ff. de v. sig. ... nubil. nubilis etas in viro est xiiij. an. in femina xii. ut dixi s. e. ubi ... si non fuit tal. non fuit matrimonium ... Sed sponsalia ... malicia supplet etatem ut j. sequitur. pruden. carnal. copula. ... xxvij. q. i. ... ubi appellatur malicia. s. e. de ... et sic intellectus doli capacitas supplet etatem. j. de de lic. pu. pueris. ... de obl. que ex delic. c. nas. ... in suma ... ad l. aquiliam. Sed ... si minor ... maior. di. liiij. ... di. monachus ... de his qui ue. ... subarratam ... quod per subarrationem ... presumptionem ... in pu. ... etas repugnet. ut hic patet et est hic ar. ma

... quis in fi. ... reuocatum per illa consti. j. de consan. non ... Cum inhibitio. Sed proderet. s. e. c. p... et xxx. q. v. c. i. b. cla destina. dicitur clandestinum matrimonium tribus modis. vno modo cum non habet testes. s. e. p... Secundo modo cum non fit cum sollempnitate xxx. q. v. aliter. Tercio modo dicitur clandestinum quod fit contra tenorem huius constitutionis videlicet non premissa denunciatione. tenet tamen quo ad ecclesiam. Sed filii nati inde detecto impedimento ... si sit impedimentum. ut j. sequitur. locorum. j. qui ma. ac. pos. cum inter. et s. de spon. cum in tua. ... dicas cla destine factum uel sine sollempnitate sine banno uel sine teste. qui noluit. quod publicum crimen uidetur. quia quilibet admittitur ... quilibet tenetur saltem denunciare. j. de cog. spi. ... et s. de spon. cum in tua. ... et de hoc consanguinei ... admittuntur ... xxxv. q. vi. ... Sed pone ... nulla premissa tali denunciatione aliquibus presentibus qui ... et scientibus impedimentum et nichil obicientibus ... debent admitti postea ad accusandum uel testificandum contra illud matrimonium in vita uel et post mortem. videtur quod non. quia qui scienter ... debuit. ff. de ac. emp. et ven. l. i. in fine. q.

denunciacio non fit nisi ipsi ignorantes licet scientes sint ... in dolo et dolus ... culpe ... item in ea in principio ... quod si ... publice non admittitur ... dictorum ... licet quod isti ... videntibus et scientibus impedimentum ... non debent amplius admitti quod non ...

uit esse praesumat, quare specialem quorundam locorum consuetudinem ad alia generaliter prorogando statuimus, ut cum matrimonia fuerint contrahenda in ecclesiis per presbyteros publice proponantur competenti termino praefinito, ut infra illum qui voluerit et valuerit legitimum impedimentum opponat, et ipsi presbyteri nihilominus investigent utrum aliquod impedimentum obsistat. Cum autem apparuerit probabilis coniectura contra copulam contrahendam, contractus interdicatur expresse donec quid fieri debeat super eo manifestis constiterit documentis. Si qui vero huiusmodi clandestina vel interdicta coniugia inire praesumpserint in gradu prohibito etiam ignoranter, soboles de tali coniunctione suscepta prorsus illegitima censeatur, de parentum ignorantia nullum habitura subsidium, cum illi taliter contrahendo non expertes scientiae vel saltem affectatores ignorantiae videantur. Pari modo proles illegitima censeatur si ambo parentes impedimentum scientes legitimum praeter omne interdictum in conspectu ecclesiae contrahere praesumpserint. Sane parochialis sacerdos qui tales coniunctiones prohibere contempserit, aut quilibet etiam regularis qui eis praesumpserit interesse, per triennium ab officio suspendatur, gravius puniendus si culpae qualitas postulaverit. Sed et his qui taliter copulari praesumpserint etiam in gradu concesso condigna poenitentia iniungatur. Si quis autem ad impediendam copulam legitimam malitiose impedimentum obiecerit, canonicam non effugiet ultionem.

Aug. de fide pactionis et consensu.

Duobus modis dicitur fides pactionis et consensus. Si quis alicui mulieri fidem fecerit pactionis, non debet aliam ducere. Si aliam duxerit, priorem debet agere de fide mentita, maneat tamen cum illa quam duxit; non enim rescindi debet tantum sacramentum. Si autem fecit fidem consensus, non licet ei aliam ducere; si autem duxerit, dimittet illam et adhaerebit priori. Est autem fides pactionis quando aliquis promittit alicui fidem quod eam ducet si permiserit eum rem secum habere vel ex consensu. Est autem fides consensus quando, etsi non contingit manuum, corde tamen et ore consentit ducere, et mutuo se concedunt unus alteri et mutuo se suscipiunt.

Ex Decreto Leonis.

Accepisti. Leo. xxx. Illam uxorem tibi quam asserit huiusmodi sibi desponsatam dimittere illam quam numquam potest sibi legitimam. xl. dies in pane et aqua quod carinam vocant et annis vii. sequentibus annis poeniteas.

Alex. III.

Licet praeter solitum et infra: quia si inter virum et mulierem legitimus consensus interveniat de praesenti, ita quidem quod unus alterum in isto mutuo consensu verbis consuetis expresse recipiat utroque dicente ego

diebus includuntur in aliquo loco secreto ubi non habent consortium hominum. b.

accipio te in meam et ego te in meum siue si sit iuramentum interpositum siue non. non licet mulieri alii nubere. et si nupserit et si sit carnalis copula subsecuta. ab eo separari debebit. et ad primum redire cogetur. [Causa] Quamuis autem a quibusdam predecessoribus nostris sit aliquando iudicatum. Item. Veniens ad nos consuluit. et infra. De his uero qui coram te sunt desponsati cum nec sciat persensum mutuum de presenti consensum. Item moueant et appellatione pendente quidam eorum filiam uel cognatam cicero ad secunda uota transierunt et aliquas duxerunt uxores. Habita igitur sollicitudine in talibus cum diuersi appellationibus ius in eis precipere publice interdicas nec ante decisionem causarum uel eo inde habitam. Item. Et si celebrandum ecclesie ita publice fuerint uenire presumpserint. Item. tamen presumptio se cottidie potius inuitare.

Innocentius iii. Tauriciano episcopo.

Ulas ducimus et infra. de consuetudine que dum inmutanda oportuit ciuitate ut siquis iuraret aliquam quod causa eius copulam desponsasset. si consequenter desponsasset aliam et cognouisset. pro cognita ad iudicaret infra non nisi que prius extitit desponsata et infra. ne uero turpis sit pro se que suo non congruit uiuiso et eam uiuinensis tenere debeat cum buius sustinere quod beati petri sedem consiliam inconsultam sed inconsulte duxere. [Causa] Cum uis decreto celebrandis uimo te uolumus obseruare. ut post uel inter legitimas personas consensus legitimus interuenerit de presenti qui sufficit in talibus iuxta canonicas sanctiones. et si solus defuerit cetera. et cum ipso coitu celebrato frustratur. si persone legitime alias post ea de facto contrahant quod prius de iure factum fuerat non potest irritari. [Causa] Eaxaxi aut sicut [...]

[S]i uero de facto aliquis [...] [c]ontraxerit [...] sub uerbis de presenti [...] nomine alicui desponsare [...] appellatione [...] exemptis et eam reliquerit [...] tis. [...] Re nolumus dicimus quod frangatur pro eo desponsacio irrefragabilit tenetur. [Causa] Gregorius episcopo spoletano.

Dum sit proprium et infra. Peruenit quidem ad nos cuiusdam canonem quidam manumisisse duo mancipia sub ea conditione ut monachi fierent et ut in eo monasterio ubi ipse fuit permaneant adiciens ut siquis eorum facere futuri tunc sub dictam permanerent ex his uel ea conditione despecta monasterium deserendo secum clericos sociasse. [Causa] Quo igitur ita repertis sic te cautius ut nec ipsum monasterium defendi sit facultas et manumittentis uoluntas non ualeat preterire. Alexander iii. Panormitano archiepiscopo.

De illis autem et infra. Si uero aliquis sub his uerbis sacramentum aliquam mulieri prestiterit. ego te in uxorem accipiam si tamen mihi donaueris tantum pro rerum ipsum non debet si eam noluerit sibi solui quod sibi dari pre[...]

[illegible]

nisi ea acceperit in uxorem, non consensus de presenti aut carnalis sit inter eos commixtio subsecuta. Idem.

Verum cum alicui certa possessio quibusdam intervenientibus conditionibus donatur, a donatore donatum postea revocari non potest, nisi forte tali sit conditione donatum, quod ea cessante debeat revocari. Urbanus III.

Super eo vero quod postulasti utrum ille qui in quandam mulierem consensit si pater eius suum prestaret assensum, sit ad confirmandum matrimonium compellendus, hoc tibi [illegible] quod tamen consensus non dici non possit, qui in alieno arbitrio refutatur, ac conditionem ipsam canonica non implevit statuta, nisi voluntas patris postmodum intercedat, neque quod cogendus sit ad contrahendum. Nam licet alicubi reperiatur quod sponsalia interposita conditione contracta, ipsa non impleta, si consensus de presenti intercedat vel carnalis copula subsequatur, dissolvi non debent, hoc firmiter observari nec quamquam iure diffinimus esse ad usum, cum huiusmodi consensus non sit de presenti habendus, licet verba de presenti eundem eius exprimant, qui in alieno arbitrio non habito sed habendo consistit. Innocentius III. episcopo Mar[illegible] Certitas nostra [illegible]

Per tuas litteras intimasti quod cum quandam mulierem per nomine N. postularet maritum, asserens virum se nuntium de presenti consensum et carnalem copulam accessisse, vir ipse quamvis confiteretur sponsalia et carnis copulam non negaret, asserebat se tamen illam in uxorem ducere non teneri, quia sponsalia inter ipsos sub hac conditione fuerant contracta, si pater eius et patruus sponsalibus consentirent, sed ipsi quam cito noverunt et sponso contradixerunt et sponse. Mulier replicabat quod licet fides prestita fuerit ab utroque sub hac conditione prescripta, sibi tamen fuerat a patre viri vel patruo aliquid contradictionis tempore contractus expressum a testibus, et postdicebat ipsum se carnalem copulam accessisse. [illegible] Quia cum liquido constat quod post contracta sponsalia carnalis copula est inter eos subsecuta, pro nimio est presumendum quod in ea a conditione opposita recessisse; nam etsi probatum sit quod postquam pater et patruus viri contradixere sponsalibus, idem vir mulierem illam carnali commixtione cognovit, non est tamen aliquatenus probatum quando ipse cognovit eandem pater eius et patruus contradicere cum ea [illegible] iussent. Gregorius IX.

Si conditiones contra substantiam coniugii inserantur, puta si alter dicat alteri, Contraho tecum si generationem prolis evites, vel donec inveniam aliam honore aut facultatibus digniorem, aut si pro questu adulterandam te tradas, matrimonialis contractus quantumcumque sit favorabilis caret effectu. Licet alie conditiones apposite in matrimonio si turpes sint aut impossibiles fuerint debeant propter eius favorem pro non adiectis haberi. [Alexander] III. Rem[illegible]

[illegible]

ii archiepo. qui dicitur uo
Eodiacono uen
qui tes. iiii. ex
misalio so respsit.
alium diaconum ubi autem
uxorem accepit h tue pru
dentie rescribi q si instituto thi
mulato cordeac eccam re
dire uoluit dimissa illa
quam accepit uxore absolu
tione optenta iniuncta si
bi pnia debita excessu
pt eam pactam dispensari
ue potis ei diaconatus offim
recedere pfe uite consultacoe
fuit eum in pbrm ordinare.
sibi. aut siue ideam itfecit
siue non nimium posse celexa
tio canonum censura demo
strat. Idem.

Uir et tenore accepim
q lator p. i sibi. offo constitu
tus quondam sibi in coniugium
copulauit que eandem ab ui
re fecisti sup quo p u t i
dno considen mandantes.
q si ad religionem transire uo
luit et pt laudabilis conuersa
tione ipi iussu fuit eum ad ma
iores ord. pmouere ordinas.
q si ad religionem se conferre
noluit eum in sibdiacona
tu ministrare adultiores
ord. pmittas pmouere.
in minoribus tn ordinibus i
potuit ministrare. Idem ingo.

Cummunis. t. i. ex epo.
q si quisquam qui religioni
se deuouit habitu suscepto
pfessione fecit pt modum
sibi aliquam copulauit cogen
dus est ab ea recedere ad eccle
siam. an se ?tuit sui ee
dere transire. Cum si non hi
tum susceperit nec pfessio
nem fecit uel uoti solu
mi. et ad religione transi
turum pmisit h pea nimi
ceatt non est agendum ad reli
gione transire. mo ? uo
tum restance. Idem.

Consuluit nos. f. t. q
faciendu sit de nobili mu
liere q uestibus preciosis ab
iectis mutauit habitum
ordinarium pbri uelam
accepit s non renunciauit p
prius nec intrauit claustru
nec in aliqua manu epi uel
abbis uel abbatisse aut sr
altare pfessa est uel obe
diam pmisit. pt modum
uo elapso anno abiecto
religionis habitu coram. p.
nobili nupsit. a. t. t. q
sicut simplex uoti. nimi
i pendit celebrandum diuinit
tam certi in habitus siue p
fessione susceptus nec co
tra hac i pdit s contitum
ne ij dissoluit. Idem.

Ueniens ad p. n. a. de
unita pposuit q. i. mulier cum
dam uiro absenti fide
data se nuptiam pmisit.
s postmod audiens pla
desiuitate ipi noluit ei
copulari. Cui itat time
ret ne illi mulier cogeret i
manibus suis uoti contine
tie pmisit non tn locum aut
uestem mutauit. quo au
dito uir sibi aliam cop
laluit. Nos itaque atten
dentes tunc ee pstatam mu
lier pt uoti et fidem sim
plicit oblatum nimis celebrat
quam fornicacionis reatum

in animat. cõ. q. si plus n̄ p
cessit i fcõ sibi de fide miti
ta voto violato ɔgruā
satisfactionē indicas ei
an uniti d̄nõ nubendi
licītam tribuē postponas.

Clemens iii.

Rursus quidā voti
castitatis emittens vira
uit se q̄dam ductum p̄
ca furore. vn̄. i. t. f. requisiti
arbitrii q. simplex tam
voti ap̄ deū n̄ min̄ obli
get q̄m sollempne. p eo q̄
mandat teñe p̄mā agat.
ꝛ votum q. eo fecit studeat
obs̄uare. q. si p̄ q̄m huius
m̄ votū p̄stitit ad nupti
as motū p̄p̄o ɔvolasset.
cū voti simplex. m̄. i p̄
diat coñexendū. n̄ tñ dirim
at iam tēctum. m̄ dubiū am
biguitatis q̄d tua ɔtine
videret.

Innoc. iii.

Insinuante. i. nob̄ n̄
muliere uiro est a p. refera
tum q. a quodā amatibꝫ
regi legionū p̄ ip̄s copia
supplicatū. q. ei ad s̄an
ḡineor eē noticiam p̄ue
nisset. ut maritū acciperet
ei s̄b attestacōne regia sug
gesserit. Ipa n̄o q. tē
nollet mulē p̄testans ɔ
sūm accepit ab eis q. uo
tum p̄mittēt castitatis.
q. i manibꝫ cuiudā de f̄ribꝫ
scī augustī fecit eo adiec
to tenore ut i domo p̄pa
ci oīs sua s̄b a remanēt.
Sane i eidē ordinis hītu
biennio p̄ p̄mansit ne
scio intantum asserat coactā
tam metu regio q. parentū
q̄. tandē attendens q. iuxta
uotum emisit eo dimisso
de parentum ɔsilio. michael
petro fuit m̄rimonialit copulata.
de quo. m. s̄bstituit filios
t̄pē procedente. i. Nos ḡ
attendentes q. i eē emissio
ne uoti q. p̄cessit nulla uel
modica coactō affuisse. q.
pacia p̄seuerentia seq̄ntis
t̄pis penitꝰ p̄fugauit. ꝛ q̄ se
q̄s ɔuictio post inq̄ fuit ꝛ
inolentē extorta. cõ. q. si p̄
missis ùitas suffragatur
p̄fatam mulierē ad male
dimissum religionis h̄i
tū resumendū ꝛ seruandū q̄d
nouit modē ac iduce pau
retis ꝛ si op̄ fuit p. cen. ec.
co h̄ete.

De eo qui duxit i m̄rim.

Propositum est nob̄ q̄d
uir quidam uxorē h̄ns sibi
aliam huius re nesciam cop
ulauit s̄ p̄ma mortua m̄
tis discedē a secdā. i. Licet
aūt i canonibꝫ h̄eatur ut uir
copletim nō q̄ prius pollu
erat i adulterio eam i m̄rie
cū fide dederat uxore sua
uiuēte l̄ q̄ machinata est i
mortē alterius uxoris. q. tñ
p̄fata mulier erat inscia q.
ille aliam h̄ret uxorē uiuē
tē n̄ dignū ē ut p̄ dolo uir
qui scient̄ cē canones ue
nerat incāū de suo dolo re
portet ɔ. t. t. l. q. n̄ mulier
diuorcū petat ad peticōm
uiri n̄ sunt aliq̄tē sepandi.

Idem.

Significauit nob̄. o. an
ḡ. i. cõ. si tibi ɔstitit q.
eidē. o. tanta uis illata fuit
q. n̄ sponte i p̄mam ɔsensit

Q̄ pollut p adulteriu

nec post praestitum iuramentum ipsam carnaliter cognovit propter hoc non adimitur quin ad aliam quam post eam in uxorem accepit revertendi liberam tribuas facultatem. C[ontra] quam ne sibi ad secundam revertatur sub interminatione anathematis inhibens. Dedisti ei licentiam ducendi aliam mulierem. Idem.

Significasti nobis quod quidam cum uxore sua vivente sibi desponsata in matrimonio copulavit. Et quod si adulteram et in mortem uxoris aliquid machinata seu fidem dederit quod ea defuncta hanc esset ducturus secundum canones ab eius consortio prohibetur et prohibitio est penitus servanda. Clemens III.

Veniens ad nos R. lator praesentium accepimus quod T. uxorem suam in adulterio deprehensam de tui antecessoris assensu abiecit quae postmodum suscepit habitum monachalem. Sed dictus T. antequam illa decederet aliam superduxit et post eas suscepit filios ex eadem. Quia ergo illos debes ab invicem separare. Cum vir non inducta de adulterio prima aliam ducere potuit in uxorem. Idem.

Cum haberet uxorem legitimam A. nomine lator praesentium cum adulterium perpetravit cumque super his fuisset minus nocenter abiuravit adulteram et postmodum iuramento contempto vivente altera legitima cum ea matrimonium contraxit diu cohabitare praesumpsit. Deinde praedicta a praesenti luce subtracta praememoratus A. adulteram... est mortua de qua filios est procreavit. Et quod damnosum est ... ut ... ordo cuncta eis praetulit ... praesentia indicatur.

Praeterea cum idem suos ambo praesumpserunt et tam diu publice adulterio et periurio ... pendentes ecclesiae scandalo perseveraverint. Idem.

Cum in c. q. Leo papa statuit ut nullus ducat in matrimonium quam polluit per adulterium et quod hoc plus perpessum sunt quam si fides praestita dumtaxat viri adulterae ut defuncta legitima eam ducet in uxorem. Cum eadem etiam vivente qui moliantur mechi mechas ad se recipere praesumpserint et sacramentum suum temere violare qui utique connubium ubi talia intercessit religio iuramenti tam grave praeiudicium quam turbatur nos detestatur et utrumque hoc modo coniunctum praecipit publice paenitentiae subici ac penitus sine ulla spe coniugii permanere nec aliquid eos ... asserunt ut simul manserint quod decennio cohabitaverint ad invicem ac ex filios susceperint cum multiplicitas prolis ita suscepte magis eorum crimen exaggeret et diuturnitas temporis peccatum non minuat sed augmentet.

Sollicitudinis tuae tamen intererit ut utrique sinis ubi[s]

[illegible]

sed quod eis suppetunt facultates necessarias subministrent.

Innocentius III.

Significasti nobis quod cum P. civis Spoletanus quandam mulierem legitime duxisset in uxorem, ea relicta quandam meretricem adhesit, et fidem ei praestitit quod si uxor ipsius fuisset viam universe carnis ingressa, meretricem eam cui adhaeserat desponsavit.

Nos igitur inquisitioni tuae taliter respondemus quod nisi alter eorum in mortem uxoris defuncte fuit machinatus, vel ea vivente sibi fidem dederit de matrimonio contrahendo, legitimum iudices matrimonium super eorum contractu, si praeterea nihil obstiterit, absolutionis iuxta formam ecclesie impensuris.

Idem Messanensi e.

Veniens ad praesentiam nostram G. latoris praesentium insinuatione monstravit quod cum civitate Lemovicensi quidam sibi matrimonium ut dicitur contraxisset, ab ea recedens Messanam advenit et ibi contra mulierem quandam quam alias habebat uxorem sibi sollempniter copulavit. Cum autem eidem esset penitentia iniuncta ut ad legitimam rediret uxorem et ipse propter hoc istam priam reduxit, uxorem suam inveniens carnis debitum persolvisse ad Messanam rediit civitatem et superducte tanquam legitime cohabitavit uxori etc. Licet autem vivente uxore legitima per eam eam sibi copulare nequiverit in uxorem, quia tamen uxore defuncta utpote a lege ipsius soluti eandem etc. de novo potuit inviolatim (?) consentire, dummodo non praestitit fidem adulter vel machinati sunt in mortem uxoris etc. Si est ita, eid. G. sub pena (?) etc. affectu ad recognoscendam (?) iugalem (?) eam (?) etc.

Gregorius.

Si quis uxore vivente fide data promisit aliam se ducturum vel cum ipsa de facto contraxit, si nec ante nec post legitimam ei superstite cognovit eandem, quamvis utrique ipsorum pro eo quod gesserunt delinquentium sit poena iniungenda, non est tamen matrimonium quod cum ea contraxit post uxoris obitum dissolvendum. Ceterum tolerandum non est si prius vel postea dum vivit uxor eius illam adulterio polluisse.

Alexander III. Cantuariensi archiepiscopo.

[illegible]

Pervenit ad nos quod cum viri quidam lepre morbum incurrunt de consuetudine generali ecclesie (?) a communione leprosorum separentur, nec uxores viros nec viri uxores taliter egrotantes sequuntur. Quoniam igitur vir et uxor una caro sunt, non debet alter sine altero diutius esse etc. Quia ut viri uxores et uxores viros qui lepre morbum incurrunt sequantur et eis coniugali affectione ministrent sollicitis exhortationibus inducere non postponas. Si vero ad hoc induci nequiverint, eis arctius iniungas ut utroque altero vivente continentiam servent. Quos si mandatum tuum

[illegible]

…iurare contempserit eos vinculo excommunicationis astringas.

Idem.

Quoniam nemini liceat excepta causa fornicationis uxorem dimittere, constat quod sive mulier leprosa sive aliqua gravi infirmitate detenta non est a viro propterea separanda vel ecclesia dimittenda.

Leprosi autem si continere noluerint et aliquam que sibi nubere velit invenerint, liberum est eis ad matrimonium convolare. Quod si vir sive mulier leprosum fieri contigerit, et infirmus a sana debitum carnale exigat, generali precepto apostoli quod exigitur est solvendum, cui precepto nullo casu exceptio invenitur.

Urbanus III.

Litteras etc. Florentino. Quia apostulasti nobis si per sponsalia de futuro inter legitimas personas contracta, antequam mulier a viro traducatur, eorum alterum lepre morbum incurrat, alius ad consummandum carnalem copulam compelli debeat, et ad eam accipiendam cogi, non [illegible] cum nondum inter eos fuerit matrimonium consummatum.

Adrianus papa Salzeburgensi archiepiscopo.

De coniugio servorum.

Dignum est etc. Sane iuxta verbum apostoli sicut in Christo Iesu neque liber neque servus est a sacramentis ecclesie removendus, ita nec inter servos matrimonia debent ullatenus prohiberi. Et si contradicentibus dominis et invitis contracta fuerint, nulla ratione sunt propter hoc ecclesiastico iudicio dissolvenda, debita tamen et consueta servitia non debent minus propriis dominis exhiberi.

Alexander III. Preposito et [illegible]montanensi.

Proposuit nobis A. mulier quod cum vir eius dimittere eam presumpsisset, notam exceptionis obiecit asserens eam ancillam esse, quam credebat liberam esse cum eam duxit in coniugem. Et infra. Quia constitit quod idem vir predictam mulierem postquam illam audivit esse ancillam carnaliter cognovit, ipsum moneatis et per compellas ut eam sicut uxorem maritali affectione pertractet. Si vero aliter fuerit et in eam divortium proferre contingat, virum predictam pecuniam quam pro facto uxoris accessit predicte restitui faciatis.

Urbanus III.

Ex litteris etc. Sane super eo quod fuit propositum, an mulier possit divortium postulare pro eo quod vir cui quondam conditionis ignara contraxit servus monasterii proponitur, cum idem vir patrem suum conditionis legem servilis sequentem tempore mortis pro libero se gessisse, et etiam elapso decennio nec patris nec suo nomine se servitutis obsequium passum constanter affirmatur, nobis ratione temporis et favore libertatis potero sententiam [illegible] videndo.

Innocentius III. [illegible] episcopo.

Ad nostram noveris audientiam pervenisse quod presbyter C. A. P. se[illegible] [illegible] cum muliere contraxit [illegible] et ipse [illegible] conditionis sequuntur [illegible]. Quod si constiterit…

quod miles ignorans contraxit cum ancilla, ita quod postquam intellexit conditionem ipsius nec verbo nec ullo consensit in eandem, propter quod tandem eum ab eius fuit consortio separatus, contrahendi cum alia libera ipsi ex delegatis auctoritate apostolica facultatem.

Greg. IX. De natis ex libero ventre.

S[...]ocens [...] ec cadunt ut ut progeniti ex libero sive libera filii ad similitudinem reputantur. propterea [...] precipimus ut si dominica ancilla sint ab ecclesia parte quas dominus [...] debeant obviare ab eius molestatione sine aliqua retractatione compescendo. dummodo tamen ut si alii predecessores libertates tribuit ab ecclesia aliqua [...] debent removeri.

Alex. III. Salernitano episcopo. De cognatione spirituali.

Utrum [...] fuit filii [...] vel post compaternitatem geniti possunt ad invicem copulari. Secundum canones autem sororum locorum consuetudinem [...] inveniuntur licet primi canones [...] natos post compaternitatem ab invicem copulari prohibeant, alter tamen canon posterius editus primum videtur corrigere, per quem statuitur ut sive ante sive post compaternitatem geniti sunt simul possint coniungi, excepta illa persona duntaxat per quam ad compaternitatem venitur. Verum quia nos ut ut posteriore canone debeat observari, nisi consuetudo esset que scandalum generaret, aut se [...] preostitat.

Idem.

Si vir vel mulier sciens vel ignorans filium suum de sacro fonte susceperit, an propter hoc debeat separari [...] quod generaliter sit statutum ut debeant separari, quod tamen in urbanis sententiis aliter statuerit. Credimus nobis videtur quod sive ex ignorantia sive ex malitia id fecerint, non sunt ab invicem separandi, nec alter alteri debitum [...] nisi ad continentiam servandam possunt induci. quod si ex ignorantia id fecerint, eos ignorantia excusare [...], si ex malitia, eis sua fraus vel dolus patrocinari non debent.

Idem Vigorniensi episcopo.

Super eo quod nobis tua fraternitas requisivit de duorum compatrum filiis, [...] quod si tales fuerint filii per quorum alterum parentes ad compaternitatem venerunt, eos coniungi nulla ratione sustineas; coniunctos autem [...] non differas separare. Ceterum si post eorum illorum ad compaternitatem devenerunt, sunt de his de quibus te volumus consuetudinem tue metropolitane ecclesie vel aliarum circumpositarum inquirere diligenter. Ita quod si eorum consuetudo ecclesie [...] non sustinere coniugium, si nec [...] robur [...] tu similiter [...] coniugium [...] permittas. Et si quos coniunctos taliter inveneris, non [...]

[illegible]

caro consuetudine ecclesie ipsos ab invicem separari non obmittas. Cum enim si consuetudine fecerit ut talia coniugia permittantur, ideo ie[cta] tua dissimulare potius, id quod nec credere nec tuum inducas prestare consensum. Quia sicut graue est consuetudine antiquitus circa ad laicorum ecclesie super his contempnere sic quoque grauius si per eas in his coniugiis tuum indulgeas assensum cum posset id in exemplum assumi.

Clemens III.

Martinus bertam duxit uxorem et ob gam sibi lotarius copulavit qui berte et martini filium de sacro fonte suscepit. i. uos ... de medio ... ei ... prefato contraxit.

Nos autem ... quia cum iuxta illud dominicum uir et uxor efficiantur per conubium una caro liquido est bertam non posse in coniugali copulari mar. qui cum pater eius filiatum quo una caro berta cum noscitur extitisse.

Continetur mat. In eodem.

In nomine ... uxorem suam quidam consanguinei eius dem. a. contra iniuste obiciant quod eius sacerdoti ... pabulo filium quendam ... ipsi ... tenuit et cetera.

Cum enim si constat ita esse quod dicitur non ideo tamen contractum uiri sollicite que res esse de iure uiri prohibitum asseueret. Ideo ... prefato ... ut ... inmigas ut me moratam a. sicut uxorem maritali affectione pertractet et carnale debitum ab ea uicissim exigat et persoluat. Sin ipsa ante uirum contractum ... sine presbiterum constitit ipsam egisse dum sui fraudem ipsa fecerit eam uiro suo separandi penitentiam pro sua presumptione accipiat uiro in sua firmitate durante.

Lucius III. episcopo ... in columen.

Veniens ad apostolicam sedem ... Si constitit ... mulierem prius cum uiri filium de sacro fonte leuasse ante quam eam desponsasset uxorem uos inter eos diuortium apostolica celebretis.

Idem magistro ... canonico ...

Pagianos duxit dispensandos an maritalem ... filiam compatris, cum matris sibi posset iniungere copulare. Et si contraxerint an debeant separari. Constans ... in matrimonio teneantur illud in publico accedere si quo ... personeno possunt iniungere contrahere et si contraxerint possunt ab inuicem separari. Qui contrahi fecerint debent illud emigrare.

Gregorius IX.

Ex litteris uestris accepimus quod cum ... mulier coram officiali cantuariensi ... fecit ... et se affidatam ... ab eo ... cognitam per testes idoneos probauisset ... tandem testium depositionibus publicatis ... et ... ipsum ... potuerat uxorem pro eo quod ipsum presbyter mulieris eiusdem qui sacerdos extitit baptizauit sed ... officium ...

[illegible]

Ex litteris. ¶ baptizavit ... fuit filius spiritualis ipsius sacerdotis. xxx. q. i. omnis quos. ubi de hoc. ... ergo et filia illius viri effecta est soror spiritualis ... de sacro fonte levasset ... mediante compaternitas esset ... supra eodem ... ergo multo fortius [illegible]

sic et post dicitur quod filius minus post copulari filiae adoptivae ... minus non potest copulari filiae adoptantis quod adoptatus non potest copulari filiae adoptantis ... adoptatus non transeat in potestatem adoptantis acquirentur tamen ei quedam iura ... [illegible]

ratione istius non admissa distinctionem tulit sententiam contra ipsum et ideo ad sedem apostolicam appellavit. Mandamus quatenus si est ita eundem a supradicta sententia ad petitionem mulieris absolvatis eidem mulieri super petitione silentium imponentes.

Nicolaus Constantino Bulgarorum. De cognatione legali.

Si qua per adoptionem mihi soror esse coepit quamdiu durat adoptio profecto inter me et ipsam nuptiae consistere non possunt.

Ex concilio apud Moguntiam. De eo qui cognovit consanguineam uxoris suae vel sponsae.

Si quis cum filiastra sua fecerit fornicationem nec ipsam matrem debitum petere nec filiam unquam ducere potest in uxorem nec filiastra nec ille ullo unquam tempore alii se poterunt in matrimonio copulare.

Alex. III.

Veniens ad nos praesentium lator T. [illegible] nobis quod si matrem sponsae suae cognovit si sponsae nondum carnaliter adhaesit imponenda est ei poenitentia paulo maior quam pro adulterio qua peracta vel parte ipsius poterit ex dispensatione cum alia uxore [illegible]. Ceterum si sponsam cognovit antequam matrem nec eam nec aliam potest accipere in uxorem.

Idem. De illo qui uxorem fratris antequam ei in matrimonio iungeretur se proposuit cognovisse respondemus quod nisi hoc publicum et notorium fuerit aut idoneis testibus comprobatum per ecclesiam

non [illegible] ratione illa ipsum impetere permittas. Clemens III.

Transmissae nobis tuae literae demonstrarunt quod G. uxore sua defuncta filiam eius privignam videlicet propriam carnali copula cognovit postmodum aliam accipiens in uxorem est privigna publice tanquam crimen incestum [illegible] admonitum illicitam remittere non expavit. Cum ergo nos super his consilium requisisti praesenti pagina respondemus quod legitime uxori cohabitans et necessaria sibi ministrans non cognoscat eam quamdiu vixerit nec ab ea sint requisita. Tamen ad ipsam non sine gravi dolore cordis accedat quin et poenitentiam adulterio donec cum ea permanserit iniunctam moderatam continuatum poenitentiam agens postmodum si supervixerit ei perpetuo sine spe coniugii remanebit.

Super eo quod. Idem. Postulas utrum coniugatus qui amitam matrem vel neptem uxoris suae consanguineam commixtione carnali cognovit cum non fateatur in talis quos prius iniuriare (?) declamare dicatur sit ab uxore sua modis omnibus separandus. Respondemus quod per confessionem tantum et rumorem iniuriae separari non debent cum quia non nisi inter se coniuncti volunt colludere. Ad confessionem incestus facile prosilierent. Si suo iudici constiterit pro iudicio esse continendo. Rumor autem iniuriae non adeo est iudicandus validus quod nisi rationabiles et fide digne personas accedant possit cum illius consensu.

[illegible gloss]

[Idem] Innocentius III preposito Magdeburgensi.

Discretionem tuam. et infra. Sane ex parte tua fuit propositum quod quidam cum muliere quadam legitime per verba de presenti contraxit. quam postmodum a se cognitam consanguineo suo tradidit incestuose polluendam [?] retinentem. Que licet iuxta mandatum solemnem penitentiam celebraverit et mulier quae [cum] eo fuit reddita [?] ubi [?] aufugit ab eo et se priori viro restitui postulavit. Nos igitur inquirentes [?] quia tam turpe facinus gravius est penitentia iniungenda et mulier per publicam honestatem est monenda sollicite ut nec priorem repetat nec consanguineus eam sibi iunctam cognovit [?] nec redeat ad finem [?] cum non possit per adulterii reatum commissi continentia permaneat donec prior fuerit in humanis ne carnis ingressus. Quod si forsan ad id induci nequiverit vir prior cogendus redire ad ipsam et eam maritali affectione tractare. Cui adulterium eius possit obicere qui eam adulterandam tradidit presertim invitam: nam etsi secundum evangelicam veritatem nisi propter fornicationis causam aut vir uxorem aut uxor virum possit dimittere. nec tamen propter eandem causam vel uxor virum vel vir potest dimittere uxorem cum possint exceptionem vel legitimam replicationem proponere: nec affinitas que post contractum matrimonium legitime initum uxorem iniqu[e] contrahitur ei debet officere qui huius iniquitatis particeps non existit cum suo iure non debeat sine culpa sua privari. Quamquam etiam a pluribus dicatur in simili casu fuisse distinctum utrum incestus vel adulterium fuerit manifestum an occultum aliis asserentibus inter gradum proximum et remotum esse postea distinguendo.

Idem Cusentino [?] archiepiscopo.

Fraternitati tue [?] dinoscitur [?] sententiam approbamus quam in eum canonice promulgasti qui eam prius sibi copulare presumpsit cum alia sororem ad huiusmodi septimum [?] sponsalibus ex ordinaria [?] ubi dicitur [?] polluisse.

Idem [illegible] episcopo.

G. et F. accepimus quod G. lator presentium infra puelle quam infra nubiles annos desponsaverat in uxorem sororem carnaliter cognovit et postea [?] commixtione puellam tentavit [?] adulteratam. Cum autem eidem viro penitentiam iniunxeritis pro peccato consilium requirentes quod eis absolvere [?] separatis mulieri viro non nubat si postea noverit [illegible] delictum eius [?] cuiusmodi carnaliter commisit. Viro etiam [et] mulieris [?] quod debent ad alias nuptias convolare. Sed si continentiam servare tenentur et enormitatem deflere delictum quod per tam nepharium [?] incestum committunt. Presertim si eadem post lapsum carnis minime teneat.

Idem archiepiscopo Magdeburgensi.

[illegible gloss]

Tenens. .i. Infantie. infancia. n. dr. usq; ad septen|nium. C. de iure. delib. l. in infanti. s; tales iurare non debent nec dere iuramentum cor. cum ipsi non intelligant. xxii. q. v. paruuli. Nam et furtum no(n) cadit in infantem. ff. de furt. impuber. Secus post infanciam si sit doli capax ut ibi. et .i. de delic. puero(rum). pueris. s; hic potius uidet(ur) sumi p(ro) etate pu. p(er) vii. an. firmata. ob ligatio que intervenit in minori non recipitur pene ad recto. m. s. de spon. gemma. et C. e. t. l. ult. et ff. de min. scripta. l. ipsa. et ff. de v. ob. cyrcia. et licet alieni fem. in mino p(ro)mictatur cui p(ro)mittens non tenet ad aliud nisi ut det opam qu. pot. ff. de v. ob. stipulo ista. et tyrcia in pu. carnalit(er) et ideo affinitate interueniente illam quam desponsauit hec n(on) potuit de iure nec illam eandem qui cognouit. s. e. t. ffraternitati. et s. de spon. sponsam in uxorem. de fc. q(uod) de urbe non potuit co s(ed) illam p(ro)cludente. uotum addens iniquitati. s. ille. s. e. t. discrimine. confiteri. cum talis con fessio no(n) p(ro)sunset ut nisi separetur ut fuere sociati nisi aliter p(ro)baretur. s. e. sup eo. a malo. q. de uita. et ho. cle. cum ab omni. consilias. hoc intellige esse dictum in iudicio a(n)i(m)e ut ad ieu. ... p(ro)ea exeunte ... continat potius ... ea com qui ue mat ... q(uod) consciani. j. de se. ex. inquisicoi. et s. de testi. sp. ... s; in iudicio ecce p(re)cipietur ut ei debitum reddat. et ita aliud est iudicium ecce et aliud dium a(n)i(m)e. s. de of. or. si sacerdos. s; contrarium uidetur. s. e. px. n(on) est contrarium. q(uia) ibi erat quid de iure sit. ibi faciend. Et s. uideri q(uod) si ita est sepen. hic no(n) consilit in iudicio a(n)i(m)e q(uod) non sit faciend cum fem. e(st) occultum. et licet n(on) h(abe)at dic illa clausula si res ita se h(abe)t d; ibi suppli sicut erat in antiqua copil(ati)one. honestatem. i. affinitatem. s. e. discretionem. s. ille. j. c. px. Soluere. s; no(n) exigere. j. c. px. et s. e. c. l. si. j. de sen. ex. inquisitionem. affinitas. s. e. discretionem. et c. px.

Ordane. .i. carnalit(er) cognitam. et sic statim fuit ibi inni. malicia supplente etatem. s. de despon. impuber. a nob. et c. ult. sine culpa p(ro)pria. nisi sine culpa sua iure suo d; p(ri)uari. s. e. discretionem. lvi. di. cap. p(re)su|sum. xvi. q. ult. inuenctus. ar. s. ut lite no(n) co(n). Cum

Tenens ad ap(ostolicam) se(dem) G. laicus nob(is) p(ro)posuit q(uod) cum ip(s)e t(em)p(o)re infantie sue q(ua)nda(m) puellam se ducturum iurauerat in uxorem q(uam) cito ad legittimam p(er)uenisset etatem: p(ro)p(ter) puelle (con)federacione(m) h(uius)mo(d)i fideiussor(um) obligacione hinc inde signata cum in p(ro)pria domo recepit et nutriuit et simul cum puella. deinde ex (con)suetudine diutina sorore(m) puelle carnalit(er) cognouit. tandem amicor(um) suor(um) deuict(us) instancia q(ua)m iurauerat in uxore(m) accepit et nupciis celebratis q(uonia)m se illi importunitas ingerebat cognoscebat eandem.

Licet tam(en) ip(s)e tam sup(er) hac fuit accusat(us) (con)uinci tam(en) no(n) potuit nec sibi noluit (con)fiteri delictum. nunc autem reuersus ad cor penitens de (com)missis salutis sue (con)silium requirit impendi. Cum igitur in malo sit ab omni spe mali p(re)cipiat ap(osto)l(u)s ... abstinere. co(n). q. p(ro)p(ter)eo. c. p(ro) h(uius)mo(d)i enormitatis excessu i(n)iuncta p(enitenti)a (com)petenti (con)silias ei monens illum salubrit(er) et inducens ut de cetero abstineat ab uxore. Idem ar(chi)ep(iscop)o ... Ygon.

Ue. f. dec(re)to requisiuit al(iqu)is postulauit utru(m) is qui secum sorore legittime (con)iugis fornicat(ur) cu(m) uxore possit p(ost)mod(um) (com)morari et exige(re) debitum ac soluere requisit(us). Nos g(itur) i(n)q(uisitioni) t(ue) r(espondemus) q(uod) ux(or)i ita (com)moratione(m) uiri abstineat p(ro)p(ter) publicam honestate(m) et (con)tinencia(m) maneat donec uir eam uiuu(m) se ... carnis fuit ingressus cui ge(n)eral(iter) est monenda. q(ui)a si forte (com)mo(n)icione(m) recusans tal(is) fuit ut de lapsu timeat ipsiur ei potit (et) debebit cum dei timore debitum ei soluere (con)iugale cum affinitas p(ost) m(atrimonium) inique (con)tracta illi nocere no(n) debeat. q(ui) i(n)iquitatis p(ar)ticeps n(on) existit.

Burg(ensi) ep(iscop)o pictau.

Ordane mulieris peticio (con)tinebat q(uod) .I. laic(us) cu(m) ip(s)a q(ue) no(n)du(m) etatis sue decimu(m) annu(m) compleuerat p(er) uerba de futuro (con)traxit et ea(m) .i. eide(m) (et) anni spacium carnaliter cognita infirm(am) ipsi(us) in mo(n)d(i)c(i)a sibi copulare ac ad dampnate (com)mixtionis amplex(us) p(ro)cedere no(n) expauit. (et) .i. q(ue) p(re)fata .i. supplicauit ut cu(m) carnis stimulis resistere nequeat sibi ne marito suo sine culpa p(ro)pria sua fraudaret(ur) p(ro)uidere salubrit(er) dignaremur. q(uo)circa p(er) ap(osto)l(ica) s(cripta) m(andamus) q(uatenu)s si res ita se h(abe)t uirum ipsor(um) ad uouendam p(er)petuam (con)tinenciam attente moneas (et) inducas. (et) si ad eam induci nequiuerit memoratu(m) .i. iniuncta ei p(ro) inite p(re)misso incestu p(enitenti)a (com)petenti ut eid(em) cohabitet (et) (con)iugale debitu(m) reddat ecc(lesi)astica cen(sura) (com)pellas.

Alex(ander) iii. cassan. archi(episcopo). De (con)san|guinitate (et) affi|nitate. R(ubrica).

Ex litteris tue accepimus q(uod) q(ui)dam ... q(ua)ndam moniam (?) ... carnalit(er) cognouisse (et) infra tamen ... uir pat(er) esse eam in (con)spectu

Frequens. .i. si no(n) inst. et j. de p(re)sbi. antiq(ue). xvii. di. p(re)nouis tes. s; ibi cum dubium est quare p(re)muniatur sine culpa. p(re)na et maior d; imponi qui p(er) adulterio. s. e. c. ii. q(uia) incestus uincit adulterium. xxxii. q. vii. adulterii. exactus. s; exige ipse no(n) d;. si. s. e. c. l. et c. discrimine. et post mortem uxoris iste (con)iuge non d;. s. e. c. n. et c. ex litteris.

Ordane. affinitatis fr(ater)n(itat)es no(n) dirimit. uidi. p(ro)fuerunt (con)trahi.

tatio g(ra)du. p(re)mi ordine de q(uo) certo no(n) nocet q(uod) aliud iudicium fuit illud. nec fuit aliquid p(ro)batum. Con(tra) se iuraret. s; quare post publicatio(n)em iterum inducuntur testes (con)tra illud in an(te). de testi. c. illud. et s. de testibus. fraternitatis. dicunt quidam q(uod) h(oc) e(st) speciale in m(atrimoni)o ut dicatur q(uod) no(n) iurauerint item q(uod) isti erant alii testes qui no(n) h(ab)ebant testes p(ro)duce. et nulli testes inducti fuerant in causa ista. et hic notatur ar. q(uod) in criminali testes recipiuntur testes post publicatio(n)em ar. ad hoc. s. de spon. sicut in fi. et s. de om. fuor. c. ult. et s. de p(ro)bac. cum in iure. s; hoc dicunt colligitur hic

esse separare surrexerunt duo proponentes quod ille qui eam separare nolebat postremam in quarto gradu consanguinitatis attingit. unus autem ita se audisse iuravit, alius noluit iuramento firmare etc. Licet quod primam reliquit et duxerit alteram duo coram archiepiscopo probaverint quod prime uxori fuit superstiti quarto consanguinitatis gradu coniunctus, quia circa hoc quod iterum proposuerant duo certi esse non possunt, et facias testes coram te iurare etc. Inquisita diligentius veritate si predictos testes conspectos omni exceptione maiores inveneris quod primus vir superstitem quarto gradu consanguinitatis attingit, non differas divortii sententiam promulgare. Quum enim ut canones dicunt abstinendum est a consanguineis uxoris ut proprie. Ceterum etc. Porro volumus non latere quod non sunt cause matrimonii per quoslibet tractande, sed per iudices discretos qui potestatem habeant iudicandi et statuta canonum non ignorant. Urbanus III. Burdegalensi archiepiscopo.

Super eo quod iuvenem asseris puellam nondum nubilem fide interposita desponsasse, quam postquam nubilis est reperta, ille excepit dicens se non debere eam ducere pro eo quod post quam puellam affidavit, eandem carnaliter propinquam ipsius cognovit. Inquisita etc. Respondemus quod si manifestum est iuvenem cognovisse propinquam predicte puelle, vel si non est manifestum, tamen fama loci hoc habet, cum esset sponsa tamen non desistit, ab eius petitione debet absolvi. Celestinus III.

Quod dilectio tua consuluit, utrum is qui a stipite per descendentem lineam sexto vel septimo gradu distat possit ei que ex altera parte per lineam descendentem ab eodem stipite quarto vel tertio gradu distat, matrimonialiter copulari propter indulgentiam a patre Celestino que permissum est omnibus contrahere vel in sexto gradu coniungi, quoniam posse sentiunt quod dicit quoto gradu quis distat a stipite et quolibet parte in linea descendente ab eodem; tamen de consuetudine Teutonie si quando talis casus emerserit, indulgentie propter priorem gradum coniunctos separari et impediant copulari volentes. Nos itaque respondemus quod indulgentia illa sic est intelligenda, quod ille qui coniungendus est distet a stipite sexto gradu. Si vero alter sexto vel septimo gradu distet a stipite, alter autem quarto vel tertio, coniungi non debent. Unde in hac parte consuetudinem duximus instituendam et observare consuetudinem differendo quam aliud in dissensionem et scandalum populi statuendo quandam adhibita novitate. Innocentius III. archiepiscopo.

De infidelibus ad fidem conversis, utrum scilicet in coniunctione sua fuerint venientes legis statuta contra gradus consanguinitatis a canone denotatos coniuncti sunt, separari debeant post baptismum etc. duximus respondendum, quod inter eos matrimonium non est post baptismi lavacrum separandum. Cum

[illegible]

amoris requirit dns si n
est uxorem ex qua ci
dimittere. ipse enim quos ds
coniunxit homo non separet
p[illegible] ... est nisi it
eos. Idem Rosan. archiepo.
Quod sup his c. s. sup
eo q q pr et filius cu mre
et filia et duo cognati cum
duob cognatis avuncls
et nepos cum duab so
rorib contrahunt mrimonia
... q licet om
nes consanguinei sunt viri
affines uxoris et omnes
consanguinei uxoris sunt i
affines viri nulls consang
neos tn uxoris et viri. ex
eo s. viri et uxoris coniu
gio nulla p'rsus affinitas
est contracta pp qd int eos i
nupt debeat impediri. ne
autem s. gradus phibitos i
nuptias contrahatur publice
i ... et p ... scriptores ecci
astica districtione p'niri
n obstantes consuetudine
que dicenda est potius
corruptela. Idem.
Quia circa c. s. Portu ep
nobili viro. n. p. cum dis
pensatione idulgencia. s.
remanendi. s. cum ea que
ipm quinto consangui
tatis gradu contigit. se ap.
optinenda. sta nob fu
erat ca allegata. Cu ples
videt cum an dispensacio
ne optenta vinca sua
qm habebat uxam sumtum
nec carnis ... put tua
consultacio continebat. dissi
mulare potius ut remane
at i copla sic cum ca erse

p... sicut asseris vide
as gne scandalum imminere.
Idem.
Tua nos duxit. s. consule
dos utrum illo sufficiat te
stimonium ad mim. dumo
qui consanguinitatis gradus
ab avunculo et nepote vide
l. fris filio vel sororis icep
unt computare. Nos gd
sup. tali ... qm iugium mim
favoris optineat testes
qui ad divorcium celebrand
producti consanguinitatis gradu
computant. a stipite debent
icipere a parentib vel gman
et sic p ordinem distinguere
gradus nobis ppis vel eq
pollentib indiciis desig
nando psonas. Consenti
ant sepius testimonium p hi
beant de auditu q ... nisi
est ... et in est i articulo
h[illegible] laxanda facultas
cum ... computacione
... ab auctoribus
... Idem i ... generali.
Non debet reprehensibile iudi
cari si s. varietatem tempor
statuta quandoque varient humana
psertim cum urgens necessi
tas vel evidens utilitas id
exposcit. qm ipse ds ex hiis
que i veteri testamento statuerat
nonnulla mutavit i novo. Cum
igitur phibicione de coniugio
i s. et tercio affinitatis gnere
minime cohibendo. et de sobo
le suscepta ex secundis nup
tiis a cognacione viri ... co
pulanda potius difficulta
tem frequenter iducant et aliqn
periculum pariant aiaz cum
cessante phibicione cess

[illegible]

[illegible]

exactis constitucionibus sup̄ hac consanguinitatis super lax· coitas sac. app̄bacōne xiiii· renocantes p̄senti constitucō ne decernimus: ut sic cōtrahentes de cetero lib̄e copulent. Ꝓ hibicō quoq; copłe coniugal'. q̄tum consanguinitatis et affini tatis gradum decetero n̄ exce dat. qm̄ in ulteriorib; gradib; iam n̄ pōtabs: gen dispen dio hm̄ p̄hibicō g̃nalr̄ obs̄uari. Quatinarius āut nūs bn̄ g̃uenit p̄hibicō ni coniugii corpal' de quo di cit ap̄ls. q; uir n̄ h̄t potesta tē sui corpis s; mulier. nc̄ mulier h̄t potestatē sui cor pis s; uir: q; iiii. sūt hum ores i corp' q; constat ex iiii. elemtis. Cum g̃ iā ad q̄r tum gradū p̄hibicō coniugalis copłe sit restricta eā ita uo lumus ēē p̄petuā n̄ obstātib; constitucōnib; sr̄ h̄ duudum editis. ul' ab aliis ul' a nob̄ ut siquis c̄ hm̄ p̄hibicō nē p̄sūpsit copłari nulla lō ginquitate defendat annor' cum diuturnitas tp̄is n̄ mi nuit pc̄ām s; auget. tanto q; sūnt g̃uiora c̄rimia q̄nto diucı̄ infelicem aīam detinēt alligatam. Gregō. ix.

Uir quia a stipite q̄rto gradu et mulier q; ex alio late' distat quinto s'm app̄batam q̄ dr̄ quoto gr̄adu remoc' dif fert a stipite et a quolibz pari am lineam descendencium eodē lr̄ate possunt inui bauit copłari. Innō' iiij. et c.

De frigidis et maleficiatis et inpotencia co eundi.

Si p̄siti mulierē

p̄'aūq; t p̄' tx̄ hm̄isti p̄misem aut p̄tres mēses. et nūc p̄ri mū dixisti te ēē frigidē t nature ita n̄ possis coire cū illa nec cum alı̄q̄ alia. si illa q; uxor tua ēē debuit eadem affirmat q; tu dicis et p̄bari p̄ p̄priū iudm̄. pōt ita ēē ut dicatis sepa ri potestis ea tn̄ rōne ut si post tu aliam accepis reus p̄iuri; diiudicens et tn̄ p̄ pactam p̄iuā p̄ora connubia repare de betis. Si illa aūt prior si post annū aut dimidi ū ad ep̄m aū ad eı̄ missū p̄clamaūit dicens q; nō cognouisses eam tu aūt c̄triuum affirmas tibi cre dendum est eo q; cap̄ es muliens q; si p̄clamare noluit aut tam diu taci uit. eo. n. tp̄ uo tx̄ scire potuit. si secum coire potuisses si aū statim in ip̄a nouitate post mēsē aut duos ad ep̄m aut eı̄ missum p̄clamaūit di cens uolo ēē mat' uolo fi lios p̄creare et ideo mari tum accepi. frigide nature est. tn̄ pōt illa p̄' que nūi accepi. si eni p̄bari pōt p̄ rectum iudm̄ separi po testis et illa si uoluit nu bat i dn̄o. Alex. iii. arabi Quod sedē. Cani ep̄o.

Ꝙ si sic uir q; n̄ pōt reddē debitum nō est aptus con iugio sic qui ipotentes sūnt minime apti ad cōtrahē da m̄rimōnia reputantur. Idem.

[illegible]

Et sic est ulcima persona in consanguinitate petri ex una linea et ... ex alia parte eiusdem gradus ... hic mulier ... hic dicitur ... v. gradu aperto et sic eripitur ... consanguinitatem petri ... eodem gradu distat ... descendentem ... lineam et sic ... v. gradu ... Jo. stepho et ab isto viro licet filio ... hec minutum et quibus descendentem apertio ... lineam ... accipere ... ille persone ... v. gradu ... arbore ... videtur.

[illegible]

xxxi. q. i. aperiant quod ... sed hic non loquitur de illa impotentia sed de eo qui ... impotens est sed senes ... beneficio ...

Ex litteris t. accepimus q. quidam .xvi. ann. quandam .xiii. ann. duxit uxorem qui tamen debitum reddere non possit: et mulier tamen ... infirmitatem ... ut omnino viro facta sit inutilis et instantissime ipsa petiit ut quia vir ei commisceri non potest. Quia ergo quod sine carne viro et mulier a natura contrahit non opere medicorum potest dominari, viro aliam accipiendi tribuas facultatem. Lucius .iii.

Consultationi t. qua nos consuluisti utrum ... si impotentes commisceri maribus viri possint contrahere et si contraxerint debeant separari. Respondemus quod licet irreprehensibile videatur quod aliquis eam tamquam contrahat, non tamen in suis iudicare ut quas tamquam uxores habere non possunt habeant ut sorores. Clemens .iii.

Laudabilem fr. requisisti questionem ... in adolescentia sunt naturaliter frigidis ad experientiam copule nuptialis etc. Nos vero in presenti consultatione sentimus ut ... celebrato coniugio si frigiditas prius probari non possit cohabitent per triennium quo elapso si nec tunc cohabitare valuerint et ... decretum generaliter mulier permissa ... de viro probare potuerit quod cum ea cohabitare non possit accipiat alium. Si autem ille aliam acceperit separentur quia sicut ambo consenserunt simul esse ... ut si eam non uxorem saltem habeat ut sororem. Dicant quod non ...

se iungere cognovit annis ... sancte autem septima manu propinquorum vel vicinorum bone fame si propinqui defecerint tactis sacrosanctis evangeliis uterque iurando dicat quod numquam per carnis copulam una caro effecti fuissent. Et tunc videtur quod mulier valeat ad secunda vota convolare. Quod si vir eam duxerit tunc hi qui iuraverant rei periurii teneantur et pacta prima cogantur ad connubia priora redire. Innocentius .iii. ... episcopo.

Fraternitatis t. litteras accepimus continentes quod .O. mulier quandam viro nupsit cum quo per multos annos morata non potuit ab ipso carnaliter cognosci. Dicta autem ... per biennium tamen super hoc finisses coactus tamen nolens ... plenariorem quandam matronas sue ... honestas ... ita ... ut mulierem ipsam prudenter inspicerent et ... diligenter utrum idonea esset ad viriles amplexus nec ne. Quarum ... fide sua tibi asserentibus constaret quod ... non ... potuerat esse ... naturale deerat ... unde ... divortii celebrasti ... ad religionem ... ferret ... Corrigit.

Laudabilem fr. celebrati. a tempore cohabitandi ... nec sufficit cohabitare ... debemus operam carnali operi ... xxxiii. q. i. ... frigidi ... de frigido idem intelligo de maleficiato ... triennium expectet ... non possit ... probari ... per triennium ... tunc cohabitent ... carnali operi ... xxxiii. q. i. ... corporis ... separentur ... naturali frigiditate ... maleficium ... xxxiii. q. i. ... sicut ambo ... mulier ... ille ... sciente.

[illegible]

contingit non videtur quod possit contrahere ar. C. de eo qui duxit . in . xxiiii . c . i . ff . de l . contrahendam . l . ij . ut dicit et inveniunt et placet est . ut ambo consentiant sufficit quia ita scriptum est ut si primam divinum est . ff . qui et a quibus . l . prodest pro sponte . et . C . q . iii . scriptum est quia cum nullum ... in non tenetur alter alteri . vix unum . hic . J . c . c . ut . et . xxxiij . q . i . Requisisti . ut remaneant . de qua vir et mulier in [illegible]

aut quod mulier post ea invenit qui seras eius reseravit abiciens continentiam quam promisit. Ve. Latori presentium super imposuit. [C.] Quamvis g[eneraliter] semper plene nobis expressis quomodo actum: mulier se promisit continentiam filiatam. utrum videlicet simplici voto an voto sollempni utrum ne ad religionem transiret ut promisit an ex permissione in domo remansit et quod inter seras illas fecit reserari et utrum videlicet articulo medicina an [illegible] seu alio quorum. [C.] Nos tamen perspicacius attendentes quod impedimentum viro non erat perpetuum viro non erat perpetuum quod prius [illegible] propter [illegible] ab se periculo corporis potuit removeri. sententiam divorcii pertransire licet probabilem novimus esse probatam cum pateat ex post facto quod ipsa cognoscibilis erat viro cum simul convixit. videlicet ipsam et primum virum etiam invenit extitisse quem [illegible] et prefatum virum . iiii. non esse censemus. eosque per appellationem cum separari. si post eam mulier ad religionem transivit primus vir qui non cognovit eam dum cum ea remaneat cum quo postmodum esse valeat. Contra a quo si ea dimissa dicatur ad alium redire cum quo post contractum, nisi se voto mulier illa constrinxerit ad continentiam observandam. ut intelligatur prefatum eam per eum . v . fornicatam fuisse velut misit se fornicario modo

alii viro commiscendum. ut per eum viri pretextu fornicationis evenit conforti dedi narce. nam si tamen simplici voto promisit se continentiam servaturam. prefata ipso respectu [illegible] eam impositum memorato ad . quia diu articulus iste dubitabilis erat prout non dicitur quod fornicaret cum illo secundum non dicitur cum illo antequam teneri remanere. [C.] Probatum quidem illam nominis esse solutam quod constituitur ea quia adeo arta est ut nulli possit carnaliter commisceri. non per incisionem autem alio sibi modo violentiam inferret. non solum modo levius scilicet forte tamen gravius ut etiam mortis periculum timeretur donum censendo debeat idonea probabili. [C.] Si mulier illa que viro cui nupserat adeo arta est ut nunquam ab eo valeat deflorari si ab eo per iudicium ecclesie separata nubat alteri cui arta non sit et per frequentem usum sciendum sit tam apta primo viro debeat ad eum redire cum quo prius quidem frons invenerat coniugale. de talibus autem non est facile iudicandum. cum finale iudicium pendeat ex facto.

Honorius iii.

[L]itteras nobis exhibite continebant quod cum cum viro in quem mulier esset a viro ei dimittit nobis fuisset ab . i . per . p . u . commissa . tamen exposuit quod cum viij . annis elapsis fuissent dicta mulier maritus copulata et cum cohabitasset eidem ad huc integra

cum [illegible] ... [illegible] ... non impediatur et c . ut post dietam maleficium est perpetuum et [illegible] . ii . [illegible] cohibeatur uno perpetuum et carnaliter operam copule carnali licet potuerit commisceri prius fuerit perpetuum impedimentum . et possunt separari nupsere . ut c . si per sortiarias . cum post aliquis maleficiatus contrahit cum una et non cum alia . Hoc intellige de maleficio quod precedit . iiii . nam post . iiii . contractum si supervenerit impedimentum non debent separari . xxxij . q . vij . [illegible]

[illegible]

ad alium rediret compellitur redire prioris viro . [illegible]

Utrum si uxor maleficiatus non potest propter cognoscere eam prius consentirent ... [illegible]

p[ro]manebat eo q[uod] p[ro] dos i[n] / uir eius n[on] habebat potesta / tem coeundi cu[m] e[a] petebat / diuortiu[m] celebrari p[ro] dictis / no. a. fatebat[ur] q[uod] illam i[n] / nunq[uam] cognouerat. t[ame]n se h[ab]ere / potestatem cognoscendi as / serebat. ¶ Nos u[ero] nescie[n]tes / si[n]e i[n] fraude a maritus bo / ne opinionis sit ex digni[tate] / ac ex p[ar]tis i[n] ope impxiali / dictam feceritis inspici p[er] / mulieres que p[ro]hibuerunt / testim[onium] ad hoc uirginem per / manere. [et] p[er] modu[m] p[er] p[res]b[yte]r[u]m de / cui[us] p[ar]rochia uir extitit fe / cistis inquiri utru[m] ipe ea[m] / cognouisset. nec p[ro]pt[er] q[uo]d si / c[on]ne ipam nob[is] constare / potuit aliq[uo]d de cognit[ion]e / carnali ab eod[em]. mulier[e] i[n] / aut[em] requirente diuorciu[m] / [et] adiciente q[uod] m[at]r[e]m e[ss]e noleb / at [et] filios p[ro]creare. ¶ Pro / ponente u[er]o uiro q[uod] par[atus] / erat stare arbitrio ecc[lesi]e iniu[n] / xistis eisde[m] ut age[re]nt p[eni]t[enti] / am de [com]missis. [et] sic forte / placaret eu[m] qui m[at]rimonii / fuit institutor [et] auctor. / ut op[u]s m[at]rimonii [con]summaret / qui p[os]t p[re]fixos t[er]minos ad / ad u[est]ram reuersi p[re]senciam / [con]sona uoce dixerunt q[uod] n[on] / potera[n]t carnalit[er] [com]misceri. / quo circa eos. q[uod] si est ita [et] / constiterit uob[is] p[re]fatos i[n] / uir[um] [et] mulierem s[ecundu]m p[re]dictos. i[n] / viii. an[nos] c[on]tinuu[m] cohabi / tasse i[n] simul p[ro]p[ri]is tu[n]c i[n] / septimana p[ro]pinquior[um] / manu uiro uno firmantib[us] / se [com]misceri carnalit[er] neq[ui] / uisse p[ro]feratis diuorciu[m]

...filiam ut eos. **Alex. iii. Paduan. ep[iscop]o.** De frigidis et maleficiatis ... rubrica.

Litteras quas nob[is] t[ua] f[raternitas] / destinauit exp[re]sse de / clarauit q[uod] cu[m] q[ui]dam sororem / suam iam nubilem cu[m] se da / turum i[n] uxorem ea p[re]sente [et] c[on] / senciente p[re]stito iuramen / to firmasset. illa aut[em] no[n] / p[os]t multos dies domu[m] [con]ti / nuam uiri s[ecundu]m morem t[er]re sp[on]so / te suscipiens ip[su]m tanq[uam] / p[ro]prium uir[um] sepe amplexa / ta fuisset. tandem mortuo fr[atr]e / a p[ro]p[ri]o uiri sui fr[atr]e se desp[on] / sari p[er]misit. [et] q[uod] ab eo co / gnita fuisset mandatu[m] asse / uerat. q[uod] cu[m] ei p[ro]hibuisses / publice ne cu[m] illo ue[l] / alio se copularet ipa i[n] / fratris mortis tuis ali / mulieri expauit. Deni[que] cu[m] / mulieri p[re]cepisses ut ad do / mu[m] matris rediret ipa n[on] / mandatu[m] audi[uit]. a. p. [et] s. eos. q[uod] si / est ita p[re]fatam mulierem ne / mandatu[m] tuu[m] [con]temptibi / le uideat[ur] ad domu[m] matris / [com]pellas. [et] i[n]posita sibi de / tanto excessu p[enite]ntia [con]dig / na postq[uam] i[n] domo matris / p[er] mensem steterit ad uirum / redire p[er]mittas. ¶ Idem / Wigorn[iensi] et Exon[iensi] ep[iscop]is.

Ex litteris Cantuar[iensis] ar / chiep[iscop]i ad nos p[er]uenit q[uod] cu[m] / G. de s[an]c[t]o Leonardo. co[m]. / filiam suam absentem / quandam R. no[m]i[n]e desp[on]sasset / [et] s[ed] p[ost]ea orta suspicione / q[uod] p[re]fatus R. ad alia de / sideraret uota t[ra]nsire ad

[illegible]

examen cause archiepiscopi fuit causa
p̄lata qui sub anathematis in
terminacione prohibuit ne
aliquis de p̄scripto negocio
plene constaret usque ad sanc
ta tamen set ipse p̄scripta p̄
hibicione contempta filiam
W. in facie ecclesie sibi copulavit
sollempniter in uxorem. G.
Cumque archiepiscopus vellet de iniuria
primo cognoscere cause. G. ap
pellacionem emisit cuius appellationi
archiepiscopus deferens eos sub ex
communicacionis terminacione
iniunxit districte nec cum in
bet donec causa illa finem de
bitum sortiretur. Ipsa tamen
de remedio appellacionis confi
sa quandam alium. W. nomine nup
sit. G. F. G. quod si impedimentum obstitit
quod impediat p̄ consensum destitu
tus quam uterque p̄stitum. R. et
G. asseritur processisse secunda
matrimonia inviolabiliter obser
vanda sub ap. ob. iudicem.
Licet enim contra interdictum ecclesie ad
sancta tamen sed non debuit non
est tamen conveniens ut ob id
solum sacramentum coniugii dis
solvatur alia tamen penitencia
debuit eis iniungi quod contra p̄
hibicionem ecclesie id fecerunt.

Idem paduano episcopo.

Ex tenore. Illos autem
pro sanguinitate prohibentur
coniungi et postea contra interdictum ecclesie
se ceperunt excommunicacionem debes
subicere donec tamdiu sep
arentur quo ad usque legitime cog
noscatur utrum eorum matrimonium possit
et debeat de iure stare. Alexander.

Conquestus. Titulus
Qui filii sint
legitimi. Rubrica.

quod cum quandam mulierem in uxorem
accepit. R. patruus muli
eris ipsam exheredare contendit
eo quod ante desponsacionem
matris sue nata fuit licet p̄ea
p̄ p̄fatam mulierem ipsam accepit
in uxorem. Ideoque G. quatenus si est
ita eam legitimam iudi
cetis. p̄dicto R. inhibentes
ne p̄dictam mulierem hac occa
sione super hereditate paterna mo
lestiam inferatur gravem.
Si autem contra hoc venire p̄sump
serit eum severitate ecclesiastica p̄pella
tis. Idem.

Tanta est vis matrimonii ut
qui antea sunt geniti post
contractum matrimonium legitimi
habeantur. Si autem vir vivente uxore sua
aliam cognoverit et ex ea prolem
susceperit licet post mortem uxoris
eandem duxerit nichilominus spurius
erit filius et ab hereditate repellendus,
presertim si in mortem uxoris prioris
alteruter eorum aliquid fuerit machinatus.

Lator presentium. Idem.

Cum inter .I. virum et
mulierem divorcii sententia ca
nonice sit p̄lata filii eorum
non debent exinde sustinere iactu
ram parentes eorum publice
et sine contradictione ecclesie inter se contraxis
se noscuntur. Sororem sanctum ut si
in eorum quos ante divorcium
habuerunt et qui concepti fuerant ante
latam sententiam non minus habeat
legittimi et quod in bona paterna
iure hereditario succedant
et de facultatibus pertinentibus
nutriantur. Idem rothomagensi.

Transmisse nobis. .episcopo.
Tue littere continebant quod cum
.N. usque adolescentiae quondam
p̄mum intuitus uxorem suam.
.G. tamen non desponsata sibi
cohabitante postmodum ipsam
legittime desponsavit et
filios suscitavit ex ea de quo
p̄mam hereditatem petentibus
p̄dictis iuvenis contendit genus
se filium et heredem. quamvis autem
alia quam ipsum filium et heredem
eorum esse contendat spurium dicere.
p̄dictam non autem uxor eius p̄fatam
iuvenem spurium fuisse ac le

lege filii alendi sunt [illegible]

Transmisse. [illegible]

[illegible]

[illegible]

gitimum filium esse negabat. Sed dicebant quod eum pietatis intuitu nutrivissent. Cum autem quod coram te mota esset et prædictos invenimus pro eo quod iuri stare nolebat, vinculo sit excommunicationis astrictus, quod tali causa stante donec viri et mulieris visis causis indiciis et testibus tibi constiterit esse filium eorum memoratum. Idem Exon. et Winton. episcopis et abbati de Forda.

Causam que inter ... dein. Constitit quod Agatha ... mulier, quæ Alanum virum suum ipsa cum eo tamquam cum viro suo morante R. prædicte Agathe ... ad ... publice tenente nata fuit, eam non fuisse legitimam, eidem R. filiam indicens, quod non potuit esse uxor, quæ ... sui ... masculus ... in ... copulam ... susceptit. Idem Exon. et abbati. Ultor ... ... de Forden. Cum R. ... Cum autem idem R. coram ... iudice super hereditate ... eidem R. patris ... dicti R. ... cum ... obiecit quod ... non fuisset de legitimo matrimonio natus, et ideo iure hereditario de hereditate ... possit iure successorio vendicare, tandem ... questione nativitatis coram ... episcopo ... ad ... appellatione ... cum super questione nativitatis patris eius duos menses sub

... ob. timmetis. Quo ... duos menses prestatus, hoc non potuit probare legitime quod obiecerat ex timore scilicet quod domino sub cuius iudicio de hereditate causa vertitur timmetis ut probatione nativitatis non admittat qui causam super hereditate audiat et decidat. Idem Exon. episcopo.

Tanta est vis matrimonii ut qui antea sunt geniti post contractum matrimonium legitimi habeantur. Si autem vir vivente uxore sua aliam cognoverit et ex ea prolem susceperit, licet post mortem uxoris eandem duxerit, nihilominus spurius erit filius et ab hereditate repellendus. Præsertim si in mortem uxoris prioris alteruter eorum aliquid fuerit machinatus. Idem London. et Wigorn. episcopis.

Causam que inter R. et ... super eo quod mater dicti R. dicitur non fuisse de legitimo matrimonio nata, a ... nos ... committendam ... inseri fecimus, ut ut sepe dicto R. possessionem omnium quorum possessor extitit quando ad nos fuit profecturus ... restitui ... causis ... restitui ... possessione fuissent ... spoliati, nos attendentes quod ad regem pertinet non ad ecclesiam de talibus possessionibus iudicare, ne videamur iuri regis Anglorum detrahere, qui ... iudicium ad se asserit pertinere ... regi possessionum ...

Causa quare de causa civili non laicus ... non cognoscit ... cognoscere ... de legitimo matrimonio ...

[illegible]

[illegible gloss]

quesitum

quamvis non fuit. ... non ... filii isti legitimi erunt, quia auctoritate ecclesie ...

Quod nobis ... de clandestino ... quot modis dicitur ... clandestinum ... de clandestina ... matrimonio ... approbatum ... ab ecclesia servata sollempnitate ... clandestinum matrimonium ... separaretur iusta de causa ... de clandestino matrimonio ab ecclesia non probato ...

... in facie ecclesie ... illegitima reputentur

[illegible gloss]

... in questionem de causa principali utrum mater predicti R. de legitimo sit matrimonio nata plenius cognoscatis, ut cum huiusmodi licet incongrue inducatur ut matrimonium non genitis preiudicium impetratur quod ea vivente non fuit ut dicitur impetitum.

Idem episcopo ... Winton.

Relatum est ad audientiam nostram quod cum B. ad partes Constantinopolitanas profectus fuisset, ibi per x annos tam prolixam moram faciens ad uxorem suam non rediret, ipsa apud ... episcopum adiens ei querelam deposuit, et quod eum non posset diutius expectare ... allegavit. Episcopus vero sicut permotus et devictus precibus ... mandavit ut pro eo mitterent et ipsum ad propria revocarent, alioquin elapso longi temporis spatio vir non veniret ad propria, episcopus in conspectu ecclesie auctoritate ... sententiam divortii promulgavit, et mulieri ... ducendi facultatem ... Quoniam si constiterit quod episcopus inter eos sententiam divortii tulit, filios quos suscepit de alio ad cuius copulam auctoritate episcopi processit legitimos ... non ... et eos hac occasione ab hereditate non patientes excludi.

Idem ... episcopo.

Quod nobis ... si quando de clandestino matrimonio postmodum ab ecclesia comprobato geniti fuerint, eos legitimos iudices ... nos et heredes.

Celestinus III. Eboracensi archiepiscopo.

Referente nobis ... quod publice honestatis iustitia prohibente matrimonium inter eos contrahi non potuit, contentum debuit separari, ac proinde filii, nec propter ignorantiam excusent ad successionem parentum bonorum non indigent ... admittendi.

Idem.

Pervenit sane ad nos ex insinuatione ... quod cum ... matrimonium fuisset legitime celebratum et quidam inter ... quiete permanserint post illorum decessum quidam asserentes eam non de legitimo matrimonio fuisse susceptam a paterna hereditate tamquam illegitimam amovere conantur. Quocirca quatenus si est ita, dictam ... legitimam ...

Innocentius III.

Per tuas litteras intimasti quod R. ... quod ... opinionem maioris ... suscepta, quidam ... defuncta ... duxit uxorem, et ea de qua prolem susceperat ... sibi ... copulavit ... temporis idem R. in presentia multorum firmavit ... marito quod eam ... filii ... ubi ... nam prius affidaverat uxorem, quod ex ea filium genuisset et ... dum ageret ...

[illegible gloss]

interpretemur eum quem ex ea susceperat in testamento heredem instituens legitimum filium appellavit; cum autem super hoc inter ipsum comitem [illegible] an filius susceptus legitimus esset heres ipsius, R. ad eius patrimonium admittendus: tu postmodum quendam decretalem bone memorie Alexandri pape predecessoris nostri stando esse super hoc viro et mulieris credebas receptis testibus a filio eius dicti R. productis quibus legitime comprobavit predictum R. in mulierem suam in capella sancti Sergii affidasse eam ipsi R. heredem esse legitimum iudicasti. Nos igitur attendentes quod plus est quod in veritate agitur quam quod simulate concipitur, licet predictus R. cum ea dimissa quam uxorem duxerat ad aliam vota transierit, videatur ipso facto matrimonium quod inter eos celebratum fuerat denegasse, quia tamen desponsatio per testes legitimos approbata eos matrimonialiter fuisse coniunctos ostendit, sive desponsatio ipsa fuit de presenti, ut persensum legitimum per verba de presenti expressum, copula matrimonii inter eos fuit celebrata, sive per verba de futuro carnali copula subsecuta. Non tamen decretali predicte, quia in casu dissimili loquitur quam induceris, per has communibus innitentes te processisse legitime confirmamus tuam

sententiam auctoritate apostolica confirmantes. Dat. Lat. Non. viii. Innoc. iii. in notis pres.

Per venerabilem fratrem nostrum Arelatensem archiepiscopum tua nobis nobilitas supplicavit ut filios tuos legitimationis dignaremur titulo decorare quatenus eis non obesset quominus tibi succederent natalium obiectio non noceret. Quod autem super hoc apostolica sedes plenam habeat potestatem ex illo videtur quod diversis causis inspectis et cum quibusdam minus legitime genitis non naturalibus tamen sed adulterinis etiam dispensavit sic ad actus spirituales illos legitimans ut possint in episcopos promoveri, ex quo verisimilius creditur et probabilius reputatur ut eos ad actus legitimare valeat seculares; presertim si preter Romanum Pontificem inter homines superiorem alium non agnoscant qui legitimandi habeat potestatem quia cum maior in spiritualibus tam providentia quam auctoritas et idoneitas requiratur, quod in maiori conceditur licitum esse videtur et in minori, presertim cum quarto ut possent probari cum eo ipso quod aliquis ad apicem episcopalis dignitatis attollitur, eximitur a patris potestate, preterea si simplex esse sacerdos filium alicuius in presbiterum ordinaret satisfacere domino teneretur, ordinavit cum virginum evaderet servitutis videretur siquidem monstruosum ut qui legitimus ad spirituales fieret actiones circa seculares actus illegitimus remaneret; veniunt cum in spiritualibus

tenius erat in autentica quibus modis naturales efficiuntur sui et legitimi § si quis § collatione vii. Item si nullo alio filio existente ipse filius naturalis patre defuncto offerat se ipsum curie legitimus efficitur in autentica eodem titulo § i. et § si quis § . Item si pater filium naturalem in publico instrumento vel etiam subscriptione testium esse nominavit filium nec adiecerit naturalem legitimus est in autentica ut liceat matri et avie § i. ad hoc collatione viii. Item est hic argumentum quod ex sola nominatione aliquis acquirit ius xxxv. q. iiii. dicat aliquis extra. eodem de presumptionibus. ad hec et eodem de probationibus. per tuas. infra de adoptionibus § ult. et ff. de probationibus l. ult. arg. contra ii. q. i. nullus ii. q. vii. xxvii. q. ii. inventum xxxiii. q. iiii. forte et C. de liberali causa. Iubemus de hoc nec et l. non epistolis et C. de liberali causa. Iubemus de hoc dicam est fuit. § e. tu simile. quamvis sim. l. a iudice seculari eius filia comitis fuit huic tenuisse. arg. supra e. latere. vel forte alias fuit ei cum omnium. ex quadam decretali supra e. transtulisse. et plus vel sic videtur quod aliquis possit probare se filium alienum supra de filiis presbyterorum michael. de hoc dicam supra e. tu simile. affidasse simpliciter quia ipsam susceperit exterea. unde postea per carnalem copulam subsequentem fuit vim presumpti matrimonii contra quam presumptionem non admittitur probatio in contrarium supra de sponsalibus quis simpliciter probasset quod eam affidasset non determinando tempus in sufficiens fuisset talis probatio supra de probationibus in presentia et supra de cog. spi. approbamus agitur. Et plus valere quod agitur per totum in tabulis et in migro ipso facto sic ipso facto negatur nunc sic et ipso facto terminatur nunc spirituali quamquam probatio clericali supra de vita et honestate clericorum et C. ult. sic ope exceptionis vel facto negamus xxvii. xxxii. q. ult. Quia te et xi. q. iii. Existimant et sic presumitur quod a primo odio recessit xxiii. q. i. Permissum et q. ii. c. i. In causis diffinitur nam ibi parentes testificabantur contra illum qui dicebat se eorum filium hic vero pro ipso filio. tamen multum prodest filio dictum parentum ff. de probationibus et ff. de liberis agnoscendis l. i. § in lege et supra de presumptionibus afferte et C. de test. ult. act. l. una § si liceat. et ff. de probationibus l. una § si liceat et ff. de probationibus l. ult. ff. de carboniano. l. i. § significari et l. labeo. Io.

Per venerabilem fratrem archiepiscopum nullo olim erant sedes episcopalis ut viii. q. iii. Arcaldus et fuit postmodum metropolis Narbonensis ubi habeat potestatem etc. ii. quod legitimat aliquem in spiritualibus per consequens legitimat eum quo ad temporalia que sunt minus digna et sic legitimat per consequentiam et non directe. Sepe enim permittitur aliquid indirecte argumentum iiii. q. iii. § si vero iiii. primo Brun. et ff. de auctoritate tutorum l. i. ius adhesit. allegatum cum qui ponit hic primo dominus propter. sed contra credo scilicet quod propter non posse legitimare aliquem quantum ad hoc ut succedat in hereditate tamquam legitimus heres. qui non se dico de sua iurisdictione temporali. Cetera autem te falcem in messem alienam usurpare alienum iuris dominium quod esse non decet supra de iudiciis. novit. et vi. q. iii. scriptum est. et paternalis ut in rem succedendi. unde credo quod non posse legitimare nisi quo ad actus spirituales cum quidam tamen legitimationem extendunt ad honores seculares ut per hoc intelligitur esse legitimus ut posse esse iudex et habere honores temporales quos alias habere non possent et inde fuisse fuit lai. vinc. et tunc. non naturalibus. naturales large omnes appellantur preterea ad opertinos et spuales xxx. q. iiii. § i. preterea eum illi cum qui ex libris deum nascantur ut hic et xxxii. q. iiii. liberi. adulterinis. ut puta filios presbyterorum qui cum fornicantur adulterantur cum sint quasi nuptiati ecclesie ut lvi. di. Cenomanensem. presertim l. magister Io. secundum alios presertim l. tamen superiorem. propter. non. super omnes est. xcvi. di. duo sunt et ix. q. iii. Cuncta. et supra de maioritate et obedientia. Solite. Requiratur. supple quam ad temporalia minori. xxv. di. illud. xvi. q. i. c. ii. et supra de decimis. ex parte. et econverso cum mediocriter minus et maius meditari esse videtur l. de sen. ex. Cum illorum. et lxxiii. di. Gesta et ff. de re. eo. por. § cum a patria potestate l. di. si filius. et in autentica que dignitas liberat a patria potestate paulo est. collatione ix. ordinaret liiii. di. § si filius absente et c. ex antiquis. beati petri dicebat Io. magister sed tu dic cum ut dixi supra quod quo ad forum seculare non potest legitimare nisi princeps ei permittit in filio suo erit ordinatio secundum est si ipse teneretur domino satisfacere ut hic dicitur per servitutem satisfacerent donec in totum probaretur supra de temp. ord. supra de temp. In presentia. l. iniqua ff. de iustitia et iure l. pre. § i. lau. separati quod facere non debuit eam

p[er] venerabilem. [illegible]

si cum esset manifesta. ut de divor. porro. cum talis se
paratio sit pena que non debet inferri nisi per iudicem
xxxiii. q. ii. si in hoc. non firmatam. ut ii. q. vi. si diffi
nitiva et ar. s. de presb. qui et s. de ele. dudum et s. ut lite
non contest. quoniam. §. i. ubi dicitur quod ordo iudiciarius non
ut quacumque senten-
tur matrimo-
nialibus. Set
hic cassata fu-
it per. sed sententia
illa contra matrimonium
ligamen quod
atum ps est
absens ipso
tumaciam et
non ordo iudi(ciarius)
servatur per sententiam
imo testes re-
cipiuntur lite
non contestata et ferens
sententia per [illegible]
lum fornica-
cionis ut c. quam
sed ubi ps alia
non est absens
si presens est
utramque ps de
ordo iudicis [illegible]
[illegible] non
valet sententia ut
hic. Et dicas
sati. i. cassata et
[illegible]
ut s. e. acce-
dens. de tribus
bonis. de tribus
sunt bona ma-
trimonii ut hic
dicit. s. fides
proles et sacra-
mentum. xxvii.
q. ii. omne itaque
xxxii. q. ii.
cum sola fides
[illegible]
[illegible]
des thori con-
iugalis. ut c.
non ii. proles. i.
ipse deus sac-
menti. quia nul-
lum debet esse di-
vorcium. ut
c. omne ubi
[illegible]
non servatur
frangitur lex
nisi iste non
[illegible]
[illegible]
quia cum alia
adulterum co-
misit. Sed rex
Francie non
fecit hoc propter
sententiam ex parte
fides non fuerat
[illegible]
ut hic dicitur. non
lassa. i. dissolubilis quia in nullo casu dissolvitur matrimonium fide-
lium post carnalem copulam nisi in casibus. ut de
divor. gaudemus. Dubitari. et sic ex futuro eventu
pendet an sint legitimandi filii. ar. s. de fil. presb. ex tua.
c. ex litteris. in fi. Sed contra videtur. si enim non
contraxit auctoritate ecclesie
ex vi sententie late et [illegible]
tum fuit lite pendente. filii le-
gittimi erunt s. e. placuit.
Cum inter et c. referente. ar. et ita
sine aliqua dispensatione legitimi
erunt. contra probata. maxime quia
et si non fuerint comprobati et restitu-
atur uxor. [illegible] proles legitima erit nata ex ea uxore

dispenset, consequitur intelligi
in temporalibus dispensando
aut in patrimonio beati Petri li-
bere potest apostolica sedes efficere, in quo et
summi pontificis auctori-
tatem exercet et summi pon-
principis exequitur in spiritua-
libus potestatem. Videbatur an-
tem ex maiore auda-
ciam postulandi, quia cum rex
Francorum, id est Francorum reginam
dimisit et ex alia per modum
superinducta puerum suscepit et
puellam, et tu similiter exclusa
legittima superinducens aliam
ex qua filios suscepisti; et
sicut filius regis eiusdem, et
sic etiam tuus exoravit de benig-
nitate sedis apostolice dispensando sum-
mitatis diligentius inspiciatur.
non res similis, sed valde dis-
similis invenitur. Nam rex
ipse reginam, premissis archi-
episcopum apostolice sedis legatum fuit per sententiam
separatus; tu vero uxorem tuam
ante temeritate propria separasti.
Ipse quoque prius quam ad eum
perveniret de novo contrahendo cum
altera pervenisset aliam sibi
duxit ex qua prolem geminam
noscitur suscepisse; sed tu in
contemptum ecclesie aliam super-
ducere attemptasti. Preterea
rex ipse contra impedimentum
affinitatis obiectum com-
perfato a regine testes induxit
contra sententia que cassata fuit for-
modo per iudiciarium ordi-
nem non servatum nos per resti-
tucionem regine alios cog-
nitores duxit deputandos;
tu vero uxori tue nichil quod
divorcium induceret obiecisti
cum et si fides thori sit inviola-

IIII

quam auctoritate ecclesie recepit post sententiam latam ut dixi in prin-
cipio tamen vigila. Sed non est verum quia sententia non tenuit per ordi-
nem iudiciarium non servatum et ideo necesse esset dispen-
satio. Si non probaretur affinitas. Et recognoscit de facto
de iure tamen subest romano imperio. vii. q. i. in apibus. de

de tribus bonis coniugii
tamen ipsi inviolata coniuga-
le vinculum inviolabiliter de
filiis quos eidem regis utrum
legittimi vel illegittimi
sunt questio pendet quod
affinitatis obiecte potest
non inmerito dubitari. Nam
si affinitas fuit comprobata postea
dictam reginam non esse regi
coniugem apparebit et per con-
sequens induxit
sibi legittime copulatam
et filios eius legittimos pre-
peperisse insuper cum rex superi-
orem in temporalibus mi-
nime recognoscat, sine
iuris alterius lesione
se in eo iurisdictioni nostre sub-
icere potuit in quo videtur
aliquibus quod per se ipsum
non tanquam pater cum filiis,
sed tanquam princeps cum sub-
ditis potuit dispensare. Tu
autem noscis aliis subiacere.
Hiis responsionibus igitur
inducti regi gratiam fecimus
requisiti, causam tam ex ve-
teri quam ex novo testamento trahen-
tes, quod non solum in ecclesie pa-
trimonio super quo plenam
in temporalibus gerimus potestatem,
verum etiam in aliis regionibus
certis causis inspectis tempora-
lem iurisdictionem casualiter exerce-
mus. Non quod alieno iuri preiu-
dicare velimus, sed quia sicut
in Deuteronomio continetur: Si
difficile et ambiguum apud
te iudicium esse perspexeris inter
sanguinem et sanguinem,
causam et causam, lepram et lep-
ram, et iudicium inter portas
videris variari, venies ad

hoc dicit s. de ele.
venerabilem. Sed
ecce potuit. Et de
iurisd. o. ius est
receptum. Tamen
quia princeps non
quod fecit aliquando
[illegible]
s. de ele. [illegible]
[illegible] cum
[illegible]
[illegible]
si contra in fine
Et de adop.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
hic actor [illegible]
[illegible]
et licet forte
rex hoc facere
possit. Melius
est faciet si ab-
stineret a talibus
Et de off. pon.
[illegible] questio
ne videatur
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
non potuit re-
[illegible] filium
suum licet possit alie-
num ut [illegible] licet
eum possit legitima-
re filium suum
licet possit alie-
num ut quia
licet eum possit
legitimare ut suc-
cedat alii non
tamen ut succedat
sibi ar. viii. q.
i. Inseptuitis
xxxiii. q. i.
dudum [illegible]
[illegible]
videtur quod
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] esset
certo. Sed non est
[illegible] ut supra
dem est in noti-
la maxime. pa-
trimonio. illos
tamen de primo
nostro legitimare potuit ut dictum est. s. Certis de causis s.
cum requirimur et hoc probatur auctoritate de Deuteronomio
s. cum variatum est inter iudices sive ambiguum
est recurritur ad iudicium ecclesie. ut i. sequitur. Vel
dicas ex causis non ideo est ordinarius quo ad tem-
poralia. s. de off. or. pastoralis.
i. et. Sed casualiter ut dicit
litteram. s. de fo. compe. licet
et c. ex tenore et c. ex parte et
ita est hic ar. de iurisdictione distic-
ta. s. e. cum que. ut de hoc. et s.
de iud. novit. videris variari
inter iudices sive sapientes.
Inter sanguinem. hec verba exponuntur in textu. veniens

ad sacerdotem. ar. quod ex defectu iudicis secularis recurritur ad ecclesiasticum. s. de fo. c. licet. xxiii. q. v. administratores. Sane hic incipit papa auctoritatem exponere de uteronomii. Ex ui uocabuli. interpretatur. ii. noua lex antiqui reuersus. ipse petrus et ibi postmodum martirium consumauit. ii. q. vii. beatus petrus et paulus.

inter sang. et sang. hec est expositio eius quod premisit in auctoritate deuteronomii. ciuile. hoc est seculare iudicium. criminale. i. ecclesiasticum. mori precepit. xi. q. iii. absit mortuus. xi. q. iii. nichil et c. sic dz. et xxiiii. q. iii. corripiantur. canonica. lvi. di. ci. et s. de fil. pr. c. i. et xv. q. viii. cum multe. Detestantur. insuper cum eis fuit dispensatum. lvi. di. cenomanensem. manerete. res de his dictum est s. de renun. super eum preceptum. et preponde. canonice. s. de elec. cum inter ceteris. Etiam alumnia. c. de natu. ralibus libris. auten. liceat. et c. de incest. nup. auten. ex complexu. ar. c. s. de co. qui duxit in ma. qui pol. cum haec. s. i.

Ex tenore. hec testium postulatur tamquam tutrix. c. qui mulier tute offo fungitur. l. ii. et auten. matri olim. Si mater curam uel tutelam filiorum subire uolebat oportebat eam iurare quod non transiret ad secundas nuptias hodie non remittitur sacramentum quia ueniebant quod. sed remictant beneficio uelleyani in auten. ut sit pro hiis oue matres tutelam gerant. s. quia multa in. coll. vii. et preceptum autem mi. et si contraxerit statim expellitur a tutela. c. e. aut. sacramentum. et s. de ap. ex parte. v. de hoc. signatum. ergo ignorancia facit et ff. quod filii legittimi sunt censendi. al' non cenz. l. ii. s. e. tc referente. v. de hoc. l. iiii. ex hoc pz quod sufficit bona fides alterius parentis ut filii dicantur legittimi. et si nascantur lite mota legittimi sunt si postea reperitur. uel si ante sententiam sit conceptus ex s. e. cum inter. circa hoc scientia uel ignorantiam retinendum est. ut dz. s. de clan. despon. cum inhibicio. sed numquid iste esset filius ut filius eius secundum opinionem ecclesie ui diceretur lib. et legittimus quo ad ordinem ii. ut. c. soluto mtio. l. iii. ar. c. ff. soluto mtio. l. si cum dotem. c. ultimo.

Gaudemus. h. coniunctionibus. s. paganorum siue iudeorum ad fidem postea conuersorum ut. s. de consang. et affi. de infidelibus. et i. de diuor. gaudemus. cum po

sacerdotales leuitici generis et ad iudicem qui fuerit illo tempore qui iudicabunt tibi iudicii ueritatem et facies quecumque dixerint qui presunt loco quem elegerit dominus sequeris eorum sententiam qui autem superbierit nolens obedire sacerdotis imperio qui eo tempore ministrat domino deo tuo et decreto iudicis morietur. Sane cum deuteronomium lex secunda interpretetur ex ui uocabuli comprobatur ut quod ibi decernitur in nouo testamento debeat obseruari. locus enim quem elegit dominus apostolica sedes esse cognoscitur. cum eum petrus urbem fugiens exiuisset. uolens eum dominus ad locum quem elegerat reuocare interrogatus ab eo domine quo uadis. respondit. uenio romam iterum crucifigi. Quod intelligens pro se dictum ad locum ipsum protinus est reuersus. Sunt autem sacerdotes leuitici generis fratres nostri qui nobis iure leuitico in executione sacerdotalis officii coadiutores existunt. is uero super eos sacerdos siue iudex existit cui dominus ait in petro. Quodcumque ligaueris super terram erit ligatum et in celis. eius uicarius qui est sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech constitutus a deo iudex uiuorum et mortuorum. Tria quippe distinguit iudicia. primum inter sanguinem et sanguinem per quod criminale intelligitur et ciuile. ultimum inter lepram et lepram per quod ecclesiasticum criminale notatur. medium inter causam et causam quod ad utrumque tam ecclesiasticum quam ciuile refertur. in quibus cum aliquid fuerit difficile uel ambiguum ad iudicium est sedis apostolice recurrendum. cuius sententiam qui superbiens contempserit obseruare mori precipitur. id est per excommunicationis sententiam uelut mortuus a communione fidelium separari. paulus etiam ut plenitudinem potestatis exponeret ad corinthios scribens ait. Nescitis quoniam angelos iudicabimus. quanto magis secularia. Legitur igitur cum filius sexti regis de quibus an fuerint legittimi ambiguo dubitatur. Autem nimis dispensacio quod tam lex mosayca quam canonica soboles ex huiusmodi susceptam execratur. de testante domino mamzeres et spurii usque in decimam generationem in ecclesiam non intrabunt. canone uero uetante tales ad sacros ordines promoueri. seculares quoque leges non solum repellentibus eos a successione paterna sed negantibus ipsis etiam alimenta. peticionem tuae non duximus annuendam. Idem. b. ar. canonicis biuerensibus.

Ex tenore litterarum uestrarum nobis innotuit quod cum .G. mulier uestre ciuitatis condam .R. mariti sui sibi et pupillo filio suo restitui pos

hec e. opinionem. tal' opinio non legittimat quod presumitur contra sionem legittimandi. ar. s. e. c. pr. et c. per uenerabilem. et ff. de ritu nup. qui in prouincia. sed numquid est nimis. inter tales uidetur quod sic. xxvi. di. de. iudeis. et s. de consan. et affi. de infidelibus. solom. c. consi. gi. s. de diuor. gaudemus. cuius ps est et decisa uidetur ante illam. quamuis hec q. c. ibi preditur. ex quo modo conuersis cum his post diuorcium factum. ut ad huc iuuentibus repudiatis in quibus non est iniuria ut ibi dz. filii cum illorum ab ecclesia repellantur tamen utilitate pro suadente. ut alii fulfulcius conuertuntur. sed non si intelliguntur de filiis illorum de quibus dz in prin. illius c. gaudemus. tunc planum est quod inter illos est matrimonium ut ibi pz. et sic non decidit aliud. quia non quod per eius secundo et filii ut alium legittimum se.

Relatum. h. aliquot annos. sed de quot annis intelligit post dicta quod de duobus quod plalis locucio duorum numero contenta est. iii. q. iii. uslii. uinis. et ff. de v. sig. inter illam. et ff. de inquim. test. ii. uetus. c. ille. et ff. de test. v. nisi contingit fine illa est secundum quem tenebatur quod ut xiii. q. ii. unaquaque. et xxxiii. q. ii. siquis in ciuitatibus et postea dici quod tenebatur quia ibi remanere non poterant nisi de eo nisi forte uagabundus discurrerent. quia tunc non posset ipsum regimen. ar. ff. de opis. l. quod mu. s. ex prima. manifestum. id quod non rotunim al' non bene sequeretur aut legittimi et c. quia quod manifestum est probatur. x. q. iii. eorum quam in fine. legittimi. sum quod tradunt. s. e. cum inter. testes. ergo alteri parte absente et non pro contumaciam testes et recipiuntur et ualent ferit ut dicit. Nam ordo iuris in casu isto non est ius quod sed finandus. s. ut lite non

Ex tenore. si contingat dimittere puerum in facie ecclesie contrahat et sit lex tunc ignorante et nominis proles legittima reputatur.

[illegible]

Tandem q[uo]d p[ro]les nata de p[ri]mo matrimonio int[er] infideles co[n]tracto s[ecundu]m ritu[m] eor[um] p[ost] [con]u[er]sione[m] legitima reputat[ur].

+ s. pater isti[us] puelle [illegible]

qui -ff- y. cum ille non sit absens p[er] contumaciam int[er] ibi poss[it] dici q[uod] cum iste p[ro]p[ter] culpam suam absens [est] fuit. nec posset inueniri illa culpa loco contumacie h[abe]r[etur] ut c[on]tumax perditur. nec debeat illi obesse que [cul]pa n[on] fuit. et nunquam est d[ic]tu[m] alium alterius odio p[re]grauari. C. de i[n] offi. test. si q[ui]s me co[n]uo[cet] adsi. nec p[ro]p[ter] hoc ius mulieris d[icitu]r p[er]ire q[uia] matrie cum h[abe]bit limos [?] testes et accusatores et tamen tu [?] sunt expectati u[t]q[ue] perdi potuit. c[ontra] illum. et illa dec. qui n[on] co[m]petit dicit. si cu[l]pa sua u[i]deas illa q[ui]a ibi dicitur cum sine culpa sit absens et n[on] maliciosa uoluntate. hic g[…] c[ul]pa et malicia e[st] absens. s[ed] p[re]sumpc[i]o in hoc uidetur c[ontra] mulierem. q[uia] eo p[re]sente tanto tempore tacuit. s[ed] p[re]sumpc[i]o tollit[ur] si testes et accusatores i[n]ueni[un]t[ur]. pu[ta] dicit[ur] .j.e. cum in tua quidam dicit quod hoc corrigitur p[er] illa[m] dec. quamuis et ei stand[um] est. s[ed] si ille uidetur .ff. e. pre. placuit. s[ed] ibi n[on] ag[itur] an sua teneat u[e]l n[on]. s[ed] an filij sint ex[?] [illegible]

A Nobis et accusatione. h[oc] illa uideatur melius de accusatore. tu de teste po[tes]t intellige de utroque tu[m] e[st] u[ti] de accusatore h[abe]mus .q. .q. ult. p[er]sp[ecta]. et de teste uide sup[ra] fere testib[us] .n. et n[on] testimonijs est credendum .iiij. .q. .ijj. testes

et .S. de cohabitacione cleric[orum] et mul[ierum]. tua nos. et q[uod] debe[a]t intelligi de teste colligitur ex illa l[ite]ra m[u]l[ier] q[ua]ndo ad p[re]sumpc[i]o[n]em et c[etera]. in fi. q[uia] s[ente]n[ti]a ad dicta testium p[ro]fer[tur] non ad dicta accusatoris. ad p[re]sumpc[i]o[n]em. No[ta]. quod p[re]sumpc[i]o n[on] p[ro]bat nisi sit uiolenta. xxxij. .q. .j. d[ix]it. et .ij. .q. .j. p[ri]mo. et est hoc regulare. ff. de test. l. iij. §. idem diuus. et .iij. .q. .ix. et testes et .S. de cohi. cle. et mul. tua. tu[m] p[re]sumpc[i]o coadiuuat si adsunt alia suffragia. S. de succes. ab intes. cum dilectus. et S. de tes. pre[terea]. et S. de p[re]sump. illud. et C. eod. et p[ro]p[ter] p[re]sumpc[i]o[n]em defertur iuramentum q[ui]a

Relatum est. q[uod] ag[itur] de fide mul[ieris]. q[uod] absente contumaciter sit, c[um] ipsa post testes recipi et s[ente]n[tia] diffinitiua p[ro]ferri.

tularet pars aduersa p[ro]batio[n]em cui intendebat ex cludere. pro eo q[uod] .R. maritum ipsi[us] Iudiche dicto uitio ge nitum asserebat. q[uia] .J. intel ligentes q[uod] pat[er] p[re]dicti .R. matre ipsi[us] in facie eccl[es]ie ig norans quod ipse aliam s[ibi] sibi matrimonialit[er] copu lasset duxit in uxore[m] et dum ipsa ipsi coniunx legittima putaretur. dictum .R. suscepit ex ea. i[n] fauore[m] p[ro]lis p[re]d[ic]te di[c]tum .R. memoratum legittimum reputantes.

Idem ep[iscop]o Tyb.

Gaudemus .et .j. .c. e. et in p[ro]le de infidelium coniunctionibus nata. qui so. tercio u[e]l i[n] ulteriore gradu s[ecundu]m opp[ini]one[m] illor[um] matrimonialit[er] co[n] traxerunt. afferi[?] p[ost] fide[m] recep tam. utilitate publica i[n] suadente legittima nolu imus reputari. Alex. iij.

Tuam qui est matrimonii quod accusare p[re]sumit u[e]l te stificari. Relatum cum pater cuiusd[am] puelle eam cuidam N. nup[ser]it tradidisset marit[us] p[ost] aliq[uo]s an nos quibus cum uxore p[er] mansit p[ro]p[ter] homicidium q[uo]d co[m]misit de ciuitate timo re mortis exiuit. Nunc aut[em] d[icitu]r p[re]sb[yter] q[uod] pat[er] puel le de sacro fonte eu[m] leua uit. s[ed] iustis tuis questus n[on] dum potuit inueni ri. licet quinquenniu[m] sit trans actum. q[uia] .C. et in. consul. t[ib]i rescribimus q[uod] si manifestu[m] est q[uod] asse ritur aut legittimi accu

+ s. patris istius [illegible]

actori q[uia] Reo. et .S. de iureiur. c. ult. hic no. q[uod] n[on] n[on] defertur nisi iuramentum. S. de eo q[ui] dux. in ma. q[uam] pol. p[er] adult. sup[er] eo.

Videtur .e. .j. quia .f. q[uo]d sic .iij. .q. .v. quia suspecti. antiqua [con]sue. No. quod antiq[ua] [con]suetudo p[ro] lege s[er]uanda est. xj. di. in his. et xij. di. diuturn[is]. et .ix. .q. .iij. co[n] questus. et mos fidelis sime ueteris tatis s[er]uand[us] est. C. de test. testium. et hec consuetudo s[er]uatur quo ad parentes tu[m] i[n] illo co[n] iungendo fil[ium] suu[m] cum alt[er]o si pior est no bilitate po tencia uel diuicijs pa[ren]tes inferio res n[on] admi tuntur pro illo co[n]iunge[n]do. S. de test. sup[er] eo. q[uod] co[n]spectum est tunc tes timonium illor[um] q[uia] h[oc] dec. n[on] uidetur lo[cum] [ha]b[er]e in eo ca su ut dicit[ur] infra. legib[us] .i. canonib[us] sic. xxxv. di. sicerdos[?]. et loquit[ur] de illis canoni b[us]. xxxv. q. vi. c. i. et .ij. Et sic tamen de consue tudine app[ro]bata quam sunt canones admittunt[ur]. si uis intel lige de legi b[us] ciuilib[us] dicens quod ad plenu[m] quod nimi[s] co[n]trahi possit non obstan te consan guinitate

satores et testes appare ant p[re]sumentur sunt i[n] cui omni diligencia re quisitus et si nequiuerint i[n] ueniri testes recipe po[tes] tis et sine canonico iudi cium terminare. Clem.

Nobis e[st] Clemens iij.

Questitum utrum aliqui sup[er] accusacione matrimo nii usum inch[oare] uoce p[ro] pria confitentes debeant p[er] solam cartule confessio nem admitti. ad h[oc] re[spondemus] q[uod] i[n] talib[us] nisi quantu[m] ad p[re]sumpcione[m] nullius mo[menti] est confessio quo ad s[ente]n[ti]am p[ro]ferendam nisi alia legittima suffragetur.

Cel. p[ro]p[ter] flor. ep[iscop]o.

Videtur nob[is] .e. .j. q[uo]d parentes fr[atr]es et cogna ti uiris seu feminis. in testi ficacione suor[um] ad matri[monium] coniugendo u[e]l dirimendo ad mittant[ur] tam antiq[ua] consu etudine q[uam] legib[us] appro bat[um]. ideo eni[m] maxime pa rentes et si desunt p[ro]p[in]q[ui] p[ro]ximiores admittant[ur] q[uod] unus q[ui]sq[ue] suam ge nelogiam tam testib[us] et cartis q[ue] ex recitacione maior[um] scire laborat. qui eni[m] melius recipi debent q[uam] illi qui melius sciunt et quor[um] int[er]est int[er]esse. ita ut si n[on] inueniuntur consen sum n[on] adhibuerit se c[un]dum leges nullu[m] stat[uendum] est. q[uod] n[on] legit[ur] p[at]r[e]m n[on] recipi a filio nec fi li[um] a p[at]re. i[n] criminalib[us] c[aus]is et contractib[us] u[er]o[?]

u[e]l ad dirimendum matri[monium]. p[ro]p[ter] consang[uinitatem] ratione[m] est argumentum. q[uia] parentes et consanguinei fe[minae] sunt admittendi q[uia] melius sciunt quam ap[u]d alios. cum ratio[ne]m q[ue] extranei. C. de inmte. test. immo de tutelis. et C. de liberali ca[usa] si filium. et ff. de pbn.[?] et q[uod] al[ii] n[on] p[ro]ferunt est ar. ff. de adult. si maritus. genealogiam. hec est ratio quare h[uius]mo[d]i p[er]sone admittunt[ur] et alij p[re]fe runtur. xxxv. q. vj. c. i. et .ij. s[ed] in sequenti[bus] u[er]bis inuenit de ipso contra. s[ed] illi cons[angui]nitatem et plus h[oc] uide[tur] q[uod] n[on] loquit[ur]

A nobis. accusato[r] et testimonium in causa matrimoniali non ualet si frat[er] et uim[?] p[er] speciem[?].

Videt[ur] nobis. parentes et consanguinei in causa matrimoniali sup[er] consanguinitate et cetera p[ossu]nt testificari.

de testimonio ferendo pro ipso dictum quia si extraneus metus esset eque bene sciret sicut mater et pater an consensissent tunc admittendum illum sit. xxx. q. v. aliud et ff. de ritu nup. l. ii. non recipiantur. iiii. q. iii. § item testis ydoneus et ff. de testi. l. testis ydoneus coniungendo ex hoc videtur quod ad probandum admittantur parentes et mouentur ad hoc a pluribus. sic. s. de tes. super eo. sed non locum casu. sed quod dicit in coniungendo intellige si dicitur quod [illegible]

est non coniugendo et disiungendo ex ipsius coniugii prerogativa et quia favorabilis res est agnitum ad id admittit. Idem.

Nuper a nobis adiecisti quod cum quis cum quadam innubili puella contraxit et que tandem etatis metas attingens a viro cognita per vices contra matrimonium proclamavit asserens se semper ab initio et dissensisse quod per testes probat fama consanguinitatis (?) preclaros iuris utique cum (?) gradu usus tamen an dum non debet quem an cognitionem sui legitimum anni attingens cum potuit minime reclamavit. sicut enim an consensum legitimum qui in xii. anno spectatur potuit dissentire sic post legitimo tempore accedente semel etiam copule carnali consensit et iam habita cone sibi super hoc silentium non ambigitur induxisse.

Nunc. iii. a Reso (?) epo. et p... s... ds. ... lameñ.

Significante .d. canonico .n. apostolice est declaratum quod cum .n. duxisset legitime in uxorem .s. mulier ipsi nisa est matrimonium accusare ut ab eo pecuniam extorqueret. unde intelleximus sua prava nova per sint opera ... indicas (?) unum hoc pecuniam ut ab accusatione desistat cum igitur non sit malitiis hominum indulgendum mandamus quatenus si est ita per pam ab accusatione matrimonii repellentes eidem super hoc silentium imponatis. Idem.

Cum in tua diocesi et. si non post contractum matrimonium aliquis appareat accusator cum non poterit in publicum quod banna per formam consuetudinem in ecclesiis exhibeantur utrum nos sic accusationis debeat admitti minime queritur super quo sic duximus distinguendum quod si tempore denunciationis premisse is qui nunc coniunctos impetit extra diocesim existebat vel denunciatio non potuit ad eius noticiam pervenire ut puta si nimie infirmitatis fervore laborans sane mentis patiebatur exilium vel in annis tam teneris constitutus quod ad comprehensionem talium eius etas sufficere non valebat sive alia legitima causa fuit impeditus eius accusatio debet audiri. alioquin cum non valeat presumatur quod denunciationem publice factam ignorarit existens in propria diocesi minime ignorare (?) tanquam suspectus est procul dubio repellendus nisi proprio affirmaverit iuramento quod postea didicit ea que obiecit et ad hoc ex malicia non procedat. quod tunc si dicit cius (?) sed ab illis qui tempore denunciationis siluerunt audiri non debet eius admitti accusatio qui eis ab impetitione huius culpe desiliendo tali contra illos excludetur iste tamen ammo non requiretur cum culpabilis non existat. Ex consilio ap.

pellentes. no. quod repellitur accusator propter turpem questum. ii. q. i. prohibentur. Item repellitur si infra statutum tempus non accusavit. j. e. c. pxi. nisi iusta de causa ut ibi. et est ad quod sy. modo coniuncti possit in iudicio. cum sic spirituale. sed contra dicta consuetudo quod ibi generaliter non confertur. Contra dominum hec consuetudo est [illegible]

Cum in tua. ff. consuetudinem que secundum consuetudinem fuit. inti. non hodie plure cum inuenitur qua obtinuit. si postea impedimentum appareat filii non erunt legitimi. s. de claud. despon. cum in hiis. sic. s. de spon. cum in tua. que est post istius hoc ei obviatur in integrum. non potuit quod erat in remotis partibus. ii. xvii. q. i. consaldus et s. de regular. sicut tenere in annis. sed quo potest hoc esse quod iste in talibus annis denunciationis ad impedimentum obiciendum non comprehendat et habilis videatur ad impedimentum obiciendum. quod videtur quod impedimentum debuit scire tempore contracti matrimonii. sed potest esse quod tunc nesciebat etas ad hoc sicut nec ad comprehensionem denunciationis et tamen postea potuit scire impedimentum. ut j. scz. cum tempore denunciationis eius etas sufficere non valebat. quod etas illa nescit quid videat. C. de fal. mo. l. i. et ar. s. de spon. cum frequentatis. publice. et ideo nullus potest ignorare. xvi. di. quod dictis. xxii. q. ii. quin et humanas. et s. de postul. c. i. ar. lxxxii. di. proposuisti. repellendus. et ita quod infra tempus statutum

non proponit ius suum postea repellitur ab accusatione et a testimonio ar. s. de clandestina matri. cum inhibitio. et ita quod ... ff. de pu. l. ii. sed numquid admittitur ad denunciandum videtur quod sic ... ei non obstabit. s. de uerb. s. quam... dicens quod non est admittendus cum sit suspectus ut hic dicit. et suspecte persone remouentur ab accusatione sicut ab accusatione ...

hic quod dic quod aliud est in accusatore et aliud in teste. fit modicum preiudicium si accusator admittitur cum accusator repellitur propter culpam propriam et iste culpabilis non existat et ad deum accusatoris nulla fit condempnatio nisi adsint legitimi testes. sed ad dictum testis qui condempnatur et ideo debent esse tales auctores ut ipsorum dicta sufficiant ad hoc ut illi admittantur. qui causam habuerunt ab eis. ar. C. de agri. pos. vicia. sed numquid statum tempore elapso obstabit talis tacitum tales videtur quod conveniant nisi infra tempus accuset. xxxii. q. ii. nisi et s. de os. del. cum olim. ff. de l. ii. cum quis. ... ff. ad ma. si filius. ar. s. xx. q. ii. puella. usque ad annum et dies tutoris et parentes puelle que velum assumpsit post ... ut non vel ibi vel saltem usque ad decem dies. ff. de con. per. promissor. et C. quando et quibus iudex ab eo. ... quod tacitumitas illa cum quodam temperamento intelligi debet. ar. ff. de solu. quod dicimus. et ff. ex quibus causis maiores ab hostibus. si. ult. et bene facit ad hoc. s. de loca. c. pte. et ulti. ego credo quod quamdiu res est integra quod potest et debet admitti contra non ... de presenti non videtur audiendus

Significante. ab accusatione matrimonii repellitur qui propter impedimentum propter questum.

Cum in tua. repelli ab accusatione matrimonii qui tempore denunciationis tacuit nisi denunciationem probabiliter ignoraverit. et de novo didicerit et per malitiam non opponit.

Warmaciam. De divortiis

Si qua mu. iz.
lier in morte ma
riti sui cum aliis
consiliata est et ipse aliquem
eorum se defendendo occiderit
si probare potest ipse vir eam
ut credimus potest ut nos
vult ipsam dimittere et post
mortem uxoris si voluerit
aliam ducere ipsa autem insidi
atrix penitentie absque spe coniugii
sit subiecta. Alex. iii.
Dixerunt a nobis. Nos
itaque. t. iz. quod mulier pro fur
to vel alio crimine viri
sui nisi fidei sue religio
nem corrumpere velit ab eo se
parari non debet. unde si coniugem
suam ad infidelitatis ma
leficium traxerit aliquo poterit
separari ita quod ei nubere non li
ceat. vel quia licet separentur sep
tum coniuges erunt in iuris
quoque presentis sine for
ma seruet. Idem ambian.
Ex ... episcopo.
De ponteum. qui. b. uxorem
suam absque iudicio ecclesie
dimisit quia eam cognatam
fuisse uxoris defuncte pro
ponit. pru. t. cognoscat.
quod si parentela est publi
ca et notoria absque iudicio
ecclesie ab ea non potuit separari
quod ipsum ad eam recipien
dam que petit restitutio
nem ipsi districte compellas et
quod si recipere noluerit eum et
inductam vinculo excommunicationis
astringas. Preterea
de. b. qui cognatam suam
duxit in uxorem. iz. quod non
apparentibus accusatoribus et

Significasti. z. I. mater

parentelam manifesta et
seu publica existente
quod credibile non est non
esset in primo gradu vel se
cundo tui officii interest
matrimonia illa adhi
bita gravitate dissolvere
que illicite contracta
noscuntur. Idem.
Significasti quod quidam
uxore sua sine iudicio
ecclesie dimissa pro eo quod sug
gestum sibi fuerat ip
sam incestum cum quodam
suo consanguineo com
misisse in vinculo ipse ex
communicationis astrictus et
vir mulieri non continui
it. sed soluta de alio viro
suscepit. mulier postula
bat viro restitui asserens
se ab ipso iniuste dimissam
et eius sibi materiam ad
vitandi decrevisse. z. t. t.
iz. quod si notorium et pub
licum mulierem ipsam
adulterium commisisse ad
eam recipiendam prefatus
vir cogi non debeat nisi
constaret ipsum cum alia ad
ulterium commisisse. Idem.
Litteris tuis accepi
mus. quod w. quandam
duxit uxorem qui pau
cis temporibus fuere con
cordes. proponebat enim idem
w. quod illam per violenti
am sibi illatam metu
et mediante duxisset. et in
tando vir uxorem suam
super crimine fornicatio
nis in iure convenit. que
nescit quo ducta spiritu
cepit publice confiteri quod

[illegible]

cui uir eius negaret in ne
cessariis prouidere, tamen
compulsa est incurrere, in
memoratum cuique diligen
tius. atque sinistre amoni
ta, ne ad suggestionem
alicuius illud tam turpe
se proponeret, ipsa id mani
festius asserebat. Sane
tu in concreto capitulo in
tuo cum exorto filio nostro
presbiteratum continentiam in
obseruandam
ita quod caste uiuerent in
uicem segregati memoratus
uir furtim cum alia spon
salia et nuptias temere
celebrauit, cum eum semper
inquirere laborares, suspen
disti. Vir vero senescens exp[illegible]
tans exponens ad nos
non [illegible] appellasse [illegible] f. t.
[illegible] Si res ita processit
presbiteratum uiri ad legit
timam uxorem redire com
pellas. Urbanus III. Sidon[illegible]

De illa que [illegible] epo.
domino suo labente in he
resim ipsius consortium sine
iudicio ecclesie declinauit, in
uidetur nobis quod mulieri
maxime si ea intencione dis
cessit, ut lapsus in heresim
uiro pariter et confusio
ne affectus se ab errore
suo conuerteret, ei cum reuersus
fuit est reddenda. Que et
si redire noluerit, compellatur.
Si uero iudicio ecclesie ab eo
recessit, ad recipiendum eum
nullatenus debuit compelli.
Innocentius III. Ferrariensi episcopo.

Quanto te nouimus in
canonico iure peritum, tanto

sane. Fraternitas tua intimauit quod al
tero coniugum ad heresim transe
unte, qui relinquitur ad se
cunda desiderat conuolare uota
et filios procreare: quod utrum
possit fieri, per tuas nos duxi
sti litteras consulendos. Nos
igitur consultationi tue respondentes distin
guimus, licet quidam predeces
sor noster aliter sensisse uideatur,
an ex duobus infidelibus
alter ad fidem catholicam
conuertatur, uel ex duobus fideli
bus alter labitur in heresim, uel
decidat in gentilitatis erro
rem. Si enim alter infidelium con
iugum ad fidem catholicam
conuertatur, altero uel nullo
modo uel non sine blasphe
mia diuini nominis uel ut eum
pertrahat ad morta
le peccatum ei cohabitare
uolente, qui relinquitur ad se
cunda, si uoluerit, uota transibit. Et in
hoc casu intelligimus quod ait
Apostolus: Si infidelis discedit,
discedat. Frater enim uel soror
non est seruituti subiectus in
huiusmodi. Et canonem etiam in quo dicitur
quod contumelia creato
ris soluit ius matrimonii
circa eum qui relinquitur. Si uero
alter fidelium coniugum uel laba
tur in heresim uel transeat ad
gentilitatis errorem, non
credimus quod in hoc casu is qui
relinquitur, uiuente altero,
possit ad secundas nuptias
conuolare, licet in hoc casu ma
ior appareat contumelia
creatoris. Nam etsi matrimo
nium uerum inter infideles existat,
non tamen est ratum; inter fi
deles autem uerum et ratum ex
istit, quia sacramentum fidei quod

[illegible]

sufficientes excusationes quas habes xxxii. q. iiii. dixit Sara. [illegible]

[illegible]

seruus ad iussum numquam
amittit. Ita tamen efficax coniugii
sacramentum ut ipsum in coniugi
bus illo dimittente perduret.
Nec obstat quod aliquando for
san obicitur quod fidelis relictus
non debeat nubere suo sine culpa
sua priuatus coniugio, in multis
casibus hoc contingit ut si alter
coniugum incidat per hanc
uel ratione quorumdam mali
cie obuiat qui in odium con
iugum uel quia sibi inuicem
displicuerint, uel si eas presen
tialiter cum dimittere simula
rent heresim ut ab ipsis nu
bentibus coniugibus resilirent.
Per hanc ipsam rationem illa
soluitur questio qua queritur
utrum ad eum qui ab heresi uel
ab infidelitate reuertitur is
qui permansit in fide redire
cogatur. Idem Tybiaceni

Gaudemus in domino et cetera. Et in
fra. Utrum pagani uxores
accipientes in secundo uel tercio uel
ulteriori gradu sibi coniunctas
sic coniuncti debeant post conuersio
nem suam insimul remanere
uel ab inuicem separari e
dixeris per scripta apostolica postu
lasti. Super quo taliter respondemus quod
cum sacramentum coniugii apud
fideles et infideles existat quem
admodum ostendit apostolus dicens.
Si quis frater infidelem habet uxo
rem et hec consentit habitare
cum eo non illam dimittat et
in premissis gradibus a paga
nis quoad eos matrimonium
licite sit contractum qui con
stitutionibus canonicis non
artantur. Quid enim ad nos
secundum eundem apostolum de his que
foris sunt iudicare. In fa
uorem presertim christiane reli
gionis et fidei a cuius percep
tione per uxores se deseri
timentes uiri possunt faci
le reuocari fideles huius
modi matrimonialiter copula
ti hac possunt ex hac causa re
manere coniuncti cum per bapti
smi sacramentum non soluantur
coniugia sed crimina
dimittantur. ¶ Quia uero
pagani circa plures
insimul feminas affec
tum diuidunt coniugalem
utrum post conuersionem omnes
uel quam ex omnibus re
tinere ualeant non im
merito dubitatur. Sed hoc
absonum hoc uidetur et
inimicum fidei christiane cum
ab initio una costa in
unam feminam sit con
uersa et scriptura diuina
testetur quod propter hoc relin
quet homo patrem et matrem
et adherebit uxori sue et
erunt duo in carne in
una. Non dixit tres uel plures
tres uel plures sed duo.
Nec dixit adherebit uxo
ribus sed uxori. Nec
umquam licuit insimul
plures habere uxores nisi
cui fuit diuina reuela
tione concessum. Que
mos quandoque interdum et
fas censetur per quam sic
Iacob a mendacio Israe
lite a furto et Sanson ab
homicidio sic et patriarche
et alii uiri iusti qui plu
res insimul leguntur ha
buisse uxores ab adulterio

[illegible]

Gaudemus. pagani contracti in gradu prohibito lege canonica etiam post
conuersionem ad fidem non separentur. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

accusandi instantiam, cum dicat ipsa, probante testimonio veritatis testantis in evangelio: Qui cum dimiserit uxorem suam nisi ob fornicationem et aliam duxerit, moechatur, sic et qui uxore dimissa ducit aliam de iure non potest, fortius et ipsa retenta. Per quod evidenter apparet pluralitatem in utroque sexu, cum non ad imparia iudicentur, circa matrimonium reprobandam. Qui autem secundum ritum suum legitimam repudiavit uxorem, cum tale repudium veritas in evangelio reprobaverit, nunquam ea vivente licite poterit aliam etiam ad fidem Christi conversus habere, nisi post conversionem ipsius illa renuat habitare cum eo, aut etiam si consentiat, non tamen absque contumelia creatoris, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum, in quo casu restitutionem petenti, quamvis de iniusta spoliatione constaret, restitutio negaretur, quia secundum Apostolum: frater aut soror non est in huiusmodi subiectus servituti. Quod si conversum ad fidem et illa conversa sequatur, antequam propter causas praedictas legitimam ille ducat uxorem, eam recipere compelletur. Et quamvis secundum evangelicam veritatem qui duxerit dimissam moechatur, non tamen dimissor poterit obicere fornicationem dimissae pro eo quod nupsit alii post repudium, nisi alias fuerit fornicata. Et eis qui cum impositione sunt fratribus. Idem Livoniensi episcopo.

Deus qui ecclesiam suam etc. Quia dispar est ritus illorum de novo ad fidem catholicam conversorum, propter infirmitatem gentis eiusdem concedimus ut nuptiis contractis cum relictis fratrum uti matrimonii utantur, si tamen fratribus decedentibus sine prole, ut semen defuncti iuxta legem Mosaycam suscitarent, cum talibus contraxerunt; ne tales sibi de cetero postquam ad fidem venerint copulent prohibentes. Ex concilio habito apud Warmaciam.

De donationibus inter virum et uxorem et de dote post divortium restituenda. Rubrica.

[C]um mulieres cum viris aliqua licita causa a propriis iunctis fuerint separatae, totam dotem sibi debitam restitui.

Urbanus III. Decano et cantori ecclesiae Lexoviensis.

Significavit nobis mulier quod H. quem loco viri tenebat, divortio inter eos solemniter celebrato, dotem suam illicite detinet et reddere contradicit, possessiones etiam quae ipsis dum simul vixerant cum aliquo titulo pariter obvenerint, ea prorsus exclusa sibi nititur vendicare. Discretioni vestrae mandamus quatenus si est ita, et non est aliud quod obsistat, ipsum ad restitutionem dotis et divisionem eorum quae olim communiter habuerint, dilatione et appellatione remotis compellatis. Clemens III.

De prudentia vestra in Christo confidentes, mandamus quatenus cum nobis causam ma-

[illegible]

num sicut dos ad mulierem, ut C. eodem l. ult. in fi. et ita non possit repetere dotalitium, et ar. post separationem [illegible] intelligi cum mulier lucratur donationem [illegible]

[illegible]

Significavit. Solutio matrimonio vir cogitur restituere dotem et dividere bona et res quae simul in matrimonio communiter obvenerunt.

De prudentia. Delegatus ad causam matrimonialem [illegible] et dos restituatur.

[illegible]

trimonii cognitum fuit inter eos. Et
cum comperissent tandem ad
vos consanguinitatem inter
eos invenientes sententiam
divortii tulissetis de dote
quam idem miles repetebat,
quia questio statim distulistis.
Quia igitur vos qui de ma-
trimonio principali cogno-
vistis et de dote que est ac-
cidens accessorie cogno-
scere valuistis et similiter
diffinire, mandamus quatenus
predictam B. monitione premissa co-
gatis ut predicto Ro. totam do-
tem sicut canonicum fuerit re-
stituere non moretur. Clemens
III. Remundo... Si [illegible] m.

Plerumque mulier ob causam fornicationis
iudicio ecclesie aut propria volun-
tate a viro recesserit nec est
reconciliata sit, sed eius dotem
vel dotalicium repetere non vale-
bit. Innocentius III. Compostellano ar-
chiepiscopo et universis episcopis in regno
Legionis constitutis.

Cum sit necesse etc. et infra. Cum quo-
que castra quedam que rex Le-
gionensis filie regis Castelle
in dotem tradidisse proponitur
ita ut si eam aliqua occasione
dimitteret ipsa castra tenentur...
eius impedimenti ei inde
prestare. Huius copule dissol-
vende cum castra ipsa ipsa non
tam ob turpem quam ob nul-
lam causam sint data, utpo-
te cum inter eos matrimonium
non existat, ideo nec dos sit
nec donatio propter nuptias, dotem ne-
que ad commodum ei cedat quod do-
num pretium ei post recepta
non castra ipsa nolumus resti-
tui et ad id puellam per

[illegible]

...dotis filiam ducturum. Lucius III. Ar-
chiepiscopo sancti Andree de Scotia.

De prudentia vobis etc. et infra. Requ-
isiti si alique terre date
fuerint alicui non in hereditatem
vel feudum sed tamen quoad
usque vixerit possidenda,
et ipse postmodum terciam par-
tem uxori sue in dotem
concesserit, utrum eo defunc-
to prefatam dotem uxor eius
vivente herede debeat tenere et
cum ecclesie dotes teneantur
per regem viduarum postulasti.
Preterea si qua terra data
fuerit alicui et heredi quem de
uxore legitima procrearet
in hereditatem vel feu-
dum, et ipse uxori sue quen-
dam partem ipsius in dotem con-
cessa decesserit postmodum si-
ne prole, an mulier dotem
eandem debeat possidere herede.

Nos autem consultationi tue taliter respondemus quod
cum regulariter nullus
possit plus iuris in alium
conferre vel transferre quam sibi
competere dinoscatur, heredibus
cum predicta terra predicto modo
concessa non possit uxori re-
linquere quod ei non licuit nisi
quoad vixerit possidere.
Nec licet uxori sue partem
illius terre in donatione propter
nuptias eorum concessione
tenere nisi dotationi ille
ad quem spectat dominium illius
terre voluerit consentire. De
autem de prima consultatione
dicamus idem heredem de fa-
miliam... ecclesia meum in
dubiis se favorabilem
debeat exhibere contra iusti-
ciam tamen non est eis fa-

[illegible]

[illegible]

uxor ecclesiasticis iudiciis. Nullo vero te nolumus ignorare quod uxor dare dotem, uir autem uxori donationem facere propter nuptias, sine legittimas sciones.

Idem archiepiscopo Ianuensi.

Per tuas litteras intimasti quod cum magister R. super questione pessima pecunie p. b. parte ant. uiri cuiusdam conueniret quod idem b. pro dote uxoris sue requirebat ab eo dictus R. exceptionem opposuit contra ipsum quod uxorem suam a se repulsat. tacita ueritate super hiis litteras impetrauerat. quod super eadem dote alia inter eos coram [...] ciuitatis consulibus quod mota erat ipsi pronuntiarunt ut cum idem b. ad inopiam [...]gere moueatur dos illa non assignaret eidem nisi cautionem ydoneam de ipsa non petitura prestaret. Unde nos cum de saluanda dote cauet et uxorem suam recipet ut precepistis etc. Cum igitur satis possit ei modicum credi dotis cum creditum est corpus uxoris, eo maxime quia nondum dotem assignauit. faciatis eidem sibi ea que potest cautione prestare. [...] saltem auctoritatem commit[...] ut de parte honesti [...] possit bona matrimonii sustentare ne occasione dotis detente uxor a uiro dimissa, sin uir qui dimisit uxorem ad uitium reatum incurrat.

Gregorius ix.

Donatio que constante matrimonio inter coniuges dicitur esse facta, ex qua alter locupletior, pauperior alter efficitur, firmitatem non habet, nisi donatoris obitu confirmetur, quamuis per eum euanescit si reuocetur ab eo tacite uel expresse, uel qui donatum accepit prius debitum nature persoluat. Sane soluto matrimonio sicut dos ad mulierem sic donatio propter nuptias redit ad uirum, ubi de consuetudine secus optinetur uel ex pacto de lucranda dote et donatione propter nuptias que equalis esse tamen hinc inde conuenit.

Alex. iii. De secundis nuptiis.

Capellanum qui uiduam cum [...] constitit celebrasse et ab officio beneficioque suspensum cum literis tuis testimonio ad se. ap. nullatenus destinare sponas.

Lucius iii. Uniuersis fratribus in captiuitate Sarracenorum positis.

Omnium a[...] redemptor. Uir etc. ne super matrimonio que quisque ex uobis relictis habita ob diuturnis coniugis absentiam contraxerunt, a uobis [...] ut nullus amodo ad secundas nuptias migrare presumat donec ei constet quod ab hac uita migrauit coniux eius. Si uero aliquis uel aliqua id actenus non seruauit, de morte prioris coniugis adhuc sibi existimat dubi

[illegible]

Sup illa .i. q̄ nubat in dño .i. c. px. g° cū aplūs nullum tempus adiciat. nec nos adice debemus .xxxi. q. i. c. si dormierit. ⁊ ij. q. v. consuluisti. ⁊ s. de tēp. in ecc̄ corporalia. Soli g° honestati sic osulat mulier. q̄ statim licet ex quo tpē nō adicitur. Inst. de v. ob. §. pure. p licām. que intelligitur incluente eo ipso q' nō phibetur. iu. xxi. q. i. omit nō ulli infamia. s. c. px.

[illegible]

tanō ei que sibi nupsit debitū nō denegēt. postulanti q̄ ascētum nō sit ī mulatē exigens q̄ si post h' de sponsis ꝯiugis ī uita ꝯstitit relictis alti amplexib' ad priorem ꝯiugē reuitatur. Urban̄ iii. viglien̄ epo.

Uir aut ul' mulier ad bigamiam trāsiens. nō debz a p̄bro b'ndici q̄ra cū alia uice b'ndicti sint eor b'ndco nō debet iterari. Idem exon̄ epo.

Sup illa q̄ne q̄ q̄siti est an mulier possit sine infamia nube. infra. tps luctus. s'm leges diffinitū. r̄n. q' cū aplūs dicat mulier uiro suo mortuo soluta est a lege uiri sui i dño nubat cui uolūt p licenciam ⁊ auctoritatem aplī eius īfamia aboletur. Idem in. p. nobili mulieri.

Cū in s'm aplm. mulier mortuo uiro ab eī lege sit soluta et nubendi cui uult tm̄ i dño lib'am hāt facultatē ñ d; legal' īfamie sustinē iacturā q̄ post uiri obitū. īr̄ luctus. tempus anni spaciū nubat ꝯcessa sibi cū ab aplō utitur potestate. cum in his. p'sertim sclares leges ñ dedignent' sacros canos īmittari.

Incipit liber .v. de accusacōnibus ⁊ inquisicōnibus ⁊ denūciacōnibus. rubrica.

Si legittimus non fuerit accusator nō fatigetur accusatus. Idem epis p gallia ꝯstitutis.

Si quis ex aliis accusatoribus qui recipiendi sunt accusatus ī fuit postq̄ ab eis cantaue ꝯmotus fuit ut cum emēdet ⁊ si eam corrigē noluit. ñ olim s; nunc ad p'latos cū eius crīmē deferat. Gregō duci campanie.

Qua fronte ⁊ ipsi uero aliquis est de monasterio p̄dci abbis qui possit dicere q' ad culpam rectoris eius ptineat nos cum eis quor' interest cum districte uolum' p'scrutari ul' ut ꝯdampnetur ul' absoluat. Idem ꝯstant. ang'.

Omnipotens deus

[illegible]

Si legittimus accusator. legittim' idō dicit q' si sit crimi nosus non potest alium accusare. iii. q. vii. qui sine ⁊ c. p̄ [illegible]

[illegible]

a fua familiaritate separare neglexit.

et s. de testi. c. ult. C. de pecu. reum. et ff. de mu. et ho. l. reus. i. pu. ii post annum. ix. e. l. reus. q. cum. honoretur. i. ad honorem promoue

Nulli episcoporum. Id est repellere accusatorem suum si non fuit Idonius. ar. ii. q. vii. alienum. et c. qui omnis et c. querendum. ff. de postul. quos pluribus et s. de excep. exceptionem in fi. et ff. de pe. hered. l. ult. ar. familiaritate non. n. modo potest reprobare mores quos prius probauit. ff. de adult. uxor in fi. et xxxii. q. v. honorem. et s. de elect. nemeris. ff. de neg. g. pompo. Sed c. ii. q. vii. alienum. et iii. q. ult. Sed dignus ex familiaribus. et c. qui accu. non pos. iniquum. Immo uidetur quod criminosus criminosum accusare potest. ii. q. vii. q. in hoc et C. de mo. te. maternam. ar. quod nullus criminosus uma reputatur ad accusandum ut. ... [illegible]

...similar de graue est ut inir de quo tanta et talia mutantur cum aut requiri et discuti debeat honoretur. Paschalis papa.

Nulli episcoporum ab accusatione sua repellere licet quos antequam se ab eis impeteret cum cognoscere, tamen a communi familiaritate neglexit separare. Ex magno Eius concilio. Cum ... mibus de quibus absolutus est accusatus non potest accusatio replicari. Unde Stephanus papa.

Repellantur ab accusatione consistentes in inimicitiis, quia infestationes blasphemie affectio solet amicitie mutare. Item ex .v. can. xl. iiii.

Accusatum aliquem post ... accusatione accusatus est nisi per pacem. xl. diebus in pane et aqua. quod carentena uocatur. et vii. sequentibus annis peniteat debes. Si autem post ... latitiam debilitatus est per tres dies quadragesimas peniteat. Augustinus. Eugenius. ex mortalibus.

Euidentia patrati sceleris non indiget clamore accusatoris. Alexander iii. Galterio eco.

Tum ... manconella ... presbiter ex una parte et Bonus ... presbiter Bonus ... laicus ... ex altera parte ... sententia ... instituti ... eundo. quia laicus erat. ... i ... non duximus admittendum ... tendere cum presbiter ... suis ... presbiter super crimine symonie contra ... eius accusaret nos ... quia ... intestinum unus ... fuerat et quia ... predictus ... sibi ei ... presbiter coram te prius accusauerat ab accusatione repellimus presertim cum ... presbiter memoratus ... antea ... cum simul accusasset ... qui ... post ... presbiter ... presbiter istam inquisitionem ... accusauit ... ad eius accusationem admissum ... presbitero ... obiectis criminibus ... purgationem ... in dictorum ... ...uiris ... faciat se purgare.

Idem dilecto episcopo.

Ex parte tua ... quod monachi nisi aliqua ratio nabilis causa ... eo quod de obedientia et subiectione abbatis esse noscitur ab eius accusatione non sunt ullatenus repellendi, nec alios accusare non possunt in quibus siquid ... non habent de rebus monasterii expense debent necessarie donec eam debitum finem accipiat ministrari. Item de ...

... constituit quod ... eccle ... ... pretio dei ... se ad tempus fuerint commodata ... olentia et ... in tabula per noctauerit. ita quod altera die nulla premissa ... missam cantasset ... si de hoc ... fuerit ... coram episcopo suo accusatus, ut ad ... ne possit sine coactione

... abbatie debet ... expensis. ... accusationem ... publico ... de testi. ... ... nouum ... sed ... dixi ... dicto ... tendere ... de testi. ... crimina ... ... sine coactione ... laicus ...

meus. et lxxxi. di. accusatione legitur et est ar. ex coherentia pro aliquo ... xvii. q. ii. diffinimus. et s. e. nulli. et s. de of. del. insinuante. iii. q. v. accusatoribus. amicitie. iii. q. v. accusatores. propter amicitiam uel odium humanum iudicium sepe peruertitur. xi. q. iii. quatuor. ubi timor. odium dilectio cernitur. Sepe solent homines homines rectos peruertere.

Accusatum. Id est post ... cum accusationem ... et non culpa sua. nam si quis iuste accuset criminosum et criminale ... plato ... reus ... accusator. xxiii. q. iiii. Idem uidetur et ... xxiii. q. v. cum homo qui malos ... et c. homicidis. et c. miles nisi per pacem non tenetur ... illud ... si ipse sequetur quod per pacem possit quis accusare aliquem ... quod non est ... hes. ii. q. i. notum. Sed per pacem ... ut boni quiete uiuant. xxiii. q. i. ii ... al' accusare mortale peccatum est ... inimici ... est ... accusare ... quod tales ... dicitur ... solentur. per xl. dies ad agendum penitentiam ... l. di. incipite. delibatus. debilitatus. i. mutilatus ... Euidentia. Id est sceleris. i. scelus quod non notorium est ...

... cum enim ... est unus modus notorii ... alius ... clamore ... non indiget aliquo ... confessio ... nullus ... in iudicio publicantur non ...

... mutuas accusationes ... officia ... coram ... et b. ... ... purgationi ... de hoc ... consuetudo ... purgatio ... purgatorie ... ii. q. v. ... purgatione ... accusator ... non potest ... dicitur purgatores ... et q. ult. ... de pur. ca. ... per ... solet ...

Cum per laicum ... et ... accusare non possunt.

Si presbiter per ... missam celebrauerit non ... presbiter ...

fuit confessus / et sup eadem eccia
ppetuum silentium imponatis
ipsi abbati petitione. G. desistere
compellentes. Ceterum si eadem
fuit eccia ipsa canonice concessa
et tradita / et postea de crimine aliquo
non fuit convictus pro quo deinde
debuit spoliari / vel post ap.
si tantum aliquid allegavit eccia
illa fuit spoliatus ipsam faci
as ei restitui / et in pace dimit
ti. Idem.

Cum nuper tibi mandasse
ut abbatisse cuius electionem confir
mavimus munus benedictio
nis impendere procurares sed quia
.B. patricia procuratore quondam
ad nostram audientiam appellavit pro
ponens quod de symonia accusa
ret eandem mandatum nostrum in
distulisti effectum mancipare
quia non te non decet in hac parte
ap. eidem .B. deferre cum idem
vitium manifestus fuerit immo
et ea cum testium tulit .c. q.
cum inde fueris requisitus
prefate abbatisse munus bndi
ctionis non differas impertiri.

Idem archiepiscopo bisontino.

Sicut nobis petro .c. la
tore cum ex litteris .G. decani
sancti stephani .et .T. et .A. ca
nonicorum ecclesie bisontine ad
ap. sedem audientiam pervenit de va
ria crimina commisisse / ac
ab eis fuisse per easdem litteras
super periurio crimine sy
monie incestu denunciatum. c.
ipse p. n. servata iudiciaria
gravitate tibi certum ter
minum assignavit quo
in singulis obiectis .ap. te con
spectui presentares. cum au
tem iuxta tenorem citationis

ad sedem ap. accessisses nec
unus appareret qui te
impeteret de predictis ne
aliquid de contingentibus
omittere videamur. ab
.I. .co. archid. in nostra presen
tia constitutis quesivimus
diligentius si quid super pre
missis ad nostrum usum de prese
ut alius ponere vellent
et quod scripserant le
gittime demonstrarent.
ipsi quod non proposito accusandi
hec scripserant responderunt.
sed quia super quibusdam in
corrigibilibus videbatur quae
dam de te se ap. duxit
intimanda / sed nuncius
qui per litteras accesserant
in petitiandis mandati for
mam excessit. Nos igitur
dictis canonicis super pre
dictis silentium duximus in
ponendum ne te de cetero
super hiis accusare nec
audeant infamare. Et non pre
dictis canonicis aut cuilibet in
scriptionis desistere no
lucrentes de iuris per
missione id non duximus
imputandum. Ne autem in
absolutione tua nimis
canonice procedere videamur
quamvis post modum celebre
omnium coepiscoporum nostrorum
quam eorum infamia de
lectem / cavillon. episcopo et
abbati de firmitate in qui
sitionem fame tue duximus
committendam. Idem sac.

Veniens ad sedem ap. epo.
.a. praga canonicis ...
...gen. episcopum in Italia pro
posuit coram nobis quod

Veniens quem mittit non accusare quod est ab hiis que accusatore omnino repellendus.

Licet in accusatore constituerit predictus accusatus quod ab accusatione desistere et imponi ei silentium si non appareat in termino assignato.

ad ex. hi. nec et l. no ignorabunt et s. de except. c. pe. cum
uinculum inscrip. et quia ante inscr. destituit eis no imputa
tur quia uenio o plr actare ij. q. iij. si quis ec. et c. si quis int.
post libelli oblaconem sine pena desistit h. ff. ad tur. quatuum ff.
de iniur. uos libeui. cum ille qui in famiarit ec. in iniuriam ff. de

[illegible]

cum eet fili sacdotis i
ecca fuerat p geni. intru
sus et contra eidem ecce
pruilegium bomagium du
ci boemie pstitiss sic sb
iaens pgressi ecclam ser
uitium. Et sciu p dcm epm
ad festum resurrectio
nis dnice peremptorie
nos citauisse. Idem uo
ad suam excusacionem
max discrimina confecta
cone crismatis inmine
tem et q filius boemie
pncipis esset p ipsm bap
tizandus tunc tempis pnu
cios et litas allegauit lic
ante hui excusacones
sicut erant friuolas ex
timantes ipsm reputa
rem contumacem nec p
curatores eius mea pos
sem recipe criminali es
tu excessum auditores
ut si possent illi aliqte
nus excusarent. Cum p
dictus a. coram eis re
petiss obiecta fuit ex
aduerso p finsum q cum
olim sup h ad magde
burgen archiepm litte
fuerunt impetrate idem
a. in obiectore se indens
pbone defice ad pedes
eius humilis se psternens ue
niam postulauit et qd
aduersus eum calupniose
pcessant est confessus.
Ceterum cum sup h mandato
stare eidem archiepi iurasset
ipse precepit eidem sb de
bito iuramenti pstiti ut
ex eumdem epm decetero
talia pmouendo audet

cum igitur nob excipi. a. co
fessione constaret ipsm iura
mentum hui pstitisse. ac tale
recepisse mandatum sup in
peticone cum epi silentium
ei duximus inponendo pp con
tumaciam tm eidem epo cita
cone et purgacone pp infam
iam indicentes. Idem p
om s a. fudiam et magistro
b. eium pisano.

N... p his de qbz nos
consulere uoluistis. In qin
que. burt. 12 q. tribus mois
uab tamen opposi denun
ciando accusando excipiendo
qui crimine in modo denun
ciacionis opponit non est
inscriptio necessaria. cum in modo
accusacionis obicit for
ter inscribi quam ad deponende
institutam accusacoe sed ad cor
rectionem est denunciacio
facienda. cum aute excipien
do fuit crime obiectum
distingendo est q oppo
nat et qualiter. si autem obicitur
ut ab accusacone uel testi
ficacone aliquis repella
tur. non est inscribi necesse. Set
cum opponitur ut quis a p
mocione officii et beneficii
excludatur. si aute confirma
cone obiect. non cogitur quis
se inscribere q tamen h mo
do pbatum impedit p
mouendum sz non deicit
iam pmotum post confir
macoem. uero. q. s. ordi
nandus fuit aliquis aut
consecrandus q ab opti
nendo repellit et deicitur ab
optento ad ecclesiam in mia
penam. si in arbitrii discreti

[illegible]

uenit p cimtor ad agen
d. Sz ad defendend. ff. de
po. ac. qm ppliam. fo
defendit. Sim i ci. ff. de
accus. si qui. e. ple. wele
dus dixit q excipe re p
lic. ge. qs poc procur. i
cet uenire. v. q. iij. reos. sed id loquitur in petitore ad allegan
das causas absentie. quia rei pure utile est absentes a qui
bus defendi et queuis pro facientes illa audiri. ff. de procu
r. Sim autem q pub est hic isti ad interum ad accusandum.
et sic intelligit. xxiij. q. v. reos. tale mandatum. et de iure si po
tuit. s. c. prio. silencium no. q qm impuit se nd accusacio. quia
apls non audiatur contra illum. s. de iure. et adiut ingerie nisi p inio
calumpniose accusauit. ut hic. quia pstiuit post ea et malo
[illegible]

Super his. et l. tibi modo. in. modo ... principum
sciouem. q. c. in quisicionis et c. qualit et qn. et l. reg.
li. excepti notoriis ut in c. licet et lex et dicit quod in
sunt genera cognicionum agitur de capitali crimine aut de
fama aut de pecuniaria aut de honoribus. cum in minibus age
dis. ff. de uar. et extra. co. l. pe. oportet inscribi. tale q. c. of.
licet hely. nisi in talibus primo in crimine ambigeatur. et c.
ambiges. l. una. Item in leuibus et paruis est ar. ff. de ac.
leana. Item in hiis que apptores de fermite. c. de accusat.
[illegible]

[illegible]

iudicias circa nullum in scriptis conversationis est excipiens astringendus si defecerit in probando, pro eo quod crimine sic probato post quam electionem et confirmationem ei fuerat acquisitum. Sed obicitur prius in uita non admittitur, cum agatur de crimine non est tamen ille quod criminaliter vel civiliter, pro privato rem potius tractari.

Idem Vercellensi episcopo et abbati de Tileto.

[I]nquisitionis. Si circa Novariensem episcopum debitum inquisitionis ordinem observastis prout in decretali Qualiter et quando continetur, nisi quo quibusdam obiectis per vos comissum est nobis in prima parte volumus observari. Ne inde nascantur innumerum inconvenientia. Cum in aliquo ad conscientiam vestram recurretis si debitum prescriptum ordinem in tantum quoties excessistis, providentes vos errorem vestrum corrigere qui posuistis, ita alios corrigatis errores quam apud districtum iudicem in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. Ita iudicantes ut inveniatis coronem aliquam convenientem pro qua nemini vilescat auctoritas, quam cito caveatis et prudentius potius supersedeatis ad presens, quam ex hiis inordinate fiunt acta, non potest ordinabiliter agi, sed prescriptum ordinem statuistis omni gratia et timore postpositis, deum solum habentes pre oculis via regia incedentes sine personarum accepcione, in negotio procedatis. Formam vero inquirendi quam circa Novariensem super inquisitione facienda in negotio suscepistis, ipsius volumus observari, maxime cum inveniatis quod super hiis que statuimus uel decernimus in ecclesia sua reformanda tam in capite quam in membris, exceptis occultis criminibus, meram et plenariam dicemus in questionibus veritatem.

Idem Arelatensi archiepiscopo et ball. magne abbati.

[C]um dilectus filius Castellanus abbas Sancti Petri Montis Frigidolapsi et legati apostolice sedis cum etiam accessissent ut in ea legationis officium exercerent, quia de Agathensi episcopo per frequentem clamorem multa sibi fuerant intimata, et si intimata sunt iustitia, noluerint desistere ac unde si clamorem opere compleuisset, quia non nobis non constituit sub qua forma esset cum canonis Agathensis coram dictis legatis prestitit iurandum utrum inquirerent an veritatem status esse plenam meram dicerent veritatem, in inquisita vaccat redderet. Cum que eisdem legatis excipere nisi in iudicans ut sub qua forma iuramentum prestitit studeret fideliter intimare, et si sub ratione eorum sub qua forma iurauit aut ipse sufficientem probauit sese sub illa forma iurasse aut per depositiones testium quos

[illegible]

[illegible]

p(ro)duxerant et alior(um) cu(m)
depo(siti)nes ille no(n) fuerint
publicate nec p(ro)ductio
ni [...] testium renu(n)ciare
curaverint q(uonia)m s(ecundu)m cano(n)es
no(n) recipitur ex debito in
canonici iuris ad magistra(tum)
solum m(an)dam(us) q(ua)t(enus) excu
saciones suas audire
curetis et si eas p(ro)bav(er)int
cu(m) excusaciones huius
(con)fessiones no(n) p(er)imant
eius. Si exponant que
tales sunt ut ad bonu(m)
eoru(m) valeat retorq(ue)
ri et ideo iudicati debent
ex eo eu(m) s(ub) ap(ostolica) obsta.
absolvatis. Et si rep(er)
sit culpabilis in quibusdam
ex labore tamen et pudore p(ro)
ponit quos ip(s)e tam i(n)
currit huius levis culpa
e(st) lenitatis valeat i(n)dulgen(tia).
Quod si excusaciones illas
sup(er) de lapidacione nau
fragio et symonia p(ro)ba
re nequiverint sub hac
p(ri)ma forma veritate(m) cu(m)
s(ecundu)m canones nec veritatem
tacere nec miscere debu
erit falsitatem, eos no(n) ob
stantibus excusacionibus
quas de novo p(ro)posuit et
cu(m) confessionibus suis
nullam o(mn)i(n)o de illis fecit
mencio(n)e(m), eo quod ius firmit(er)
asseruit quod plures
ex eis erant p(er) duos legatis
exposuit cu(m) h(oc) p(er) se p(ro)ba
re no(n) posset, tam(quam) q(ui) i(n)
solutis examinabat ex
ireci ab administracione
agath[...] ecce remo
ve curetis. I[...] de arche

[...]ecaton(us) et alii s(ecundu)m [...] de
populi(s) archid(iaconus) barchi(nonensis)
olim opor[...] mon(asterii)
tere ep(iscopu)m et (con)stanie venie(n)
tib(us) ad se G. et B. canonicis
canonici vicen(sis) et in ista e
norma (con)tra vicen(sem) ep(iscopu)m p(ro)p(o)
nentib(us) coram nob(is) q(uod)
illa sub dissimulacione
t(ra)nsire no(n) p(ossumus) inquisicione(m)
illor(um) duxi(mus) (com)mittendam
v(er)um dictis exca(n)g(ra)t(us) ad ip
sum u(ostru)m citacio p(er)venis
set ad p(rese)ncia(m) n(ost)ra(m)
accedens p(ro)posuit q(uod) illi qui
enormia de ip(s)o suggesse
ra(n)t t(em)p(or)e p(ro)motio(n)is q(ua)si
sui zelo ducti nob(is) hi
intimarant cu(m) ipi e(ss)ent
inimici manifesti et cu(m)
hostibus (con)iurent (con)sangui(n)e
os suos ac (com)plices inte(n)
dant ad testificand(um) pro
duce(re) contra ip(su)m q(ui) ad
denu(n)ciand(um) seu testificand(um)
p(ro)duc(untur) (contra) ip(su)m q(ui) ad de
nunciand(um) seu testificand(um)
admitti no(n) debent ut p(ro)
te(?) tirannici p(er)titi tu(n)c (con)gre
sores eius inimicis ii
irretiti et (con)ci(lium) [...] q(uod) n(on)
sup(er) d(i)c(t)is fama(m) ipi lesa(m)
e(ss)e novimus nos ad i(n)qui
sicione(m) ip(s)or(um) non subito p(ro)
cedatis. Quod si ad inq(ui)
sicione(m) fuit p(ro)cedend(um) p(rae)
d(i)c(t)os vel alios quos ipi
e(ss)e constituit i(n)imicos nec
ad p(ro)sequend(um) i(n)quisicione(m)
nec ad p(er)hibend(um) testi(moni)u(m) (contra)
ip(su)m ep(iscopu)m admittatis s(ed)
p(er)sonas ydoneas. Sup(er) hiis
que gesta sunt ingratis di
ligencia(m) veritate(m) ei inich(?) [...]

[illegible]

ne prelati sint contra ipsum nos per rationem canonici iudicii eius. Idem.

Cum dilectus filius etc. et infra. Si vobis constiterit per dictos quorum nomine sunt excessus huiusmodi de episcopo nuntiati publice accusatores tunc fuisse et quod in eos fuit ex communicationis sententia promulgata per prefatum episcopum dicentes excessibus non fuisse probatis ab eisdem vel ipsos conspirasse in eius accusatione repellatis eosdem atque tamen audiatis que fuerint hinc inde proposita eidem episcopo auctoritate nostra iniungatis prohibentes ne super his super quibus ad audientiam nostram fuit legittime appellatum prefatos clericos indebite gravare presumat donec causa in ipsorum iuxta formam mandati nostri fuerit terminata. Idem episcopo Gilbert.

Inquisitionis negotium quam de episcopo et canonicis valentinis nobis commisimus faciendam etc. Et infra. Secundo quesivistis quid vobis sit faciendum si contra quempiam per inquisitionem probatum fuerit tale crimen quod deponitur et accusatum criminaliter continetur in quo quidem duximus distinguendum utrum sit tale crimen quod ordinis executionem suscepti aut retentionem beneficii etiam post peractam penitentiam impediret puta si homicidium commissum fuerit vel adeptus est ordinem aut beneficium vitio simonie quo casu erit sicut in accusationis iudicio procedendum alioquin secundum proportionem et qualitatem excessus penam potest iudicantis discretio moderari. Tertio de dubitationis articulis continebat utrum cum duo vel plures inventi affirmant aliquod crimen eisdem videntibus commisisse de quo aliquis infamia laborat aliquam in penam quorundam infligere debeatis et utrum ad petitionem quorundam quasdam cedulas vobis occulte tradentium infamationem episcopi continentes sit ad inquisitionem eorum que in ipsis continentur cedulis procedendum. Item fides eorum dictis debeat adhiberi qui post iuramentum interrogati secreto utrum sint eorum de quo requiruntur inimici respondent quod non diligunt illos vel directe inimicos se asserunt eorum aut etiam ante iuramentum se publice confitentur nullas inimicitiarum causas probabiles ostendentes. Ad hoc respondemus nullum esse puniendum super quo aliquis non laboravit infamia seu clamosa insinuatio non processerit propter hoc puniendo quin immo super hoc deponens. Contra eum recipi non debere in inquisitione sed debere ac solummodo super illa de quibus clamores aliqui processerunt. Precedo

petitionem eorum qui libellos infamationis porrigunt in occulto procedendum est ad inquisitionem super contentis ibidem criminibus faciendam. aut et adversus eos contra quos fit inquisitio fides adhibenda est dictis eorum qui post inimicitiam vel ante ceptam vel esse inimicos se casse runt eorundem nisi forsan ante inimicitiam infamatio facta presumatur. Quesiuisti etiam quid statui debeat si inquisitio per certam scientiam sed tamen per famam eorum fuerint inquisiti cum de veritate inuitam contigerit inveniri. Cum aliquis super eo crimine reputari debeat infamatus de quo ipsum duo vel tres aut et plures dicunt infamatum vel de ipso inquisiti sciuisti in publico audiatur quod est infra processo quod propter famam et deponentium et de veritate dum tamen non erit ad deponens sententiam procedendum. Si infamatio enim nota est potest iudicia sua secundum arbitrium iudicantis qui propter dicta paucorum eum infamatum reputare non debet. Cum apud bonos et graues lesa opinio non extitit.

Idem eidem et decano silvan.

Ad petitionem Galteri quondam Corbeiensis abbatis R. tituli s. P. cardinalis nostro mandato ducimus correptione commissa et dilectus filius G. sancte M. in porticu diaconus cardinalis apostolice sedis legatus, dilectus G. presbiter nec damnante super statu monasterii cepit inquirere diligenter cum inquisitione finita eum pater euocasset proponendum contra inquisitionem eandem si quid rationabiliter duceret proponendum. Idem presentiam eius adiens allegauit quod monasterii correctionem procedere non valebat que prodictis iudicibus prius fuerat ante commissa et cardinalis ipsum et iussis causis se asserens suspectum uocem ad nos appellationis emisit. Quod cardinalis inspectis que probata fuerant contra eum amouit a regimine abbatie dando fratribus eiusdem loci liberam facultatem alium eligendi qui fratrem de argentolio elegerunt. Audito in abbatem quod cum quod de talibus nobis fuit facta fides propter que presentis etiam erat merito amouendus et si restituendus foret propter iudiciarium ordinem non seruatum ipsum prouidimus manere priuatum regimine abbatie supradictum fore et eo quod presertim etiam propter iuris ordinem non seruatum et ordinate remoto intelleximus ob eandem causam prosequentiam ... legitime substitutum presentiam amouentes quamquam non propter personem vel defectum sed propter iuris solemnitatem pretermissam et amouimus ipsum postmodum restitutum in abbatem.

Idem.

Accedens ad presentiam G. nepos quondam B. filiorum nostrorum sua

si ordo iuris quia prelatus non fuit correctus. Jo. Vel dic de plenitudine potestatis, sed non de iure. b. Non prelatum, non quod inquisitionibus fuerit dicitur est ordo iuris. i. e. qualiter. et q. dicitur sicut in aliis iudiciis ordinariis, sed hic est unum circa seculares secus in tribus, in non usque fuit.

Veniam et quali pena sit puniendus qui convictus in modum inquisitionis. Et ait dicitur prelatus procedere ad inquirendum cum per famam et frequentem clamorem intelligit de excessibus alicuius seu et aliquorum, prout patet ex tenore istius constitutionis in qua sit infamatus non a malivolis et inimicis sed a bonis et discretis ut hic dicit. H. de pur. ca. cum in iuventute. ii. q. iii. in meretis et ideo distingue quod aut procedit ex officio suo ...

cum questione monstravit, quod cum idem H. apostolice sedis apud ... carnis ingressus fuisset splendidam quam decedens habuerat in ecclesia cum ... conferendam. Et iterum quod nisi prelatus G. super obiectis eidem in modum exceptionis criminibus inducie pro uno et homicidio publice infamatus fuerit confessionem suam sibi factam exequendam ... dentis. Cum de si legittimus accusator apparuerit, auditis que fuerint hinc inde proposita, et si predictum criminale vel aliquod legittime probatum fuerit contra eum. Legittimi non apparuerit accusator et ipse super predictis criminibus dinoscatur respersus infamia, purgationem ei canonicam indicatis, in qua defecerit imponatis ei silentium; si autem prestiterit, detractores ab eius molestia compescentes, eos qui cum ipso fuerint ipsorum in expensis condempnantes. Idem in synodo generali.

Qualiter et quando debeat prelatus procedere ad inquirendum et puniendum subditorum excessus, ex auctoritatibus novi et veteris testamenti colligitur evidenter, ex quibus postea processerunt canonice sanctiones, sicut olim aperte distinximus et nunc sacri approbatione concilii confirmamus. Legitur enim in evangelio quod villicus ille qui diffamatus erat apud dominum suum quasi dissipasset bona illius, audivit ab illo: Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tue; iam enim non poteris villicare. Et in Genesi Dominus ait: Descendam et videbo utrum clamorem qui venit ad me opere compleverint vel compleverunt. Ex quibus auct. manifeste probatur quod non solum cum subditus verum etiam cum prelatus excedit, si per clamorem et famam ad aures superioris pervenerit, non quidem a malivolis et maledictis, sed a providis et honestis, non semel tantum sed sepe, quod clamor innuit et diffamatio manifestat, debet coram ecclesie senioribus veritatem diligentius perscrutari, ut si rei poposcerit qualitas canonica districtio culpam feriat delinquentis, non tanquam idem sit accusator et iudex, sed quasi denunciante fama vel deferente clamore officii sui debitum exequatur. Licet autem hoc sit observandum in subditis, diligentius tamen observandum est in prelatis, qui quasi signum sunt positi ad sagittas. Et quia non possunt omnibus complacere, cum ex officio teneantur non solum arguere sed etiam increpare, quin etiam interdum suspendere, nonnunquam vero ligare, frequenter odium multorum incurrunt et insidias patiuntur. Ideo sancti patres provide statuerunt ut accusationes prelatorum non facile admittantur, ne concussis columpnis corruat edificium, nisi diligens adhibeatur cautela per quam non solum false sed etiam maligne criminationis ianua precludatur.

... per dictum quod ... decretum si nullo sola positio ... vii. invitatur ... dicitur in pos. nisi esset publice infamatus, ipse quod differtur ... et quod et si iam esset in pos. ipse tantum infamatus et scandalum debet suspendi usque ad purgationem. ii. q. v. presbiter si mala fama, sed si non est infamatus non dicitur differri executio, secus in hiis quod ad hunc non habet plenum ius. ... ut infamia excipietur in expensis. Cum ... exceptionem opponit fundatam intentione actoris et eam non probat punitur in expensis, ut hic et s. de do. et contumacia ... non de hoc. et s. de iudicio et obe. c. ult. quod maliciose eam opponere videtur. b.

Qualiter et quando et i. ad inquirendum videamus quando et qua ... quando prelatus procedere debeat ad inquisitionem faciendam.

accedens ... excessus collatio beneficii ... collatio ... publice ... diffamatus.

... in purgatione ... convictus ...

... qui non probat exceptionem ... punitur in expensis ... collatio ...

a villicatione, ut l. di. alii vero puniuntur secundum quod arbitrium iudicis pro modo et qualitate excessus, nisi tale crimen probatum quod post penitentiam peractam impediat ordinis executionem, ut homicidium et symonia; tunc procedendum est ac si in modum accusationis directe probatum fuisset crimen, ut s. e. inquisitionis. i. et de homicidio. hes. s. de ep. et ibi dicitur qualiter puniuntur de homicidio ... de pena ... symoniam commissam ab eis dicitur c. ult. ... ut j. de sy. dilectus et c. cum symoniaci. Vel dicitur qualiter contra eos procedatur. Si vero crimen probatum non fuit et mala fama perseveratur, indicit iudex infamato purgationem secundum qualitatem persone et quantitatem infamie, in qua si defecerit punitur. j. de sy. de hoc ... H. de pur. ca. cum p. Si vero infamatus contumax fuit et non comparet, videtur iudex ... contra eum testes recipiat.

Qualiter et quando. ... prelatum ... cum inquisitor ... diffamatus vocabit eum et edere ei capitula et nomina et dicta testium et eius exceptiones admittet.

datorum ita noluerit providere prelatis ne criminarentur iniuste ut tunc caverent ne delinquerent insolenter contra morbum utrumque invenientes congruam medicinam. videlicet ut criminalis accusatio que ad diminutionem capitis id est degradationem intenditur nisi legitima precedat inscriptio nullatenus admittatur. Sed cum super excessibus suis quisquam fuerit infamatus ut iam clamor ascendat qui diutius sine scandalo dissimulari non possit vel sine periculo tolerari absque dubitationis scrupulo ad inquirendum et puniendum eius excessus non ex odii fomite sed caritatis procedatur affectu. quatenus si fuerit gravis excessus etsi non degradetur ab ordine ab administratione tamen omnino amoveatur quod est secundum sententiam evangelicam a villicatione villicum amoveri qui non potest villicationis sue dignam reddere rationem. Debet igitur esse presens is contra quem facienda est inquisitio nisi se per contumaciam absentaverit et exponenda sunt illa capitula de quibus fuerit inquirendum ut facultatem habeat defendendi se ipsum et non solum dicta sed etiam nomina ipsa testium sunt ei ut quid et a quo sit dictum appareat publicanda nec non et exceptiones et replicationes legitime admittende ne per suppressionem nominum infamandi per exceptionum vero exclusionem deponendi falsum audacia prebeatur. Ad corrigendos itaque subditorum excessus tanto diligentius debet prelatus assurgere quanto damnabilius eorum offensas desereret incorrectas. Contra quos ut de notoriis excessibus taceatur etsi tribus modis possit procedi per accusationem videlicet denunciationem et inquisitionem eorum ut tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela ne forte per leve compendium ad grave dispendium veniatur sicut accusationem legitima debet precedere inscriptio sic et denunciationem caritativa admonitio et inquisitionem clamosa insinuatio prevenire illo semper adhibito moderamine ut iuxta formam iudicii sententie quoque forma dictetur. Hunc tamen ordinem circa regulares personas non credimus usquequaque servandum que cum causa requirit facilius et liberius a suis possunt administrationibus amoveri.

Idem in eodem.

Sicut olim a sanctis patribus noscitur institutum metropolitani singulis annis cum suis suffraganeis provincialia non omittant concilia celebrare in quibus de corrigendis excessibus et moribus reformandis presertim in clero diligentem habeant cum dei timore tractatum canonicas regulas et maxime que statute sunt in hoc generali concilio relegentes ut eas faciant observari debitam penam transgressoribus infligentes. Ut autem id valeat efficacius

ut dictum est in illa notula magistri [illegible] videtur. Sed per hanc litteram quod si per inquisitionem probetur crimen vel homicidium quod non deponatur [illegible] non est contrarium. s. de accusationibus. c. cum dilectus [illegible] inquisitionis c. i. [illegible] de hoc et g. de dolo et contumacia [illegible] dicit ibi cum non proceditur per denuntiationem [illegible] duobus casibus penitentia agitur per agendam et tunc in predictis duobus casibus [illegible]

Vbi quaeritur in generali prouinciali [illegible] item ait primo de negligentia [illegible] metropolitano cum episcopis [illegible] debent denuntiari episcopo [illegible] diacono. xxv. di. [illegible] negligens [illegible] quaestus [illegible] inquisitores solam famam referunt metropolitano. [illegible]

[gloss illegible]

adimpleri per singulas dioceses statuant personas idoneas, providas et honestas, quae per totum annum simpliciter et de plano absque ulla iurisdictione sollicite investigent quae correctione vel reformatione sint digna, et ea fideliter perferant ad metropolitanum et suffraganeos et alios in concilio subsequenti, sicut de his et aliis prout utilitati et honestati congruerit deliberatione provida procedant, et quae statuerint faciant observari, publicantes ea in episcopalibus synodis annuatim per singulas dioceses celebrandis. Quisquis autem hoc salutare statutum neglexerit adimplere, a suis beneficiis et executione officii suspendatur.

Gregorius IX archiepiscopo et suffraganeis Rothomagensibus.

Quamvis [illegible] ordinis [illegible] ne correctio vel reformatio monasterii valeat retardari, [illegible] quod relaxatis excommunicationum seu suspensionum sententiis, si quas idem abbas protulit vel per quoscumque iudices promulgari fecit post inceptum negotium in monachos [illegible] adhaerentes, eisdem ac eis restitutis quos idem abbas negotio ipso pendente iustitia spoliavit, in negotio de plano et absque iudiciorum strepitu procedentes, cum in talibus maxime in his cum non deceat eos suos involvi in [illegible] quae contra personas et observantias regulares in vestris inquirenda requirentes, corrigentes et tam in capite quam in membris quae correctionis et reformationis officio noveritis indigere, si quae decidenda inveniatis, abbas extorserit relaxatis, processu ut negotio ipso pendente praefati monachi eidem abbati obediant et intendant, ita tamen quod ipse hoc praetextu processionis negotium non valeat impedire. Si vero testes contra eundem abbatem producti fuerint, eorum ipsorum ei copiam faciatis, [illegible] autem monachis expensas faciatis praestari [illegible] quatuor istis, illis quos idoneos ad eiusdem negotii prosecutionem duxeritis assumendos, faciatis de bonis eiusdem facultatis expensas ad prosecutionem cum ipsum non habeant ministrari. [illegible]

Innocentius III [illegible] episcopo [illegible]

Per [illegible] nobis denuntiatum demonstravit quod Frisingensis ecclesia sub episcopatu [illegible] quem ut dicitur minus canonice assecutus adeo grave dispendium sustinuit quod nisi celeriter ei subveniatur, episcopatus idem per eum ad irreparabilem desolationis opprobrium devenietur, nec solum rerum et famae suae prodigus et salutis, immo [illegible] dissolutam [illegible] personaliter accedentes ad locum inquiratis sollicite veritatem et quae inveneritis fideliter conscribentes sub sigillis vestris nobis transmittatis.

[gloss illegible]

p iudicem oppilant ut .j. de .v. puiso & ipse aut opplle eos nō d3 ...
sed si iudices in hoc cent negligentes ...

Inclusam eius epo tunc in
assignantes quo uō se
conspectui repsentent p pri
us recepturi potestate &
uendendi dandi i feudū
diuisi quod in alienādi
bona ipsi eccle intūm eos pe
nitus interdicta. Gregorius au
tensi subd. De calumpniatoribus.

Cum in foro tra
ctatus puncio ab.
sit omnia que
& maxime caritatis bonis
inferunt cōtitis culpabile
qui icu .Jo. diaconi restoi
sus attendit ut hylari cē
minatore ipsi nulla excōi
catione uel pena uenies
castigaret eū pro grauite
nequitie malū sui digna
nō dei ulcōne transire uidet
eundem. Hic prius sentencia
natur quo indignus fungi
tur priuari officio et ubi prius
publice castigati i exiliū
deportari. Innocentius iii zamo
rensi segobiensi et abulensi epis.

Quin dilectus filius magister
scolaris palentinus ad sedem apostolicam
accessisset et de suo epo ex
cessus uarios nunciasset ex
aminatione commissimus
excessuum obiectorum que
cum processum negocii eca
minarimus diligentius nō i
telligere potuerimus pbra
ti fuisse sufficient aliquod
de premissis eius epm ab sol
uendū decreuimus ab obiec
tis uobis mandantes ut me
moratum magistrum scolarem ob
nec canonice sua purgau
it innocenciam. quia nō ca
lumpniandi animo ad id cum ...

na proponenda p cessitas of
ficio et beneficio suspendatis
ut cum simul pena patiat ad
i famiam suorum nō presumant
platorum. Gregorius gratian symma
co presidens. De symonia et

In ordinando ne aliquod
quod sicut non dedi et pro ista
ex manu quis illis exiga
imponit ita nec turul
minister uel notari pro
in ordinatione mitta
eius uocem uel ca tur
lam uendere pro ordi pro
natione igitur usurpatum
seu cartis atque pastellis ei
qui ordinatur omnino aliquod da
re prohibemus. Ex xl ma
guntin.

Qualium in ecclesia ordi
natur per pecuniam accepi
sit eam quesibi talit nō
dicatur omnino deponat
Pro eo datus pro.

Si quis magister omnium
qui sit perdo fuit accusatio
sucrea diam uim dedit et sine
quibus catholicus est
respuendus sed ut ueritate
asserat ad pellendam sy
moniam labiem magis
est sibi eo dando. Idem.

Accusatum symoniacum
in ecclesia diuinum pro hibe nemi
xar sollempnia celebraret
donec quod eet inus conitis
dicens. Et sit. Idem.

Peruenit ad nos quod per sy
moniam sensum fuisse or
dinatum propterea necesse te ha
buimus prohibere ne missa
sollempnia celebraret de
buisses donec quid sit
uerius discerent. Lucius pp.

[illegible]

Sicut symoniaca pestis sui magnitudine alios vincit morbos ita sine dilatione mox ut eius signa per aliquam personam claruerint de ecclesia dei debet eliminari atque repelli. Deus dedit.

Tanta est labes criminis quod et servi eius dominos ad usus et quilibet criminosi admittuntur ad accusationem.

Item omnis peccator missam cantare potest preter symoniacum quem quilibet ab ordine recepto removere et accusare potest vel meretrix. Alexander III. in concilio turonensi.

Non satis est prohibendum quod ne ab his qui ad religionem transire voluerint aliqua pecunia requiratur nec prioratus vel capellanias quas monachorum vel clericorum annua distractione vendantur nec ab eo cui regimen ipsarum committitur pro earum commissione nullum pretium exigatur. Quisquis hoc decretum attemptare presumpserit tam ille qui dederit quam qui receperit vel consenserit partem se cum Symone non dubitet habiturum. Nec pro sepultura quoque crismatis et olei perceptione nulla cuiusquam pretii exactio attemptetur nec sub obtentu cuiusquam consuetudinis reatum suum quis tueatur quia diuturnitas temporis non diminuit peccatum sed auget. Ex concilio.

Cum in ecclesie. Lateranensi.

Corpore valde horribile nimis est quod in quibusdam ecclesiis locum venalitas perhibetur habere ut pro episcopis vel abbatibus seu quibuscumque personis ecclesiasticis ponendis in sedem sive introducendis presbyteris in ecclesiam nec non pro sepulturis et exequiis mortuorum et benedictionibus nubentium seu aliis sacramentis aliquid requiratur. Putant autem plures ex hoc licere quia legem mortis de longa invaluisse consuetudine arbitrantur non satis attendentes quod tanto graviora sunt crimina quanto diutius infelicem animam tenuerint alligatam. Ne igitur hec de cetero fiant vel pro personis ecclesiasticis in sedem vel sacerdotibus instituendis aut sepeliendis mortuis seu benedicendis nubentibus seu aliis sacramentis aliquid exigatur districtius prohibemus. Si quis autem hoc venire presumpserit portionem se noverit habiturum cum Giezi. Idem vigiliensi episcopo.

Cum sit romana ecclesia [illegible] nichil pro consecratione potes vel debes pro palio nisi exigere.

Idem toletano archiepiscopo.

Ex his autem que ex oratione archidiaconus bituricensis eundem decanum electionem suam procuratum deprimisse ut utrique consentiret eidem pau[...] decano. Quod si manifestum est eidem archidiacono et etiam ob causam illam promissa recepisse aut eundem decanum sine iure vel legitime commissum ab abbatis et monasterio sunt pro ponendis non maiste[...]

[illegible]

Insinuatum est. hec inquisitio ... ubi fures sunt et latrones qui non intrant per hostium. Extra de iur. pa. relatum, et iii. q. iiii. tres personas. i. q. i. ordinationes. vii. q. i. non satis. Et notorium. de notorio tribus modis. Extra de cohabi. cle. et mu. c. ult. et ideo nulla probatio est neganda. Extra de ac. evidentia. ii. q. i. de manifesta. quia ut vi. ar. ii. q. v. presbyter. sive et si malta. et c. omnibus. ... regulare est quod esse debet purgatio ...

sciti est, nec tamen convicti vel confessi fuerint, sed tamen publica laborant infamia, eis canonica purgatio indicatur, in qua si defecerint, tanquam auctores tanti sceleris sunt puniendi. Regem autem et principes et alios inducere debes, ut si qua receperint a praefato episcopo ut ei electioni praestarent assensum, ecclesiae Oxonien. sine diminutione restituant, cum ea sine periculo animae suae retinere non possint. Idem Eboracen. archiepiscopo.

Quum ecclesia in ista provincia constituta ... clericis et nobilibus viris moram diu facere non potest, per se in ecclesia illa sufficientem constituit personalem. Quum ab ore praefati ... intellexerimus quod memoratus miles promiserit ei dare ecclesiam, si quando negotium eius in praesentia praemoveat, propter huiusmodi promissionem ipsam continere simoniacam pravitatem, eidem super ea perpetuum silentium duximus imponendum. Idem Cantuarien. episcopo.

Insinuatum est quod in ecclesiis tui episcopatus plurimi clerici per simoniam habeant ingressum, et fama mores referente volumus. Quocirca si qui sunt quos in praedictis ecclesiis publicum et notorium est simoniace intrasse, eos amoveas ab ecclesiis taliter acquisitis. Illi autem quorum crimen non publicum et notorium, si publica laborant infamia, cum ... manu sui ordinis purgationem indicas; in qua si defecerint, beneficiis his ecclesiarum penitus privatos esse decernas. Idem.

Nemo presbyterorum ... quod ... spirituale ... publice poenitentiam ... ab episcopo vel ministris eius ... celeri respectu cuiusque personae consanguinitatis aut familiaritatis ... in notorie ... detractet; nec quemquam poenitentem vel eius digne poenitentem gratia vel favore ad reconciliationem adducant et testimonium reconciliationis ferant, vel quoquo modo digne poenitentem a reconciliatione removeat, quia simoniacum est utrumque. Idem Wigornien. episcopo, abbati de Evesham.

Ex parte monachorum ... recepimus quod cum ipsi quondam manerium cum pertinentiis suis et certam ... monachis de Cadomo sub annuo censu xv. l. ... tandem episcopo et inde certam ab ipsis monachis ... pro eorum capitulo ... praeceptum manerium et certam monachis de Cadomo accepta pecunia resignavit. Unde praefati monachi de Cadomo ecclesia se conqueruntur iniuste gravatos. Quocirca quod partibus convocatis praeceptam causam audiatis, vel iudicio terminetis. Sexti quod sic enim potuit ita nec redimi ecclesia memorata. Si vero monachi de Cadomo etiam le-

gratuite ad nostram praesentiam accedentes iudicio uestro stare praesumpserint, uos ipsos monachos de ecclesia in possessionem eorum quibus contra iustitiam utuntur iudicatis, nec permittatis eos exinde absque iudiciario ordine molestari.

Idem.

Ad quod decaniae (?) audiuimus quod nummos per simoniam ab ecclesiis extorquetis quos nunc cathedraticum, nunc paschalem procurationem, nunc episcopalem consuetudinem appellatis. Quoniam uero hoc simoniacum esse cognoscitur, quod praetextu alicuius consuetudinis uel prolationis praedictos denarios nullatenus exigatis: scituri pro certo quod si haec praesumpseritis periculum ordinis et dignitatis potius non iniuste formidare.

Idem.

Ex diligenti tua relatione innotuit quod G. Cantuariensis archiepiscopus te induxit ut ei hominium faceres et fidelitatem praestares, ita quod ipse tibi beneficium ecclesiasticum annuis singulis exhiberet. Quam ligam obligationem illicitam et salutis tuae nec non et suae perfectioni existit absolutam (?) amodo b istandi postulasti, adiciens quod ab eo deinceps nullo omnino de beneficio accipies constituto. Quocirca nos tuam petitionem honestam et fauorabilem attendentes, te a praestito archiepiscopo hominio et fidelitate, praesertim cum talis praestatio diuinis et humanis legibus contraria noscatur, absoluimus, ita quod ab eo uel sacerdote discreto paenitentiam idoneam condignam recipias. Ceterum ne aliquid propter hoc tibi nota uel infamia possit respondere, quod absolutionis nostrae tibi litteras duximus indulgendas. Quia de latinorum morsus titus (?) exprimunt ecclesias et quas intestini indulgentiae nisi ualeas demonstrare.

Idem Estrigonensi archiepiscopo.

Si quaestiones tuas de feruore religionis ad nos perferri nullatenus ignorem, non tamen tibi est ex his uelut quod oporteat dubitandum, cum leges humanae dicant quod quidam tenui religione sacra et nouella et legitima ex lege contempserit religionem tenentes, uocantes quaestionibus respondentes ubi non est a nostra sententia respondendo.

Cum his ita quod P. presbyter ecclesiae apostolicae sedis per electionem tuam et capitulum tibi tradere ad praesens illas ac necessitatem tuam praesciens et necessitatem et equinum te ignorante transmisit, quin per mare ueniens nullas aut paucas secum equitaturas adduxit, te nullo modo timere oportet accipiendis offerendis muneribus, tamen sit maxime attendenda persona dantis et accipientis, quantitas, qualitas muneris et tempus donationis, qualitas personae, ita quod cum iudicem (?) ad praesens diuiti sine admixtione simplici dati fuerint sine cuiusmodi munus et donationis tempus, si magni uel minoris pretii res data existat.

Sed contra hoc videtur extra de pe. et re. c. de his qui [illegible] ... cue hoc fecisti i. e. nobis insinuasti eo prohibente hoc fecisti i. e. sicut est recurrens est in aliis ad intentionem et ex intentione sua considerantur [illegible] locus est ... que enim sunt ff. de v. ob. continuus actus ... qui exercitus ... modici pacti que videlicet ad nullum quantitatem non perducuntur ff. de os. per plebiscitum ... impetitur

[illegible] symoniam committi quod ipso est visibile quod ipse [illegible] modicum aliquid [illegible] aliquid fiat ... iniquum ... Veniens. Idem. pro pastu. In hoc non valet consuetudo. i. e. iacobus ... et talis consuetudo indicatur esse potius corruptela i. e. sicut pro eo ... de his qui ... [illegible] ... et maiores. quorum consilio albas [illegible] ... [illegible]

instante necessitate seu aliquid tale conferat. ¶ Si quis praesentium praedictorum cardinali et fratribus tuis personam et qualitatem non fuerit magnum ab eo si forte tuo et cardinalis equum transmitti quae a collatore non petiti fuerint tantum etiam habundans forte donaret. ¶ Cum si temporis necessitatem praediximus in alia intentione hoc constat factum fuisse quam ut cardinali subvenires in articulo praenotato etc. ¶ Quod autem prius scriptum est haec est quod excutit manus suas ab omni munere de illo communi dictum est quod accipientis et cum alicuius munere solet: quam si ipsa quoque electi offerat ordinatori vel consecratori asilio electionis aut de anno seu decimis huius quod modicum pacti fuerint et quod voluntate recipientis inclinare vel monere non debeant non tamen eo [illegible] interpretatione consuetudine accipientem in huius delicti genere vel donantem. Idem.

¶ Veniens ad nos G. presbyter proposuit quod abbas et fratres S. [illegible] noluerunt eum in monachum recipere quousque XXX solidos dare convenit [illegible] ... consuetudine monasterii habitum cum induerit eius monachis XXX sol. abbati et familiae pro pastu asserentes hoc esse de consuetudine monasterii postulavit. ¶ Quoniam igitur factum huiusmodi periculosum videtur [illegible] si ita esse inveneris abbatem et monachos ad restituendam pecuniam praefato G. tam in-

digne acceptam compellas et abbatem et maiores personas monasterii pro tanta pravitatis excessu ab officii executione suspendas. Sed presbyteris dicto G. ut in alio monasterio in habitu monastico domino studeat deservire. Cetera. Idem.

De confessione sacerdotis praesentatoris accepimus quod cum ad sacerdotis ordinem non aliter voluisset eum eius archidiaconus praesentare VI sol. solvit eidem et sic ordinem ipsum per eum praesentatus accepit unde tibi sic duximus respondendum ut si hoc non est publicum secundum eundem sacerdotem secreto convenias et moneas monens sibi nulla coactione perversus et inducas ut ordinem alicuius religionis assumat, pro certo abstineat ab officio quod illicite acquisivit. ¶ Aliquin non erit tutum cum sit secretus excessus ipsum invitum ab eodem officio coercere cum tum secretam penitentiam sequi tibi iussu fuerint iniungere non post.

Dominam [illegible] personas. Idem. [illegible] pro ministro ecclesiastico exercendo sive percipiendis assignandis seu pro crismate in nullatenus pecuniam exigatis.

De symoniace. Lucius III. Ordinatis autem tibi non persuasum dare [illegible] plenius cognoscam quantum fuerunt ordinati. ¶ Cum quidam licet sequendum [illegible] symoniace ut potentis ignorantibus symoniace ordinetur possunt qui symoniaci non sunt in susceptis ordinibus remanere. Idem.

Matheus cardinalis sectam nobis insinuatione monstravit

[illegible] ... de symoniace ... ad nimium. Idem. pro ministro ... in quibus hos plene de hiis ... dispensatione quod debent retinere tenetur ... si hoc fecerint ... ex communicatione ... post liberam resignationem potest esse ... Matheus. Idem. maioris. [illegible]

coherenti posita s. de ep. or. ad au[illegible] ... quod voluntate prelatorum suorum ... non debent ... quod obedientiam sui prelati ... [illegible] ... in pe. et re. c. de hoc ... secretum penitentiam ... de acc. ... penitentes ... si forsitan timore pene eius retinebit ad id ad quod tenetur i. q. i. siquis neque. b.

lienatis XV q. i. [illegible] et ei est imputandum ... qui maiorum mores ... delictum l. i. ... de elec. ... consilium ... non potest prohibere ... de elec. ... consensu ... de ele. ... sponte ... ampliorem ... absolvens ... beneficium ... spirituale ...

Veniens. si abbas et monachi receperunt monachum cum pacto recipiatur ab officio suspendantur et recepto restituatur pecunia ... in alio monasterio recedantur.

[illegible] ... de elec. ... si non ... restituere ...

est exigend(um) p(ro) ipso p(re)stando. s. e. ad n(ost)ram. et c. nemo. et c. cu(m) in eccl(es)ia (et) c. q(ui) pecuniam pro ipso recepit symoniac(us) est. i. q. iii. no(n) solum. et c. (con)stitutum. Sed ill(u)d pot(est) dubitari utrum s(ed) dedit ad p(ro) absolutione symoniam co(m)mittat ... absolutio denegatur ex quo satisfecit ... redimat. i. e. dilect(us). v. de hoc ... cu(m) graue imineat p(er)iculu(m)

q(uo)d cu(m) fuisses ad ecc(lesi)e tue re-
gim(en) de uolu(n)tate maior(is)
(et) sanioris p(ar)tis fr(atru)m electus
paucis tibi (con)tradice(n)tib(us) q(ui)-
dam an(te) c(on)firmatio(n)is (et) (con)s(ecrati)o(n)is t(em)p(or)a
tua uolu(n)tate ...
qui(a) mag(is) discordie uideba-
tur minus e(ss)e q(uan)titatis
exsoluit. (et) sic ... (con)quieuit.
Nu(n)c a(u)t(em) dubitas q(uo)d no(n)
sis a labe s(y)monie penit(us)
i(m)munis donec a(d)ministratio(n)e
uolu(er)is renu(n)ciare. Et i(nfra). (con)-
siliu(m) (con)suluisti r(espondemus) q(uod) mitti(mus)
tibi (con)sil(ium). si a(d)ministratio(n)e
celerit(er) ac sponte dimittas
illi(us) tu(n)c memor existens ni(hil)
poterit ... si i(m)ni(quita)te(m) ...
... lucret(ur) ... uero sue ... ui-
tium patiat(ur). Idem.
Audiuimus n(on) p(er)uenisse no-
stris q(uo)d cu(m) G. de serenulla p(re)-
pecuniam q(uam) debebat ...
... fuisset ... astrictus
creditorib(us) sat(is)fecit s(ed) ab ex-
co(mmun)icatorib(us) x. lib. p(ro) absolutio-
ne querentib(us) n(on) ualuit ab-
solut(i)o(n)is b(enefici)u(m) optinere.
Cu(m) g(ener)al(ite)r i(n)dignu(m) est (et) detestabile
sibi co(n)triu(m) ut absolutio(n)is b(e)n(e)-
fi(ciu)m redimat(ur). d(is)c(retioni) u(est)r(e) ... q(ua)t(enus) si
p(re)fat(us) G. debitu(m) soluit ip(su)m
faciatis gratis absolui si ex-
co(mmun)icatores id n(on) fecerint req(ui)-
siti. Clemens. iii.
De regularib(us) monachis
seu canonicis nos (con)sulere uo-
luistis qui p(er) symoniam i(n)
(con)sortiu(m) ip(s)is scie(n)tib(us) ...
... cu(m) sup(er) h(oc) auctoritates
multe reperi(n)t(ur) expresse n(ost)ri ...
uo q(uo)d statutu(m) est (et) ut loc(um)
q(ue)m ... ad eptu(m) sunt
o(mn)io dimittant (et) sollicitudi(n)e
...
seu alia mo(na)steria districtio-
ra ... in q(ui)b(us) t(ame)n ...
... excessum suum c(on)tinua
...atione deplore(n)t. Cle(mens). Si
a(u)t(em) ignorantib(us) ip(s)is pe-
cunia data fuit aliquis eo-
r(um) ... in eod(em)
... modo ... ipsu(m) reduce(re)
sibi abs(que) scandalo potu-
erit remaneat ...
sit de ordine ipso ad fine(m)
eos potius collocare. Idem.
Ex insinuatio(n)e t(ua) nob(is)
innotuit q(uod) p(atr)ui tuis me-
diante pecunia olim tibi
p(re)bende b(e)n(e)fi(ciu)m acq(ui)siuit.
... ad annos discretio(n)is
p(er)ueniens, acc(e)pisses di(ui)-
ne ... signu(m) ... p(re)-
bendam in manu ...
... resignasti (et) et
... pacientes de no-
uo te ... canonici ele-
gerit ... uidel(icet) q(uod) p(er) elec-
tionem istam postremu(m)
locum in ... optineas ... q(uod) i(n)dulgencia
q(uam) tui fratres ... tibi
fecisse nos(cu)ntur (con)tentus
existens ... p(ri)me re-
ceptio(n)is ... si
... (Idem).
Nob(is) fuit ...
... inmaturi q(uo)d cu(m)
... capitulo consti-
tuti qui debebant q(uo)dam
eligere ... ami-
... electione ...
... plurib(us) ...
... p(ro)miserit se pe-
cuniam soluturos. ...
... ignorante qui ... p(ro)-
missione ...
mod(o) est electus. Et i(nfra).

... fuisse ... ad hoc tenebat(ur). s. e. ... et ... aliquis ... puniat(ur) sine culpa ... dispensatiue ... symonia ... sed post ... q(uod) capitulu(m) n(on) dispensat ... capitulu(m) ... eligit ... consilio est capitulo ... dispensat ...

... Nob(is). ignorante ...

... moneri eligentiu(m) ... nulla p(ro)missio ...
... symonia ... dispensare ... eligentes ... electus ...

De regularibus ...

nobis. electo ...

ergo tales nulla mia est ad hnd. i. q. i. ergo symoniacos. g. demum. at si dicis et sic differunt casus iste a precedenti cum eo qui symoniam committit scienter solus pp. dispensare potest. sed cum ignorantibus dispensant epi. ut di. s. e. de symonia. c. plenius. s. de ren. post translationem intellige. g. ista in eos casum cum prior et prima quod fuit quando nec erat sup electione tali et sua ut ponitur in prin. ultio adiecit si talem electionem contingeret reprobari ultimum. epe cum ipso potest dispensare et iterum eligetur et ad eam plationem. ergo. q. non. et intellige quod non pro illa vice et hoc querebatur ut dixi. s. in prin. g. ... si ... id est ... nulla ... per pravitatem symoniacae. et sic refert se. ... casum. s. cum eo ... ignorante symonia commissa fuit. hec testantur.

[D]ilectus filius. et accepit ... indebite et minus iuste recepit. i. q. i. nisi episcopus. non. ex eo quod recipitur restituere et quod accepit ... ei qui dedit. ... non de ... per ... vel ... pretendentis ... divine ... ar. i. de ma. ... i. q. iii. questio. et de ... c. i. et s. de ... in ... si ... cum ... ille qui petit ... hec et ... et s. e. mathe. ... per superiorem ar. s. e. ad aures. ... quod ... hec ... ne ... vexat ... de ... in ... ad ... non ... et ... qui ... cum ... iuste ... quod possit ... suam ... qui ... mali sunt. et hoc ... ar. est. xvi. q. vii. decimas. non debent a ... et ... ho ... ... in decimis ... rusticos et ... c. decimas. sed non ... episcopo symoniam. si aliquis retineret decimas

super hoc nos consulere voluisti. c. t. lxxiiii. ... quod nisi constaret illos qui promissionem talem fecerunt pro fraude id ipsum fecisse ipsi qui eligendus erat idoneus se fecisse quamvis ipse promissionis conscius non fuerit eius electio tanquam symoniaca pravitate preventa est penitus irritanda. [C.] Ad ultimum quod in fine tue consultationis invenimus ... quod aliquis in ecclesia cathedrali prelatus electus ut eam est per symoniacam pravitatem reprobata ab episcopo suo dispensationem aliquam optinere de iure non potest. [I]dem Lincolniensi episcopo et priori de Pontefracto.

[D]ilectus filius A. prior noster exposuit quod cum electus archiepiscopus Eboracensis eum multis gravaminibus afficere non cessaret, promisit ei certam quantitatem pecunie se daturum ut ab eius desisteret lesione. Unde archiepiscopus pretextu receptionis pecunie super dignitatibus et beneficiis suis ab eius molestia non quievit. ... mandamus quatenus si res ita se habet archiepiscopum restituere quod accepit si cum eo ex promissione suam venisse constiterit compellatis. [I]nnocentius III. abbati de ...go et priori desit.

[C]lamante nobis proclamante de villa fracta quod monachi destituerit quod capellani eorum pro exequiis mortuorum et benedictionibus nubentium minus licite ab eis pecuniam exigit et extorquet. Mandamus quatenus dictum capellanum ut a tanta presumptione desistat ... per

censuram ecclesiasticam commonentis petentis monentis sub ... dire noluit penam canonicam diligentes. [I]dem Cantuariensi archiepiscopo.

[D]ilectus filius A. ... episcopus ... tuus per ... proposuit quod in Cantuariensi diocesi visitatis in monasteriis et religiosis locis pullulasse repperit symoniacam pravitatem ita quod in eis multi pro pecunia sunt recepti qui post gratis recipi debuisset, immo et ad religionis observantiam invitari. [C.] Dubitans igitur quod multitudo receptorum in causa severitati sit ... quid dixeris. [C.] Nos igitur ... quod si adversus eos qui labe huiusmodi sunt maculati ac causa coram te canonica fuerit instituta postquam tibi fuerit ordine iudiciario patefactum tam in dantes quam in recipientes canonice severitatis exerceatis ultionem. Quod si tibi de his per solam inquisitionem constiterit, eos qui per symoniacam pravitatem in locis talibus sunt recepti ab illis amotos ad agendam penitentiam ad monasteria dirigas arctiora. [C.] Abbatibus autem abbatissis prioribus prelatis quoque et officialibus eorum iniungas penitentiam competentem donec illam peregerint eos a sacrorum ordinum executione suspendas, iniungens episcopis tuis ut hanc formam per suas dioceses studeant observare. [C.] Illud tamen gratis recipi potest quod fuerit sine taxatione gratis oblatum. [I]dem Sancti Victoris magistris i. ... canonicis.

[L]icet heli filii sacerdos i[n]...

ar. xiiii. q. v. non sane. item ar. ex hac lra quod non servanda fidem fides non est servanda. sic. s. de iureiur. pervenit. ar. c. xxxii. q. v. c. de nobis. ... sed non ne licitum est sacerdotum non pro exequiis. et repetere pro exequiis ... eo quod sic si sumptus ei desint. i. q. i. iudices et cum ... de celebrare sicut testis qui recipit sumptus et cum ... testificari. iiii. q. iii. g. venientes. et episcopo recipit procurationem pro visitatione. s. e. cum sit ... et ... iudex ... et cum recipit sumptus. s. de ... p. ... clerici ... et ... cum ...

... quod posset ab eodem removeri. la. hec ... quod non possit ... [D]ilectus. et si. infirmati. ex illis ... pecunia ... qui ... est ... s. de pre. c. ulc. et s. e. cum ... i. q. i. quod pro ad hoc ut ad fidem aliquos ... bene post dari pecunia. xxiii. q. iiii. c. ple. et q. vii. quod ... et xlv. di. qui sincera. et sub tali conditione ... aliquis ducere in uxorem. xxviii. q. i. ... et ... pecunia ... donare ut ... ad fidem. x ... q. vi. ... tali ... bona est ... in ... et ... di. ut ... et xlviii. di. ... et xxiii. q. iiii. ... pos. et s. de ... iudicantes ... quod ... questio ... sententiam ... iudicat ... ar. lxxx. di. ... daniel. iii. q. vi. ... di. ... et s. de ... ad petitionem. ar. s. i. de ... q. v. in ... dix ... quod tunc ... sint presentes ... ne ... de re. iud. c. ple. dic ut dixi ... et c. quod preiudicat

... qui ... tenetur ... in ... decimas ... id est ... de beneficiis et officiis ... in medietate et exactione ... si quod non committit symoniam qui dat pecuniam redemptione officii vel beneficii vel ab ... et sic ... sed ille qui recipit symoniam committit qui dat ... ius acquirit ... sed ... ut ius acquisitum retineat vel redimat quod licitum est. ar. i. q. iii. questio. et s. de usur. c. i. ... iste sit suspensus vel ... ... pecunia ... ut restituatur et absolvatur symonia ... s. e. nemo. i. q. i. nisi ... et s. precedenti. et s. e. ad aures. et i. q. iiii. non dor. ... nem ... quod si ex promissione non venisse non compellet restituere quod taliter accepit. quod non est verum ... supple mandate quod si constiterit quod iniuste accepit compellit ad restituendum et ... ratione ... compellit. et de ... obtur. cum quod cum ... non ... est ... ut ... q. i. ... et de ... i. i. et ... in ... non ... pecunia si restituatur ab ... q. vi. si res. et de pe. di. v. falsas. et quod possit repetere est

Contra nos. per ... in ... non de pecunia ... pro exequiis mortuorum.

Dilectus filius A. si ... monachum ... receptum ... et ... dari ... ab ... ordinum suspendi ...

boni existeret, quia tamen filiorum exces-
sus efficaciter non corripuit, et
insuper et ipsius animadversionis
divine iudicium excepit.
Dum filiis eius in bello prostra-
tis ipse de sella corruens frac-
tis cervicibus exspiravit. Ad
corrigendos igitur subditorum exces-
sus, tanto diligentius debet prela-
tus assurgere, quanto dampna-
bilius eorum offensas deserere
incorrectas. Contra quos, ut de no-
toriis excessibus taceatur, etsi
tribus modis possit procedi,
per accusationem videlicet, denunci-
ationem, et inquisitionem ipsorum, ut
tamen in omnibus diligens adhi-
beatur cautela, sicut accusationem
legitima debet precedere inscriptio,
sic et denunciationem caritati-
va correctio, et inquisitionem cla-
mosa debet insinuatio prevenire.
Descendam, inquit Dominus,
et videbo utrum clamorem qui
venit ad me opere compleverint.
Tunc enim clamor pervenit ad pre-
latum, cum per publicam fa-
mam aut insinuationem fre-
quentem subditorum referuntur
excessus, et tunc debet descendere
et videre, id est mittere et inquirere utrum
clamorem veritas comitetur, quia non
iuxta canonicas sanctiones si quis
de quolibet clamore ad aures pre-
lati pervenit, qui etsi iuste
possit offendere, non facile cre-
dere, nec ad vindictam cum res
ascendere debet in cognitione, sed coram
senioribus ecclesie diligenter est
veritas perscrutanda, ut si rei
poposcerit qualitas, canonica
districtio culpam feriat de-
linquentis, non tamquam sit idem
accusator et iudex, sed quasi fama
deferente vel denunciante
clamore sui officii debi-
tum exequatur. Eo semper adhibito
moderamine, ut iuxta iudi-
cii formam sententie forma dicte-
tur. Cum igitur de abbate Pompo-
siano ea nobis frequenter in-
sinuata fuissent, que ab ho-
nestate regulari nimium
dissentiebant, monachi
ad presentiam nostram accedentes quidam
ex ipsis nobis ipsum de symo-
nia, periurio, dilapidatione
ac insufficientia detulerunt.
Contra quos cum idem abbas exci-
peret, quod denunciationem hu-
iusmodi correctio fraterna
evangelica non precesserat,
illis contra asserentibus quod cor-
reptionem huiusmodi premisissent
[illegible] duorum et
monachorum munita fuisset
exhibita, quia tamen super hoc ipsi
non dum contendere desistebant.
Nos ut pro dictam frequentibus
clamoribus excitati ex offi-
cio nostro voluimus inquirere de
premissis, omnes monachos
qui vel contra ipsum vel pro ipso in
accesserant, iuramenti vincu-
lo distringentes, ut de positi-
onibus plenam quam scirent exponerent
veritatem. Quorum depositiones in scrip-
tis redacte cum publicate
fuissent, super eis cepimus
multipliciter disputare, et
quia ex tunc ex confessione mona-
chorum tamen abbatis confessione et
cognovimus, quod non modi-
cam summam pecunie relic-
tam a predecessore suo ex-
penderat, et alia summa
maiori monasterium obliga-
rat. Nos eum quamvis de illa

[illegible]

pbatiōne suspectum ab
aministratiōne abbatie duxi
suspendendū. Quia symonia
multis modis contra ipsm
abbatē videbatur ēē pbata
ipse contra testes multas excep
tiōnes opposuit sup quibus
fuit multipliciter disputa
tum aliis asserentibus in cri
mine symonie sicut et crimi
ne lese maiestatis omnes
indifferenter tam infames
quam criminosos non solum
ad accusandū sed ad testifi
candū esse admittendos. cū
ad instar publici criminis
et lese maiestatis procedat
accusatio symoniaca aliis
contrario respondentibus quod licet
hec duo crimina quantum ad ac
cusatiōnem quasi paria videant
differunt tamen in multis cū
alia pena puniatur et alia pro
altero inferatur et in psonas
accusatorum et testium sit utique
distinguendū. cum non per
accusatores set testes cri
mina comprobentur. Ne
vero vel innocentie puritas
confusa succumberet. vel symo
niace pravitas effugeret impu
nita. nos equitate pensa
ta illas dumtaxat excep
tiōnes oppositas pbandas
admisimus que pbate non
de zelo iustitie sed de mali
gnitatis fomite pcede
viderentur. Idem.

Per tuas litteras intimasti
te dubitare super quadam
epistola decretali quam nos asse
ris edidisse. de testibus ad
mittendis. contra symonia
cam pravitatem nobis q̄
nos illam epistolam que sic i
ncipit quantus ad absolvendam
necessario ediderim. set etiam illam que
sic incipit licet heli. nos
edidisse fatemur. ad cuius intelli
gentiam nos credimus esse dis
tinguendū utrum is contra quem agi
tur de symonia. pravitate. crimi
naliter an civiliter an criminaliter ac
cusetur. utrum agatur secundum iuris
rigorem an secundum temperantiam
equitatis. Item utrum iste
sit regularis qui renuntia
vit mundo an secularis qui
adhuc in mundo consistit. an
inferioris gradus an excelle
ntioris sit dignitatis. ad hec
utrum fuisset an clare opinionis
et bone fame. an contra infama
tus. et an de suspectu utrum
de facili possit puniri an sine
scandalo nequeat condemp
nari. Preterea utrum tes
tes sint idonei an criminosi.
et an sint emendati de crimine
an adhuc perseverent in sue
si crimina sint eadem vel mino
ra an paria vel maiora. utrum
ne testes ex zelo iustitie an
malignitatis fomite deposu
isse credantur. Item utrum
utrum ad symoniacam pravitatem
detegendam sola dicta testium
inducantur an alia et adminicula
suffragentur. Sed hec omnia sunt in
telligentiam illius epistole distin
guenda. Sicut ergo pompo
sianus abbas quem pro tempore removimus
multo erat de symonia. per
iurio. dilapidatione et in
sufficientia graviter infamatus.
et per monachos qui in vita
verant prolixe testimonium in
tam symonia multis modis

[illegible]

ut ex probata. Ipse contra testes inductos exceptiones opposuit conspirationes inde et inimicitias capitales, furti et adulterii, ut eos a testimonio removeret. Nos non ignorantes quod puritas confusa sub eius labe et simonie pravitas effugeret, si puritati illas contra eum exceptiones probandas admitteremus, quibus forte prelatus testes nec zelo iustitie nec malignitatis fomite potuisse constaret, et in conspirationes inimicitias capitales, ceteras autem exceptiones ut furti et adulterii propter enormitatem labis simoniace ad eius comprobationem cetera crimina quasi pro nichilo reputantes duximus repellendas, quoniam etsi probate fidem testium debilitarent in aliquo, non tamen evacuarent, certo in aliis amicis suffragantibus presertim cum testes fuerint de crimine emendati. Tales quoque contra talem talia duximus admittendos non secundum rigorem iuris sed secundum temperamentum equitatis. Cum augeri nondum valeat ut deponeretur ab ordine, sed tantum ut ab administratione amoveretur, quia in minus est dampnosius. Tum quia tales prelati exigentibus causis possunt ab administrationibus amoveri, sicut quorundam religiosorum probata consuetudo de positione non expectata sententia qui male consilius sibi cessit. Idem abbati Gebliacen.

Licet ex iniuncto tibi in Gebliacen. ecclesia fuisses simplex monachus substituendo primo ad regimen ecclesie florentini vim a Lex. Gebliacen. pro sublato de medio ipsa quem prius de filium tuum premissis electionem canonicam teneat, in qua pastore carebat Leodiensis ecclesia, cartam dominis ad Coloniensem ecclesiam que tua est metropolis perficiens ipsius auctoritate Gebliacen. ecclesie nuntium misisti. Postmodum Leodiensi ecclesie fuit episcopus institutus. Is ante receptam electionem de te factam noluit confirmare. Cum vero cui hoc fieri per te voluerat pecunia copiosa sub comminatione anathematis vetuisti ne pro te illi aliquam pecuniam offerret; sed de fratribus de consilio et ignorante te excommunicationis a te facte sententiam venientes promiserunt pecuniam et persolverunt, et sic ab episcopo investituram institutionem ab eo accepisti, tu licet gradum postulabas etc. Quoniam autem sacrorum canonum instituta puniunt qui cum pravitate per eos ecclesias pro pecuniis sunt adepti, eas dimittere teneantur, quia tamen longe dissimile est in prece consensu et expresse aliquid perpetrari vel dari. Quum ergo quod ex prohibitione et voluntatem tuam, ac postmodum inmunem de receptione aliquis te penitus ignorante promisit pecuniam et persolvit, presertim cum is nulla sit tibi consanguinitate coniunctus, indicandum tibi ad penam ut culpa sicut commissum imputari ...

[illegible]

possessionis pecuniam soluendo prouisam aut redimendo solutam aliquis contingeret quod aliquando fieri insidiis inimici permittis dampnosius existeret cum penitens displicet, et sic a se fraudem simoniace reportaret. Filios autem qui dederint pecuniam ut reciperentur, si nutriti constat esse culpabiles quia ei excessus eorum extitit manifestus, quod non iudicatis occultis esse nunc penam canonicam ferendam. Idem decretum Urbani.

Quia nos dux. Conc. it dis. consulendos decreuimus quod si quis clericus condicione uel pacto largiatur aut offerat bona sua ut illa pretextu per prebendam teneat et canonicus admittatur, huius oblacio uel recepcio sine non potuit sine macula symonie, cum talibus omnis pactio uel conuencio cessare debeat iuxta canonicas sanctiones. Si uero pure ac sine pacto uel exactione quilibus offerat rogans humiliter ut in canonicum admittatur et bona sua sibi retinere liceat pro prebenda et eiusdem ecclesie pure concedantur, huius recepcio sine potuit absque scrupulo symoniace prauitatis. Caueat autem dilectio tua ne, quod nobis datum est de manifestis iudicare, tamen nisi si tu scis quod talem commutacionem faciat ea intencione ducatur ut per temporalia bona que offert spiritualia ualeat adipisci, cum qui eum istum admittunt non eciam ei nisi temporalia commoda percipient admissum, sine dubio tam illi quam iste apud districtum iudicem qui scrutator est cordium et cognitor secretorum culpabiles iudicantur. Idem Pon. cart.

Perlatas literas intimasti quod cum .G. in quadam domo canonicorum ordinis suscepisset habitum monachalem a dyocesano episcopo fuit illic ad cōnū ordinatus, sed post modum didicit ex relacione quorumdam quod ex multo ciens commiserat in eum symoniam (?) quod in monachum susceptum formidat ordine ministrare, nolens ab eodem episcopo ad superiores ordines promoueri. Nos itaque in ordine sic suscepto secure ministret, sed contra conscienciam ad superiores non ascendat, ne forte edificet ad iehennam. Licet ergo quod cum conscienciam nimis habeat scrupulosam, qui in difficultate huius sit collapsus quod inde non euadet nisi deponat errorem. Idem Cantuariensi episcopo.

Tam presulis exigentibus corda quorum symoniaca prauitas depraua[uit]. Sane peruenit ad audienciam nostram quod cum olim quidam suffraganei tui pro crismate eciam consueuerint accipere pecunie quantitatem, non metuentes penam eciam canonicam correpcione tuam eiusdem accipientes per faciendo solemnis anticipant, recipientes in media quod recipere consueuerunt post pascha et tamen recipiendi consimiliter nomen denariorum uariant, denarios quos prius crismales nunc paschales dicebant.

[illegible]

[illegible]

consuetudinem medie vel nisi participes. c. s. ¶ Cum non expresse exprimatur venditionis species qui recipit plus pretii quam conferat possessio, et gratis sit gratia conferenda, mandamus quatenus talium excessus corrigas per te ac suffraganeos tuos et comprovinciales et tam illicita exactione presentes quam aliorum culpa tibi obviam et negligentiam non imputetur ad penam, pravam illam consuetudinem de tua provincia studeas abolere per quam etiam ab investitura ecclesiarum quandam argenti summo res vero decanum vacantem albam sibi dari postulant vel etiam in solum pecunie quantitatem. Idem.

Per tuas nobis litteras intimasti quod cum N. lator presentium clericus in sacerdotem ordinari et cum titulum non haberet quendam presbyterum exoravit ut ipsum ad ecclesiam sue titulum presentaret. Quod cum ille facere recusaret ipse illi firmiter repromisit quod nunquam nisi presentaret eum in ecclesia sua aliquam peteret portionem, et sic ad presentationem ipsius extitit ordinatus, nec se egisse in hoc vitium aliquod intellexit. c. s. ¶ Nos igitur t. t. r. quod non cum eo fuit misericorditer dispensandum, nec ad superiores ascendere nec in suscepto debet in ordine ministrare. Idem.

Consuluit quam incuria vestra in nova tamen vel alias ecclesiarum receptionem pecuniam obtinere volunt tamen emittes qui vendentes cum symone procedunt et ab illa ecclesia in canonicum dare et tunc mentiam dare pecuniam ac cape nolunt iuste excludi. Idem in concilio generali.

Sicut pro certo didicimus in pluribus locis per plures personas quasi columbas in templo vendentibus fiunt exactiones et extorsiones turpes et prave pro consecrationibus episcoporum, benedictionibus abbatum et ordinibus clericorum, estque taxatum quantum sit isti vel illi quantumve alteri vel alii persolvendum. Et ad cumulum damnationis maioris quidam turpitudinem et pravitatem huiusmodi nituntur defendere per consuetudinem longo tempore observatam.

¶ Tantum igitur abolere volentes abusum consuetudinem huiusmodi que magis dicenda est corruptela penitus reprobamus, firmiter statuentes ut pro his sive conferendis sive collatis nemo quidquam quocumque pretextu exigere vel extorquere presumat. Alioquin et qui receperit et qui dederit huiusmodi penitus pretium cum Giezi et Symone condempnetur. Idem.

Quoniam symoniaca labes adeo plerasque moniales infecit ut vix aliquas sine pretio recipiant in sorores paupertatis pretextu volentes huiusmodi vitium palliare, ne id de cetero fiat penitus prohibemus, statuentes ut quecumque de cetero talem commiserit pravitatem tam recipiens quam recepta sive sit subdita sive prelata sine spe restitutionis de suo monasterio expellatur et locum arctioris regule ad agendam perpetuam penitentiam retrudenda. ¶ De his autem que ante hoc synodale statutum taliter

[illegible]

[illegible] (gloss, upper part of page)

... sunt recepte, ita duximus providendum ut remote de monasteriis que perperam sunt ingresse, in aliis locis eiusdem ordinis collocentur. Quod si forte propter nimiam multitudinem alibi nequiverint commode collocari, ne dampnabiliter in seculo evagentur, recipiantur in eisdem monasteriis dispensative de novo, mutatis prioribus locis et inferioribus assignatis. Hoc etiam circa monachos vel alios regulares decernimus observandum.

Cum ne pro simplicitate et ignorantia se valeant excusare, pravitatem simoniacam volumus ut diocesani episcopi singulis annis hoc faciant per suas dioceses publicari. Idem.

Ex solicitudinis. Idem. De quibusdam episcopis quod decedentibus ecclesiarum rectoribus ipsas interdicto supponunt nec permittunt aliquos in eisdem institui donec episcopis certa summa pecunie persolvatur. Et c.

Preterea cum miles aut clericus domum religionis ingreditur vel apud religiosos eligit sepulturam, etsi nichil loco religioso reliquerit, difficultates ingerunt et malicias donec aliquid muneris manus contingat eorum. Cum igitur non solum a malo sed ab omni specie mali secundum apostolum abstinendum, exactiones huiusmodi penitus inhibemus. Quod siquis transgressor extiterit, exacta duplicata restituat, fideliter in usus locorum in quorum fuerint solita dispendium fideliter convertenda. Idem.

Ad apostolicam sedem frequenti. Idem. Ad apostolicam relatione pervenit quod quidam clerici pro exequiis mortuorum et benedictionibus nubentium et similibus pecuniam exigunt et extorquent, et si forte eorum cupiditati non fuerit satisfactum, impedimenta fictitia fraudulenter opponunt. Econtra vero quidam laici laudabilem consuetudinem erga sanctam ecclesiam pia devotione fidelium introductam ex fermento heretice pravitatis nituntur infringere sub pretextu canonice pietatis. Quapropter super his pravas exactiones fieri prohibemus et pias consuetudines precipimus observari, statuentes ut libere conferantur ecclesiastica sacramenta, sed per episcopum loci veritate cognita compescantur qui malitiose nituntur laudabilem consuetudinem immutare. Honorius III. universis abbatibus et fratribus Cisterciensis ordinis.

Ne dei ecclesiam et in stella hominis sollempnitates in electis abbatibus ordinis vestri fieri prohibentes ad instantiam vestram episcopi ea sint forma professionis contenti quam ab origine vestri ordinis noscitur instituta, que talis est: Ego abbas frater Cisterciensis ordinis subiectionem et reverentiam et obedientiam a sanctis patribus constitutam secundum regulam sancti Benedicti tibi domine episcope tuisque successoribus canonice substituendis et sancte sedi apostolice salvo ordine meo perpetuo me exhibiturum promitto. Gregorius IX. priori sancti [illegible] in ecclesia.

Iacobus canonicus ecclesie vestre proposuit quod cum ipse in ecclesia a parvulis sit receptus in canonicum et in fratrem eiusdem canonice pro tempore pervenientium ac preben...

[illegible] (gloss, lower part of page)

sibi assignare recusant quandam consuetudinem impendentes quam pro introitu debet a canonico recepto denuo, quod cum constet, quod si est ita, dictos canonicos ut tali consuetudine non obstante sibi sicut in ceteris prouentibus prebendas prouideant, appellatione remota compellas. Idem.

Si quis ordinauerit seu ad ordinem presentauerit aliquem per promissionem uel iuramentum ab eo recipiens quod super prouisione sua non inquietet eundem ordinatorem a collatione, presentator uero ab executione ordinum per triennium, et ordinatus ab ordine sic suscepto donec dispensationem super hoc sedis apostolice optinere meruerint, nouerint se suspensos.

Mandato nostro recepto. Idem. Recepto ut cum monachis qui per simoniam dato aliquo locum in monasteriis sunt adepti, frequenti constitutione generali consilii dispensares, licet mandatum apostolicum ad abbates extendi, tamen generatione spirituali et temporali, quia nullo pacto status animi perdere te uolumus, tanta equitate cum delinquentibus sufficiat per solam penitentiam suo satisfacere creatori, eos per simoniam ibi non teneri. Alexander III. Ne

Preterea prelati qui uices suas sub quodam annuo censu quibusdam presbyteris sub precio statuunt qui decani uocantur, et pro certa pecunie quantitate episcopalem iurisdictionem exercent, presenti decreto statuimus ut qui de cetero p[ro]

super posito officio suo priuetur, et episcopus conferendi hoc officium potestatem hoc officium potestate amittat. Idem Exoniensi.

Quoniam in quibusdam partibus decani quidam et presbyteri ad agendas uices episcoporum seu archidiaconorum et terminandas causas ecclesiasticas sub annuo precio statuuntur, quod ad sacrorum canonum et subuersionem iudiciorum non est dubium redundare, id ulterius fieri prohibemus. Quod si quis de cetero fecerit, remoueatur a clero. Episcopus autem qui hoc sustinuerit et ecclesiastica iudicia pariter sua dissimulatione peruerti, districtione canonica percellatur. Idem.

Quoniam enormis quedam consuetudo in quibusdam locis contra sanctorum patrum instituta inualuit, ut sub annuo precio sacerdotes ad ecclesiarum regimen statuantur, ne id fiat modis omnibus prohibemus, quia dum sacerdotium sub huiusmodi mercede annuali disponitur, ad eterne retributionis premium consideratio non habetur. Idem

Exoniensi. Teconiensi episcopo. Quoniam magistro W. recepimus quod cum ecclesiam de Capella ab persona eius ad annuum censum tenendam suscepisset, pro certo precio[?]. Et ipse autem quamuis eam per IIII annorum spacium tenuisset, auferre presumpsit, quamuis ei prestita fide firmauerit quod usque ad statutum terminum nullam ei exinde molestiam uel grauamen inferret, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus quatenus si constiterit ita esse, eum districte compellas ut prefatam ecclesiam

[illegible]

restituat uel ad tinnum constitutum. Et qui inde ceperint eandem permittant pacifice possidere. Alexander III.

Quoniam ecclesia dei sicut pia mater providere tenetur ne pauperibus qui parentum opibus iuvari non possunt legendi ac proficiendi opportunitas subtrahatur, per unamquamque cathedralem ecclesiam magistro qui clericos eiusdem ecclesie et scolares pauperes gratis doceat competens beneficium aliquod prebeatur. Preterea pro docendi licentia nullus pretium exigatur vel sub obtentu alicuius consuetudinis ab eis qui docent aliquid queratur, nec docere quemquam qui sit idoneus petita licentia interdicat. Qui autem venire contra presumpserit ab ecclesiastico fiat beneficio alienus. Dignum quippe esse videtur ut in ecclesia dei fructus sui laboris non habeant qui cupiditate animi vendendo licentiam docendi ecclesiasticum profectum nititur impedire. Alexander III Wintoniensi episcopo.

Prohibeas ne [illegible] episcopo. Pro licentia tua pro licentia docendi exigatur aliquid aut etiam promittatur, et si quid uero pro ea solutum fuerit uel promissum, remitti promissum facias et restitui appellatione cessante solutum, sciens quod scriptum est: gratis accepistis, gratis date. Sane si quis duxerit magistros in locis congruis instituere, tibi liceat appositis ibi aliquorum instructioni preficere viros idoneos, providendo

docendi. Idem.

Quanto Gallicana ecclesia [...] dignos esse ad eorum visionem censemus qui nomen magistri scolarum et dignitatem assumunt et sine certo precio ecclesiasticis viris docendi alios licentiam non impendunt. Cum autem hec prava consuetudo a cupiditatis radice processerit et decorem et modum ecclesiastice honestatis confundat, consuetudinem ipsam de universis ecclesiis extirpandam sub anathematis interminatione decrevimus, districte precipientes ut quicumque viri idonei et litterati voluerint regere studia litterarum, sine molestia et exactione qualibet scolas regere permittant. Si qui vero huius prohibitionis vel precepti extiterint transgressores, eos officiis et dignitatibus spolietis. Innocentius III in concilio generali.

Quia nonnullis propter inopiam et legendi studium et opportunitas proficiendi subtrahitur, in Lateranensi concilio pia fuit institutione provisum ut per unamquamque cathedralem ecclesiam magistro qui clericos eiusdem ecclesie aliosque scolares pauperes gratis instrueret, aliquod competens beneficium preberetur, quo docentis relevaretur necessitas et via pateret discentibus in doctrinam. Verum quoniam in multis ecclesiis id minime observatur, nos predictum roborantes statutum adicimus ut non solum in qualibet cathedrali ecclesia sed etiam in aliis quarum sufficere poterunt facultates constituatur magister idoneus a prelato cum capitulo seu maiori

[illegible]

[illegible gloss]

ut et alios in parte capituli eligendus, qui clericos ecclesiae ipsius et aliarum gratis in grammatica facultate et aliis instruat iuxta posse. Sane metropolitana ecclesia theologum nihilominus habeat, qui sacerdotes et alios in sacra pagina doceat, et in his praesertim informet, quae ad curam animarum spectare noscuntur. Assignetur autem cuilibet magistrorum a capitulo unius praebendae proventus, et theologo a metropolitano tantumdem, non quod propter hoc efficiatur canonicus, sed tamdiu reditus ipsos percipiat, quamdiu perstiterit in docendo. Quod si forte de duobus ecclesia metropolitana gravetur, theologo iuxta modum praedictum ipsa provideat; grammatico vero in alia ecclesia suae civitatis sive dioecesis, quae sufficere valeat, faciat provideri. Honorius III. Super specula. Et infra. Volumus autem ut statutum in generali concilio de magistris theologis per singulas metropoles statuendis inviolabiliter observetur, statuentes ut, quia super hoc caritate maiori se possent forsitan aliquando excusare, ab ecclesiarum capitulis et praelatis ad theologicae professionis studium aliqui docibiles destinentur, qui cum docti fuerint, in dei ecclesia velut splendor fulgeant firmamenti, ex quibus postmodum copia possit haberi doctorum, qui velut stellae in perpetuas aeternitates mansuri ad iustitiam valeant plurimos erudire. Quibus si proprii proventus ecclesiastici non sufficiant, praelati necessaria subministrent. Et infra. Docentes vero in theologica facultate dum in scholis docuerint, et studentes in ipsa integre per annos quinque percipiant de licentia sedis apostolicae proventus praebendarum et beneficiorum suorum, non obstante aliqua alia consuetudine vel statuto, cum denario fraudari non debeant in vinea domini operantes. Ex. xx. Matth.

De iudaeis et sarracenis et eorum servis. Rubrica.

Praesenti decreto sancimus ut nullum mancipium christianum iudaeo fiat, sed datis xii. solidis pro quolibet bono mancipio ipsum quicumque christianorum seu ad ingenuitatem seu ad servitutem licentiam habeat redimendi, quia nephas est quem Christus redemit blasphemi Christi in servitutis vinculis detinere.

Gregorius IX. episcopo Lucensi. Multorum ad nos. Et infra. Nulli iudaeo liceat christianum mancipium in suo dominio retinere, sed si qua apud eos inventa fuerint, libertas eis fiet. Et infra. Illos vero qui in possessionibus eorum sunt, licet legum districtione sint liberi, quia tamen colendis terris eorum diutius adhaeserunt, ut potestate dominii locis debentes ad colenda rura remaneant et consuetas pensiones praebentes praedictis viris, cuncta quae de colonis vel originariis iura praecipiunt peragant, et nihil eis extra hoc oneris indicatur. Et si quis christianum de iudaeis vel ad alium transferre locum vel ad a[lium]

[illegible gloss]

[illegible]

illud obsequium retinere
noluerint ipse sibi imputet
qui ius colonarium et eius
dominium sibi iniuris servitute
damnavit. Idem.

Iudaei de civitate et sicut
legalis diffinitio iudaeos no-
vas non patitur erigere
synagogas: ita eos sine in-
quietatione veteres habere
permittit. Alexander III.

Quia super his etc. gra-
tut iudicias ne iudaei ho-
stia vel fenestras in die pa-
rasceue aperta non habeant sed
clausa teneant tota die.

Ex conc. Lat.

Iudaei seu Saraceni nec
sub alendorum puerorum suorum ob-
tentu nec pro servitio nec alia
qualibet causa christiana mancipia
in domibus suis permittantur habere. Ex-
communicentur autem qui cum eis
praesumpserint habitare. Et infra. Si
qui praeterea deo inspirante ad
fidem se converterint christianam a
possessionibus suis nullatenus ex-
cludantur cum melioris conditionis
ad fidem conversos esse oporteat
quam antequam fidem susceperant
habebant. Si autem secus
fuerit factum principibus seu pote-
statibus eorundem locorum iniungimus
sub poena excommunicationis ut portionem
hereditatis suae et bonorum suorum
ex integro eis faciant exhiberi.

Idem in conc. Lat.

Ita quorundam animos occu-
pavit saeva cupiditas ut
qui glorientur nomine christiano Sar-
racenis arma ferrum et li-
gamina deferant galea-
rum et pares aut etiam superiores in
malitia fiant ut dum ad
impugnandos christianos arma eis
et necessaria subministrant. Et
sunt qui pro cupiditate sua
in galeis et piraticis Sarace-
norum navibus regimen et curam
gubernationis exercent: tales
ab ecclesiastica communione prae-
cisos et excommunicationi subiec-
tos rerum suarum per principes ca-
tholicos et consules civitatum
privatione mulctari et capi-
entium fieri suos censemus.
Praecipimus etiam ut per ecclesias ma-
ritimarum urbium crebra et sollem-
pnis in eos excommunicatio proferatur.

Consuluit nos. Idem.

Iudaeos novas construere syna-
gogas ubi non habuerunt pati
non debes; verum si antiquae corru-
erint vel ruinam minantur
ut eas reaedificent potest aequa-
nimiter tolerari, non autem ut
eas exaltent aut amplio-
res aut pretiosiores faciant
quam antea fuisse noscuntur;
qui utique pro magno debent
habere quod in veteribus synagogis suis
observantiis tolerentur. Idem.

Ad haec omnibus christianis qui
sunt in iudaeorum mancipio penitus
interdicatis et [illegible] dis-
[illegible] ne iudaeorum famulos
se assidue pati quam mercede ex-
ponant, quia et obstetricibus et
nutricibus eorum prohibere curetis
ne infantes iudaeorum in eorum do-
mibus nutrire praesumant. Et
Quia iudaeorum mores et nostri
in nullo concordant, et ipsi de fa-
cili ob continuam conversationem
et assiduam familiaritatem
ad suam superstitionem et per-
fidiam simplicium animos in-
clinarent. Clemens III.

[illegible]

[illegible]

Sicut iudei etc. Statuimus ut nullus invitos et nolentes iudeos ad baptismum venire compellat. Si quis vero ad christianos causa fidei confugerit postquam voluntas eius fuerit patefacta christianus absque calumpnia efficiatur. Quippe christi fidem habere non creditur qui ad christianorum baptismum non spontaneus sed invitus cogitur pervenire. Nullus etiam christianus eorum quilibet sine iudicio terrene potestatis aut vulnerare vel occidere vel suas pecunias auferre presumat, aut bonas quas hactenus habuerint consuetudines immutare. Preterea in festivitatum suarum celebratione quisquam fustibus vel lapidibus eos nullatenus perturbet, neque aliquis ab eis coacta sibi servicia exigat, nisi que ipsi preterito tempore facere consueverunt. Ad hec malorum hominum pravitati et avaricie obviantes decernimus ut nemo cimiterium eorum iudeorum mutilare aut invadere audeat, sive obtentu pecunie corpora humata effodere. Si quis autem huius decreti tenore cognito quod absit contraire presumpserit, honoris et officii sui periculum patiatur aut excommunicationis sententia plectatur, nisi presumptionem suam digna satisfactione correxerit. Idem.

Quam sit laudabile et quam sit expers periculi omnibus annuentes tibi tuisque sociis ad predicandam christi fidem paganis exhibitis apostolica auctoritate concedimus ut nobis his clericis cum modestia et gratiarum actione servata tempore qualitate [illegible] sanctiones ut liceat qui nobis ab ipsis infidelibus exponitur insuper in diligentiis ut que alii religiosi seu clerici pro convertendis ad amandum gentibus evangelicam veritatem regressi exhibita prelatorum suorum licentia tibi volumus adhoc [illegible] absolutione quibus liberam habeant exsequendi auctoritate apostolica facultatem.

Significavit nobis. Idem. Fraternitas tua quod aliqui tuorum civium in Alexandriam valeant pro facultati precipuandis concivibus suis qui illic in captivitate tenentur habere arbitrium licere posse ferrum in navibus suis vel alio modo illuc deferant, vel possint in sarracenis excepto redemptionis articulo aliquo commodum vel subsidium pervenire, quod et coram te iuramento firmabunt. Illi qui post treugam in christianos populos factam cum comitio Alexandriam advenerunt, si detulerint in eos prohibitas causa lucrandi, excommunicationis vinculum non evadunt, sicut nec illi qui ipsos omnes prius non euntes in eos eis prius illos destinarunt. Ad ultimum illos qui iuraverunt se amplius in terram sarracenorum et maxime [illegible] nisi pax esset inter christianos et ipsos, et post treugam factam venerunt illuc eo dicto illa de pace ante treugam habita ab excommunicationis vinculo non absolvimus. Idem.

Quod olim preceptum fuit etc. Sane licet sit fuit in concilio Lateranensi districtius inhibitum, nos tamen in excommunicationi supponimus qui amplius cum sarracenis in eorum minime habuerint vel per se vel per alios navibus seu quocumque alio m-

[illegible]

genio eis aliquid in subsidia
seu consilia quamdiu inter nos
et illos guerra duraverint du
xerint imputanda. Item.
... nec per vos nec per
alias naves nec alio quocum-
que modo aut ingenio eis machina-
menta consilia vel alia subsidia
transmittatis ne si aliquis in
sua malicia duraverit secus a-
gere presumpserint non solum ipso
iure incidant in excommunicationem illam
verum etiam dei iudicium in-
currant. Innocentius III. archiepiscopo
senonensi et episcopo parisiensi.

Etsi iudeos quos propria
culpa submisit perpetue servitu-
ti pietas christiana receptet et su-
stineat cohabitationem eorum igi-
tur tamen nobis esse non debent ut red-
dant christianis pro gratia contumeliam
et de familiaritate contemptum.
qui tanquam misericorditer in nostram fa-
miliaritatem admissi nobis
illam retributionem impendunt
quam iuxta vulgare proverbium
mus in pera serpens in gremio et
ignis in sinu suis consueve-
runt hospitibus exhibere. Ac-
cepimus autem quod iudei faciunt
christianos filiorum suorum nutrices
et quod non tantum dicere sed et nephandum
est cogitare cum in die resurrectio-
nis dominice illas recipere corpus
et sanguinem ihesu christi contigerit per
triduum antequam eos lactent lac
effundere faciunt in latrinam. alia
insuper contra fidem catholicam
detestabilia et inaudita commit-
tunt propter que fidelibus est verendum
ne divinam indignationem in-
currant. Cum eos perpetrare
paciuntur indigne que fidei nostre
confusionem inducunt. Et in ...

habeant et ne de cetero nutrices et
servientes habeant christianos ne fi-
lii libere filiis famulentur ancille sed tanquam
servi a domino reprobati in cuius mor-
tem nequiter coniurarunt se saltem per
effectum operis recognoscant servos
illorum quos christi mors liberos
et illos servos effecit etc. Si
vero nutrices et servientes dimise-
rint christianos sub excommunicationis pena in-
hibeatis omnibus christianis districte
ne cum eis commercium aliquod aude-
ant exercere. Idem.

Postulasti quid tibi de iudei
pro quo debeas qui manus iniecit
in quendam clericum violentas. Ad
quod breviter respondemus quod si dominus iudeus tue
iurisdictionis existit ipsum pena
pecuniaria punias vel alia
sicut consuevit temporali leso faciens
satisfactionem congruam exhiberi.
Alioquin dominum eius moneas et in-
ducas ut passo iniuriam et ec-
clesie ab eo satisfieri faciat com-
petenter. Quod si dominus eius neglexerit ad-
implere tu christianos per censuram ecclesiasticam
ne cum ipso iudeo aliquod satisfa-
ciat presumant commercia exercere.
Idem in concilio generali.

In nonnullis provinciis a christia-
nis iudeos seu sarracenos ha-
bitus distinguit diversitas.
Sed in quibusdam sic quedam
inolevit confusio ut nulla differentia
discernantur. Unde contingit interdum
quod per errorem christiani iudeorum seu
sarracenorum et iudei seu sarra-
ceni christianorum mulieribus commisceantur.
Ne igitur tam dampnate commix-
tionis excessus per velamen er-
roris huiusmodi excusationis
possint habere diffugium statuimus
ut tales utriusque sexus in omni christi-
anorum provincia et omni tempore qua-

Ad liberandam. et infra. excommunicamus. nos. Jo. sic. s. e. ita. c. quod olim. privatione. hoc totum habes. s. e. ita. totum quod excommunicatos totum quod lucratum quod ad eos pervenit ex hoc commercio debent dare in subsidium terre sancte. magis de suo hoc fecimus et est similis etiam ubi ut in eo quod totum dupli restituit. j. de iniur. consuluit. xxiii. q. iii. puniantur. et c. sequitur. talibus simoniace quod in more ...

Vide c. i. in fi. s. de sti. re. eique. s. de cal. c. ii. ff. de penis. l. ea... ff. de pos. bona fides. j. fa. in fi. v.

Ex speciali. et infra. generali conc. s. e. c. ii. cum sit. et liiii. di. nulla. Non suspectum. qui fidelis et sine fraude illud officium exerceat ne forte servis christianis sicut elias et ceteris qualis fuit ioseph de quo habes. xxiii. q. ii. ait qui fuit dispensator pharaonis.

Pro illis. et infra. fine. s. e. t. l. et ii. et cum deo ... animo quod eo voluntas ipsius fuit patefacta quod vellet ad christum et unitatem modis

tate vitus publice ab aliis populis distinguentur. In diebus autem lamentationis dominice passionis in publicum minime prodeant eo quod nonnulli ex ipsis talibus sicut accepimus diebus ornatius non erubescunt incedere ac christianis qui sacratissime passionis memoriam exhibentes lamentationis signa pretendunt illudere non formidant. Hoc autem districtissime prohibemus ne in contumeliam creatoris prorumpere presumant. Et quoniam illius dissimulare non debemus obprobrium qui probra nostra delevit, precipimus presumptores huiusmodi per principes seculares condigne animadversionis adiectione compesci, ne crucifixum pro nobis aliquatenus blasphemare presumant. Idem in eodem.

Cum sit nimis absurdum ut blasphemus in christianos vim potestatis exerceat quod super hoc toletanum concilium provide statuit, nos propter transgressorum audaciam in hoc generali concilio innovamus, prohibentes ne Iudei in publicis preferantur officiis quum sub tali pretextu sint christianis plurimum infesti. Si quis autem eis tale officium commisit per provinciale concilium quod singulis annis precipimus celebrari monitione premissa districtione congruenti compescatur. Officiali vero huiusmodi tamdiu christianorum communio in commerciis et aliis denegetur donec in usus pauperum christianorum secundum providentiam diocesani episcopi convertatur quicquid fuerit a christianis adeptus occasione officii sic suscepti. Et officium cum pudore dimittat quod irreverenter assumpsit. Hoc idem extendimus ad paganos. Idem.

Ad liberandam terram sanctam. et infra. Excommunicamus et anathematizamus illos falsos et impios christianos qui contra ipsum Christum et populum christianum Saracenis arma ferrum et lignamina deferunt galearum eos etiam qui eis galeas vendiderint vel naves quique in piraticis Saracenorum navibus curam gubernationis exercent, vel in machinis aut quibuslibet aliis aliquod eis impendunt consilium vel auxilium in dispendium terre sancte ipsosque rerum suarum privatione mulctari et capientium servos fore censemus. Precipientes ut per omnes urbes maritimas diebus dominicis et festivis huiusmodi sententia publice innovetur et talibus gremium ecclesie non aperiatur nisi totum quod ex commercio tam damnato perceperunt et tantundem de suo in subsidium terre sancte transmiserint, ut equo iudicio in quo deliquerint puniantur. Quod si forte solvendo non fuerint sic alias reatus talium castigetur quod in pena ipsorum aliis interdicatur audacia similia presumendi. Gregorius IX Astoricensi et Lucensi episcopis.

Ex speciali quam erga illustrem regem Portugalie gerimus caritatis affectu et infra. Mandamus quatenus ipsum regem inducatis ne in officiis publicis Iudeos christianis preficiat sicut in generali concilio continetur. Et si forte christianos suos Iudeis vel paganis christianis tunc deputet de gravaminibus inferendis christianis vel eorum non suspectum per quem Iudei sive Saraceni sive christianorum iniuriam

fidem christi impugnare videntur plus puniuntur quod tandem pro pena dare compelluntur in subsidium terre sancte et nemo duplum tunc ... quod nisi ...

est simonis et vindicatur. xxiiii. q. i. ii. affectamus et laudamus ut ... filii. coll. ix. in fi. ubi dicit in delicto non equali paria et immitere penas iniustum putamus. v. in quo deliquerunt. sic. s. de emu. ec. c. ult. et s. de iur. pa. pastoralis.

et s. de exp. cum litteris. et s. de fo. c. nullus. si xxi. q. ii. de vito. et xxvii. q. iii. ff. et de ep. c. l. sic alias. quod potest ... vituperibus loco pene. xiiii. q. vi. si res. et xii. q. ii. Fraternitas. et v. q. vi. quod institutis. v. aliis interdicatur. sic quod pena unius est metus aliorum. ut ii. q. vii. quia. s. de of. or. irre. s. de tem.

ex toto iungens sive paganis dummodo infra tres menses illum venalem exponat ut c. fraternitatem. v. xxii. et de q monetam ... vivunt. s. de illa q est in usu in loco illo. ar. ff. de l. ii. nuis. et ff. de l. i. si pruis. quod si non sit qui solvat illos. xii. s. de hoc dictum est. s. e. c. i. v. si autem in fra tres eo ipso quod non exponit eum infra tres menses venalem presumitur quod non eum iniuriam emit. sed ad serviendum sibi. vide in illo pro dato porrigatur ad primum libertatis. nec admittetur probatio iudicium eius hoc sit presumptio iuris ex qua ius statuitur. ut liiii. di. fraternitatem. et c. intellige per istud

Prerogativa consequitur. Idem.
Qui in mero baptizati
vel baptizari volente eum
fuerat vel invitio finem recti-
ne, quia si quem non dum ad
fidem conversum eum in animo
in eum et postmodum faciunt
sit vel fieri desiderat eiusmodi
datis pro eo .xii. sol. ab illius
fine primus subtrahatur.
Sicut antea .i. tres menses eum
veniam non exponitur ad
sibi finiendo enim eum de-
nec ipse veniende ne tamen in
detur, quaerens nullo dato pro-
eo provocatur ad primam li-
bertatem. Stephanus papa universis
omnibus episcopis. De haereticis. Rubrica.
Dubius .xii.
Dubius in fide infidelis
est, nec eis omnino cre-
dendum est, qui fidem in-
fidelitatis ignorant. Leo papa.
Qui alios, cum possit, ab
errore non revocat, se ipsum
errare demonstrat. Aug.
de fide catholica.
Firmissime tene et nulla-
tenus dubites omnem
haereticum sive schismaticum cum
diabolo et angelis eius aeterni
ignis incendio participandum,
nisi ante
finem vitae catholicae incorpo-
ratus et redintegratus fuerit ecclesiae. Et post
pauca. Omni homini qui
ecclesiae catholicae non tenet
unitatem, neque baptismus, neque
eleemosyna quamvis copi-
osa, neque mors pro nomine Christi
suscepta proficere poterit ad sa-
lutem. Greg. Anastasio
Antiocheno.
Fraternitatis tuae scripta ce-

lestinus atque Pelagius in E-
phesina synodo sunt damnati.
In quomodo poterunt illa re-
cipi quorum damp-
nati auctores. Ex concil.
Si quis episcopus. Carthaginiensi.
Praetulerit heredes extraneos a consan-
guinitate sua vel haereticos vel consan-
guineos aut paganos praetulerit,
saltem post mortem ei anathema
dicatur, atque eius nomen inter Dei sacer-
dotes nullo modo recitetur.
Ex eodem.
Ideo qui catholici non sunt
etsi consanguinei fuerint episcopi vel presbyteri
nihil conferant de rebus suis, quod de
episcopis et presbyteris dictum est, de
reliquis clericis eiusdem. Alex.
III. Remensi archiepiscopo.
Cum Christus perfectus sit Deus
et perfectus sit homo, quae [...] sub a-
nathemate interdicas ne quis
de cetero dicere Christum non esse aliquid
secundum quod est homo, quia sicut Christus verus est
Deus, ita verus est homo ex anima ratio-
nali et humana carne subsistens.
Ex concilio Lateranensi.
Sicut ait beatus Leo, etsi quia in
partibus Tolosanis haereticos quos
alii Catharos, alii Patarenos, et
alii aliis nominibus vocant, invalu-
it damnata perversitas, eos
et defensores et receptores eorum
anathemati decernimus subiacere, sub
anathemate prohibemus ne quis eos
in domo vel in terra sua tenere vel fo-
vere aut negotiationem cum eis
exercere praesumat. Si autem in hoc
peccato decesserint, non sub privilegiorum
nostrorum cuilibet indultorum obtentu
nec sub aliqua alia occasione aut oblatio
pro eis fiat aut inter Christianos acci-
piant sepulturam. Lucius III.
Ad abolendam diversarum haeresium

[illegible]

qui de sacramento corporis et sanguinis domini nostri Iesu Christi, de baptismo, seu de peccatorum confessione, matrimonio vel reliquis sacramentis ecclesiasticis aliter sentire aut docere non metuunt quam sacrosancta Romana ecclesia praedicat et observat; et generaliter quoscumque eadem Romana ecclesia vel singuli episcopi per dioeceses suas cum consilio clericorum vel clerici ipsi sede vacante cum consilio, si oportuerit, vicinorum episcoporum haereticos iudicaverint, pari vinculo perpetui anathematis innodamus. etc.

Praesenti nihilominus ordinatione sancimus, ut quicumque manifeste fuerint in haeresim deprehensi, si clericus est vel cuiuslibet religionis obumbratione fuscatus, totius ecclesiastici ordinis praerogativa nudetur, et sic omni officio et beneficio spoliatus ecclesiastico, saecularis relinquatur arbitrio potestatis animadversione debita puniendus, nisi continuo post deprehensionem erroris ad fidei catholicae unitatem sponte recurrere et errorem suum ad arbitrium episcopi regionis publice consenserit abiurare et satisfactionem congruam exhibere.

Laicus autem, nisi, prout dictum est, abiurata haeresi et satisfactione exhibita confestim ad fidem confugerit orthodoxam, saecularis iudicis arbitrio relinquatur, debitam recepturus pro qualitate facinoris ultionem.

Illos quoque, qui post abiurationem erroris vel postquam se, ut diximus, proprii antistitis examinatione purgaverint, deprehensi fuerint in abiuratam haeresim recidisse, saeculari iudicio sine ulla penitus audientia decernimus relinquentes. Statuimus insuper, ut comites, barones, rectores et consules civitatum et aliorum locorum iuxta commonitionem episcoporum praestito corporaliter iuramento promittant, quod fideliter et efficaciter, cum ab eis fuerint requisiti, ecclesiam contra haereticos et eorum complices adiuvabunt bona fide iuxta officium et posse suum.

Si vero id observare noluerint, honore quem obtinent spolientur, et ad alios nullatenus assumantur, eis nihilominus excommunicatione ligandis, et terris eorum interdicto ecclesiae supponendis. Civitas autem quae his decretalibus institutis duxerit resistendum, vel secundum commonitionem episcopi punire neglexerit resistentes, aliarum careat commercio civitatum, et episcopali se noverit dignitate privandam.

Si qui vero sunt qui a lege dioecesanae iurisdictionis exempti soli subiaceant sedis apostolicae potestati, nihilominus quae sunt contra haereticos instituta episcoporum subeant iudicium, et eis in hac parte tamquam a sede apostolica delegatis non obstantibus immunitatis suae privilegiis obsequantur.

Innoc. iii.

Vergentis in senium saeculi corruptelam etiam in terris iuris imperialis iurisdictioni subiectis bona haereticorum statim iussimus publicari, et in aliis id fieri praecipimus per potestates et principes saeculares, quos ad id exequendum, si forte neglexerint, per censuram ecclesiasticam appellatione remota compelli volumus. Et deinceps nec ad eos bona eorum ulterius revertantur, nisi eis

[illegible]

ut hic dicitur, sed dicit lex C. de naufragiis (?) ... cognominis ... de uestiariis ... quod filii catholici propter hoc hereditate paterna non priuantur ... modum criminis sicut in C. eod. lege ... filii puniuntur quo ad bona ut hic dicit ...

...ad cor reuertentibus et abnegantibus hereticorum consortium misereri aliquis uoluerit, ut temporalis saltem pena corripiat quem spiritualis non corrigit disciplina. Cum enim secundum legitimas sanctiones reus lese maiestatis punitus capite bona confiscantur eorum, filiis suis uita solummodo ex misericordia conseruata, quanto magis qui errantes in fide Dominum Dei filium Iesum offendunt a capite nostro, quod est Christus, ecclesiastica debent districtione precidi et bonis temporalibus spoliari, cum longe sit grauius eternam quam temporalem ledere maiestatem. Nec huius seueritatis censuram orthodoxorum exheredatio filiorum, qui quasi in cuiusdam miserationis pretextu debet ullatenus impedire, cum in multis casibus etiam secundum diuinum iudicium filii pro patribus temporaliter puniantur: et iuxta canonicas sanctiones quandoque feratur ultio non solum in auctores scelerum, sed etiam in progeniem dampnatorum.

Idem.

Ut ad nisus nostros tanto consurgeret efficacius, quia plus timeri solet quod specialiter iniungitur quam quod generaliter imperatur, nobis aduocatis et scriniariis firmiter inhibemus, ne hereticis, credentibus, fautoribus uel defensoribus eorundem in aliquo prestetis auxilium, consilium uel fauorem, nec eis in causis uel factis uel aliquibus litigantibus sub eorum examine uestrum patrocinium prebeatis, et pro ipsis publica instrumenta uel scripta facere nullatenus attemptetis. Quod si contra presumpseritis, ab officio uestro suspensos perpetue nos infamie decreuimus subiacere.

Cum ex iniuncto ... Sicut conspiratores ...

Uniuersis Christi fidelibus tam in urbe Metensi quam in eius diocesi constitutis. Cum ex iniuncto etc. Sicut autem desiderium intelligendi diuinas scripturas et secundum eas studium adhortandi reprehendendum non sit, sed potius commendandum, in eo tamen apparent quidam laici merito arguendi, quod ecclesiastica conuenticula celebrant, officium sibi predicationis usurpant, sacerdotum simplicitatem illudunt et eorum consortium aspernantur qui talibus non inherent. Deus enim lux uera, que omnem hominem uenientem in hunc mundum illuminat, in tantum odit opera tenebrarum, ut apostolos suos in mundum uniuersum predicaturos euangelium omni creature missurus eis preceperit aperte dicens: Quod dico uobis in tenebris, dicite in lumine, et quod in aure audistis, predicate super tecta, etc. Et infra. Nam sicut multa membra corporis, omnia uero non eundem actum habentia, ita sunt ordines in ecclesia, sed non omnes idem habent officium, quia secundum apostolum alios dedit Dominus apostolos, alios prophetas, alios autem doctores, etc. Cum igitur ordo doctorum sit quasi precipuus in ecclesia, non debet sibi quisquam indifferenter predicationis officium usurpare. Nam secundum apostolum quomodo predicabunt nisi mittantur? Et ueritas ipsa precepit: rogate dominum messis, ut mittat operarios in messem suam. Quod si forte quis argute responderit, quod tales inuisibiliter mittuntur a Deo, etsi non uisibiliter ab homine, cum inuisibilis missio quam uisibilis...

sit dignior, et divina lege melior quam humana, potest rationabiliter responderi quod, cum interior illa missio sit occulta, non sufficit tamen cuiquam nude tantum asserere quod ipse sit missus a deo, cum hoc quilibet hereticus asseveret, sed oportet quod astruat illam invisibilem missionem per operationem miraculi vel scripture testimonium speciale. Unde quando dominus vellet mittere Moysen in Egyptum ad filios Israel, ut crederent ei quod mitteretur ab ipso, dedit ei signum, ut converteret virgam in colubrum, et colubrum iterum in virgam reformaret. Iohannes etiam baptista testimonium sue missionis protulit dicens: Ego vox clamantis in deserto, dirigite viam domini, sicut Ysaias propheta predixit. § Licet autem scientia sit valde necessaria sacerdotibus ad doctrinam, quia iuxta verbum propheticum: Labia sacerdotis custodiunt scientiam, et legem exquirunt ex ore eius; non est tamen simplicibus sacerdotibus etiam a scolasticis detrahendum, cum in eis sacerdotale officium debeat honorari. Propter quod dominus in lege precepit: Diis tuis non detrahes: sacerdotes intelligens, qui propter excellentiam ordinis et officii dignitatem deorum nomine nuncupantur. Sane nequisquam sue presumptionis audaciam illo defendat exemplo, quo asina legitur reprehendisse prophetam, vel quod dominus ait: Quis ex vobis arguet me de peccato? cum aliud sit fratrem in se peccantem occulto corripere, quod quisque tenetur efficere secundum regulam evangelicam, in quo casu sane potest intelligi quod Balaam correptus fuit ab asina; et aliud est prelatum suum devincere reprehendere in manifesto, quod utique nulli licet secundum veritatem evangelicam. § Nam qui dicit fratri suo fatue, reus erit gehenne ignis. Et rursus aliud est quod prelatus sponte de sua conversatione iudicium subditorum seu accusationi supponit, in quo casu premissum domini verbum debet intelligi; et aliud quod subditus non tam ad reprehendendum quam detrahendum exurgit temerarius in prelatum, cum eis potius incumbat necessitas obsequendi. Quod si forte necessitas postulaverit ut sacerdos tamquam inutilis et indignus a cura gregis debeat removeri, ad agendum ordinate apud episcopum, ad cuius officium tam institutio quam destitutio sacerdotum noscitur pertinere. § Item de malis generalis.

Excommunicamus itaque et anathematizamus omnem heresim extollentem se adversus hanc sanctam orthodoxam catholicam fidem quam superius exposuimus, condempnantes universos hereticos quibuscumque nominibus censeantur, facies quidem diversas habentes, sed caudas ad invicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in idipsum.

Dampnati vero presentibus secularibus potestatibus aut eorum ballivis relinquantur animadversione debita puniendi, clericis prius ab ordinibus degradatis, ita quod bona huiusmodi dampnatorum si laici fuerint confiscentur, si vero clerici applicentur ecclesiis a quibus stipendia receperunt. § Qui autem in

persimili prout cum primo probabiliter fuit infamia et quia noluit se purgare fuit excommunicatus et per annum stetit in excommunicatione pro convicto habetur. xi. q. iii. [illegible]

[illegible]

ventu sunt sola suspicione notabiles nisi iuxta suspicionis considerationem qualitatemque persone propriam innocentiam congrua purgatione monstraverint anathematis gladio feriantur et usque ad satisfactionem condignam ab omnibus evitentur ita quod si per annum in excommunicatione perstiterint extunc velud heretici condempnentur. ¶ Moneantur autem et inducantur et si necesse fuerit per censuram ecclesiasticam compellantur seculares potestates quibuscumque fungantur officiis ut sicut reputari cupiunt et haberi fideles ita pro defensione fidei prestent publice iuramentum quod de terris sue iurisdictioni subiectis universos hereticos ab ecclesia denotatos bona fide pro viribus exterminare studebunt ita quod amodo quandocumque aliquis fuerit in potestatem sive perpetuam sive temporalem assumptus hoc teneatur iuramento capitulum firmare. ¶ Si vero dominus temporalis requisitus et monitus ab ecclesia terram suam purgare neglexerit ab hac heretica feditate per metropolitanum et ceteros comprovinciales episcopos excommunicationis vinculo innodetur et si satisfacere contempserit infra annum significetur hoc summo pontifici ut extunc ipse vasallos ab eius fidelitate denunciet absolutos et terram exponat catholicis occupandam qui eam exterminatis hereticis absque ulla contradictione possideant et in fidei puritate conservent salvo iure domini principalis dummodo super hoc ipse nullum prestet obstaculum nec aliquod impedimentum opponat eadem nichilominus lege servata circa eos qui non habent dominos principales.

¶ Catholici vero qui crucis assumpto caractere ad hereticorum exterminium se accinxerint illa gaudeant indulgentia illoque privilegio sint muniti quod accedentibus in terre sancte subsidium conceditur. ¶ Credentes preterea receptatores defensores et fautores hereticorum excommunicationi decernimus subiacere firmiter statuentes ut postquam quis talium fuerit excommunicatione notatus si satisfacere contempserit infra annum extunc ipso iure sit factus infamis nec ad publica officia seu consilia nec ad eligendos aliquos ad huiusmodi nec ad testimonium admittatur. Sit etiam intestabilis ut nec testandi liberam habeat facultatem nec ad hereditatis successionem accedat. Nullus preterea ipsi super quocumque negotio sed ipse aliis respondere cogatur. Quod si forte iudex extiterit eius sententia nullam optineat firmitatem nec cause alique ad eius audientiam perferantur. ¶ Si fuerit advocatus nullatenus eius patrocinium admittatur. Si tabellio eius instrumenta facta per ipsum nullius sint penitus momenti sed cum auctore condempnato dampnentur et in similibus idem precipimus observari. ¶ Si vero clericus fuerit ab omni officio et beneficio deponatur ut in quo maior est culpa gravior exerceatur vindicta. ¶ Si qui autem tales postquam ab ecclesia fuerint denotati evitare contempserint excommunicationis sententia usque ad satisfactionem idoneam percellantur.

[illegible]

Sane cum clerici non erubeant huiusmodi pestilentibus ecclesiastica sacramenta, nec eos presumant christiane tradere sepulture, nec elemosinas aut oblationes eorum recipiant. alioquin suo priventur officio, ad quod nunquam restituantur absque indulgentia sedis apostolice speciali. Similiter quilibet regulares, quibus hoc etiam infligatur, ut eorum privilegia in illa diocesi non serventur, in qua tales excessus presumpserint perpetrare. Quia vero nonnulli sub specie pietatis virtutem eius iuxta quod ait apostolus abnegantes, auctoritatem sibi predicandi vendicant, cum idem apostolus dicat: quomodo predicabunt nisi mittantur? omnes qui prohibiti vel non missi, preter auctoritatem ab apostolica sede vel catholico episcopo loci susceptam, publice vel privatim predicationis officium usurpare presumpserint, excommunicationis vinculo innodentur, et nisi quantocius resipuerint, competenti alia pena plectentur. Adicimus insuper, ut quilibet archiepiscopus vel episcopus aut per se aut per archidiaconum suum vel alias honestas idoneasque personas bis aut saltem semel in anno propriam parochiam, in qua fama fuerit hereticos habitare, circumeat, et ibi tres vel plures viros boni testimonii vel etiam, si expedire videbitur, totam viciniam iurare compellat, quod si quis ibidem hereticos sciverit vel aliquos occulta conventicula celebrantes, seu a communi conversatione fidelium vita et moribus dissidentes, eos episcopo studeat indicare. Ipse autem episcopus ad presentiam suam convocet accusatos, qui nisi se ab obiecto reatu purgaverint, vel si post purgationem exhibitam in pristinam fuerint relapsi perfidiam, canonice puniantur. Si qui vero ex eis iuramenti religionem obstinatione damnabili respuentes iurare forte noluerint, ex hoc ipso tanquam heretici reputentur. Volumus igitur et mandamus, et in virtute obedientie districte precipimus, ut ad hec efficaciter exequenda episcopi per suas dioceses diligenter invigilent, si canonicam voluerint effugere ultionem. Si quis enim episcopus super expurgando de sua diocese heretice pravitatis fermento negligens fuerit vel remissus, cum id certis indiciis apparuerit, et ab episcopali officio deponatur, et in loco ipsius alter substituatur idoneus, qui velit et possit confundere hereticam pravitatem.

Greg. IX. archiepiscopo Mediol.

Sicut in uno corpore etc. Cum quia nonnulli laici predicare presumant, et eorundem ministerium existat, ne inde sub specie virtutis vitia occulte subintrent, nos attendentes quod doctorum ordo est in ecclesia quasi precipuus, cum alios apostolos, alios prophetas, alios vero doctores, interdicimus universis laicis cuiuscunque ordinis censeantur usurpare officium predicandi.

Excommunicamus et anathematizamus universos hereticos, catharos, patarenos, pauperes de Lugduno, passaginos, iosephinos, arnaldistas, speronistas et alios, quibuscunque nominibus censeantur.

facies quorum vulpes diuisas
sed caudas ad inuicem col
ligatas, quia de uanitate con
ueniunt in idipsum. § Vap
ulanti uero per ecclesiam schismaticis in
dictis relinquitur illa diuisione
de uita puniendi clericos et
prius a suis ordinibus degra
datis. § Si qui autem de pre
dictis postquam fuerint deprehensi
redire voluerint ad agendam
penitentiam congruam in perpetuo
carcere detrudantur. § Execu
tores autem eorum errorum hereti
cos similiter iudicamus. Idem.
Absolutos se nouerint
a debito fidelitatis homa
gii ac totius obsequii
quicunque lapsis in here
sim manifeste aliquo pacto
quacunque firmitate uallato tenebantur astricti.

Ex concil. Lat. De schismaticis

Quod a ... pr.
predecessore nostro et
ordinationes ab Oc
tauiano et Guidone heresiar
chis facte ab eis ordinati
irritas esse censemus, adicientes
ut qui dignitates ecclesiasti
cas seu beneficia per dictos schis
maticos acceperunt careant
impetratis. Alienationes quo
que per eosdem schismaticos siue
per laicos facte sunt de rebus eccle
siasticis omni careant firmita
te et ad ecclesias sine omni honore
reuertantur. § Si quis autem con
tra hoc uenire presumpserit excommunicationi se nouerit
subiacere. § Illos uero qui
sponte iuramentum de tenendo
schismate prestiterunt a sacris
ordinibus et dignitatibus de
cernimus manere suspensos.

Innoc. III. Constant. archiepiscopo.
Fraternitati tue presentium ... quod
a schismaticis ordinati
ab officiis potius repellere cu
rantur nisi legitime probauerint
secum fuisse misericorditer dispen
satum et ab ea persona que super
hoc habuit potestatem dispensan
di. Alexand. III. De aposta
tis et reiter. baptis.
Presbyteri ...
Preterea clericum
qui relicto ordine clericali et habitu suo in
apostasia tanquam laici conuersan
tur si in criminibus comprehensi
teneantur per censuram ecclesiasticam non
precipimus liberari. Idem abbati sancte
Genouefe.
Ex litterarum tuarum tenore perpen
dimus quod quidam in egritudi
ne longa confectus insano
sortilegio mulieris credens
consilio ut sanaretur iteratio
nem fecit iniuriam baptis
matis sacramento. § Quia
quod nos tua duxit prudentia
consulendos quid ei penitentie
debeat iniungi qui minor etate
intentione superne salutis ex
cusare uidetur dispens. tue presentium
iudicamus. Gradus superiores or
dines promoueri si publicum
est quod promouetur non ualeat nisi
ad religionem transire uoluerit
ut fauore religionis religiosis
ipsius circa eum ualeat dispen
sari. § Si uero occultum
est promoueri poterit et excessum
suum dignis penitentie fructibus
expiare. Innoc. III.
Ex frequentibus ... super
secundo articulo inquisitioni
intendimus quod clerici qui sunt
de apostasie crimine infamati

qui inde[bite] abiecerint habitum clericalem non sunt inde clericali habitu reuocandi ac tollendi per districtionem ecclesiasticam compellendi donec per vacationem desidentes ad infamiam abolendam spatio competenti canonici cauerint exhibere. Idem ex. al' g[lori]a.

Quidam sicut accepimus qui ad sacramentum baptismatis voluntarie accesserunt veterem hominem omnino non exuunt ut nouum perfectius induant. cum priores ritus reliquias retinentes christiane religionis decorem tali commixtione confundant. Cum autem maledictus sit homo qui terram duabus vijs ingreditur et indui veste non debeat que lana linoque contexta statuimus ut per prelatos ecclesiarum talis obseruantia veteris ritus omnimodo compescatur ut quos christiane religioni libere voluntatis obtulit arbitrium salutifere coactionis in eius obseruatione conseruet cum minus malum existat viam domini non agnoscere quam post agnitam retroire. Honorius .iii. episcopo.

Nobis exposuit Turonen. ... statutas esse quid de apostatis agendum qui in custodia detinentur qui minis et blandicijs nullatenus possunt induci ut obiectum habitum reassumant. ad quod breuiter respondemus quod tales si nolueris potes sub arta custodia coartare ita quod solum eis uita sibi necessaria exhibeatur donec a sue presumptionis nequicia resipiscant. Idem archiepiscopo Lugdunensi.

Consultationi tue breuiter respondemus quod monachus aliquis sacri ordine in apostasia recipiens quamuis licet fuerit reconciliatus suo abbati et receperit penitentiam absque dispensatione Romani pontificis ministrare non potest in ordine sic suscepto. Alexander .iii. Toronensi episcopo.

De his qui filios occiderunt. Rubrica.

Veniens ad nos mulier lacrimabiliter nobis confessione monstrauit quod cum de quodam filium genuisset ille eam sepe grauiter ... improperans quod filius eius non esset. ipsa iracundie calore ducta eundem filium interfecit. Unde quia eandem laborem induceret ut aliquod monasterium intraret in quo peccata sua perpetua penitentia deploraret. Si autem repugnante carnis fragilitate ad hoc induci noluerit eam licentiam in domino nubendi tribuas. Quia tamen nobis visum est ut in domino nubat vnum solum quod in honeste multos admittat. Lucius .iii. Parisiensi episcopo.

Intelleximus quod quedam mulier filiam paruulam furore accensa diabolico iugulauit propter quod dominus terre maritum eius ipsam compulit abiurare. quoniam illam habere alios filios interemisse. Quod quia super hoc prouideas quod sui sceleris penitentiam ... et saluti eius ac filiorum ... prouidentia consulatur non obstante iuramento quod a viro eius dominus proponit extorsisse. Eam sic expedire videris eidem viro restituas ita quod filios suos

[illegible]

De infantib[us] et ne sine pena. Sed si non constat eos interfectos a patre vel a matre. sed eventus fuit ca[usa] ... [illegible]

[illegible]

...ubi possit ac pacifice gubernare. Idem.

De infantibus autem qui mortui reperiuntur cum patre et matre, et non apparet utrum a patre vel matre oppressi sint vel suffocati vel propria morte defuncti, non debent inde securi esse parentes nec etiam sine penitentia. Tamen consideratio debet esse pietatis, ubi voluntas sceleris non est, sed eventus mortis causa fuit. Si autem eos non latet ipsorum interfectores esse, scire se debent graviter deliquisse. Quindecim autem penitentiam annorum iudicant esse debere, quorum unum peragant in pane et aqua. Gregorius IX.

De infantibus et languidis expositis. IX. ca.

Si a patre suo sive abavo sciente ipso aut ratum habente relegato pietatis officio infans expositus extitit, ab ipsa potestate sit patria liberatus. Nam et in casu simili ingenuitate libertus et famulus libertate recipit. Quod de parentibus curam exercentibus languidis si expositi fuerint, si alicui eorum curam impie negari contigit, est dicendum. Sane quos suscepit non possunt sibi per hoc in eorum personis ius aliquid vendicare. In exodo.

Si quis de industria occiderit proximum suum et per insidias, ab altari meo evelles eum ut moriatur.

Hespan romano.

Ut fecisti finem aut lationem ubi comprehendi potest absque occisione, quia ad ymaginem dei creatus est, xl dies non intres ecclesiam et lanea veste indutus ab escis et potibus qui interdicti sunt a ... gladio et equitatu illos super dictos dies abstineas. In feria autem quinta et sabbato aliquo genere leguminum vel olerum et pomis et parvis piscibus vel cum mediocri mensura vini temperate. Si autem sine odii meditatione te et vitam liberando hoc malum fecisti, indulgentiam dico per ymaginem dei si aliquid ieiunare volueris bonum est et elemosinas fac largiri. Si per se casu fecit non deponatur, tamen quamdiu vivit penitentiam agat.

Aug. sup. exod.

Si perfodiens inventus fuerit fur et percussus mortuus fuerit, non putandum est illud homicidium. Si autem orto sole super eum reus erit. Intelligitur ergo non pertinere ad homicidium si fur nocturnus occidatur. Si autem diurnus ad homicidium pertinere noscatur. Hoc est enim quod ait si orto sole super eum, quia potest discerni quia ad furandum, non ad occidendum venerit, et ideo non debet occidi. Sed et antiquis legibus secularibus quibus ista est antiquorum inventa impune occidi nocturnum furem quoquo modo, diurnum autem si se defenderit telo. Amplius enim est quam fur. Geronimus in exodo.

Dominum mandato polluetur

[illegible]

Signis homicidia voluntarii ... [illegible]

... [illegible]

gladio. Sed hoc prohibetur omni potenti. xxiii. q. ii. admonere. et de pe. di. v. falsas. et c. dolendum. ibi dicitur quod ab omnibus illicitis est abstinendum, non quod militare sit malum. xxiii. q. i. militare. sed propter facilitatem peccandi prohibentur penitentes. cum illa temperate. i. non ultra scientiam incumbit ut nulla pulchra(?) xlv. di. qui peccat. bonum est tibi.

gratia quam cum postulasset et c. quia si contraxit pecuniam non dedisset et ideo talem iuramentum ipsum non excusavit. arg. l. di. non satis(?) immo et si fecisset iniustus non ideo non debuimus facere malum. nam in pravis promissis rescinde fidem. cum peccatum est in malis coherendi. ff. eo. ma. si constante. § si maritus. non enim ad maiorem diligentiam tenetur in rebus alienis quam in suis. C. mandati. in re mandata.

est laudes saltatrici dare quod cum postulasset ab eo. Si obnixius(?) non dicat se fecisse si patris aut matris sue interitum postulasset, sanius esset an non. quod consilius repudiatus fuit et repente debuit implere.

Ex concil. Guarm.

Si aliquis causa libidinis explende vel odii meditatione homini aut mulieri aliquid fecerit ut ad potandum dederit, ut non posset generare aut concipere aut nasci soboles, ut homicida teneatur.

Alex. III. Exoniensi episcopo.

Sicut dignum est et sane cum vir discretus existas plenius nosti quod in excessibus singulorum non solum quantitas et qualitas delicti set etas, scientia, sexus atque conditio delinquentis sunt attendenda, ac non solum factum set locum et tempus quo delictum committitur inquirere debet iudicium. cum idem excessus magis sit in uno quam in alio puniendus.

Illi autem qui animo occidendi, feriendi aut capiendi virum sanctum et retinendum venerunt, quondam Cantuariensem archiepiscopum, cum manuum iniectione se fatentur venisse, si de illa captione mors eius secuta fuisset, pari pena vel fere pari existunt puniendi.

Illi et qui non ut ferirent set ut percussoribus opem ferrent, si forte pro aliorum violentiam impedirent, paulo minori pena debent mulctari, quia cum scriptum sit qui potuit liberare a morte et non liberavit eum, occidit, constat eos ab homicidii reatu immunes non esse qui occisoribus ceteris opem prestare venerunt. nec caret scrupulo societatis occulte qui manifesto facinori desinit obviare.

Qui vero scientes voluntatem regis inflammatam ad odium viri sancti, dum fuit sibi secrete dure et aspere locuti, sunt puniendi, nisi forte regem ipsum ad illud homicidium suis suggestionibus provocassent.

Illi quamvis non sint a culpa liberi, nec a pena debent esse immunes qui non fuerunt illius machinationis ignari, tamen eis in quos sicarios esse sciebant in sacris custodiendis ministerium prebuerunt.

Eos insuper qui dicuntur illius viri sancti vel mortem eius spolia decarpasse, si nulla alio interito facinore communicaverunt, ita pena mortis eximi arbitrium esse immunes, sed quod occupaverunt eis in quorum fuerant tenentur in integrum restituere, si habitum in facultatibus vel postquam ea reddiderint, ex iis ex laxe moderata penitentia est iniungenda. Quia licet quidam ex his que occupaverunt fatentur se pauperibus erogasse, non tamen cum aliena ipsa potius fuerint, eis quorum fuerunt restituere debuerunt quam pauperibus erogare.

Illi preterea qui sola excitatorum participatione se reos esse cognoscunt, considerata temporis mora quo in eadem negligentia perduravit, iniungito

vi. te pre. i. de sen. ex. si vero. et e. significasti. ii. Videtur hoc inveniri contra antiquorum qui allegant divina omnis seculi supposita credunt. xxvii. di. § hinc. et ideo plus fuit lex divina quam secularis. telo. armorum nomine fustes et lapides intelliguntur. ff. de furt. si pignore. § fin. et ferri et omne quartum et manu mittitur. Instit. de pu. iu. § item lex cor. plus est et ideo inde qui non vindicare. C. qui li. se. vin. l. i. et l. di. i. vale.

Cum iuramento. et si obvius. illa sunt solum exponentes pro dicta illi fecisse homicidii. Sed fuit esse. et re non debuit facere quod in generali sermone sine pro missione inest excipitur. ff. de f. si qui. quia omnia illicita intelliguntur excepta. de hoc habes plura arg. C. de tutor. quia dici et c. non iurant non dedisse. ff. de pig. l. obligatione. vel Herodes non fuit obligatus suo iuramento ut daret caput Iohannis nisi Saltatrici placuit

dendi. extra de ii. procedunt homicidii et ad illicita. xxiii. q. viii. occidit. xv. q. vi. c. i. ad si. mors. l. di. studiare. venisse. non quod voluntas punitur licet non processit ad effectum. et ideo isti cum puniuntur consensum ii. cooperando. xvii. q. iii. omnes ideo puniendi sunt eadem pena ut ibi dicitur. qui potuit. unde ter si prohibuit. lxxxiii. di. § i. et c. error. et § de here. c. ii. alias caret scrupulo. § de testi. c. constitutus. l. o pena. xxiii. q. iii. si quis occulte. lxxxvi. di. facientis. inflammatam. de pena ter quis. ff. ad l. aquil. item si obstetrix § i. lxxxvi. di. ff. de ser. cor. l. i. § ult. provocassent. forte alias non fuit vel ei tenent quod dolo ad homicidium regem alias forte non fecisset. ff. de dolo. elegantius. sicarios. sicari dicitur a sica quod significat ferrum vel cultellum. Instit. de pu. iu. § item lex cornelia de sicariis et post dicta qui armati de pe. di. i. § si quis cum telo ter l. cor. de sic. ff. ad l. cor. de sic. l. i. instrumento vel quodam modo consentire videbantur.

si eis timore vel affectione communicaverint scienter vel ignoranter est pena indicenda. x.

Eos autem quos constiterit maculatos invenisse tanto facinori et illos qui consilium dederint ut sanctus vir caperetur praecepto non solum ab altaris ministerio deponendos esse censemus sed et quod exinde nullo unquam tempore lectiones legant et responsoria in choro separati cantent sed insuper a promisso satagant veniam impetrare. Et insuper in districto claustro monachorum vel canonicorum regularium si fieri poterit retrudendi et usque ad septennium vel quinquennium debeant ab introitu ecclesie cohiberi. Idem.

Presbiterum qui quidam presumptuose disciplinae percussit in capite cui post paucos dies expiravit tamen ab omni altaris ministerio decernimus perpetuo removendum. Quod si ab officio sacerdotali depositus est ex ipsa percussione interierit vel alia infirmitate manserit et quod non sit satis constat expirasse. Idem Cusentino archiepiscopo.

Continebatur in litteris tuis quod cum diaconus presentium lator et quidam alii clerici annexis ecclesie ope confirmato pro relevandi laboris gratia quodam ludo intenti cum in lator baculos suos studebant iacere in directum, tandem alius ferire fuste cum ludi solet esse ... ut qui baculum altius pariter quasi victor per eos aro insteui. Sed presenti clerici

equitari licentia non utentes sola erant iactatione contempti. Quidam autem laicus cum baculum diaconi percussisset incaute in eum equitatus insiluit et sica falce illius diaconi qui erat accinctus mortale vulnus accepit de quo post dies viii expiravit. Unde quaerit quod eundem diaconum sine licentia nostra non ad superiorem gradum ascendere vel in diaconatus officio nullo unquam tempore ministrare permittas. Sed eum dispensative ministrare in subdiaconatus officio paciaris. Idem Exoniensi episcopo.

Lator presentium presbiter clericus nobis proposuit quod cum quadam die cum quodam clerico incederet contingit quod ipse precedit illum ad viam cum cultellus quem ad latus habebat simi[li]ter iactum incidit et fortuito occubuit vulneratus ... Quod si res ita se habent et alia canonicum non impediat per eum presbiter illum permittatis ad sacros ordines promoveri. Idem de Albis sancti bri dicti de urbe.

Suscepimus litteras tuas per quas cognovimus quod D. lator presentium in custodia cuiusdam domus cum altero fratre maneret ingredientes de nocte quidam ad eos latrones turpiter ipsos in personis affligere et denudare vestimentis presumpserunt in quos isti resumptis viribus insurgentes fugaverunt illos et eciam usque ad noticiam capituli non venit. Cum autem iste venit ad nostram audientiam prelatur

eos ligatos in suis sint custodia dimisisset: exiens sexsonienses fratres illos ne ipse ab eis interimeretur occidit. Verum quia ipsi expediebat potius post tunicam relinquere pallium et exinde sustinere iacturam quam pro palliandis vilibus rebus et transitoriis aciem in alios excandescere: abstineat humiliter ab altaris ministerio: et interim sibi ad arbitrium tuum studeat expiare. ¶ Constat enim eos contra mansuetudinem ecclesiasticam excessisse: ope esse exemptos. Idem lucano episcopo.

Tertio nomine quidam diaconus quendam homicidam cum deduxerit ad sacerdotium non est promovendus. Clemens III.

Audiam apostolatus nostri pervenit quod cum quidam presbiter volens corrigere quendam de familia anglicum quo erigi solebat ipsum verberare temptasset: contingit quod cultellus de vagina quem singulo adherebat elapsus cum in dorso anglicum illum vulneravit postmodum vero cum ille vulneratus aliquamdiu vixisset et convaluisset a vulnere alia quod non [illegible] ut de infirmitate percussus iterum est universe carnis ingressus. ¶ Quod vero utrum ex actione vulneris decessisset dubium fecit [illegible]: cum in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem nos convenit iniungere presbytero memorato: ut in sacris ordinibus non ministret. Verumtamen pro magna continentia sibi possit accedere ut in minoribus ordinibus sit contemptus. ¶ Suo [illegible] secula infirmitate ille obierit: postquam sic erat solitus divina officia ministrare. Innocentius III episcopo lingonensi.

Dilectus filius A. capellanus proposuit quod cum quondam corporis molestia gravaretur ut comedendi appetitum aliquatenus excitaret equum quo utebatur ascendit qui cum bene non haberet se pro sessoris arbitrio satis lasciviret ipse ut ei resisteret impetum freno vim intulit equumque calcaribus stimulavit. ¶ Cum fracto freno equus pro arbitrio [illegible] festinanter quedam mulier veniens ex obliquo infantulum baiulans obviavit in quam equus irruens pariter ab ipso sessore prius prohiberi non potuit oppressit: [illegible]. Si est ita cum idem capellanus nec voluntate nec actu homicidium perpetravit nec dederit operam illicite rei non impendias quominus divina possit officia celebrare. Idem leonensi episcopo.

Ex litteris T. fratris accepimus quod cum H. presbiter ferrum de tunica vellet deponere perticam supra alligatam pulsaret [illegible] cui ferro insistit imponendo quendam puerum quendam inter [illegible] repertum in quo puer inguinali vulneris infortunio nichil evenit potuit lesionis. ¶ Nos autem ab eodem consulimus sacerdote si prius quam iacet perticam [illegible] solicitate an [illegible] aliquis [illegible] diligentiam [illegible] adhibuit: sed quia in dubiis [illegible] denegavi.

consilium est non movetur purgatio ut patet hic. arg. contra de cohabitatione clericorum et mulierum, tua. ubi propter scandalum movetur purgatio, non est contra, quia purgatio ad utrumque refertur. B.

Ecce trig. et l. di. i. quia nam rem necatam habuit agebat ... et negligentiam, [illegible] extra eo. c. ult. cautius non credere, vel si credebat aliquem custire vel ibi aliquem esse, ante clamavit, ... extra eo. c. ult. ... di. ... ff. ad l. Aquil. si putator. et ... et si putator ... ponitur tenor verborum que hic scribuntur ... imputaretur l. di. sepe. ... quia non adhibuit diligentiam quam debuit, supra eo. c. ad audientiam ... i. maxime, quam alibi posset sine dispensatione quod sibi imputari non debet quod fortuitos casus quam previdi non possunt non puniuntur, supra eo. c. ult.

Significasti. H. ex impulso et sic non adfuit occidendi voluntas. Prius sciuisset, quia si sciret non fuisset absque culpa, cum sciret se non sufficere ad ... retentionem. ff. ad l. Aquil. l. ... . i. cum affectare quis non debeat in quo intelligit vel intelligere debet infirmitatem suam alius periculosam futuram, ut ibi dicitur in ... extra eo. c. ... imperiti e. ... di. ... et c. dilectus. arg. hic ... levissima culpa facit hominem irregularem, supra eo. c. continebatur. Si vero est, quod quidam consulebant de hoc quod forsitan solvere eum ob defectum probationis pro ... ... faciet sine quod solum deum habet ultorem. C. de reb. cred. l. ii. et ... de constitutione alicuius quiritur ... ipsius, supra de sen. ex. ... et ... de deten. ... et ... de except. ... et ... qui ... ac ... post cum ... et xxxiii. q. ii. ... et ... bone fame. ult. ff. de re mili. ... Gabriel ... et hec poterit adiungi ... purgatores propter excellentiam ordinis, supra de pur. ca. ex tuarum, quia cum maiora ... est agendum vii. q. ... ult. et ff. ad ... l. i. ... ii. et xlii. di. quiescamus. ad cautelam, supra eo. c. significasti. propter ambiguum duplicitatis. xxiii. q. v. excommunicatorum. sed ad cautelam quibus aliquis absolvi, supra de sen. ex. venerabilibus. et ... de ap. ad presentiam. et ... de testi. veniens. ii. ... competentem. arbitrio superioris et levius debet esse cum culpa non fuerit.

ad te qui remittentes eundem, mandamus quatenus si res ita se habet, non cogas eundem, quum nec scandalum sit exortum nec tanta laboret infamia, quod deficiente accusatore oporteat eum canonicam purgationem indicere, propter illud prohibitis exequi officium sacerdotis. Idem Brixinensi archiepiscopo.

Ex litteris tue fraternitatis accepimus quod quidam monachus ad deponendam de cipario campanam se submittens, quod lignum corruit ipso movente, quod opressit puerum et occidit. Quocirca mandamus quatenus si monachus ipse reverentiam agebat et utilem et idoneum pro quo animum tristitie non ... vel ibidem extiterit vel illuc de consuetudine venire qui lignum movisse dinoscitur, satis poterit presertim in monasterio ad altiores ordines promoveri. Idem episcopo Paduano.

Significasti nobis quod cum S. clericus equitaret equus cui insidebat tam se quam ipsum in aquam proiecit. Unde clericus ipsum quum fuerint calcaribus stimulavit. Et quoniam cum extiterit bucca durus preter voluntatem sessoris raptus in cursum quamdam mulierem que habuit obviam ex impulso prostravit et interfecit. Cum nos autem ab eodem clerico fecissemus inquiri utrum equum incitavit prius presumpsisset, illud se asserit ignorasse. Fraternitati mandamus quatenus si est ita iniungas eidem ad cautelam penitentiam competentem. Qua peracta non impedias quominus in susceptis ministret ordinibus et ad maiores valeat promoveri. Idem.

Petrus diaconus et monachus sancti Iohannis de Pinna presentium lator nobis insinuatione monstravit quod cum ipsum quondam in ecclesia sibi in ecclesia de Rigulo beneficium optinentem abbas illius ecclesie eodem beneficio spoliasset, cognati et amici eius irati et commoti plurimi nocte quadam in domo diaconi convenerunt et cena facta dicebant quod unum de eis volebant assumere de abbate. Quibus diaconus ait ut caveret se ab eis diaconus et abbatem cohortatur ut aliquod si facerent unius ordinis sui dicendi incurreret vel anime detrimentum. Inde invenerunt eum et plagis impositis abierunt seminivo relicto, qui post aliquot dies expiravit. Quocirca mandamus quatenus si premissa noveris veritate subniti, eodem diacono in suo diaconatus officio ministrare et ad ordinem presbyteratus ascendere, si aliud canonicum non obsistit, liberam concedas auctoritate nostra facultatem. Preterea si super hoc non fuit respersus infamia, cum ei non debeat imputari, quod cum sibi ... expresse eos ... vel occidi non dante aut sacrilegio fuit ab ipsis sanguis amputatum. Idem abbati sancti ... de Mago ...

Significasti nobis quod cum quidam maleficiis ingressus ecclesiam de ... eucharistiam cum altaris ornamentis et libris ecclesiasticis extra ecclesiam asportasset, i. per ... canonice

Petrus. H. novit veritatem et qualiter poterit ei de hec constare, dicit ut dixi supra eo. c. preterea et si infamatus esset se expurgaret, supra de pur. ca. ex tuarum. et supra eo. scandalum esset, supra eo. c. ex litteris et eo. preterea. ar. presentium. i. cum quis si esset infamatus debet se purgare ut dixi de presentium. supra eo. de sententia, si non, imo et si non prohibuisset, dum tamen non dedisset consilium, ut patet xxiii. q. iii. quia presulatus. ubi est si minus causus quia nec de voluntate debet aliquis se purgare arg. quod ... ... quia presulatus ibi quatenus sua voluntate. H. c. preterea. C. de fide instru. l. ult. C. de his qui ad ec. confu. l. presenti. cum penitus. quia non posset quia si eo audiente et non contradicente et tacente talia dicebant consentire presumeretur. Unde imputaretur ei. B. causam vel occasionem non intelligas illud in large ne sit contrarium. xxiii. q. v. cum homo et c. de occidendis. sed de causa vel occasione proxima. ar. supra eo. c. ad audientiam et c. de cetero. quia nimis tamen per eum fuit occasio.

Significasti. H. studio. i. suggestione vel ad hortatione. supra eo. c. sicut. Et quia eo. supra de excess. prel. cum litteris. voluntatem non habuit. ar. quod voluntas imputatur in homicidio sed ex suo vulnere mortuus non fuit. ar. i. q. iii. quia presulatus. consilio vel mandato. de hoc dicit est supra eo. c. sicut credendum. ar. quod in iudicio anime cuilibet est credendum. ar. quod in iudicio anime cuilibet est credendum. quia non est presumendum quod sit immemor sue salutis. i. q. vii. scimus. quia si discutiam eandem distinctionem ponit lex. ff. ad l. Aquil. Item mela. Sed si plures unum hoc supremum fuerit, sed in hoc est divisio, quia si unus prius percussit et postea alter occidit primus non tenetur nisi de vulnerato, secundus tenetur tanquam de occiso. ff. e. hinc septime. l. et l. Item mela. Celsius scribit secundum canones ut hic xxiii. q. ult. c. ult. in hoc dubio

in dubiis .u. viam debemus eligere tuciorem. ut hic dicit et ff. de reg. iur. c. ij. et e. c. presbyteris. et s. e. c. ad audientiam. ubi de hoc. vim vi repellere licet. j. de sen. ex. si uero .i. di. ius naturale. ff. de vi et vi. ar. l. i. § vim vi. ff. ad l. aquil. scientiam. § qui cum aliter. cum moderamine inculpate tutele. c. vij. vi. l. i. et. de sen. ex. ut fame. § ulti. Sic si defendens ex proposito non excedat modum non tenetur. xxiij. q. iij. non inferenda. et ff. ad l. aquil. si ex plagis. § tabernarius. nec de excessu tenetur qui excedit modum non ex proposito repercutienti cum. ar. s. de rest. spo. olim. i. i fine. et de sen. ex. presbyteros. ar. contra quod non liceat vim vi repellere. xlvi. di. sed dicendum. nec conuitio. xxiij. q. i. § i. et c. i. et q. iij. § i. et s. e. c. suscepimus. et xxiij. q. iiij. nec quereles. c. de epi. et c. si quis in hoc genus. Ad hoc dicas quod vi vi repellere licet ut hic dicit et in corpore. Percussio quedam contingit sine intervallo in repulsione talis ut in continenti fiat et non ex intervallo. ff. de vi et vi. ar. idem est. § eum qui. g. et j. de sen. ex. si uero. et cum defensionis et non ulciscendi. et ff. ad l. aquil. scientiam. § plerique. et xxiij. q. i. quid culpatur. et cum moderamine inculpate tutele cum si quis modum excedat non ex proposito non tenetur ut dictum est in precedenti. et no. distinguitur an fiat vis persone aut rebus. si persone incontinenti sit illata repellenda est. et si aliquis vim factam repellat potius debeat quod defendendi non ulciscendi causa id fiat dum modo in ipso negocio fiat. ff. ad l. aquil. si ex plagis. § tabernarius. et hoc si primus percussor denuo uoluerit

percutere. alioquin si nolebat ipsum repercutere et aliter percussit potius dicitur vindicta quam repulsio iniurie. et hoc equum videtur preiudicium n. modicum. n. si illud tamen fiat quo omisso uiolencia repelli non possit. si quo ubi uiolentiam inficis sic periculum mortis ab eo vitare non posse cum sine pena interficis. ff. ad l. aquil. l. iiij. et c. ad l. cor. de sic. l. ij. et iij. et ar. s. e. c. ij. et iij. et ar. si autem inferantur rebus licitum est repellere illatam vim incontinenti et inferendam. ut qui cogit scilicet et potest collectis amicis. ff. de acqui. pos. § in eo. § ulti. et l. clam possidere. § qui ad nundinas. et s. de rest. spo. olim. iniuriam non iam illatam sed ex intervallo repellere non licet. quod hec esset vindicta et ita intelligitur contra signatam. Ad nos. et j. ¶ Contingit. scilicet contra monachum. c. iij. et c. sicut dignum. Consulendos. vel in culpa fuit alienum officium usurpando. ff. de reg. iur. culpa est diligentiam. quod si per imperitiam accidit ei imputatur. ut inst. de l. aquil. § impericia quoque. sed eventus mortalitatis non imputatur medico. ff. de off. pre. illicitas. § sicut preterea. n. humane fragilitatis delictum decipientis impericulo homines in hoc non est non debet ut ibi dicit. si s. de eta. et qua. ad aures. unde consilio non est medico imputandum si eger post mortem. Ex hoc patet quod fuit in culpa et ex eo quod sequitur precipit credit alienum officium usurpando et sic aliquam imputari ad ... si aliquod delictum ea cum que sequitur ex illo non imputantur. xv. q. i. inebriauerunt loth. culpa non inde imputari non debet. si contingit quod contra ... aliquam .i. si non erit ... tus et si non adhibuit diligentiam quam debuit ... ex cupiditate fecit ... sed inde quod ille ... scolaris ... debuit. xxiij. q. ii. ne quis ... ne dein eius est occasio mortis illius. xxiij. q. v. nunc

regularis presbyter filium iniqui
tatis sumpto fossorio accep
to percussit. sed si ad mortem
fuit ictus dubium tamen ipse pe
nitus ignoratur quod predictam
eam ecclesiam videntes asportare
ornamenta arreptis gladiis
et fustibus in eos laici primitus
occiderunt eum. et cetera. ¶ Nos
in premisso casu duximus distin
guendum. ut tunc constare pos
sit quod presbyter sacerdos non in
tulit percussionem letalem de
qua si alii non fuissent nullatenus
sibi secuta percussus minime
obiisset. si percussor voluntatem
non habuit occidendi.
nec ipsius studio vel consilio man
dato percussit alius. quamquam
et quamvis si lex ita se habuit quod
forsitan ex eo possit ostendi
si etiam apparuit percussio ab
eo inflicta tamen modica et
tam levis in ea parte corporis
in qua quis de levi percussus non
solet ad mortem ut peritorum
iudicio medicorum talis percus
sio asseritur non esse letalis. cum
de eventu cavendum ipsi sit.
qui non accusatur vel denunci
atur ab aliquo sed per se ipsum
consilium appetit salutare presbyte
rianam ad cautelam iniunc
tam sacerdotali officio poterit
ministrare. maxime religionis
accedente favore cum sit cano
nicus regularis et sine omni
scandalo possit sacerdotale
officium celebrare. ¶ Quod si
non possit discerni ex cuius ictu
percussus interiit. in hoc du
bio tamquam homicida debet haberi
sacerdos. et si forte homicida
non sit a sacerdotali debet officio

abstinere cum in hoc casu
sit tutius cessare quam te
mere celebrare. pro eo quod cum tanto
nimis in religioso viro ma
gnum periculum timeatur. et cetera.
¶ Si vero pro eo quod homicidium perpetrave
rit sacerdos iste prius ab illo
percussus sacrilego mortem cum
cum ligone in capite repercussit
quia vim vi repellere omnes
leges et omnia iura permit
tunt. quia tamen id debet fieri cum modera
mine inculpate tutele non
ad sumendam vindictam sed
ad propulsandam iniuriam.
non videtur idem sacerdos a pena
homicidii penitus excusari. cum
ratione instrumenti cum quo ille
percussit quod cum grave sit non so
let levem plagam inferre. tum
ratione partis in qua fuit ille per
cussus in qua de modico levi
quis letaliter ledi solet. Is.

¶ Ad nos duxit fraternitas
consulendos. et cetera. Significasti quod
fuit de quodam monacho sa
cerdote qui credens se quandam
mulierem a gutturis tumore
curare cum cirurgicis cum suo
tumorem incidit et aperuit. tamen
tumor aliquantulum recessit.
Ipse mulieri precepit ut ne
vento exponeret ullo modo.
ne forte ventus subintrans
gutturis apertionem sibi causam
mortis inferret. sed mulier
mandato contempto dum
messes colligeret vento ex
posuit se incaute. et sic per a
pertionem gutturis sanguis nimis
multus effluxit. tamen mulier
diem ultimum sic finivit. unde
videtur cum predictus monachus
sit sacerdos licet ei sacerdota-

solum in fi. e. ti. de excess. prel. ex tenore. Item pro mouendis abstinere debet ab omni eo per quod possit ad effusionem sanguinis peruenire. l. di. clericum. Item iste quasi testis inductus fuit quod non licet clerico in causa sanguinis. xi. q. i. testimonium. et. s. ne clerici uel mo. sententiam. Ad hoc dico quod non fuit inductus tanquam testis quia nec ad sententiam iudicis accessit quod sit qui sit in criminalibus manifestum de testi. c. qui in fi. cum ii. o. nec precepto nec facto nec consilio nec defensione nec lingua nec exhortatione homicidium fecit non debet ab ordinibus inpediri cum quibus modis homicidium committitur et imputatur dicitur est. s. e. sicut dignum. Item peccat iste se ipsum occidit. tu dicis puniri fustium non fuit inductus de furto non n. eo ipso est fur quod alio furandi domum intrauit. ff. de furt. uulgaris. §. qui furti. Sicut et. s. uim. sicut. sic. xxiii. q. iii. qui uo. et c. moyses. et quod pro utrumque parte facit in dicti. ar. q. ii. q. v. consuluisti. et. s. e. si aliquid. c. qui consuluisti. in illa quidem parte propinquum iam erat actum et c. moyses et c. id. s. e. si ad ibi exponitur sed et quod non mittit quam propinquum hoc quam si lex dist. iugi lex. ff. de penis. si alii quis. §. quia ab ordinibus tamen non tenetur lege cum nomen ut hic ponitur lege mosayca tamen tenetur lege cor. de sic. ff. ad. l. cor. de sic. si militem. et et lege acquiliae. ut ff. ad l. acquil. si funis. §. si mulieres eo qui prebuit uenena subtilitas. dicitur c. s. e. significasti ubi et de hoc.

Postulasti. et si. bonorum laudem. §. de medio. et obe. soli te. imputandus. non quod clericus potest agere cum lite quam lesum coram suo iudice ad hoc ut sit inpetu-

re officium exercere. Ex. Nos igitur fraternitati tue respondemus quod licet ipse monachus deliquerit alienum officium usurpando quod sibi minime competebat, si tamen circa pietatis non cupiditatis id egit et peritus erat in exercendo cirurgiam omnemque studuit diligentiam quam debuit adhibere, non est credo quod propter culpam mulieris consilium eius accidit adeo reprobandus quod non post satisfactionem exhibitam cum eo misericorditer agi possit ut divina valeat celebrare, alioquin interdicenda est ei sacerdotalis ordinis executio de rigore. Ex. Ad nostram noveritis fuit ex parte tua propositum quod quidam scolaris metuens ne latrones in hospicio suo essent destinato consurgens reperit ibi furem qui non solum ipsum scolarem prostravit ad terram sed pene ad mortem vulneravit eundem. Ex. Mane itaque scolares latronem quem invenerunt eundemque vulneratum invenerunt potestati iusticie tradiderunt coram quo confessus est negavit quod premissa minime perpetrasset. Unde prefatus potestas ad eundem scolarem nuncios destinavit ut exponeret si quid sciret de furto predicto vel traderet insignia qui cultellum quem ipsi latroni abstulerat et sotulares in ipsa domo dimissos quos abstraxerat ne predictum stipitus admonet. Nunciis tradidit memoratis. Super eo dicens se nil amplius intromittit-

tens. Ex. Potestas igitur receptis talibus insignibus latronem ipsum a paritoribus suis fecit puniendum. Qui sibi amputaverunt virilia et oculos eruerunt. Latro vero ira et dolore commotus nec potuit supersistere nec abiit. Et sic de medio est sublatus. Unde per nostrum oraculum postulas edoceri utrum prefatus scolaris ad sacros valeat ordines promoveri. Ex. Nos igitur inquisitioni tue taliter respondemus quod si prefatus scolaris scolaris dignus inventus ad vitam propter prescriptum eventum a susceptione sacrorum ordinum in latere est removendus.

Idem Pictaviensi episcopo.

Sicut ex litteris tue Cantuariensis tenore accepimus quod cum quidam presbyter in sacris ordinibus constitutus fieret niger monachus quandam mulierem pregnantem cum qua contraxerat consuetudinem inhonestam et que asserebat se concepisse de eo per zonam arripuit eam quasi ludens et ipsa per hoc sicut se asserens esse lesam quod occasione hac abortivit. Propter quod idem presbyter prelatorum utitur et usus consilio se ipsum duxit ab altaris ministerio sequestrandum. Ex. Nos vero de tua discretione visa insinuatione presentium respondemus quod si nondum erat vivificatus conceptus ministrare poterit, alioquin debet ab altaris officio abstinere.

Idem episcopo.

Postulasti per tuas quod si constituisti per terre tue quosdam contempta excommunicationis sententia debitas ecclesiis decimas substrahentes tibi regiam explorare liceat potestatem cui ad solum commissam spectat absque sa-

Cum excom. ul. ut puniatur petitionem. xxiii. q. v. non nos ad fi. et ar. §. de medio. item quorumdam et sic iudex secularis per talem querelam dictus puniat quod ille non uult aliter obedire iudici. nec hic dicitur ii imputetur clerico. xxiii. q. v. nos ad fi. et c. legentes ad fi. ff. de bonis. lib.

bonum fi
eanus quod nobis imputentur si preter-
mittam uoluntatem eius quod malum contingit xxiii. q. v. de occidendis. alioquin puni in effusionem sanguinis etiam agnoscere uti dicitur quod nefas est. dicitur ut ibi dicitur. ar. q. xxiii. q. v. c. ii. et c. unum. sol. et de pe. di. i. periculose et. s. de excess. prela. ex tenore.

im. || || || immanem || || || || imm.

V

Exhibita. et. in pupilli. unde verbum beneficio talis etatis excusatus videtur. de o. di. iiii. excusantur infantes eos. et. de sen. ex. cum pro illa etatis ignorantia quid videat. e. de sal. me. l. i. infin. ff. de reg. iur. si pupillus ludens quod ei licebat. quod et lusit preterea ac. ut dem est. s. e. latores. plus ... mam postulante. per hoc non culpatur. sed non est verum. quia hoc fecit ex benignitate et humilitate. unde esse non debuit ipsum propter hoc repellere cum pro defuncto hoc nimis quia ea sunt in nostris officiis gratiosa / que cum liceat nobis non impendere ...

guinis effusione valeant celebrari, ad quod tenentur, quasi dispensatione simpliciter deponendi, ex quo enim ad honorem et laudem iudicum et malorum gladius est commissus, iidem rebelles tantam sibi exuerint potestatem, eorum crudelitati imputandum. Honorius III. episcopo Ebroicensi.

Exhibita nobis .I. clerici confessio patefecit, quod cum in puerili esset etate constitutus, cum quibusdam coetaneis suis ludens et insequens unum eorum lapidem post eum non animo ledendi sed timore incutiendi proiecit, qui licet ex proiecto lapide percussus non fuit nec contactus, ad alium tamen lapidem corruens et caput offendens, tamen propter impiciam medicorum, tamen propter patris incuriam. qui laboribus et sudoribus ipsum exposuit expiravit, quare iidem clericus ut mitigaretur dolor patris defuncti veniam sibi postulavit ab ipso. Tu autem eum a sacrorum ordinum susceptione repellis. Cum igitur idem defuncti pater in extremis laborans tibi et presbytero cui suam apud consciam confessus fuit et prestito firmavit iuramento nichil ipsum in morte filii sui predicti sibi commisisse, qui et idem clericus postulavit a nobis ut cum de illius obitu lesam non habeat conscientiam, agere dignaremur misericorditer cum eodem. Quocirca mandamus quatenus si constiterit ita ipsum propter hoc a receptione sacrorum ordinum non repellatis. Idem episcopo et capitulo Venetensi.

Olim Sacerdos .H. nobis insinuatione monstravit quod cum pulsaret campanas ut in signo dato convenirent populi fideles ad divina, cadens tintinabulum percussit quendam puerum corameo, qui tamen est vulnus mortale decessit. Nos igitur attendentes quod dicto sacerdoti qui dabat operam rei licite nichil potuit imputari, si casus omnino fortuitus non prevenit, discretioni vestre mandamus quatenus si constiterit esse dictum sacerdotem officium sacerdotale exequi permittatis. Idem. Pelagio presbytero.

Petitio tua nobis exhibita continebat quod cum inimici dominice crucis ad blasphemiam nominis eius castrum quoddam in quo morabaris hostiliter invasissent, exeuntibus ibi tantoribus tam clericis quam laicis contra eos et vincentem confligentibus, hinc inde occisi quam plurimi extiterunt, unde cum pro eo quod aliquos percussisti irregularitatem metuas incurrisse, consultationi tue taliter respondemus, quod si de interfectione alicuius in illo conflictu tua conscientia te remordet, a ministerio altaris abstineas reverenter, cum consultius sit in dubio abstinere quam temere celebrare. Gregorius IX.

Quidam ut asseris ad edificationem ecclesie laborando cum lapide presbytero cui solo(?) insistebat lapidem coniectans(?) in quo presbyter sol... ve nitebatur ... actione rebus

Gloss (margins): [illegible]

... non lusisse puer sed non inde ludum cortinens. ipse puer qui fugiebat propter timorem mortis ... unde culpam commisisse videtur quia dedit occasionem ... quatenus ... dedisse videtur quia dedit occasionem quatenus capitulum dedisse ut. ut. ff. ad l. aquil. qui occidit. s. plus. et s. e. de cetero. et c. proximum. sed excusatur propter impiciam medicantis et propter incuriam patris. ar. s. e. tua et propter eandem et quia cum nichil fuit remotum ...

mulari quod alcui videbitur apponendo dampnabilitatem ... vel .i. di. de his clericis. i fi. sic s. de tp. or. ad aures. Quidam. et. li. vel. sic s. e. ex litteris ubi silicet casus ponitur. et s. e. ex litteris iohannes. promovendi. dicendo casu. i. di. si non / unde si ignorantia alicuius mortuus est hinc qui ipsum promovit non imputatur .l. di. sepe in fine. previderi non potest fortuitus. non casus nullus hominum consilio previde potest. ff. de admi. tu. ad eum. quod et l. n. s. si co...

tempore quo iure non sunt imputandi. ff. qui. et a quibus ma. l. ii. non si illi casus id est fortuiti non imputantur nisi culpa qui me... [illegible] ... in pacto vel mora precedentibus. c. ut. de commodato. c. i. in fine. et de deposito. bona fides. infra de hom. quia non tenetur ... [illegible] ... ff. ad l. aquil. si putatore. ...

est habilius exemptus. Et infra. Attendentes quoque quod sacerdos ipse dabat operam rei licitae, omnemque studium quam debuit diligentiam adhibere, consistentibus quibus periculum imminebat, ita tempestive cautela voce praemunitis, quod intelligere et fugere potuerunt. Iniqui. et infra. Quoniam vero quia omnes fortuitos casus qui provideri non possunt forsitan non providit, non debet quo ad officium vel beneficium impediri. Ex concilio Lateranensi. De torneamentis.

Felicis memoriae Innocentii et Eugenii praedecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes, detestabiles illas nundinas vel ferias quas vulgo torneamenta vocant, in quibus milites ex condicto venire solent ad ostentationem virium suarum et audaciae temerariae, unde mortes hominum et animarum pericula saepe veniunt, fieri prohibemus. Quod si quis eorum ibi mortuus fuerit, quamvis ei poscenti poenitentia non negetur, ecclesiastica tamen careat sepultura. Alexander III. Aviacensi episcopo.

Ad audientiam nostram noveris pervenisse, quod cum quidam ad locum deputatum torneamentis causa requirendi debita decessisset, etc. Nos attendentes quod huic tamen ecclesiastica sepultura deberet indici, qui ad torneamenta animo id faciendi non accedentes decedunt, ibidem. et infra. Quia si constiterit quod ad praedictum torneamentum non animo ludendi sed rapiendi contra praemissum: licet ibi fortuito casu obierit, corpus dispensatione ecclesiastica tradi facias sepulturae, maxime si dum in corpore fuit, susceptionis vel sacri olei fuit unctione perunctus. Alexander III. De clericis pugnantibus in duello.

Dno siculis alicui presbyter te duellum obtuli in duellentur vel oblatum suscepit, sive victor sive victus fuerit, de rigore iuris est penitus deponendus. Sed consideratis ei in lege quae sit enormis excessus, eundem post depositionis sententiam si tamen ipse suus episcopus duxerit misericorditer dispensando cum eo, cum in ipso duello homicidium vel membrorum diminutio non sint subsecuta. Celestinus III.

Henricus presbyter nobis humiliter intimavit quod cum laici quidam super furto in sacerdotem placito convenissent, quia testes sibi defecerunt, pugilem secundum pravam consuetudinem terrae introduxit, qui ... adeo ictibus vulneravit, quod coactus est exprimere. Quare nos consulendo unum ambiguitatem tuam responsione huius removemus. Cum tales pugiles homicidii existant, praedictus sacerdos licet non ipse ... per eum in duello pugnavit, in sacris ordinibus ministrare sic tenuit sacerdos.

[illegible] ... vel pro consilio dominis quod defunctis ut alii terreantur et abstineant a talibus cum videant illos sepeliri ... [illegible] ... Audiam. et. Animo id faciendi. supra de rapto. c. ii. Aliquo ad actum rei ... [illegible] ... per se et ... [illegible] ... ut dicit lex volumus. et ... distinguitur male ... ff. de fur. qui iniuri. et de sen. ex. cum voluntate ... [illegible]

... et sententia lata per talem probationem tenet ... infra de purg. vulg. c. i. ... [illegible] ... Item. et extra Christianos. secus de Sarracenis ... de bello iusto ... ut ... [illegible] ... sub anathemate ... [illegible]

Sed secus est nam multum interest an lege aliqua prohibeatur sub anathemate. xxv. di. per totum. an ab homine et videtur quod non sit excommunicatus. ut j. e. salonitane ar. ad hoc. ff. de arbi. celsus. et j. si cui dies ... [illegible] ... sciens ... cum lege qui cum ministro legis judicis quasi index ...

canonum instituta. ¶ Nominandum autem tam sedi quam precepto seu consilio aut defensione non est dubium peccatum. potest tamen cum eo circa hujusmodi misericorditer dispensari.

Innocentius III. De sagittariis.

Artem illam mortiferam et odibilem balistariorum et sagittariorum adversus christianos et catholicos exerceri de cetero sub anathemate prohibemus.

Innocentius III. De adulteriis et stupro. Titulus XVI.

Si seduxerit quis virginem nondum desponsatam dormieritque cum ea dotabit eam et habebit uxorem. ¶ Si vero pater virginis dare noluerit reddet pecuniam iuxta modum dotis, quam virgines accipere consueverunt.

Gregorius Siponto episcopo.

Pervenit ad nos quod Felix quidam virginem stupro decepit. quod si verum est quamvis certi de lege pena plectendus sit, nos tamen legis duritiam mollientes hoc modo disponimus, ut aut eandem quam stupravit uxorem ducat, aut si renuendo putaverit, corporali castigatione correptus in monasterio in quo agat penitentiam retrudatur, de quo nulla sit ei egrediendi sine nostra preceptione licentia. ¶ Ex [illegible].

Si vir sciens uxorem suam deliquisse quae non egit penitentiam sed permanet in fornicatione vixeritque cum illa reus erit criminis cuius particeps est. si vero mulier dimissa egit penitentiam et voluerit ad virum suum redire, debet non solum recipere peccatricem.

Idem. Parisiensi.

Maritus ex sola suspicione uxores accusare permissi est. ipsi plus certis de adulterio et accusare possunt et defendere. Alexander III.

Significasti nobis quendam presbyterum cum alterius coniuge incestum commisisse. quae se cuidam sacerdoti huiusmodi delictum confessa fuisse publice tibi detexit. et ipsum idem sacerdos nomine adulteri celans in presentia tua dixit super quo quid fieri debeat, cum negante adultero mulier in confessione persistat, consilium requisisti. Ideoque mandamus quatenus dignam penitentiam presbytero imponens, adulterae etiam pro passione a qua vindicte reconciliare procures. ¶ Hoc autem sacerdoti ne contra ipsum infirmorum conscientia et mala fama ipsi prodeat, ne in vitupere ministerium suum ... securiores presbyteri existentes in peccatum licentius prolabantur. cum itaque presbyteris quos se nolle peccare cognoveris iuxta arbitrium tuum purgationem indicas, quod si purgare se potuit in officio suo ministrare permittas, alioquin ab officio suo ipsum suspendere non postponas. Innocentius III. Turonensi archiepiscopo.

Intelleximus quod cum G. laicus, uxorem suam ancillam suam consortio depulisset, diocesani eorum audientes eandem ...

...sine metu calumpnie. postea ... nec. c. de adul. ... hoc hodie non videtur ... Significasti. et. celans ... de officio ... sacerdos ... de fide ... qui contra ... impunitum ... consilium de imo ... ad. dicit. ... Petrus ... de penitentiis ... mala fama ... ar. et de pur. can. ...

sponte recedit / sed mulier de domo viri sponte

cum quodam adultero fornicari. eam et virum et vinculo excommunicationis astrinxit. que tandem ad virum abiurans absolutione recepta coram episcopo memorato postmodum virum sibi restitui postulavit. Set ille obiciens ei adulterium et quod ab ipso non expulsa sed spontanea recessisset restitutionem sui proposuit minime faciendam. quod mulier inficians replicavit in ipsum quod fuerat fornicatus. Cum quo circa quoniam non constitit vel per evidentiam rei vel per confessionem legittimam mulieris quod adulterata fuisset sed adulterium et quod vir dicitur commisisse probatione cessante ipsum virum per excommunicationem compellas eandem. Quod si prefato modo de mulieris fornicatione constiterit nisi testes per quos viri adulterium est probatum fuerint reprobati cum ius nimirum in utroque consistat et paria delicta mutua compensatione tollantur mandamus quatinus eum cogas ut eam recipiat et eam maritali affectione pertractet. Alioquin silentium mulieri imponere non differas. Item de episcopo Ambianensi.

Tua fraternitas requisivit utrum aliquo denegante uxori sue in adulterio deprehense debitum coniugale si postmodum ipse cum alia perpetret adulterium manifeste cogi debeat ut eam cum maritali affectione pertractet. Super quo taliter respondemus quod cum paria crimina compensatione mutua deleantur vir hi for

Fornicationis obtentu sive viro nequit consortium declinare. Ex concilio Meldensi.

De raptoribus incendiariis et violatoribus ecclesiarum.

De illis autem qui de loco ad locum fugiunt et ubi rapinas et predationes peragunt placuit ut ab illius loci prelato excommunicentur nec revertantur ad propria quousque que perpetrarunt emendent. quorum excommunicatio per episcopos significanda ne illos recipiant antequam illuc redeant ubi rapinam fecerunt et ea plene emendent. Aug. iii.

In ipso eodem concilio statutum est ut si quando ex hiis qui violenter surrexerint et rapinam seu ecclesiarum violationes manifeste sunt deprehensi nisi plus ablata restituat si potuerit vel emendandi firmam et plenam securitatem fecerit penitentia vel si sibi penitentia denegetur. § Si vero usque ad obitum contumacia sua duraverit et in extremis positus remedium penitentie humiliter postulaverit si emendationem vel emendandi securitatem prestiterit ei penitentia et sepultura ecclesiastica concedatur. § Qui autem in sanitate obstinata mente non penituit vel emendavit et in morte securitatem prestare nequivit sollempnitas penitentie parari posse videtur sic credimus. Sed de precio accepto et viatici non negetur ita tamen ut nullus clericorum sepulture illius intersit nec elemosinam eius presumat accipere. Quod si quis presbiterorum vel clericorum contra hoc

iuxta vel in morte penitentias dare ausi fuerint, sepulture vel ecclesias accipere attemptaverint, seu hii rapine participes inventi fuerint ordinis sui periculum et dampnum irrecuperabiliter paciantur, et ecclesiastico beneficio careant. Ex concilio Lat.

Excommunicationi subdantur qui romanos aut alios christianos pro negotiatione vel aliis honestis causis navigio vectos aut capere aut rebus suis spoliare presumunt. Illi quoque qui christianos naufragium patientes quibus secundum regulam fidei auxilio esse tenentur dampnata cupiditate spoliant rebus suis, nisi ablata reddiderint excommunicationi se noverint subiacere. Alexander III. Panormitano archiepiscopo.

In archiepiscopatu tuo quidam sarracenorum mulieres christianas et pueros rapiunt et eis abuti presumunt. et quosdam ex illis occidere non verentur. cum autem ex concessu bone memorie regis sicilie tibi et aliis episcopis commissa sit punitio eorum contra iustitiam. Sancimus quod tales in iurisdictione tua existentes pecuniaria potius pena mulctare et etiam flagellis afficere cum moderatione debita queas, quam flagella in mortem aut sanguinis effusionem minime videantur. Si vero ita fuerit grave eorum excessus quod mortem vel detentionem aut detruncationem membrorum debeant sustinere, iudicium reserves regie potestati. Idem claromontensi episcopo.

Litteris tuis continebatur quod cum quidam a nostris fuisset dominus cum clericis et aliis incendium diabolo instigante commisit

tandem in egritudine constitutus accepta sibi penitentia de commissis per manum capellani sui fuit a sententia excommunicationis absolutus. Et sic moriens ecclesiasticam sepulturam habere nequivit. quia per sententiam vos intendentes ut corpus eius ad ecclesiam facias in cimiterio sepeliri, et heredes eius moneas et compellas ut hiis quibus ille per incendium vel alio modo dampna dedit iniustitiam irrogaverat iuxta facultates suas congrue satisfaciant ut sic a peccato valeat liberari. Lucius III. Burgensi episcopo.

Cum quis contra voluntatem mulieris rapit eam et intelligitur ei inferre iniuriam, quod cum raptor ibi dicitur omnino nullum matrimonium contrahi, agitur iste raptor dicitur et dici non debet, cum habuit matris assensum, et prius eam desponsaverit quam cognoverit licet parentes reclamarent a quibus eam dicitur rapuisse. Item cum per .iiii. carnis commixtionem et preceptum teste apostolo uxor sui corporis potestatem non habeat sed maritus, si processisse inveniatur vel ex probatione viri vel ex mulieris confessione claruerit, postmodum sine assensu viri non potuit ipsa monasterium ingredi aut aliter continentiam profiteri. Non igitur per eo quod post matrimonium consummatum rapta per vim in monasterio fuerit, viri potuit consortium declinare, maxime si prorsus negat viri ut mulier profiteretur continentiam assensisse. Innocentius III. episcopo Laton.

Accedens ad apostolicam sedem .I.
rapta puella legitime contraxit cum raptore. si prior dis-
sensio transeat postmodum
in consensum. et quod ante displicu-
it tandem incipiat complacere.
dum modo ad contrahendum
legitime sint persone. In
eod.

De furtis. Rubrica.

Si quis furatur ho-
minem et vendiderit
convictus mor-
te moriatur. Ex concil.
Tribur.

Fures et latrones si in fu-
rando vel depredando occiduntur
inultum est. pro eis non esse orandum.
Sed si comprehensi aut vulne-
rati presbitero vel diacono con-
fessi fuerint communionem
eis non negamus. Ex peni-
tenciali Theodori.

Si quis per necessitatem famis
aut nuditatis furatus
fuerit cibaria vestem vel pecus.
peniteat ebdomadas tres.
Si reddiderit non cogatur ieiuna-
re. Item. S. pal.

Qui cum fure partitur occidit
animam suam. non fur solum
modo set ille reus tenetur
qui furti conscius querente
possessore non indicat. Alex.
III. Cremonen. epo.

Litteris tuis innotuit
quod B. canonicus quondam in ecclesia mi-
nus caute dimissum rapiens
longo tempore detinuit supradictus I.
G. quod si sponte confessus
fuerit et eiusdem ecclesie canonicus
erat satisfaciat nec est super hoc
nota vel infamia manifesta
respersus post peractam penitentiam
aut condignam partem percipiat

omnia alias idoneum ipsum cognos-
cas ad sacros ordines non du-
bites promovere. Alex. III. Vien.
epo.

De usuris. Rubrica.

Plures clericorum .I.
generali xiii decrevit
auctoritate ut nullus con-
stitutus in clero vel hoc vel alio
genus usure exercere presumat.
Et si quis alicuius possessionem datam
pecunia sibi sub forma in pignus
acceperit. si sortem suam deduc-
tis expensis de fructibus iam
percepit absolute possessionem re-
stituat debitori. Si autem ali-
quid minus habet eo recepto posses-
sio ad dominum revertatur. Quod si
post hanc constitutionem in clero quisque
extiterit qui detestandis usura-
rum lucris insistat ecclesiastici offi-
cii periculum patiatur. nisi forte
ecclesie beneficium fuerit quod redimendum
ei de manu laici hoc modo videatur.
Item eiusd. ar. ei suffragi.

Quoniam non solum viris eccle-
siasticis set etiam quibuslibet aliis periculo-
sum est usurarum lucris intende-
re auctoritate presenti duximus iniungendum
ut eos qui de possessionibus vel
arboribus ac laboribus quas tene-
nt in pignore non sortem deduc-
tis expensis receperunt. ad ea
pignora restituenda sine
usurarum exactione ecclesiastica
districtione compellas. Idem Exon.

Cum in omnibus fere locis
crimen usurarum invaluit
ut multi aliis negotiis pretermis-
sis quasi licite usuras exerceant et
quasi utriusque testamenti pagina
condempnetur nequaquam attendebant.
Ideo constituimus ut usurarii
manifesti nec ad communionem
admittantur altaris nec christianam si in

[…] predo detestentur accipiant sepulturam. ¶ Sed nec oblationes eorum quisquam accipiat. Qui autem acceperit vel Christianae tradiderit sepulturae, et quae acceperit reddere compellatur, et donec ad arbitrium sui episcopi satisfaciat, ab officii sui executione suspensus.

Idem Panormitano archiepiscopo.

Super eo vero quod quaeris cum usurarum crimen utriusque testamenti pagina detestetur, super hoc dispensationem aliquam posse fieri non videmus, quia cum scriptura sacra prohibeat pro alterius vita mentiri, multo magis prohibendum est ne quis etiam pro redimenda vita captivi usurarum crimine involvatur.

Idem Salernitano archiepiscopo.

Quia in manifestos usurarios iuxta decretum nostrum quod in concilio Lateranensi promulgatum est, communione altaris et ecclesiastica precepis sepultura privari donec reddiderint quae tam prave receperant. ¶ Quidam eorum ad excusandas excusationes in peccatis in predictis affirmant illas dumtaxat usuras restituendas quae sunt post decretum nostrum receptae etc. ¶ Super his taliter respondemus quod sive ante sive post interdictum nostrum usuras extorserint, cogendi sunt per poenam quam statuimus in concilio Lateranensi eas his a quibus extorserunt vel eorum heredibus restituere, vel his non superstitibus pauperibus erogare, dummodo in facultatibus suis habeant unde ipsas possint restituere. ¶ Cum in veritate[illegible] Augustinum non remittatur peccatum nisi restituatur ablatum. ¶ Illi autem qui non habent in facultatibus unde usuras possint restituere non debent aliqua poena mulctari, cum eos nota paupertatis excuset. ¶ Possessiones vero quae de pecuniis sunt comparatae debent vendi et ipsarum pretia his a quibus usurae sunt extortae restitui, ut sic non solum a poena illa sed a peccato possint qui per usurariam extorsionem incurrerant liberari.

Idem Ianuensi archiepiscopo.

In civitate tua dicis saepe contingere quod quidam piper seu cinnamomum seu alias merces comparant quae tunc ultra quinque libras non valent, et promittunt se illis a quibus illas merces accipiunt sex libras statuto termino soluturos. ¶ Licet autem contractus huiusmodi ex tali forma non possit censeri nomine usurarum, nihilominus tamen venditores peccatum incurrunt, nisi dubium sit merces illas plus minusve solutionis tempore valituras. Et ideo cives tui saluti suae bene consulerent si a tali contractu cessarent, cum cogitationes hominum omnipotenti Deo nequeant occultari.

Idem.

Praeterea inhibitionem proclamantibus tuis usuras recipere [illegible] quod si perceperint et tempus [illegible] si clerici sunt eos ab officio et beneficio suspendas, si laici usque ad dignam satisfactionem ipsos vinculo excommunicationis astringas.

Idem abbati [illegible] et fratribus sancti Laurentii.

Conquestus est nobis G. clericus [illegible] quod si […]

tiam ipsam titulo pigno-
ris detinetis, deductis
expensis sortem recepistis, possessio-
nem tamen dicto memorato
restituatis, nisi terra ipsa sit de
feudo monasterii vestri. Idem
episcopo Placentino.

Quia nos duxit frater consu-
lendos quid sit de usu-
rariorum filiis observandum, qui
eis in crimine usurarum defunc-
tis succedunt, aut de extraneis
ad quos bona usurariorum
asseris devoluta. Sane
igitur quoniam presentibus litteris
respondemus quod filii ad restituendas
usuras ea sunt districtione
cogendi, qua parentes sui, si viverent,
cogerentur. Idem ipsum contra here-
des extraneos credimus exercendum.

Urbanus III.
Consuluit nos tua de-
votio, utrum ille in iudicio animarum
quasi usurarius debeat iudicari,
qui non alias mutuo tradi-
turus, eo proposito mutuam
pecuniam credit, ut licet omni
conventione cessante, plus
tamen sorte recipiat. Et utrum
eodem reatu criminis involvatur
qui, ut vulgo dicitur, non aliter pa-
rolam iuramenti concedit, do-
nec quamvis sine exactione
emolumentum aliquod inde per-
cipiat. Et an negociator
pena consimili debeat conde-
mpnari, qui merces suas lon-
ge maiori pretio distrahit,
si ad solutionem faciendam prolixi-
oris temporis dilatio prorogetur, quam si
ei incontinenti pretium persolvatur.
Verum quia quid in his casibus
tenendum sit ex evangelio Luce
manifeste cognoscitur, in quo
dicitur: date mutuum nihil inde
sperantes. Huiusmodi homines pro
intentione lucri quam habent,
cum omnis usura et super-
habundantia prohibeatur in le-
ge, iudicandi sunt male
agere, et ad ea que taliter sunt ac-
cepta restituenda in animarum iu-
dicio efficaciter inducendi.

Innocentius III. prelatis in regno
Francie constitutis.
Quoniam periculosum
est, quod manifestos usura-
rios, maxime quos usuris
publice abrenunciasse con-
stiterit, si aliquis eos con-
venerit ex usuris, nullus per-
mittatis appellationis suffu-
gio se tueri. Idem Narbonensi
archiepiscopo.
Post miserabilem. Et Iudeos ad re-
mittendas christianis usuras
per principes et potestates com-
pelli precipimus seculares, et
donec eis remiserint, ab uni-
versis christifidelibus tam in merca-
moniis quam in aliis per excommuni-
cationem eis iubemus communionem
omnimodam denegari. Idem
Mutinensi episcopo.
Tuas dudum recepimus
questiones, quod quidam usurarii
eos quibus dant pecuniam ad
usuram, prestare faciunt iura-
mentum, quod usuras non repetent,
et super his quas solverint nullam
moveant questionem. Nos
igitur usurarios ipsos mo-
nitione premissa per censuram ecclesiasticam re-
compellas, ut ab usurarum solutione
ab earum exactione desistere
restituere ipsas postquam fuerint
persolute, ne de dolo et fraude
contingat eos commodum reportare.

Idem.

Quia frustra legis auxilium invocat qui committit in legem, statuimus ut si quis usurarius a nobis litteras impetraverit super restituendis usuris et fructibus computandis in sortem, nisi prius ipse restituerit usuras quas ab aliis noscitur recepisse, auctoritate litterarum ipsarum nullatenus audiatur.

Idem episcopo ...

Quia in dioc. tua sunt quam plurimi usurarii, de quibus minime dubitatur quin sint usurarii manifesti, et quosdam propter timorem potentium qui tuentur eosdem nullus accusator apparet, nec hi sunt per sententiam condemnati, f. t. r. quod licet contra eos non appareat accusator, si tamen aliis argumentis illos constiterit esse usurarios manifestos, in eosdem poenam in lat. conc. contra usurarios editam poteris exercere.

Idem.

Salubriter sane generi ad fructus possessionum quae sibi a socero sunt pro numerata dote pignori obligatae computandos in sortem non credimus compellendum, cum frequenter dotis fructus non sufficiant ad onera matrimonii supportanda.

Idem episcopo Londoniensi.

Michael laicus suam nobis querimoniam destinavit quod cum a quondam Bonon. cives multa extorserit ab eo, cuius ipse filio cum heres extitit nomine usurarum, eis attencius petitur ne auct... ... in negotio procedas eosdem, si aliquis restituit, ut adhuc restituat si quis aliquid ipse vel pater eius extorsit usuras.

Quanto amplius christiana religio ab exactione compescitur usurarum, tanto gravius super his Iudaeorum perfidia insolescit, ita quod brevi tempore christianorum exhauriunt facultates. Volentes igitur in hac parte prospicere christianis ne a Iudaeis immaniter aggraventur, synodali decreto statuimus ut si de cetero quocumque praetextu Iudaei a christianis graves et immoderatas usuras extorserint, christianorum eis participium subtrahatur donec de immoderato gravamine satisfecerint competenter. Christiani quoque, si opus fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellantur ab eorum commerciis abstinere. Principibus autem iniungimus ut propter hoc non sint christianis infesti, sed potius a tanto gravamine studeant cohibere Iudaeos. Ac eadem poena Iudaeos decernimus compellendos ad satisfaciendum ecclesiis pro decimis et oblationibus debitis quas a christianis de domibus et possessionibus aliis percipere consueverant antequam ad Iudaeos quocumque titulo devenissent, ut sic ecclesiae conserventur indempnes.

Gregorius IX.

Naviganti vel eunti ad nundinas certam mutuans pecuniae quantitatem, pro eo quod suscipit in se periculum, recepturus aliquid ultra sortem, usurarius est censendus. Ille quoque qui dat decem solidos ut alio tempore totidem sibi grani, vini vel olei mensurae reddantur, quae licet tunc plus valeant, utrum plus vel minus solutionis tempore fuerint valiturae verisimiliter dubitatur, non debet ex hoc usurarius reputari. Ratione

[illegible]

...ne dubium habeatur, excusatur, qui pannos, vinum, granum, oleum vel alias merces vendidit, ut amplius quam tunc valeant in certo termino recipiat pro eisdem. Si tamen ea tempore contractus non fuerant vendituri. Augustinus.

De crimine falsi. [Titulus XX.]

Falsidicus testis tribus personis est obnoxius: primum Deo, cuius praesentiam contemnit, deinde iudici, quem mentiendo fallit, postremo innocenti, quem falso testimonio laedit. Item reus est, et qui veritatem occultat, et qui mendacium dicit, quia ille prodesse non vult, iste nocere desiderat. Item in magno concilio.

Pro eo quod sententia [...] in clericos falsarios litterarum lata non fuisset executioni mandata, refert[ur] [...] mandamus, ut quoties aliqua scripta sub nomine nostro destinata redarguenda videris falsitatis, nullam eis ad libras fidem adhibeas, et quae per ipsa mandantur sint non observes, sed eum qui praesentaverit retineri facias diligenter. Urbanus III.

Ad audientiam nostram te significante pervenit, quod tu quosdam clericos, qui falsaverant signum regis Francorum, carcerali custodiae mancipasti, [...] ut eis nec membra auferri nec poenam infligi facias corporalem, per quam periculum possint mortis incurrere, sed eis a suis ordinibus degradatis in signum maleficii characterem aliquem ipsis imprimi facias, quo universi eos cognoscant, et provinciam propriam eos abiurare et ipsas exire promittas. Innocentius III.

Dura saepe mandata statuimus sub excommunicationis poena, suspensionis ordinum et beneficii districtius inhibemus, ne quis ab aliis quam a nobis vel de manibus eorum recipiat qui de mandato nostro ad illud sunt officium deputati. Si vero persona tantae auctoritatis exstiterit, ut ipsam deceat per nuntium litteras nostras recipere, nuntium ad cancellariam nostram vel ad nos ipsos mittat idoneum, per quem litteras apostolicas iuxta formam praescriptam recipiat. Si quis autem in hac parte mandati nostri transgressor exstiterit, si laicus fuerit, excommunicationi subiaceat, si clericus, et officii et beneficii suspensione damnetur. Adicientes statuimus, ut generalem excommunicationis sententiam promulgetis, quam per singulas parochias faciatis frequentius innovari. Quod si quis falsas litteras se habere cognoscat, infra XX dies litteras illas destruat aut resignet, si poenam excommunicationis noluerit evadere, quam non forsan in mortis articulo sine speciali mandato nostro a quoquam nolumus relaxari, et si postscripta fuerit ei beneficium absolutionis, nullam habeant firmitatis. Idem episcopo et canonicis Mediolanensibus.

Licet ad regimen [...] varietates falsitatis circa litteras nostras deprehenderimus...

[illegible]

Absoluimus... [illegible] ex nup... variantes falsitatis. q. h. dicitur falsitatis. no. quod per hos modos qui hic exprimuntur sunt alii casus falsitatis ex de. in illis ut tacito dicit lite etc. s. de rep.

V ut petiuit fa. ut qui ignem apposuit ... appo nenti secundum leges aqua et ignis interdicatur. ff. ad l. cor. de fal. l. ule. ... excoquit ut imitat ... falsarius ut dixi in prima nota. et in hoc nullam distinc...

leratis. eas nobis presentibus et
litteris duximus exprimendas et
Prima species falsitatis hec
est ut falsa bulla falsis litteris
apponatur. Secunda ut filum
de vera bulla extrahatur ex to
to et per aliud filum immissum
falsis litteris inseratur. Ter
cia ut filum ab ea parte in qua
carta plicatur incisum cum vera
bulla falsis litteris immittatur
immittatur sub eadem plicatura cum
filo falsis canapis restitu
atur. Quarta cum a superi
ori parte bulle cum una parte fili
sub plumbo rescinditur et per idem
filum litteris falsis inser
tum reducitur infra plumbum.
Quinta cum litteris bul
latis et redditis eis aliquid
per rasuram tenuem immutatur.
Sexta cum scripta
litterarum mutatur quibus falsitas ap
posita vera bulla cum a que
cumque universitate abolita
seu deleta eadem carta cum et
calce talis in ea consuetudi
ne artificiali dealbata de no
uo rescribitur. Septima cum
carte cui falsitas apposita vera et
bulla totaliter abolitur vel et
abraditur subtilissima cur
ta eiusdem quantitatis scripta cum
tenuissima glutino con
iungitur. Hos tamen
falsitatis non reputamus in
munes qui contra constitutio
nem nostram scienter litteras non
de manu vel bullatoris nostri et
manu receperunt. Illos
quoque qui accedentes ad bul
lam falsas litteras caute in
gerunt ut de vera bulla cum
aliis sigillentur. Sed hee due

species falsitatis non possunt et
facile comprehendi. nisi vel
in modo dictaminis. vel
in forma scripture vel qualita
te carte falsitas cognoscatur.
In ceteris autem diligens in
dagator falsitatem poterit
invenire vel in adiunctione fi
li vel in collatione bulle.
vel motu vel obtusione.
presertim si bulla non sit equalis
sed alicubi magis tumida et
alibi magis depressa. Idem
Cantuariensi episcopo.
Iam cum pene sub
iacente nos tibi litteras
quasdam sub nostro nomine presentate
fuisse diligenter intuentes et
eas tam in continentia quam
in dictamine deprehendimus
falsitatem ac nobis fuimus
admirati quod tales litteras
a nobis credideras emanasse.
cum scire debeas apostolice sedis consue
tudinem in istius litteris hanc
tenere quod patriarchas. archiepiscopos
episcopos fratres. Ceteros autem
reges. principes. vel alios
cuiuscumque ordinis filios in lit
teris appellemus. et cum uni tantum
persone nostre littere dirigantur
numquam ei loquimur in plurali. ut
vos vel vester et huius similia
in litteris nostris apponamus.
In falsis autem litteris presen
tatis in salutatione dixerit
fuit vocabulis cum litteris quas
aliquando tibi transmisimus te et
invenit a nobis potius a nobis
fratrem vocari appellatum quod
sic litteras apostolice sedis studeas in
tueri tam in bulla filo et
carta quam in stilo quod veras pro
falsis vel falsas pro veris aliquando mi

... nota quod papa appellat in litteris suis ... filios ... ut dicitur ... falsi ... papa uni non loquitur in plurali.

[illegible]

... dicit lite fide non esse apellatur ... loquitur in plurali ... de pe... dicit ... non est impetratum de mandato. s. de pp. non possit in alio ... modos falsitatis hic ... in alio ... litteras ... falsarii ... sciens est excom... catus ... falsarius ... in ibi ... falsarii ... excommunicatus omnes illos qui falsum mittunt fere ... fieri fecerunt ... falsum ...

poterit reprehendi falsitas et de facili. quia facile est inde re qualiter appellet episcopum in litteris ut cum ... loquitur in plurali secundum antiqua tempora hoc non ... loquebatur in plurali ... qui ... de ... nichil ... s. de presc. ... in ... et magna ... cum tamen ... de excess. ... in bulla filo ut s. e. pr.

A falsarior ... excommunicat ... non fecerit ... dolo ... ad l. cor. de fal. ... ignorantia ... de elect. ... ignis ... falsitatis ...

... de forma ... in ... carta ...

[illegible]

[A]nno admittas. [I]dem.

[A]d falsariorum consuetudinem maliciam et ... de communi fratrum nostrorum consilio duximus statuendum ut qui uti nostris litteris voluerint eas primo diligenter examinent. Quia si falsas litteras seu fuscos deinceps ignoraverint, eorum sera penitentia erit, neque vitabunt penas in istis adnotatas. ¶ Nos autem omnes falsarios litterarum nostrarum quique per se vel alios vitium falsitatis exercent cum fautoribus et defensoribus suis anathematis vinculo decrevimus innodatos. ¶ Statuentes ut clerici qui fuerint falsarii deprehensi, omnibus officiis et beneficiis ecclesiasticis perpetuo sint privati, ita quod si per se vitium falsitatis exercuerint, postquam per ecclesiasticum iudicem fuerint degradati, seculari potestati tradantur secundum constitutiones legitimas puniendi, per quam laici qui fuerint de falsitate convicti legitime puniantur. ¶ Qui vero sub nomine nostro falsis literis utuntur, si clerici fuerint officiis et beneficiis ecclesiasticis spolientur; si laici, maneant tamdiu excommunicationi subiecti donec satisfaciant competenter: tam in istis quam illis malicia sive qui negligentia puniantur, quod de his qui falsas literas impetrant statuimus observandum. [I]dem.

[A]ccedens ex parte tua G. si litteris apostolicis quibus falsitas fuerit deprehensa de simplicitate iusticia formam habeant, cum presumi non debeat quod per talibus litteris ...

[I]dem.

... quod possit facile optime. Siquidem quos conscientiam falsitatis in litteris usus est. Postquam eas falsas esse cognovit, tum ei officium beneficiumque restitues, et hoc ipsum in ... viciniis non molestes. [I]dem.

[E]x conscientia tuarum literarum ipsas que redarguite fuerant falsitatis diligentia invenientes nullum in eis falsitatis signum vel suspicionis invenimus nisi paucarum litterarum rasuras, quas neque sapientes aliquam in dubitationem inde debuerunt. Unde si nobis constiterit per eam se obligasse sub periculo esse quod literas falsas esse probaret, cum quibus ad veniam ... nunc sunt nichil habeat facultatem ... super quo ecclesiastica silentium imponatis. ¶ Ex penitentiali Theodori.

De sortilegiis. Titulus xxi.

[I]n tabulis vel codicibus vel aliis sortes non sunt requirende, aut divinationes aliquas in aliquibus rebus observare presumat. ¶ Qui autem hoc fecerit, xl dies peniteat. [A]lexander iii. Gunden. presbitero.

[E]x tenore litterarum accepimus quod v. presbiter cum quodam famosum ad locum furti accersit non ea intentione ut eo caret demonium, sed ut inspectione astrolabii furti aliquam eorum esse posset recipari. ¶ Cum licet ex bono zelo et simplicitate se fecisse proponat, tamen gravissime fuit, et non modicam indecentiam peccati contraxit. Ideo ei talem pro expiatione eius delicti penam imponas, quod ...

[illegible]

per annum et amplius si tibi fuerit visum, eum ab altaris officio sepius abstinere et extunc liber sit ei exercere officium sacerdotis. Honorius III. capellano Latino.

Ecclesia vestra episcopo destituta, nos convenientes in unum ut de futuri antistitis electione pontificis, unum elegistis ex vobis per sortem, qui tres auctoritate vestra eligeret, per quos nec omnibus licere putavistis de pastore, quorum duo tertium magistrum sibi elegerunt quem eligere liceret eisdem, fuit tradita a vobis omnibus potestate. Procuratoribus quoque vestris super hiis interrogatis per quos confitentibus nos tali electionem processisse, licet nota non careat, quamvis multa reprehensione digni sint, quia sortes in talibus vitientur etc. Electionem celebratam de ipso ad gratiam confirmationis admisimus, sortis usum in electionibus perpetua prohibitione dampnantes. Gregorius nuntiis episcopis et archiepiscopis, de Corbinitensi.

De collusione detegenda.

Scripta relegentes nec agnoscimus quod Caduanum episcopum aliquid dicebant nec cum eo de simonia convenisse etc. Cum vero nisi claritas famae nos nequaquam impelleret ut ea quae audivimus dissimulare nullatenus deberemus, presertim cum accusatorem et accusatum inter se gratiam fecisse indicentur, hec necesse fuit illius perscrutari, ne forte non ex caritate sed ex premio eorum sit discordia compacta. Idem.

Sententia semel lata, quae in causa nullo modo potest iudicari, si accusatus cum accusatore in gratiam redierit. Clemens III.

Pervenit nostrum usque adeo clericorum maliciam excrevisse, ut inter se collusione facta super beneficiis quae possident, se sustineant ab aliis molestari, et ea ut quandoque dantes eis alia beneficia quae possidebant quasi nomine transactionis solutis aliis de ipsis beneficiis annuam pensionem, ut post mortem eorum in beneficiis illis super quibus est collusio facta ius sibi valeant vendicare. Unde tibi mandamus, quatenus si quos clericos tue iurisdictionis per collusionem huiusmodi fraudem legitime tibi constiterit commisisse, eos super beneficiis quibus collusum fuerit non differatis pretio spoliare, quia satis est indignum si fratres et collegas in preiudicium tam iniustum eorum committere in eorum non redundaret incommodum et iacturam. Gregorius IX. archiepiscopo et fratri Ioseph monacho Florentino.

Tantum clamor qui ascendit contra electum archiepiscopum invalescit, quod dissimulare illum sine scandalo non valemus, nec sine periculo tollerare etc. Verum autem apostolica sedes frequentibus clamoribus excitata inquisitionem quorundam excessuum suorum duximus committendam, procuratoribus ipsius et eorum cum inquisito

ribus et examinatoribus col
laudentur nec nõ corruptis
testibus et questoribus et exami
natoribus suppositis. nõ solum
predicti excessus remanse
runt actenus incorrecti uerum
etiam peiora committi nõ expauit.
et i. dist. v. c. q. si de huius
collusione ac corruptione
constiterit ex integro super
premissis et aliis. aliquibus
super nouis dumtaxat in
quirendis que inueneritis in
quirenda. Greg. De delic-

P[ueris] … ceteris to pu
glandium ero
cautis p… rum
noluit attribui eque … R.
eam nisi ab annis. xiiii.
pubescere ceperit quia in nimio
… si nulla esset peña. ñ g
in … genitalibus admit
tit. Quius nõ audeat
affirmare furta … a e
iuria nõ esse peccata. ac huius p
lena est pueril. etas quius
in eis nõ taciti in maior
bus puniendi uideantur.

Alex. iii. Ueri coren. epo.
R[eferente] nob. h. q. cu
filius eius decennis cum
aliis pueris sagittaret
quidam nepos eiusdem. h. sa
gitta percussus interiit quia idem
filius eius cum infantulos inde
fortuito cum dicitur peregisse. ui
hoc quasi albi. sed remingit a pa
to. h. secundum consuetudinem illius
terre. c. sol. istum eius requi
rebat. et c. Cum q̃m in
pueris relinqui id solet in
multum grauius puerto
ris etatis humane leges
dicunt seuerius corrigendo. c. q.

si constiterit filium predicti. h. infra
xiiii. etatis sue annum excessum
sui eundem commisisse memo
ratum. A. ab eum moneas et com
pellas ut ab eo d. h. predictos
. c. sol. propter illam consuetudi
nem nõ exigat nec ab ipso p
tiali pena requirat. Ex

concilio Aurel. De clerico uena
E[piscopum] presbyterum … tore. R.
aut diaconum canes
aut accipitres aut huius
ad uenandum habere nõ licet.
quod si quis talium personarum
in hac uoluntate sepius detectus
fuit. si epus est tribus mensibus a
communione. si presbyter duobus.
si diaconus ab omni officio
suspendatur. Ex eodem.
O[mnibus] seruis Dei uenationes
et siluaticas uagationes cum
canibus. et accipitres cum fal
conibus interdicimus. Ex con-
cilio agath. De clerico percus
S[i] quis in sore. R.
aliquo gradu sa
cro positus percussor exti
terit correptus a canone si
nõ emendauit deponatur.
P[reterea] Greg. carentino epo.
P[reterea] qui mulierem pro
delictum suum ad ordinem
sacerdotii … suis fusti
bus deputatam quam licet ex i
de cum post octo dies al. in
ses decessisset minime ar
bitrarii fuisse defunctam.
Quia tamen ad ordinem tuum
noluisti habere respectum duo
bus te mensibus a ministra
tione missarum statuimus ab
stinere. Alex. iii. Lucen. epo.
P[resentium] lator in quodam

[illegible]

officium asserunt se fuisse propter illorum qui molendinam repellebant. In quo lapides ipse proiecit. Sed aliquis non percussit quin vero palos aliquis illic dicitur occisus. A celebratione missarum per biennium fraternitas tua abstinere faciat. Ita quod si aliud non impedierit decursu biennii temporis spacio ad sui officii executionem eum admittas. Celestinus III.

Continentia litterarum tuarum accepimus quod cum quidam ad resistendum armata manu domibus suis presumpsissent insultum illo tres fuerunt ab aliis vulnerati ad mortem. Verum tamen quia illa homicidia in facto vel consilio eius presbiteri facta sunt ... quod cum presbiter dictum adoptavit ad fugere melioris vite titulum ... potuit ipse ad subdiaconatus ordinem promoveri nec altaris ministerium exercere. Innocentius III.

De maledicis

Innotuit nobis ... quod nobis presentibus in tuis ... quidam verba in depositione ... officii ... protulit ... a temeritate sua compescatis ut pena ... aliis terrorem incutiat nec decreto ... ita verba proruupant. Gregorius IX.

Statuimus ut si quis contra deum vel aliquem sanctorum maxime beatam Mariam virginem lingua in blasphemiam in publice relaxare presumpserit per episcopum suum pene subdatur inferius annotate videlicet ut vii diebus dominicis pro foribus ecclesie in manifesto dum aguntur missarum sollempnia blasphemus existens ultimo illorum die dominico pallium et calciamenta non habeat ligatus corrigia circa collum septem precedentibus feriis in pane et aqua ieiunet ecclesiam nullatenus ingressurus.

Quolibet quorumlibet dierum in tres si potest aliquem duos reficiat pauperes sin autem in alia penitentia ... Si vero non ad hoc sufficiant facultates ... in penam aliam commutetur. Quod si renuerit ... penitentiam ... ecclesie introitus interdicatur ... in obitu ecclesiastica careat sepultura. Per temporalem potestatem coactione sine ... episcopi diocesani blasphemus si dives fuerit xl solidos aliquin xxx seu xx si ad id non sufficiat ... solidos usualis monete pena multetur ... in hoc ... misericordiam ... quod ... constituta pena. Ex canone apostolorum.

De clerico excommunicato deposito vel interdicto ministrante

Si quis episcopus aut presbiter aut diaconus depositus iuste pro certis criminibus ausus fuerit attrectare ministerium sibi dudum commissum hic ab ecclesia abscindatur. Ex concilio Antiocheno.

Si quis presbiter aut alius clericus fuerit degradatus aut ab officio pro certis criminibus suspensus ... contemptum aut superbiam aliquid de ministerio suo ... presumpserit ... ab episcopo suo correptione ... proximo ...

[illegible]

de causa, sed ibi dispensatum fuit. lxxx. di. galoutame.
Si quis presbyter depositus fuerit a suo episcopo adiunctis sibi aliis ... xv. q. vii. felix. et c. nisi. sed pone deg... ... cel... quod ... in dignum officium ... ut ... ordinem ... lxxxi. di. ... accedens. xi. q. iii. ... lxxxi. di.

supensione perdurarunt. hic
omnibus modis excommunicetur et q
cumque cum eo communicarint sus
pensionis sententia excommunicati. Si
multi de clericis tuis vel fe
minis excommunicatis obser
vandum est quod si aliquis ista
omnia contempserit et ... cum
dare minime potuerit regis
iudicio ad exsecutionem ... ec
clesiastico dampnetur. Alex. iii.
Venia aut ... e lodon.
Siqui ... deinde dato
... pon. ab aliens episcopis ...
dictum vel excommunicatum absolutionem
solemnia divina officia celebrau
erint nisi motu sine dilatione
redierint perpetue depositionis
sententiam passuri tante temeri
tatis incurrant. Idem colocen.
Atores presenti ... Ex quo
intimavit quod tam ipsi quam
multi alii presbyteri interdicti vel ex
communicati fuerint divina presumpserint
officia celebrare ... q.
si ... solummodo vel pauciores
in his deliquisse constiterit omnes
in perpetuum ab officio sacerdotali
deponas. Si vero multitu
dinem magnam in hoc peccasse
cognoveris eos quos magis
culpabiles esse constiterit perpetua
depositione condempnes. Ceteros
alios qui non tantum deliquerint
ab officio ad tempus suspen
das et omnibus penitentiam ...
... tibi ... iniunges.
Innoc. iii. capitulo ...
Aliud ... petro
... quondam ...
... non solum
non obtemperasset nec ... postu
lata ... relicta ...
pol ... occupauit ...

... magdeburgensi episcopo ... in
mandatis vt cum sententiam ipsam non
possit in partibus illis non esse notoriam.
non ... per ... ab epi
scopo ... ministratione cessa
ret cum excommunicatum publice de
nunciaret quod idem magdeburgensis in
studuit adimplere. Episcopus
... post modum
constituit ... recognosceret
confitetur excessum ... non indi
cum ... postularet
... excusationem
proposuit quod cum dominus magdeburgensis
non esset ordinarius iudex eius non
crederet quod monitione non
premissa auctoritate delegata posset
procedere contra ipsum aut sententiam in eum
aliquam promulgare. Vnde cum non
ante sententiam nec post monitorias
litteras ab eo aliquas acceperit
peccare non crediderit si divina
officia quotidianis sollempnitatibus
celebravit presertim cum ei non nisi
per famam de sententia esset ei plana
constaret. Mandavit idem
non videatur omnino incul pabilis exti
tisse quia tamen dubius in tuo
eligendo cum de lata in eum sententia
dubitaret debuerat tamen potius
abstinere quam sacramenta ecclesiastica
pertractare. Aliud etiam quod ...
uenire divina ... fecit postquam se
a nobis excommunicatum noverat celebra
re communione ... se ...
... facere ... quod pro
eo cum sub fiducia ... non debu
erit deliquisse ... excommunicatos ...
... multo magis quam non ...
... periculosum existat ...
res ... cum ... sit excommunica
tus sine delicto suo non potest.
sed cum ... pendeat sine suo
delicto potuit non vitari. ...

... ipse ... vtrobique ... lxxxi.
... dicit ... suspendo te ab officio ...
celebrare ... non suspendit ipsum tamen ab officio
... non ... suspendisse ...

...cum illam facientes poenam quam canones innuunt his qui post excommunicationem divina praesumpserint officia celebrare, se celebrando ingesserint, divinorum non duximus infligendam.

Idem Wratislaviensi episcopo.

Presbyteros autem et alios clericos qui pro suis excessibus a te necnon vinculo anathematis canonice innodati praesumpserunt ut praesumunt officia celebrare divina, ratione [...] potes omnibus beneficiis ecclesiasticis spoliare.

Idem Coloniensi.

Postulasti per sedem apostolicam edoceri utrum [...] cum excommunicatis communicari non debeat, clericis excommunicationis vinculo innodatis ecclesiastica beneficia conferri non possint, nec illi valeant retinere, nisi forsitan cum eis fuerit misericorditer dispensatum, cum illa non fuerint canonice consecuti. Illi vero qui scienter illa beneficia talibus contulerunt, tamdiu debent a beneficiorum collatione suspendi, donec super hoc misericordiam consequi mereantur, ut puniantur in hoc in quo deliquisse praesumpserint. Quaesivisti praeterea qualiter puniri debeant clerici vel monachi vel moniales ecclesiarum conventualium qui post latam interdicti sententiam in locis suppositis interdicto praesumpserunt hactenus et adhuc etiam non verentur divina officia celebrare, et cum ipsi sint vinculo excommunicationis innodati. Ad hoc breviter respondemus quod clerici qui talia praesumpserunt sunt ecclesiasticis beneficiis spoliandi. Monachi vero et moniales in [...]

[...] claustralibus in domo arctius ad peragendam poenitentiam detrudendi.

Idem decano et fratribus [...] et magistro P. canonico Petragoricensi.

Proposuit magister P. clericus episcopi Tusculani quod cum G. sanctae Mariae in Porticu diaconus cardinalis in partibus illis apostolicae sedis legationis fungeretur officio, quidam de Lemovicensi [...] supplicaverunt ut eorum ecclesiam, quae debito fraudabatur clericorum numero, ordinaret; praefatus magister eo tempore [...] porrigentes. Ipse vero Lemovicensem civitatem ingressus canonicos monuit ut illos susciperent in socios et fratres, maxime cum praebendae vacarent. Ab ultima ipsius cardinalis ordinatione vacassent quod post praedictas [...] deliberationis [...] contemnentibus [...] de praebenda Lemovicensi cardinalis praedictus eosdem clericos investivit. Et cum autem dictus magister Lemovicensi [...] fuisset, [...] restitutionis [illegible] [...] intelleximus quod Lemovicensis episcopus pluribus annis antequam idem magister investitus fuit, clericos et burgenses [...] excommunicatos [...] fautores in vinculo excommunicationis astrinxit. [...] testes vero magistri P. probant quod [...] dicti episcopi [...] fautores tam clericos quam laicos Lemovicenses [...] absolutum antequam [...] magister fuit investitus. [...] exco[mmunicatus] [...] Clerico [...]

[illegible]

sepe dictum magistrum investiture sue tempore prefato episcopo extitisse excommunicatum dictus primarius sic obtulerat non probavit cum eadem viso de absolutione et collatione dicti episcopi fuit facta fides: quod per predictum legatum de memorato magistro factum est per diffinitivam sententiam duximus approbandum. Gregorius IX. r. S. canonicis pisen.

Apostolice sedis consilium quod presbyteri suspensionis ignari celebrantes divina officia nos irregularitatem ignorantia probabili excusatos, ceterum si forte ignorantia crassa et supina vel electione ea fuerit presbyteri quod dispensationis gratia egeatis eam nos de benignitate apostolica indulgemus. Idem.

Non celebravit excommunicatione ligatus licet generaliter per certum nullum notam irregularitatis incurrit nec eligere prohibetur ea ratione nisi forte ... ius ... scienter talem elegerint et electio irritanda per quod suspensionem eorum eligit a quorum per electionem sacramentorum ecclesiasticis participatio est privatus. Peccat autem conferendo ecclesiastica sacramenta si ab eo collata virtutis non careant effectu cum non videatur a collatione set a participatione sacramentorum quis ... sistit per receptionem removendum nisi in contemptum ecclesiastice discipline vel contra prohibitionem superioris communioni excommunicatorum participat se ingesserit quo casu est anathemate feriendus. Honorius III.

Si quis de non ordinato baptisatus nato et ... aliquid ... minus ... officium exercuit non ordinante ... dimittatur propter temeritatem ... ut nunquam ordinetur. Urbanus III. Regino episcopo.

Litteris tuis nobis innotuit quod diaconus cui non imposuisti ex certa manu missarum celebrationem usurpare presumpsit ... quia ad gradum sacerdotis officium non potest promoveri in diaconatu quorum biennio vel triennio penitentia maneat promissione suspensus ... misericordia agatur cum eo ... tentatione privato ... negociatur veritas. Ceterum si tecum ei possis ... misericordiam facere de agenda penitentia diligenter docta ei curam non desinas exhibere. Si autem ei absque dubio promoverit et ad regularitatem vitam se duxerit tuis ferendum. Innocentius III. ... episcopo. De clerico per saltum promoto.

Tue littere continebant quod sicut ex relatione quorundam receperas presbyter diaconatus ordine pretermisso se fecit ad sacerdotis ordinem promoveri. Ipse quoque tibi est secreto confessus se predicto ... restitutum ... quos fuit ... assertionem eorum quod ipse qui ordines inferiores susceperat infra annos discretionis fuerat ... quam ... penitentiam ... negligentia ... quod ... non intelligit ... esse ... in diacono

[illegible]

nisi ordinare pastores et sic de misericordia eundem ministerium permittas in ordine sacerdotii.

Alexander III Lingonensi episcopo. De eo qui furtive ordinem suscepit.

Veniens ad nos T. per nos omnes exposuit se furtive diaconatus ordinem suscepisse. Unde fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus si fuit ei vel ab aliquo archidiacono vel prelatorum tuorum sub anathematis interminatione prohibitum, tu ipsum in promotione ipsius ad sacerdotale officium condignam satisfactione imposita non alias impediant pro arbitrio tuo dispenses. Si vero interminatio anathematis super hoc facta extitit, moneas eum ut in aliquo monasterio seu canonicorum habitum suscipiat regularem, cum ex quo in habitu illo aliquanto tempore fuerit laudabiliter conversatus poteris misericorditer providere, ut nulla ratione excommunicationis eum ad sacerdotalem ordinem promoveri.

Celestinus III.

Quum lator presentium sicut nobis sua insinuatione monstravit, tempore ordinationis clericorum presentiam accessisset, minores ordines consecutus est, et subdiaconatum furtive a ... recepit. Quocirca mandamus, quatenus eum in minoribus ordinibus ei ministrare permittas. Si vero communem religionis intraverit vitam et mores eius exegerint, abbas sui monasterii poterit cum eo in ordinibus dispensare.

Idem.

Innotuit nobis quod G. clericus quidam duo de diocesi tua ad quendam sequenti episcopum ut ordines ab eo reciperent accesserunt, a quo episcopo sub excommunicationis sententia fuisset inhibitum, ne quis secundum ordines suscipiendos ingereret; postquam clam in ordinibus subdiaconatus et diaconatus ordinem clandestine susceperunt. Et quia ordinati in susceptis ordinibus de iuris rigore ministrare non debent, si vero ad religionem aliquam se noluerint se transferre, peracta penitentia pro arbitrio tuo eis iniuncta, videlicet cum sint conversati per tempus, cum eis poteris de misericordia dispensare. Ut postmodum in suscepto ordinum executione valeant.

Clemens III. De excessibus prelatorum.

Pervenit ad audientiam nostram, quod episcopus ... presbyteros qui tuos filios esse dinoscuntur benigne et sub ... tractare ... charitate fovere deberes, quos talliis et exactionibus indebitis et ... multa ... presumpsisti.

Nec decreto irrefragabili ..., si ... contra ... eos divinis ... capituli suspendere vel eorum ecclesias interdicto subicere attemptasti.

Nec quidam duas ecclesias quas ... minus sufficientibus ... permittatis illos retinere aliquando excommunicare sine ordine iudiciario presumpsisti.

Statim presbiteri ... de nobis ... minores

[illegible]

tum ad aures nr̃as puenit
prauitatis excessib; nos talit̃
puniem̃. q̃ timore pene
ut ecctia filii abstinebũt.

Idem Cant̃. archiep̃o.

Ad hec q̃m ex pl(ur)es eccl̃as
a (con)suetudine obsequio ar
chidiaconor; uacãs constitu
unt immunes p qd redditus
diminuit eor̃. m̃d. q̃ sim
plicit sup h corrigas et emẽ
des. ita puideas q̃ p̃fa
tis archid. (con)suetudines
q̃s p̃ eis in ecctis suor; ar
chidiaconatuũ debent et
plenarie (con)sueũt uł debi
tam reuerentiam exhibeãt
et honorẽ. Id exon̄ ep̃o.

Ad aures nr̃as puenit
q̃ qdam archidiaconi
in se ecctas que i suis ar
chidiaconatib; uacant
auctte p̃p̃a intrudere n ũent.
m̃d. q̃. eos qui taliũ mo
do ecctas occupant uł occu
patas detinent ad eas di
mittendas. ec. cen. (con)pellas
et easdẽ ecctas de p̃sonis i
doneis ordinatis p̃fatos
archid. p tanta p̃sumpcõne de
bita cures aiaduersione pu
nire. Idem in (con). lat.

Quicumq; incon
tinencia que (contra) naturam
est p qm ira dei uenit in
filios diffidencie et quinq;
ciuitates igne (con)sumpsit. de
prehensi fuerint laborare si cli
ci fuerint deiciant a clero et
ad agendam pn̄iam i mo
nasteriis detrudant. Si
laici excois subdant et a cetu
fideliũ fiant penit alieni.

Idem.

[illegible]

Nunc si ep̃i aliqd ab abb̃i
b; p̃t debitam obediẽtiam
et subiectionem ordinis a p̃o
. . . a nob indultam exig
unt liberũ sit abbib; auct.
ap. q̃ petit denegare. Idẽ
norwicen. ep̃o.

Quod clericis qui p
sonis fide et sacramento obli
gati sunt duximus statuẽd.
q̃ si p̃sonatũ sibi (con)cesso assu
mentes a p̃sonis q̃s p̃sonas se
erexerint et sup h inuire (con)ces
si fuerint ut (con)su . . . decetero
in eod ep̃atu ad officii sui
execucõm nullatenus admit
tant. Clemens. iii.

Cum ad quorũdam. G. fo
dis. u. ap. auct. decreuim ut
si eccle plati nimi electio
nis et p̃sonar; i lat. xi. (con)stitu
ti cum ecctis instituunt exe
de forte p̃sump p̃sint p uł
p curacõm exegint ubi
sit nob. auct. ap. denegare
et ip̃ h ecctas uras et incli
cos aliq̃s sniam p̃mulgatũ
irritam decuim ĩ tenere.

Celestin. iii. faustin. ep̃o.

Nascitur ex parte tua potes
tati subiecta . . . ad sui pon.
ptine camosetcita ep̃i est
eccte sue diacĩ uno et subiectio
caro. cui ita p(ro) (. . .) mo
nastiũ sum q̃ e intra dioc.
et dotu debet ordinari (con)
sensu monastio de tanto
tuo assensu minime requisi
to subiecit sui . . . mitt qd
fecit te inconsulto tibi lice
at auct. nr̃a sicut iusticie
fuerit infirmare. n obstã
te assensu et (con)firmacõne q̃
metpolitan interposuisse p.

[illegible]

quod est hoc ius eo de? Sz hoc non credo. Sicut nunc ff. pt... no. q quedam sunt in quibus sedes apostolica reservavit que ab aliis impugnare presumi non possunt. xvi. di. hinc. Solus pp restituit depositos epos. ii. q. vi. ideo et deponit eosdem. iii. q. vi. accatus ... et s. de trans. dividit epatum in duos. xvi. q. i. perpetuus. et s. unit duos in unum ut hic. et xvi. q. i. et ceteris quibus ... [illegible]

[illegible]

pontificali modo ei suffraganei absque ipsius assensu aliquid non debeat constitutiones canonicas attemptare. ¶ Nos quorum id decernimus innovandum.

Innocentius III. archiepiscopo S. Andree. [...]am. De patr. [Q]uam sit grave crimen cum iis cum male fecerint gloriantur sane intimi ignorata accepimus sane quod cum R. de Saxoni per filiam suam Andam in uxorem tradiderit per diaconum cum eum publice consistentie se immiscere postquam carnaliter cognoverat se eum fama est quod cum R. ad propriam eam remisisset cum fuerat matrimonialiter copulata. Ideoque mandamus quatenus si tibi constiterit de premissis, appellatione cessante, prefatum diaconum ab officio et beneficio suspendens non postponas compellere eum ut uxorem suam recipiat, et ei quasi sic iniusti est officium exhibeat maritale. ¶ Idem epo et preposito ... de Tyrlet in visitatoribus in bar. [E]x litteris vestris. ¶ dic. accepimus quod cum ad Albinganensem ecclesiam una cum Pisano epo tunc epo Vercellensi accessissetis visitationis officium impleturi, Albinganensis epus inter cetera que proposita fuerant contra ipsum ore proprio est confessus quod cum quidam in villa quadam ad eius iurisdictionem spectante infamaretur de furto, idem illud eidem offerret quod candentis ferri iudicio se purgaret aut suspendio puniretur si deficeret in eodem. Dicto epo requirenti iudicium qui fit licet in eodem, cum iudex ipse nondum fecerit ut fieret sic fuit ipse dicens ferri candens ipsi presentia epi est allatum, quod cum accepisset fur ille combustus est, unde iudex pavescens quod sibi super hoc inde consulunt epum memoratum qui respondit quod si fur sic evaderet malum esset, quinque affirmant se iubis talibus visum fuisse auditis quintus est clamor populi, omnes dicunt malum est quod sic evasit impunitus sic epo et iudex villam ipsam cum multitudine sit egressi in quorum presentia predictus fur est suspensus. Propter quod ipsum cum litteris vestris ad sedem apostolicam destinastis. Sed idem epus super hiis propositum coram nobis nec litteris vestris licet ipse se nobis asseveret illas presentasse quin immo statimque cum dicto archiepo ad sedem apostolicam accessisset qui nobis huiusmodi seriem plenarie indicavit. Idem epus cum dissensisset presencia propositum non potuit venire. ¶ Nos autem quia idem epus solum iudicio candentis ferri venit et suus suspendio consentit nos fecit deliquisse, cum huius non tamen auctoritate prestitit, unum et presentiam exhibuit et corporalem ipsum in ipsius laqui altaris ministerio reputamus. [C]um quia pontificale officium fungeretur ministerio non valeat id ipsum, mandamus quatenus episcopatui cedat, nonne canonicis eiusdem ecclesie in primis Albinganensis ecclesie amonentes facientes eius per electionem canonicam de persona idonea providere. ¶ Idem archiepo maioris monasterii.

[illegible]

subiectum aliquis non possit esse iudex in causa sua ... sibi dicat ... [illegible]

[illegible]

de conciliis ... vnde ... [illegible]

[illegible]

[illegible] aleatorem q[uod] hodie p[ro]hibetur. S. de vi. et ho. cle. di[illegible] ... idem videtur de usurp. xxvii. di. c. i. ... in optinendo ... in distincte ... xxvii. di. de petro et hic. ... debent corrigere de iure tn ... ignis oblitus et c. cu[m] mili. b. xi. p. vi.

[illegible] q[ue] nulla fuit electio. ar. ... ob. ... ibi pendente prima ... hinc ... constituitur. ... electiones ... que variare no[n] potuit. ut dictum est.

[D]ecano cant[ori] et archid[iacono] Turon.

Ex dil. fil. b. p. canoni-
cos Pictavensi sibi succento-
ria Pictavensi. eccl[es]ie q[uesti]one
sub orta asserente ... suc-
centoriam ipsam se p[er] Pic-
taviensi cantorem ad q[uem] eius
donatio p[er]tinebat canoni-
ce assecutum. &c. ¶ Nos g[itur]
attestationibus utriusque p[ar]tis
inspectis invenimus esse p[ro]ba-
tum eundem p. publicum
aleatorem esse ac usurarium
manifestum ut pote qui xi. d.
pro xii. mutuarat eidem. v[er]um
licet ad palliandum ad tante
p[re]sumptionis excessum p[ro]posu-
issent q[uod] h[oc] fecerat iux[ta] gallica-
nam consuetudinem eccl[es]ie cor-
r[uptelam] ... feneratia ... inutiat
sic fieri ... ¶ Nos
tamen qui ex officii debito p[re]-
stes h[uius]mo[d]i extirpare p[ro]ponim[us]
atque ludos voluptuosos
ac eorum quorum ... dam ci-
vitatis imagine ad disso-
lutionis materiam devenit.
p[ro]venit ... excusationem
p[re]dictam q[uam] p[ro]priam consuetu-
dine q[ua]m corruptela dicenda
est palliat simulam repu-
tantes. cum ... magis plecti-
bilis sit offensa p[ro]q[ua]s ad excu-
sandas excusationes in cul-
pis delinquendi auctoritas
usurpatur. q[uod] dictum eundem p. de
succentoria sum esse ... nostra
et ... indignitate veritate
ipsi ... ipsius ... p[er]-
sonis viribus et indignus. di-
gnitatis porte patere non
debeant iux[ta] legitimas
sanctiones. ¶ Preterea c[um] p[re]-
fatum. b. fuit manifeste

p[ro]batum q[uod] te ... iudicii
ultima clausula inserta no[n]
fuit in litteris eorum sic in p[ro]-
deponimus ... eiudem
&c. ... pars altera p[ro]pone-
bat. q[uod] cum p[re]d[ic]tus b. sciens usus
fuit litteris sic falsatis debe-
at tanquam falsarius omnino repel-
li. ¶ Nos nos attendentes
q[uod] etsi constaret q[uod] dicta clau-
sula litteris ... apposita
p[ro]p[ter] ... iudicium q[uod] tamen fides
nob[is] facta no[n] fuit q[uod] dictus b.
illam clausulam p[ro]posuit vel
p[ro]curavit ut ab alio poneret.
licet q[uod] sciens usus fuit litteris sic
falsatis ab h[uius]mo[d]i falsitatis ob-
iectu eundem duximus absolvendum.
maxime cum post ... sibi
obiectu fuit ... pr[o]misit
uti eis. &c. ¶ Cum g[itur] p[re]d[ic]tus ... ne
... testium nob[is] constitit q[uod] ... consentit ... p. ... p[ossi]sit
q[uamvis] ... in indignitate eid[em] me-
ruerit ... postmod. b. ... decre-
vimus ... ¶ ... no[n] can-
tor ad ... instant se ... in ...
... ut ... donatione ... rep-
... facere ...
... indignum sit ... q[ui]s i[n]-
puniat[ur] in quo ... est de-
liquisse ... duximus varieta-
tis in constantiam ... ut
... succentoriam ipsam
... habeat faculta-
te. ¶ Presentium nob[is] auct[oritate]
mandantes q[ua]t[enus] ... auct[oritate]
... p[er]sone idonee
assignetis. Id[em] ... gnali.

A[ccedentibus] ad nos decani
... p[ar]tibus ... in
tellexim[us] ... quor-
dam ... excessus. q[ui] ...

[illegible marginal gloss: ... sic. S. de temp. ... non con-tenti ... S. de sepul. ... idem ... S. de sen. ... dignitas ... de iure ... ar. ... de electione ... de consuet. ... concessione ... de p[re]sc[ri]p[tionibus] ...]

[illegible gloss] ... pma ... in iure ... electio ... consuetudine ... S. de elec. bone et S. de app. consuetudinis ... S. de elec. cu[m] in cunctis et c. cu[m] ... S. de sup. negl. pla. licet ... concessio ... S. de ... non ... S. de ... electus fuit ad dignitatem non

capite. et S. de off. or. c. i. b. publicatis ... soli ep[iscop]um p[er]tinet. l. di. in capite. ... consue-tudo ... de p[re]sc[ri]p[tionibus]. auditis. ... S. de fo. c. cu[m] contingat et S. de off. or. ... irrefragabili.

Dilectus fil. et ... adhoc cogi no[n] potuit ... S. de p[re]sc[ri]p[tionibus] ... S. de ... de offi. ... qui ... sacerdos ... hodie ... deponi ... monasterium detrudi ... de pe. et re. ... ille sacerdos ... suspensus ... no[n] ... ut homo ... de tali

religi q sigillum. q. de furt. qui cum fure. sed ut de . s. de off. or. si sacerdos. et in hoc erant maior ipsis rec toribus. ar. xciii. di. c. ult. et xciii. di. c. i. ex. dei le gatione fungitur. quod ipsum medere ut excoicare non poterant. s. de ma. et obe. cum inferior. et xxi. di. in ferior. Item quia ipsi sentia otinebat intollerabilem errorem. unde non tenuit. s. de sen. ex. per tuas. un

[illegible]

V p3. Item unum dicitur corpus quod uno clauditur spiritu ut homo lignum et similia. aliud dicitur corpus quod habet partes integrales seu coherentes ut domus. aliud quod habet partes distantes ut grex populus collegium. ff. de usuc. l. rem mixtum. si n. perisset ... corpus quod habet partes ... ut domus ... postea petis ... de eo mo ... cemen ... lignum ... mo non obstat exceptio rei iu. sicut ... cum toto ... Item sic

[illegible]

similibus si contentiose lites ad ea que sunt episcopalis dignitatis extendunt, de causis matrimonialibus cognoscendo, iniungendo publicas penitentias, reddendo et indulgendo clericis litteras et similia presumendo. Unde contingit interdum quod vilescit episcopalis auctoritas apud multos. Volentes igitur in hiis et episcopali dignitati et abbatum providere saluti, presenti decreto statuimus, prohibentes ne quis abbatum ad talia se presumat extendere, si proprium voluerit periculum evitare, nisi quis forsan eorum specialem concessionem vel aliam legitimam causam super his valeat se tueri.

Innocentius iii. Petro sancte Pudentiane presbitero cardinali vicario nostro.

Dilecti filii Iohannes exposuit quod rectores fraternitatis urbis ipsum a de Cellarino fures et quia super quodam furto sibi tanquam sacerdoti fuerat revelato, ut ad satisfactionem exinde dampnum passo accedere nitentes in eum non attamen promissorum effectu tulerint sententiam interdicti. Circa quod igitur per innocentiam est presbiterum per hoc sibi taliter crimen ... revelare ac cogi ad id quod non rapuit exsolvendum. Dis. et infra. Quocirca predictos rectores contra eum venientes inviolata excommunicationis ... ut tamen memorati presbiteri super hiis ... gravamine penitus conquiescant.

Idem preposito et ... archidiacono ... Dilecta in Christo filia ... Sion ... abbatissa ... nobis insinuare curavit quod cum per ... dicti ... ecclesie ... dicte si ... convenerit proprium habere sigillum nec sint unum corpus ita quod capitulum appellari debeant nec voluntatem ipsius qui ipsorum caput

est et patrona sigilli habere contendunt. Et infra. Quocirca si vobis constiterit ita esse dictos ... presbiteros et clericos auctoritate nostra a ... sigilli ... ablatis ... expresse ne presumant vel de novo fuerit fabricatum.

Idem abbati sancti Albini archidiacono decano et preposito Camac.

Graviter dolore animi narramus. Et infra. Quocirca si vobis ita constiterit archidiaconum semel et secundo contra fidem homagii prestiti ac debitam reverentiam episcopo suo domino denegasse, vel in foro seculari deposuisse contra eum super rebus spiritualibus questionem, ut tamen invasores episcopi et fautores eorum ... cum complicibus suis cum ... prebuisse ipsum tanquam invasorem ... ab ... ecclesia ... abscidatis, facientes beneficia sua personis idoneis per illos ad quos donatio pertinet assignari.

Greg.

Precunctis ecclesiarum prelatis.

Nimis iniqua et cetera. Cum religiosi viri abnegantes secularia et ipsos elegerint in paupertate Christo pauperi ad placitum famulari tanquam mendicantes habitare communia possidentes non desinunt pluraque tam ecclesiarum prelati quam alii quorum cupiditate seducti proprie animi concitati ... reputantes quicquid per eos si deum pietas elargitur ... ipsorum multiplicatur in ... etenim volunt namque contra regulam a sede apostolica approbatam et sui ordinis instituta ipsis invitis eorum confessiones audire ac eis iniungere penitentias et eucharistiam exhibere nec volunt ut corpus ... in eorum oratoriis

[illegible]

ipsius ecce desinentes ibi qui non dicuntur facere collegium. sed sunt ibi ... omnes ... albisse ... unum collegium sive unum corpus nec possunt constituere unum procuratorem sive actorem ... [illegible]

ut cadat ... non fuit litem contestatus ... [illegible]

[illegible]

resistunt. et si fratres ipsorum defunctos apud ecclesias suas sepeliri compellunt et illorum exequias celebrari. et si quis decedentium fratrum alibi quam in suis ecclesiis eligit sepulturam fratres primo ad ecclesias suas defunctum cogunt ut oblatio sibi cedat. ut sustinentes eos participare nobiscum certis tantum temporibus permittit ipsos celebrare divina. noluit quorum in communibus eorum etiam minimum fratrum sacerdotum clericorum et laicorum ni si cereorum et lampadarum et ornamentorum pro voluntate sua taxare ac recipere fidelium decedentium qui novi apponuntur exigunt ab eisdem nec permittunt ut novi sacerdotes eorum alibi quam in ecclesiis suis celebrent ut primas missas ex mediis compellentes ut in cotidianis missis quas in suis locis et altaribus celebrant oblationes ad opus eorum recipiant et reservent. ¶ Quinimmo cum eis dum celebrant missarum sollempnia intra domos eorum sua ambitum pia fidelium devotione donata ab ipsis extorquere conantur oblationis nomine contendentes. quod eisdem tamquam in oratoriis altaris quae in illis ecclesiasticas absolute conferentur vendicant proprium iuri suo. ¶ Quocirca etc. quatenus universi et singuli a prenotatis gravaminibus desistentes predictos viros ab his artius compescendo. Datum etc. Universis ecclesiarum prelatis.

Nimis prava. Cum quidam religiosi ut perpera fere

predicatores et minores quorum ordinem et regulam sedes apostolica necnon approbasse laudatissima paupertatem Christo pauperi famulantur plerique prelati et alii eos ad synodos suas cogunt accedere ac suis constitutionibus subiacere nec his contenti capitula et scrutinia in locis fratrum pro his corrigendis fratribus se communiant fidelitatem iuramento firmatam ab eorum ministris et custodibus exigentes eos quorum ut tamen exhibeant tes quam in eis professionaliter veniant et eorum mandantes excommunicationis et sententiam fulminant in his fratres corrigendo ipsum fratribus communicantes eorum de locis in quibus Domino famulantur satagunt amovere nisi eis obediant in omnibus supradictis. ¶ Ad haec ne fratres ad honorabiles civitates et villas ubi religiose ac honeste valeant commorari a populis devote vocati accedere audeant in habitantes tam laicos quam clericos fratres quasi in receptores eorum presumunt excommunicationis sententiam promulgare ab eis et de ortorum fructibus decimas necnon et de habitaculis fratrum sic de vicorum domibus contendunt recipere et exigere asserendo quod nisi fratres morarentur ibidem ab aliis habitatoribus proventus aliquos solverent. ¶ Et ut ipsos sue subdant totaliter voluntati eisdem ministros et custodes voluit preficere pro sue arbitrio voluntatis. ¶ Quocirca etc. quatenus universi et singuli a prenotatis gravaminibus desistentes predictos viros ab

[illegible]

[gloss illegible]

... principum arcti compescendo. Idem archiepiscopo Bracharensi.

Cuncta est clavis petri. Ad confusionem episcopi quondam Colimbriensis non potest in memoriam venire qualiter nos et ecclesiam Romanam deliquit et despexit per claves et ecclesiasticam lesit potestatem. Cum non solum interdicti sententiam quam servare a nobis tenebatur violavit. Verum etiam clericos suos compulit non servare, et quos sacerdotes commonitis et flectere minus acceptoribus ad flectendam interdicti sententiam nulla potuit ratione, per atroces iniurias amissionem bonorum spoliationem penitus dignitatibus praebendis et beneficiis spolians coegit miserabiliter exulare, eas suis in hac parte fautoribus non absque pravitatis simoniacae labe conferendo, quod omnia idem episcopus in nostra et fratrum nostrorum praesentia publice recognovit. Cum igitur memoratus episcopus in manibus nostris spontanea cesserit voluntate, volentes tamen ut hi qui sententiam interdicti non servantes temeritate praesumpta violare ac recipere dignitates praebendas et beneficia eorum qui absque culpa et sine causa rationabili eis fuerant spoliati, sententiam effugiant canonicae ultionis, ne forte pravitas transeat praesumptoribus in exemplum, auctoritate vobis praesentium omnem institutionem destitutionem collationem praebendarum beneficiorum ac dignitatum praesumptas per episcopum et eos seu in dictas ... in quos ... praelatis ab eo post interdicti violationem necnon dictorum ... iniunctas et ...

Quod non ubi magis excedit ibi est severius vindicandum. ... quatenus omnibus quos dictus episcopus instituit in beneficia praebendas et dignitates intrusit, non solum a beneficiis in ipsis praebendis et dignitatibus, verum etiam ab aliis beneficiis si quae obtinent in ecclesiis praelatis amotis, tam praesumptores eosdem quam omnes alios qui post factum interdictum damnabiliter violarunt suspensos ab officio et beneficio, illos quoque quos in personas ecclesiasticas praecipue canonicorum praelatorum et clericorum manus temerarias constiterit extendisse, ad nostram compellas venire praesentiam primitus sententiam recepturos, invocato ad hoc si opus fuerit auxilio brachii saecularis. Idem episcopo Paduano.

De novi operis nunciatione.

Intelleximus ex conquestione litteris tuis quod cum causa quae vertitur inter ... et clericos de ... super capella quam ipsi in iudicio ... ecclesiae de costa ab eisdem clericis est constructa ... de legato ... quare non sic leges non dedignantur sacros canones imitari, ita ut statuta sacrorum canonum principum constitutionibus adiuvantur, fraternitati tuae ... diligenter considerans quod post denunciationem novi operis sive iure sive iniuria aliquid construatur legalibus constitutionibus demoliri, et quia nulla ecclesia in praeiudicium ... constructa ... sub legum et canonum statuta non differas ... Idem ... Cantuariensi archiepiscopo.

Cum ex iniuncto ... quod aedificatum est in ecclesia ...

[gloss illegible]

[Commentary, top of page:] ... creditori ... si edificetur in preiudicium ... ad denuntiandum ... de novi operis nuntiatione ... nunciare non potest ... de hoc et ipso scandalum ... de sponsalibus ... de cognatione spirituali ... non sunt pro vitando scandalo dimittenda ... pro aliquo scandalo vitando non debes mortale peccatum committere ...

de clementia post novi operis nunciationem expensis tuis facias demoliri eo non obstante si absens extitisti cum cautum nunciatum an remissionem edificaverit dein de agere cepit ius sibi esse tam edificatum et sibi debere actio denegari. Indulgens presertim ut (?) initium quorumque de instituendis ibi canonicis clericis ad ipsam ecclesiam pertinentibus a tenui, a predecessore tuo cognoscatur ordinati.

Clericos restitutos ad statum pristinum revocatis. Quos ab obligatione prestitutam nisi pro eo quod institutionis sine auctoritate papali a te demiscia (?) ... absolutos. Cum ... amodo non teneatur principale quod quando certo ut ob id scandalum est sub premissa distinctione decernimus innovando. Super eo quoque non sufficiam admirari quod cum viri religiosi monachi Cantuarienses qui omnia dimiserunt pro Christo tot laboribus et periculis personas et res non dubitaverint frequenter exponere quod non fecissent nisi cognoscerent premissa respicere ius ecclesie Cantuariensis ecclesie detrimentum tu saltem pro vitando scandalo tam gravi in preiudicium ab his et tibi prohibitis non cessasti cum sacre scripture testimonio debuisses didicisse. Quod licet opera illa que sine mortali peccato omitti non possunt non sint pro vitando scandalo dimittenda nec ea debeat pro scandalo vitando omitti.

[Interlinear above: ab his tamen que sine mortali peccato omitti possunt]

que sine mortali peccato omitti non possunt pretermitti sic pro scandalo tollendo cessandum esse pro vitando scandalo insistendum. Unde apostolus: Si scandalizat fratrem non comedam carnem in eternum. Et dominus in evangelio contra eos qui scandali prestant materiam ve inquit illi homini per quem scandalum venit. Et licet maior scandali sit vitandi vitandum est et scandalum pusillorum. Iuxta testimonium veritatis qui scandalizaverit unum de pusillis istis qui in me credunt et cetera. Eius igitur taliter imponatur quod pro tanta contumacia rebellione puritatem sequentis obedientie valeat expiari. Honorius III.

Significantibus canonicis sancte ... nobis innotuit quod cum super eo quod .N. civis Parisiensis in quadam platea ecclesie eis pertinentibus in suum edificabant preiudicium et gravamen deposuerint coram officiali Parisiensi archidiaconi quondam eis offerentibus in continenti probare preiudicium et plateam ad suam ecclesiam pertinere ac petentibus ut non obstante quod dictus N. cautionem de molliendo opere offerebat edificium prohiberi quod idem officialis in lapidem decurrit provocationes eorum admittendas esse ac ad opere intimationem quiescendo idem N. ad Senonensem curiam provocavit sed cum Senonensis officialis eadem interlocutoria revocata decrevit ad opus sub cautione demoliendo ipsos non admissis eorum probationibus procedendum per dictum canonicum materiam ...

[Commentary, foot of page:] ... de fide instrumentorum ... de legibus ... de constitutionibus ... de religiosis domibus ... pro vitando scandalo ... cum dilectus ... cautione illa oblata tenebantur expectare ... ad tres menses ... novum opus ... de opere demoliendo ...

diam appellaverit. et i. de eo. q. si est ita revocato in irritum quicquid post appellationem huiusmodi inveneritis attemptatum etc.

Is qui opus. Greg. IX. Novi operis nunciasse proponis non obstante cautione quam offerebat ipse de opere destruendo: si non iure consecutum existat teneri te propterea minime spatium expectare tenearis tamen pro iudicium praevenire volentem.

Leo pp. De privilegiis et excessibus privilegiatorum.

Episcopo cessibus privilegiatorum. Episcopalia gubernacula non nisi maioribus populis et frequentioribus civitatibus praesidere oportet ne honor ac dignitas excellentiorum communi sua numerositate vilescat. Greg. p. sub.

Nullatenus iudicis laicorum privilegia turbare volumus ita eis privilegiantibus nobis moderata volumus auctoritate resistere volentes itaque laicos cohercere non contra legem est agere sed legi ferre subsidium.

Alex. III. Meldensi ep.

Cum et plantare sacram religionem et plantatam fovere modis omnibus debeamus nunquam melius exequimur quam si nutrire ea quae recta sunt et corrigere quae profectum virtutis impediunt commissa nobis auctoritate curemus. Fratres autem templi et hospitalis aliique religiosi indulta sibi ab apostolica sede privilegia excedentes contra episcopalem auctoritatem multa praesumunt quae et scandalum faciunt et periculum animarum. Ecclesias quoque et decimas de manu laicorum sine consensu episcoporum tam

illos quam quoslibet alios religiosos recipere prohibemus dimissis quascumque contra tenorem istum aliquo tempore receperint. Excommunicatos quoque et nominatim interdictos tam ab illis quam ab aliis omnibus iuxta episcoporum sententiam statuimus evitandos. Ecclesiis suis quae ad eos pleno iure non pertinent instituendos presbyteros episcopis repraesentent ut eis de plebis cura respondeant ipsis vero pro rebus temporalibus rationem exhibeant et praesentatos instituere non consultis episcopis non audeant removere. Quod si templarii vel hospitalarii ad ecclesiam venerint interdictam non nisi semel in anno ad ecclesiastica officia admittantur nec tunc ibi sepeliant corpora defunctorum. Ille confratribus hoc statuimus ut si non se predictis fratribus omnino reddiderint sed in propriis suis omnino duxerint remanendum propter hoc ab episcoporum suorum sententia nullatenus eximantur sed potestatem suam in eos sicut in alios parochianos suos exerceant cum pro suis sunt excessibus corrigendi. Quod autem de praedictis fratribus dictum est ab aliis quoque religiosis qui praesumptione sua episcoporum praeripiunt iura et contra canonicorum suam et tenorem privilegiorum suorum venire praesumunt praecipimus observari. Sed nec contra instituta huius concilii ecclesias quae ipsis pleno iure non sunt subiectae recipiant nec eas per se hos qui exegerint in irritum revocari. Decrevimus quoque et episcopis ad

exhibuantur. sic. j. e. tit. c. pl. et hoc ideo quod per talem cons[ue]titudinem non sunt contenti illorum nec oblationes habent. [illegible] venit. consecrationis j. e. tit. privilegia. vel dixit ideo non reddi... [illegible] ... episcoporum ... quis exemptionem aliquid ... episcopi quod ecclesie ... [illegible]

...quos iste littere pervenerint.

Alex. III. Dil. fil. fratres hospitalis Ierosolimitani transmissa nobis conquestione monstrarunt. quod nos eis de malefactoribus suis iustitiam facere non vultis. privilegia ipsorum respicientes contempnentes. q. per apostolica scripta quod nos concessa vobis privilegia decenter ... ecclesie ro. scriptis autenticis observare minime timeatis.

Idem Cant. archiepo.

Ad hec. Et cetera. Quia hospitalarii scripsias ut si quos in excommunicatione defunctos in cimiteriis ecclesiarum sepelierint eos extra cimiteria eiciant. Quod si facere noluerint tu lib. de his quos in excommunicatione defunctos constiterit exequeris.

Idem abbati et monachis sancti Andree Cist. ordinis.

Si decimam quam laicis in prochia canonicorum de plano per xxx annos eis decimas persolvistis eas de cetero integre persolvatis. licet enim privilegiorum ro. ecclesie beneficio fratribus Cist. indultum sit quod de laboribus suis nullus decimas persolvere debeant de privilegio tamen indulto tanto tempore nobis detracte noluistis. Cum in vobis sit unicuique suo iure mini... quomodo non potestis nos in hac parte tueri.

Idem ambian. epo.

Porro quum templariorum et hospitalariorum in terra sua libertatis prerogativa donati non dubitamus quod aliam libertatem habeant in locis ipsorum.

...quod pervenissent ad eos fuissent visitatores qui totum ex inspectione privilegiorum suorum plenius advertere potes. et statim quod inveneris ita observes. sic enim eos nolumus privilegiorum suorum conservare tenorem quod eorum metas transgredi minime videatur.

Idem.

Recepimus. Et cetera. ap. se. le. Litteras quas de ecclesiis censualibus direxistis, cum diligentia tua nolumus non latere quod sicut non omnis qui specialiter ubi petri iuris existit annuatim apostolice sedi censum exsolvit ita non omnes censuales ab episcoporum subiectione existunt immunes. Inspicienda sunt igitur ecclesiarum privilegia et ipsorum tenor est diligenter attendendus. ut si sint de proprietate beati petri etiam quod censum solvunt specialiter ubi petri iuris existit. ad indicium perpetue libertatis census annuus conferatur. Non immerito possint speciali prerogativa gaudere. Si vero ad indicium percepte protectionis census persolvitur non ex hoc iuri diocesani episcopi aliquid videtur esse substractum.

Idem.

Sane satis temerarium est et indignum aliquos sua auctoritate presumere quod ro. ecclesia certa ratione in speciali singularibus non nisi beneficiis indulget.

Celest. III. Albien. epo.

Dilectis desideras utrum templariis hospitalariis et aliis oratoria in domibus suis habitis liceat campanas ... ponere publiceque pulsare. et auct. con. quam licet eis habere ... apostolice ... concessum sint ut ita sit suo iure contenti quod iustitiam non impediant aliorum.

Innoc. III. archiepo Iudoni.

... extendi vel privilegiis non defenduntur in aliis. b. ...

Recepimus. et non omnes sic templarii et hospitalarii exempti ... censum non solvunt romane ecclesie sic ... [illegible]

... ex excommunicatis, si potuerint discerni ... ab omnibus fidelium vel non. s. de sepult. sacr. ... [illegible] ... post mortem omnium absolutionem. j. de sen. ex. ... [illegible]

Si decima. ... s. de pre. de quarta. xvi. q. i. ... [illegible] ... privilegium ... [illegible]

Sine ... tenentur. hoc ideo dicit quia que per privilegia concedunt ... ab aliis ... in exemp... hinc ... privilegia communem legem ... constituentur ... de legi. leges ... concedit ...

[illegible]

Uarios tenor exauit litterarum quas fratres hospitalis sancti Iohannis laicos et illiteratos mittunt pro elemosinis colligendis. et cum in quadam ecclesia in baptismali eis a predecessore tuo collata quidam contra preceptum vicarii sacerdotis ipsam ecclesiam sanguinis effusione fedassent, ipsi ad reconciliationem divina ibidem interdicti officia celebrari. sed in ea divina officia celebrarunt. Alios vero presbyteros ab officio suspensos per episcopos suos licet anathemati sint laici ad officia restituunt ex quadam: quosdam preterea qui cum uxoribus suis in domibus propriis commorantur eo quod eis de suis aliquid conferunt annuatim. ita emancipare contendunt ut aliquos sine legem tibi de se obiectis respondere minime teneantur. Cum igitur privilegium mereatur amittere qui permissa sibi abutitur potestate, fraternitati tue ... si quos clericos aut laicos a dictis fratribus pro colligendis elemosinis ... signatos inveneris, huiusmodi ac ipsos missos constiterit presumptam tam presumptionem ... taciones officiis interdictis. et missos si laici fuerint excommunicationis sententia percellas. Si clerici ab officio beneficio suspendas. nullo privilegii presidio beneficio valente vel appellationis remedio prevalente. Eos vero quos ipsi dicti ecclesiam lege tibi diocesana subiecta presumpserint dum tamen divina celebrasse cognoveris, eadem pena suspensionis innovens in ea don...

reconciliata fuerit officia in premittas celebrari divina. Presbyteros etiam suspensos ab episcopis suis et per predictos fratres ad sua officia temere restitutos in eadem sententia suspensionis reducas. Illos vero quos ad respondendum aliis sine lege tibi per privilegia asserit non teneri nolumus excusari quin eos ad respondendum sublato appellationis impedimento compellas.

Idem abbati et conventui sancti Petri Eugubien.

Cum olim causa inter ... Parmensis constituti et vos filii abbas privilegium nostrum pro nobis presentatis postulatis innovari per ... Eugubinum episcopum asserentis ... sibi in suo preiudicium redundare si fuerit effectui mancipatum. Et ... per ... episcopi procuratoribus in nostra presentia constitutis presbytero Basilice .xii. apostolorum presbytero cardinali dedimus in mandatis ut super amissione ac tenore privilegiorum testes reciperet quos duceret producendos qui fideliter redegit in scriptis depositiones testium iuratorum. quorum depositionibus publicatis dicti procuratores ad producendos testes per quos inductos a parte adversa repelleret ... postulavit ... tenore vel ... ap. se ap. probarent que vellent vel ... alteram subiussisset. Nos vero tam per depositiones testium quam assertiones quorundam fratrum nostrorum liquido cognoscentes

[illegible]

ipsos questio movetur et coram eis potest conveniri. Contra si delictum commissum sit in loco exempto sive etiam inter eos res litigiosa sit in loco exempto tunc non potest conveniri coram ordinariis ut dicitur in Gregorii constitutione Innocentii III eos tunc volentes. pena l. of.

V
missum fuit extra ... in iudicium et ei fides est imposita si presentatur adhuc post admissum instrumentum explicare presertim vel in ... quia malicose hoc non opponatur C. de fide instrumentorum i. ubi si queritur qualiter probatur per dictos instrumenti dicitur quod per ...

tate dicti privilegii fuisse
tenorem quod videlicet de nobis
nostrisque successoribus nullo media
te ad Romanam ecclesiam pertinet et quod nulli
certa alicui episcopo eius monasteri
o vel ecclesiis excommunicationem
indicere ut fratres illic deo
famulantes ab omni pote
state liberi Romane ecclesie libertatis
gratia potirentur et quod nullam in
eis iurisdictionem diocesanam episcopus
habebat. ¶ Tunc denique attenden
tes quod cum tu fili abbas te
presente coram papa Innocentio ad ipsius pre
sentiam accessisses ipse inspec
tis ecclesie tue privilegiis te
licet excommunicatum ab Eugubi
no episcopo detineris tamquam non liga
tum admisit ad osculum
quod presumitur non fecisse nisi
monasterium vestrum cognovisset
ad Romanam ecclesiam specialiter pertinere.
¶ Ex tenore insuper privilegii Lucii
papae quod sine representatione
bulle carte vel littera probabat
qui fuit nobis ostensum invenimus
fuisse tenoris cuius per depositio
nes testium et assertiones sententiarum
nostrarum extitisse. ¶ Idem
Cathal. electo ... tum
... Pteal ... Phutin.
[Q]uum abbatisse ac sorores ... et
ecclesie extitit intimatum quod
in eadem ecclesia ex commissionum
ecclesie cuidam ad iu
dices delegatos obtentis
quam nullam in eo habebat de
ipsarum privilegiis que illas et earum
ecclesias clericum et personam Lateranensem
ad apostolicam sedem nullo mediante re
spectare declarant quorum
ipse non ignarus eas cepit
graviter molestare obedi
am ab ipsis a clero et populo

Lateranensi subiectionem omnimodam
inquirendo etc. ¶ Cum autem
iudices ipsas valde gravaret
ad apostolicam sedem appellaverunt.
Et licet iudices appellationi non deferentes
nec fragilitati sexus parcentes
eas et abbatissam excommunicarent
et clericum et personam Lateranensem in
terdicti sententias protulerunt. ¶ Sa
ne cum nuncii Lateranensis ecclesie pro
dicta causa in nostra presentia constituti
privilegium nobis apostolicum osten
derint per quod ecclesiam Lateranensem
constabat ad Romanam ecclesiam specialiter per
tinere. ¶ Nos autem eosdem
nuncios per apostolicam procuratorem di
u detinentes quia tamen nullus
apparuit idoneus responsalis qui
partem defensaret ad usum pri
vilegii apostolici sese ecclesie Lateranensi conces
sum duximus innovandum. Ita tamen
ut per innovationem ipsis ecclesie
non plus iuris accrescat quam
per privilegia predicta non ad ipsas predecessoris
accessisse apostolici optinuit prout
... innovatum ... antiqui
tus observaverunt. ¶ Idem
Colubriensi episcopo.
[Q]uum olim pro quaestionibus quas
ad invicem foverent canonicos
monasterii ecclesie sancte Crucis ha
bebat pro quibus ad audientiam nostram
fuerat appellatum moram faceres
longiorem quia procuratore alteri nullus
comparuit responsalis eisdem canonicis ter
minum duximus prefigendum in
quo venirent vel mitterent
super privilegiis omnibus et
libertatibus quas a Romanis pontificibus vel ab
... quondam Colubriensi
episcopo se habere dicebant et super
hiis quaestionibus ad invicem eos
a Colubriensi ecclesia exortis
diffinitivam sententiam re

et huiusmodi potest hic fieri ad
finem cum de iure sint suspensi. In olando tempore
medium prout non C. de
excessibus prelatorum c. ille. In
magna notula sciente
celebrantes post medium
vero debent suspendi et modo papae dicit suspensi
l. v. reconciliatio i.
ordinavit illos ab eis non
fuisse devitatos. Hec est
sententia de facto fuit absolutio
ita de facto reconciliatio
illos in eius sententiam
volumus excusari. C. de
C. cum et plantare
C. de prelatis c. c. de prelatis.
[C]um olim vel. per
Lucium quod postea
fuit amissum. Item secundum
vel bonus. Idem enim ita
ut ad apostolicum suos testes
producere debent quod per
alium et vel suos producit
ut sic hic videntur fuisse
equalitas. queritur cum
sit ... non credit
tamquam testibus cum ...
non sunt quod ... movet
non sunt interesse sed
quod ipsi iudicante probant
credit illis per tamquam
testibus suis et honestis
viris. Sed non ad pluralitatem
omnium sed potius in
ducitur et coadiuvantur
testes moventes. mandato
oppressum et ideo minister
ius restituunt ipsi episcopo
in monasterio illo exemplo
ubi plene exceptionis
connectebantur in pro
missio illo. ut C. ...
et ar. C. c. receperimus
non ligatum. cum non esset
index suus. C. de con
sue. ad nostram et in C.
i. in prima et sic ipso facto
denunciavit ipsum non
ligatum et dicitur summa an
sed iudice largi ... fuit
non de C. de m... ar
... ar. l. defen.
ex. cum dilectus et c.
si aliquis vel de hoc sen
tentia reprehensione. hoc est
notabile dignum quod
si alius nullus probare amissionem instrumenti oportet quod probata prius tenorem
instrumenti et prout quod sine aliquo medio quo posset argui fuit iam
ut hic probatur et ar. C. de fide instrumentorum l. ... sed ... delegatus per
probare per rationem amissionis instrumenti sive legitimis dico quod non. ar. C.
de man. per l. in ... et quod non est aliquis ibi superior coram quo
fieret probatio vel tamen si honestus et notus esset potest et de eo dicit
ar. ... nobilissimus ... sufficiet probare tamen amissionem
instrumenti. Sed alius non permittur. C. de probationibus l. de possessione. Sed hoc est
in odium illius qui fuit instrumentum facturus vel non sufficiat probare
solam amissionem ut hic probatur et C. de testibus testium in sa.

intimetur illius
qui produxit in
parte. l. per se
et amissio alicuius
probatur per
testem. C. vel vi.
si qui et C. quod me
tu C. ille et in ...
in primis hec
eas ratione ipse
quod sic in perpetu
illis ad delega
tos et eas anni
sed sed plus a
missione et te
norem litterarum
et quod fuit sine
aliqua frustratione
et illis videtur sus
picione plures
testes quam dicit
quod est cognitio
de lege de vi
ta et fama possit
diceretur postea
post per se de ...
de dolo.
¶ Ex tenore C.
In nulla me
dio. unde in
quod littere non vale
bunt. C. de rep.
cum ordinem. in
eam signatis
vel non inde
bant valere
littere cum certa
sunt verius sit
suspicio et si
quis expressa lit
teris non habet et
C. de rescriptis super
litteris. vero sed
lit per tenorem et ...
sine non tenent
tamen est per
ap. cum quod sic
sedi apostolice subiec
ta sunt. sic C.
de reli. do. cum
dilectus. vel
omittit vel per
suis tamquam
nullis. in C.
C. per te innovas
si quidem fuit
tamen innova
tio per si sunt
innovasse etc.
C. C. per te. innovas
quidem ius non
go quod per innova

tionem nihil iuris acquiritur sed antiquum restituitur. ar. xi.
di. preceptis et C. de confirmatione utili vel inutili. cum dilectus et C. per tuas.
Cum olim vel. apostolica excepte canonicorum per ... ad ...
... episcopi. diffinitivam. hec littera dicit quod iam processum
fuerat in causa ad plenum per iudices a quibus fuit appellatum
alias hoc non haberet locum. immediate vel non. quod cum delegatur immediate.
C. de fo. compe. considerantes quod est vero expresso nomine monasterii
capitulus quo tacito non valent. quod per subreptionem esset
operente quam monachi a strepitu eius remoti esse de
bent. C. de sindico. c. uno vel quod in litteris fiat mentio

...

de monachatu. ar. e. de sponsa. cum cedissem. et e. de eo qui fur. iiii. preterea. ar. quod sit nec permutator esse potest et si pro utilitate monasterii sine lesione ab eis. xvi. q. i. monachi. et c. presentium. aliis tamen potest esse permutator. e. de ce. sopite. et e. de testis. contingit. hodie non omittitur cum ap. vel abenus legatus missus

sepsisset. ut e. de dolo. et xi. q. iii. apostolicos. non tenere. forte dicebat sententiam latam contra absentem non contumacem, vel nulla esset. iii. q. ix. omnia. extra. de te. iii. quod pupillus. sed hoc non erat. viii. ut patet hic per finem; non confirmatur sententia propter dampnum esse. xvi. q. vi. si episcopum. extra. quod ex facto tutoris vel ob dolum vel culpam

cepti etc. ¶ Sententiam autem utique prius latam coram dil. fil. de Alcobacia et certa albib. et f. monacho Alcobaciensi, cum ipsis fuerat delegata, proponentes ac probare si quid aliud pro nenis duxerit ac probandum etc. ¶ Iudices autem sufficienter actum esse de eo credentes monasterium Sancte Crucis in expensis quas pro eodem in eorum actione bis in negotio continuatas se fecisse dampnaverunt, et infirmantes sua sententia libertatem quam dictus .G. Colimbriensis episcopus a monasterio Sancte Crucis canonicorum assensu per potentiam regis extorto. ¶ Preterea idem .G. predecessor tuus fuerat canonicus regularis eiusdem monasterii a multa morte et prior qui acquisierat episcopatum iam promotus monasterio dederat memorato, ipsum ad restitutionem eorum iudices condempnaverunt. ¶ Insuper etiam omnes quos monasterium preter episcopi Colimbriensis assensum propria auctoritate fundaverat, quod possessiones Sancte Crucis non prescriptione necessaria defensione alia per biennium et se satis obstiterant, indocuerint iuris Colimbriensis ecclesie cum fructibus medio tempore perceptis revocaverunt. ¶ Sed de procuratore monasterii proposuit sententiam non tenere, quia si alias sententia memorata teneret, quia tamen monasterium fuit indefensum nec exhibita fuerant coram eis privilegia libertatis nec debitum possessionis dampnum esse redundaret, debebat ad exhibitionem privilegiorum suorum admitti, quod sibi reddi de soluta benignitate se ap. postulavit. ¶ Nos igitur attendentes quod eadem privilegia non solum in probatione monasterii faciebant, ex pro nobis, sed pro muniis iuris et recto vincti amittebant, ne in nos monasterium leso redundaret ad privilegia exhibenda propterea de gratia duximus admittendum etc. ¶ Distinguentes igitur inter libertatem per predictum episcopum esse ipsi concessam et libertatem quam ei longe ante tempus ipsius episcopi sedes apostolica indulsit, quod nobis constitit extortum fuisse in episcopi concessione canonicorum assensum et concessionis paginam in aliquibus lineis habere rasuras et subscriptiones singulas fuisse singulis subscribentium manibus adnotatas. Scriptum autem quod nobis exhibitum fuerat non rasuram pretendens nec variis subscriptionum manibus variatum, sed a primo ad ultimum eadem manu conscriptum, libertatem ab ipso episcopo concessam irritam decrevimus et canonice super hoc sententiam delegatorum iudicum confirmantes. ¶ Verum cum evidenter cognovimus ex privilegiis antedictis predecessores nostros ecclesie Sancte Crucis libertatis privilegium indulsisse, et in possessione tam diu fuerit libertatis quod aliis cessantibus prescripsisset libertatem eidem a predecessore nostro indultam auctoritate apostolica confirmamus et episcopo super hoc silentium imponentes. ¶ Super hoc autem in nullo sententie delegatorum iudicum derogamus, cum ipsi de hac non cognoverint libertate. etc. ¶ Eiusdem libertatem a predecessore nostro indultam monasterio confir-

et e. de his que vi. me. ve. ca. l. ut et e. c. a placuit. et xxx. q. ii. lotharius. b. restitutionem quam in qua post sententiam consecrationem acquisivit episcopatum acquisivit, que donare illa non potuit, quia qui nichil habet nichil donat, et pos. xiii. q. i. statuimus. l. in. di. ab. et e. de iur. pa. quod autem in f. b. revocavit, no. quod contra sententiam auctore episcopi edificavit non debet, et est aliquis electus exemptus, de c. di. i. nemo. et i. q. ii. placuit. et manifeste de ec. ci. quod si quis autem. coll. ix. quod si fecit esse ad contrarium ad suum dominum revocabit ut hic patet in albas illam pre

de. cum venerabilis. subscriptionum ex hoc non debet esse suspectum quod quot sunt subscriptiones subscribentium tot diversitates scripturum debent esse ut patet in ipso facto, per subscriptiones vero non possunt esse similes quia quilibet sigillum subscribere debeant plurimum. contra fa. pos. hic ipsum vel si replicatum fuit hoc instrumentum ex eo quod habebat insititis in loco suspecto, et quod sententiam videbatur quod scriptum aliud originale fuit exhibitum quod fuit eadem manu confectum et subscriptum, et ideo non fuit illi instrumento adhibita fides sic. e. de crimine falsi. cum venerabilis. irritum et manifeste ex hoc patet quod sententia per falsum instrumentum lata nulla

Dic quod donacio si facta fuisset inter vivos habuisset ... dicitur donatio ... liber est ... de dona. ... de cler. coniug. ... de prescriptionibus ... fuit facta in lecto mortis ... de testamentis ... relatum ... (glossa, illegible in part)

est mi(h)i cu(m) q(uod) d(omi)n(u)s no(n) constet de hoc h(abe)at aliq(ui)d. s. de fi. in
si(n)g(u)l(i)s. accepimus. ii. de hoc subtrepsissent. s(ed) allegasset pre
scriptionem no(m)i(n)e ro(m)ane ecc(lesi)e. s. de p(re)scrip. cu(m) ex officii.
cu(m) ip(s)i de hoc. s(ed) t(ame)n de libertate ab ep(iscop)o concessa que no(n)

decimas quiete. item p(ro) p(ar)te p(r)iuil(egium) in h(uius)modi eos t(empore) quo p(re)
scribitur c(ontra) ius co(mmun)e. vii. q. i. c(on)tinue debent ista p(ro)bare p(er)
ceptionem decimarum quolibet anno ut dicit lit(er)a ista. vide
ista si uellent p(ro)bare in titulo possessionis et possent ad mittere

menis ad nos p(ro)fessionis que
est contra immunitatem monaste
rium decimas non teneri, s(ed)
derogantes iudicibus dele
gatis quibus libertatis pri
uilegia non fuerant presenta
ta. ¶ In ceteris autem latam
a predictis iudicibus sententiam pro
colubriensi ecclesia confirmamus.

Idem ep(iscop)o et magistro G. lemo
uicensi.

Accedentibus ad presentiam nostram abbate
et conuentus nannaten. ex
una parte et templariis de
cotlxen. ex altera, pro canto
ribus monachorum proposuit quod
cum decimas terrarum de sarcole
dum quiete possederint
antequam ad templarios dominium
earum peruenissent, et preterea templa
rii terras acquisierint predictas
decimas eis per xl. annos
et amplius pacifice possedis
sent, nunc eis ipsas subtra
here nituntur. Ideoque mandamus quatenus si
abbas et monachi sufficien
ter ostenderint quod a templa
riis decimas de terris predictis
per xl. annos et amplius percepe
runt sine lite nos ad presta
tionem ipsarum templarios
compellatis, cum non tanto tem
pore contra indulta priuilegia
decimas soluerint eis remi
cisse tacite presumuntur. Quod
si in probatione defecerint ab
ipsorum impetitione templa
rios absoluatis, ipsis super
hoc silentium imponentes.

Idem lingonensi ep(iscop)o.

Cum capella ducis bur
gundie diuione dicatur
huius priuilegio quod nullus ar
chiep(iscopu)s uel ep(iscopu)s in personas eius(dem)
capelle suspensionis aut ex
communicationis interdicti sententias audeat
promulgare, et quidam capelle
supradicte canonici qui parochi
ales ecclesias a te tenent occasione
priuilegii prelibati. ¶ In hiis
et que iuris tui ad te pertinent ita
se dicant exemptos ut quanti
cumque grauiter excedant tue
correctioni recusant subesse siue
subiacere. Quocirca mandamus quatenus quanti
exempti sint eorum ratione cap
elle a predicto priuilegio deferas
ueniens, sed in quantum ratione pro
chialium ecclesiarum uel alias iuris
dictionem tuam respiciunt eos
a tuo officio tibi debitam in
eos uidelicet prosequeris.

Idem albi
ensibus leonensi ameri. de nobis.

Cum ore sedentis in throno pro
cedit gladius acutus qui ex
ore ro. pon. debet exire, rectissi
ma sententia que contra iusticiam nulli
parcens, sed reddat unicuique
quod suum est. ¶ Cum igitur nos
et uigorn. ep(iscopu)m super monaste
rii subiectione ac libertate in
consistorio audierimus monasterii
nostri proposuit procurator quod idem
monasterium ab ipsa sui fundatione
ubi extitit exemptum, ad
hoc probandum priuilegia producens duo
romanorum pontificum constantini unum
et alterum alexandri indul
gentias decretorum quorum usu
continuo a longis retro
temporibus per depositiones testium ostendere
intendebant. ¶ Porro
in priuilegio constantini quidam con
tinentur per spiritum quod idem cenobi
um incertum ad nostrum dominium epi
scopi uidelicet quod abbas
eiusdem primi loci per uigornien.
presulem semper obtineret. uni

...et hoc probare uolumus uel audiendi essemus. s. de rest. spo. c. i.
ff. de plac. cum sic vnico actu p(ro)b(a)t(ur) p(re)scriptio, et credi
tres ad ius co(mmun)e. sic ff. de pac. l. uir. s. q(uod) si no(n) totum. ff. de
ad min. dis. l. c. l. an. q(ui) continuat possidenti. et xvi. q. iii. ab ex
ordio adhuc solum consueuit distingui p(ri)uil(egium) aut ex
tur ad agendum aut excipiendum et c. quete habe distinc. s.
de osti. cum accessissent. s(ed) hoc no(n) credo q(uod) hoc p(ri)uil(egium) u(el)
actu tollatur arg. ad hoc. C. de exeu. tu. uoluntate. et c.
de epi. et c. aut. p(res)b(iter)os. et ideo s(ecundu)m hunc dec. et ualebit p(ro)
ius. d. q(uod) p(ro)b(ab)atur q(uod) xl. annis n(on) s(olu)it ul(tra) p(ri)uil(egio) soluendo

p(er) hanc dec. ut ll(icet) acquirunt nouas capellas post(eriori)b(us) accessionis an
que p(ri)u(ilegium) habent se ab ill. o(mn)i subgrauate. i. p(ro) eccl(esia) p(er) p(ri)ncipal(is)
eos p(ri)uil(egio). i(n) s(e)c(un)do cau(sa) n(on) arg. ff. de ll. legatu(m). l. ius c. g(ra)tuito. ff.
de l. iii. i(n) xxxi. ii. q(uod) d(icitu)r. cu(m) igit(ur) isti. ar. c(ontra). ff. de. v. o. cu(m) sti
pulamur. hunc dec. o(mn)i. mod(is). xvi. q. i. ff. xxv. q. ii. cog
nouimus, et p(ri)ma et eadem res n(on) d(ebe)t duplici iure cen(seri). s. de
deci. cu(m) in tua. sion. i. iude. q(uod) ista sunt p(er) in illi p(er) i(n)ta
q(uod) e(st) h(oc) i(n) ff. de iud. ll. si duob(us). s(ed) no(n) obstat q(uia) q(ua)ntu(m) ad al
pellam ista(m) i(n)t(er) libi ab ep(iscop)o t(ame)n in hiis q(ue) p(er)tinent ad ipsam
in hiis in quibus sibi ep(iscop)o n(on) s(un)t exempti et diuiso iure censet(ur)
quo ad diuersa non ad idem. sicut

[gloss, illegible in part:] ... pos(t) hec quis p(ro)la dominica ... ex(tra) de fo(ro) comp(etenti) ... Pastoralis ... [illegible]

cui locum ipsum obtinere non posset in generali capitulo in provinciali quia absonum esset ut abbas primus post illum super alios episcopos resideret. Relinquitur quod locum illum in episcopali synodo intelligatur. Hec quod tenetur ad synodum episcopalem accedere et pro laxi[?] episcopi statuta recipere ac servare. ¶ In privilegio Alexandri pape quondam aliud continetur quod diocesani episcopi eorum cenobio interdictionem suam non ... [?] in quibus tamen retinuisse videtur. cum in illo dicatur salva igitur episcopi assensibus episcopi loci aliquid in mutuo non exigant: set hiis tamen contentis permaneat quod pro consuetudinibus suis constat romanos voluisse reservasse. Unde constat quod abbates episcopi aliqua debitis omnibus exhibere tenentur. ¶ Nos igitur hiis et aliis diligenter auditis et attentis pretestum per probata predicto sententialiter diffinimus quod ... hamense cenobium liberum est in capite tamquam ab episcopali iurisdictione per suis exemptum et soli ecclesie romane subiectum ... tutela tamen ipsius Cantuariensi archiepiscopi refutata. ¶ In membris autem que non probantur exempta diocesano episcopo ipsum subiacere decernimus. Preterea quod abbas eum ad synodum debet accedere primumque locum post Wigorniensem episcopum optinere episcopis quorum membris non exemptis idem abbas tenetur Wigorniensi episcopo exhibere reverentiam obsequium et honorem quibus Wigorniensi episcopo competenter exhibitis debet manere contentus. ¶ Idem Ausonensi episcopo.

Ex parte tua fuit questitum utrum clerici et laici qui litteras protectionis ostendunt in quibus persone sue cum omnibus rebus suis sub apostolica protectione consistere declarantur auctoritate diocesani episcopi sint exempti. ¶ Nos autem taliter respondemus quod per tales ab episcoporum suorum potestate minime subtrahuntur. Idem Lexoviensi episcopo.

Pastoralis officii ... [?] religiosis in quibus casibus sedes apostolica est indulsit ut ecclesias suas in personas ... presentantibus personis ... licet tamen ... episcopi in sua ... sunt ... in concedendo ... forte in indulgentia sua ... non contineatur expresse suo episcopo inconsulto in possessionem ... eis non est licitum intrare quod per indulgentiam huiusmodi episcopali iuri non creditur derogari. ¶ Idem episcopo et metropolitano.

Et si tuis pro se apostolica ... indultum fratres Hospitalarios vel Templarios ... civitas nostra generali supponatur interdicto cessantibus ... nos illud tenentium observare ... quod tamen ... excessus vos non ... decet ... excedendi: si prefati templarii privilegiorum suorum fines excesserint violando temere interdictum quod pro vobis fuerat promulgatum. ¶ Memineritis de aliorum ... ne vos in penam presumptionis illorum ... violantium interdictum ... indulgentia celebretis. ¶ Idem.

Romanam per confessionem ...

[gloss, illegible in part:] ... Romanam ... [illegible]

albe mis. et ita licet persona sit exempta tamen non est res quam possidet non exempta, que est subiecta. s. e. cum capella et c. ex ore mis. et s. de decimis. et o. per tuas. utroque iure. in spiritualibus et temporalibus ut s. proximo b. Quia circa. id est episcopalibus de quibus loquuntur canones xvi. q. i. nob. concesso. secundum canones. Sane. prim. de consen. d. v. xvi. q. i. sine except. et s. de his. que fi. a pre. si. e. cum nec. nec et in enormem de emendatione sua sunt.

tendit. s. e. porro et c. recepimus. Sed in ultimum generale ponitur ad omnia appellativa extenditur. Sic s. de deci. ex multiplici. Si autem eque possit utroque referri ad ius commune sicut ad privilegium, possunt videtur interpretatio facienda secundum ius quam secundum privilegium. s. de confirm. cum dilectus et ut nec sit honerosa. ar. s. de tes. cum tu. et ut non sit cap. cons. ff. de reg. iur. quod contra iuris rationem. non debet produci ad conse.

constat partis ad utrumque, quod nec prebendam esse episcopale ius percipit in ecclesia sancti Blasii de Flagano, cum in quo non obstante illo capitulo privilegii, quod monasterio indultum est, ut nullus episcopus ecclesias utroque iure illi subiectas interdicto supponere vel monachorum seu clericorum usum eorum monasterii synodare vel excommunicare presumat, prefatus episcopus possit interdicere prefatam ecclesiam et excommunicare monachorum seu clericorum usum ad eius regimen deputatum, cum aliter rite fuerint facienda. ¶ Quod illud capitulum intelligendum est in dicto de monachis aut clericis in ipso monasterio permanentibus vel ad ecclesias destinatis utroque iure sibi subiectas. Idem archiepiscopo Lundensi. Sedis apostolice.

Quia circa ea que quesivisti, utrum monachi ordinis Cisterciensis privilegium per decessoris tam a episcopalibus decimis detinendis indultum extendere valeant ad possessiones acquisitas et postmodum acquirendas. ¶ Super quo tale damus responsum, quod si decimarum illarum remissio facta extitit sub canonicis sanctionibus, pro eo tamen indefinitas decimas episcopales monasterio remittendo, cum monachi exceperint et potuerint excepisse, ac beneficiis plenissima sit interpretatio adhibenda, nec debeat una eademque sententia diverso iure censeri, intellexisse videtur non solum de decimis possessionum tunc temporis sed futurarum. Idem. Antiqua. Concilium generale.

Antiqua patriarchalium sedium privilegia renovantes, sacra universali synodo approbante sancimus, ut post Romanam ecclesiam, que disponente domino super omnes alias ordinarie potestatis obtinet principatum, utpote mater universorum Christi fidelium et magistra, Constantinopolitana primum, Alexandrina secundum, Antiochena tertium, Ierosolimitana quartum locum obtineant, servata cuilibet propria dignitate, ita quod postquam eorum antistites a Romano pontifice receperint pallium, quod est plenitudinis officii pontificalis insigne, prestito sibi fidelitatis et obedientie iuramento, licenter et ipsi suis suffraganeis pallium largiantur, recipientes pro se professionem et pro Romana ecclesia sponsionem obedientie ab eisdem. Dominice vero crucis vexillum ante se faciant ubique deferri, nisi in urbe Romana et ubicumque summus pontifex presens extiterit aut eius legatus utens insigniis apostolice dignitatis. ¶ In omnibus autem provinciis eorum iurisdictioni subiectis ad eos, cum necesse fuerit, provocetur, salvis appellationibus ad sedem apostolicam interpositis, quibus est ab omnibus humiliter deferendum. Idem.

Ut privilegia que quibusdam religiosis Romana concessit ecclesia permaneant inconcussa, quedam in eis duximus declaranda, ne minus sane intellecta pertrahant ad abusum, per quod possint merito revocari, quia privilegium meretur amittere qui permissa sibi abutitur potestate. ¶ Sane quibusdam regularibus apostolica sedes indulsit, ut his qui fraternitatem eorum assumpserint, si forsan ecclesie ad quas pertinent a divinis officiis fuerint

quod per hoc possit revocari in extra. communi de ff. et ut in solo diverso. ar. q. in defi. ut comprobatur utriusque sal. xix. di. si ro. maiorum ich. except. s. e. in ut. patro. ex litteris. b. s. e. de do. nec. cum dilec. i. fi. et s. de re. sig. olim. ff. de cons. pri.

id est utroque. Si futurum. ar. quod in privilegio verbum generale et indefinite prolatum ad futurum extenditur. xii. q. ii. cognovimus et s. de deci. ex parte. et c. que tres pig. o. pos. l. ult. ff. de l. iii. p. 1 fructus ar. q. s. de cen. cum co. et s. de deci. cum infra. et s. e. cum capella ff. de hered. in lege lege et l. et nuptiam postea. ff. de damp. infect. quam prim. s. l. is qui. Licet hic idem dicitur sit in experatione excogitata fraude sive obiurer libertati. xvi. q. ii. c. i. et de con. si quis argentum. s. ult. sed cum tamen ibi ponitur in eo casu non extendi ad alia. Sed ita fraudem privilegium quatenus tenor privilegii se extendit.

a. vivunt dicte ecclesie ut ipsum sit sacerdos utrisque. x. q. iii. v. mo. cum utraque consulente sua hec ipsum per odium. ut. lxx. di. neminem. et xvi. q. vii. decimum. per vitium. ut s. de cle. egro. tua. per favorem ut hic et xxii. di. renovantes. et per vim seu favorem ut hic et xxii. conse. cratio. xiiii. q. vi. c. primo. quia et favore religionis et de eccles. edi. ad aures. per scelus et puniuntur illi qui non peccaverunt xv. q. ii. ita nos per ordinem punitur diversus filio suo. lvi. di. ex antiquis et c. frequens. qui per desertionem sacrimenti. xxxiii. di. si quis et c. lector. fideli

mana. nam olim secunda Alexandria fuit prima post Romanam. ut xxii. di. renovantes. et sic privati fuit iure suo sine culpa quod esse non debet. s. de cons. cognoscentes et s. de eo qui cog. c. ult. et sic discordi. et c. ult. et xvi. q. ult. inventum et lxiii. di. salvo privilegio. Sed hoc tamen non fit sine causa. s. ut lite non con. quam frequenter. s. ii. quod fit pluribus modis. vii. versus. pauperis odium. vitium. favor et scelus. ordo. personas spoliant et loca iure suo. vii. per paupertatem b. ritatis et obedientie. sic ergo patriarche et illi qui nullo medio subsunt domino pape iurant ei fidelitatem et obedientiam ut hic dicitur et s. de iureiur. ego. n. Sic et suffraganei suo metropolitano obedientiam et reverentiam prestare debent. secundum quod ista prestatur pape. s. de ma. et obe. dilecta. professionem et obe. et reverentiam ad quod non tenentur exempti episcopo dioc. cum ipse sit contra libertatem. s. e. cum olim. in fi. b. id est in urbe. ar. quod minor non potest exercere suam iurisdictionem presente maiore. xxi. di. denique. et xcv. di. presbyter ff. de of. proconsul. l. ult. et s. de of. le. no

qui potest legem aperire. ff. de pac. verbis. ff. de hered. emp. labeo. et ut si ar. secundum communem modum loquendi s. de spon. ex litteris. nam consuetudo interpretatur ius s. de verbo. sig. albe. si privilegium contra ius communem interpretatur. s. de spon. ut me. et s. de consue. ne illa eius nigniorem. xv. di. c. ult. ff. de re. du. cum in testo.

Antiqua. Renovantes. xxii. di. renovantes. Alexandrina. s. post Constantinopol. cum alias esset prima. post Romanam.

lente sar. ii. xxv. di. ecce. et xi. q. i. peruenit. C. de dona. inhabitat sacratissima ab omnibus hoc est privilegium apostolice sedis ut omissis omnibus possit appellari ad ipsum ut hic innuitur et ii. q. vi. ad romanam. sic et intelligitur quod dicitur imperator quod habet similia privilegia cum romana ecclesia in auth.

V. Quod non et si. contra textum ... huius ubi hos. i. de v. Et si. cum in partibus quia per hoc quod videtur quod sepulti possint quod semel in anno ut sit privilegium episcoporum ... qui privilegium precedentis capituli. Sed diversa sunt privilegia episcoporum et illorum hic mentio de ecclesiis sibi subiectis ...

...runt interdictas ipsos quos mori contingit sepultura ecclesiastica non negetur nisi excommunicati vel nominatim sint interdicti. Suos quoque confratres quos ecclesiarum prelati a suis ecclesiis non permiserint sepeliri nisi excommunicati vel interdicti fuerint nominatim ipsi ad ecclesias suas deferant tumulandos. Hoc autem de illis confratribus intelligimus qui vel adhuc manentes in seculo eorum ordini sunt oblegati mutato habitu seculari vel eis qui sua bona dederint retento sibi quamdiu in seculo vixerint usufructu qui tamen sepeliantur apud ipsos regulares vel alios non interdictas ecclesias in quibus elegerint sepulturam ne si de quibuslibet ipsorum fraternitatem assumentibus fuerit intellectum pro duobus aut tribus denariis annuatim sibi collatis dissolvatur pariter et vilescat ecclesiastica disciplina. Consequantur tamen et ipsi remissionem optinentam ab apostolica sede sibi concessam indultam. Illud etiam quod quibusdam regularibus est indultum ut siqui fratrum suorum qui ab eis missi fuerint ad recipiendas fraternitates sive collectas in quamlibet civitatem castellum vel vicum advenerint si forte locus ille a divinis officiis sit interdictus in eorum iocundo adventu semel in anno aperiantur ecclesie ut exclusis excommunicatis divina ibi officia celebrentur sic intelligi volumus quod in eadem civitate aut castro vel villa una tamen ecclesia eiusdem ordinis fratribus semel ut dictum est aperiatur in anno quia licet pluraliter dictum sit quod in eorum iocundo adventu ecclesie aperiantur non tamen ad ecclesias eiusdem loci divisim sed pariter eorum adventum sane referendum est intellectum. Nisi enim sic singulas eiusdem loci visitarent ecclesias nimium vilipendi contingeret sententiam interdicti.

Qui vero contra declarationes predictas quicquam sibi usurpare presumpserint gravi subiaceant ultioni. Idem in eodem.

Quod non nullis est religiosis indultum in favorem pontificalis officii ad episcopos extendentes concedimus ut cum communiter terra fuerit interdicta excommunicatis et interdictis exclusis possint quolibet anno clausis ianuis suppressa voce non pulsatis campanis divina celebrare officia nisi hoc ipsum eis expresse fuerit interdictum. Eum in iure dominii qui causam aliquam non prestiterint interdicto nec quicquam fraudis ingesserint tale compendium ad iniquum dispendium protrahentes.

Honorius III. archiepiscopis et episcopis in quorum diocesibus monasteria Cisterciensi monasterio subiecta consistunt.

Quanto amplius etc. Sane dilecti filii abbas et conventus Cisterciensis gravem nobis querimoniam obtulerunt quod quidam vestrum et officiales eorum eos et sui ordinis monachos non possunt excommunicare et interdicere preter sententias eo quod super hoc a sede apostolica privilegiis sunt muniti in eos qui molunt in molendinis vel coquunt in furnis eorum quicquid emendo seu vendendo vel

tantes que quasi consilia faciunt circa ecclesiasticis personis et sic voluerunt ecclesiasticam libertatem quodammodo q. d. non ipse excommunicabant illos, sed prohibebant alios ab eorum communione et excommunicati videbantur quia excommunicatio est a fratrum societate separatio, xi. q. iii. engeltrudam. et sic quodammodo excommunicabant eos. Ubi indicatio videtur quod cum certum excommunicare iudeos non posse quia nichil ad nos de hiis qui foris sunt, ii. q. i. multi excommunicantur quia christianis

communicantes eis ut s. de iude. c. [illegible] et isti cum non possent iudeos excommunicare per privilegium communicabant communicantes eis maiorem excommunicationem quam principaliter excommunicati excommunicatus est in minori [illegible] xi. q. iii. cum excommunicato [illegible] [illegible]

aut alias eos vocant sententias proferunt memoratas, et sic apostolicorum privilegiorum vim et potestatem sola verba frustrantur. Dicti ordinis monachos quos non excommunicant dum eos alios excommunicare non sinunt. Cum igitur illud evenienti inconveniens ut ipsi monachi qui tantum ad laxiorem vivendi modum incedere [illegible] et eis communicent in predictis maiorem excommunicationem incurrant, quia excommunicatis communicando sunt in casum. Nos igitur volentes hiis crebris ad nos clamoribus iam prelata ulterius dissimulatione transire, vobis universis et singulis mandamus quatenus huiusmodi sententias in fraudem privilegiorum nostrorum decetero non feratis. Quod si super hoc ad nos denuo clamor ascenderit, non poterimus convenientibus oculis pertransire quin promulgatores talium sententiarum severitate debita castigemus.

Idem Eboracensi quondam Anglorum regi.

Ex parte tua nobis est insinuatum, postulasti quod nulli liceat quos nec habitus nec tonsura clericos profitentur infra tue iurisdictionis subiecta degentes, cum deprehenderit in angaria forte factis ut iurisdictionem tuam eludant et debitam pro delictis ultionem evadant, assumunt seu resumunt tonsuram obiectam seu habitum clericalem licentiam prelatis ab omnibus haberent. Nos igitur tonsuram vel habitum sic resumpto ipsos in malicia fovere tuam iurisdictionem evadas in huiusmodi delinquentes, qui si sine tonsura et habitu in delicto fuerint deprehensi, eos punire curam tollerando, cum maliciis hominum indulgeri non debeat, sed potius obviare.

Idem.

Nos per speciale privilegium sancte Romane ecclesie legum seculi non respuat famulatum, quod equitatis et iustitie vestigia imitantur, que in Francia et in nullis provinciis laici Romanorum imperatorum legibus non utuntur, et contingunt raro ecclesiastice cause tales que non possint canonicis statutis expediri ut pleni sacre pagine insistatur etiam.

Firmiter interdicimus et districtius inhibemus ne Parisius seu in civitatibus vel aliis locis vicinis quisquam docere vel audire ius civile presumat, et qui contra fecerit non solum a causarum patrociniis interim excludatur, verum etiam per episcopum loci vinculo excommunicationis innodetur.

Idem.

Quia in Ravennensi nobis Beneventi... Tenore nostri mandati constat, cum innovatio ne novum ius conferat nec tollat vetus, te in eo statu esse volumus in quo tempore impetrate innovationis dinoscitur extitisse.

Ceterum nullum per hoc intendimus alias eos in casu competenti per iudicium generali.

Idem.

Nobis que ad cultum divinum facere dinoscuntur non minuimus sed augmentum potius facienda, unde nimia non pervenimus quod cum fratribus predictorum et minorum ordinum indulgendo ut licet sint sine parochiali vel proprio in quolibet altari valeant in altario celebrare.

Quidam nimis stricte interpretando indulgentiam nostram intuitu asserere quod per eam [illegible]

in huiusmodi [illegible]

[illegible]

canone. licet aliquid prohibeatur [illegible] xxiii. di. prohibitum, et sic patet quod qui facit in fraudem legis contra ipsam legem videtur facere. ff. de leg. contra legem. et l. sed. Unde tales sine in iuste non tenebantur, et hoc patet quia papa non mandavit quod eos absolvi.

Ex parte forefactis, id est maleficiis. Quod enim habuit haec. s. de privile. c. ad aures. In delictis deprehensi fuerint, sed huius iudex quod licet clerici in delictis fuerint deprehensi non tamen capi vel detineri possunt sine licentia prelatorum suorum nec puniri per penam excommunicationis. i. de sen. ex. ut famae. Item quod videtur. i. de sen. ex. si vero. et c. in audientia. ubi clericus habet privilegium et si sententiam vinculo. s. de vi. et ho. cle. c. ult. Dicas quod non contradicit illa, quia loquitur in eo casu quando certum erat illos esse clericos, unde sic retinent privilegium nisi post trinam admonitionem fuerint incorrigibiles ut dicit illa decretalis in audientia. Hec loquitur de hiis qui per omnia tamen laici in omnibus et ab omnibus habentur ut hic patet et malitiose assumebant tonsuram vel si alii qui fuerunt clerici et consueverunt et sic ipso facto privilegium repudiaverunt clericali. sic. s. de cle. coniu. c. pe. Unde hic nota potest fieri admonitio adeo quod de fraude vel de malicia sua commodum reportare non debent nec incurrit excommunicationem qui tales pu[illegible]

[illegible]

divinum relinquentes in texto ipsius favore non detrahitur quia s. de testa. c. ult. sine preiudicio. Item in preiudicium alterius non datur privilegium generale. sic. s. de usu pal. ex tuarum. s. de ec. edi. ad audientiam. ff. ne quid in lo. pu. l. ii. § si quis a principe. et ff. de adm. tu. quod in pupilli. et C. de emanci. nec avus. et C. de p. impu. et. quoque. et l. c. i. sic. in rimis stricte quod esse non debet quia principis privilegium largissime interpretandum est. i. de v. sig. olim. et ff. de consti. prin. l. ult. et ii. q. iii. § notandum. in fi. nec nimis large interpretandum. s. e. ut privilegia. ibi apparet esse et ideo non ita large accipitur ut ibi dicitur publicare ut nullus possit sine pignore [illegible] excusare. s. de postu. c. i. et xvi. di. quod dicitur xxii. q. ii. cum et humanum. ff. de nisi. de servitu. sed et ii. c. p. scribe. ex indulgentia. sed in indulgentia non semper debet aliquid conferre ut hic patet et C. de thesaur. l. i. l. xi. et ff. ad mu. l. i. et ff. de l. i. si quis. et ff. de usu. et habi. divus. et per illa verba [illegible] laborandum est ut res valeat quam ut pereat. s. de fi. instr. ut dilectos. et s. de v. sig. abbate. ff. de re iu. que. et ff. de act. et ob. quotiens. et ff. de reg. iur. in ambiguis. vel de iuxta [illegible] conditionem principis [illegible]

[illegible]

podium. ℞. inquantum erant possessores capitulo illo si non possederunt decimas illas iure suo tanquam sibi debitas … hiis optentum sine indulgencia …

…

p̄ dicti fr̄es p̄t p̄lator assensū facere h' n̄ possint. p̄p̄ q' eos decime ex uī indulgenciam ap. n̄ p̄mittant. Cū aūt inde 9ferret eis memorata indulgencia sine q'a p̄lati annuentibus licet eisdē f. t. a. q'. uīt p̄tacōne b'i recepta ta diu tn̄ ab aliis q'm ep̄ p̄ rochiali puenimt p̄stis abstineant datam eis sic licenciam celebrandi. auct. n̄ra n̄ differas publicare. Ita q' dicti fr̄es aliq' ex indulgencia n̄ra mdeant i h' grā 9secuti. Greg. ix. maioris ecclesie cantuariensis decano et archid' lincolni.

Dudum inter priore et conuentum de butelle ex parte una et priorissam et moniales de campesse ex altera sup̄ decimis lite mota. et consilio firmato inter decimum ann̄ p̄ decessore p̄ n̄ris conuenit sup̄ decimis noualium inquantum erant possessore tempore illo quo indulgentie ap̄lice impetrate fuerant a parte altera de decimis noualium n̄ soluendis n̄ debere p̄ eas non facientes de labore aliquorum inconuenientem prejudicium generari. Idem.

Quidam sicut asseris ep̄iscopule gratori sanitate recepti non limit tibi decimis ep̄ali … fratres in domibus suis fecerint mora eos compellere potius ad decimas tibi integre p̄soluenda. Idem aurel' ep̄o.

Consultacōni t. breu' r' q' decima de q'n̄ non extat memoria q' aliqui culta fuisset redac ta p̄ religiosos uiros nouit

…

Nobilis ℞. ingenius. ingenuus …

ad cultum p̄ptitio debere q' ad immunitatē de n̄ soluē dis decimis noualium iure censeri. Cū alias n̄ im q' contingeret indulgētiam de noualibus plus eis dispē dii q'm utilitatis afferre. Ex. tiburien. de purgacōne ca.

Nobilis homo uel nomen ingenuus si in synodo accusatus eum ne gauerit si fidelem ēē eū sciunt cum xii. ingenuis se expurget.

Si autem antea de p̄dictis fuit in furto aut p̄iurio aut falso testio n̄ ad iuramentum admittan dum. s. ei sic q' ingenuus n̄ est purgacō i dicitur. Ex con. agath.

Siquis p̄sbr' negligens siue p̄ius exemplis mala de se suspicionem p̄miserit et p̄pl's ab ep̄o cū iuramento seu banno cantatis astrictus infamiam eī patefecerit. deficientibus accusatores canonicis eī defuerint ad moue at p̄mo secreto ab ep̄o deinde sub duobus uel tribus testibus et si n̄ emendauerit ep̄s eum pub lica admoueat i carpa coe.

Si n̄o necessit se correxerit ab officio suspendatur usq' ad di gnam satisfactionem ne p̄pl's fidelium in eo scandalum paciatur. Ex 9silio melden.

Moniales n̄ uidentibus i iure accusent. manifeste de tegi n̄ ualuerint ex regulam sue opinionis malam fa mam 9uincere purgare cogatur. Siquis de gild. Ex eod.

Ecclesiastico raptoribus ancillarum sponsarum se consensores uel fa

…

V

[illegible] si violentia non te temeraria tanget. [illegible] quod plures possint simul [illegible] accusatores ... [illegible] ... accusatores, id est delatores sive denun[ciatores] ...

Com[mentum] ... [illegible] ... quod vitam eius peccatum vel modum agnoscant ... qui deficiat in purgatione ... [illegible] ... de hoc insinuatum ...

... inventorem manifeste probaverit, a suo gradu repellatur. Si vero in his libet exinde suspicionibus fuerit propulsatus, canonice se expurget. Innocentius III.

Aquileiensi patriarche et Mantuano episcopo.

Querens contentum esse de simonia impetitus sit per nos Lateranensi concilio, et accusatores scriptum afferentes testes sub forma canonum probare nequiverint, quod ecclesiam beati Petri presbytero P. dederit per ... modus fuerit ... Coram nobis fratrum consilio iudicamus, ut cum tertia manu sui ordinis et quarta abbatum et religiosorum sacerdotum de supradicta simonia debeat se purgare. Porro purgationis tenorem hunc esse mandavit: primum super sancta dei evangelia quod per ecclesiam sancti Petri presbytero P. dandam, nec ipse per se nec per submissam personam, nec aliquis pro eo se sciente pretium recepit. Deinde purgatores super sancta dei evangelia iurabunt, quod ipsi credunt eum verum iurasse. Alexander III.

Vos inter alios etc. quare nos etiam consulere voluistis utrum episcopus proclamantium ad purgationem cogere possit. Eo tenore respondemus, quod si de crimine aliquo publice laborat infamia, accusatore et testibus deficientibus ad purgationem est per episcopum compellendus, nisi forte super ipso ad superiorem iudicem duxerit appellandum. Sane si appellaverit, et prebitur iudicio ad cuius examen causam noverit per appellationem transferri. Idem.

Galeterano episcopo.

Quum in ... presbyteri compurgatores illius honestatis et opinionis esse noluerint, quod verisimile sit eos nolle amore vel odio seu obtentu pretii degerare: ut autem idonei appareant, necesse est, ut eius quem purgare debent vitam et conversationem agnoscant. Deficientem vero in purgatione omni officio et beneficio ecclesiastico privare procures; praecavens, quod si qui purgandum in sua voluerint purgatione assistere, illam eis malivolentiam vel indignationem ostendas, nec eos in prebendis vel aliis quorum interest impediri permittas. Lucius III.

Ex tuarum intelleximus continentia literarum, quod quum L. presbyterum, qui infamabatur de homicidio, a sacerdotali officio suspendisses, procedentis temporis tuas literas tulit in medium, quibus apparuit, eum in iudicio a quo fugit suam innocentiam purgavisse, et episcopum suum eum literis absoluisse. Quia vero per eum iudicia sunt inhibita purgatione, quam praestitit sufficientem non putantes, eo quod si accusatores idonei non apparuerunt, tunc cum septima vel sexta manu sui ordinis sic expedire cognovimus purgatione canonica, ut innocentiam suam ostendat, sibi iniungas. Quam cum praestiterit, suspensionem sine difficultate relaxes, et eum testimonium bonum annuntians ab infamia homicidii restitutione etc.

[Gloss:] .i. crimini criminum; l. qui dicit q[uod] post talem purgationem de eodem crimine accusari non potest quia iusiurandum maiorem auctoritatem habet quam res iudicata. ff. de iureiur. l. ii. ... cum per ius iurandum consequitur q[uod] per sententiam. ff. de iureiur. ... ii. q. i. et publica accusatio ... de cohabit. cle. et mu. c. illud ... tamen cum hoc aliquando repellendi sunt ut s. de testi. testimonium; quod si in modo exceptionis cum sint probaturi compurgatores, nunquam possunt repelli eo praetextu si ex eo praetextu infamati sunt sine eorum opinio gravata est ... testimonium ... q[uod] debent esse bone opinionis ut hic dicitur.

...ob. absoluas. Idem Wintonien. e[piscopo].

Constitutus in praesentia nostra P. diac[onus]. Ceterum propterea illud nobis non modicam admirationem induxit, quod purgationem oblatam recipere noluisti, non plus contemplatus nomina singulorum qui eum purgare volebant, et de donationibus et decretis constitutionis perinquirentis diligenter tanquam eos ordinationes facturus non tam sic distincte ordinandos. Cum sane in purgationibus faciendis cum satis sit ut qui purgationem exhibent, iuramentum super propria conscientia et opinione iurare quod purgandus crimine sit immunis, ut quod bonum exhibuit iuramentum, si purgatores ab ecclesia tollerentur, sint bone fame in suis ordinibus instituti, in modicum pro crimine condempnati paulo dubio sunt ab eis penitus in modo agnitione admittendi. Innoc. III. Senonen. archiepo.

Inter sollicitudines nostras illa debet esse praecipua ut corripiamus ... et licet ecclesiastica constitutio tales ab officio tantum usque ad purgationem canonicam doceat suspendendos, quia tamen eum ab beneficio propter immaturitatem animus suspendisti, volumus ut per Barenecianum ... quod licet cum eius nullus accusator legitimus appareret, ex officio tuo tamen fama publica deferente voluisti plenius inquirere veritatem. Cum testes autem infamatum in fama gravem praeiudicium et scandalum evidente suspicione ex testium dictis ab ortis, quod de decano facere nolebant, ipsorum quod ei esset purgatio indicenda, et suadentes et volentes rigore purgationis eiusdem .xiiii. manu sui ordinis duximus indicendam. Cum ergo eum ad te remittentes ut ibi purgetur ubi noscitur infamatus, discretioni tue ... mandamus quatenus ... decanum ei purgationem accipias, ita tamen ut qui ad eius purgationem accesserint probandam, sint fide catholica et vita probati, qui conversationem et vitam ipsius et famam modo noverint et satisfacto.

Purgatione vero recepta beneficium ei restituere non postponas. Cum penam autem familiaritatis illius quam cum ... scienter habuisse dinoscitur ei ab officio volumus manere suspensum donec scandalum sopiatur, ita tamen ut publice familiaritatem ... relinquat. Cum praecipias insuper ei districte ut in ... civitate et aliis ... compositis perficiat et praedicet fidem catholicam et confirmabit et detestetur ... pravitatem, sic deinceps vitam suam bonis ordinans operibus, ut in familiaritate in bonam famam et omne scandalum et suspicionem de catholicorum mentibus deleat. Cum quod si forsan in purgatione defecerit, eum ecclesiastice disciplinae mucrone percellas, et ab officio et beneficio depositum ad agendam penitentiam in aliquo monasterio detrudere non omittas.

[Gloss:] ... in. di. c. ille. immunis .i. quod illa crimina de quibus infamatus erat non commisit, sed talis forma replicari videtur .i. e. c. pe. tollerentur. et quod sit bone fame ut hic dicit. ... cum ei obici non potest postquam ab eccl. tollatur ut a purgatione repellatur. Secus est in illis testibus qui ad testimonium inducuntur. s. de test. testimonium. cum illis ... condempnati ex quo non sunt condempnati de crimine et fem est crimen et notorium et non tollant ...

... bitur enim cum illius ... ii. q. v. presbyter ... diminuit quia in epo. .i. e. cum in iuventute ... ad enius enormitate modice ... de purgatione quia cum pluribus quia cum purgatoribus ... imponenti ordinaria purgatio ... quibus dum ... pontificem ... purget duodena ... diaconus ... levitarum ... pena maior minor ... in manifesto ... plebs accusat purgabitur ... purgatio praesto. Nolentes. ... disciplinam et rigorem. xlv. di. disciplina et c. ...

nascitur. ii. q. i. Si peccaverit et q. v. inferius. xxxiii. di. In. et s. de elec. postquam. xv. q. v. de crimine et c. indecens. agi or. autem qui imprimitur. modo. quod debent esse vicini et noti. s. e. per. ts. et extra. constitutis. c. per simulationem et quia orta sunt infamia contra eum. s. xxxiii. di. quorumdam. et s. de accu. ulti. et s. e. cum in iuventute. et est hic argumentum quod postulatur contra aliquem

Vi? tamen c. ulti. in fi. dicens quod procurator ad hoc mandatum habebat. pro ut sat constitit ex ipsius litteris. importune. s. de pe. di. i. importunitas et s. de preben. bonorum? sublatis. l. i. l. ... purgaretur. postulatur quod suffraganei procuratores ... foveant quo ad ea que spectant ad honorem ipsius. vel post revisam? in facto ipsius.

Idem Albiensi, Conseranensi episcopis et abbati sancti Martini.

Cum dilectis et illud autem nos attendere volumus et mandamus ut tales ad purgationem admittant personas quae vicinae sint et honestae.

Idem. Cum in iuventute sua G. quondam presbiter filium quem dicitur genuit, compertum nos quod diligentius per litteras nostras ad maiorem cautelam iniunximus ut ab illius familiaritate cessando taliter se haberet quod sinistra de ipso suspicio non possit haberi. Sed inimicis ipsius rescripti nostri tenorem scientes apud regem et regni magnates ipsum nequiter publicaverunt ut si deberet amplius infamari. Cum igitur nos tanquam emulorum neque causam attendentes, licet pulsati fuerimus instantius, eum ut in quantum ad usus ipsum potuimus commovimus, scientes quod dominum facile sequitur multitudo. Cum ubi vero idem episcopus ad Strigoniensem metropolim extitit postulatus, quidam qui super ipsa postulatione adversabantur eidem, ut promotionem ipsius facilius impedirent, cineres criminationis et carbones reaccendere sunt moliti. Cum vero quidam procurator ipsius de consilio canonicorum suorum qui super hoc bonum zelum habebant, sed non secundum scientiam, coepit cum instantia postulare, quatinus eidem episcopo purgationem canonicam faceremus indici, ut suam innocentiam demonstraret. Nos autem postulationem huiusmodi minus prudentem reputantes, procuratorem ipsum ab ea sese voluimus revocare etc. Ceterum quia procurator instabat, compulsi fuimus importunitatibus et importunitate petentis, ut per vos ei purgationem canonicam cum duobus abbatibus mandaremus indici, quamvis fuimus protestati quod cautela cum tali petitione nimis prudenter tunc fiebat, quia Strigoniensis ecclesiae suffraganei eo tempore purgaverunt eundem, quando in sua postulatione consenserant eidem et suffragia contulerunt, et ecce ipsum nimirum tunc purgaverunt, quia in eum convenerunt archiepiscopum Strigoniensis metropoli concedentes, ordinarii? verum cum non sint alii pontifices in Ungaria, nimio videbatur quod per episcopos regni sui non posset ullo articulo se purgare.

Idem archiepiscopo et comprovincialibus? et capitulo Turonensi.

Pro eo quia ad purgationem alicuius infamiae in circumstantiis solum tenentur iuramento firmare quod veritatem credunt dicere qui purgatur.

Idem Florentino episcopo.

Accedens ad presentiam nostram T. diaconus humiliter insinuare curavit, quod cum a suis emulis diceretur quod esset filius sacerdotis, tu ipsum nec promovere voluisti nec permisisti ab aliquo promoveri. Quocirca etc. quatinus si publice nota fuit ... et de ipsa tibi legitime constare non potuit, purgatione ab eo recepta, ipsum non differas propter hoc ad sacerdotis officium promovere, quia etsi non sit nota delicti, est tamen nota defectus impedientis ad sacros ordines promovendos.

Idem Eugubino? Albiensi et scolastico Mutinensi?

Cum dilectus filius P. presbiter etc.

Cum in iuventute. et. corripitur. v. q. v. non obstant et xx. iiii. q. v. pr... ab illius f. neptis sue cum qua diceb... dormivisse. s. de presump. cum in iuventute que est proximus et hoc continuatur ad finem ulti. b. facile dein sce q. primo est ad malum quam ad bonum. omnis etas ab adolescentia. xxii. q. i. omis et humana natura fragile pro labitur ad peccatum maxime de mo. s. Siquis etiam. s. coll. i. lib. i. postq. postulare. sed qualiter potuit hoc postulare cum ei hoc non sunt ... tum et procurator non possit deferre iuramentum nisi specialiter sit ei hoc mandatum. s. de iure iur. usuriarios. s. ulti. dicens non tenebatur tamen hic fecit procurator. s. quod ipse hic ... ex eo quod dicit non iuris necessitate. vel potest dici quod non excedit mandatum si facit id quod est vicinum mandato. s. de elec. in causis. et i sol.

qui pro tunc tenebat et hoc notum et publicum erat. tunc probavit se non fuisse filium suum sacerdotis. sed eo ipso quod probavit se filium uxoris que ... tenens pro uxore probabit se filium eius esse. ar. s. de in iur. uo. quod maius et sic purgatur. ar. non solum admitte sed et ... ut probe ... et se purgantes. s. e. nos inter et et fere. s. e. nominales. bonum potest ii. ... s. de nuptus ... quia non est culpa eius qui gignitur sed qui genuit. lvi. di. nasci de adulterio.

Cum dilectus. defectus. qui deficit in purgatione deponitur. s. e. inter. et c. cum p. et s. de sy. et hoc inferius. xxx. di. c. ulti. sed in casu isto non debent privari sed suspendi ab officio non tamen velles equiparare inocentius enim

simoniae et heresis. de consecr. dist. v. [illegible] non implent. Sed quid si est [illegible] propter hoc non agebatur, sed credo quod bene fecit episcopus quia per sumptum et contumaciam convictus est, et talis per ipsos existit in violentiam possessionis [illegible] ut privetur officiis suis ut dictum est in prima notula contumacie, et male ut patet per sequentia quia non resignaverunt in ordinem debebant, in inquirere ad petitionem eorum qui petierunt inquisitionem vocato presbytero ut haberet facultatem se defendendi. de accu. [illegible]

V [illegible] recipiunt per bonos et habitum [illegible] de elec. bone. ii. q. i. prudentia. in fi. et ff. de manu. [illegible] non tamen dubitatum est quod non recipiat quod dum [illegible] in medio. coll. [illegible] apud bonos et graves. [illegible] quod dicit apud bonos et graves fuit infamatus

procurator eorum dicta cum capellanis. Nos vero sententiam auditorem ad procuratorem proposuit quod cum dictus presbyter super incestus crimine fuisset infamatus publice coram Constantiensi episcopo ordinario iudice, et purgationem indixit, qui cum se purgare minime potuisset, ab ipso fuit ecclesiis suis sententialiter destitutus, quas ipse nichilominus detinuit per violentiam occupatas. Verum cum idem presbyter quandam consanguineam suam uxorem publice detineret, ad petitionem plebani de [illegible] quondam decanorum Constantiensis diocesis iudicibus dicitur litteras destinasse, ut si dictus presbyter super crimine adulterii et incestus coram ipsis se purgare non posset, ipsum pena debita castigarent. Qui cum constitisset eidem quod idem presbyter pro eo quod in purgatione defecerat ab episcopo memorato fuerat condempnatus, ipsum ut pote contumacem prebendis ecclesiasticis privare curaverunt et de incestus et adulterii crimine tanquam de notorio licet eis alibi sedis gratia ad quem illarum ecclesiarum donatio pertinebat patentibus litteris concedentes ecclesias illas personis aliis conferendi, quas [illegible] dicto assignavit. Pars vero presbyteri e contrario respondit quod processus iudicum predictorum debebat merito revocari, cum lite non contestata processerint, et cum adiciens quod purgationem eidem ab electo Constantiensi indictam exhibuit. His igitur et aliis plenius intellectis licet littere ille quas ad predictos iudices diocesis in presentia dicitur, ut ipsius tenorem inspectum ostensum non fuit coram nobis, quia tamen ex tenore relationis ipsorum quam dictus procurator exhibuit ac si littere ipse ostense fuissent nobis constitit evidenter iudices ipsos pretermisso iuris ordine processisse, et processum eorum cum concessione ecclesiarum a predicto abbate de mandato ipsorum factam et auctoritate apostolica revocamus, presertim cum relationis ipsius series repugnantiam contineat, eo quod asserit dictum quod crimen eius presbyteri usque adeo publicum fuerat et notorium, quod nullus infitiationi locus penitus existebat, ut pote cum [illegible] testis erat [illegible] permittit, quod eius presbyteri crimini per emptorum presentiaverunt, in quod si posset super infamia predicta canonice se purgaret, cum minus si crimen notorium existebat, non erat ei indicenda purgatio, sed in eundem condempnationis sententia promulganda. Verum cum nullus apparuit legittimus accusator et ipsum invenientis apud bonos et graves super predictis criminibus ipsorum alto infamatum, purgationem ei canonicam indicentes, non obstante quod coram predicto electo dicitur se purgasse, cum iudicio pendente coram iudicibus delegatis non debuit ordinarius purgationem in-

[illegible] non erant illi indicenda [illegible] de manifestis. de accu. evidentia. [illegible] xxiiii. q. iii. de illicita. et ii. q. i. deus omnipotens [illegible] de ap. cum sit romana. et de manifesta. nec requiritur purgatio ut hic quia illa non habet locum [illegible] deficientibus accusatoribus et testibus. ut. patet in multis. c. nec plus. ii. q. i. deus omnipotens. c. scelus. de manifestis. [illegible] coram iudicibus delegatis [illegible]

aliquis infamatus est apud bonos et graves compelli debet ad purgationem ne apud illos incredibilis remaneat [illegible] ii. q. v. omnibus. [illegible] qualiter et quando [illegible] non debuit ordinarius [illegible] cum illa delegatis iudicibus commissa fuisset [illegible] pendente [illegible] purgatio [illegible] de consuet. ad aures [illegible] de of. del. [illegible] purgatio [illegible] delegatus [illegible] accessit ad ordinarium. ff. de arbi. [illegible] de ap. [illegible] et ar. de resp. ex tenore.

[illegible]

Pro infamato. Idem.

Accepimus litteras quibus intimare curastis quod apostolico mandato super indicenda purgatione archiepiscopo Bisuntino recepto, ipsum citastis ut decuit. Qui ad diem peremptoriam comparuit coram nobis iuramentum purgationis offerens sub larga forma, videlicet quod immunis erat ab illis criminibus super quibus se purgare debebat. etc.

Christiano ad presentiam nostram accedens humiliter supplicavit ut saltem super purgatione incontinentie dignaremur temperare rigorem, quia non debebat asserere quod a nativitate sua nunquam fuit passus lapsum carnis.

Porro cum ab eo non queratur exactum iuramentum sufficiens, prout forte per summum quod alia de causa volebat sub prescripta forma iurare, videlicet quod immunis erat ab illis criminibus de quibus fuerat infamatus, tanquam commissis per personam iam etiam in minimis abusus, sed iurare non parve temeritatis existeret, cum beatus Iob dicat: et si simplex fuero, ignorabit hoc ipsum anima mea. etc.

Cum prescriptam purgationis formam secundum quam idem archiepiscopus obtulit se purgare reputamus ut potentem indiscretam temerariam et ineptam, mandamus quatenus eius nolunt, et potius sub hac forma se purgare secundum sanum intellectum quam ei duximus exprimendum, videlicet quod illa crimina gravia, scilicet symoniam, venditionem iustitie atque incontinentiam, de quibus infamatus extitit, iuraret se minime commisisse per se vel per alium postquam ad archiepiscopalem promotus est dignitatem, compurgatores sic iurent quod credunt eum verum iurasse. Quo facto nos illum dimittatis in pace, alioquin etc.

Celestinus III. De purgatione vulgari.

Cum suscepti regiminis cura tenemur, dixisti a sede apostolica consulendum utrum super ecclesiarum possessionibus per duella debeant sustineri, duximus sollicitudini tue respondendum, quod eo tamquam alias etiam non debes aliquatenus tolerare.

Innocentius III. priori sancti Sergii.

Significantibus vobis laicis accepimus et ad nostram noviter audientiam pervenisse quod cum quidam eos super furti crimine accusaret, ab eo coacti sunt inire duellum, in quo aliis suis pro eis prodientibus ceciderunt, propter quod potestates Spolitaneos bonis suis fuerunt propterea spoliati.

Nunc vero furtum a preceptis eos detectum et quod ipsi fuerunt innocentes est facte domino revelatum. Consulentibus ipsis decernimus in mandatis ut ablata restituant universa.

Honorius III.

Dilecti filii nostri sancti ... nuper baptizati conquerentes ad nos querimoniam destinarunt quod fratres templarii et alii qui temporalem in eis potestatem exercent, si quando de aliquo aliquam crimine infamant, eos ferri candentis iudicium subire compellunt

[illegible]

[illegible]

pellunt quos si quis exinde fecerit adiustio eandem penam infligunt. Cum igitur huiusmodi iudicium sit penitus interdictum ut pote in quo deus temptari videtur, quatenus dictos fratres et alios ut ab huiusmodi coniuratione et gravamine omnino desistant per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellas. In exodo.

De iniuriis et dampno dato

Si rixati fuerint homines ex causa, percusserit proximum suum lapide vel pugno et ille mortuus non fuerit, si iacuerit in lecto qui percussit operas eius et impensas in medicos restituet. Idem.

Si quis aperuerit cisternam et foderit et non operuerit eam, cecideritque bos vel asinus in eam, dominus cisterne reddet precium iumentorum, quod autem mortuum est ipsius erit. Idem.

Si bos alienus bovem alterius cornupeta est ab heri et nudiustertius et non custodivit eum dominus suus, reddet bovem pro bove et cadaver integrum accipiet. Idem.

Si leserit quispiam agrum vel vineam et dimiserit iumentum suum ut depascat aliena, estimationem pro dampno restituet. Idem.

Si egressus ignis comprehenderit acervos frugum sive stantes segetes in agris, reddet dampnum qui ignem succendit.

Si quis domum vel aream cuiusque incenderit voluntarie, ablata vel incensa restituat et tres annos peniteat. Ex penitentiali. Honorius III. episcopo Bononiensi.

Quum sedentibus [illegible] nobis episcopo Mutinensi ut potestatem consiliarios et populum civitatis Florentine ad satisfaciendum de predictis dampnis et iniuriis irrogatis episcopo et ecclesie Fesulane per censuram ecclesiasticam compelleret, idem testes lite non contestata recepit, quibus necdum processu penitus revocato commune Florentinum quod bannierat episcopum Fesulanum et clerum et ecclesiasticam universitatem pro iniuriam bannitam, expensas et dampna taliter describit [illegible] restitucione premissa, mille librarum usualis monete pro dicto episcopo similiter duximus condempnandos. Gregorius IX.

Quia ex sinistra interpretatione posuisti presentia quod olim cives Brixienses restitucionibus dampnorum illatorum ad invicem quam pro temeritas et civiles discordias invicem irrogarunt, plurimi a gubernatoribus statutum edidit de non petendo vel recipiendo in posterum restitucionem huiusmodi, ac idem gubernatores approbarunt et firmarunt iuramento. Cum igitur aliud sit dampnorum restitucio quam satisfactio expensarum, decrevimus iuramento exhibito super dampnorum restitucione intelligi non debeat quod expensarum fiunt occasione premissum. [illegible] iuramento non obstante predicto auctoritate nostra providens quod de communi consensu pro bono concordie ad expensarum satisfactionem contribuat unusquisque, discretionis arbitrium, si tibi expedire videatur, moderando.

Si culpa tua datum. Idem.

[illegible]

[S]i culpa tua datum est dampnum vel iniuria ir
rogata, seu aliis irrogan
tibus opem forte tulisti, aut
hec imperitia tua sive neg
ligentia evenerunt, iure sa
tisfacere super his te oportet, nec
ignorantia te excusat,
si scire debuisti ex facto tuo
iniuriam verisimiliter posse con
tingere vel iacturam. Quod si alie
na via tua non contigisse probas,
inclusio(?) ad satisfactionem teneri
nisi ea dando passus da
mpnum veniens liberare te possis,
quum tamen ad liberationem non sufficiat
si fera animalia aut que consueve
runt nocere fuissent, et quia
debitas non curasti diligen
tiam adhibere. [S]ane his
qui accusare(?) dampnum dat
dampnum intulerit(?) dedisse
securus est tamen in illo dicendum
qui ut non accideret de con
tingentibus nichil omis
sit. Ex concil. Tur. de pen. tit. xxxix. xx

[S]i que ... frequenti p(?) ...
[commu]nicatione utantur
frequenti sententia condempnetur.

Ex concil. Tribur.

[P]resbiteri interfecti compo
sitio episcopo ad cuius parochiam per
tinet solvatur, ita ut medi
etatem utilitatibus ecclesie cui
prefuit tribuat, et aliam in
eleemosinam iuste disper
gat, quia nullus ei heres videtur
quam qui ipsum domino socia
vit. Alex. III. Cant. archiepo.

[L]icet ur. aplin.(?) ... quod archidiaconum con
venientem(?) episcopatus pro corri
gendis excessibus et crimini
bus puniendis, a clericis et
laicis penam pecuniariam
exigunt, pecunie exactio
ne personas quas suspendunt
ecclesiis interdicunt, aut certis
denarios ut eos in ecclesiis cele
brare permittant exigere non for
midant, et talia agunt que ca
nonicis obviant institutis.
... de radice cupiditatis et a
varitie procedere videntur, ...
quod archidiaconus episcopatus predicti sub districti
iudicis, sicut de venire pre
sumpserint, eos appellatione remota
compellas. [I]dem eis. Tur.

[C]um ipsum calumniam(?)
tenere litigantium condemp
nando in expensis et alio mo
tu pene remedio sicut impe
rator compescat. [C]um igitur sacris
institutis consonare dinos
citur per apostolicum(?) ut decetero
in causis pecuniariis victus
victori in expensis legitimis
condempnetur, nisi sententia pa(?)
sente feratur. [I]nnoc. III.
Andromeni(?) archiepo.

[Q]uod in dubiis ... Nam
tam sacerdotes qui gubernant
naves ad pugnam, et qui
personaliter exercent conflictum,
et hii qui alios incitant ad
pugnandum, omnes enor
miter peccant, de rigore ca
nonico eos censuimus deponen
dos. [I]dem Lunden. archiepo.

[U]t de districtionis pruden
tiam tuam ad illud quod a nobis
tuo requisisti, qualiter clerici in
latrociniis vel aliis magnis
sceleribus deprehensi puniri
debeant, et quod a suis ordi
nibus degradati detrudi de
beant in arctis monasteriis
ad penitentiam peragendam.

Idem abbati et fratribus sancte Fe[?]. Constitutus in presentia nostra venerabilis frater noster Lauitanus [?] episcopus exposita fuit cta pena quam pro contemptu non solvens solvet ob suam. dum tamen utrique pro se venisse cognovimus ex confessione propria communicatam episcopus iussit sub tali episcopo pensionem et episcopi procurationem exegerit ab eis ecclesia sicut pro nominatis sunt memoratis utrique parte ab ea reddimus absolutam.

Idem priori sancti Fridiani et magistro B. canonico pisano. Ex parte eius de quibus nos consulere voluisti quid clericus aut qui pro eo quod narraverat et aliis fecerat coram nobis demandato nostro captus est detentus in famam nostram venit.

Idem spoletano episcopo. Olim ad nos rectores clericorum sancti Fortunati querimoniam transmiserunt quod cum essent tibi in .xl. libris per quoddam arbitrium condempnati et eorum pena .xxx. librarum apposita nisi eas solveret in termino constituto. tandem .xxx. libras in termino persolutis .xxx. vii. residuarum per quasdam litteras veritate tacita impetratas optinuisti eos in prefatis .xxx. libris tibi per delegatum iudicem condempnari. quia igitur non te non decet in tantam pontificalis modestie oblivionem ut inhonestis questibus anhelando desideres cum aliena iactura ditari mandamus quatenus .vii. librarum solutione contentus sis pena .xxx. librarum memoratos rectores de cetero non molestes.

Idem. Ad aures nostras appellatis pervenit quod cum quidam proclamationem tuam ausu diabolico bo. me. I. vincentinum episcopum predecessorem tuum nequiter peremissent feuda et beneficia que illi a vincentina ecclesia optinebant ipsis per sententiam suam cum multa deliberatione sublata. quia igitur sunt maiori animadversione plectendi. nos tam tibi quam successoribus tuis auctoritate apostolica prohibemus ne ipsis aut heredibus eorum predicta beneficia restituant. seu de novo eis alia quibus conferant.

Idem. Dilecti filii sancti P. ad montes ne iudicialis evanescat auctoritas cum delegatoris ipsa arbitrate constitutio a divisus assertione iudicis tenere presumpseris iure superioris arbitrium dignum poteris animadversione punire.

Idem. G. In quibusdam ecclesiarum provinciis patronum advocati seu medium scientiam insolentiam excrevit quod non solum cum vacantibus de ecclesiis de pastoribus idoneis providere difficultates ingerunt et malicias omnium et de possessionibus aliisque bonis ecclesiasticis pro sua voluntate ordinare presumunt. et quod est dicere in tantam prelatorum rupere non formidant. Cum igitur quod ad defensionis subsidium est inventum ad depressionis dispendium non de-

[illegible]

habeat rectorem: prohibentes expresse ne patroni vel advocati seu vicedomini super praemissis de cetero plus usurpent quam reperiatur in iure permissum. Et si contra praesumpserint, per severitatem canonicam districtissime compescantur. Sacri insuper approbatione concilii statuimus, quod si patroni vel advocati aut feudatarii seu vicedomini aut alii beneficiati alicuius ecclesiae rectorem vel clericum alium ipsius ecclesiae per se vel alios occidere vel mutilare ausu nephando praesumpserint, patroni ius patronatus, advocati advocatiam, feudatarii feudum, vicedomini vicedominatum, beneficiati beneficium prorsus amittant. Et ne minus vindictae quam excessus memoria protendatur, non solum de praemissis nihil perveniat ad heredes, sed etiam usque ad quartam generationem posteritas talium in clericorum collegium nullatenus admittatur, nec in religiosis domibus regularium alicuius praelationis assequatur honorem, nisi cum eis fuerit dispensatum.

Honorius III. Praeposito, archidiacono et ... canonico Suessionen.

Ravennen. capituli Laudun. recepimus querelam, quod cum comes Registeten. pro multis iniuriis quas irrogat eisdem, a praedictis a sede apostolica delegatis excommunicationis vinculo fuerit innodatus, ac per duos annos et amplius in excommunicatione persistens in ea pertinaciter remanet, claves ecclesiae contempnendo. Licet hic pertinacia non careat scrupulo haereticae pravitatis, volentes tamen nobilitati parcere comitis supradicti, discretioni vestrae mandamus, quatenus si comes praedictus per vos commonitus infra ... non paruerit, plene iniurias eos et ... aliquibus hiis ... dinoscitur ab eius debito absolventes fideles ipsius, qui in excommunicatione persistit, ab eius fidelitate denuncietis penitus absolutos.

Gauvet (?) ... **De poenitentiis et remissionibus.**

Manifesta peccata non sunt occulta correctione purganda. Ex concil. Tribur.

Magnicie(?) ... qui ... occidit, xii annorum poenitentia ei secundum canones iniungatur. Quod si minus ... voluntarie suscepto, militiae cingulo careat, et absque spe coniugii maneat.

Alexander III. Mediolanensi archiepiscopo.

Significavit nobis nobilis vir P. quod, cum F. imperatori, cum olim rebellaret, ab urbe castrum munire negavit ... Contigit quod in castris destructis plus quam duo milia hominum destructa fuerunt et multi homines interfecti, et alia mala ibi commissa, quae longum esset per singula enarrare. Cum igitur pro facto praedicto remedium desideret, mandamus quatenus ipsi poenitentiam, quam iustum fuerit, imponatis, attendentes quod pro libertate sua et ecclesiae defensione hoc fecit, quare ei poenitentiam talem debetis discretione temperare, ut alii exemplo eius pro auctoritate poenitentiae a suis excessibus ecclesiae nullatenus retrahantur, nec aliquod salutis periculum debeant formidare.

[illegible]

Idem cantuariensi archiepiscopo.

Quod autem consuluisti utrum remissiones que fiunt in dedicationibus ecclesiarum aut conferentibus ad edificationem pontium aliis prosint quam hiis qui remittentibus subsunt, sic noluimus tuam fraternitatem tenere quod cum a non suo iudice ligari nullus valeat vel absolvi, remissiones predictas prodesse illis tantum arbitramur quibus ut prosint proprii iudices specialiter indulserint.

Idem belluacensi episcopo.

Quod quidam ad confessionem de criminibus veniunt et que ius confiteri veniunt se tunc asserunt abstinere non posse, contra tenorem confessione correcti per devexes et eis de criminibus confessionem exibe, quia licet non sit vera illis penitentia admittenda est tamen eorum confessio et eis de talibus monitis est penitentia iniungenda.

Idem tiburtiensi archiepiscopo.

Licet tam veteris quam novi testamenti pagina, et si autem illi qui aliquos dies in pane et aqua eis iniuncta sua penitentia tenent peragere panem quo vescantur non habent leguminibus aut piscibus aut aliis cibariis reficiantur, si necessitas id exposcat et discretione tamen ad hista quibus non ad delicias suas sed ad sustentationem utantur.

Quesitum est utrum sacerdotibus grecis quibus legittimo matrimonio licet uti penitentia publica sit imponenda si eam sibi postulent pro illis commissis iniungi. Ad hunc consulimus respondendum quod si ipsis petentibus vel studiose negligentibus suum in lectis reperiunt commissa ab officio altaris debent pro tempore abstinere et eis grave nimis quam laicis non tamen publica non publice iniungenda atque penitentia de sponte.

Cum si excutiant pro mortui inveniant in ignem et illorum occulti fuerunt penitentia eis pro arbitrio penitenciarii imponatur et in errorem aliorum ad tempus abstineant a celebratione missarum.

Innocentius iii. lunonensi episcopo et eis qui cum ipso sunt.

Deus qui ... fratribus. Debitam suam quo ad tempus et penitentia non tam secundum quantitatem excessus quam penitentis contritionem pro discretione sit sacerdotis arbitrium moderanda pensata qualitate persone et fornicatione adulterio homicidio et aliis criminibus consideratis circumstanciis omnibus et presertim novitate lunonensi eorum petentem penitentiam de linquentibus imponatis prout saluti eorum videritis expedire.

Capellanum autem vestigiis inherentes dicentis Iacobo nobis potius deo non et eam.

Paulatim eos instruatis et inter fidem confessionis formam orationem dominicam et symbolum simul illos sollicite corrigentes sacramentum corporis et sanguinis domini sacramentum renati fonte baptismatis consuetis festivitatibus et in mortis articulo tribuatis.

Idem s. laurencii in lucina presbitero cardinali. Ap. se. le.

Officii tui significasti quod quidam mulierem in penitentia tibi ...

etiam. 9. e. q. quod quidam. de pe. di. iii. q. plus. et de pe. di. v. flas. Jo. alienos: ad quos ab intestato non devolve tur hereditas, exheredari non debent. sed pone quod tales non sunt, adhuc tamen peccat impediendo liberam eius successionem. C. si quis alium te. ph. l. i. et ii. et ideo dicit maxime.

Nova quaedam: evangelium in matutinis facere potuit legere et [illegible] dicta commissa praedicare. [illegible] nec praedicare nec docere possunt [illegible] officium [illegible] nec sacra mi nisteria [illegible] de consecratione di. ii. [illegible] nec possunt velare moniales [illegible] nec absolvere eas [illegible] de monialibus nec iudicare [illegible] facere aliqua nobilis hoc habeat ex consuetudine. de arbi. dilecti. [illegible] nec possunt esse in iudicio [illegible] alienam [illegible] impedito agere [illegible] quod abbatissa potest [illegible] de hoc [illegible]

Quod inter [illegible] negetur [illegible] duo sacramenta [illegible] excipiuntur de quibus in medio [illegible] poenitentia [illegible] et viaticum quia [illegible] de hoc [illegible] sacramentum [illegible] tantum concedendum est decedentibus [illegible] medio ut [illegible] hic. ex gratia. si ex

gratia conceditur etiam qui finaliter medium [illegible] videtur quod sit [illegible] non operet nisi imperfectum cum nemo sit exemptus ab illa generalitate medii. si quis per privilegium exemptus est, vel potest dici quod per hoc ius [illegible] communes [illegible] excipiuntur. extra. 8. de privil. quod non nullus Jo. audiui. ex quo cum [illegible] non debet stare [illegible] in medio prohibeatur [illegible] Jo. poenitentia tamen. hoc est [illegible] in istis [illegible] in periculo mortis admittuntur ad poenitentiam [illegible] quod eis non conceditur [illegible] quibus datur viaticum [illegible] potest dici si aliquem [illegible] ad iustum bellum [illegible] ibi iusta causa timoris [illegible] si aliquem erit excommunicati et in iusto bello [illegible] absolui a quocumque [illegible] ab excommunicatione. ar. [illegible] de [illegible] di. iii. [illegible] xxiii. q. ii. [illegible] in adolescentia. Sed quid si in civitate interdicta aliqui vellent [illegible]

fuisse confessam, quae timens ne viri possessio devolvatur ad alios, quarum quidam huiusmodi suspicari potuerunt, et sic [illegible] eam timuit, inde quibusdam se ostendens sibi partum supposuit alienum, timens quod maritus non multum faceret ipsi si detegeret quod prolem certe sine dubitatione [illegible] esse suam. Cum igitur postulas edoceri, an ex hac fraude durante sit poenitentia iniungenda, respondemus, quod sicut mulieri quae ignorante marito suo de adulterio prolem suscepit, quamvis id viro suo timeat confiteri, non est poenitentia deneganda, ita nec ei debet poenitentia denegari, maxime si per alios intelligamus alienos ad quos timeas possessionem viri devolvi: sed competens satisfactio providentia sacerdotis ei debet iniungi. Idem Valentino et Burgensi episcopis et abbati de Amunde Cisterciensis ordinis.

Nova quaedam nostris sunt auribus intimata, quod abbatissae moniales proprias benedicunt, ipsarum quoque confessiones in criminibus audiunt et legentes evangelium praesumunt publice praedicare. Cum igitur absonum sit et absurdum, [illegible] id de cetero fieri auctoritate firmiter inhibere [illegible], quia licet beatissima virgo Maria dignior et excellentior fuerit apostolis universis, non tamen illi, sed istis Dominus claves regni caelorum commisit. Idem.

Quod inter cetera in illo [illegible] pro quo poenitentiam morientibus non negamus, viaticum et quae de poenitentibus excludetur intelligi volumus, ut nec ipsum decedentibus denegetur.

Quaeritur autem, per generale interdictum denegentur omnibus, et tamen unctio quae extrema, et sepultura, et communiter tamen exigentia, ut clerici decedentes qui tamen servaverint interdictum in cimiterio ecclesiae sine campanarum pulsatione, cessantibus sollempnitatibus omnibus, cum silentio tumulentur. Et sic quaeritur [illegible] libus certis viris et cum in tres horas canonicas [illegible] valeat legere potius quam cantare, ianuis clausis, excommunicatis et interdictis exclusis, voce ita demissa quod extra audiri non possint. Et cum et regularibus saepe privilegium sedis apostolicae indultum ut cum generale interdictum esse fuerit, eis liceat ianuis clausis, excommunicatis et interdictis exclusis, non pulsatis campanis, suppressa voce celebrare divina. Et recipientibus autem signum crucis non negamus quominus eis obveniente causa cruciata poenitentia cum potuerint iniungatur, quae talis peregrinis potest misceri et indulgeri. Idem in concilio generali.

Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio sacerdoti, et iniunctam sibi poenitentiam propriis viribus studeat adimplere, suscipiens reverenter ad minus in pascha eucharistiae sacramentum, nisi

Vel facte nisi quando in eis relaxatus est medium [illegible] aliquem sine culpa sua interdixit. 8. de spon. non est nobis [illegible] esse dissolvere. ar. 9. de privil. [illegible] dicit quod si aliquem nollent intrare sine mandato [illegible] quod erit admittendi. Sed finis iste index [illegible] hos fallit. hoc concedit recipientibus signum crucis et peregrinis [illegible] aliis [illegible] prohibe sic quod de uno negetur de alio [illegible] di. [illegible] quod vivis [illegible] dictum.

Omnis utriusque: [illegible] confessione [illegible] c. i. [illegible] de poenitentiis [illegible] di. v. [illegible] de sen. ex. [illegible] mo. [illegible] venialia [illegible] de pe. di. iii. [illegible] de pe. di. vi. [illegible] nisi ille sit in [illegible] de pe. di. vi. placuit. ad minus [illegible] hoc est [illegible] in alio [illegible] v. placuit. et 9. de sta. mo. monachi. et 9. de treug.

c. i. et 9. de iudic. et moniales, et 9. de priv. [illegible] sacerdoti [illegible] hoc dico propter illos sacerdotes sive seculares [illegible] ordinis [illegible] sacerdotes [illegible] illi qui [illegible] ab ipso electi, vel qui ab episcopo [illegible] non prohibentur. xvi. q. i. [illegible] sufficienter [illegible] hoc c. [illegible] praedicatores et fratres minores vel alii religiosi non [illegible] ipsum [illegible] ut alienos parochianos possint recipere ad poenitentiam [illegible] sufficit [illegible] ut parochiani alienum possint recipere ad poenitentiam [illegible] proprii sacerdotis [illegible] quod non sufficit [illegible] sine [illegible] proprii sacerdotis [illegible] cum [illegible] illo

forte de proprii sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab eius perceptione duxerit abstinendum. Alioquin et vivens ab ingressu ecclesie arceatur et moriens christiana careat sepultura. Unde hoc salutare statutum frequenter in ecclesiis publice proponatur ne quisquam ex ignorantie cecitate velamen excusationis assumat. Si quis autem alieno sacerdoti voluerit iusta de causa sua confiteri peccata licentiam prius postulet et obtineat a proprio sacerdote cum aliter ille ipsum non possit solvere vel ligare. Sacerdos autem sit discretus et cautus ut more periti medici superinfundat vinum et oleum vulneribus sauciati diligenter inquirens et peccatoris circumstantias et peccati quibus prudenter intelligat quale illi debeat prebere consilium et cuiusmodi remedium adhibere diversis experimentis utendo ad sanandum egrotum. Caveat autem omnino ne verbo aut signo vel alio quovis modo prodat aliquatenus peccatorem sed si prudentiori consilio indiguerit illud absque ulla expressione persone caute requirat quoniam qui peccatum in penitentiali iudicio sibi detectum presumpserit revelare non solum a sacerdotali officio deponendum decernimus verum etiam ad agendam perpetuam penitentiam in arctum monasterium detrudendum.

Idem in eodem.

Cum infirmitas corporalis nonnumquam ex peccato proveniat dicente domino languido quem sanaverat vade et amplius noli peccare ne deterius tibi aliquid contingat presenti decreto statuimus et districte precipimus medicis corporum ut cum eos ad infirmum vocari contigerit ipsos ante omnia moneant et inducant ut medicos advocent animarum ut postquam infirmo fuerit de spirituali salute provisum ad corporalis medicine remedium salubrius procedatur cum causa cessante cesset effectus. Hoc quidem inter alia huic causam dedit edicto quod quidam in egritudinis lecto iacentes cum eis a medicis suadetur ut de animarum salute disponant in desperationis articulum incidunt unde facilius mortis periculum incurrunt. Si quis autem medicorum huius nostre constitutionis postquam per prelatos locorum fuerit publicata transgressor extiterit tamdiu ab ingressu ecclesie arceatur donec pro transgressione huiusmodi satisfecerit competenter. Ceterum cum anima sit multo pretiosior corpore sub interminatione anathematis prohibemus ne quis medicorum pro corporali salute aliquid egroto suadeat quod in periculum anime convertatur.

Idem in eodem.

Cum ex eo. Elemosinarum questores quorum quidam se alios mentientes abusiones nonnullas in sua predicatione proponunt ad

nulli nisi apostolicas vel dio-
cesani episcopi litteras veras
exhibeant, et tunc nihil ultra po-
pulo proponere permittantur quam quod in ipsis continebitur litteris.
Formam vero quam communiter talibus apostolica sedes
indulget duximus exprimendam,
ut secundum eam diocesani episcopi
suas litteras moderentur.
Sane quoniam ut ait apostolus omnes stabimus ante
tribunal domini recepturi prout
in corpore gessimus, sive bonum fuerit sive malum, oportet nos
diem messionis extreme
misericordie operibus prevenire,
ac eternorum intuitu seminare in terris quod reddente domino cum
multiplicato fructu recolligere debeamus in celis, firmam
spem fiduciamque tenentes,
quoniam qui parce seminat parce
et metet, et qui seminat in
benedictionibus de benedictionibus metet vitam eternam.
Cum igitur ad sustentationem fratrum et egenorum ad tale confluentium hospitale proprie non
suppetant facultates, universitatem vestram monemus et
exhortamur in domino atque in remissionem peccatorum vobis iniungimus,
quatenus de bonis a domino vobis
collatis pias elemosinas et grata
eis subsidia caritatis erogetis, ut per subventionem vestram ipsorum inopie consulatur,
et vos per hec et alia bona que
domino inspirante feceritis
ad eterna possitis gaudia
pervenire. Qui autem ad
querendas elemosinas destinantur
modesti sint et discreti, nec in
tabernis aut aliis locis in-
congruis hospitentur, nec
inutiles faciant aut sumptu-
osas expensas, caventes omni-
no ne false religionis habitum
gestent. Ad hec quia per in-
discretas et superfluas indulgen-
tias quas quidam ecclesiarum pre-
lati facere non verentur et
claves ecclesie contemnuntur et penitentialis
satisfactio enervatur, decernimus
ut cum dedicatur basilica
non extendatur indulgentia
ultra annum, sive ab uno solo
sive a pluribus episcopis dedicetur,
ac deinde in anniversario de-
dicationis tempore xl. dies de iniunctis
penitentiis indulta remissio non
excedat. Hunc quoque
dierum numerum indulgentiarum lit-
teris precipimus moderari que pro qui-
buslibet causis aliquotiens
conceduntur, cum romanus pontifex qui
plenitudinem obtinet potes-
tatis hoc in talibus moderamen
consueverit observare. Honorius III.

Nostro postulasti consilio
responderi utrum penitentiam publicam
possis concedere remissionis lit-
teras generales. Nos igitur tue fraternitati taliter respondemus quod per
penitentiam tuam vel alius potes huiusmodi
concedere litteras, ita tamen quod statutum gene-
ralis concilii non excedas. Gregorius IX.

Ne pro dilatione penitentie periculum
immineat animarum, permittimus episcopis
et aliis superioribus nec non mino-
ribus prelatis exemptis ut etiam
sine superioris licentiam pro-
vidum et discretum sibi possit eligere
confessorem. Alexander III. Senonensi
archiepiscopo.

De sententia excommunicationis

Super eo quod nobis postulasti, utrum
quod si clerici infra pu

les annos se ad invicem aut in minus alium percusserit non sunt ad ap. se. mittendi. Quia eos etas excusat. ¶ Nec clerici si sunt plene etatis cum odio vel invidia vel indignatione sed levitate iocosa ad iniuriam pariante contingat nec magistri si scolares clericos intuitu discipline vel correctionis percusserint: quia non potest in ipsis iniectio manuum violenta notari. ¶ Ceterum si ex odio huiusmodi scolares vel seculares clerici se percusserint pro sua absolutione debent ad ap. se. venire. Idem.

Monachi et canonici regulares quocumque modo se in claustro percusserint non sunt ad ap. se. mittendi, set secundum providentiam sui abbatis discipline subdantur. Et si discretio districtio abbatis non sufficiat ad eorum correctionem est providentia diocesani episcopi adhibenda. Idem.

Si vero alicuius potestatis hostiarius sub pretextu officii sui malignatur clericum lesit ab episcopo suo potest absolvi nisi forte in ante clericum graviter vulneravit.

Officialis vero pro iniectione manuum in clericum non potest sine mandato Ro. pon. beneficium absolutionis percipere. Quia nulli laico super clericos tanta datur auctoritas. Nisi forte turbam accedendo veniente non ex deliberatione sed fortuito casu clericum ledat. ¶ Si vero clerici vim sibi inferente vi quis repellat vel ledat non debet propter hoc ad ap. se. transmitti, si in continenti repellat vi vim, cum vim vi repellere omnes leges omniaque iura permittant.

tant. ¶ Nec ille compellendus est ad se. ap. venire qui in clericum cum uxore matre sorore vel propria filia turpiter inventum manus iniecerit violentas. ¶ Ceterum si stupro vel adulterio quod committit cum ea que ipsum ita proxima consanguinitatis linea non attingit ceperit aut in eum violentas manus iniecerit non erit a sententia excommunicationis immunis. Idem.

Si vero aliquis in clericum intrantem domum manus iniecerit violentas propter hoc non debet apostolico presentari conspectui nec excommunicatione notari dummodo ipsum clericum ignoraverit vel si hoc dubium fuerit propria manu dum tacet prestiterit iuramentum quod eum esse clericum ignoravit. Ab illo autem si prestare noluerit iuramentum qui violentas manus constat eum in clericum iniecisse sic ab excommunicato summo pon. absolvatur fuerit abstinendum. Idem.

Non dubium est quod hii qui violentas manus in clericos vel canonicos aut alios religionis conversos iniciunt ex constitutione concilii sententiam excommunicationis incurrunt nec nisi in articulo mortis sine Ro. pon. absolutionis possunt beneficium impetrare. Idem.

Mulieres vero in aliquem que sunt non nisi ab episcopo diocesano absolvi possunt si manus in clericum iniecerint violentas. ¶ Ex his vero qui magne sunt potestatis et ita delicati quod laborem veniendi ad se. ap. nequeunt sustinere et quod status persone

pus et iurtas negocii est in
timanda. ro. pon. et eo con
silium eius tales excommunicatos
de commisso scelere corrigendi.
Filii uero qui non per se ipsos set
eorum auctoritate uel mandato ali
quas uiolentias iniciunt manus
in clericos ad sedem apostolicam sunt re
mittendi. Cum is non com
mittat qui auctoritate uel man
dato delictum committi pla
tur. Idem.
Peruenit ad nos quod si aliqui uiolen
tas manus in fratres tuos
iniciunt cum eorum pena non
conuenit sed priuatim ante ueni
am postulant eos monere
debes et inducere ut his quos
leserunt congrue satisfaciant et
cum apostolice sedis conspectui representent.
Cum autem uel ab alio sine speciali
mandato ro. pon. absolui
non possunt. Idem.
Quia se posuit prius lese
apostolice tuei quo minus ex
communicatos uitare debeant et
pro uiolenta manuum iniecti
one in clericos sic excommunicati sunt
uitari. Idem episcopis et prelatis
per galliam constitutis.
Cum illi ex uobis si qui
in monachos uel conuersos professi
ordinis uiolentas ma
nus iniecerint sine apostolice sedis
tenorem generalis decreti excommuni
catos publice nunciatis
ipsos et faciatis sicut ex
communicatos arctius uitari do
nec lesis congrue satisfaciant
et cum literis uestris apostolice sedis conspec
tui representent. Idem ia
nuensi archiepiscopo.
Ex tenore literarum uestrarum nobis
innotuit quod B. canonicus

in quendam subdiaconum ma
nus iniecit uiolentas et ...
eo. Quia itaque recepto ab eo iu
ramento quod nostro debeat man
dato parere ipsum in ecclesia a
sententia qua tenebatur absoluas,
fraternitati tue in uirtute iuramenti pre
cipias ne de cetero in clericum
monachum uel alium religi
onis conuersum manus iniciat ui
olentas, nisi se defendendo
aut de mandato suorum pre
latorum uel nisi super eum pre
lationis ministerium aut ma
gisterium habeat aut cum ipso in
eadem ecclesia socius esse
noscatur. Idem Cenoman. e.
De cetero nouit quod si quis
pro uiolenta manuum iniectio
ne in clericum est in uinculo excom
municationis astrictus, si eius ca
pitales inimicitias uel alias
iustas excusationes quibus
ab itinere rationabiliter excusetur
ita quod sine periculo a pluribus
non nequeat conspectui presen
tare licet diocesano episcopo
recepto iuramento secundum morem
ecclesie sibi absolutionis gratiam
impertiri. Est illi sibi iniun
ti debito iniungendo ut quam
cito opportunitatem habuerit ro.
pon. adeat mandatum apostolicum
recepturus. Urbanus iii.
Cenoman. archiepiscopo.
Ad hoc cum inter prochianos
tuos, quia romana ecclesia ab
solui sine delegatorum indi
cii neque conuenientalius de
legare nisi literis commissione
expresse de sufficienti cautione
prestanda ab his qui absol
ui debent quod iudicio ecclesie de
beant obedire. Clemens iii.

Ea noscitur ... cont. tali-
duum prouentus que mulie-
res senes et ualitudinarie
seu imbecilles destitute omnibus
proprio licet ad se ap. non
ueniant ab episcopis ualent
fidelium absolutionem beneficium sa-
tis sue facultates huius que
constituit pro eos iniurias iro-
gatas. ¶ Alios aut siue
pauperes siue diuites ap. se-
u' legato eius ut beneficium abso-
lutionis obtineant necesse
est presentari. ¶ Si uero istis
mittatis timore mortis et
beneficium sunt absolutionis
indultum iniungatur eis
ut postquam sanita-
ti fuerint restituti ad Ro. ec-
clesiam uel legatum accedant et
mandatum super talibus recip-
Omni ab. ... Ti. ¶ De
...

qua commisissent. Idem.
Cum desideres certificari
aut prime questionis tenor ha-
buit aliquem excommunicato qui man-
dato ecclesie stare iurauerit an
absolutionem episcopi et ... reconcilie-
rit sit communicandum aliis
an episcopio facere debeat
an quoniam que talis ... quod
ei cautionis iuratoria quod ...
... qui excommunicati sunt
... ad cautelam ...
... quod rigore
canonis sit ... neque
... repu-
tet quod nisi beneficium absolutionis
... ille qui excommunicatus
debeat communionem aliorum uiti-
tur ...
... absolutionem ... si
... constat eum excommunica-
tum fuisse ... sit abso-
lutum non esse non potest nec a-
... debent ... non
sunt foro ecclesie post ...
... absoluit quia
qui eum excommunicato scienter
communicauit excommunicationis penam
... cum eodem. ¶ Se-
cunde questionis fine ...
... quod si publica et
fama est aliquem ...
... nec potest ... nec ...
... excommunicatus sibi debet non
arbitrium episcopi de ... se pur-
gare ... ad cautelam et
absolutionis beneficium conse-
quatur. ¶ Tertio loco tua dis-
cretio requisiuit si clericus uel la-
icus episcopo mediante cum
suo ... composuit
et ille reconciliatus sibi fuit
an propter ... debeat ad aliorum
communionem admitti super quo

tibi bñ & q̄ licet ille qui u
olentas man̄ iniecit ei q̄
lesit satisfecisse tamē inde a
ecclesie tñ quam offenderat ex h
n̄ satisfecisse dinoscat̄ · nisi
forma ecclesie que p absolu
cōne talium introducta ē
obserueť · n̄o est eis cano
eadem. Idem.

Cum esset ad ap. se. lator
presentium sua nob̄ assere
monstrauit q̄ cū matuti
na offi celebrret quādam
monial' ecclām ingredie
cū alio dicō uidendo i pe
dimentū prauabat quo mi
dis posset diuinū offiū
exhibere · uñ memorat̄ sac
dos cōmot' ut uideret p̄fet
dā diuinor̄ celebrōnem
uacare manibȝ i eam ap
positis ut ex ecclām poneť
cū nollet exire in tā l[illegible]
ipsam coegit eandē intra
ecclām residere · s; tu minī
pp̄ h tanq̄ excōicatū in
tanti vitas ab aliis euita
ri · s[illegible] · cū ḡ si res ita se
hẽt cū dedecus nō eum des cū
ex h ipm excōicatū nul
latenus iudicam. Idē.

Peruenit ad nos · S · de hu
absoluc̄ois qui cl̄icos nō
enormē sed modicam & le
uem iniuriam irrogarit
tue fr̄nitatis arbitrio du
ximus cōmittendum. Idē.

Significauit nob̄ · I ·
cum clicos qui scienter
& sponte participant excōi
catis a nob̄ & ipsos i offici
is receperint eos excōis
sñia cum ipsis n̄ dubita
mus inuolui. quos & p

bñficio absolutionis ha[illegible]
ad nos uolumus cū tuar̄ lit
terar̄ insinuatōne remitti.

Quia nos duxit f. Idē
consulendos · s · f · t · tali · re
q̄ n̄ solum hi qui i cl̄icos
man̄ temeritas inieciūt.
s; & in cendiarii ex quo sunt
per eccl̄e sñiam publicati p
absoluc̄onis bñficio ad
ap. se. sunt mittendi. Idē.

Ad eminenciam sedis ap
p̄sentit ex parte tua m̄ris est
annis ī timatū tibi extat
dubiū utrū absoluc̄ōnis
bñficiū assequant̄ qui p ui
iectione manuū i cl̄icos
ul' alias religiosas p so
nas excōicatōne a legatis
cardinalibȝ qui a latere
ro. pon. destinant p̄ se ab
soluunt̄ cū id legati m̄dā
tū sup h n̄ ostendant exp̄
sum sup quo id[illegible] uoli
mus obseruari · ut eos h a
legis abs; omni hesitatōnis
scrupulo absolutos quos
constitit a talibȝ bñficium abso
lucōnis adeptos. Idem

A nob̄ fuit ex parte tua q̄si
tum utrū si quis ita p̄nu
ciauit q̄sq̄s furtū fecerit
excōicatus sit · h̄ec gn̄alis
clausula tm̄ ad ip̄e excōi
catoris subditos referatur
an gn̄alit' extendat ad om
nes qui n̄ sunt de iurisdic
illi ad q̄ d̄nis q̄ hac sñia
n̄ nisi subditi obligant · nisi
forte plus continet maior
& largior auctoritas dele
gantis. Idem.

Consquesti sunt nob̄ re
gum canonici q̄ · de malesie

na et ei sequaces quosdam etiam
regni episcopos violenter constrin-
gunt eosque spoliare minime
dubitarunt. Cum
igitur tales sint nec clausis ianuis
debeant evitari [illegible] quod si
est ita memoratos sacrilegos
excommunicatos nuncietis et fa-
ciatis sicut excommunicatos arcti-
us evitari, donec passis iniuriam
congrue satisfaciant et dampna
data resarciant et cum
literis vestris rei veritatem continen-
tibus sedis apostolicae conspectui repraesen-
tent. Expendi. Item. Idem.

Pervenit ex literis tuis, quod quidam
sacerdos, pro eo quod filium regis se
falso nominare praesumpsit et nim-
is acceptis secum quibusdam fecit
guerram W. comiti unde in-
est fustigatus, qui propterea eius
mandato nationis patibu-
lo expiravit. Et [illegible] dum
[illegible] quod si memoratus
sacerdos tantummodo accessit
eum pro pulsando sive feriendo
in iniuriam fuit occisus, mun-
dentur nobis qui interfectores eius pro hoc
ad optinendam sedem apostolicam ad-
ire cogantur: tu vero qui inita
personarum vim nosti, poenam
competentem iniungas. Idem.

Tamnisitatis tuae consultatio-
nem accepimus, quod requisistis utrum
laicus mandati excommunicationis
sententia, qui ad iussionem abbatis
sui in suos commonachos violentas
manus iniecit, aut absolvi tem-
poralis manus perseverantiae
maxime ubi eam non licet esse quod
debeat liberari. Nobis autem
videtur quod nisi cum regularis
disciplinae excedat, abbas
ipse [illegible] personarum si necessitas ur-

geret per dictum vel monachum
fieri mandaret, tam qui tales vi-
berare praecepit quam illi qui
verberant, si cum sit exceptus
sententiam donec ad sedem apostolicam ve-
niant, nequaquam evadunt. Idem.

Mandamus tibi quatinus tales vero
parte tua proposita consultatio-
ni dicta quod arma militia-
ria reiecto habitu clericali ge-
stare militarem exercentes
si eis fuerit iniuria corporalis
illata, vel sententiam canonis incur-
rerint, nulla clericorum debeant
immunitate gaudere, quod pertinet
ad manuum iniectionem factam
in clericum excommunicatus ipso
iure notatur, ad hoc tibi breviter re-
spondemus, quod cum fuerit ecclesiae imploretur
auxilium, qui committit ipsam
ac ecclesiasticum principium hinc
inde satis efficax ostenditur ar-
gumentum, quod manifeste cauti-
tatem [illegible] tunc pudi-
cicia attentata fuerit non pos-
sessionum ratione. Si vero est etiam
talis fuerit de pertinencia. Clerici
dicti a praelatis suis tertio
moniti militaria nolunt
arma deponere de privilegio
clericorum a quo se absolverit iure non
debent. Idem.

Quod de his consultationem
fecerunt quod is qui alicuius se
in canonem latae sententiae incidisse
non credit, quin per sedem apostolicam vel illius
legatum absolutionis possit
beneficium optinere, nisi forte
sit in mortis articulo vel
paupertate vel infirmitate vel
senectute tanta gravetur quod
ad eandem non valeat laborem subire,
non valet uniuscuiusque ab hoc
alio in praedicto canone re-

qui deprehenduntur in administratione nec sit contentio de manu iniuriosa, et etiam non defendit illos qui fraude deprehenduntur, quo minus teneantur, et sic non tangit hoc.

Quod de his. ff. pupillare [?] ... Qui ibi solent visitare ... ff. e. de verbo [?] ... Cum pro causa. ff. ob duplicem causam, scilicet quia manus violentas [?] ... quia in... Omnis incurrit in frontem, scilicet quia immunitatem ecclesie violant. Hic consistit hic? ... quod sacrilegi qui immunitatem ecclesie violant sint excommunicati ita ... idem est si laycus ... Quia violat immunitatem ecclesie excommunicationem ... quia contra ... immunitatem ecclesie violant ... [illegible]

trahat. Ceterum ab his si forte sententiam excommunicationis incurrerunt ut pessimis viribus et importunitate extorta ... extremi in propria persona debeant visitare. Innocentius III. archiepiscopo ... de ... Cum pro causa que inter G. canonicum ecclesie ... interesset coram auditore ... allegavit quod ... in suggestorem ... dominium ... non possit ... violentas et ... ob violentam manuum iniectionem et violationem immunitatis ecclesie fecisti excommunicatum publice nuntiari ... Si nobis constiterit ... ob duplicem causam excommunicatum fuisse et expressisse tamen alteram in litteris quas pro absolutione sua impetravit, ipsum tanquam excommunicatum facias ab ecclesie sue patronis (?) ... Idem ... ubi supra.

A nobis est sepe quesitum si aliquis excommunicatus in quo indicia fuerint penitentie manifesta non preventus steterit quo minus reconciliaretur ecclesiastice unitati, nec suscepto beneficio absolutionis decesserit, pro absoluto ab ecclesia sit habendus et utrum pro ipso sit elemosina recipienda et ei orandum. Nos igitur taliter respondemus quod iudicium Dei veritati que non fallit nec fallitur semper innititur; iudicium autem ecclesie nonnunquam opinionem sequitur quam et fallere sepe contingit et falli, propter quod contingit interdum ut qui ligatus est apud Deum apud ecclesiam sit solutus, et qui liber est apud Deum ecclesiastica sit sententia innodatus. Vinculum ergo quo peccator ligatus est apud Deum in culpe remissione dissolvitur. Illud autem quo ligatus est apud ecclesiam cum sententia remittitur relaxatur, quod in suscitatione Lazari evangelicus sermo manifestat, quem prius Dominus suscitavit et postmodum solvi precepit. Ipse ergo excommunicatus quem tu dicis in nostro preposito, quia etsi mandato penitere curavit, quia tamen penitentie signa precesserunt, mortem preveniente absolutionis beneficium non potuit obtinere, quamvis absolutus apud Deum fuisse credatur, nondum tamen habendus est apud ecclesiam absolutus. Potest tamen et debet ei ecclesie beneficium impendi, ut si de ipsius viventis penitentia per evidentia signa constiterit, defuncto etiam absolutionis beneficium impendatur. Nec obstat quod ecclesie legitur attributa potestas ligandi atque solvendi homines super terram, tanquam non possit solvere et ligare sub terra sepultos, quia legitur non dicitur mortuo quia non est condemnatus ... quia condemnatus non fuit ... tamen illi fuisset, quia non contemptus religionis sed necessitatis articulus impedivit, et in certis casibus canonibus denotatis ligasse legatur etiam mortuos et solvisse ligatos ut alibi in uno pretereo, quod neque ex fuerit rigore et mansuetudine ostendam. Statuimus igitur ut illi mortuum absolvi aliquando ... requirat. Quia

V. dubius omnis qui ... absolvi omne ... qui ... fuit excommunicatus ... expressione in absolutione sua ... quia pro unaquaque ... fuit excommunicatus, et una sufficit ad excommunicationem et ideo una sententia absolutionis sufficit ad plures excommunicationes ... exprimantur omnes cause pro quibus excommunicatus ... et ... tenet absolutio per subreptionem optenta. ut ... consilium i. e. officio. scilicet quidam dicunt quod in hoc non tenetur ... i. e. officio ... non michi approbo.

... de ma. et ... si ... libertus ... per dolum est libertus ... tenetur libertatis ... agitur de dolo. ff. de dolo. si ... ff. de pig. ac. si ... que ... si dicatur quod sententia excommunicatus ... pluribus excommunicationibus ... absolutionem ... non expressit ... si expressit illam causam pro qua fuit excommunicatus ... expressam fuerit ... absolutionis ... non est expressa ... absolvitur et ab omnibus ... absolutionibus ... extenditur ad ea que non fuit expressa ... ff. de ac... distinguitur an per ignorantiam ... ff. de ... ego ... hoc ... non admitto illam distinctionem ... absolutum indistincte ... redire ad curiam ... dicit quod si de excommunicatus est pro pluribus causis ... absolutus est ... absolutio ... excommunicatus ... excommunicationibus ... et legatus ... non est absolutio ... remanet excommunicatus ... ego credo quod ... excommunicatus sive una sententia sive pluribus ... ex pluribus

... per ... de ... i. e. penitentie de ... di. ... non laycus absolvit ... extrema necessitatem quod ... absolvere debuit ... di. in capite ... laus ... xxiiij. q. i. ... contemptum religionis ... ubi ... de con. di. iiij. ... mortuos ... in bello xxiiij. q. ... sane ... penitentie ... non quod ... post mortem ... extinguitur ... xxiij. di. quorum ... i. i. ... in bello ... sane ... pro bona ... bona post mortem agi potest ... post mortem agitur de ... bona ... rigore xlv. di. ... penitentia ... de pur. ... indulgentia ... absolvere possent ... absolvere post mortem ... penitentia per evidentia signa constiterit forma ... forma ... absolvere ... quod ... absolutionis ... absolutio ... credo quod possint ... compelli.

cum venerit, ab ea fuerit absol-
vendus. § Ante vero abso-
lutionem ex permissa causa certis in-
dulgentiam a quibus cum venerint
fuerant absolvendi. § Ab-
solutis autem si forte fuerint statim
primam propter orationem divinam quam
alias contraxerint, hi vero quorum ipsi
ad satisfaciendum pro ipso si moni-
tione praemissa noluerint, possunt
compelli. Idem Lamen. [episcopo]

Nuper a nobis tua discretio. [episcopo]
directio requisivit quid de illis
laicis sit faciendum qui clericos
sine laesione cum eis custodia deti-
nent publica deputati, vel
detinuerint in insula constituti,
qui nominatim excommunicatis sci-
enter communicant, absolvi ab excom-
municatione possint post confessionem
a simplici sacerdote vel episcopi seu
a reprehensione ab eis absolutio ex-
petenda. § Nos igitur inqui-
sitioni tuae ordine tali respondemus: quod primo con-
sultationis articulo non excom-
municari laicos poenam excommunicationis incurrere
de quibus corporalis laesio
non fuit subsecuta, atque in
violentia sequi circa clericos ne-
quiter perpetratur. § In secunda
vero quaestione duximus distinguendum:
an is qui nominatim excommunica-
to sciens communicat, in crimine com-
municet criminoso ei consilium impen-
dendo, auxilium vel favorem, aut
alias in oratione vel osculo aut oran-
do secum aut etiam comedendo.
§ In primo quidem articulo cum
talis communicet crimini et participet
criminoso, ac per hoc ratione dam-
nati criminis videatur cum eo
delinquere, qui damna-
tur ab eo vel eius superiore in ipso
delicto tunc erit absolvendus

requirenda, cum facientem et
consentientem par poena constrin-
gat. § In secundo vero casu a
suo episcopo vel a proprio sacerdote po-
terit beneficium absolutionis op-
tinere. Quamvis enim tam cum in dic-
tis sit iuris sententia excommunicato
communicans sit ligatus, quia tamen
conditor canonis eius abso-
lutionem sibi specialiter non retinuit,
eo ipso videtur concessisse aliis
facultatem aliis relaxandi.
§ Is autem qui in utroque primum modum
excommunicato communicat cum nomina-
to debet absolvi. § Cum non
in utroque modum secundum reconci-
liari poterit sine iuratoria
cautione. § Cum si difficile
sit ei aliquo casu venire ad ip-
sum excommunicatorem absolven-
dum accedat, concedimus in-
dulgendo ut praestita iuxta
formam ecclesiae cautione quod ex-
communicatoris mandato parebit
a suo absolvatur episcopo vel
proprio sacerdote. Idem Stri-
gon. archiepiscopo.

Quod in dubiis [etc.]
quod excommunicato vocet quod fiet
mandato ecclesiae iuramento
firmaverit excommunicatus non debet
nec poterit sine absolutione,
alioquin non esset praestitum iuramen-
tum absolutio necessaria. § Nul-
lus autem scienter nominatim
excommunicato communicare tenetur
nisi quandam personam quae per illud
[capitulum] qui praesenti capitulo quoniam
multos specialiter excusant.
§ Illi autem qui nominatim ex-
communicatis praesumptuose parti-
cipant, per quas dictos cano-
nes annotatas vocabulorum
participatione communiter [etc.]

ceterum hoc intellige ... participant in crimine ... pr. hoc tamen est de illis qui participabant ... excommunicantur nisi saltem post admonitionem ut hic dicitur quod si est ... post talem ... excommunicatus maiori ... non est excommunicatus nisi minori ut hic ... per declarationem in quibus ...

Est alia ... qui ministros agente ... dam ei cum ...

[illegible]

te destituit excommunicationis sint
vinculo innodandi. ¶ Cetera
autem si scienter communicant ei qui
cum participibus suis est vin-
culo excommunicationis similiter
innodatus, tunc non tantum sententia
excommunicationis incurrunt.

Idem doctoribus decretorum Lugdun.

Nostra a questione archiepiscopi
Eboracensis petit nos recolimus te-
nuisse quod nullus nominatim ex-
communicato communicare scienter tene-
tur nisi quandam personam quam pro
illud. c. quoniam multos.
specialiter excusant, unde ex ex-
pressione orta est occasio dis-
putandi, aliis asserentibus
quod excommunicato communicare tenentur
personae in predicto capitulo notatae
presertim qui prius ad commu-
nionem ex debito tenebantur,
aliis asserentibus eos commu-
nicare posse si vellent non
tamen ad hoc ex necessitate teneri.

Cum igitur ius pluribus scripta
de quorum procedat ambiguita-
tem huiusmodi tenore absoluimus
quod cum quandam personae in premis-
so capitulo denotatae aliis in
quos lata fuit excommunicationis
communis sententia, absque periculo in ipso
obsequio tenent familia-
ritatem ad servire ut prius modo ad
servitium teneantur, cum ad huc
debitum durat, unde si canonicus
vis ad agentes a potestate non sint
obnoxietate solutae, si ad
familiarem tenentur obsequium
circa prosequens ad communionem
tenentur, sine quo illud nequiunt
exhibere. ¶ Illud autem non ad
omnes personas capituli et
dum referendum ut videtur ob-
noxietati hii sint subiecti cui

...latores peregrini et mercatores a
communione tantum personae non ar-
ticulis necessitatis imminet debe-
ant abstinere ut infirme colligitur
manifeste. Sed ad illas dumtaxat
quae talibus auctoritate tenentur obno-
xietates sicut quibus tamen in illis pro
quibus sunt communicatione notatae ut
sermonibus communicare non debent
sed ab eis penitus abstinere. Idem.

Quum illorum absolutio qui
per violentam manuum iniectionem
in clericos labem excommunica-
tionis incurrunt quondam certis
a. p. n. exceptis sedi dumtaxat
apostolicae reservetur non nulli ecclesiastici
sententiam negligentes in excommunica-
tione positi ecclesiasticos ordines
accipere non formidant. ¶ Quid
autem de his fieri debeat applicari se-
pi oraculum imploratur. Circa quos tra-
dimus distinguendum quod tales vel
sciunt excommunicationis se vinculo innoda-
tos, vel non recolunt factum per quod
in latae sententiae canonem inciderunt,
vel factum quod scientes iuris ig-
nari nesciunt eiusmodi se tem-
poris sibi sunt scientes a sus-
ceptis ordinibus censeri in
perpetuum deponendos. ¶ Inter
aliquis casibus tamen archiepiscopi quam episcopi
absque mandato sedis apostolicae spiritualiter dis-
pensandi facultatem se noverint
non habere, quibus est absolutio ta-
lium in toto et maiora intelligatur
tur prohibita quibus vetita sunt
minora, tamen poterunt hii ro. po.
auribus intimari ut ab eo sic ri-
gorem vel equitatem per suum
procedat pro ut discretio sua viderit
faciendum. ¶ Si claustrales
hii fuerint licet ab alexandro papa
fuit constitutum quod monachi et
canonici regulares quocumque m...

[illegible]

[illegible]

se claustro praecesserint non sit ad apostolicam sedem mittendus: sed prudentiam suam abbatis disciplinae subdantur. Si abbatis districtio ad eorum correctionem non sufficit, prudentia episcopi diocesani ad subvenienda: et alibi dicitur quod de saeculo fugientes qui religionis habitum in monasterio receperint, et ceteri post modum confitentur ex se tale commisisse delictum propter quod ipso actu excommunicationis sententiam incurrunt sine licentia Romani pontificis abbas non potest nec debet eos absolvere, quamvis post susceptionem delinquentium debita possit ad absolutionem et puniri. Nos tamen religionis favorem et utilitatem et evangelicam moderantiam considerantes ac maiorem gratiam eis exhibere volentes, concessimus quod talibus absolutionis beneficium impertiri valeat indulgentia, nisi excessus eorum adeo exstiterit difficilis et enormis ut procedi ad mutilationem membri vel effusionem sanguinis esset processum, aut in episcopum aut abbatem violenta manus iniecta, cum excessus tales et similes nequeant sine scandalo praeteriri. Si vero clausitralis aliquis religiosam personam alterius claustri manum iniecit violentas, paternum praeceptum qui passus est iniuriam absolvatur: quia si clerici praetraverit saecularem non nisi per apostolicam sedem ut scandalum evitetur, absolutionis gratiam potest promereri. Si autem laicos ad ordines promoti contingat, pro missam distinctionem qui sciunt in receptis ecclesiasticae disciplinae se fecerint ordinari ab executione

susceptis ordinis et officii decernimus manere suspensos. Circa reliquos vero fratres memoratam iniussis praedictam non sentires monasteriorum utilitate pensata perpetuam, iniunctam regularem poenitentiam et pactam abbates ipsorum poterunt dispensare nisi grave fuit et notabile, fervitam aut is qui fecit ad ultimum fuit et discretus ut non valeret obliuionem vel ignorantiam praesumatur. Praecipimus autem abbatibus ut formam istam diligenter observent ne privilegium mereantur amittere qui permissa sibi abutitur potestate. Idem Pistoriensi episcopo.

De monialibus a nobis tua fraternitas requisivit, per quem eis sit absolutionis beneficium impendendum si vel se invicem vel conversos vel conversas suas, aut clericos et mulieres iniecerint temere violentas. Super hac igitur taliter respondemus, ut per episcopum suum dioecesanum moniales atque monasteria exstiterint absolvantur. Idem commissis cruce signatis.

Si vero sunt qui si veniunt nec satisfacere forte voluerint nec absolvi, permittimus vobis ut eis ipsis usque in itinere sacra cenorum vel poenitentiam iuxta quod intra nos convenient et ipsos vel honestae convenientia navigio transeantis. quanto minus potius cum dolore et amaritudine cordis et spei venie communicantes eisdem, cum non a nobis iam maiorem nauli receperint quantitatem nec ad ea possint restituendam induci aut coarctari. Si aliter

[illegible]

[illegible]

fieret, videremini nos damp-
num expensarum ipsi non premi-
um contumaciae reportare.
Tamen ad hoc debitum exsol-
vendum ipsi nobis maneant
obligati, et ab excommunicationis ex-
igi sententia, et recipi quod debet.
¶ Est autem cautum in iure, quod si
quis per violentiam laici cor-
am quorum excommunicator trans-
ierit, necessaria emere ac recipere
potest ab eisdem. ¶ Ceterum
si praedictae fratrum domus excommunicationis
sententia fuerint innodati, a participa-
tione illius familia excusari
licet, quod dum veneritis coram nobis, nam
unius tanquam praedictam domum in ex-
communicatione persistat, nos tamen
tanquam ipsi familiam cum in-
nantibus eis fuerint ipsi excom-
municatio non contingent, excusa-
biles estis a poena. Si vero ex-
communicatorum manibus existentes
cum dolore cordis subsistere praemi-
communicatis ipsis in eis cor-
ammunione non potuistis
evitare. ¶ Idem Wintoniensi episcopo.

Ut famae tuae consuleres, consu-
luisti nos utrum clericos graviter
excedentes qui tamen non pos-
sunt monasteriis ad agen-
dam poenitentiam deputari, quum
tamen non poeniteant de commis-
sis, opportunitate fugien-
di captata, carcerem fugerent
claustri, et pro viribus se sceleribus
sceleribus immiscentes, a te vel a suc-
cessoribus praelatis arctae possint
custodiae mancipari: respondemus,
quod cum praelati excessus corrigere
debeant subditorum, et publicae
utilitatis intersit ne crimina
remaneant impunita, et per im-
punitatis audaciam fiant
qui nequam fuerant nequiores,

non solum possunt, sed debent cle-
ricos praedictos detinere carceri
condempnati, sub arcta custo-
dia detinere, qui cum sint incorri-
gibiles nec in monasteriis vale-
ant custodiri, ad suam vel pro-
ximorum facile labentur. ¶ Quia vero
ceteri excommunicationis sententiam expresse clericos
et admonitionem trahere possunt,
si oporteat, violentiam. Cum tamen
id de mandato faciant praela-
torum quorum illi sunt vel dominorum
subiecti, et quorum est corrigere
criminosos, cum hi non ipsi,
sed illi quorum auctoritate id faciunt,
facere videantur; dum tamen non am-
plius violentia eorum se extendat,
quam defensio vel rebellio
exigit clericorum. ¶ Idem Bathoniensi
archiepiscopo.

Contingit interdum quod
clerici si quos offendant, satis-
facere volunt offensis more
patriae quo utuntur laici, ut subiiciant
corpora sua sponte suppositurum
xxx aut plures seu pauciores
percussionibus fustium, etc.
¶ Nos autem fraternitati tuae super hoc taliter respondemus quod
licet manuum iniectio, etsi mole-
sta, tamen iniuriosa videtur, cum
ille canon non tam in favorem clericorum
ordinatus quam in favorem ordin-
is clericalis fuit promulgatus, non
volumus deceptos vel id decetero
per huiusmodi attemptari. ¶ Si
quis autem clericus post prohibi-
tionem huiusmodi sponte se subiecerit, ex-
communicatus percussor, ut clericus iniuriam
passus sit, iniuria clericali satisfa-
ctione peracta competenti, pace utatur, ex
valeat ... reformari.
¶ Idem Lugdunensi archiepiscopo.
Relatum est nobis quod cum ali-
quis servum propter iniectionem ma-
nuum in clericum violentam i-

[illegible]

[illegible]

canonē incurrunt sine pro
mulgate. allegantibus dictis
eorundem q. exercere nunc ipsius
sius nolunt venire ad ap.
se non curant absolvendi p
eorum hii eludentes ecclesiasti
cam disciplinam. quo circa ...
quatinus eos venire compellas ad
se. ap. absolvendos cum plus
... deferendum non fecerint
... in fraudem ut sibi ... ante se ob
... dominorum aut ipsi ... pp ...
sine culpa sua gravi ...
[illegible]
potius eos ... indulgentia ...
... absolvere. cum
nimis sint ab ap. se. remo
tis ... compensatione laboris q.
... sustinent alia eis sat
facio eis ...
tam gravis et enormis excess
us ut pp vitando scandalum
et tollendo exemplum ... huius
... ad finem suorum devenire
... absolvendi. Idem
Andronico archiepiscopo.
Nobis est canonibus institutum
ut illis qui voluntarie excommuni
catis vel communicaverint cum
omnibus fautoribus et participibus
suis excommunicationis sententia sunt
astricti ad corrigendum de man
dato esse excommunicatos quos
fuerat fovisse expugnare ...
... absolutionis gratiam
... est absolvit
nec si occubuit in bello sunt
oblationes recipiende pro eo
vel orationes domino porrigende ...
... penitentia signa constiterit ...
... concilii ... termino
... definito ... absolutionis
beneficium impedit. Idem Assisinate
Sicut nobis ...

... communicante super absolutione
sua literas nostras ...
... promissum
... aliomodo
legittime de illorum absolu
tione ... ipsos p...
... Idem Senon. archiepiscopo.
... ad metropolitanum ...
... non deferret ex
communicatum ...
appellandi ut poterat ...
... appellavit sive ...
metropolitani ei non debet ab
solutionis beneficium ...
Cum ... cuidam episcopo ...
... emana
... appellationem ... excommunicatio
nis sententia promulgata. Ex
... metropolitanum ...
ab eo ... recepto ...
... absolvere noluit episcopus ...
... deferre ... ad
eum remittere absolvendum.
Cum ... sequeretur ...
q. nec excommunicati sunt audi
endi ... absolu
ti nec sunt ad illos a quibus
appellaverant remittendi.
In ...
... qui ab episcopo est ab
iectus ...
... ut eum ei audiat
et diligentem ... Ex
... absol
... recipiat
...
... sententia
...
diligenter examinata fue
rint nulli ante ...
... sociare ...

[illegible]

sumat qui fuit dolone p[er]uat. ¶ Nos g[itur] attendentes distinguendum duximus utrum quis proponat se post appellationem legittime interpositam excommunicationis sententia fuisse notatum, vel in forma excommunicationis intollerabilem errorem fuisse notatum, vel in forma excommunicationis intollerabilem errorem fuisse. Patet ex premissis quibus casibus ad probationem cogitur(?) et absolutionem non petit petat d[icitur] absolui. admittitur donec de ipsis constiterit. in aliis cum tamen quicumque ap. sed et tales consuevit absolvi ad cautelam. ¶ Non in aliis nisi gratiam absolutionis imploret non debet audiri ne sententiam ecclesiasticam contempsisse videatur: et per hoc amplius excommunicatione contempti ligetur. ¶ Quod si absolutionis beneficium humiliter postulans metropolitanum dicat eum absolui nisi suo duxerit suffraganeo absolutionis beneficium nunc ecce noluit exhibere, ipse nichilominus illum absolvat cautione recepta quod suo debeat parere mandato, ac deinde causam audiat et quod canonicum fuerit iustitia mediante decernat. ¶ Quod si forsan episcopus electum suum propter manifestum excommunicasset excessum, metropolitanus non debet ipsum absolvere nisi suffraganeus requisitus mandato se sibi absolutionis beneficium denegaret.

¶ Aliquando forte contingit quod eis qui ante ap. sunt excommunicati sub certa forme littere cum salutationis alloquio destinantur, non propter hoc excommunicationis sententia relaxata cum per ignorantiam vel negligentiam aut occupationem vel minutiam(?) vel etiam sub reptionem contingat huiusmodi litteras impetrari.

Idem S. sancti Laurentii in Lucina presbitero cardinali apostolice sedis legato.

Officii nostri postremo consistit in illos qui propter plures excessus a pluribus prelatis suis in ipsum huiusmodi excommunicationis vinculo innodatur cum prelato de uno tantum satisfacere vult excessu ab eo sit absolvendus, de quo satisfacere vult ei de alio non satisfecerit alii absolutus valeat nuntiari(?). ¶ Super hoc articulo respondemus quod supposita veritatem absolutio subreptitia non potest(?) veritate intelligens absolutionem huiusmodi exhibere non d[ebet].

Idem Ferrariensi episcopo.

Responso nostro postulas edoceri an cum Ferrariensis civis excommunicationis vinculo simus(?) sint ligati liceat tibi viros et mulieres semel in ebdomada vel in mense a partibus ecclesiam convocare quibus predices verbum dei et eos ad correptionem inducas. super quo respondemus quod sine scrupulo conscientie hoc facere poteris cum videris expedire, dummodo contemptum(?) interdicti ut inmmunitatem eis divinum officium celebret. ¶ Postea consuluisti cum Ferrariensis civitas sit interdicto supposita et ideo fiunt ibidem pro baptizandis parvulorum et prima morientium, universa facultas ecclesiastica interdicta, an liceat tibi baptizatos pueros in fontibus consignare. super quo respondemus quod sicut baptizari possunt pueri sic et baptizati ad confirmationem in frontibus ante pos-

V

Officii et excommunicationis est uinculo sic patet quod excommunicatus potest ... excommunicati .iii. q. iiii. engeltrudam ... de ludeis ... quorundam ... ff. de titulo ... palam ... ille effectus excommunicationis ... ad primum excommunicati non potest ... ad finem ...

[illegible]

Sunt sacro et inate de diuin[o]

Inquisitioni tue respondentes duximus distinguendum utrum alter coniugum sciat impedimentum coniugii propter quod sine mortali peccato non ualeat carnale commercium exercere quamuis illud apud ecclesiam probare non possit an non sciat sed potius credat. In primo casu debet potius excommunicationis sententiam humiliter sustinere quam per carnale commercium peccatum operari mortale. In secundo distinguimus utrum habeat conscientiam huiusmodi ex credulitate leui et temeraria an probabili et discreta. Et quidem ad sui pastoris consilium conscientia leuis et temerarie credulitatis explosa licite potest non solum reddere sed exigere debitum coniugale. Verum cum conscientia pulsat animum ex credulitate probabili et discreta quamuis non euidenti et manifesta quidem debitum reddere potest postulare non debet ne in alterutro uel contra legem coniugii uel contra iudicium conscientie committat offensam. Idem.

Contingit interdum et cetera. Sane sicut accepimus a carissimo ... comite Flandrensi in eius terra quidam existunt qui nec in modo tonsure nec in uestimentorum forma nec in qualitate negociorum clericatum ostendunt ad penas sibi effugium se clericos exhibentes. Cum super excessibus quos secularium uirorum committunt ad publica iudicia protrahuntur clericalis criminibus ut persint clericum iuuenire uindicant se per clericos representent. Clericale forum pro ... in labiis allegantes quod ... paulo ante negauerunt clericatum. Cum quis pro pluribus ... amittere qui permissas abutitur potestate ac frustra legis auxilium inuocat qui committit in legem solum ... ut tales si clericos atque commoniti se ipsos contempserint emendare illius efficiantur immunitatis extorres quam pro clericorum tutela et laicorum uiolentia cohibenda canonica est instituta. Idem.

In presentia dilecti filii et ... nec canonici suo decano possint excommunicationem obicere super his nec commoniti nec impetiti fuerint ipsi presertim cum ei obedientiam exhibuerint ... in missa et canonici consueuerint ei etiam in diuinis. Idem.

Ulante presumptionis existat rectores ecclesiarum manifeste uiolentias. Statuimus autem solos uiolentie huiusmodi actores aliquorum presumptio extinguat puniendos sed facientes et consentientes pari pena plectendos catholica et auctoritas condempnat eos delinquentibus fauere interpretans qui cum possint manifesto facinori desinunt obuiare. Idem in concilio generali.

Sacro approbante concilio prohibemus ne quis in aliquem excommunicationis sententiam nisi competenti ammonitione premissa et personis presentibus idoneis per quas si necesse fuerit possit probari monitio promulgare presumat. Quod si contra presumpserit etiam si iusta fuerit excommunicationis sententia ingressum ecclesie per mensem unum sibi nouerit

[illegible]

[illegible]

in eadem aliquis iudex poena mulctandus. Si visum fuerit expedire. ¶ Caveat tamen diligenter ne ad absolutionem eius absque manifesta et rationabili causa procedat, ad quam si aliter forte processerit, et requisitus similiter processum suum non curaverit absque contradictione revocare, gravatus apud superiorem deponat de iniusta excommunicatione querelam: qui si absque periculo morae potest, ad excommunicatorem illum cum suo mandato remittat, infra competentem terminum absolvendum: alioquin ipse per se vel per alium, prout viderit expedire, sufficienti cautione recepta, munus ei absolutionis impendat: cumque adversus excommunicatorem de iniusta excommunicatione excommunicato constiterit, condemnetur ad interesse excommunicato, alias, si culpae qualitas postulaverit, superioris arbitrio puniendus: cum non levis sit culpa tantam infligere poenam immerito, nisi forsan erraverit errore probabili, maxime si laudabilis exstiterit. ¶ Cum si excommunicatus sententiam nil rationabile fuerit assequente probatum, id est super iniusta excommunicationis molestia per poenam ad interesse alias secundum superioris arbitrium, nisi forsan ipsum probabilis error excuset: et eo pro quo fuit iusta excommunicatione ligatus per cautionem receptam satisfacere compellatur vel in pristinam reducatur sententiam usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observandam. ¶ Si vero iudex suum recognoscens errorem paratus sit talem revocare sententiam, et is pro quo lata fuit, ne absque satisfactione revocet illam appellet, appellationi non deferat in hac parte, nisi talis error sit de quo debeat merito dubitari: et tunc sufficienti cautione recepta quod coram eo ad quem appellatum exstiterit, vel delegato ab ipso, iuri parebit, excommunicatum absolvat: sicque poenae praescriptae minime subiacebit: cavens omnino ne voluntate perversa in alterius praeiudicium mentiatur errorem, si districtionis canonicae voluerit effugere ultionem.

Honorius III. episcopo Lon.

Noverit tua fraternitas excommunicatos esse omnes haereticos utriusque sexus quocumque nomine censeantur, fautores, receptatores, defensores eorum. ¶ Necnon et qui de cetero fecerint statuta contra consuetudines introductas contra ecclesiae libertatem, nisi ea de capitularibus suis intra duos menses post huiusmodi publicationem sententiae fecerint amoveri. ¶ Item excommunicamus statutarios et scriptores statutorum ipsorum, necnon et potestates, consules, rectores et consiliarios locorum ubi de cetero huiusmodi statuta et consuetudines editae fuerint vel servatae, necnon et illos qui secundum ea praesumpserint iudicare vel in publicam formam scribere iudicata.

Idem magistro et fratribus hospitalis Ierosolymitani.

Tenore institutionis canonicae cavetur quod monachi et canonici regulares, quocumque modo se percusserint, non sunt ad apostolicam sedem remittendi, sed secundum discretionem et providentiam sui abbatis disciplinae subdantur: quod si discretio abbatis ad eorum correctionem non sufficit, providentia est dioecesani episcopi adhibenda.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible gloss]

excessus difficilis fuit et enor
mis. pp quod sit mitto ad ro. ec.
recursus habeat. ¶ Nos
quod ad nos statuti hi duxi
mus distinguendo. auct. p.
statuentes ut italii cui misi
maioris sit prudencia i qui
renda. p forem usum qui i
ficacionum presbiteri esse debet i
stantibus universis absolucio
nis beneficium impendat. ¶ Idem.
tre. sce praxedis presbitero card.
Ulp eo. ¶ Se. ap. del.
Quod monachi greci et latini te
porioribus iam sententia suspensio
nis et excommunicationis ligati nolunt
ad mandatum ecclesie nisi prima
nualem promissione redire
licet duxeris providendum quod si milia
tem possunt induci ad pa
nam vera formam ecclesie uma
nitum ipsos hac vice cum promis
sione potis recipere manualis.
¶ Cum in tedium considerantis la cor
et ipsorum quitatibus securitati sit a
liquo dettalendo. ¶ Idem bi
turicen. et carnoten. decanis
et subdo aurelian.
Uenerabili fr. n. cenomanen.
epo et pretore turon. a repi i
n. p. constitutis pro quodam suspen
sionis sententia in pretori epm ab
eode arepo promulgata nos
sententiam ipsam relaxamus ad i
cautelam ipso epo in presencia
eiusdem pretoris prestante corpa
lit iuramentum quod parebit man
datis quod id arepo sibi pro hac
fecerit constitutus ipsum eo presente
et fuit lata pocius sententia cui palam
clem et utilisse. ¶ Idem epo senon.
Grave venerabili fr. n. pisa
ni arepi recepimus quod cum que
dam cives pisani deputati
a potestate ac populo ad statuti
ta civitatis corrigenda et de no
gandum. se. ap. et libertate
ecclesiastice libertatis eorum pre
sumpserunt. ¶ Quod si quis
clericus laicus eorum pisa
in districtu ad iudice ecclesiasti
cum litteras apostolicas impetrarit
in mille solid. nisi renunciaverit
aut litteris condempnetur nec
reddit possessionum suarum red
dant eidem vel aliquis extollat
illis sibi iacent banno potius
potestatis. et. ¶ Statue
runt illi pretea ut dicti suis
sumptibus castrum in pre fatie
faciant custodiri. quod si te
nuerit potestas et eos p
cede inquietati. ¶ Ideo. f.
t. et. q. i. consiliarios et officia
les civitatis illi misi sta
tuta ipsa de capitularibus
deleri fecerit et donec sic
exigit res causam quod si sita
de cetero non deleant attemp
tare excommunicationis sententiam promul
gare procures. ¶ Cetirum cum
hiis statuatur multa de bo
nis ecclesiasticis. tene dicatur
in feodum ipsos inde forte
privatos feudis hi inula
re procures. ¶ Greg. ix.
Cum voluntate ac pro posi
to maleficia distingant
excommunicationis sententiam non in
currit qui excommunicato in hiis
que ad absolucionem vel alias ad
salutem anime pertinent loquitur
participat. licet et alia ubi
inveniunt ut is pro eum magis p
ficiat imponat. ¶ Pre
dicatores quoque qui penes
excommunicatos vel alios alienar
reru detentores in predicacioni
bus et confessionibus qui gerunt
cum eorum quos res ipse

[illegible gloss]

spectare noscit. clericos licite possint a bullis recipere prelatis suas si non valeant in illo loco sustentacionem habere.

Si qui uero ratione officij quod in ecclesia optinent aut alia causa seniores zelo deuocionis pueros et adolescentes in minoribus ordinibus constitutos transgredientes diuinum officium uel alii qui optentu prelacionis uel magisterij subditos et scolares correctionis causa leuiter forte percusserint excommunicationis sententiam non incurrunt. Ceterum de hijs dicendum est qui aliquem de familia sua uel propinquo inferiori gradui suum inutiliter corruerint. A suis uiso leuiter hijs clericis ubique moribus informent discant corrigendos. Idem Aston. episcopo.

Si concubine publice clericorum ecclesiastice censure districtione notentur eos sedem subministros non est dubium sententia maioris excommunicationis inuoluuntur quam post latam sententiam communicant in eodem crimine criminosis.

Nobis collata. Idem. Potestas ut a minori excommunicatione si in parrochia aduenerint inuicem se absoluant utique ligato uinculo excommunicationis huius non exprimat. Idem.

Permittimus ecclesiarum ministris semel in ebdomada tempore interdicti non pulsatis campanis. sub missa uoce ianuis clausis excommunicatis et interdictis exclusis missarum sollempnia celebrare causa conficiendi corporis domini quod decedentibus in penitentia non negatur. Idem.

Clamans mandens in causa ... nonem late sententie per uiolentam manuum iniectionem uel per suas facultates eis satisfaciat hiis quibus iniurias irrogauerint tamen aliter quam per se apostolice uel eius legatum absolucionis potest beneficium optinere. nisi mortis articulo imminente infirmitate inimicicia aut inopia puerili uel senili etate fragilitate sexus seu alia corporis impotencia uel suis quibusdam impedimento canonico retrahatur. quoniam in eo positis adire uel non uires beneficiis a labore huiusmodi excuset.

Ceterum quibusdam prouidere uidetur qui temporali impedimento laborant exceptis pueris sub debito iuramenti quod statim cessante forma prestare tenentur. si uenerint in ligni ut impedimento cessante ad sedem apostolicam accedant mandatum ipsius humiliter recepturi. Idem.

Si quis sub hac forma uel consilium excommunicationis uel suis excommunicatum contingat dicendo est. cum non tamen minori que a perceptione sacramentorum sed etiam maiori excommunicatione que ab eorum fidelium separat esse ligatum.

Pueris qui in canone. Idem. Pueri in canonem inciderint sine promulgate sententiam sine post pubertatem postulant se absolui potest quod est absolucionis beneficium impertiri. cum per defectum etatis in quo fuit commissus excessus rigor sit mansuetudine temperatus. Petrus in osee.

In noua de ... si te nouale significacione nouale est ager nunc primum ... pessimus. Idem sup. danielem.

Nam et rex nabu

dolo. s[ed] h[ic] manus p[er]dictar[um] p[er]sonar[um] no[n] sunt dolose s[ed] cantitatiue. l[icet] for[sit]an [illegible] excedat mod[um] disci plinę q[uam] plectitur exp[ri]m[it]. b[ernardus] ca.

Si concubine. [et] i[nfra]. in eod[em] c[ri]mi[n]e. sec[us] si al[iter] participaret. In locutione. uel al[iter] qui in c[ri]mi[n]e. [et]c. no[n] c[ri]m[en] excoicatur maiori. s[ed] minori. ut. s[upra]. e[odem]. nup[er] usuras. de hac m[ateria]. ea que ibi dicta sunt hic posses repetere [et] sic si[mi]l[iter] p[er] participacionem c[ri]minis extendas ad eas p[er]sonas [contra] quas lata no[n] fuit sic. s. de cenu. ex. adiustis in fi. [et] s. e. nolumus [illegible]

[illegible]

godonosor: p[ri]me. tit. i. primus more scripture q[uos] alios ante cedens p[rinci]pes appellat. Id[em] in p[ar]abolis.

Nam (et) ego unigenitus i[n] su[m] coram matre mea. q[uo]m unigenitum se no[m]i[n]at q[uo] filium unicum p[rese]nsisse scriptura testatur: nisi q[uia] ille morinat[us] siue no[m]i[n]e q[ui] nu[n]q[uam] esset decessit. Idem sup[er] math.

Illud dicitur ant[e]q[uam] conuenirent. n[on] sequitur ut postea conuenirent: s[ed] scriptura q[uod] f[act]um n[on] fuit ostendit. Idem in eod[em].

Joseph no[n] cognouit eam donec peperit filium suu[m] p[ri]mogenitum. Ex hoc loco q[ui]da[m] p[er]uersissime suspicantur alios filios mariam habuisse cu[m] p[ri]mos dicunt: sit scriptura ut p[ri]mogenitum n[on] uocent eu[m] quem fr[atr]es sequuntur s[ed] eu[m] qui p[ri]mo natus fuit. Hylar.

Intelligentia dictor[um] ex causis est assumenda dicendi: q[ui]a no[n] sermoni res: s[ed] rei est sermo subiectus. Aug[ustinus] sup[er] math.

Nichil obstat narrationi diuersitas u[er]bor[um] eade[m] dicentiu[m] cu[m] quisq[ue] euangelista eo ordine credat se dicere quo deus uoluit. Greg[orius].

Referens si p[ri]ma[m] ep[isto]lam meam ad interp[re]tandu[m] accip[er]e [illegible] tasse etigit rogo n[on] ubi ex u[er]bo s[ed] sensum ex sensu tra[n]sferri: q[ui]a plerum[que] dum p[ro]prietas attenditur sensus ueritatis amittitur.

Nominis om[nes] [illegible] Ysidor[us].

[illegible]nes qui p[re]sint p[re]positi rite [illegible] nocentur usus no[n] optinuit eos uocari p[re]positos qui q[ui]dam p[re]latus quam sup[er] alios egerunt. Id[em] libro e

thimolis.

Forus est exercende litis locus a foroneo dictus siue a foroneo rege qui primus grecis lege[m] dedit. Constat aut[em] foru[m] ca[usa] lege [et] iudice. Ca[usa] a casu quo uenit est [illegible] cui[us] materia [et] origo negocii: nec dum discussionis examine patefacta q[ue] du[m] p[ro]ponit[ur] ca[usa] est: du[m] discutit[ur] iudiciu[m]: du[m] finitur iusticia. Uocat[ur] aut[em] iudiciu[m] q[uasi] iuris dic[tio] [et] iusticia q[uasi] iuris status.

Iudiciu[m] aut[em] p[ri]us i[n]quisic[i]o uocabat[ur]: unde auctores iudicior[um] p[ro]positos q[ue]stores uel q[ue]sitores uocant.

Negociu[m] multa significat: in actu rei alicui[us] c[ontra]riu[m] est ociu[m]: in actione c[aus]e q[uod] e[st] iurgiu[m] litis: et inde e[st] negociu[m] i[d est] sine ocio. negociu[m] aut[em] i[n] c[aus]is. negociac[i]o i[n] mercibus d[icitu]r ubi aliq[ui]d datur ut maiora lucret[ur].

Iurgiu[m] dictu[m] q[uasi] iuris garriu[m]: eo q[uod] hi qui ca[usa]m dicu[n]t iure disceptant.

Testis aut[em] a testac[i]one [illegible] p[ri]us nom[en] su[m]psit [illegible] uirginis. unde erat potius [illegible] disc[er]net ag[illegible].

Causa aut[em] p[ro]bac[i]one stat argumentu[m] q[uam] testibus nu[n]q[uam] tabul[is] dat p[ro]bationem s[ed] sola inuestigac[i]one [et] inuenit ueritate[m]. [Vn]de dictu[m] est argumentu[m] [argu]mentu[m] inuentum p[ro]bo aut[em] testibus [et] fide tabular[um] [con]stat.

In omni quo[que] negocio h[ec] p[er]sone q[ue]runt[ur] iudex actor reus [et] tres testes.

Iudex q[uasi] ius dicens p[o]p[u]lo siue q[uod] iure disceptet.

Iure aut[em] disceptare est iuste iu[dicare].

[illegible]

q[ui] maiori excoi[catione] ne notat[ur] est si ab h[om]i[n]e semp[er] ab eo[dem] uel eius su[ccess]ore d[e]z absolui. s. e. p[ro]ut as. si mendiati p[ro] publicac[i]o[n]em. s. e. tua. [illegible] si a suo ep[iscop]o post absolui n[on] [illegible] s[ed] absolui [illegible] s. e. nup. [illegible] his qui uiolentas man[us] inic[ere] [illegible] xvii. q. iiii. siquis suadente. [et] s. c. p[ro]x[imo].

Puerus. [et] i[nfra] intellige doli capace[m]. s. de delic. pu. pu[er]us. a[rgumentum] [illegible] [illegible] xv. q. i. c. etatis. [illegible] [illegible] ad mediocrem penam. ff. de in. [illegible] ad minore[m] pena[m] [illegible] [illegible] c[on]stitue[n]tur cu[m] suis accidentibus.

[illegible]

Nouale. [et] i[nfra] ubi sunt [illegible]

[illegible]

S[ci]re, [illegible]

[illegible]

[illegible]

et ita causam quam pendet per alium, et aut cum eos indicem ... poscat cum exigitur ... actoris et rei ac iudicis et testes; et ideo ... casualiter occurrit ... humanitatem hominum ... iudicium et sic ... exemplificant de iudice ... forum ... iusticia. hoc ... forum ... de lege ... concurrentibus partibus consistit ...

dicere non est quod iudex si non est in eo iustitia. Accusator vocatus est quasi accitator, quia ad causam vocat eum quem appellat.

Reus autem est qui petitur in crimen, qui cum nil conscius sceleris non sit reus, tamen dicitur quamdiu in iudicium pro re aliqua petitur.

Testes antiquitus superstites dicebantur, eo quod super causae statu proferebantur; nunc parte ablata nominis testes vocantur.

Testes autem considerantur conditione, natura et vita. Conditione, si liber non servus; nam saepe servus metu dominantis testimonium supprimit veritatis. Natura, si vir non femina; nam varium et mutabile semper femina. Producat. Vita, si innocens et integer actu; nam si bona fama defuerit, fides carebit. Non enim cum iustitia potest cum scelerato homine communicari.

Pactum dicitur inter [illegible] Idem.

partes ex pace conveniens scriptura, legibus et moribus comprobata. Dictum pactum quasi ex pace et factum. Idem in eodem.

Possessor dictus est a iure possidendo. Possidetur enim iure quod iuste, et iuste quod bene; qui autem male possidet, alienum est. Male autem possidet qui aut iure suo male utitur, vel aliena praesumit. Paschalis canonicis sancti Martini.

Causa carpenti plebe[iae] ... primitias decimae et oblationes solus accipere volens perciperent. Oblationes vero omnes quaecunque de propriis et acquisitis rebus ecclesiae et fidelibus offeruntur. Quaecunque vero eas per potestatem saecularem optinere pro

... a dubio decernimus et censemus per eum initium sanctiones. Quoniam modo qui accipit et qui tradit raptor et sacrilegus iudicatur.

Alexander tertius.

Quaesivit fraternitas tua, nos itaque tibi auctoritate praesentium respondemus quod sacerdos uno praesente clerico et solus potest infirmum ungere. Festum vero beati Mathiae iuxta consuetudinem ecclesiasticam vigilia eatenus praecedit, ut nec per bisextum nec quolibet alio interveniente sollempnitatem aliam oportet admittat; in qua itaque vigilia, nisi evenerit in dominica, ieiunium celebretur. Ipsum autem festum sive fiat in praesenti die sive in sequenti, qui duo pro uno reputantur, ut vestris consuetudo decet teneantur. Celestinus III.

Nobis quod ambiguitate continentem innotuit. Appellatione usus quod cum iuris magistros et conmissos hospitalis sancti Simpliciani super eos hospitali in praesentia Mediolanensis archiepiscopi quod interesset ipse archiepiscopus post cognitionem causae ipsa locorum sine huiusmodi verbis non fuit usus tali de parte condempno vel talem absolvo, sed pronunciavit ita statuto et capitulo etc. Attendentes quod quod his verbis statim orem proferendam significat et cum effectum in verbo tenus accipitur. Item. Fugit quod praecipitur impatientia, et quod impatientia necesse est si aliquem si non fiat penam habet considerantes quod iudex quod non debet aliquis considerare verba sed voluntatem, cum non intentio verbis sed verba intentioni debeant deservire. Interpretamur praelatoribus utriusque partis praesentibus diffinimus

[illegible]

q͡ prefati archiepiscopi illa talis forma prelata preiudicio valitura nec optineant firmitatem.

Innocentius III. preposito et decano Gerunden.

Quum tibi scripsisse meminimus ut si canonici Paduani magistro G. canonico Paduano prebendam quam tamen residentibus de communi conferunt statim vel ecclesiis de communibus proventibus et manualia beneficia non conferrent eos ad id apostolica auctoritate compellere curares. Quia vero quidam mandatum nostrum interpretari aliter quam deceat moliuntur cum beneficia principaliter sint instituenda et largissime nostrum interpretandum duximus intellectum videlicet quod prebendam quam tamen residentibus in victu et vestitu de communi conferunt ipsi magistro G. plene statim vel ecclesiis residentibus in manualibus conferendo.

Idem Colimbriensi et aliis episcopis in regno Portugalie constitutis.

Quum in partibus vestris sepe contingat diversa loca interdicto supponi in quibus generale vel particulare dici debeat interdictum apud nos accepimus in dubium revocari. cum illi qui ab ecclesia Romana de privilegio meruerunt videlicet ut cum generale interdictum terre fuerit liceat eis ianuis clausis non pulsatis campanis exclusis excommunicatis et interdictis suppressa voce divina officia celebrare interdicto particulari se asserant non arctari dicentes interdictum generale dumtaxat cum regnum vel saltem provincia tota subicitur interdicto. Cum autem in privilegiis de regno vel provincia nil exprimatur set dicatur nomine terre non solum regnum vel provincia intelligi volumus. Cum villam et castrum ut etiam in hiis locis fecit quod generali dicitur interdicto.

Idem Abasiodorensi episcopo.

Quum tibi de benignitate sedis apostolice sit indultum quod ordinacio rerum clericorum ab intestato decedencium in tua dispositione permaneat nos consulere voluisti an appellatione vocabuli clericorum tantum ad canonicos an etiam ad non canonicos extendatur. Consultationi tue taliter respondemus quod appellatione clericorum non solum alios sed et canonicos comprehendit.

Idem preposito et capitulo Placentin.

Quum clerici Placentini iuramentum prestent sub hac forma: Ego talis ab hac hora inantea fidelis ero et obediens Placentine ecclesie et domino meo episcopo Placentino nos consulere voluistis utrum intelligi debeat clericus totius diocesis an capituli tantum ecclesie cathedralis. Nos igitur taliter respondemus quod per ecclesie Placentine vocabulum in forma iuramenti prescripti non debet intelligi totius provincie diocesis clericus et capitulum intelligatur ecclesie cathedralis tantum qui prestat huiusmodi iuramentum episcopo tanquam capiti principali obligatur.

Idem priori sancti Fridiani Lucan.

Venientes quidam per certum debeat intelligi cum huiusmodi clausulam in nostris litteris apponimus quod cum per eam non solum interdicti sed suspensionis et excommunicationis sententia valet intelligi utique videre discretio tua potest circumstantiis indagatis secundum quod magis viderit expedire.

Idem Cesaraugustano episcopo.

[illegible]

Quid per novale vocabulum intelligi debeat, tua fraternitas requisivit. Licet autem quidam dixerint quod novale sit terra proscissa quae anno cessat a cultu, aliis asserentibus quod cum silva quaelibet arboribus extirpatis ad cultum redigitur, tunc novale dicatur; quarum utique interpretationem ex legibus colligit. ¶ Nos tamen inquisitioni tuae taliter respondemus, quod cum communis praedecessor noster intentionem fuisse cum plus locis de novalibus indulgentiam dederunt, ut novale intelligeretur ager de novo ad cultum redactus de quo non extat memoria quod aliquando cultus fuisset; nec tamen de quolibet tali novali censuimus esse indulgentiam forte concessam, non de illo duntaxat cuius decimam religiosis potuerunt absque gravi detrimento parochialis ecclesiae detinere.

¶ Cum talis sit locus saepe in cultus de quo parochianus etiam magnos recipit decimationes pervenientes. Idem abbati [illegible] monachorum [illegible].

Venerabili [illegible] Lateranensi nostro vobis episcopo dicente quod cum fines saeculares monasterii vestri [illegible] sub protectione sua receperit quod suis praedecessoribus episcopali iure consueverat ab antiquis temporibus exhiberi, conditionem de canonicis suis sibi suo consensu ubi secundum [illegible] occasione cuiusdam privilegii a [illegible] veritate tacita impetrati eidem episcopo obedientiam denegantes, credentes occasione supradicta quod per matricem ecclesiam non cathedralem intelligitur, sed Romanam etc. [illegible] quod si aliud non occurrerit propter quod eos [illegible] non debeat episcopo parere. ¶ Nos cum ad eam pertinendam eidem sicut praedecessoribus episcopi pertinuerunt per censuram ecclesiasticam, appellatione non obstante, privilegio in praeiudicium [illegible] ecclesiae per subreptionem obtento. ¶ Nos enim per matricem ecclesiam cathedralem intelligi volumus, non Romanam. Idem abbati sanctae Genovefae decano et cancellario Parisiensi.

Ex tenore vestro dilectae filiae comitissae Blesensis etc. proposuit nuntius comitissae quod cum ipsius praepositus quondam latronem cepisset et iustitia fuit in eo facta, latro fuit per capitulum Carnotense per [illegible] iustitiam requisitus, quod cum in terra sua captum fuisse dicebant etc. ¶ Cum eis [illegible] tandem comitissa et cautionem offerret canonicis Carnotensibus, tamen eius mandato fecerunt interdicto supponi, quod relaxare noluerunt nisi prius solveretur emenda; dicebant enim in Carnotensis ecclesiae privilegio contineri quod nemini liceat excommunicatos vel nominatim interdictos per canonicos Carnotenses absque congrua satisfactione absolvere. Nos vobis indulgendo intelligendam autem clausulam privilegii memorati credimus distinguendo utrum malefactor interdicti vel excommunicationis sententia sit prolata pro contumacia tantum, quia scilicet stare noluit iuri, vel pro offensa quia indebite iniurians noluit maleficium emendare. ¶ In primo casu dummodo congrue satisfecerit sententia relaxetur nisi prius satisfaciens [illegible]

[illegible]

fune inuetur ar. e. de ep. ... de. p° ... sic ... (gloss: [illegible])

Cum olim. et infra. allegatum. g. c. pre. quod continet hic et ibi necessario ... ut ibi ... ut dicitur ... capituli vel ... tanquam solvendum ... si recte tribuatur, capitulo sibi ... solutus nodus. si male tribuitur ligatur remanet ... temporis precedentis dec. de offensa manifesta quid modo hic solvit hic inferius apte ... [illegible]

standi iuri cautio tribuatur. Insuper si offensa est manifesta, non tamen satis certa, ut relaxaretur sententia, non prius sufficiens praestetur cautio. Si vero dubia est offensa, sufficere credimus ad relaxandam eandem, si parendi mandato competens satisfactio praestetur. Idem comitisse Blesensi.

Cum olim per canonicos Carnotenses quoddam capitulum esse fuit allegatum, quod dicebat, in ecclesie sue privilegiis contineri, ut nemini videlicet liceat excommunicatis vel nominatim interdictis per canonicos Carnotenses absque congrua satisfactione absolutionis beneficium indulgere. Quia vero dictum capitulum non dum dominus legatus vidisse potuit, licet quod eisdem canonicis velud asseris, proponentibus illam offensam esse manifestam, nisi que iudicii nec quamvis aliis, sed quod tamen manifesta videtur offensam illam non rescribimus intelligere manifestam, que vel per confessionem vel per probationem legitime nota fuit aut evidentia rei, que nulla possit tergiversatione celari.

Idem episcopo et cantori Attrebatensi.

Abbas sancti Silvini Altiacensis viam universe carnis ingresso, cum eiusdem loci monachi elegissent quendam de ipsis esse germano in abbatem, confirmatione electionis a Morinensi episcopo nequivissent aliquatenus optinere, eam a sede apostolica petierunt. Ceterum procurator monasterii sancti Bertini proposuit ex adverso, quod secundum approbatam consuetudinem et privilegia Romanorum pontificum abbates Altiacenses debeant de monasterio sancti Bertini semper assumi, unde electio erat non immerito reprobanda,

ut pote contra consuetudinem et privilegia sedis apostolice attentata. Altiacenses monachi debeant de iure cum petunt ut de monasterio sancti Bertini personam idoneam sibi eligerent in abbatem etc. Nos igitur depositionibus testium diligenter inspectis invenimus esse probatum, quod a xl annis et infra monachi Altiacenses abbatem de sancti Bertini monasterio eligunt etc. Et tamen quondam Iuo. Garinus et Alciacenses monachum elegissent, eius electio robur firmitatis non potuit, donec apud monasterium sancti Bertini professione facta post aliquantum temporis quasi secunda electione loci abbati consensu placuit. In Alciacensem extitit assumptus abbatem. Ex privilegio quoque Romani pontificis argui poterat, Altiacensem abbatem fore de sancti Bertini collegio eligendum. Nam privilegio Paschalis pape ubi capitulum aperte insertum subrogationem abbatis penes monasterium sancti Silvini apud monasterium Atti actum prout illius temporis morem insta semper credimus dispositione persistere. In privilegio Calixti ubi capitulum invenitur: porro Paschalis papa decretum abbatis subrogationem penes Altiacenses alium de quam de nostro monasterio fieri apostolica auctoritate decrevimus. Ad haec autem pars adversa respondit, quod si etiam probaretur, quod infra predicti temporis spacium de monasterio sancti Bertini semper fuit Altiacensis assumptus, dici non poterat, quod consuetudo aliqua, que contradictio iudicio fuerit introducta, cum in memoratis privilegiis electionem pro bono pacis esse iudicium possum

[illegible]

preceptum de hoc dicitur e. g. de cum p. ... monasterio ... [illegible]

[illegible]

[illegible]

taliter dinoscitur. ¶ Praeterea cum Paschalis papa subrogationem abbatis sancti S. monasterio sancti Bertini iuxta morem praeteriti temporis duxerit concedendam, si de more praeteriti temporis fuerit dubitatum per privilegium exhibitum, nullum super hoc Altiacensi monasterio poterat praeiudicium generari. Et quamvis fuerit ex adverso responsum quod haec determinatio praeteriti temporis morem et causalis et rationalis potest intelligi, et tam ad personale quam ad impersonale verbum referri. Si enim impersonale verbum determinet, rationalis intelligitur esse sensus: concedimus subrogationem abbatis sancti Silvini in dispositione consistere praeteriti temporis morem, id est si mos praeteriti temporis talis fuit. ¶ Si vero verbum determinet personale, causalis intelligitur esse sensus: concedimus secundum praeteriti temporis morem, id est quia mos praeteriti temporis sic optinuit subrogationem etc. Hic autem sensus rectior esse videtur, quia cum privilegium sit lex privata, et lex non debeat esse obscura vel captiosa, sed clara et manifesta, nec esset privata nisi aliquid specialiter indulgeret, profecto sic intelligenda sunt illa verba, ut res de qua agitur valere possit potius quam perire, maxime cum superius. Et papa quidem Eugenius, qui eidem Paschali cum anno successit, verbis eisdem usus determinationem illam penitus ammovit, ut ambiguitatem tolleret, et quod dicebatur in concessione Paschalis, ut videlicet subrogatio abbatis sancti Silvini apud Altiacense in dispositione abbatis esset sancti Bertini, si prius extitisset et ipse mutavit, decernens subrogationem ipsius abbatis non aliunde quam de monasterio sancti Bertini faciendam. ¶ Nos igitur diligenter auditis, monasterio sancti Bertini adiudicavimus hanc dignitatem, ut quotiens in Altiacensi monasterio abbatis electio imminet facienda, Altiacense monasterium de cenobio sancti Bertini personam ydoneam sibi eligat in abbatem. Ita videlicet ut tam diu monasterium ipsum hac honoris debeat prerogativa gaudere, donec ibidem vigeat observantia regularis, et ydoneae personae inveniantur in illo quae possint in abbatem assumi.

Idem comiti Tolosano.

Super quibusdam mandatorum articulis etc. Illa devotio postulavit a nobis qui sunt dicendi heretici manifesti, super quo tibi duximus respondendum, illos intelligendos esse hereticos qui contra fidem catholicam publice praedicant aut profitentur seu defendunt errorem, vel qui coram praelatis suis convicti sunt vel confessi, vel ab eis sententialiter condempnati super heretica pravitate, quorum bona publice confiscentur, et ipsi iurisdictiones legitimas puniuntur. ¶ Praeterea cum pedagia, guidagia, salinaria tibi legatus interdixerit memoratus, auctoritate apostolica duximus declarandum illa esse pedagia, guidagia, salinaria interdicta quae non apparent imperatorum vel regum vel Lateranensis concilii largitione concessa vel ex antiqua consuetudine a tempore cuius non extat memoria introducta. Etc. ¶ Cum a legato receptis in mandatis ut

[illegible]

de te querentibus super uniuersis uel
alterius legati seu iudicis tam
ordinarii seu delegati arbi
trii iusticiam exhibeas. sed ta
liter intelligendo esse censemus.
ut in causis que ratione personarum uel
rerum ad ecclesiasticum forum per
tinet ac in super uniuersis capitulis
que pro pace seruanda sunt per
dictum legatum statuta uel
auctoritate apostolica statuenda.

Item in dubius pupillorum orpha
nis et personis miserabilibus
teneris in iudicio ecclesiastico
respondere. Innocentius iii. Episcopo Parisiensi.

Nouimus expedire ut uer
bum illud quod antiquis ca
nonibus et in nostro decreto contra falsa
rios editum continetur uide
licet ut clericus per ecclesiasticum iudicem
degradatus seculari tradatur
curie puniendus. apertius ex
ponamus. Cum enim quidam
antecessorum nostrorum super hoc consulti
diuersa rescripserint et quorundam
sit opinio a pluribus approbata
ut clericus qui propter hoc uel propter a
liud flagitium graue non solum
dampnabile sed dampnosum
fuerit degradatus. tanquam exutus
priuilegio clericali seculari foro
per consequentiam applicetur. cum
ab ecclesiastico foro fuerit proiectus
eius degradatio celebranda est secula
ri potestate presente ac pro
nunciandum eidem cum fuerit celebra
ta ut in suum forum recipiat de
gradatum. et sic intelligitur
tradi curie seculari. pro quo tamen
debet ecclesia efficaciter intercedere
ut citra mortis periculum circa
eum sententia moderetur. Pro
illo uero falsario scelerato quem
ad mandatum nostrum capi feci
sti licet tibi duximus rescribendo

ut in perpetuum circa eam agendam
prisam ipsum in duas pa
ne doloris et angustie
sustentendo. ut omissa de
flectu et flendo ultius non
omittat. Honorius iii. archiepiscopo Tyrensi.

Dilecto filio Iacobo de Barba.
et cetera. quod te per nuncia tunc ab
sente possessio tibi tradita cum
custodie pertinacia diuerse resti
tui non potuit eius in cul
sum ut sibi lapsus temporis
non obsistet quo minus
possessionem ipsam recuperare
ualeat. Cum uero tamen temporis
ad concessionem ipsi indulgen
tie dicitur effluxisse que tibi et
sufficere posset ad diuerse posses
sionis effectum statuta xl. gra
uis et cetera. auctoritate presentium declaramus
quod nostre intencionis non fuit
per ipsam indulgenciam tamen
ius pertinere quod tibi competebat
ex possessione petita uel per redi
tum tuum cum pecierat ex
futura. sed non imputare po
test per se aduersariis negligens
fuit in sua iusticia prosequen
da. cum absencie tue im
pedimento cessante quiescen
di te habuit facultatem. Idem

episcopis et dilectis filiis Iohannis et
Pauli Tudertini.

Cum inter nos dudum
ex parte una et Albanensem sancti Pet
ri in monte Spoletanum diocesis ex
altera super tercia parte oblo
num capellis sancti Hylarii quod
uerteretur et a nobis probatum
fuit per xl annos et ampli
tiam parte oblonum et de
capelle uestram ecclesiam recce
pisse et dictas institutis per
Albensem de monte Tusculi

v. g. arest fuit pscens post missionē in pos. p. vi. mses p° ea fuit absens p alios vi. ul' p quatuor. p' reuisionem hē bit sex mses ul' quatuor. in quib(us) petitor uenetor(um) ad huc potit recuparare possesōm. et tpe .i° medio sbd licet dca no. et si postea p illos vi. mses negligens fuit petitor venetor(um) et sibi imputabit q2 ulteius nō audietur sz possde

Ædificatū fuat p iactū lapilli ul' alio mō mōchi edifica re nolebant canonica dicebant q' nō debebant et ideo dicit pp q' mōchi reedificent in eū statū et cō al' non hēnt locū sequētes. q2 totū dz demoliri qcquid fctm ē p iactū lapilli. s. de no. o. nū. c. i. et ij. v. litis ptestat. q' tē demū ceptū dz iudiciū cū lis ē ptestata. s.

si medio tpre n potest sic tpe uacantis ecclē sb dicitur de psep. et conti nuant tpa contra ad tpe sasinatis. s. de psep. de quarta. audemus. cum nob negligens. sic g° negligēs petitoris noc. diso qn imputet sui et atoris et qui nō dz. s. ut lite ii° dz ad h. s. g° m putur q2 non egit cū se hunt. si. o. de ps. exp. c. de uni deu. tu. l. ult. ff. de his que in frau. cre. pupill° ff. de his qui a nō do. ma. l. ult. m fi. et s. ut lis nō ptē. qui a. s. de pre. si autē et c. plur. et cū potuit nolui s. de of. del. cū sit. cō sante i pe. cessante ea cessat effcs. de h plene di. s. de rei. post tiūl.

s. de iur iur. et si rtradi. Cum int. et j. p tel. an. Cū lime psep fuit illam tñ oblaconu q. quadragenal' psecpo omne tollit actōm. xvi. q. iij. c. quas actōnes sb illo. s. po. et s. de psep. de quarta. et c. ad aures. amplius h ad ecco ad modicam qntitatē referet ff. de v. s. h ad ecco h. ad modicū referētur tū si ponat in libello dz ex plari ampli s. de dil. fe. necias. sz nūc uiste mo uelutur iste sacdos sas necias p fabricā ei plle. q2 qntu decimar. ad ecc' fabricam depu tatur. ut x. q. iij. vino. et ull's tn' nitijemre p quid hoc genl' expensa impediat. ff. fa. h'c. fi. dius q' doris. et ff. de pe. h. si a pre. q. ult. q' g° quidam q' illa fuit do q2 in decimis nō dedu cūtur expense. s. de deci. cū hoies. tua nob. pe tual' illa ē porcōn do q2 ecca ista intēg' lit' sep ta ē. vn integ' lit' dz solui et hon' habē in cū bic capllano de aliis ptib(us). si. s. de psep. de

Ns tollit

sui, pro eius tñ de maius
fisse aliq̃ñ corrigendam. Lo.
iiij. kl. ap. po. nr̄i pam tñ
ecclīe n̄re adiudicans statu
it ut tibi prior liceat p eos de
dicos sic fuat consuetu pte
collige memoratam. Cum
quidam p̃t modum sacdos pre
dcē ecclīe asserens oblonum
noie minime strini ea que
ipi capelle in festiuitate om
niū scōr(um) initur ul' portat
ad illam seu ad domū sac
dotis eidem intuitu defūc
tor(um) nec non q̃ in admis ponu
tur q' de altari suscipit et fa
cit pcessum deportari et que
an crucem et in missa tantum
et ea q̃ p desponsatis canit
et lampades cū oleo q̃ p̄dce
capelle ab aliquib(us) offeru
tur et que dam in illo qui
ad recipienda talia p pre
fate capelle procdiam desti
natur de his omnib(us) uob
tñ denegans exhibere
decimis noie ecclie p solue dc̄i
p rata tpis nr̄am eccliam co
tingentis retinē intēdat
ad expensas capelle ipi necci
as faciendas. Dcūs po. de i
omnib(us) supradcīs absq(ue) sb
tractione aliq̃ integre p
solui uoluit et mandauit
tñ porcōnē a capella
p̄dce capelle dicentes pri
mitias ul' decimas ul' ea
que offerunt pmissis p
mortuor(um) sacdotib(us) et q̃ p
septimis ul' tricesimis ul'
anniuersariis pannos et alia
que infra ebdomadam
offeruntur et mortuor(um) in
dicia oblonum noie minime
strini. De his omnib(us)

solūe ptem tñ nobis
uoluit. Ex. Cum igr et
mandam(us) ut p nr̄m cēitū
a uob i eadem eadē eccīa isti
tutū de omnib(us) supradcīs et
aliis oblonib(us) quocumq(ue)
titulo ad ecclīam puenīnt
sine diminucōne aliq̃ in
tegre tuā nob porcō p solua
t. Idem epo. Ferp. bartian.
Ex parte nr̄a fuit ppositum
q' pposit(us) et canoīci aretin.
sisiam qm. i. kl. po. n. sup
molendino de taliani aca
lus articul' pmulgauit et i
uisione qōnis sententiā
reducē molientes. Asserunt
capitulū illud eidē sine q̃
dr̄ ne canoīci ipi a i pedirat
quo minus monastiu uirm
p̄fatum molendinū de ta
liani reedificare ualeat i eod
statu i quo fuisse dignoat
i tpe mote litis eē referend
dum tpe quo lapillus i de
nunciacōnē noui opis iact
fuit nob ex. assentib(us) illud
eē intelligend de tpe quo
lis sup hoc int uos et p̄fata
canonicam exstitit ptestata.
Nos g̃ considerata eadē sna q̃
i p̄fato capitulo dr̄ de tpe mo
te litis intp̄tam eē referend
ad tpe quo litis ptestacō fac
ta fuit. Idē platis uniūsi
tatis sanctigenis a constantino
Ex parte nr̄a fuit p. pol.
positum q' pñtiba nr̄ occa
sione constitutis cuiusdam q̃
albanen. epo tūc legatus
i ptib(us) romanie sup legati
edidit defunctor(um) et ōll' fun.
tūc scē praxedis pr̄b. card.
dum ibidē legacōis fungēt
officio innouauit de qbus

de of. del. relat. et i aut. de lit. g. omne. v. cū uo ap iudicem tan lite ptē iudicis offm i pleatiõ. de ap. sig nte et s. pstatuõ ista de litis ctōm s. de of. del. g. pposuit. fi. et post lite ptē inpete retusati nō pot. s. de re. iu. int et m. q. m. offe rat. s3 quo ad pretuandā mīs. sufficit citacō. s. de of. del. g. tu. et c. b. et s. de of. le. c. ulc. et c. post3 in illig. ff. de m. o. ult. et q. s3 legiste m telligūt i° ubi geri p lit' ptē ar. g. de test. spo pliaus. s3 a° ē dāe tpa tacite dis cedie ut'. et a° tpe mote litis inhe Ex parte nūi. et j. legatus. ex. hoc pz q' legat' pot facere statuta edem in suā p nī sic. s. de loca. cū g. s. de osan. et si. q' dilectos. et s. de of. le. c. ult. et durant eo rēre dente ut' dz ge nalem in ostoem facere n pot q' nō hē potestē in ho mines si sic pri cie. ff. de of. po. .l. i. ff. de iur. o. iu. .l. ult. et s. de of. le. nouit uo luntaria tn qūz exer' ī hoies n sue puicie. ff. de ad op. emancipati. ff. de of. po. l. ij. vnī absoluit ex catos maior pui cia. s. de of. le. q' tū lom. et c. t. pt. ad cum nigma. et c. cū noscet. et c. q' de his. et c. q'aue

... capella ... plue ... fuet ... ...

q. hec. oblaconū noie. ob hoc po' in titlo q' inuj recipit in p. pcaconi ut. j. sec. titulo .i. quociens nō offerūt ecce a fidelib' de pris et licitis reb(us). s. e. c. instituti. p recipiendis omi b(us) supradictis. si diminucōe q2 cū sit ecclīasticū bn'fim sine diminucōe cōferri dz. s. ut ec. bn. ut nūm. et j. q. iij. signis pbendas. et q' situatū fuit de eccia illa fci dedirecōe. vn inte Ex parte nūi. et j. in tecidme qōis. q' fit' g'ualis dz solui. non dz. q2 sent' in absolone remissa p uinco itan n dz. ven. q. iiij. si illic. si de fe di. iiij. cūm. lapillo. duob(us) modis fit denūciacō noui opis imo uno solo illo cū dico denūciaco ē noui op' p talem denūciacōm edificans fit possor. ff. de no. o. nū. l. i. g. in opis. ul' p iactū lapilli ut h' et in hoc casu denūcians possor cōstituit et reus possorū. ff. e. de pupillo. g. meminisse. de hoc in dz. s. de no. o. nū. c. i. et ij. et intellige q' denūciacō noui opis fuit remissa ul' tpe. j. q' canonica de beat age lapsum fuit et sic monachi edificauit tandē canonica cepit age cō mōstium h' ei destructiū fuit et sic monachi edificauit forte a canonicis latenter quicquid

ōstō nr̄ tal' fuisse q' de his q' legatur de certis in testio defunctor(um) tam po cathedrali ecclē solueretur sz hoc erat uite cōi stuentū ut eccia ul' qtm de' p. diuinis consuetu dices locor(um). s. de test. requisisti. et s. de sepul. certi cati. in ptrucōm. sic g° legatus in pñte sua ostōm. i° n. pot in ptrum qui i' constituit. c. de legi. l. ult. et s. t. pt. in alia. imo et legat' in pñte specul pte. s. de postul. cū. sic et in ptūris sti. si suo. ambiguus ē p'o nis in pñco et mens requirenda ē. ff. de pto. sti. i p toris. sic et et testis pot declarare su corrige cum si nim cū dubitat de dco eius. s. de testi. cū. pcei. et ar. ff. qñas. testi. apl. sz et signis i si. sp. n. recurrend ē ad inttiõm cōstituentis ut hic pz. sic. s. e. dilecto. et s. de p ben. c. ult. cū sius occ. et s. de test. spo. audi ta. et s. de ar. expositi. xxv. q. iij. q' sepū. in eccia tis. et h' is q' i nec dz hēs. s. de ref. c. ult. ubi de hoc ect tōne. hoc intellige sm dist' q' fuit dee. s. de test. requi sisti. fraudulent. q2 te fruus n nocet ecce cathedra li. sile. s. de test. officij. et c. requisisti. g. si sio pt i fi. Quanos et j. siniscri. intp. taleq. n. in fama noiem. c. de l. xij. n. nam ius ciuile calupniam n oz. ff. ad cum. .l. ple destrige. imo po' bn'fiū pncipis latissime interptandum est. s. e. c. olim. et s. de don. cū dila. i fi. ff. de osti. i pn. l. ult. et s. de puil. et s. in his. bn'ficiis

q nob. r eccñis uris legant̄ a decedentibꝰ tñam a nob exigit porcõm. Cũ igit̄ ipi sit error in ĩp̄tatõne a cce pimus nõ itellexerĩt q̃ de hiis qui i ornamtis ecca sticis ⁊ ad fabricam ecce rep̄ aco̅ne idigentis aut ad ecce luminaria nec ñ ⁊ de hiis q̃ p anniu̅sario. septim o. tricesimo aut uicesimo faciendis ul' de hiis q̃ p̃sonis sp̄alit̄ nisi forsan id fiat ecce rõne a quocũꝫ legat̃ aliq̃ debet solũ porcõ ecce cathedralis. Nos intẽcõm ĩ eor̃ ratam hñtes ⁊ ipam ↄstitucõm p̄fatam sapiens obs̄uari. firmit̄ ĩhibentes ne in p̄dcis aliquo fraudulent̄ i p̄iudiciũ cathedꝛ ol' ecce p̄ueniatur. Idem. epõ tulleñ.

Cũ a nob. fuit inmaũit q̃ cum tibi p relectacõe lõns debitor̃ duxim' i dulgend ut fructus benefcor̃ q̃ tũ i diocẽ tua uacare ↄtingit tibi liceat bienno retine. q̃ dam a p̃ lĩce gr̃e p̃uiliñ sinist̄ in ĩp̄tacõne restinge molientes asserunt p̃ bendas ⁊ maiora bñficia neq̃ qñ bñficior̃ noie ↄtinni ⁊c̃. Nos g' auct̃. p. declaramus q̃ in lr̃e eiũ p̄bende ac alia bñficia gñali bñficior̃ no mine ↄtinent. Gregõ. x. decano ⁊ sacr̃iste eugolisñ.

Tansmisse tre ↄtinebãt q̃ significantibꝰ epõ ⁊ caplõ ↄcauteñ q̃ q̃ↄgenarius canoicor̃ nũs istitutus i eor̃ ecca nõ poterat obs̄uari. p eo q̃ ñ sufficiebant ecce facultates. uob ↄcomi ĩ man datis ut canoicor̃ ⁊ p̃bendar̃ nũm iux̃ facultates ecce modãtes statueretis eund̃ firmit̄ obs̄uandũ. uos iuenistis p̃ dce facultates ecce ap̃e statutũ nũm adeo excreuisse q' absq̃ eiusdem dilacõne p̃bendar̃ maior' hri posset nũs iead. q' q' ↄstitistis an modacõ uũm lr̃s ũr̃s appositũ eund̃ nũm augmtare ul' minuẽ deberetis. quo circa. c. q̃. si uetes nõ sunt inmite p̃bende. cũ modacõ locũ locũ nõ hẽat i p̃r̃ ⁊ canoicor̃ nũm dimittatis i eod̃ statu i quo hacteñ ↄmosat̄ extitisse i nutuita tem eid̃ ecce ↄũtentes. augmti suor̃ redditũ ↄ nec duxim' alr̃ disponeñd.

Iohes crisostomus. *de regulis iuris.*

Omnes res p quas rubrica. cumq; cas nosat̃ p easdem dissoluitur. Beda

Estote misericordes. Cromer. cordes ⁊c̃. h' loco michi aliud uob sap̃i estimõ ñ ut eandem q̃ dubiũ est quo ãio fiant i meliorem ptem itp̄ tem. q̃ enĩ sc̄ptum est. ex fructibꝰ eor̃ cognoscetis eos de manifestis dcm est ꝗ quid. nõ possunt bono ãio fi. ut stupra blaphemie furta ebrietates ⁊ sĩlia. de qbꝰ uob p̃mittitur iudicare. Idem.

Qui scandalizauit ⁊c̃. utilius scandalũ nasci p̃mittitur qñ ũitas relinquat̃. Idem sr marchum.

Quod nõ est licitũ i lege

[illegible]

necessitatis licitum facit. nam et sabbatum custodiri preceptum est. Machabei tamen sine culpa in sabbato pugnant. sic et laudetur si quis ieiunium fregit egrotus. reus voti non tenetur. Greg. vii.

Quod latenter vel per vim vel alias illicite introductum est, nulla debet stabilitate subsistere. Idem Narbonen. epo.

Olim in templa con[...] in epo cause initio non est a quoquam inchoandum. Stephanus pp.

Nemo multociens [...] quod in sacratis deo rebus et episcopis iniuste agitur pro sacrilegio reputantur, quia sacra sunt et ideo a quoquam violari non debent. Aug.

Si ex timore facit preceptum aliter quam debeat facere, iam non facit. Idem in libro de penitentia.

Si offendit quis in uno factus est omnium reus. Greg. in registro.

Vanus excusationis non potest esse pastoris excusatio si lupus oves comedit et pastor nescit. Lucius iii.

Indignum est et a romane ecclesie consuetudine alienum ut pro spiritualibus facere quis homagium compellatur.

Explicit liber quintus.

Innocentius iiii. in concilio Lugd. de rescriptis.

[illegible]

Cum in multis iur. ar. infinitas [...]

Cum in multis iuris articulis infinitas reprobetur, providimus statuendum ut per generalem clausulam quidam alii que frequenter in litteris iustis inseritur ultra tres vel quatuor in iudicium non trahantur, quorum nomina in primo citatorio exprimat impetrator, ne fraudi locus forsitan relinquatur, sed etiam ea libere possit variare. Idem Innoc. iiii.

Presenti decreto duximus statuendum ne auctoritate apostolica vel legatis ipsius cause aliquibus committantur nisi personis que vel dignitate sint predite vel in ecclesiis cathedralibus seu aliis collegiatis et honorabilibus locis instituti. Nec alibi quam in civitatibus vel locis magnis et insignibus ubi possit valeat iuris copia peritorum cause huiusmodi agitentur. Iudicibus vero qui contra hoc statutum ad alia loca citaverint per eum citati vel citandi ei non pareatur impune, nisi citatio de voluntate utriusque partis processerit. Idem.

Dispendia litium equitatis compendio volentes quantum possumus industria coartari, restitutionem felicis recordationis G. pape predecessoris nostri super hoc editam ampliantes decernimus ut si quis contra aliquos plures personales movere voluerit questiones, non ad diversos iudices sed ad eosdem super omnibus huiusmodi quibus litteras studeat impetrare. Qui vero contrarium fecerit, omni commodo careat litterarum, nec processus valeat habitus per

[illegible]

eosdem. Alias reo si eum per ipsas fatigaverit in expensis legitimis condempnandus. Ceterum quos si eodem durante iudicio auctorem sibi obnoxium dixerit reconventionis beneficio vel conventionis si litteris contra eum impetrare maluerit de iure suo apud eosdem iudices debeat expediri, nisi eos ut suspectos poterit recusare, sub pena si contra fecerit puniendos.

Idem. De electionibus et elect[i] [ti po]testate

Statuimus ut si quis electionem, postulationem vel provisionem factam impugnat in forma, obiciens aliquid vel in personam, et propter hoc ad nos appellari contingat, tam qui opponit quam qui defendit, et generaliter omnes quorum interest et quos causa contingit, per se vel per procuratores ad causam instructos ad sedem apostolicam a die obiectionis iter arripiant infra mensem. Si vero pars aliqua non venerit per xx dies post adventum alterius expectata, in electionis negotio non obstante cuiusquam absentia secundum quod de iure fuerit procedatur.

Hoc autem in dignitatibus, personatibus et canonicatibus observari volumus et mandamus, adicientes ut qui plene non probaverit quod in formam opponit, ad expensas quas pars altera propter hoc se fecisse docuerit plenarie condempnetur. Qui vero in probatione defecerit eius quod obicit in personam, ab ecclesiasticis beneficiis triennio noverit se suspensum. Atque si infra illud tempus propria temeritate ingesserit se divinis, illis ipso iure perpetuo sit privatus, nulla super hoc dispensationis spem aut fiduciam habiturus, nisi manifestissimis constiterit documentis, quod ipsum vero causa probabilis et sufficiens excusaret.

Idem.

In electionibus seu postulationibus et scrutiniis ex quibus ius oritur eligendi, vota conditionalia, alternativa et incerta penitus reprobamus, statuentes ut huiusmodi votis pro non adiectis habitis, ex puris consensibus celebretur electio, voce illorum qui non pure consenserint ea vice in alios residente.

Idem. De supplenda negligentia prelatorum.

Romana ecclesia edictum quod premissum per sententiam publicet ut prelatorum assistentes episcopi ipsius pro commune prosequendis et terminandis eorum causis libere ad Romanam curiam accedatur penitus revocamus. Quod si etiam teneret eidem episcopo pro suis culpis ex eorum consilio assistentes, non tamen ex culpis ipsis eis id non imminent a iure decessum et ad eundem archiepiscopum iurisdictio devolveret eorum, sed alia forte pulsis pena ipsis canonica posset infligi.

Idem. De officio legati.

Romana ecclesia cum unica archiepiscopi rem. in officio alicuius suffraganei sui eorum sententiam exequi non valuit, possit illos qui vices ipsius gerunt in eorum diocesis ipso hoc non astringat, cum non communicet obiciendo officio eidem in crimine qui

[illegible]

[illegible]

ecclesiastice censure districti
one non arceatur propter hoc quod
suum non exercet officium. Etiam tam
quam privati gerendo huiusmodi
vices agunt illo taliter ex
communicato manente si iuris
dictionem receperit ab eodem que
non possunt obtinere vigo
rem. Idem. de officio potes

Statuimus ut iudices tatis iu-
 dicis
conservatores quos plerumque de-lega
concedimus a manifestis ti.
iniuriis et violentiis defen
dere possint quos eis commit
timus defendendos nec
ad alia que iudicialem in
daginem exigunt suam
valeant extendere potesta
tem. Idem. de officio le

Debitum nostri gati.
muneris (?) con
iungitur (?) subiecto
rum quieti dum eorum excu
timus onera dum scan
dala removemus. nos ipsorum
quiete quiescimus et fovemur
in pace. Proinde presenti
decreto statuimus ut ecclesie ro
mane legati quantumcumque lega
tionem plenam obtineant
sive a nobis missi fuerint si
ve suarum ecclesiarum pretextu lega
tionis se vendicent digni
tatem ex ipsius legationis mu
nere conferendi beneficia nullam
habeant facultatem nisi hoc
specialiter eis duxerimus
indulgendum. Quod tamen in
fratribus nostris legationem
fungentibus nolumus
observari quia sicut honoris
prerogativa letantur sic et
auctoritate fungi volumus am

pliori. Idem. de officio iu-
 dicis ordi-
Romana ecclesia et cetera. narii.
Prohibemus quoque ne re
rum archiepiscopi in diocesibus suffraga
neorum suorum foraneos officia
les constituant qui cum metropoli
tanis ne suorum suffraganeorum
ingrediantur diocesis eis ut in
eis pro ipsa audientie iudicent cau
ponant aliud vel aliud ag
ant canonica prohibeant in
stituta. neque enim hoc possunt
illis per alios exercere ne per
quod eis per appellationem delatas
ad ipsos possunt in suorum
suffraganeorum diocesis delegare.
Sic nec eis tales officiales insti
tuere in eisdem qui eorum vice
appellant ad ipsos citationes.
vel inhibitiones faciant seu
compescant in hac parte rebelles.
quia in causis per appellationem devolutis
ad ipsos iurisdictionem iam obtine
nosc̃antur propter quod licite possint
super illis committere vices suas.
non sic autem in aliis in quibus non
exercent appellati committere vices
suas. Ideo non debent aliquos
constituere per citationibus in talibus
causis appellationum et inhibitionibus
faciendis nisi aliud eccl. rem.
circa talium officialium institutionem
de consuetudine obtineat specia
aliquibus de iure consuetudi
ne possunt in rem. pariter con
stitui prohibitiones ne perpeda
tur in causis priusquam ad rem cau
sam appellet sic permittit et iubemus.
Officiales autem rem archiepiscopi quos
dum in sua provincia vel circa il
lam existerint in suffraga
neos suos in eosdem vel suspen
sionis aut excommunicationis pro
ferre sententiam non attemptent.

[illegible]

[illegible]

de officio potestatis iudicis delegati

de officio iudicis ordinarii

Et hoc idem ab officialibus aliorum metropolitanorum erga suffraganeos quibus obvenire vacationem pontificalis officii deferri nolumus: in hac parte precipimus observari. ¶

…ius esse de iudiciis ambiguum non videtur in iudicem delegatum qui a sede apostolica ad hoc mandatum non receperit speciale iubere non posse aliquam partium coram se personaliter in iudicio comparere nisi cum fuerit criminaliter vel ubi pro veritate dicenda vel pro iuramento calumpnie faciendo vel aliqua necessitas coram eo exigit partes personaliter presentari. ¶ De foro competenti.

Romana ecclesia ne appellationis articulo premisso nec alias etiam nullum in ea compilatione extitit remittit. archiepiscopi vel eorum officiales de causis subditorum tam quam iudices, nisi ipsos iudicari de foro consenciant, absque diocesanorum suorum voluntate agnoscunt. neque suffraganeorum etiam subditos ipsorum delegationis suscepte vel simus excepta exequi aut in causis per appellationem devolutis ad eos testimonium non ubi in his tribus de consuetudine optineant preterea compellant. nec in suffraganeorum ipsorum officiales aut archiepiscopi aut archipresbyteri aliorum inferiores prelatos suffraganeis eisdem subiectos, cum in aliud eis contraria consuetudo non tribuat. nec subditos suffraganeorum ipsorum super salariis advocatorum et procuratorum in causis que ventilantur coram eo… gant querelantibus ista presentia interdicimus. ¶ Constitutos non aliarum diocesium super contractibus initis in eorum diocesi ab eisdem nisi inveniantur ibi detrahere coram se non debent invitos. ¶ Quamvis in bonorum possessionem que sibi… etiam alicui copiam sui faciant si eorum auctoritate vocati comparere contempnant possunt missionem facere contra eos vel si forte malitiose se ipsos dum sunt in eorum diocesi occultent ne citatio perveniat ad eosdem deserviendam faciendam in possessionem bonorum que in alia eorum diocesi optinere noscantur. ¶ Sed tunc loci diocesani ad denunciationem ipsorum faciet huiusmodi missionem. nec clericos suos mittat in ad suffraganeorum suorum dioceses pro inveniendis vel recognoscendis testibus coram ipsis. nec eorum nec eorundem suffraganeorum subditos compellant coram se ratione huiusmodi stare iuri. nec potest archiepiscopus in suorum suffraganeorum officiales et subditos pro eo quod vocati ab ipso noluerint querelantibus ista presentia interdicimus ecclesiasticam exercere censuram. ¶

Exceptionem de litis contestatione (de litis contestatione) preemptione seu defensionis cuiuslibet principalis cognitionem negotii contingentis ante litem contestatam obiectus nisi de re iudicata vel transacta seu finita excipiat litigator litis contestationem non impediat nec retardat licet dicat obiector sibi rescripti non…

[illegible]

fuisse obtentum si que sunt
impetranti opposita fuisse
exposita delegato. Idem.

Frequens **de re**
et assidua **stitutione**
nos querela **spolia**
clamitat strepitu quod **torum.**
spoliationis exceptio
nonnunquam in iudiciis maliciose
opposita causas ecclesiasticas
impedit et perturbat. Dum
enim exceptioni insistitur
appellationes interponi con
tingit et sic intermittitur et
plerumque perimitur cause cogni
tio principalis. Ea propter nos qui
voluntarios labores ap
petimus ut quietem aliis
preparemus finem litibus
cupientes imponi et calump
nie materiam amputari.
statuimus ut in civilibus nego
tiis obiectu spoliationis
que ab alio quam ab actore
facta proponitur iudex in prin
cipali processum non postponat.
Sed si in civilibus ab actore
in criminalibus se spoliatum
reus asserat a quo per ipsum infra
.xv. dierum spatium post diem
in quo proponitur quod asserit
comprobabit alioquin in expen
sis quas interim actor ob
hoc fecerit iudiciali taxatione
prehabita condempnetur alias
si equum iudici visum fuerit
puniendus. Illum autem
spoliatum intelligi volu
mus in hoc casu in quo quis
criminaliter accusatur qui
tota sua substantia vel maiore parte
ipsius se per violentiam desti
tutum affirmat et secundum hoc
loqui canones sano cre
dendum est intellectu quod nec
nudi contendere nec
inermes opponere nos debe
mus. Sit enim spoliatus per
minima ut non possit etiam
inodatus. Ceterum inter
scolasticos dubitari utrum
spoliatus actio de spoliatione
contra suum spoliatorem excipiat an
et examinatur debeat indulgi
entia quod restitutionem implo
ret ne forte sic velit excipere
ut omnem accusationem elu
dat quod sit equitati et iuri conso
num estimamus ut si infra
tempus indultum restitutionem non
petierit et cum tamen potuit
non pervenit ad finem non obstan
te spoliationis exceptione
deinceps potuit accusari. Et
ad hoc scimus ut rei per vio
lentam spoliationem agenti super
rebus ecclesiasticis vel ecclesiastico
nullatenus opponatur. Idem.

Actor **de dolo et contu**
qui veniente **macia**
ad terminum ad quem citari
adversarium fecerat non
curavit venienti reo in expen
sis propter hoc factis legittime
condempnetur ad citationem aliam
nisi sufficienter caverit quod termino
comparebit minime admit
tendus. Idem. **de eo qui**
Eum qui **mittitur**
super dignitatibus **in posses**
et personatibus **sione causa**
tui vel beneficio ecclesiastico **rei ser**
obtinendis cum alio **van**
litigat possessore ob pertinaciam **de. etc.**
ausus contumaciam eius rei sue
de iure possessorem statuimus non
mittendum ne per hoc ingressus ad
ea pateat violentus. Sed
liceat in hoc casu contumacis ab
sentiam divina replere presentia

[illegible]

sentenciam ferat ut non obstante diligenter examinato negotio ipsum sine debito terminari. Idem.

Pastoralis. De confessis.

Ut positiones negativae quae probari minime possunt nisi per confessionem adversarii iudices admittere possint si equitate suadente viderint expedire. Idem. De testibus.

Praesentium tibi auctoritate mandamus quatinus in causa que vertitur inter abbatem et conventum sancti Nicolai Andegavensis ex una parte et priorem et conventum de Spaldingis Lincolniensis diocesis ex altera, super eo quod idem abbas et conventus se ab ipsis priore et conventu de Spaldingis possessione vel quasi subiectionis eius prioratus asserunt se spoliatos, et super nullitate quondam compositionis olim inter partes celebratae et aliis litteris ab eisdem abbate ac priore nomine suo et maioris conventus vel maioris et sanioris partis ipsorum recepto iuramento de veritate dicenda in singulas dei et abbatis et prioris ut tam ponendo quam respondendo dicant veritatem quam super positionibus et sub bulla nostra transmissis ipsi sciunt et prout ipsos intelligent in quorum animas iurarunt et postea sigillatim super quolibet articulo in quolibet positione contempto facias a partibus sufficienter ad inveniendum nulla prorsus ab eis super ipsis positionibus contestatione recepta sine iuramento autem sindico utriusque partis quod sciat credat

huius positionibus vel credat tunc in quibus testes et quorum super articulis sub eadem bulla transmissis pars adversa prioris et conventus duxerit producendos ad replicandos et testes alterius partis in causa principali productos quorum nomina in eisdem articulis continentur et eos usque ad kalendas novembris proximo futuri examines. Sed ad instantiam partis interrogatoria que tibi sub eadem bulla transmittimus diligenter primo tamen in persona cuiuslibet testis a predictis abbate ac conventu producti facta singulatim specificatione criminum et aliorum obiectorum sibi in eisdem articulis contemptoris si quos abbas et conventus aliquos testes coram te produxerint contemptum predictos testes ab eisdem priore et conventu producendos in articulos quos ipsi abbas et conventus tibi super reprobatione ipsorum restituerint prioris et conventus in eadem produxerint reciprocos usque ad kalendas februarii primo futuri diligenter examinare procures sub specificatione criminum et aliorum que contra testes eosdem prioris et conventus obiecta fuerint observata prius tamen prestito iuramento a procuratore predictorum abbatis et conventus quod non ex malicia non procedit.

Romana ecclesia. De appellationibus.

Cum is qui appellans procurator vel advocatus in foro iudicum fuerat non recipiatur in testem in instantia ipsa appellati per suppositionem fa

[illegible]

agente pro eo desertas cum iuram
ti sed tunc cum
ipsi cause cum circumstanciis suis
fuit faciendo. Idem. De excep.

Pia consideratione statuit sancta
mater ecclesia ut maioris ex
communicationis exceptio in qua
cumque parte iudicii oppo
sita lites differat et repel
lat agentes ut ex hoc ma
gis censura ecclesiastica ti
meatur: et excommunicationis
periculum euitetur et con
tumacie reprimatur uicium
et excommunicati dum a communibus exclu
duntur: rubore suffusi ad hu
militatis gratiam et reconcili
ationis affectum facilius incli
nentur. Sed humanum sic crescente
malicia quod prouisum est ad
remedium tendit ad nocumentum
dum in causis ecclesiasticis fre
quenter hec exceptio per maliciam
opponitur: contingit interdum differri
negocia et partes fatigari la
boribus et expensis. Inde quia
morbus iste quasi communis irrepsit
dignum duximus communem ad
hibere medelam. Si quis igitur
excommunicationem opponat speciem
illius et nomen excommunicatoris
exprimat sciturus eam rem
se deferre debere in publicam
notionem quam infra octo dierum
spacium die quo proponitur
minime computato probare
ualeat apertissimis documen
tis quod si non probauerit iudex
in causa procedere non postponat re
um in expensis quas auc
tor per hoc diebus illis se fe
cisse docuerit iudicialiter taxa
tione prehabita condempnans.
Si uero postmodum instancia
durante iudicii et probandi
copia succedente de eadem excom
municatione uel alia excipiatur et rei
et tunc probetur actor in sequenti
bus excludatur donec meruit
absolutionis gratiam optinere.
His que precesserunt nichilominus in
suo robore duraturis proviso
ne ultra duas uices hec opponatur
exceptio preterquam si noua excom
municatio de nouo emerserit uel
euidens et prompta probatio
super ueteri de antiqua. Sed si post
rem iudicatam talis exceptio
opponatur executionem impedi
et. Sed sententia que precessit nichilominus
robur debitum optinebit
eo tamen saluo ut si actor ex
communicatus sit publice et hoc
iudex nouerit quandocumque et si de
hoc reus non excipiat iudex
ex officio suo actorem repelle
re non postponat. Idem. De sen
tentia et re
iudicata.

Cum eterni tri
bunal iudicis il
lum reum non habeat qui in
iuste iudex condempnat
testante propheta nec damp
nabis eum cum iudicabitur
illi caueant ecclesiastici iudices
ut prudenter attendant ut in
causarum processibus nichil uindicte o
dium nichil fauor usurpet
timor exulet premium aut ex
pectatio premii iusticiam
non immutet. Sed stateram ges
tant in manibus lances a
pendant equo libramine
ut in omnibus causis que a
genda fuerint presertim in
concipiendis sententiis et ferendis
preoculis habeant solum deum
illius imitantes exem
plum qui querelas popu
li tabernaculum ingressus ad

[illegible]

[illegible gloss]

decium reservabat. ut si eius imperium violaret. Si quis vero autem iudex ecclesiasticus aut ordinarius aut delegatus fame sue prodigus et proprii persecutor honoris contra conscientiam et contra iustitiam in gravamen partis alterius in iudicio quicquam fecerit per gratiam vel sordes ab executione officii per annum noverit se suspensum ad extimationem litis parti quam leserit in dampnis condempnandus sciturus quod si suspensione sic durante dampnabiliter ingesserit se divinis irregularitatis laqueo se involvet secundum canonicas sanctiones a quo non nisi per summum pontificem poterit liberari salvis aliis constitutionibus que iudicibus male iudicantibus penas ingerunt et infligunt. dignum est enim ut qui in tot presumpserit offendere pena multiplici castigetur. Idem. de appellationibus.

Cordi nobis est lites minuere et a laboribus relevare subiectos. statuimus igitur ut si quis in iudicio vel extra super interlocutione vel gravamine ad nos duxerit appellandum causam appellationis in scriptis assignare deferret petat apostolos quos ei precipimus exhiberi in quibus appellationis causam iudex exprimat et cur appellatio non sit admissa vel si appellationi forsitan ex superioris reverentia sit delatum post hec appellanti secundum locorum distantiam personarum et negotii qualitatem tempus prosecutionis indulto. si appellatus voluerit prevenire principales persone per se vel per procuratores instructos cum mandato ad agendum tam hiis quam ceteris ad causam spectantibus accedant ad sedem apostolicam sic parati ut si nobis visum fuerit expedire finito appellationis articulo et de partium voluntate commisso procedatur in negotio principali quantum de iure poterit et debebit hiis que in appellationibus ad diffinitivas sententias interpositis antiquitas statuit non mutatis. quod si appellator que premissa sunt non observet reputabitur non appellans et ad prioris iudicis redibit examen in expensis legitimis condempnandus. si autem appellatus contempserit lex statuti in eum tamquam in contumacem tam in expensis quam in causa quantum a iure permittitur procedetur. Iustum est enim ut in eos [illegible] iura insurgant qui ius iudicem et partem deludunt. Idem.

Legittima suspicionis causa contra iudicem assignata et arbitris a partibus secundum formam iuris electis qui de ipsa cognoscant si eos contingat ipsis invicem convenire nolentibus nec tertium advocantibus cum quo ambo vel alter eorum procedant ad decisionem ipsius negotii ut tenentur. Iudex proferat excommunicationis sententiam in ipsos. sibi ipsi per odium tam per favorem personarum amicus vel vilipendunt quare cum ipsa

[illegible gloss]

[illegible]

plus solito prorogata non procedatur ad cognitionem negotii principalis. ¶ Ex. Volentes quoque morbo huiusmodi diutinam adhibere medelam, statuimus ut ipsis arbitris providentem competens terminus prefigatur infra quem in idem conveniant vel tertium concordent advocent cum quo ambo vel alter ipsorum eiusdem suspicionis negotium terminare procurent. Alioquin iudex extunc in principali negotio procedere non omittat. Idem.

Romana. e. I. cum suffraganeorum Remen. ecclesie suorumque officialium qui generaliter de causis ad forum ipsorum pertinentibus communes supplendo cognoscunt unum et idem auditorium et consistorium sit censendum: ab ipsis officialibus ad dictos suffraganeos nec ab eis ad eosdem interpositam appellationem videatur si de iure ad Remen. curiam appellandum. ¶ Ab archiepiscopo vero aliis inferioribus prelatis et suffraganeis subiectis eisdem eorumque officialibus ad suffraganeos ipsos directe vel ad eandem curiam omissis dictis suffraganeis appellari non alius Remen. ecclesie de consuetudine competat in hac parte. ¶ Cum autem ad prefatam curiam ab eorundem suffraganeorum vel suorum officialium fuerit audientia appellatum: Remen. episcopus qui pro tempore fuerit vel officiales ipsius nullatenus in appellationis causa interposite ante sententiam diffinitivam citent partes, nec etiam eam committant appellationis causa probabili seu legittima non expressa.

¶ Si vero vocatis partibus vel in nullatenus aut non infra x. dies post interlocutoriam vel diffinitivam sententiam appellatum fuisse seu aliquo alio sic fieri non esse per appellationem ad eandem archiepiscopum seu eius officialem devolutum negotium proponatur. idem non prius ipsis constiterit causam ipsam ad eos taliter fore delatam prohibere ne in illa vel ne ad executionem procedatur sententie non presumant. ¶ Quod si obiciatur ex iusta causa seu minus legittima ante sententiam appellationem extitisse interpositam: et ideo non esse appellationem huiusmodi admittendam: nequeunt predicti archiepiscopus et eius officialis prohibere ne procedatur causa: nisi prius appellatione recepta vel emissa extra probabili cognoscere incipiant de causa huiusmodi an sit vera. ¶ Si autem post sententiam in causis aliquis prohibitis ut potest a sententia super manifesto et notorio crimine vel de quo quis in iure confessus extitit promulgata vel consimilibus appellatum fuisse dicatur possunt ne sententia executionem mandetur postquam cognoscere ceperint et utrum recipienda sit appellatio vel non ab eo interposita: inhibere. ¶ In alium quoque qui eam rem de qua interposita appellatione appellatum est fuisse imitetur aliquid post eorum inhibitionem attemptatum: non valeat eorum ratione sibi iurisdictionem aliquam vendicare. ¶ Cum vero is qui ad Remen. curiam super aliquo causam vocem appellationis emittat: in eadem in causis alius ordinarii sui iurisdictione sibi liceat Remen. archiepiscopi vel eius officialis necessario iurisdictionem

[illegible]

ipsam nullus impediant aut eiusdem ordinarii potestate totaliter eximant taliter appellantem. Caveant autem ad eos ab episcopis propter hoc precipue supportari in quibus temporalem iurisdictionem exercent nisi forte de consuetudine aut privilegio seu iure aliquo speciali sic appellandi ad alium appellari. Sententias quoque interdicti suspensionis seu excommunicationis in appellantem ab eo a quo appellatur postmodum promulgatis nullatenus non vocatis partibus et de appellatione legitime cognitor revocent aut denunciant nullas esse. Cum autem ad remissionem archiepiscopi ab audiencia suffraganei sui super aliquo causa fuerit ante sententiam appellatum: idem archiepiscopus postquam de appellatione cognito constiterit eam iniquam vel non rationabilem extitisse causam ipsam ad eundem suffraganeum remittere non postponat.

Innocentius iiii.

Romana de cen. et s. statuimus sibi ... ut quilibet et pro archiepiscopus suam non curato lens visitare provinciam prius ecclesiam suae capitulum ac civitatem et dioecesim plane visitare procuret nec sic solum erga maiorum ecclesiarum set et minorum nec clericorum tantum sed et populorum visitationem intentus et si commode vel absque difficultate accedere ad unam quamque non potest de pluribus locis ad unum locum congruum clericos vel laicos studeat convocare ne sui visitatio postponatur. Deinde vacet ei per totam provinciam vel eius partem visitationis officium exercere civitates et dioeceses suffraganeos suos et eorum subditos cathedrales et alias ecclesias capitula monasteria ecclesias et alia religiosa et pia loca clericos et populos libere visitando ac procurationes a locis tamen recipere visitatis. Ex quo tamen aliquam ipsius dioecesim visitare cepit numquam postea sive totum sive partem eius visitaverit revertatur causa visitationis ad illam priusquam omnes reliquas ipsius provinciae dioeceses in toto vel in parte quas secure visitare potuerit semel dumtaxat ab eo fuerint visitatae. Quod si forsitan eadem dioecesis vel aliqua ecclesia ibi plus aliis indiguerit visitatione tunc aliarum visitatione intermissa redeat ad eandem si alicui dioecesi non requisitus extiterit vel de omnium aut maioris partis episcoporum eiusdem provinciae processerit consilio et assensu ad quorum dioeceses per nos ex ... relevant ne animarum periculis aliquorum negligentia ... vero visitationem in his difficultatem habuerint archiepiscopus super hoc licentiam a sede apostolica postulet et obtineat. Postquam autem semel omnes provinciae dioeceses visitaverit licitum sit ei prius tamen suffraganeorum suorum requisito consilio et ipsi assumptione super hoc habita coram eis quos in scriptis redigi volumus ut possint alias eum non visitatione per eam iterare provinciam iuxta modum superius annotatum. Et si non invenerint in hac

[illegible]

suffraganeorum ipsorum assensus
etiam super procurationem ad
hibendo in impositionibus vi
sitationibus illas ecclesias eos
quorum clericos et populos
prius visitet qui non fuerant
ab eo in prioribus visitati nisi
magis sit aliis visitationibus
officium opportunum. Sane in
impensurus officia proposito
verbo dei quaerat de vi
ta et conversatione ministrorum
in ecclesiis et locis aliis divino
cultui deputatis ac de ceteris
quae ad officium ipsum spectant
absque coactione et exacti
one quibuslibet intendat ad ip
sorum emendationem per salubria
monita nunc lenia nunc
aspera iuxta datam sibi
a deo prudentiam diligen
ter intendens. Quod si de aliquibus
orta fuerit infamia, quod eos
ordinarii ipsorum vel superiores
solemniter inquirant de
muneribus et si viderit expedire.
Notoria vero crimina quae ex
aminatione non indigent
cum super eis nihil notari
possit ordinariorum neglige
ntia eorum de iure corrigat et
poenam prout debitam infli
gendo. Procurationes autem
recipiat sive quae est in memori
bus constitutionibus; illam tamen vel
pecuniam ipse vel aliquis
de familia sua ratione auctoritatis
officii aut consuetudinis
seu quocumque alio modo eorum
nomine sint in victualibus tamen
recipiat moderatas expen
sas. Caveant insuper ne ipse
vel quisquam suorum aliquid munus
quod etiam sit et quantitatis offe
ratur praesumat accipere in

non quae sua sunt videatur
quaerere sed quae Iesu Christi. Quod
si secus fuerit praesumptum recipi
ens maledictionem incurrat et
a qua si non duplum restituat
liberetur. Volumus enim
in his fraudem quibuslibet
penitus evitari. Hanc autem
visitandi formam ab uni
versis episcopis aliisque praelatis
ordinario iure suo subditos
visitantibus plene observa
ri praecipimus salvis super
hoc rationabilibus et appro
batis religiosorum consuetu
dinibus et regularibus insti
tutis. Idem. De homicidio

Pro humani generis redemp
tione de summis cae
lorum ad ima mundi descen
dens et mortem tandem subiens
temporalem dei filius Iesus
Christus ne gregem suum glorio
sissimi pretio sanguinis re
demptum ascensurus post
resurrectionem ad patrem
absque pastore desereret ipsius
curam beato Petro apostolo et
ut sue stabilitate fidei ceteros
in Christiana religione firma
ret eorumque mentes ad salu
tis opera sue accenderet devo
tionis ardore commisit. Unde
nos eiusdem apostoli effecti dispo
nente domino licet immeriti suc
cessores et ipsius redemptoris
locum in terris quamquam indigne
tenentes circa gregis eiusdem
custodiam solicitis excita
ti vigiliis et circa salutem vigili
attentione cogitationis in
tendentes submovendo nociva
et augendo profutura debemus
ut excusso a nobis negligentie

Romana ecclesia

[illegible]

Romana eccl'ia · subditos · licet remensis ar
chiep'us mittat aliquos p' p'uinciam suam pro

collecta facienda ad opus fabrice non tn̄ pos-
citare subditos suffraganeor' ip'ius eccl'ie s' tesse
rentes q̄r qui nolunt s' parere ut compareāt
coram arch'o
ul' eius officia
li cū n̄o sit
eis obsequēti
di omnino īm
nē inuicē ·

sompno ini[q]' cordis oculis
oculis diligencia sedula
uigilantibus animas ip'as
deo lucri faciē sua nob' cōpa
te gr̄a ualeamus cum ergo
ii qui sic horrenda ī hum
anitate detestanda q' sem
cia mortem faciunt alior'
ut ip'os faciant passisinos
occidi sic nō solum corpor'
s' mortem procurent animar'
nisi eas eruberans gr̄a di
uina p'ueniat ut sint armis
sp'ualibus p'muniti ac om
nis potestas a dn̄o tribu[t]a
fad iusticiā recti[q]' iudici
um exercendū nos tanto p'
iculo uolentes occurrere
animar' et tam nephar[i]os
p'sumptores eccl'astice cam
inadu[er]sionis mucrone fe
rire ut metus pene meta
hui' p'sump[ti]o[n]is p'ium existat
p'stum cū nō nulli magna
tes talit' p'imi formidantes
coacti fuerint securitatē ab
eorūdē assisinor' dn̄o impe
trare sic q' ab eo nō absq' t'
ab eo [?]untatis obp'bio quo
dam modo redim[er]e uitam
suam, sacri app'bacōne [c]onsti
tuimus ut quicū[n]q' p'nceps
p'latus seu queuis alia eccl'ia
stica secularis ue p'sona q̄
piam xp'ianor' p' p'dc̄os assisi
nos interfeci fecit ul' man
dauit q̄ q̄m exhac mors t'
forsitan nō sequtur aut eos
receptauerit aut defenderit seu
occultauerit excōis ul' dep'ō
nis a dignitate · honore · or
dine officio et b[e]n[e]ficio incur
rat s[ente]n[ti]as ip'o facto et ista lib'e
aliis ab hiis ad quos eor'
collo p'tinet cōferat sic et cū

sius bonis omnibus mun
danis tanq̄ xp'iane reli
gionis emulus a toto po
pulo x'ano p'petuo diffida
tus et p'ō p'babilibus cōstiter
argumentis aliq' scelus tā
execrabile cōmisisse nulla
tenus alia excōis depōis
seu diffidacōnis adu'sus
eum s[ente]n[ti]a requirat. Ide.

Romana de
eccl'ia et · penis · li. x.
licet archiep'us remensi ar-
chiep'm suam p'uinciam uisi
tanti eos que tunc ē ur'
familie sue aut aliis quos
p'p' hoc p' eandem p'uinciā
dirigit et q̄ndo ad cōsuu[i]
conuocat eos qui nunciis
suis q' p' illo ul' alias p'
p'uinciam ip'am sua debi
ta iurisdicōne utendo trā
mittit iniuriari p'sumunt
si hac occōne in hiis im
pediatur iurisdicō p'uincia
hui' dum in existat noto
ria ip'a auctoritate p'uin
cialis ampli' sibi debent
e[cc]l'e consuetudine cōpete[re]
noscatur sibi et metropoli
tanis aliis in suis p'uin
ciis dum sic nullis iur'
dicōem exercent puniendi
manifestas et notorias
offensas tunc easdem t'
illatas ul' suis ē si deinde
impediri iurisdicōne hui'
nō contingat libera sit de iua
sp'ali confessione facul
tas. Idem. de penitentiis

Romana et remis
na eccl'ia sfiomba. li. x.
et questoribus aut
fabrice remen et archiep'i rem̄
seu eius officiis citandi

nec ē possit
archiep'us illos
citare p'p' hoc
cum in sub
ditis suffra
ganeor' nul
lam h't iurdic-
cōem · et ita fine

mandati di
ligenter sunt
obseruandi ·
· s · de cens'
cum dilecta
cum suis concor · et carentia tunc poss' illos mone
re ad opus fabrice romensis de bonis suis
conferant · dum hoc sp'o sit uolumtariū qm̄
nem · cōcilii genal' s · e · t · cū ex eo · ad si · 5 ·

Solet a nonnullis. Post appellationem in hiis duobus casibus videlicet cum quis dicat se excommunicatum esse post appellationem legitimam vel intollerabilem errorem in sententia excommunicationis fuisse patenter expressum. Romana non ecclesia tales consuevit absolvere ad cautelam. ut e. ti. per tuas. et c. nos [illegible] per hanc constitutionem statuitur ut cuilibet absolutionem petenti coram quocumque iudice ad cautelam

Cum impetratis dilationibus [illegible] ad absolutionem optinendam [illegible] dicto capitulo octo dierum [illegible] super illo termino xv. dierum [illegible]

Absolutio conceditur [illegible] si talis excommunicatus non petat absolvi [illegible]

Illum post appellationem sententiam processisse vel intollerabilem errorem in sententia fuisse patenter expressum

suffraganeorum ipsius ecclesie subditos quos idem questores sibi resistere aut nolle parere duxerint ut supra dictum compareant coram ipsis ne quod tribuant potestatem ac subventionem ipsi fabrice faciendo possint eosdem suffraganeos et alios Christi fideles remissionibus pro tale caritative movere in concessionis vero indulgentiis non excedit terminum a se statutum consilii generalis. [c.] Solet a nonnullis dubitari an eum quis per superiorem postulat ad cautelam dum in se latam excommunicationis sententiam asserit esse nullam sine contradictionis obstaculo munus ei debeat absolutionis impendi. Et an ab absolutione huiusmodi is qui se offert in iudicio probaturum se post appellationem legitimam excommunicatione nodatum vel intollerabilem errorem in sententia fuisse patenter expressum sit in actis excepto probationis huius articulo evitandus. In primam quidem dubitatione sic statuimus observandum ut petenti absolutio non negetur quamvis in hac excommunicator vel adversarius se opponat nisi eum excommunicatum pro manifesta dicat offensa in quo casu terminus octo dierum indulgebitur sic dicenti ut si probaverit quod opponit non relaxetur sententia nisi prius sufficiens prestetur emenda vel competens cautio de parendo iuri si offensa dubia proponatur. In secunda vero questione statuimus ut is qui ad probandum admittitur pendente probationis illius articulo in actis quidem ut auctor in iudiciis actor tantum vitetur extra iudicium vero in officiis postulationibus electionibus et aliis legitimis actibus in dicto minime admittatur. [c.] De

Cum medicinalis sit excommunicatio non mortalis disciplinans non eradicans dum tamen is in quem lata fuerit non contempnat caute provideat iudex ecclesiasticus ut in ea ferenda ostendat se prosequi quod corrigentis est et medentis. Quisquis igitur excommunicat in scriptis proferat et causam expresse conscribat propter quam excommunicatio profertur. Exemplum vero scripture huiusmodi teneatur excommunicato tradere infra mensem post diem sententie si fuerit requisitus super qua requisitione fieri volumus publicum instrumentum vel litteras testimoniales confici sigillo autentico consignatas. Si quis autem iudicum huiusmodi constitutionis temerarius violator extiterit per mensem unum ab ingressu ecclesie et divinis officiis noverit se suspensum. Superior vero ad quem recurritur sententiam ipsam sine difficultate relaxans latorem excommunicationis ad expensas et omne interesse condempnet et alias puniat animadversione condigna ut pena docente discant iudices quam grave sit excommunicationis sententiam sine

Postulat ad cautelam [illegible]

Per manifestam. id est notoria tribus modis dicitur notorium [illegible]

Cum medicinalis. Hec dicitur [illegible] Corrigentis. [illegible] Corrigentis. [illegible] ut vita hominum corrigatur [illegible] [illegible]

[illegible]

mansit ante de vita summa re: hoc eadem in suspensionis et interdicti sententiis volumus observari. Caveant etiam ecclesiarum prelati et iudices universi ne procedant suspensionis sententiam aut penam: quod si contigit eos sic suspensos divina officia exequi sicut prius irregularitatem non effugient iuxta canonicas sanctiones: super qua non nisi per summum pontificem poterit dispensari. Idem.

Statuimus ut nullus iudicum participantes excommunicatis ab eo in locutione et aliis quibus ligat participantes excommunicatione maiori excommunicatione presumat simul constitutionibus contra illos legitime promulgatis qui in crimine presumunt participare dampnato: quod si excommunicatione aliis quibus participans labitur in minorem excommunicationis fortius involvitur poterit in hoc post commonitionem canonicam huius participantes excommunicatione lata non teneri: cum sufferre penam legitimam poterunt formidare. Idem.

Quia periculosum est episcopis et eorum superioribus propter executionem pontificalis officii quod frequenter incumbit ut in aliquo casu interdicti vel suspensionis aut excommunicationis incurrant sententiam ipso facto nos deliberatione provida duximus statuendum ut episcopi et alii superiores prelati nullius constitutionis occasione sententie seu mandati prelati incurrant sententiam huiusmodi nisi in eis de episcopis et eorum superioribus expressam mentionem fecerit. Hinc quod addicimus sanctionem ut in illo constitutione solita non in his que nuper a nobis dantur promulgata fuisse constitutum ut tamen aliquis se officii iniudicio prestatum se post appositionem legitimam excommunicationis sententia innodatum pendente provocationis articulo in his que extra iudicium agitantur electionibus postulationibus officiis ac aliis legitimis actibus non debeat evitari. Ad episcopos et archiepiscoporum sententias minime extendatur sed illud obtineat in futurum quod olim in talibus extitit observatum.

Romana. Idem.

Ecclesia etc. Cetum interdicti suspensionis vel excommunicationis sententias latas ab officialibus archiepiscoporum seu quibuslibet aliis iurisdictionem habentibus suffraganeorum remensis ecclesie subditis remen. archiepiscopus et eidem officiales omissis ipsis excommunicationibus non relaxant salva contraria sibi consuetudine si quam habent per excommunicationem sine autem. archiepiscopus suique officiales generaliter promulgate subiectos eorum iurisdictioni archiepiscopi tamen ligant etiam nec in specie nec in genere pro culpis et offensis propriis vel presentibus excommunicationis sententias absque competenti et monitione premissa promulgent et si quod presumpserint iniustas noverint et illas ca-

[illegible]

[illegible]

de quibus hoc, et xcvi. di. cum epi. et in aliis multis concor. et s. de of. de. c. i. In hiis autem que pertinent ad executionem pontificalis officii impeditur officium eorum per suspensionem ipsorum xi. q. iii. si quis presbiter. et c. si quis episcopus. i. con. et s. de excess. prela. tanta. et s. eodem. ples ordines que penam suspensionis imponit prelatis ipso facto a qua pena per istam constitutionem eximitur episcopi et alii superiores. s. de solu. c. ii. et s. e.

V. Iniustas. per hanc textum probatur expresse quod sententia excommunicationis lata contra formam illius constitutionis sacro. si clerici cum causa non tenet. xi. q. iii. sententia. alias si non tenet non dicit nisi ista iustitia nouiter est illas ...

uerint: et ne tales sententias siue specialiter siue generaliter aliquos pro futuris videlicet si tale quid fecerint vel etiam pro iam commissis sub hac forma si de illis infra tales terminum minime satisfecerint: proferre presumant: nisi mora excludenda satisfactione vel culpa seu offensa precesserint quibus merito ad iniungenda satisfactione huiusmodi et talis pro ipsa sententia iudicari valeat rationabiliter quam in ipsis sententiis exprimant etiam. Sub sit universitatem vero vel collegium proferri excommunicationis sententiam penitus inhibemus: volentes gravium maturitate periculum quod exinde sequi posset cum nonnunquam contingeret innoxios et sententia huiusmodi irretiri: sed in illos dumtaxat de collegio vel universitate quos culpabiles esse constiterit promulgetur.

Idem.

Si tectis literis vestris electo absolutionem excommunicatorum nos in eis dubitare perspeximus: que esset modica vel levis iniuria. Electo quia sic loquitur decretali absoluendi continuimus potestatem ad quam cum iure pertinet sit quod scilicet quid nobis parti possimus. Tenendus. levem vel modicam iniuriam intelligentes que modica percussione vel impulsione pugni palme vel manus pedis vel lapidis aut baculi si est ad levem non mutilationis membri fractio dentis. decapitationis non modica effusio sanguinis non processit. nec etiam si levissima causa actis. vel unguis percussione sanguis exierit tunc sustinere iniuriam perpetrantur: ut ipsis lex sit absolutione talium abstinendo cum non solum ipsum factum verum et facti qualitas per circumstantias iudicandi vel modos etiam lex diligentius attendat. Et ex ipsis locis. distantiis iudex et persone quam sit levis vel modica grauis et enormis iniuria manifestius cognoscat. Loco quidem. ut si in foro vel ecclesia vel coram iudice vel coram rege vel prelato vel in ecclesia vel coram multis vel in aliquo loco publico alicui iniuria inferatur. Persone uero. si magister iudex vel magistratus dominus vel prelatus pater aut patronus vel aliquis in dignitate constitutus ab inferiori vel humili contra iuris normam iniuriam patiantur: per hoc idem que et alies sunt vel.

Idem.

Cum inter venerabilem fratrem nostrum .. archiepiscopum ex parte una et ipsius suffraganeos ac dilectos filios tam cardinalium quam aliarum ecclesiarum capitula nec non abbates et conventus monasteriorum provincie sue ex altera super diuersis articulis questione pendente nos diffinitivam super premissis diuersis sententiam promulgandam et nulla que determinata per sententiam huiusmodi extiterint fecimus postmodum specialiter vel ... volentes ea deinceps actis observari universitati nostre papalis

... in genere intollerabilis error esset ex quibus ... ex iudicum. sed in hiis duobus articulis admittebatur ad probationem eorum ... xi. q. iii. si episcopus forte ...

Romanos non relaxent. no. quod superior non debet relaxare sententias latas a suis subditis ...

cum etiam reges tribunal ... post excommunicationem ...

Dilecto filio ... de homicidio ... De penis ...

no adeat habeat recursum ad spiritualem. et sic quodam modo utroque gladio alter indiget alterius adiuvante potestate. et ideo dicit quodam modo quia indiget non quod utrorumque gladio uti cum potestates distincte sint. et una potestas non sufficit alteri potestas exigente necessitate alterum adiuvet. xcvi. di. cum ad verum. et g. de off. or. qui in presbyterum i. fi. cum suis concor. Et iste decanus necessitate exigente ad spiritualem defensionem habuit recursum. iniuria ...

tradicione cum suis concor. de hoc dic. ut . i. c. predco. quod autem ... proponentem quam fuit executor ... impedire ... que postquam impedire collationem epi. et car. ... no ... impedimentum ... ad ... de capitulo ipso ecclesie. Si. g. de supplen. eam te. ex hoc videbatur quod ... fuit ... non potuit ...

[illegible]

ea scripta in aliis iudiciis vitavimus et si solus ea sub certis titulis, prout in pagina presenti distinguimus, inseri facientes, huiusmodi vero diffinitiva sunt.

Nos qui per quondam epistolam fe. re. G. pp. IIII. requirere s. rubricam de confessis i. statuimus. **de concessione prebende.**

Dilecto **de eccle.** filio an. **non vacantis** decano capellano **nostro.**

Diamancis. et gerentes pacem et pro ipsius viris ecclesiasticis velle simus appetimus ad sedandas lites et discussiones que interdum inter ipsos emergunt libenter studium impendimus oportunum ut et tediosi labores sumptusque superflui caveantur, ac saluo cuilibet iure suo caritatis in eis vinculum perseveret.

Sane vacante olim carnotensi ecclesia nos dilecto filio Ri. de Malolono viris litteris decoratis mandavimus ut dilecto filio dracono clerico nostro conderet de bona prebendam vel dignitatem curam non habentem animarum annexam quam idem D. duceret acceptandam si tunc in ipsa vacaret ecclesia vel quam cito eam vacare contingeret auctoritate nostra conferret resistens ei prebendam vel dignitatem sibi donacionem a prelatione ipsi clerico domino conferendam decernentes irritum et inane si secus de illa contingeret attemptari. Verum vacante ipso sitam quam quondam. G.

in eodem obtinuerat ecclesia. ve. fr. noster carnotensis episcopus ad quem ipsius dispositione collatio pertinet dilecto filio nostro. G. sancti eustagii diacono card. conferendi tibi eam per suas litteras tribuit potestatem.

De rebus eccle. [D]ominum **alienandis** **vel non.** dictus vero archidiaconus eadem vero prioratus decimas illi ecclesie restitui non deberi proferens in medium ordinationem quondam episcopi cenomanensis de consensu capituli sui factam ut alia continentem quod idem episcopus attendens provectus archidiaconatus cenomanensis ad eo forte tenues et exiles quod nec sufficiebant ad ipsius onera supportanda prefatas decimas archidiaconatui accessit et quia concessione huius predicta ecclesia cum vacaret ydoneo defensore caruit qui prius sibi ab eodem episcopo debuerat deputari quia tractatus sollempnis et diligens qui in talibus concessionibus presertim et alienacionibus rerum ecclesiasticarum exigitur non fuit habitus in eadem ordinacione concessionem ipsam pretium cum eandem necessitas que fieri non debet vel utilitas non sub eccl. de f. n. gallo decanum non valere dicis decimas ipsi ecclesie tanquam pertinentes ad eam sententialiter adiudicare curantes.

Innocen. iiii. **de privile**

[U]olentes **giis. et** [U]ubtatem que non nullis. ap. sedes privilegio exemptionis in

[illegible]

vim ecclesie dare alii ecclesie ... [illegible]

dulsit sic integram observari ut illam alii non infringant et ipsi eius limites non excedant, declaratione praesenti diffinimus quod quantumcunque sic exempti gaudeant libertate, nihilominus tamen ratione delicti sive contractus aut rei de qua contra ipsos agitur rite possunt coram locorum ordinariis conveniri, et illi quoad hoc suam in ipsos iurisdictionem prout exigit exercere. ¶ Non ergo [illegible] omnino in his commodo libertatis non utitur, quin nec coram ordinariis ipsis, si sit in loco exempto commissum delictum vel contractus initus aut res litigiosa, nec ubi domicilium habitant, si alibi delinquant vel contrahant aut res ipsa consistat, conveniri possunt aliquatenus super istis neque diocesanorum praetextu locorum diocesanorum sive ubi deliquerint vel contraxerint aut res ipsa consistit, in eum convenire [illegible] tendi eos illuc ubi ipsis [illegible] pendeant in iurisdictione vel habitant aliquam potestatem, salvis nihilominus casibus aliis in quibus de episcoporum iurisdictione sub esse canonica per [illegible] instituta. ¶ Et idem ipsum decernimus contra illos quibus ut non nisi sub uno certo iudice teneantur de se conquerentibus respondere a sede apostolica privilegio est concessum.

¶ In eos autem quibus ne interdici, suspendi vel excommunicari a quoquam valeant a sede apostolica est indultum, sicut sunt religiosi quam plures in quorum privilegiis continetur ne quis [illegible] exercere [illegible] monasteriorum suorum monachos pro illa causa ullo loco interdicere, suspendere vel excommunicare praesumat, eorum ordinarii iurisdictionem quantum ad ista ubicunque illi fuerint penitus exercere non possunt, nisi forsan ipsi monachi ad monasteria suorum prioratuum ordinariis eisdem subiectos, ut regerent illorum regimini, vel in eis tamquam priores locorum ipsorum monachi residerent, fuerint destinati. Tunc enim eos ibi libere possunt et ab eadem monasteria revocari, ac tamen illorum qui ipsorum prioratum monachi reputentur, cum enim non sit inconveniens aliquem ubicunque locorum [illegible] monachorum unius alteri sub eo monasterio vel ab illo noscatur dependere, vere tamen illorum prioratuum dicti ordinarii sua iurisdictione in ipsis et quoad praemissa quamdiu morantur inibi licite uti possunt.

Clemens .iii. in c. Lugd. De [illegible] ob [illegible] ligatione.

Clemens [illegible] per illa verba privilegii [illegible] les et proprios ecclesiae Romanae filios nos recepimus dictos fratres exemptos non intelligi, et ipsos ex illos in ipsos eiusdem ecclesiae filios fuisse receptos, quod ab alio quam Romano pontifice vel legato ab eius latere destinato interdici vel excommunicari non valeant declaramus. Tunc locum desertum in praemissis intelligimus qui non habitatus nec cultus ultra memoriam hominum secundum indulgentiam huiusmodi est sub Sarracenorum potestate detentus, censentes et ecclesias in talibus desertis a fratribus ipsis constructas seu [illegible]

sunt exempti que sunt illa que pertinent ad .l. iur. dioc. V aliud preiudicium quod preiud. preiudicet declaratiom. s. de decimis.
ius diocesanam. l. go. l. iur. de dilis. plene no. s. de ex multiplici. l. s. de offo. ord. duobus l. s. et. nec ignobili.
offo. ord. dilecti. l no. nigg. iug. bz consistit ... declaratio facta fuisset presentibus ptibz tunc de necessitate haberent
l. prestis epozum. ut de. in no. prec. dec. dilecti l ... stare declarationi. s. e. t. in hys ii ondiscent in iudicio.
dur libertate gaudere qui quantum ad istas leges ep... iam declaracionem ... quod non debet ualere aliquid racionabile ut
subsunt preuilia luci. l alex. non habent in opilo... ... cum est. l sic planum est quod hic dicitur. b.
ista l ualent hoc cap
in intelligendo preuib
a que dant alicui
plenam libertatem
nullus capitulis lib
ertas expressis. l. r.
hec cum capla libertat
as exprimunt in a
liis omnibus remanet
isti fratres cum sint
ecclesie immediate
episcoporum. ita quod pos
sunt sub ipsis dioc.
conueniri. l ven
de. l do de aliis que
non sunt expressa in
preuilegiis intelli pot.
quas s. eccl. con
struendas. petita
licentia preuil. construen
di a sede ap. quia
alr noua ecclesia con
strui non dicitur s. sine
licentia pp. uel saltem
diocesani epi illius
loci. l ex quo quod dicit
petita licentia a sede
ap. uidetur quod pp in man
ibus reseruauit sibi
hanc licentiam. sic s.
de preben. de multa
iure. al non sufficit
licentia diocesani. epis
presententur.. qui
examinent etiam
illos an sint ydonei
l ad regimen cu
rarum animarum que
committuntur eis per episcopos
in quorum diocesibus
ecclesie constructe sunt
l ostenduntur ab eis
dem. l sic patet quod fratres
isti non sunt exemp
ti cum ratione plebium
presentent cleri
cos epis ut ab eis
recipiant curam
animarum ratione popu
li. l. hec. mo exemp
ti essent isti fratres po
pulus cum illarum
ecclesiarum sub episcopis
et ipsis cum ecclesia
sit exemptus. s.
de preuil. expt. ac lit
tere plebes l. pp.
qui subiecti sunt
epis. l ipso dicta ali
arum ecclesiarum presen
tandi sunt epis.
ut ab ipsis ratione populi curam recipiant animarum. l ita si
ibi fratres sunt exempti in quibus cum ipsis tamen non est exemp
tus. ut hic dicitur quia ecclesia cum suo populo est exempta. ut
s. de preuil. expte. l ostendi. b. conuentibus. prochialium
ecclesiarum sui ordinis. quibus ecclesie iste subsunt tanquam
plebibus suis. a quibus. conuentibus quarta uel tertia decima
rum nullatenus exigatur. moderatione condigna. modera
tio. non est hic quia fratres isti etiam decimas recipient de no
ualibus l laboribus personarum quas credo ipsum istum hec con
cilium generale. s. de possessionibus quas acquisierunt post con
cilium generale soluent integre decimas. quia nullus ces
sat preuilegium. s. de decimis. c. nup. l ius ecclesiasticum sua
tur prochialibus ecclesiis. l episcopo diocesano. ut hic dicitur. l i
predicta dec. nup. aliis defensionibus. per hoc est declaraco
nem non fit preiudicium ptibus cum talis declaratio facta non fuit
presentibus ptibus que contra ipsam aliquid racionabile proponerent
l si necesse esset probarent. l id non preiudicant eis domino defen
siones aliquas dant contra talem defen declaracionem. puta

construendas in eo plena li
bertate gaudere ut secundum indul
gentiam uicti uel ab ipsis l
legis diocesane nomine ua
leant per episcopos exigi sine preuile
gium alex. iur. dec. uel excom
suppositum. quod si in locis huius
modi fratres habent potestatem
petita a sede apostolica. licentiam
construendi easque cum suis
plebibus per suos clericos gu
bernent l eosdem qui ratione
plebium examinandi episcopis
presententur ut ab eis curam
recipiant animarum l cui plebes
episcopis sunt subiecte. decimam eidem
fratres decimas de laboribus
l nouallibus suis quas propriis
manibus aut sumptibus ex
colunt et aliis bonis sibi
a deo prestitis conuentibus cle
ricorum ordinis sui a quibus l
quarta uel tertia nullatenus
exigatur cum integritate
persoluant salua moderacione
concilii generalis. In aliis
eorum possessionibus iure dei seu
quolibet alio ecclesiis paro
chialibus diocesano episcopo re
seruato. ¶ Hoc declaracionem
autem huius nolumus aliis defen
sionibus seu iuribus parum
derogari. de exceptione p.
D Ilectus filius Bene
dictus capellanus noster
nostro quod iam metuimus
causam. proponebatur itaque
pro parte tua quod cum decanus prepositus
turam cum uacabat tibi per
eum qui eum fere ipsam po
terat collata fuisset collatione
huius canonica existebat l
maxime cum nulla personam
ipsam que illam impedire
posset in huiusmodi precessisset.
¶ Dicebatur autem pro parte altera quod
cum premisse tunc sede carno
tensi uacante fuissent in
capitulo publice acte per fratrem
eius tunc decanum capituli ipso esset
ubique presens existentem igno
rare non potuit mandatum
apostolicum super conferenda in
memorato. d. prebenda uel
dignitate sine cura quod ipse
duceret acceptandam cum pri
mo in ecclesia ipsa uacare taliter
fuisset directum et sic per conseq
uens facultatem sibi esse
sublatam conferendi huius di
gnitatem ipsam quod uidebatur quod
nec presentem parui personatum
personaturam curam non habentem
decanatum eam quod primo
post mandatum apostolicum in ecclesia
predicta pro uacauit potuit tali
cui persone conferre presertim
cum iam decanus prefatus eodem
publicato mandato mox
prefato. d. prebendam uel di
gnitatem curam huius non
habentem qui primo in eadem
ecclesia uacaret contingeret contu
lisset. ¶ Nec causam ut alle
gabatur potest posse potestatem ipsi
episcopi ignorancia in hac parte.
¶ Nam si alicui a sede mandat
quod excolitam non possit ua
cando forsan suus igno
ret ex non tamen propter hoc eius
ligatus sententia si quam per
feratur in eundem. Sunt
iter si alicui conferendi prebendam
dam aliquam tribuat
a sede apostolica potestas ex hoc
ipso inducitur quod sit quod episcopo con
ferendi tunc eam penitus
interdicta facultas nec obsta
ret si forte obiceretur quod lex
seu constitucionem mandatum

at
ipse
re for

q m
c cu
sunt

nullos constringunt ubi pro-
ad noticiam peruenerit eorundem
aut nisi post tempus quod
ignorari minime debuis-
set. quia in priuilegiis et indulgen-
tiis seu concessionibus specialibus
secus existit in quibus suffi-
cit quod ad illorum quibus conceduntur
noticiam peruenerint ut patet
cum indulgentia alicui quod
excommunicari nequeat sicut su-
perius est expressum et quando
cum tribuatur alicui potes-
tas conferendi prebendam uel
personatum dubio cui concedi aliquid
speciale. ¶ Adiciebat insuper
quod cum sententia statim arceat igno-
rantem quando si contra prela-
tum aliquis absentem depositionis
sententiam proferatur contractus
quos inierit ignorans post-
ea ut prelatus nullum robur
optinent firmitatis quia in
super predictis litteris irritis decer-
nimus et inane. quicquid super hiis
prebenda uel dignitate contra nos-
trum attingeret attemptari
mandatum collato quamuis
idem episcopus post talem sententiam descri-
sione illud ignorauerit si-
ue non de prefata prepositura pro
se uel paruum fecerat: non ua-
lebat. ¶ Ex parte uero tua
existit replicatum quod hec
de uel priuilegiis et indulgentiis
equitate suadente debuit
intelligi que uim suam
habet motiuum ad illos
quibus conceduntur peruenit. ex
quorum tenore liquido noscitur
post quam talia data ea fuerint inten-
cio concedentis ut potestati ali-
cui concedatur quod excommunicari non
possit ex hoc enim euidenter ap-
paret alius excommunicandi eum

ad optatam esse penitus faculta-
tem. Non sic autem si alicui con-
ferenda prebendam siue certam
siue incertam tribuatur potes-
tas. Non enim tunc esse uidetur
tribuentis intencio ut prebenda
ei ad cuius donacionem prebenda
ipsa pertinet conferendi possibi-
litas adimatur nisi prius ille
sibi notificet. quod eam ue-
lit per hanc potestatem conferre aut
ei collacionem interdicat nisi postquam
ipse notificauerit talem potes-
tatem non fore concessam uacaui
dedicat et irritum si secus de
ipsa presumat. Cum alii illi et
amplior non detur potestas
quam romanus pontifex habeat in
hac parte sic per eam quam optin-
et ipse romanus pontifex
facultas conferendi beneficium
uel prebendam nisi suam in
hoc insinuet uoluntatem
alicui non auferetur. si uero per
eam quam talis illi ab ipso conceda-
tur ei ad quem ipsius prebende
spectat collacio penitus que si-
nuet ille sibi quod eam uelit
concedere uel conferat si forte ua-
cet potestas non tollitur
conferendi. nisi forsan quod in
ipsam conferre non possit: expri-
matur in concessione huius potesta-
tis. tunc enim licet talem concessio-
nem fortassis ignoret suam
tamen collacio si premodum prebendam
ipsam conferat: nichil ualet
cum satis super hoc concedentis
intencio agnoscat. si autem
cui indulgetur alicui quod ex-
communicari non ualeat quod ut supe-
rioribus est premissum. sibi nunc
tum et existit quod cum memo-
rato preposito per prefatas litteras
mandassem ut memorato

.d. prebendam vel dignitatem
sine cura quam acceptandam
duxerit similiter tunc vel quam
primo eam vacare contingeret
in ecclesia predicta conferret. Idem
fore providendi ei de prebenda
vel dignitate ipsa ubi post
acceptationem ipsi non servabat
aliquam potestatem vnde cum
se decanus prebendam prepositura
sibi vacat tibi antequam idem .d.
acceptaret prefati episcopi auc
toritate collata sibi collo
tam mandati nostri preter
tu et si prius illud exercere
scivisset non poterat vacari
nisi autem in hac parte decretum
ad prebendam seu dignitatem
que post decanus .d. acceptaret referri
deberet alioquin super ipso
fuisset econtrum nec aliquem
astrinxisset. Sed existitit econ
verso responsum quod et si pre fa
tus prior iam decanus .d. prebendam
vel dignitatem sibi cum vaca
ret ante suam acceptationem eam
conferre nequiret. Idem tamen
prebendam vel dignitatem
talem vacatque quiete posset et
libere acceptare quare pre
fatus episcopus predictam preposituram
cum non prius eum inquisi
verit an acceptare vellet eam
decanus conferre non potuit. Et
quamvis immo ipsi collatio cum idem
.d. preposituram ipsam post
modum acceptaret irritari de
beat et concessio prelatam dic
tum archiepiscopum sibi facta de illo
debet stabilis permanere. Statu
imus legatarius aliquam unius
ex servis quem eligitur vel opta
verit et servos cum optatio vel
electione ipsi manumittere
aut aliquem vel alienat ex illis

prefatos sua taliter manumissi
o vel alienatio irritatur de
inde ille legato si enim
legatarius duxerit eligen
dum. Est non preteritum positi
existitit quod illud in ultimis
voluntatibus tenet nec pre
missa in legatis futuris que
ad omnia in extantibus sunt lo
cum. quia nec est ad optandum
seu eligendum ex illis sic ex
istis potest assignari et congruus
in esse est. Ideo quodammodo
incongruum videretur si quidem
mandaret aliquem de benefi
ciis que duxerit acceptandum
in aliquo provincia quod primo il
lud vacare contingeret pro
vide oportere ipsum in singulis
beneficiis postmodum ibi va
cantibus prorogata non absque
periculo forsitan ipsorum colla
tione requiri. Vnde cum sepe ratio per
occurrisset in universis etiam
decanus .d. prebendam vel dign
itatem sine cura quam acceptan
dam duxerit cui vacaret in me
morata ecclesia vel quam cito conti
geret eam vacare sedis apostolice auctoritate
conferret. Et a te idem .d. certas futuras
sine vacaturas prebendas vel
dignitates tales ipsius ecclesie
opus esset data non poterat
pro ex memorati episcopi collatio
in illis quas vacarent aliqua
tenus impediri nisi forte
cum aliquatenus impediri
nisi forte si aliquam ex eis va
care contingeret illam ipse .d.
prius quam ei conferret et ac
ceptaret vel etiam nisi ante va
cationem alicuius ipsarum vaca
turam ex eis primam vel ea
cum omissa ex aliquam eam vltio
rem duxerit acceptandam.

In nomine domini amen. qui non rex introductum est ut plura sunt negativa ... vocabula ... [illegible]

[illegible]

quod talis acceptatam conferre
post inductum expresse non valet.
Nos itaque tam tuus quam pre-
fatis dominis plenius intel-
lectis quod super dicta propo-
sitione ad te novimus per-
tinere ipsam tibi habito fratrum
consilio adiudicare curavi-
mus memorato domino super
ea perpetuum silentium im-
ponentes. De regularibus

Non solum et trans-
in favorem no- euntibus ad reli-
vitiorum sed et monasterii pro gionem.
bationis tempus assignatis prius
est indultum ut ille asper-
itates illius istud mores
illius valeat experiri et regula
quorum sapit ut ad conver-
sionem novitiorum non fa-
cile tribuatur ingressus
sed sicut a sancto Spiritu
a sanctis patribus asperitas ad-
venta per quem intima ad
deum exponitur et eadem
regula subiungitur ut dicat
ecce lex sub qua militare de-
sideras si observare eam
potes ingredere alioquin
liber venisti liber recedas. In-
super nos ipsi statuimus
ut novitii in probatione
positi ad statum pristinum
redire possint infra annum
et ad omnem ambiguita-
tem penitus amovendam
cum in quibusdam locis religio-
sis novitiorum habitus non distin-
guatur ab habitu professorum
ut professionis habitu dicant
vestes quae professis tradi-
tur per quam novitii a professis
distinguantur. Et quia zelum
aliquis habentes eas multi

dicto capitulis qui tamen decet
et expedit ut consideremus puritati
non destitui dicatum iamus
ne vitii spiritualis profectus sa-
lutis dispendium perficiatur
per sedis apostolicam auctoritatem distric-
tius prohibemus ne ad suscep-
tionem sacri ordinis ali-
quem ante professionem vel infra
infra probationis spatium
quod est magis in subsidium
fragilitatis humanae re-
gulariter institutum quocumque
fecit vel veniat ad profitendum
inducere praesumatis statuto
contrario si quod a nobis editum est
non obstante quod tamen in
elusionem constitutionis nostrae
praesumptum est irritum
decernimus et inane.

[illegible]

Gregorius episcopus servus servorum dei dilectis filiis universitati magistrorum et scolarium Parisien. Salutem et apostolicam benedictionem. Cum nuper in generali concilio Lugdunensi et post quasdam constitutiones super articulis diversis promulgaverimus universitati vestre per apostolica scripta mandamus quatenus eas quas sub bulla nostra vobis transmittimus ut eas velitis amodo tam in iudiciis quam in scolis ipsas sub titulis prout eis exprimuntur inseri faciatis.

Gregorius X in generali concilio Lugdunensi. (De summa trinitate)

Fideli ac devota professione fatemur quod spiritus sanctus eternaliter ex patre et filio non tanquam ex duobus principiis sed tanquam ex uno principio non duabus spirationibus sed unica spiratione procedit. Hoc professa est hactenus predicavit et docuit hoc firmiter tenet et predicat profitetur et docet sacrosancta Romana ecclesia mater omnium fidelium et magistra. Hoc habet orthodoxorum patrum atque doctorum latinorum pariter et grecorum incommutabilis et vera sententia. Sed quia nonnulli propter irrefragabilis premisse ignorantiam veritatis in errores varios sunt prolapsi, nos huiusmodi erroribus viam precludere cupientes sacro approbante concilio damnamus et reprobamus omnes qui negare presumpserint eternaliter spiritum sanctum ex patre et filio procedere, sive etiam temerario ausu asserere quod spiritus sanctus ex patre et filio tanquam ex duobus principiis et non tanquam ex uno principio procedant. (De electione)

Ubi periculum maius intenditur ibi procul dubio plenius est consulendum. Quam gravibus autem sit honusta dispendiis quot et quantis sit plena periculis Romane ecclesie prolixa vacatio exacti temporis instructiva docet et consultam prudentium illius discrimina manifestant. Hinc nos evidens evocat ratio ut dum reformandis et minoribus nostra solerter vacet intentio ea que periculosiora sunt nequaquam absque remedio reformationis accommode relinquamus. Ideoque quecumque pro vitanda discordia in electione Romani pontificis sunt predecessoribus nostris et precipue a fe. re. Alexandro papa iii salubriter instituta, ideo immota in sua firmitate manere censentes. Nichil enim illi detrahere intendimus, sed quod experientia deesse probavit presenti constitutione supplere. Hoc sacro concilio approbante statuimus ut si eundem pontificem in civitate in qua cum sua curia residebat diem claudere contingat extremum, cardinales qui fuerint in civitate ipsa presentes absentes expectare x diebus tantummodo teneantur. Quibus elapsis sive absentes venerint sive non extunc omnes conveniant in palatio in quo idem pontifex habitabat contenti singuli singulis tantummodo servientibus clericis vel laycis prout duxerint eligendum. Illis tamen quibus patens necessitas id suggesserit indulgemus duos habere permittimus eiusdem electionis arbitrio reservato. In eodem autem palatio

de summa trinitate et fide catholica li. 6

de elect. 7

[illegible]

unum sit conclave in quo nullo medio pariete seu alio velamine omnes habitent in communi. Quod servato libero ad secretam cameram aditu ita claudatur undique ut nullus illud intrare valeat vel exire. Nullus ad eosdem cardinales aditus pateat vel facultas secrete loquendi cum eis, nec ipsi aliquos ad se venientes admittant, nisi eos qui de voluntate omnium cardinalium ibi presentium pro hiis tantum que ad electionis instantis negotium pertinent vocarentur. Nulli etiam fas sit ipsis cardinalibus vel eorum alicui nuncium mittere vel scripturam. Quod si quis contra fecerit scripturam mittendo vel nuncium aut cum aliquo ipsorum secrete loquendo, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat. In conclavi tamen predicto aliqua fenestra competens dimittatur, per quam eisdem cardinalibus ad victum necessaria commode ministrentur. Sed per eam nulli ad ipsos patere possit ingressus. Verum si quod absit infra tres dies postquam ut predicitur conclave predictum iidem cardinales intraverint non fuerit ipsi ecclesie de pastore provisum, per spatium quinque dierum immediate sequentium singulis diebus tam in prandio quam in cena uno solo ferculo sint contenti. Quibus provisione non facta decursis, extunc tantummodo panis vinum et aqua ministrentur eisdem donec eadem provisio subsequatur. Provisionis quoque

huiusmodi pendente negotio dicti cardinales nichil de camera pape recipiant nec de aliis eidem ecclesie tempore vacationis obvenientibus undecumque, sed ea omnia ipsa vacatione durante sub eius cuius fidei et diligentie camera eadem est commissa custodia maneant, in dispositione futuri pontificis reservanda. Qui autem aliquid receperint teneantur extunc a perceptione quorumlibet redditum ad ipsos spectantium abstinere donec de receptis taliter plenariam satisfactionem impendant. Iidem quoque cardinales accelerande provisioni sic attendant quod se nequaquam de alio negotio intromittant, nisi forsan necessitas adeo urgens incideret quod eos oporteret de terra ipsius ecclesie defendenda vel eius parte aliqua providere, vel nisi aliquod tam grande tamque evidens periculum immineret quod omnibus et singulis cardinalibus presentibus concorditer videretur illi celeriter occurrendum. Sane si quis de predictis cardinalibus conclave predictum ut superius exprimitur non intraverit aut intrans absque manifesta causa infirmitatis exierit, ipso minime requisito nec in eiusdem electionis negotio ulterius admittendo per alios ad eligendum summum pontificem libere procedatur. Si vero infirmitate superveniente idem conclave aliquem ex eis exire contingat, ipsa etiam infirmitate durante possit

[illegible]

[illegible]

eos suffragio non requisito pro
di. Sed si ad alios post sanctita
tem suam redditam sequi ea re
dire noluerint vel etiam si alii absen
tes quos prefixum decem dierum ex
pectandos fuerint terminus
videlicet antequam eos ecclesie sit de pas
tore provisum in eos negotio in illo
statu in quo ipsum invenerint ad
mittantur premissa tam decla
ratione quam de fuientibus ex hoc ac
potu ac reliquis cum aliis ser
vaturi. Porro si quem Romanum
pontificem extra civitatem pre
dictam in qua erat cum sua curia
residens contigerit ab hac
luce migrare teneantur cardi
nales in civitate in cuius terri
torio seu districtu idem pontifex
obiit convenire nisi sit forsan in
terdicta vel contra Romanam ecclesiam in
aperta rebellione persistat quo
casu in alia vicinori conveniant
que similiter nec interdicto subiaceat
nec sit ut prefertur aperte rebellis.
In hac etiam civitate tam quo
ad expectationem absentium quam
quo ad habitationem eorum clau
suram et cetera omnia in domo episcopali
vel alia quelibet eius cardinalis repu
tanda nec non et quecumque alia
nec non et quecumque alia omnia obser
ventur que super ibus obeunte eodem
pontifice in qua cum sua reside
bat curia sunt expressa. Postea
quam pari sit ratio conde... sit
quam iura tueatur eius adicien
do statuimus ut dominos aliquos rec
tores et officiales illius civitatis

in qua Romani pontificis cele
branda fuit electio auctoritate
nostra et eiusdem approbatione con
cilii potestate sibi tradita omnia
premissa et singula plene ac
inviolabiliter sine fraude ac
dolo aliquo faciant obser
vari, ut cardinales ultra quam
permittit arctare presumant.
Supplentes autem talis observan
dis statim audito summi pon
tificis obitu coram clero
et populo civitatis illius ad hoc
specialiter convocandis prestent
corporaliter iuramentum. Quod si for
te in premissis vel circa fraudem
commiserint aut ipsa diligenter
non observaverint cuiuscumque sint
status preeminentie conditionis
aut status cessante omni privi
legio eo ipso excommunicationis vinculo
sint innodati et perpetuo sint
infames nec umquam eis por
te dignitatis pateant nec
ad aliquod publicum officium admit
tantur ipso quoque omnibus feudis
et bonis que ab eadem Romana
ecclesia vel quibuslibet aliis ecclesiis
obtinent ipso facto decerni
mus esse privatos ita quod ad
ecclesias ipsas plene ac libere
revertantur administratorum ear
dem ecclesiarum arbitrio sine aliqua
contradictione disponenda. Ci
vitas vero predicta non solum
sit interdicto supposita sed et
pontificali dignitate pri
vata. In hiis autem omnibus et
singulis nos et nostros successores

[illegible]

fratribus restituamus plenam ac liberam potestatem ad eundem declarandi, detrahendi, prout eis utilitati videbitur expedire. Ceterumque cum arbitrium vel in ordinatione capitulationis affectus vel ad certum ad obligationis cuiusvis nexus adigit, cessat electionis debita libertas ad unum eligendi. Cardinales eosdem obsecramus per viscera misericordie Dei nostri, per aspersionem pretiosi sui sanguinis obsecramus, ut pensantes attentius quid eis imminet cum agitur de creatione vicarii Ihesu Christi, successoris Petri, rectoris universalis ecclesie, gregis dominici directoris, omni private affectionis inordinatione deposita, et quibuslibet pactionibus, conventionibus, obligationibus necnon condictis et intendimentis conspiratione cessantibus, non se respiciant consideracionis mutuum vel in illa, non que sua sunt querant, sed commodis privatis intendant, sed nullo attente ipsorum in eligendo iudicium in Deo puris et liberis mentibus nuda electionis communem utilitatem publicam libere prosequitur omni conatu et sollicitudine, prout possibilitas patietur, ita tantummodo ut eorum ministerio acceleretur utilis et per necessaria tocius mundi provisio, ydoneo celeriter ecclesie sponso dato.

Qui autem secus egerint, divine subiaceant ultioni, eorum culpa nisi gravi super hoc peracta penitentia nullatenus abolenda. Et nos nichilominus pactiones, conventiones, obligationes, condicta et intendimenta omnia, sive iuramenti sive cuiusvis alterius sint vinculo firmitatis annexa, cassamus, irritamus et viribus decernimus omnino carere, ita ut nullus ad ea observanda quomodolibet sit astrictus, nec quisquam ex eorum transgressione notam vereatur fidei non servate, sed non indigne laudem potius mereatur, cum lex etiam humana testetur magis transgressiones huiusmodi quam iuramenti observationes acceptas. Quia vero fidelibus non est dandum sollicita quantumlibet inventione fidens quam de instantia orationis humilis et devote speramus, huic adicimus sanctioni ut in omnibus civitatibus ceterisque locis insignibus, postquam de memorati pontificis obitu certitudo claruerit, a clero et populo sollempnibus exequiis celebratis, singulis diebus, donec de ipsius ecclesie provisione indubitatus rumor pertulerit veritatem, humiles preces fundantur ad Dominum, apud eum devotis orationibus insistatur ut ipse, qui concordiam facit in sublimibus suis, sic efficiat eorundem cardinalium corda in eligendo concordia, quod provisio celer ex eorum

DECRETALI
GREGORII IX.
CVM GLOSSIS

MANVSCRIT

